12

DIVI
THOMAE AQVINATIS
DOCTORIS ANGELICI,
QVAESTIONES QVODLIBETALES
Duodecim.

*NVNC AB INFINITIS MENDIS VINDICATAE,
& ſuo candori reſtitutæ.*

Quarum materias, & articulos Index in principio earum facillimè oſtendit.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

VENETIIS, Apud Iuntas. M D LXXXVIII.

QVAESTIONVM QVODLIBETALIVM SIVE DE PLACITIS S. THOMAE.

QVODLIBET I.

Continet Quæſtiones X.

Articulus vero. XXII.

QVÆSTIONES QVODLIBETI I.

1 DE beato Benedicto.
2 De humana natura in Chriſto.
3 De Angeli loco & motu.
4 De bono naturæ & gratiæ in homine.
5 De his quæ pertinent ad bonum gratiæ.
6 De Confeſſione.
7 De his quæ pertinent ad clericos.
8 De his quæ pertinent ad religioſos.
9 De pertinentibus ad culpam.
10 De bono gloriæ.

Articuli Quodlibeti I.

1 Vtrum beatus Benedictus uiderit diuinam eſſentiam.
2 Vtrum in Chriſto ſint duæ filiationes.
3 Vtrum Chriſtus in cruce mortuus fuerit.
4 Vtrum Angelus ſit in loco per operationem tantum.
5 Vtrum Angelus poſſit moueri de extrêmo ad extremum non tranſeundo per medium.
6 Vtrum formæ præcedentes, corrumpantur per aduentum Animæ.
7 Vtrum homo abſque gratia, per ſolam naturalem arbitrij libertatem poſſit ſe ad gratiam præparare.
8 Vtrum primus homo in ſtatu innocentiæ non dilexerit Deũ ſuper omnia.
9 Vtrũ contritus debeat magis uelle eſſe in inferno, ꝙ peccare.
10 Vtrum ſufficiat confiteri ſcripto.
11 Vtrum confeſſio differri poſſit uſque ad quadrageſimam.
12 Vtrum Sacerdos Parochiales teneatur credere ſuo ſubdito, dicenti ſibi, alteri ſe confeſſum.
13 Vtrum habens duas Eccleſias teneatur utriuſq; officiũ dicere.
14 Vtrum vacans ſaluti animarum peccet, ſi circa ſtudium tempus occupat.
15 Vtrum Religioſus teneatur reuelare prælato ſuo præcipienti ſecretum ſuæ fidei commiſſum.
16 Vtrum ſubditus debeat Prælato ſuo præcipienti, reuelare culpam occultam alterius fratris.
17 Vtrum peccatum ſit aliqua natura.
18 Vtrum periurium ſit grauius peccatum, quàm homicidium.
19 Vtrum faciens contra conſtitutionem Papæ per ignorãtiam, non peccet.
20 Vtrum Monachus peccet mortaliter comedendo carnes.
21 Vtrum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco.
22 Vtrũ aliquo modo corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore.

QVODLIBET II.

Continet Quæſtiones. VIII.

Articulus vero. XVI.

QVÆSTIONES QVODLIBETI II.

1 DE Chriſto mortuo & eius paſſione.
2 De Angeli compoſitione.
3 De tempore motus ipſorum Angelorum.
4 De homine quantum ad uirtutes & uitia.
5 De uirtutibus circa res humanas.
6 De peccatis.
7 De pœna peccati.
8 De remiſſione peccatorum.

Articuli Quodlibeti II.

1 Vtrum Chriſtus in triduo fuerit idem homo.
2 Vtrum alia paſſio Chriſti ſine morte, ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis.
3 Vtrum Angelus componatur ex eſſentia & eſſe.
4 Vtrum in Angelis ſit idem ſuppoſitum & natura.
5 Vtrum tempus mouens creaturam ſpiritualem, & menſurãs temporalem ſit idem.
6 Vtrum homines credere debuiſſent Chriſto, non facienti uiſibilia miracula.
7 Vtrum pueri iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.
8 Vtrum propter conſuetudinẽ aliqui deobligentur a iure reddendi decimas.
9 Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantũ ad omnia.
10 Vtrũ uenditor teneatur dicere uitium rei uenditæ, emptori.
11 Vtrum appetere prælationem ſit peccatum.
12 Vtrum ſit peccatum prædicatori hſc oculum ad temporalia.
13 Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.
14 Vtrum æquali pœna puniendi in purgatorio, unus citius poſſit liberari quàm alius.
15 Vtrum peccatum in Spiritumſanctum ſit irremiſſibile.
16 Vtrum Cruce ſignatus moriens ante ſuſceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

QVODLIBET III.

Continet Quæſtiones XIIII.

Et Articulos. XXXI.

QVÆSTIONES QVODLIBETI III.

1 DE potentia Dei.
2 De Deo quantum ad naturam aſſumptam.
3 De Angelis quomodo ſe habeant erga animas.
4 De hominibus quoad diuerſos ſtatus.
5 De pertinentibus ad Religioſos.
6 De his quæ competunt in Religione exiſtentibus.
7 De pertinentibus ad laicos.
8 De his quæ pertinent communiter ad omnes homines.
9 De anima quantum ad eius cognitionem.
10 De Anima quantum ad pœnam.
11 De homine quantum ad corporis ſexum.
12 De actibus, communibus omnibus hominibus.
13 De Pœnitentia.
14 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti III.

1 Vtrum Deus poſſit facere, quòd materia ſit ſine forma.
2 Vtrum Deus poſſit facere idem corpus localiter eſſe ſimul in duobus locis.
3 Vtrum Anima Chriſti poſſit ſcire infinita.
4 Vtrum oculus Chriſti poſt mortem fuerit oculus æquiuoce.
5 Vtrum Chriſtus poſt reſurrectionem uere comedit, cibum ſibi incorporando.
6 Vtrum Angelus ſit aliquo modo cauſa animæ rationalis.
7 Vtrum Angelus influat in animam humanam.
8 Vtrum Diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantem.
9 Vtrũ liceat alicui petere licentiã pro ſe, docẽdi in Theologia.
10 Vtrum Diſcipuli ſequentes diuerſas opiniones Magiſtrorum excuſentur a peccato erroris.
11 Vtrum liceat inducere iouenes ad religionem, uoto, uel iuſ[i]o.
12 Vtrum qui obligati ſunt voto, uel iuramento ad intrandum religionem non teneantur intrare.
13 Vtrum qui in ſæculo ſunt peccatores ſint ad religionem attrahendi.
14 Vtrum quis abſque peccato poſſit aliquem iuramẽto aſtringere, quòd religionem non intret.
15 Vtrum Religioſi qui nihil habent in proprio uel cõi. poſſint eleemoſynam facere.
16 Vtrum Religioſus poſſit egredi clauſtrum abſque licentia ſui prælati ut patri ſubueniat in neceſſitate exiſtenti.
17 Vtrum Presbyteri Parochiales ſint maioris perfectionis quàm Religioſi.
18 Vtrum mulier poſt uotũ continentiæ emiſſum in facie Eccleſiæ ſi nupſerit, poſſit abſq; peccato uiro carnaliter cõmiſceri.
19 Vtrum quis reddere teneatur quod ex uſura lucratus eſt.
20 Vtrum Anima ſit compoſita ex materia, & forma.
21 Vtrum Anima ſeparata cognoſcat aliam animam ſeparatã.
22 Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente ut ſtatum ſuum poſt mortem reuelet.
23 Vtrum Anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.
24 Vtrum damnati gaudeant de pœnis inimicorum.

25 Vtrũ Adã nõ peccante, tot fuiſſent nati mares, quot fœminæ.
26 Vtrum conſcientia errare poſſit.
27 Vtrum conſcientia liget ad peccatum.
28 Vtrum ſatisfactio iniuncta a ſacerdote ſit ſacramentalis.
29 Vtrum ei qui omiſit dicere diuinum officium ſit iniungendum ut iterato dicat.
30 Vtrum arcus cœleſtis ſit ſignum non futuri diluuij.
31 Vtrum mundum non eſſe æternum poſſit demonſtrari.

QVODLIBET IIII.
Continet Quæſtiones XII.

Articulos vero. XXIIII.

QVÆSTIONES QVODLIBETI IIII.

1 DE rebus diuinis & humanis.
2 De pertinentibus ad potentiam Dei.
3 De his ad quæ diuina potentia ſe extendere poteſt.
4 De pertinentibus ad perſonam filij Dei.
5 De Chriſto in cruce & in ſepulchro poſito.
6 De gratia & ſacramentis, & actibus humanis.
7 De ſacramentis gratiæ.
8 De actibus pertinentibus ad prælatos.
9 De actibus pertinentibus ad omnes homines.
10 De pertinentibus ad vim appetitiuam.
11 De actibus malis & primis motibus.
12 De Pueris recipiendis ad religionem.

Articuli Quodlibeti IIII.

1 Vtrum in Deo ſint plures ideæ.
2 Vtrum in Deo ſit virtus.
3 Vtrum aquæ ſint ſuper cœlos.
4 Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.
5 Vtrum Deus reparare poſſit idem numero quod in nihilum eſt redactum.
6 Vtrum Pater eodem uerbo dicat ſe & creaturam.
7 Vtrum Filius diſtinguatur filiatione a Spiritu ſancto.
8 Vtrũ corpus Chri in cruce, & in ſepulchro ſit unum numero.
9 Vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam.
10 Vtrum per abſolutionem ſacerdotis, culpa remittatur.
11 Vtrum vir poſſit accipere reducem uxore volente, ſi de eius incontinentia timeatur.
12 Vtrum ſubditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimẽ occultum fratris.
13 Vtrum Papa poſſit diſpenſare ſuper bigamia.
14 Vtrum debeant vitari illi candicati, de quorum exdicatione eſt apud peritos diuerſa ſententia.
15 Vtrum Prælatus poſſit committere curam Eccleſiæ ſuæ conſanguineo idoneo.
16 Vtrũ hõ ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas.
17 Vtrum enunciabile ſemel verum, ſit ſemper uerum.
18 Vtrum determinationes Theologicæ debeant fieri, authoritate uel ratione.
19 Vtrũ aliqs abſq; perfecta charitate ſe poſſit martyrio offerre.
20 Vtrum pati martyrium pp Chriſtum ſit in præcepto.
21 Vtrum primi motus ſemper ſint peccata.
22 Vtrum primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia.
23 Vtrum pueri non exercitati in præceptis, debeant recipi in religione.
24 Vtrum conſilia ordinentur ad præcepta.

QVODLIBET V.
Continet Quæſtiones. XIII.

Articulos vero. XXVIII.

QVÆSTIONES QVODLIBETI V.

1 DE ſcientia Dei.
2 De potentia Dei.
3 De Deo quantum ad naturam aſſumptam.
4 De Angelo quo ad æuum.
5 De hominibus quo ad diuerſa.
6 De hominibus quo ad ſacramenta.
7 De ſacramento pœnitentiæ.
8 De Matrimonio.
9 De Virtutibus.
10 De Præceptis.
11 De pertinentibus ad quoſdam hominum ſtatus.
12 De Doctoribus.
13 De Religioſis.

Articuli Quodlibeti V.

1 Vtrũ Deus ſciat primum inſtãs in quo potuit mundũ creare.
2 Vtrum præſciti a Deo poſſint promereri.
3 Vtrum Deus poſſit virginem reparare poſt ruinam.
4 Vtrum hæc ſit falſa: Deus poteſt peccare ſi uult.
5 Vtrum totus ſanguis Chriſti, qui in paſſione eius eſt effuſus, ad corpus eius in reſurrectione redierit.
6 Vtrum Chriſtus maius dilectionis ſignum oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quàm patiendo pro nobis.
7 Vtrum Lucifer ſit ſubiectum æui.
8 Vtrum ſi Adam non peccaſſet, iidem numero homines ſaluarentur qui nunc ſaluantur.
9 Vtrum verbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.
10 Vtrum ea quæ fiunt ex timore ſint voluntaria.
11 Vtrum forma panis in facto Euchariſtiæ annihiletur.
12 Vtrum ſacerdos debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto hoc petenti.
13 Vtrum Prælatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere.
14 Vtrum melius moriatur cruce ſignatus, qui moritur in via eundi ultra mare quam qui moritur redeundo.
15 Vtrum ille qui cognouit carnaliter, quam ſpoponderat, poſſit habere uxorem illam cum qua poſtea contrahit per verba de præſenti.
16 Vtrum mulier accuſata de adulterio occulto, teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri.
17 Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuo ut redimeret ſe e latronibus, teneatur eam reſtituere.
18 Vtrum hõ poſſit peccare nimis ieiunando, uel uigilando.
19 Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant conſilia.
20 Vtrum peccata contra præcepta ſecundæ tabulæ, ſint grauiora peccatis quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ.
21 Vtrum Beatus Matthæus fuerit uocatus ſtatim de teloneo ad ſtatum Apoſtolatus & perfectionis.
22 Vtrum melius faciat qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, quàm qui eam recuſat.
23 Vtrum Prælatus qui dat beneficium alicui ſuo conſanguineo ut exaltetur ſimoniam committat.
24 Vtrum ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet.
25 Vtrum ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur a meliori bono, ille teneatur ſuam doctrinam reuocare.
26 Vtrum religioſi debeant tolerare ſuos impugnatores.
27 Vtrum qui iurauit ſe non intraturum religionem, poſſit licite intrare.
28 Vtrum liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas ſequentis diei de ſero.

QVODLIBET VI.

Continet Quæſtiones XI.

Articulos verò. XIX.

QVÆSTIONES QVODLIBETI VI.

1 DE unitate diuinæ eſſentiæ.
2 De Angelis quoad actionem & locum.
3 De his quæ pertinent ad hominem.
4 De virtutibus.
5 De actibus latriæ ſiue religionis.
6 De actibus charitatis.
7 De eleemoſyna.
8 De eleemoſynis quæ fiunt pro mortuis.
9 De peccatis.
10 De corpore hominis.
11 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti VI.

1 Vtrũ unitas eſſentiæ ponat in numerũ, cum unitate perſonę.
2 Vtrum quicquid agit Angelus, agit per imperium uoluntatis.
3 Vtrum Angelus poſſit eſſe in conuexo cœli empyrei.
4 Vtrum puer in deſerto natus poſſit abſque baptiſmo ſaluari in fide parentum.
5 Vtrum poſſit eſſe matrimonium inter Chriſtianum & iudæã baptizatam ab eo.
6 Vtrum certitudo adhæſionis in hæretico, uel malo catholico ſit actus fidei uirtutis.
7 Vtrum liceat celebrare conceptionem dominæ noſtræ.
8 Vtrum clericus beneficiatus teneatur in ſcholis exiſtens dicere officium mortuorum.
9 Vtrum Epiſcopus peccet dans beneficium bono ſi prætermittat meliorem.
10 Vtrum pauper teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti.
11 Vtrum magis ſit meritum obedire prælato, quàm facere aliquid ad dictum fratris.

Vtrum

12 Vtrum clerici peccent mortaliter ſi ea quæ eis ſuperfluunt in eleemoſynas non largiantur.
13 Vtrum mortuus aliquid detrimentum ſentiat ex hoc quòd eleemoſynæ quas mandauit dari retardantur.
14 Vtrum exequutor debeat tardare diſtributionem eleemoſynarum ad hoc quòd res defuncti melius uendantur.
15 Vtrum ille qui eſt baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.
16 Vtrum in peccato actuali prius ſit auerſio quàm conuerſio.
17 Vtrum maius peccatum ſit cum aliquis mentitur facto, quã cum aliquis mentitur verbo.
18 Vtrum aliquis poſſit eſſe naturaliter uel miraculoſe ſimul virgo & pater.
19 Vtrũ cęlũ empyreũ habeat influentiam ſuper alia corpora.

QVODLIBET VII.

Continet Quæſtiones. VII.

Articulos verò XVIII.

QVAESTIONES QVODLIBETI. VII.

1 DE pertinentibus ad ſubſtantias ſpirituales.
2 De fruitione animæ Chriſti.
3 De pluralitate in ſubſtantijs ſpiritualibus.
4 De Sacramento altaris.
5 De corporibus damnatorum.
6 De ſenſibus ſacræ ſcripturæ.
7 De opere manuali.

Articuli Quodlibeti. VII.

1 Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam immediate videre.
2 Vtrum intellectus creatus poſſit ſimul plura intelligere.
3 Vtrum intellectus angelicus poſſit cognoſcere ſingularia.
4 Vtrum notitia quæ ab Auguſtino dicitur proles mentis ſit in mente, ſicut accidens in ſubiecto.
5 Vtrum fuerit fruitio animæ Chriſti in paſſione.
6 Vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem.
7 Vtrum in Angelis ſit compoſitio accidentis & ſubiecti.
8 Vtrum poſſit totum corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis contineri.
9 Vtrum in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis, & corpus Chriſti.
10 Vtrum Deus poſſit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas, corporalis, ſit ſine quantitate.
11 Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.
12 Vtrum corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatib.
13 Vtrum corpora damnatorum vrientur uermibus & flatui corporalibus.
14 Vtrum in eiſdem verbis ipſius ſacræ ſcripturæ lateant plures ſenſus.
15 Vtrum debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ.
16 Vtrum in alijs ſcripturis prędicti ſenſus diſtingui debeant.
17 Vtrum operari manibus ſit in præcepto.
18 Vtrum illi qui ſpiritualibus operibus uacant, excuſentur à labore manuum.

QVODLIBET VIII.

Continet Quæſtiones. IX.

Articulos verò. XX.

QVAESTIONES QVODLIBETI VIII.

1 DE pertinentibus ad naturam.
2 De pertinentibus ad naturam creatam.
3 De pertinentibus ad corpus humanum.
4 De pertinentibus ad culpam uel gratiam.
5 De pertinentibus ad gratiam quantum ad omnes.
6 De his quæ pertinent ad culpam.
7 De his quæ pertinent ad pęnam & gloriam.
8 De pœna corporali damnatorum.
9 De gloria Beatorum.

Articuli Quodlibeti. VIII.

1 Vtrum ſenarius numerus ſit creator uel creatura.
2 Vtrum Ideæ quæ ſunt in mente diuina, per prius reſpiciant res quantum ad naturam ſingularem, quam quantum ad naturam ſpeciei.
3 Vtrum anima accipiat ſpecies a rebus quæ ſunt extra eam.
4 Vtrum habens charitatem, eam cognoſcat per ſpeciem.
5 Vtrum Alimentũ conuertatur in ueritatem humanæ naturę.
6 Vtrum neceſſe ſit ſemper eligere meliorem.
7 Vtrum malis prælatis ſit exhibendus honor.
8 Vtrum oratio plus ualeat pro ſe facta quàm pro alio.
9 Vtrum ſuffragij magis poſſint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo ſpecialiter fiunt.
10 Vtrum uotum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.
11 Vtrum ille qui uadit ad Eccleſiam propter diſtributiones, aliàs non iturus, peccet.
12 Vtrum ille qui non dat pauperi petenti ſi habeat de ſuperfluo peccet.
13 Vtrum ille qui habet plures præbendas peccet.
14 Vtrum omne mendacium ſit peccatum.
15 Vtrum oporteat quòd ſi aliquis intendat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter.
16 Vtrum damnati poſt diem iudicij uideant gloriã ſanctorũ.
17 Vtrum damnati uellent ſuos propinquos eſſe damnatos.
18 Vtrum in inferno ſit tantum pęna ignis vel ẽt pęna aquæ.
19 Vtrum beatitudo ſanctorũ præcipue conſiſtat in intellectu.
20 Vtrum Beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Chriſti diuinitatem quàm eius humanitatem.

QVODLIBET IX.

Continet Quæſtiones. VII.

Articulos verò. XVI.

QVAESTIONES QVODLIBETI IX.

1 DE Chriſto quantùm ad naturam diuinam.
2 De Chro quãtũ ad unioné humanæ naturę cũ diuina.
3 De Chriſto quantum ad ſpecies ſub quibus continetur ſub ſacramento altaris.
4 De natura Angelorum.
5 De his quæ pertinent ad homines quantum ad naturam, culpam, & gloriam.
6 De homine quantum ad gratiam.
7 De his quæ pertinent ad culpam reſpectu hominis.

Articuli Quodlibeti. IX.

1 Vtrum Deus poſſit facere infinita eſſe actu.
2 Vtrum in Chriſto ſint plures hypoſtaſes.
3 Vtrum in Chriſto ſit tantum unum eſſe.
4 Vtrum in Chriſto ſit tantum una filiatio.
5 Vtrum in Chriſto ſint accidentia ſine ſubiecto.
6 Vtrum Angelus ſit compoſitus ex materia & forma.
7 Vtrum Angelus poſſit cognoſcere ſimiliter res in uerbo, & in propria natura.
8 Vtrum Angelus meruerit ſuam beatitudinem.
9 Vtrum Angelus moueatur in inſtanti.
10 Vtrum Angeli poſſint agere in hæc inferiora.
11 Vtrum anima uegetabilis & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem.
12 Vtrum imperare ſit actus rationis.
13 Vtrum charitas per ſuam eſſentiam augeatur.
14 Vtrum Petrus negando Chriſtum peccauit mortaliter.
15 Vtrum habere plures præbendas ſine cura animarum abſq; diſpenſatione ſit peccatum mortale.
16 Vtrum omnes ſancti qui ſunt per Eccleſiam Canonizati, ſint in gloria, vel aliqui eorum in inferno.

QVODLIBET X.

Continet Quæſtiones VII.

Articulos verò XVII.

QVÆSTIONES QVODLIBETI X.

1 DE Dei unitate, iudicio, & Sacramento.
2 De duratione Angeli.
3 De anima.
4 De operatione animæ.
5 De pertinentibus ad gratiam.
6 De pertinentibus ad culpam.
7 De culpa quæ contrariatur rectæ fidei.

Articuli Quodlibeti X.

1 Vtrum unitas aliquid poſitiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum.

2 Vtrum

2 Vtrum Chriſtus ſit deſcenſurus ad iudicium in terram.
3 Vtrum ſpecies vini, quæ remanet in ſacramento altaris poſt conſecrationem, alij liquori commiſceri poſſit.
4 Vtrum duratio Angeli habeat prius & poſterius.
5 Vtrum anima ſit ſua potentia.
6 Vtrum anima rationalis ſit corruptibilis.
7 Vtrũ anima quicquid intelligit, intelligat in prima ueritate.
8 Vtrum animæ ſeparatæ poſſint habere actum ſenſitiuarum potentiarum.
9 Vtrum aliquis teneatur contrahere, ut dote ſuſtentet patrẽ, ſi aliter non poſſit.
10 Vtrum Religioſus qui emiſit uotum obedientiæ teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.
11 Vtrum poſt uotum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens, nec reddere debitum, nec exigere poſſit.
12 Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias peccet.
13 Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.
14 Vtrum uti pretioſis ueſtibus ſemper ſit peccatum.
15 Vtrum hæreticis ſit communicandum.
16 Vtrum hæretici redeuntes ad Eccleſiam ſint recipiendi.
17 Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit uidere Deum per eſſentiam.

QVODLIBET XI.

Continet Quæſtiones. X.

Articulos verò. XIII.

QVAESTIONES QVODLIBETI XI.

1 De immenſitate Dei.
2 De cognitione Dei.
3 De prædeſtinatione.
4 De motu Angeli.
5 De partibus naturæ humanæ.
6 De corpore hominis quo ad reſurrectionem.
7 De Sacramentis gratiæ.
8 De Sacramento Euchariſtiæ.
9 De ſacramento matrimonij.
10 De conuerſatione humanæ uitæ.

Articuli Quodlibeti. XI.

1 Vtrum ſolius Dei ſit proprium eſſe ubique.
2 Vtrum Deus cognoſcat malum per bonum.
3 Vtrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem.
4 Vtrum motus Angeli ſit inſtanti.
5 Vtrũ ſint eiuſdẽ ſubſtantiæ anima ſenſitiua, & intellectiua.
6 Vtrum corpus reſurgat idem numero.
7 Vtrum ſolus Epiſcopus debeat conferre ſacramentum confirmationis, uel etiam alius.
8 Vtrũ aliquis poſſit audire miſſam ſacerdotis fornicarij, quia peccet mortaliter.
9 Vtrum aliquis loquendo, comedendo, ſeu ſtando cum excõmunicatis, peccet mortaliter.
10 Vtrum maleficia impediant matrimonium.
11 Vtrum frigiditas impediat matrimonium.
12 Vtrum debeat aliquis in publico uel in priuato corrigere ꝓximum, uel fratrem ſuum.
13 Vtrum ſi aliquis ſciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo.

QVODLIBET XII.

Continet Quæſtiones. XXII.

Articulos verò. XXXVI.

QVAESTIONES QVODLIBETI XII.

1 De rebus quæ ſunt ſupra hominem.
2 De potentia Dei.
3 De prædeſtinatione.
4 De fato
5 De Angelis.
6 De cælo quo ad æternitatem.
7 De homine.
8 De cognitione hominis.
9 De affectu cognitionis.
10 De homine quantum ad gratiam.
11 De pœnitentia.
12 De effectu ſacramentorum.
13 De Eccleſia.
14 De virtutibus.
15 De virtutibus moralibus.
16 De reſtitutione quæ eſt actus iuſtitiæ.
17 De officijs.
18 De prædicatoribus.
19 De officio confeſſorum.
20 De officio uicariorum.
21 De pertinentibus ad culpam.
22 De culpa actuali.

Articuli Quodlibeti. XII.

1 Vtrum in Deo ſit tantum unum eſſe.
2 Vtrum Deus poſſit facere contradictoria eſſe ſimul uera, & infinita eſſe ſimul actu.
3 Vtrum prædeſtinatio ſit certa.
4 Vtrum omnia ſubſint fato.
5 Vtrum eſſe Angeli ſit accidens eius.
6 Vtrum Diabolus cognoſcat cogitationes hominum.
7 Vtrum cœlum uel mundus ſit æternus.
8 Vtrum cœlum ſit animatum.
9 Vtrum anima perficiat corpus immediate, uel mediante corporeitate.
10 Vtrum anima traducatur.
11 Vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia.
12 Vtrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneant poſt uitam.
13 Vtrum uerba humana habeant uim ad mouendum bruta.
14 Vtrum aqua habeat virtutem ad emundationem.
15 Vtrum non habens curam animarum poſſit abſoluere in foro confeſſionis.
16 Vtrum liceat in aliquo caſu reuelare confeſſionem.
17 Vtrum liceat appetere Epiſcopatum.
18 Vtrum compaternitas cauſetur ex præambulis ad ſacramẽta.
19 Vtrum una ſit Eccleſia quæ fuit in principio Apoſtolorum & quæ modo eſt.
20 Vtrum veritas ſit fortior inter uinum Regem, & mulierem.
21 Vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti ſub iuramento non communicandi teneatur ſeruare iuramentũ.
22 Vtrum uirtutes morales ſint connexæ.
23 Vtrum expulſi propter partes poſſint expetere bona ſua ab illis qui ſunt in ciuitate manentes.
24 Vtrum ille qui mala fide præſcripſit teneatur ad reſtitutionẽ
25 Vtrum ille qui rem alienam conſumpſit, teneatur ad reſtitutionem.
26 Vtrum omnia quæ ſancti doctores dixerunt, ſint à ſpiritu ſancto.
27 Vtrum aliquis poſſit prædicare propria authoritate.
28 Vtrum aliquis prohibitus à principe ſæculari, debeat dimittere prædicationem.
29 Vtrum liceat prædicatoribus accipere eleemoſynas ab uſurarijs.
30 Vtrum aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine voluntate proprij prælati.
31 Vtrum vicarius alicuius poſſit uices ſuas committere alteri.
32 Vtrum peccatum originale traducatur per traductionem ſeminis.
33 Vtrum conſenſus in delectationem ſit peccatum mortale.
34 Vtrum ſuſpitio ſit peccatum mortale.
35 Vtrum liceat vti ſortibus.
36 Vtrum aliquis religioſus expelli debeat propter peccatum de Religione.

FINIS.

INDEX QVODLIBET·QVAESTIONVM D. T· ORDINE ALPHABETICO DIGESTVS.

A

ABundantia temporalium eſt materia ſupbiæ.Quo.4.q.12.ar.13.
Acceptio perſonarum in quo conſiſtat.quo.4.ar.15
Accidentia in ſacramento abſque ſubiecto ſubſiſtũt & hoc miraculoſe.quo.9.q.3.ar.5
actio cuiuſque rei eſt per formam naturæ illius rei. quo.6.q.2.art.2
actio ignis eſt ſecundum proprietatem naturæ ignis.quo 6.q.2 art.2
actio uoluntatis angelicæ radicatur in eſſentia eius a qua procedit eius uirtus,& operatio.quo.6.q.2.ar.2
actio non poteſt agere omnia quæ poteſt uelle,quia actio uolũtatis limitatur.quo.6.q.2.ar.2
actio duplex eſt.quo.4.q.6.ar.9
actiones bonæ ſecundum ſe aliquando malæ.quo.9.q.7.ar.15
actiones circa ſingularia iudicantur bonæ uel malę uoluntarię, uel inuoluntariæ.quo.5.q.5.ar.10
actionum humanarum multiplex eſt differentia.quo.9.quæſ.7 art.15
actus malum aliquam habens annexam conditionem nunquã poteſt bene fieri.quo.8.q.6.ar.15
actus dupliciter ſpiritualis.quo.8.q.6 ar.12
actus humanus poteſt dici duplıciter.quo.4.q.9.ar.16
adam ſi non peccaſſet,an iidem homines numero ſaluarẽtur. quo.5.q.5 ar.8
adam ſi non peccaſſet.nec aliquis de ſtirpe eius, tot naſcerẽtur mares quot fœminæ.quo.3.q.11.ar.25
adam in ſtatu innocentiæ quomodo dilexit Deum ſuper omnia & pluſquam ſeipſum.quo.1.q.4.ar.8
adoratio imaginis refertur ad prototypum. quo.8.q.4.ar.7
adultera,adulterium occultum non tenetur ante iudicem reuelare:nec iudex poteſt ante cogere ad iuramentum.quo.5.q.8 art.16
alimentum conuertitur in id quod eſt principaliter de ueritate humanæ naturæ,& quantum ad ſpeciem, & quantum ad indiuiduum.quo.8.q.3.ar.5
aliquid fit quod non habet cauſam.quo.12.q.4.ar.4
aliquid dupliciter aliquam uirtutem habet.quo.12.q.9.art.15
amoris ſignum.quo.5.q.3.ar.6
angelus meretur ut mater ut in termino uiæ exiſtens.quodli.9.q.2.ar.9
angelus mouetur per tempus & non in inſtanti.quo.9.q.2.ar.9
angelus agit in hæc inferiora.quo.9.q.4.ar.10
angelus agit in mentes noſtras dupliciter.ibid.
angelus poteſt mouere motu locali hæc inferiora.ibi.
angelus nec ulla cauſa alia poteſt creare, niſi prima cauſa.quo.3.q.3.ar.6
angelus ordinem habet ad motum continuum.quo.9.q.2.ar.9
angelus non mouetur a motu cœli ibi.
angelus dicitur moueri operationibus,ibi.
angelus eſt indiuiſibilis ibi.
angelus ſingularia cognoſcit per ſpecies influxas ſibi ab arte diuina ſicut & Deus eſt.tamen differentia in duobus.quod.7 q.1.ar.3
angelus non componitur ex materia.quo.9.q.2.ar.6
angelus eſt ſubſtantia intellectualis ibi.
angelus nedum ſingularia ſed uniuerſalia cognoſcit,ibi.
angelus eſt incorporeus,ibi.
angelus nullo modo eſt cauſa animæ rationalis,ſed ſolus Deus quo.3.q.3.ar.6
angelus quomodo eſt in loco.quo.1.q.3.ar.4
angelus componitur ſubſtantialiter ex eſſentia & eſſe per participationem.quo.2.q.2.ar.3
angelus eſt totaliter intellectualis naturæ.quo.6.q.2.ar.2
angelus quicquid agit,agit per imperium uoluntatis ibi.
angelus licet ſit incorporeus , poteſt tamen motus eius in loco eſſe continuus.quo.1.q.3.ar.5
angelus ſimul uidere poteſt res in uerbo, & in propria natura. quo.9.q.7.ar.7
angelus uidet res in propria natura per ſpeciem intelligibilem concreatam uel infuſam inhærentem,ibi.
angelus res uidet in uerbo per ipſam uerbi ſpeciem, ſiue eſſentiam,quæ non eſt inhærens,ibi.
angelus duplicem habet operationem,ibi.
angelum uel corpus glorificatum non eſt inconueniens in conuexo cœli empyrei eſſe.quo.6.q.1.ar.3
angelo ineſt compoſitio ex eſſentia & eſſe,non tamen eſt cõpoſitio ſicut ex partibus ſubſtantiæ.quo.3.q.2.ar.3
angelo non eſt omnino idem ſuppoſitum & natura bene,idem in Deo.quo.2.q.2 ar.4
angeli duratio non habet prius & poſterius. quo.10.q.2.ar.4
angeli menſura quantum ad ſubſtantiam tantum non habet prius & poſterius,ibi.
angeli menſura reſpectu aliarum operationum,& affectionum habet prius & poſterius,ibi.
angeli ſubſtãtia non eſt ſuum eſſe ſicut in Deo.quo.9.q.2.ar.6
angeli quidditas & eſſe diſtinguuntur,quo.9.q.1.ar.7
angeli potentia intellectiua non terminatur ad duos actus ſecũdum idem ſed ſecundum diuerſas ſpecies,quo.9,q.2.art.7
angeli beatitudinem meruerunt ex hoc ipſo quod ad uerbum conuerſi ſuntibi.
angeli motus non eſt in inſtanti.quo.11 q.4.ar.4
angeli motus menſuratur quodam tempore,ibi.
angeli mutatio ſimpliciter eſt mutatio corporalis,ibi.
angelorum omnium ſupremus eſt ſubiectum.Qui:Non autem lucifer quo.1.q.5.ar.7
angelicæ non modus eſt nobis ignotus ſecũdum quod in ſe eſt. quo.3.q.3.ar.7
angeli ſuperiores poſſunt agere in inferiores angelos & in animas noſtras,& hmõi actio dicitur influxus.quo.3.q.3.art.7
annihilatio non inuenitur in conſecratione panis, ſed tranſubſtantiatio panis.quo.5.q,6.ar.11
anima quomodo dicitur creata ex materia & forma. quodli.3. q.8.ar.10
anima quòd ſit forma carens materia duplex ratio.ibi.
anima ſeparata a corpore quibus ſpeciebus intelligit.quo.3.q.9 art.21
anima ſeparata intelligere poteſt quædam per ſpecies intelligibiles.quo.3.q.9.ar.21
anima communicat eſſe ſuum corpori,ibi.
anima ſecundum ſuum eſſe eſt forma corporis ibi.
anima quicquid intelligit in prima ueritate non intelligit.quo. 10.q 4.ar.7
anima potentiarum ſenſitiuarum actuum ſeparata non habet, quo.10.q.4.ar.8
anima in brutis quemadmodum operationem per ſe nõ habet ita nec ſubſtantiam ibi.
anima ſenſitiua ſecundum quoſdam,duos actus habet.ibi.
anima ſenſitiua & intellectiua differunt ſecundum perfectum & imperfectum.quo 11.q.5.ar.5
anima ſenſitiua & intellectiua eandem habent eſſentiam.ibi.
anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ in brutis, in nobis uero non,ſed per creationem,ibi.
anima quando dicitur forma partis & forma totius. quodli.2. q.2.ar.4
anima humana ſimilitudines rerum quibus cognoſcit accipit a rebus.quo.8.q.2.ar.3
anima patitur pœnam ab igne corporeo quo.3.q.10.ar.23
animæ ſenſitiuæ non conuenit per ſe eſſe nec operari, nec fieri. quo.9.q.5.ar.11
animæ quæ æquali pœna retinentur in purgatorio una citius liberari poteſt quam alia.quo.2.q 7.ar.14
animæ ſubſtantia eſt incorruptibilis.quo.11.q.5.ar.5
anima ſeparata recipit influxum ſpecierum intelligibiliũ a natura ſuperiori,ſ.diuina.ibi.
anima ſeparata poteſt aliam cognoſcere.ibi.

anima corpus immediate perficit,quo.12.q.7.ar.10
anima eſt forma ſubſtantialis corporis,ibi.
anima non traducitur per generationem,quo.11.q.7.ar.11
anima humana non eſt totaliter intellectus,ſed participat intellectualitatem,quo.6.q.2.ar.2
anima uegetabilis & ſenſibilis deducuntur in eſſe per generationem,quo.9.q.5.ar.11
anima uegetabilis,& ſenſibilis non ſunt formæ ſubſiſtentes,ibi.
anima uegetabilis & ſenſibilis non ſunt ſubſtantiæ uiuẽtes,ibi.
aĩa uegetabilis & ſenſibilis ſunt principia uiuẽdi.& eſſendi,ibi.
anima Chriſti.non poteſt cognoſcere omnia quæ Deus facere poteſt ideo non cognoſcit infinitè,quo.3.q.2.ar.3
anima ſeparata a corpore hominis non dicitur homo niſi æquiuocè,quo.3.q.2.ar.4
aĩa ſeparata a corpore patitʳ ab igne corporeo,quo.20.q.6.arti.3
animæ ſenſitiuæ non conuenit per ſe eſſe nec operari:nec fieri.quo.9.q.5.ar.11
animæ quæ æquali pœna retinentur in purgatorio una citius liberari poteſt quam alia,quo.20.q.7.ar.14
animæ ſubſtantia eſt incorruptibilis,quo.11.q.5.ar.3
anima dupliciter conſiderari poteſt,ibi.
anima eſt principium diuerſorum actuum,ibi.
anima rationalis eſt incorruptibilis,quo.10.q.3.ar.6
anima rationalis per ſe ſuam habet operationem, quam exercet nullo organo corporeo mediante,ibi.
anima aliquo indiget corporali dupliciter,ibi.
aqua in ſacra ſcriptura dicitur expreſsè eſſe ſupra cœlum,quo.4.q.2.ar.3
aquas eſſe ſuper cœlos qualiter ſit intelligendum,ibi.
arcus nubiuos multipliciter accipitur,quo.3.q.14.ar.30
arcus quomodo ſignificat Chriſtum,ibi.
auditores diuerſorum magiſtrorum tenentium diuerſas opinionem excuſantur a peccato,ſi de his quæ non pertinent ad fidem,& bonos mores, ſequuntur opiniones magiſtrorũ ſuorum,quo.3 q.4.ar.10

B

BAptiſmus triplex, ſcilicet ſanguinis, flaminis, & fluminis,quo.6.q.3.ar.4
Baptiſmus eſt ſacramentum neceſſarium ſimpliciter,& puer in deſerto natus,nõ põt abſq; baptiſmo ſaluari,quo.6.q.3.ar.4
Baptiſmo homo generatur ad uitam ſpiritualem, & fit mẽbrũ Chriſti & incorporatur ei,quo.6.q.3.ar.4
Beatitudo ſanctorum in operatione conſiſtit & non in habitu,quo.8.q.9.ar.20
Beatitudo ad animæ potentiam dupliciter comparatur,ibi.
Beatitudo eſt ultimus finis hominis & ſummũ bonũ ipſius, ibi.
Beatitudo ſubſtantialiter conſiſtit in actu intellectus,ibid.
Beati per prius tendunt in Chriſti humanitatem,quam eius diuinitatem,quo.8.q.9.ar.2
Beatus prius ipſe Deus eſt quem attendunt,ibi.
Benedictio quando ſit laudabilis,quo.4.q.12.ar.13
Bonitas diuina eſt finis omnium,quo.12.q.6.ar.8
Bonus qui altero dupliciter dicitur.quo.2.q.4.ar.6
Bonus ſimpliciter eſt ſemper eligendus,ibi.
Bona eccleſiaſtica quõ diſpenſanda ſunt,quo.6.q.7.articu.12.

C

CHaritas dupliciter cognoſcitur,quo.8.q.2.ar.4
Intellectus rerum qualitates comprehendit,quo.8.q.2.ar.4
Charitatis actus per charitatem habetur, quo.8.q.2.ar.4
Charitatem quis nouit ſe habere per charitatem,ibi.
Charitas eſt in non habente charitatem ſecundum eſſe intelligibile,licet non ſecundum eſſe natum,ibi.
Charitas ſecundum eſſentiam augetur,quo.9 q.6.ar.13
Charitas uirtus non tollitur per eſſentiam ſuam.ibi.
Catechuminus adultus ſi habet baptiſmum in uoto conſequitur effectum baptiſmi in caſu,quo.4 q 7.ar.10
Catechuminus dicitur Chriſtianus per fidem & non per baptiſmum,quo.12.q.12.ar.20
Cathedra dupliciter conſideratur,quo.3.q.4.ar.9
Cœlum Empyreum habere influentiam in reliqua corpora tenetur,quo.6.q.11.ar.19
Cœlum ſecundum quoſdam animatum, non ſecundum omnes,quo.12.q.6.ar.9
Cœlum non fuit ab æterno,quo.12.q.6.ar.8
In cœlo ſunt principaliter duo motus,quo.6.q.11.ar.19
Chriſtus fuit uerus hõ non autem purus homo,quo.3.q.2.ar.4
Chriſtus uere comedit poſt reſurrectionem,quo.3.q 2 ar.5
Chriſtus poterat ſe oſtendere eſſe legiſlatorem, non faciendo uiſibilia miracula,quo.2.q.4.ar 6
Chri oculus poſt mortem fuit æquiuocè oculus ſicut mortuus, & eadem rõ de aliis partibus corporis Chriſti, quo.3.q.2.a.4.
Chriſtus.In Chriſto eſt tantum eſſe,quo.9.q.2.ar.3
Chriſtus.In Chriſto unum eſt ſuppoſitum & una hypoſtaſis ſicut & una perſona,quo.9.q.2.ar.2
Chriſtus. In Chriſto ſunt plura indiuidua, non tamen ipſe eſt plura indiuidua,ibi.
Concupiſcentia non poteſt uitari, ſic ut nullus concupiſcentiæ motus ſurgat,quo.4.q 1 ar.21
Confiteri ſtatim peccatum laudabile eſt non neceſſarium, niſi in caſu,quo.1.q 6.ar.11
Confiteri ſemel in anno omnes fideles tenentur & ad ſuſceptionem ſacramenti.ibi.
Confeſſio ſacramentalis quibus & quando eſt neceſſaria,quo.1.q.6.ar.10
Confeſſor nullo modo confeſſionem reuelare debet nec uerbo, nec ſigno,nec nutu.quo.5.q.7.ar.13
Confeſſor non debet iniungere ſacerdoti,qui dimiſit diuinum officium quod horas eaſdem repetat,quo.3.q.13.ar.29.
Confirmatio confertur in fronte,quo.11.q.7.ar.7
Confirmationis miniſter ſolus eſt epiſcopus,ibi.
Confirmatio in caſu conferri põt per ſimplicem ſacerdotẽ, ibi.
Confirmatio eſt cauſa gratiæ ſpiritualis,ibi.
Confirmatio eſt ſacramentum perfectionis,ibi.
Confirmatio nõ eſt ſacrm tantæ neceſſitatis ſicut baptiſmus,ibi.
Conſcientia hominis errare poteſt,quo.3.q.12.ar.26
Conſcientia eſt quodammodo dictamen rationis:eſt.n.applicatio ſcientiæ ad actum,quo.3.q.12.ar.26
Conſcientia errans errore uoluntario,uel directè per negligentiam peccat,quo.3.q.12.ar.27
Conſcientia errans errore inuolũtario proueniẽte ex ignorãtia alicuius circunſtantiæ abſque omni negligentia excuſat,ibi.
Conſilium quid,quo.5.q.10.ar.19
Conſilia ſunt quaſi quædam inſtrumenta per quæ facilius ad perfectionem peruenitur,quo.4.q.12.ar.24
Conſilia ordinantur ad præcepta,quo.4.q.12.ar.24
Conſilia ſimpliciter ordine naturæ ſunt priora præceptis.quo.5.q.10.ar.19
Conſilia cadunt ſub præcepto ſecundum animi præparationẽ,quo.6.q.7.ar.12
Conſilia aliquando parant uiam ad præcepta,quo.4.q.12.ar.23
Conſilia ordinantur ſicut ad finem ad præcepta prout ſunt interiorum actus uirtutum.quo.4.q.12.ar.24
Conſiliorum obſeruantia,eſt difficilior quam obſeruatio præceptorum quantum ad exteriores actus,quo.4.q.12.ar.24
Conuerſio an peccato actuali, an prius ſit quam auerſio,quo.6,q.9.ar.3
Corpus glorioſum non poteſt naturaliter eſſe cum alio corpore in eodem loco,quo.1.q.10.ar.21
Corpus glorioſum poteſt eſſe cum alio corpore in eodem loco, uirtute Dei,quo.1.q.10.ar.22
Corpus unum eſſe localiter in duobus locis, implicat contradictionem,ibi.

D

DAmnati non refrigerabuntur uarietate pœnarũ.quo.8.q.8
Damnati in inferno gaudetur de pœnis inimicorũ ſuorũ,& triſtantur qui diuina iuſtitia implentur.quo.3.q.10.ar.24
Damnati perfectam habent inuidiam,quo.8.q.6.ar.18
Damnati uellent omnes pati malum
Damnati uellent in caſu propinquos ſaluari,ibi.
Damnatorum corpora ſi reſurgent ſine deformitatibus neſcitur,quo.7.q.5.ar.11
Damnatio propter peccatum primi parentis & nemo ab illa liberatur,niſi per Chriſtum,quo.6.q.3.ar.4
Decimæ debent dari miniſtris & omnes tenentur ad decimas iure poſitiuo,quo.2.q.4.ar.8
Decimas non ſoluens ubi non eſt conſuetudo non peccat, ſi eſt paratus ſoluere ad mandatũ eccleſiæ.Conſuetudo enim non præiudicat eccleſiæ,quo.2.q.4 ar.8
Decimas omnes tenentur ſoluere : etiam pauper tenetur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti,quo.6.q.5.ar.10
Defectus alicuius poteſt eſſe dupliciter,quo.4.q.3
Deformitas in corpore põt eſſe duobus modis,quo.7.q.5.ar.12
Determinatio duplex eſt,quo.7.q.3.ar.6
Deus præcipit prædicari uerbum domini,ſed ordinatè.quo.12.q.19.ar.30
Deus poteſt corruptum reparare.i. reintegrare mentem p gratiam & conſolidare corpus per miraculum, ſed non poteſt facere,non fuiſſe cognitam a uiro,quo.5.q.2.ar.3
Deus eſt impeccabilis nec peccare põt nec uelle, quo.5.q.2.ar.3
Deus non poteſt facere quod materia ſit ſine forma, nõ ex potentiæ defectu,ſed quia repugnat rationi entis,quo.3.q.1.a.1
Deus nõ poteſt facere unum corpus ſimul eſſe localiter in duobus locis, non ex defectu potentiæ, ſed quia implicat contradictionem,quo.3.q.2.ar.2

Deus

Deus non ſolum eſt in his quæ ſunt, ſed & quæ fuerunt & erūt Quo. 11. q. 1. ar. 1

Deus alio modo ubique eſt quo & aliæ res. ibi.

Deus eſt ubique tanquam in quolibet & in toto. ibi.

Deus eſt & operatur in ſingulis rebus per uirtutem ſuam. ibi.

Deus ſecundum potentiam potuit facere mundum in infinitū ante quam fecerit, Quo. 5. q. 1. ar. 1

Dei eſſentiam nemo poteſt comprehendere, Quo. 1. q. 1. ar. 1

Deus poteſt aliquid facere de poteſtate abſoluta, etiam redigere vniuerſam creaturam in nihilum, Quo. 4. q. 3. ar. 4

Deus unum tantum habet eſſe, Quo. 12. q. 1. ar. 1

Deus non poteſt facere contradictoria ſimul eſſe, Quo. 12. q. 2. artic. 2

Deus eſt omnibus modis infinitus, ibi.

Deus agit per ſuum intellectum & per uerbum quod eſt omnium formatiuum, ibi.

Dei opus non eſt informe, ibid.

Deus poteſt id quod in nihilum redactum eſt idem numero reparare, Quo. 4 q. 3. ar. 5

Deus omnia poteſt reparare & ſine motu, quia in eius poteſtate eſt quod producat effectus ſine cauſis medijs, Quo. 4 q. 5. artic. 6

Deus dicitur bonus eſſentialiter, creaturæ autem dicuntur bonæ per participationem, Quo. 2. q. 2. ar. 5

Deus eſt formaliter Deus per ſuam eſſentiam, Quo. 6. quæſt. 1. artic. 1

Deus poteſt facere infinitum in actu, Quo. 9. q. 1. ar. 1

Deus non eſt teſtis falſitatis, Quo. 2. q. 4. ar. 6

Deus infinita eſt uirtus, Quo. 11. q. 1. ar.

In Deo non inuenitur aliquod accidens, Quo. 2. q. 2. ar. 4.

Diabolum inhabitare hominē poteſt intelligi dupliciter, Quo. 5. q. 3. ar. 8.

Differentia inter liberalitatem & ſymoniam, Quod. 5. quæſti. 4. artic. 23

Differentia inter epiſcopos, plebanos & archidiaconos, Quo. 3. q. 6. ar. 17.

Diffinitio in rebus naturalibus non ſolum ſignificat formam, ſed etiam materiam, Quo. 2. q. 2. ar. 4.

Diſputatio ad duplicem finem ordinatur, Quo. 4. q. 9 ar. 18.

Diſputatio eſt ordinatio ad remouendum dubitationem, & in aliquando utendum eſt rationibus aliquando authoribus, Quo. 4. q. 9. ar. 8

Diſtinctio per formam in rebus naturalibus fit dupliciter. Quo. 4. q. 4. ar. 7

Diues peccat non dando eleemoſynam de ſuperfluo, habens pauperem quem ſigna extrema neceſſitatis habere ſcit, Quod. 8. q. 6. ar. 13.

Diues non tenetur omnibus pauperibus eleemoſynam dare. ibidem.

Diues ille dicens ſe præcepta obſeruaſſe mentitus eſt, Quo. 4 q. 12. ar. 24.

Diuina eſſentia eſt ſimpliciter infinita. Quo. 3. q. 2. ar. 5.

Diuina eſſentia in patria immediate ab intellectu glorificato videbitur, Quo. 7. q. 1. ar. 1

Docere ſacram doctrinam ſimpliciter melius eſt & magis meritoriū, quam impendere particularem curam, niſi in caſu neceſſitatis. Quo. 1. q. 7. ar. 14.

Dupliciter aliquid accipitur ut accidens præter rationem rei. Quo. 2. q. 2. ar 4.

E

Eccleſia eadem quæ nunc & quæ apoſtolorum tempore, Quo. 12. q. 13. ar. ar

Eccleſia primitiua quomodo aurum non habebat, ibi.

Eccleſiæ primitiuæ alius ſtatus, ſed tamen eadem, ibi.

Eccleſia in his quæ ad matrimonium pertinent tripliciter ſe habet. Quo. 5. ar. 15.

Eleemoſyna quid & quotuplex ſit, & quando cadat ſub præcepto, Quo. 8. q. 26. ar. 13.

Eleemoſyna non poteſt fieri ex rapinis, Quo. 12. q. 18. ar. 31.

Eleemoſyna in caſu ex male acquiſitis fieri poteſt, Quod. 12. q. 18. ar. 32

Enunciabile idem poteſt quandoque eſſe uerum, quandoque falſum Quo 4. q. 9. ar. 17.

Epiſcopatum recuſare an ſit melius quam conſentire, Quo. 5. q. 11. ar. 22.

Epiſcopatum appetere dupliciter contingit, Quo. 5. q. 11. ar. 22.

Epiſcopatum bonū deſiderare quomodo intelligitur, Quo. 5. q. 11. ar. 22.

Epiſcopatum appetere aliquando bonum. aliquando malum eſt ibid.

Epiſcopus non peccat ſi zelo charitatis dat beneficium bono, & prætermittit meliorem, Quo. 6. q. 5. ar. 9

Eſſe ſubſtantiale rei non eſt accidens. Quo. 12. q. 5. ar. 6.

Eſſe eſt proprius effectus Dei. ibi.

Eſſe & eſſentia in ſolo Deo idem ſunt, ibid.

Eſſe dupliciter conſideratur, Quo. 9. q. 2. ar. 3

Eſſe dupliciter alicui tribuitur, ib.

Eſſe ſpecificatum eſt per uiuere, ibid.

Eſſe eſt id in quo fundatur unitas ſuppoſiti, ibid.

Eſſentia diuina non eſt quid determinatum ratione limitationis, ſed ratione diſtinctionis, Quo. 7. q. 1. ar. 1

Aeternitas latine & æuum græcè idem eſt, Quo. 5. q. 4. ar. 7

Aeuum ſecundum quoſdam habet prius & poſterius, Quo. 10. q. 2. ar. 4.

Aeuo aliquid tribuitur dupliciter, ibid.

Excommunicatus ſeparatur à communione fidelium, non autem hominum niſi per accidens, Quo. 11. q. 8. ar. 9.

Cum excommunicato communicare directe eſt peccatum mortale, ibid.

Excommunicati quando ſunt vitandi, & quando cum illis participare non debemus, Quo. 4. q. 8. ar. 14.

Exempla Chriſti pertinent ad perfectum obiectum præceptorum. Quo. 1. 12. 24.

F

Fama nō eſt homini neceſſaria propter ſeipſum ſed propter proximum, Quo. 10. q. 6. ar. 13

Famæ contemptus aliquando laudabilis, aliquando uitioſus, Quo. 10. q. 6. ar. 15.

Famam appetere propter proximum charitatis eſt, Quod. 10. q. 6. ar. 3.

Famam contemnere ratione ſui humilitatis eſt, ibi.

Feſtum conceptionis diuæ uirginis celebratur in eccleſia, ſed ratione ſanctificationis, Quo. 6. q. 5. ar. 7.

Filius in diuinis quomodo habeat unam tantum filiationē & non duas filiationis, Quo. 1. q. 2.

Filius illegitimus damnum incurrere dicitur duobus modis. vnū quia non admittitur ad actus legitimos, aliud quia nō ſuccedit in hæreditate paterna, ibid.

Filius illegitimus quomodo poteſt legitimari ibi. ar. 3.

Filius qualiter à patre diſtinguitur & qualiter à ſpiritu ſancto, Quo. 4. q. 4. ar. 7

Filij & alij domeſtici tenentur obedire patrifamilias in his q̄ pertinent ad diſpenſationem domus, Quo. 2. q. 5. ar. 9

Forma miſſionis dupliciter intelligi poteſt, Quo. 10. q. 3. ar. 3

Fruitio in paſſione in aliquo modo perueniebat ad eſſentiam animæ Chriſti, & non aliquo modo, Quo. 7. q. 2. ar. 1

Fruitio licet vno modo non peruenerit in paſſione ad eſſentiā animæ Chriſti, non ſequitur quod fruitio fuerit imperfecta in Chriſto, ibidem.

G

Generatio æterna filij Dei declaratur, Quo. 1. q. 2. ar. 2

Gloria ſanctorum uideri dupliciter contingit, Quod. 8. q. 6. ar. 7

Gloria non poterit uideri à damnatis poſt diem iudicij quocunque modo conſideretur, ibi.

Gloriæ ſanctorum damnati erunt memores, ibi.

Gratia quomodo cauſatur à Deo in anima, Quo. 4. q. 6. ar. 9

Gratia quandiu durat in anima operatur cauſans eam, non tamen ita quod faciat ſemper nouam gratiam, Qu. 4. q. 6. ar. 9

H

Habitus ſcientiæ acquiſitæ remanent poſt hanc uitā. Quo. 12. q 9. ar. 15

Habitus ſcientiarum acquiſitarum deſtruentur quo ad aliqd poſt hanc uitam, ibi.

Hæreticis non eſt communicandum, Quo. 10. q. 7. ar. 15

Hæreticos excommunicari interdum non eſt peccatum, ibi.

Hæreticis non eſt mors infligenda in caſu, ibi.

Hæreticis qui ad Eccleſiam redeunt cōcedendus eſt introitus, ibidem.

Hæretici in eccleſiam redeuntes poſſunt interdum ad dignitates recipi eccleſiaſticas, ibi.

Homicidium nunquam eſt licitum, licet hominem occidere licitum interdum ſit, Quo. 8. q. 6. ar. 15

Homo & humanitas differunt per modum totius & per modum partis, Quo. 9. q. 2. ar. 2

Homo reſurget idem numero, Quo. 11. q. 6. ar. 6.

Hominis principia eſſentialia corpus ſunt & anima, ibid.

Homo reſuſcitatus naturam mortalem ea ſe habebit, ibi.

Homo potuit peccare etiam ſi in prima tentatione nō peccaſſet, & filij eius poterant peccare etiam ſi pater non peccaſſet Quo. 5. q. 5. ar. 8

Homo potuit peccare etiam ſi in prima tentatione non peccaſſet, & filij eius poterant peccare etiam ſi pater non peccaſſet. Quo. 5. q. 5. ar. 8

Homo poteſt acquirere vel aliquis ſtatum ſuum poſt mortem, Quod. 3 q. 9. ar. 23.
Homo per liberum arbitrium quomodo non poſſet adimplere legem & uitam æternam mereri ſine auxilio Dei, Quo. 1. q 5. ar 7.
Homo aſſimilatur maiori mundo. Quo. 4 q 3. ar. 5.
Hominis compoſitio Quo 3 q 3. ar. 3.
Honor duplex Quo 10. q. 6 ar. 12.
Honor qui utrique debetur nulla poteſt emi pecunia ibid.
Honor dupliciter alicui exhiberi poteſt ibi.

I

IDea pluraliter dicitur in diuinis, & non ſingulariter, quia hoc nomen eſt impoſitum ad ſignificandum reſpectum ad creaturam Quo. 4. q. 1 ar. 1
Idea, exemplar uel principium cognitionis dicitur. ibidem.
Idea, exemplar & ratio dicitur reſpectu productionis & cognitionis. ibid.
Ideæ in Deo eſt ſicut quod intelligitur, ideo diuinæ ſimplicitati quod multa intelligat non repugnat, ibid.
Ideæ per prius naturam & ſpeciem quam indiuidua Quoli. 8. q. 1 ar 2.
Ieiunando nimis uel uigilando homo poteſt peccare. Quolib. 5. q. 8 ar 18
Ignis corporeus agit in animam ſeparatam nõ uirtute propria ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Quodl. 2. q. 7. ar. 13.
Ignorantia non ſemper excuſat à toto ſed à tanto. Quodlib. 1. q. 9. artic. 19
Immenſitas non excludit pluralitatem, niſi ſecũdum quod tollit determinationem Quo. 7. q. 3. ar. 6
Impedimentum boni operis directè uirtuti contrariatur. Quo. 3 q. 5. ar. 1
Inducere aliquem ad iurandum quod religionem non intret, graue eſt peccatum. Quo. 3. q. 5. ar. 14.
Indulgentiam qui recipere vult requiritur ut ſit in ſtatu charitatis. Quo. 2 q. 8 ar. 16
Infinitum duplex & utrunque definitur. Quo. 9. q. 1 ar. 1
Infinitum per ſe repugnat ei, quod eſt in actu, ibi.
Infinitum per accidens inuenitur in potentia, ibi.
Infinitum in actu poteſt facere Deus, ibi.
Infinitum poteſt dici, & ſecundum formam, & ſecundum materiam. Quo. 3. q. 2. ar. 3
Intellectus quare non poteſt plura ſimul intelligere per diuerſas ſpecies. Quo. 7 q. 7 ar. 2
Intellectus agens facit Phantaſmata intelligibilia, Quodlibe. 8. q. 2. art. 3
Intellectus noſter non poteſt plura ſimul actu intelligere, niſi quæ ſuper unam ſpeciem cognoſcit. Quo. 7. q. 1. ar. 2
Iudicium erit futurum in terra & non in cælo. Quo. 10. q. 1. a. 2
Iudicium nedum electorum ſed & reproborum erit ibid.
Iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum. ibid.
Iudicium eſt duplex ſicut & præmium, ibi.
Iudicium competit Chriſto reſpectu humanitatis, ibi.
Iudicium fiet in ualle Ioſaphat ibid.
Iudicium aliud eſt quod Chriſto competit ratione diuinitatis, ibidem.
Iudicium eſt duplex. Quo. 12. q. 22. ar. 37.
Iuramentum in caſu ſeruari non debet. Quo. 12. q. 14 ar. 13.
Iuramentum obligans debet habere iudicium, iuſtitiam, & ueritatem. ibid.
Iuramentum illicitum non tenetur homo obſeruare nec obligationem illicitam. Quo. 5. q. 3 ar. 17
Iuramenti obligatio tripliciter poteſt ſe habere. Quolib. 5. q. 13. articul. 47.
Iuſtitiæ actus eſt unicuique reddere quod ſibi debetur, Quo. 5. q. 3. ar. 7.
Iuſtitiæ medium quomodo accipitur. Quo. 6. q. 5. ar. 10
Iuuenes inducere ad religionem uoto uel iuramento licet niſi in caſu. Quo. 3. q 5. ar. 11
Iuuenes habentes legitimam ætatem, poſſunt ſe uoto uel iuramento obligare, ibid.

L

LAbor manuum ſtudio cõtrariatur. Quolib. 7. quæſtione 7. articulo 18
Labor Apoſtoli fuit ſupererogationis, ibi.
Labor manuum prædicatoribus contrarius, ib.
Labor manuum in caſu obligat omnes, ibid.
Labor manuum interdum in præcepto, ibi.
Labor manuum non obligat omnes Quo. 7. q. 7. ar. 17
Labor manuum magis religioſos quam ſeculares obligat, ibid.
Labor manuum non obligat eos qui ſpiritualibus vacant operibus. Quo. 7. q. 7. ar. 18.
Laus aliquorum in ſcripturis dupliciter. Quo. 8. q. 9. ar. 19.
Lineas duas naturales eſſe infra duo puncta impoſſibile naturaliter, non autem miraculosè. Quod. 1. q. 10. ar. 22
Luciferum non fuiſſe ſupremum angelorum dicitur ab aliquibus. Quo. 9 q. 4. ar. 7
Lumen gloriæ ad quid ſit neceſſarium. Quo. 7. q. 1. ar. 1

M

MAgicæ ſcientiæ uſus eſt prohibitus. Quo. 4 q 9. ar. 16
Malum aliquando uoluntarium, aliquando nõ. Quo. 4. q. 5. ar. 10
Malum ſeu peccatum minime committit homo cum à propria excuſatur conſcientia, ibi.
Malum non opponitur diuinæ eſſentiæ, bene quidem effectui diuinæ eſſentiæ. Quo. 13. q. 4. ar. 1
Malum nullam habet ſimilitudinem in Deo. ibi.
Malum eſt propter intentionem & uoluntatem. Quodli. 8. q. 6. artic. 16
Martyrium non cadit ſub præcepto, ſed habere animum paratum ad martyrium in caſu cadit ſub præcepto. Quo. 4. q. 10. artic. 19
Martyrio aliquis abſque perfecta charitate poteſt ſe offerre, ſed non ſic promptè & delectabiliter. Quo. 4 q. 10. ar. 29
Matrimonium non poteſt eſſe inter Chriſtianum & Iudæã ab eo baptizatam. Quo. 6. q. 3 ar. 5.
Matrimonium eſt quaſi quoddam pactum: per matrimonium vnus tradit poteſtatem ſui corporis alteri. Quolibet. 11. q. 9. articul. 10
Matrimonij impedimentum, ibi.
Matrimonium impeditur per maleficia, ibi.
Matrimonium impeditur per diabolum, quia diabolus eſt fortior matrimonio, ibid.
Matrimonium impeditur frigiditate, ibi.
Matrimonium impeditur maleficio, ibi.
Matrimonium contractum ſoluit frigiditas & impedit cõtrahendum. Quo. 11. q. 8 ar. 10
Matrimonij cauſa eſt conſenſus per uerba de præſenti. Quo. 5. q. 8 ar. 5.
Melius eſt feciſſe quam incepiſſe bonum, redire de cruce quam ire ad crucem. Quo. 5. q. 7. ar. 14
Mendacium quomodocunque ſit uerbo, uel facto, uel ſcripto, ſemper eſt peccatum. Quo. 6. q. 9. ar. 7
Mendacij peccatum principaliter conſiſtit in intentione fallendi. Quo. 6. q. 9. ar. 7
Miniſtri Dei tenentur prouideri in neceſſarijs iure diuino, Quo. 2. q. 4. ar. 8.
Miniſtri Dei debent habere decimas. Quo. 2. q. 4. ar. 8
Miracula non ſemper fiunt ad demonſtrandum gratiam eius per quam miracula fiunt. Quo. 3. q. 4. ar. 6
Moriens quod eleemoſynæ quas mandauit dari retardantur, quantum ad meritum nullum detrimentum patitur, bene autem ad effectum eleemoſynæ. Quo. 6. q. 8. ar. 13
Mundum eſſe æternũ demonſtrari non poteſt, neque rationes Ariſtotelis hoc demonſtrant. Quo. 3. q. 14. ar. 31.
Mutuo accipiens ut redimat ſe à latronibus debet reſtituere. Quo. 5. q. 9. ar. 17.

N

NAtura multipliciter dicitur tamen reducitur ad unum. Quo 1. q. 2. ar. 4
Natura ſecundum Boetium ibi.
Natura ex determinato principio terminatur ad unum & ex determinata materia aliquid producitur in determinata ſpecie. ibi.
Naturæ ordo duplex eſt. Quo. 5. q. 10. ar. 19.
Neceſſitas quæ non opponitur libertati. Quodlib. 4 quæſtione, 12. ar. 25.
In neceſſitate omnia communia quomodo intelligitur. Quo. 5. q. 7. ar. 17
Neceſſarium dupliciter. Quo. 4. q. 12. ar. 24
Notitia quatuor modis accipi poteſt Quo. 7. q. 1. ar. 7
Notitia ſecundum quandam conſiderationem non eſt in omnibus ſicut in ſubiecto, ibi.

O

OBedire prælato aliquando eſt magis meritorium, quã aliquid facere ad dictum fratris, aliquando non. Quod. 6. quæſt. 8. artic. 11.
Obedientia perfecta eſt ſimpliciter in omnibus quæ non ſunt contra Deum & regulam, Quo. 1. q. 8. ar. 15
Obedientia non iubet malum aliquod perpetrare nec aliqua bona amittere, ibi.
Obedientia prælato debita ſe extendit ad illa ad quæ ſe extendit vis prælationis. Quo. 2. q. 3. ar. 9

Occaſio

Occaſio duplex. Quo.4.q.12.ar.25
Operatio intellectus duplex Quo.5.q.5.ar.9
Opiniones de qualitate reproborum in reſurrectione, Quo.7.q.5.art.12.
Opiniones circa compoſitionem Angelorum, Quo.2.q.3.art.7
Oratio pro alio facta interdum maioris meriti. Quo.8.q.5.ar.8
Orationis una conditio ut quis pro ſe oret, Quo.8.q.5.ar.8
Orationis valor eſt duplex, Quo.8.q.5.ar.8

P

PApa habet poteſtatem diſpenſandi ſuper omnia quæ perti nent ad iura poſitiua non autem ad diuina, Quo.4.q.8.ar.13
Papa poteſt diſpenſare in bigamia, ibid.
Papa eſt ſuper omnes, Quod.12.q.18.ar.3
Papæ eſt determinare de his quæ ſpectant ad fidem, Quodli.9.q.7.ar.16.
Papa etiam nequam prophetare poteſt ibid.
Papæ iudicium in ſanctorum canonizatione non errat, ibid.
Papa poteſt canonizare ſanctos, ibid.
Paſſio Chriſti fuit neceſſaria. Quo.2.q.1.ar.2
Paſſio una minima Chriſti ſufficiſſet pro omni peccato, ibid.
Paſſio Chriſti fuit quaſi pretium per quod liberati ſumus à ſeruitute Diaboli, peccati & pœnæ, ibid.
Paſſio Chriſti fuit exemplum uirtutis & ſacramentum ſalutis, ibid.
Pater debet filio non ſolum educationem, ſed etiam diſciplinam, Quo.2.q.5.ar.9
Pater eodem uerbo dicit ſe & creaturam, quia quicquid pater ſcit totum unico ſuo uerbo dicit, Quo.4.q.4.ar.6
Pater in generatione animalium ſemper eſt agens, materia uero à matre miniſtrata eſt ſicut patiens, Quo.5.q.5.ar.8
Peccare in ſpiritum ſanctum quomodo ſit irremiſſibile, Quo.2.q.8 ar.15
Peccatum in ſpiritum quid Quo.12.q.8 ar.15
Peccatum dupliciter eſſe occultum, Quo.4.q.8.ar.12
Peccatum uere occultum, ſubditus ſciens non tenetur obedire prælato præcipienti reuelare, Quo.4.q.8.ar.12
Peccatum plenius non remittitur ei per abſolutionem ſacerdotis, aliquando per uotum uirtute clauium, Quodlibet 4.q.7.art.10.
Peccatum mortale conſiſtit in auerſione a Deo, Quo.4.q.11.a.22
Peccatum originale abolitur per gratiam Chriſti, in baptiſmo remanet tamen quantum ad corruptionem fomitis in carne, Quo.6.q.9.ar.15
Peccatum originale traducitur per traductioné ſeminis, Quo.12.q.11.ar.34
Peccatum originale non attingit perſonam, ibi.
Peccatum ex parte actus eſt aliqua natura, Quo.1.q.9.ar.17
Peccati morbus per contritionem extinguitur, Quo.1.q.6.ar.11
Peccato ueniali non debetur pœna per ſe, ſed p accidens, Quo.1.q.7.art.14
Peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ ſecúdũ ſuum genus ſunt grauiſſima in genere peccatorum & grauiora peccatis quæ ſunt contra præcepta ſecundæ, Quo.5.q.10.ar.20
Peccator & debitor alicuius ſatisfactionis dupliciter, Quodlib.3.q.13.ar.28
Perfectio & ſtatus perfectionis quomodo differant, Quodlib.3 q.6.artic.17
Perfectionis maioris eſt conſeruare puritatem inter pericula quam extra, Quo.3 q.6 ar.17
Ad perfectionem uirginitatis tria ſequiruntur, Quodlibet.6.q.10.art.18.
Perfectus dicitur aliquis dupliciter, Quo.1.q.7.ar.14
Perfectos uiros in iniuriis perſonalibus decet omnia ſufferre non autem debent ſufferre Dei iniurias nec uſque ad auditum, Quo.5.q.13.ar.26.
Perfectus aliquis quomodo dicitur, Quo.3.q.6.ar.17
Perfecti uiri dupliciter impugnari poſſunt, Quo.5.q.13.ar.26
Periurium eſt grauius peccatum quàm homicidium, Quodl.1.q.9.art.18
Petrus peccauit mortaliter negando Chriſtum, Quodlibet.9.q.7.artic.14.
Petrus negando Chriſtum negauit fidem, ibid.
Petrus negando Chriſtum commiſit mendacium periuriũ blaſphemiam & perſeuerantiam in peccato. Quo.9.q.7.art.14
Pœna poteſt totaliter dimitti. Quo.2.q.9.ar.16
Pontifex habet poteſtatem diſpenſandi theſaurum eccleſiæ, Quo.2.q.8.ar.16
Potentia ſenſitiua dupliciter reducitur in actum, per ſimilitudinem ſenſibilium, Quo.7.q.1.art.2
Potentia ſenſitiua ſolum in generali plura ſentire dicitur, Quo.7.quæſt.1.artic.2
Præceptum quid, Quo.5.q.10.ar.19
Præceptum affirmatiuum obligat loco & tempore, Quodli.10.q.5.ar.9
Præceptum in caſu contrariatur conſilio, ibi.
Præceptum non obligat eum qui ſine peccato mortali in ſeculo uiuere non poteſt, ibi.
Præceptum legis naturæ duplex, Quo.7.q.7.ar.17
Præceptum impoſitum rationem debiti diuerſum eſt duplex, Quo.5 q.10.art.19
Præcepta ſunt priora conſiliis naturaliter ordine perfectionis, Quo.5.q.10.ar.19
Præcepta legis ſunt diſpoſitiua ad perfectam uirtutem, Quodli.2.q.5.ar.10
Prædeſtinatio eſt certa & infallibilis, Quo.11.q.3.ar.3
Prædeſtinatio non ponit neceſſitatem, ibid.
Prædeſtinatio præſcientiam & dilectionem Dei præſupponit, ibidem
Prædeſtinatio habet duas cauſas, ibid.
Prædeſtinationis cauſa alia neceſſaria, alia contingens, ibid.
Prædeſtinationis liberum arbitrium eſt cauſa, ibid.
Prædeſtinatio ex tribus certitudinem habet, Quol.12.q.3.art.3
Prædeſtinationis effectus contingens, ibid.
prædicator uel doctor qui ſemper propter humanam gloriam docuit, uel prædicauit per pœnitentiam non recuperat aureolam, Quo.5.q.12.ar.24
Prædicator qui falsò uel confusè prædicauit uel docuit, tenet ſuam doctrinam reuocare uel declarare, Quo.5.q.12.art 25
Prædicatori aliquando licet habere oculum ad temporalia, aliquando non, Quo.2.q.6.ar.12
Prædicatores non poſſunt prædicare & Dei uerbum annunciare propria authoritate, Quo.12.q.12.art.29
Prælatus qui dat beneficium eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo, uel amico ſine recompenſatione non habet intentionem ſimoniacam, Quo.5.q.11.ar.23
Prælatus Eccleſiæ aliquando poteſt committere curam Eccleſiæ ſuo conſanguineo ſi idoneus eſt, Quo.4.q.8.ar.15
Prælatus non poteſt ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere propter aliquid qđ ab eo in confeſſione audiuit, Quo.5.q.7.artic.13
Prælatus ex ratione ſui interdum non eſt honorandus, bene quidem ſemper reſpectu muneris, quo.8.q.4 ar 7
Prælationem appetere peccatum eſt, Quo.2.q.6.art.9
Prælati poſſunt demereri, Quo.5.q.1.ar.2
Primus motus ſemper eſt peccatum ueniale, & ſi ſequitur iudicium rationis poterit eſſe peccatum mortale, Quodlib.4.q.11.artic.21
Primum in intentione ultimum eſt in executione, Quodlib.8 q.1.artic 2
Primi motus infidelium non ſunt peccata mortalia, Quodli.4 q.11.art.22
Pueri non exercitatio præceptis ſunt recipiendi ad ingreſſum religionis obligandi aliquando uoto uel iuramento uel beneficiis alliciendi, Quo.4.q.12.ar.23
Pueri Iudæorum ac aliorum infidelium non habentes uſum rationis nõ ſunt baptizandi inuitis parentibus, Quo.2.q.4.ar.7

Q

QVantitas ſenſibilis poteſt eſſe per miraculum etiam abſq; ſubiecto, Quodlib.9.q.4.ar.10
Quomodo intelligantur uerba, non ſunt facienda mala ut eueniant bona, Quo.3.q.5.ar.11

R

RAchelis amplexus quid ſignificat, Quo.4.q.12.ar.23
Relationes in diuinis quæ, Quo.1.q.2.art.2
Religio per arborem ſicomorum intelligitur, Quo.4.q.12.a.23
Religionis ſtatus eſt ſchola pœnitentiæ, Quo.4.q.12.ar.23
Religioſus ſine licentia ſui ſuperioris non poteſt clauſtrum exire ad ſubueniendum parentibus: ſi eſt extra clauſtrum, poteſt remanere & miniſtrare parentibus, ſi per alium ſubuenire non poteſt, Quo.3.q.6.ar.16
Religioſus non tenetur reuelare peccatum fratris & ſui prælati, niſi in caſu, Quo.1.q.8 ar.16
Religioſus non tenetur obedire prælato ſuo contra Deum aut regulam, Quo.10.q.5.ar 16
Religioſus in quibus ſuo teneatur obedire prælato, ibid.
Religioſus ſupponitur prælato ſuo per uotũ obedientiæ quantum ad generalem diſpoſitionem uitæ ſuæ, ibid.
Religioſus comedendo carnes non peccat niſi in caſu, Quo.1.q.9 art.20.
Religioſi & Epiſcopi ſine differentia ſunt in ſtatu perfectionis, Quo.3.q.6.ar.17
Religioſi ſi commiſſionem, uel diſpéſationem habent, poſſunt

 meritorié

meritoriè eleemoſynam facere, Quo.3.q.6.ar.15
Religioſi ſunt maioris perfectionis quam presbyteri parochiales, Quo.3.q.6.art.17
Res una numero non poteſt eſſe in rebus materialibus ſimul plura in actu, ſed plura in potentia ſicut idem aer eſt ſimul aqua & ignis, quo. 7 q.1.ar.1

S

SAcerdos euchariſtiam peccatori dicenti ſe confeſſum eſſe & abſolutum denegare non debet, niſi quem nouit excommunicatum, Quo.5.q 6.ar.12
Sacerdos degradatus conſecrare & baptizare poteſt, Quodl.12. q.11.artic 7
Sacerdos curam animarum non habens abſoluere non poteſt, ibidem.
Sacerdos nunquam debet confeſſionem reuelare, Quodlib.12. q.11 art.18
Sacerdos reuelans confeſſionem eſſet sacrilegus, ibid.
Sacerdos nullo pacto debet communicare, ſciens unũ eſſe peccatorem obſtinatum cum una hoſtia non conſecrata, Quo. 5.q.6.art.12
Sacerdos non debet denegare ſacramentum peccatori, qui ſe præſentat, ibid.
Sacramenta aliquando agunt ſecũdum quod ſunt in uoto, ſed plenius quando actu exhiberentur, Quo.4.q.7.ar.10
Sacramenta uirtutem habent ſanctificandi, Quo.12.q.10.ar.16
Sacramenta duplicem habent uirtutem. ibid.
Sacramenta non habent operandi effectum in animam, ibid.
Sacramenta ueteris legis per fidem credentium in Chriſtũ uenturum iuſtificabant, ibid.
Sacramenta dupliciter operantur, Quo.4.q.7.ar.10
Salomon & Ioſias a pueritia ad regnum ſunt aſſumpti, Quo.5. q.11.art 21
Sanctus Matthæus ſtatim uocatus eſt ad ſtatũ perfectionis non autem ad apoſtolatum, Quo.5.q.11.ar.21
Sancti in patria uident diuinam eſſentiam, Quo.10.q.8.art.17
Sancti ex hoc beati ſunt quia uident Deum per eſſentiam, ibid.
Sancti uident diuinam eſſentiam attingendo, & non comprehendendo, ibidem
A ſanctis omnia quæ dicta ſunt, a diuino dicta ſpiritu, Quo.12. q.17.ar.28
Sanguis Chriſti totus in paſſione eius effuſus reſurrexit cũ eo, qui autem habetur in quibuſdam Eccleſiis fluxit ex quadam imagine, Quo.5.q.3 ar.5
Satiſfactio uoluntaria eſt ſacramentalis, Quo.3.q.3.ar.28
Scientia Dei eſt factiua & cognoſcitiua omnium bonorum, malorum verò cognoſcitiua non cauſatiua, Quo.5.q.1.art.2
Scientiam uel notitiam quarumque rerum ſiue bonarum, ſiue malarum appetere eſt bonum in genere, ſed tamen ſecundum diuerſas circunſtantias additas poteſt eſſe bonum vel malum, Quo.4 q.9.art.16
Scripturæ dupliciter manifeſtatur ueritas, Quo.7.q.6.ar.14
Scripturæ veritas cum difficultate manifeſtatur, ibid.
Senarius numerus ſecundum naturam eſt creatura, ſecundum eſſe eſt creator & idem quod eſſentia diuina, Quo.8.q.1.ar.1
Symonia non eſt maximum peccatum ſimpliciter, Quodlib.5. q.10.art.20
Species uini in ſacramento altaris poſſunt alteri liquorum commiſceri, Quo 10.q.1.art 5
Speciebus ſi additur liquor quandoque eas corrumpit, ibid.
Status ſecularium periculoſior eſt ſtatu religionis. Quo.3. queſtio 5.art 13
Subſtantia dicitur dupliciter etiam in Chriſto, Quo.3.q.2.ar 4
Summum in uita humana dupliciter accipitur, Quodl.5.q.11 articu.21.

T

TEſtamentum uetus figura fuit noui, uetus ſimul & nouũ figura ſunt cœleſtium, Quo.7.q.6.ar.15
Tunc ſolum aliquod bonum eſſet prætermittendum propter conſequens malum, quando malum conſequens eſſet multò maius quam bonum. Quo.3.q.12.ar.11

V

VEnditio iuſta quid eſt, Quo 2.q.5.ar.10
Venditor tenetur iuſtam uenditionem facere, non autem venditionem liberalem, Quo.2.q.5.ar.10
Verbum cordis importat quoddam procedens a mente ſiue ab intellectu, Quo.5.q.5.ar.9
Verbum diuinum relationem importat ad creaturam non ratione relationis, ſed ratione naturæ quam includit, Quod.2. q.4.art.6
Verbum cordis non eſt ſpecies intelligibilis, Quo.5. q.5.art.9
Veritas omnibus fortior, Quo.12.q.14.ar.22
Verum aliquid dicitur eſſe dupliciter, Quo 5.q.2.ar.5
Veſtibus precioſis uti debent perſonæ communes & publicæ ratione dignitatis, Quo.10.q.6.ar.14
Virginitas duobus modis conſideratur, Quo.5.q.2.ar.5
Virginitas non neceſſaria, Quo.4.q.12.ar.14
Virgo poteſt concipere, & incorrupta remanere naturaliter, Quo.6.q.10.ar.18
Virgo diua ſanctificata ſed concepta in peccato, Quo.6.q.5.ar.7
Virtus qualitercunque accipiatur significat potentiæ complementum, Quo.4.q.2 ar.2
Virtutis actus eſt duplex, Quo.4.q.12.ar.4
Viſio intellectiua habet eſſe per triplicem medium, Quo.7.q.1. articu.1
Vnitas prædicatur de Deo ſecundum remotionem tantum, Quo.10.q.1.artic.1
Voluntas Dei eſt principium totius entis, Quo.12 q.3.art.3
Voluntatis eſt imperare, Quo.9.q.5.ar.12
Vouere eſt actus latriæ ſeu religionis, Quo.3.q.5.art.12
Votum ſolemne continentiæ impedit matrimonium contrahendum, ſed & contractum impedit matrimonium, Quodlib.10.q.6.art.12

Indicis Quodlibet. Quæſtionum Diui Thomæ finis.

DIVI THOMAE AQVINATIS

DOC. ANGELICI QVAESTIONES

QVODLIBETALES.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Beatus Benedictus diuinam eſſentiam viderit.

1 QVAESITVM eſt de Deo, Angelo, & homine. De Deo quæſitum eſt & quātùm ad diuinam naturā, & quantum ad naturam humanam aſſumptam. Quantùm ad diuinam naturam quæſitū eſt, Vtrùm Beatus Benedictus in viſione, qua uidit totum mūdum, diuinam eſſentiam uiderit. Et oſtendebatur quòd ſic. Dicit enim Greg. 4. Dialogorū, de hac uiſione loquēs, Animæ uidenti Deum, anguſta fit omnis creatura. Sed uidere
22. q. 180. Deum eſt uidere diuinam eſſentiā: ergo beatus Benedictus ui-
ar. 5. ad 3. dit diuinam eſſentiam.

¶ 2 Præterea. Ibidem ſubdit Greg. quòd totum mūdum uidit in diuino lumine. Sed non eſt aliud lumen, uel claritas Dei quàm ipſe Deus: ut idem Greg. dicit, & habetur in Gl. Exo. 33. ſuper illud. Non uidebit me homo & uiuet. ergo beatus Benedictus uidit Deum per eſſentiam.

Sed contra eſt, quod dicitur Ioan. 1. Deum nemo uidit unquam, ubi dicit Glo. quòd nullus in mortali carne uiuens, Dei eſſentiam uidere poteſt.

Reſpon. dicēdum, corpus corruptibile aggrauat animam ut dicitur Sap. 9. Summa autem eleuatio mētis humanæ eſt ut ad C diuinam eſſentiam uidendam pertingat. unde impoſſibile eſt ut mens humana corpori unita, Dei eſſentiam uideat: ut Aug.
1. p. q. 12. dicit 12. ſuper Gen. ad literam: niſi huic uitæ mortali funditus
ar. 4. o. ad homo intereat: uel ſic alienetur a ſenſibus, ut neſciat utrùm ſit
3. artic. 11. in corpore, an extra corpus: ſicut de Paulo legitur 2. ad Cor. 12.
ad 2. Beatus autem Benedictus quando illā uiſionem uidit nec huic
& 2. q. 175. uitæ funditus mortuus erat: nec à corporeis ſenſibus alienatus,
art. 3. 4. o. quod patet per hoc quòd dum adhuc in eadem uiſione perſiſte
& veri. q. ret, alium ad idem uidendum aduocauit: ut idem Greg. refert
13. ar. 3. o. unde manifeſtum eſt, quòd Dei eſſentiam non uidit.
& 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Greg. ex quadam proportione argumētati intendit in uerbis illis. Si enim uidentes Dei eſſentiam in eius comparatione totam creaturam reputāt paruum quid ad uidendum, non eſt mirum ſi beatus Benedictus per lumen diuinum aliud amplius uidere potuit, quàm homines communiter uideant.

D Ad ſecundum dicendum, quòd lumen Dei quandoque dicitur
Pſalm. 35 ipſe Deus: quandoque uero aliud lumen deriuatum ab ipſo ſecundum illud Pſalmiſtæ. In lumine tuo uidebimus lumē: hic autem accipitur pro lumine deriuato a Deo.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebantur duo, circa humanam naturam in Chriſto.

¶ Primò, vtrùm fuerit in Chriſto una filiatio qua refertur ad patrem, & ad matrem, an duæ.

¶ Secundo de morte eius, utrùm in cruce mortuus fuerit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Chriſto fuerit una filiatio, uel duæ.

1
art. 18. 1. o. CIRCA primum ſic procedebatur. Videtur quòd in Chriſto
& 3. p. q. 6. ſint duæ filiationes. Multiplicata enim cauſa relationū,
35. ar. 1. & multiplicantur relationes. Generatio autem eſt cauſa filiatio-
4. d. 8. art. nis. Cum ergo alia ſit generatio qua Chriſtus natus eſt æterna-
5. o. opuſ. liter à patre. Et alia qua natus eſt temporaliter a matre, erit ēt
3. c. 28. alia filiatio qua refertur ad patrē, & alia qua refert ad mātem.

¶ 2 Præterea, quòd recipit ex tempore aliquid abſolutū abſque ſui mutatione, multò magis abſque ſui mutatione poteſt recipere temporaliter aliquam proprietatem relatiuam, ſed filiatio Dei ex tempore recipit aliquid abſolutum abſque ſui mutatione, quia ſuper illud Lucæ. 1. Magnus erit, & filius altiſſimi Lucæ.
uocabitur. dicit Ambr. Non ideò erit magnus, quòd ante partum Ambroſ.
uirginis magnus non fuerit, ſed quia potentiam quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus, ergo multò magis ex tempore potuit accipere filius Dei abſque ſui mutatione nouam filiationem, ut ſic ei conueniant duæ filiationes, una æterna, & alia temporalis.

Sed contra. A quo aliquid habet quòd ſit tale, ab eius unitate habet, quòd ſit unum tale, ſed filiatione aliquis habet quòd ſit filius, ergo una filiatione eſt unus filius, ſed Chriſtus eſt unus filius & non duo, ergo in Chriſto non ſunt duæ filiationes, ſed una tantum.

B Reſpondeo dicendum, quòd relationes differunt in hoc ab om- Relatio
nibus aliis rerum generibus: quia ea quæ ſunt aliorum gene- quo dif-
rum, ex ipſa ratione ſui generis habent quòd ſint res naturæ: ſicut fert ab a-
quantitates ex ratione quantitatis: & qualitates, ex rōne qua- liis gene-
litatis. Sed relationes nō habent quòd ſint res naturæ ex ratione re bus. 1. p. q.
ſpectus ad alterum: Inueniuntur enim quidam reſpectus qui 2. 8. a. 1. 2.
non ſunt reales: ſed rationales tantum: ſicut ſcibile refertur ad duplex re
ſcientiam, non aliqua reali relatione in ſcibili exiſtente: ſed po- latio ſcili
tius quia ſcientia refertur ad ipſum ſecundùm philoſophum cet realis
in 5. Metaph. (T. c. 20.) Sed relatio habet quòd ſit res naturæ ex ſua & rationis.
rā per quam una res naturalem ordinem habet ad alteram: q 1. p. q. 6.
quidem ordo naturalis & realis eſt ipſis ipſa relatio: unde dex- ar. 2. & 11.
trum & ſiniſtrum in animali, ſunt relationes reales: quia cōſequ 1. p. q. 13.
quaſdā naturales uirtutes. In colūna aūt ſunt reſpectus rōnis art. 6. o.
tm̄ ſecūdū ordinē animalis ad ipſam: ex eodē aūt hēt aliqd qd
ſit ens & quòd ſit unū: & iō contingit quòd eſt una relatio realis tm̄
pp unitatē cāę: ſicut patet de æqualitate: pp unam. n. quātitatē vnitas cā
C eſt in uno corpore una æqualitas tm̄: quāuis ſint reſpūs plures facit una
ſecūdū quos diuerſis corporibus dr̄ eſſe æquale. Si aūt ſecūdū relatione
oēs illos reſpūs multiplicarentur realiter relationes in uno cor realem.
pore ſequeretur quòd in uno eſſent accidētia infinita uel indetermi
nata: & ſimiliter magr̄ eſt una relatione magr̄ oīum quos idē
docet quāuis ſint multi reſpūs: ſic ēt unus hō ſecūdū unā realē
filiationē, eſt filius pr̄is ſui, & mr̄is ſuæ: quia una natiuitate unā
naturā ab utroq; accepit. Sequēdo ergo hāc rōnē, vr̄ dicēdū quòd
alia ſit filiatio realis in Chr̄o: qua refert ad pr̄em. & alia qua refert ad mr̄em: quia alia ḡnatione naſcitur ab utroq;: & alia eſt na
tura, quā hēt a pr̄e: & alia quā hēt a mr̄e. Sed alia rō infringit pa Reprobatio.
rtē hoc. n. eſt uniuerſaliter tenēdū, quòd nulla relatio Dei ad crea
turā realiter in Deo exiſtit: ſed eſt reſpūs rōnis tm̄, quia Deus eſt
ſupra oēm ordinē creaturæ, & mēſura oīs creaturæ, a qua de-
pēdet oīs creatura, & nō conuerſo, multo magis quàm hoc conue-
niat ſcibili reſpū ſcientiæ, in quo pp has cās nō eſt relatio rea- 1. p. q. 6.
lis ad ſcientiā. Eſt aūt conſiderādū, quòd ſubiectū filiationis nō eſt ar. 2. ad 1.
D natura uel naturæ pars aliqua. Nō. n. dicimus, quòd humanitas ſit q. 13. arti
filia uel caput aut oculus. In Chr̄o aūt nō ponimus, niſi unum 7. o.
ſuppoſitū, & unā hypoſtaſim: ſicut & unā perſonā, quod eſt ſuppo
ſitū æternū, in quo nulla relatio realis ad creaturā eſſe pōt, ut ar. 18. o.
iā dictū eſt: vn̄ relinquitur quòd filiatio, qua Chr̄s refert ad matrem, & 3. p. q. 6.
eſt reſpūs rōnis tm̄, nec pp hoc ſequitur, quòd nō ſit realiter filius vir 16. ar. 1. 3.
ginis, ſicut. n. Deus eſt realiter dn̄s pp realē potentiā qua cōtinet 4. 5. 6. o.
creaturā, ſic realiter eſt filius uirginis pp realē naturā, quā acce
pit a mr̄e. Si autem eſſent in Chriſto plura ſuppoſita, oporteret 3. p. q. 1.
ponere in Chriſto duas filiationes, ſed hoc reputo erroneum: ar. 7. ad 6.
& in conciliis inuenitur damnatum. unde dico quòd in Chriſto eſt una relatio realis tantùm, qua refertur ad patrem.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quòd nō negamus non eſſe in Chri- 3. p. q. 2.
ſto realē filiationem, qua refertur ad matrem: quia cā relatio- ar. 2. & 3.
nis deficiat: ſed quia deficit ſubiectum talis relationis realis: nō & q. 4. ar.
ſit in Chriſto aliquod ſuppoſitum creatum, uel hypoſtaſis. 3. c.

E Ad ſecūdum dicēdū, quòd eo mō quo ille hō accepit ex tpe Dei potentiā, eo mō accepit filiatione æternā, inquantum. ſ. factū eſt ut una eſſet perſona Dei & hominis: ut Ambro. ibidem ſub-
dit. Hoc aūt non eſt factū per aliquid realiter abſolutum, uel Ambro.
relatiuū temporaliter inhærens filio Dei: ſed per ſolam unionem quæ realiter exiſtit in natura creata: nō aūt eſt realiter in
ipſa perſona aſſumente. Quod uerò in contrarium obiicitur 2 q. 2 ar.
neceſſitatem non habet. Dicitur enim aliquando aliquis qualis 7 ad 3.

propter vnitatem ſubſtantialem ſubiecti: licet ſint multæ qualitates, vt color, & ſapor in pomo.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Chriſtus in cruce mortuus fuerit.

3

3. p. q. 46. art. 4. c. & opus 60. arti. 15. & 16.

CIRCA ſecundum ſic procedebatur: videtur quòd Chriſtus in cruce mortuus nō fuerit. Si enim fuerit mortuus, aut hoc fuit quia ipſe animam à corpore ſeparauit, aut propter vulnera. Sed non primo modo. Sic enim ſequeretur, quòd Iudæi Chriſtum non occidiſſent: ſed quòd ipſe ſibiipſius fuiſſet homicida, quod eſt inconueniens. Similiter nec ſecundo modo: quia mors quæ accidit propter vulnera, prouenit homini ex ſumma debilitate præueniente, quod in Chriſto non fuit: quia clamans expirauit: ergo Chriſtus in cruce nullo mō mortuus fuit. G

¶ 2 Præterea. Natura humana non fuit in Chriſto debilior, quàm in aliis hominibus. Sed nullus alius homo tam citò moreretur propter vulnera manuum & pedum. Vulnus autem lateris fuit ei inflictum poſt mortem Chriſti: ergo in cruce mortuus non fuit: cùm nulla cauſa mortis eius eſſe videatur.

Sed contra eſt quod dicitur Ioan. 19. quòd Chriſtus in cruce pendens, inclinato capite tradidit ſpiritum, mors autem eſt per ſeparationē animæ à corpore: ergo Chriſtus in cruce mortuus fuit.

art. 42. ad ſecundū 3. d. 21. q. 1. a. 3. opus. 30. at. 16.

Reſpon. dicendum, quòd abſque omni dubio confitendum eſt Chriſtum in cruce verè mortuum fuiſſe. Sed ad videndū cām mortis eius conſiderandum eſt quòd cùm Chriſtus fuerit verus Deus & homo, eius poteſtati ſuberat quicquid pertinet ad humanam naturam in Chriſto: quod in aliis puris hominibus non contingit. Voluntati enim eorum non ſubiacent quæ naturalia ſunt. Vnde hæc cauſa aſſignatur quare aīa Chriſti ſimul patiebatur & fruebatur quia ſcilicet eo volente hoc factū H eſt, vt non fuerit redundantia à ſuperioribus viribus in inferiores, nec impedirent ſuperiores virtutes à ſuo actu pp paſſionē inferiorum: quod in aliis hominibus contingere non pōt, propter naturalem colligationem potentiarum adinuicem. Et ſimiliter in propoſito eſt dicendum. Mors. n. violenta accidit ex hoc quòd nocumento illato natura cedit: & quandiu natura reſiſtere poteſt, tandiu mors retardatur. Vnde in quibus natura eſt fortior, ex æquali cauſa tardius moriuntur. Erat aūt ſubiectum voluntati Chriſti, quod natura reſiſteret nocumento illato & quandoque cederet. Vnde eo volente natura reſiſtit nocumento illato vſque ad finem plus quàm in aliis hominibus poſſit: ita quòd in finem poſt multam ſanguinis effuſionē quaſi integer viribus clamauit voce magna: & ſtatim eo volente natura ceſſit, & tradidit ſpiritum: vt ſe dominū naturæ & vitæ & mortis oſtenderet: vnde hoc admirans Centurio, dixit. Verè hic homo filius Dei erat. Sic ergo & Iudæi Chriſtum occiderunt nocumētū mortiferum inferentes: & ipſe animam ſuam poſuit & tradidit ſpiritum: quia quando voluit natura nocumento illato totaliter ceſſit. Nec tñ cum pandit eſt, quaſi ſui homicida, eſt enim corpus propter animam: & non econuerſo. Vnde iniuria fit animæ, cum propter nocumentum corpori illatum de corpore expellitur contra naturalem appetitum animæ ſed tertiò non propter deprauatam volūtatem ſe interficientis: ſed ſi anima in ſui poteſtate haberet recedere a corpore quando vellet, & iterum aduenire, non maioris eſſet culpæ, ſi corpus deſereret, quam quòd habitator deſereret domum culpæ, tamen eſt quòd inde expellatur inuitus.

arti. 145. & 3 p. q. 14. ar. 1. ad ſecundū q. 15. art. 5. ad [illegible] a. 6. & 2. q. ad ter. & [illegible] q. 16. ar. 10. c.

3. p. q. 46. ar. 3. ad 2

I

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quærebantur duo de angelo.

¶ Primò, vtrùm angelus dependeat à loco corporali ſecundum ſuam eſſentiam: an ſit in loco ſecundum operationem tantùm.

¶ Secundò de motu angeli, vtrùm poſſit moueri de extremo in extremum ſine medio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm angelus ſit in loco ſecundùm operationem tantùm.

4

1. p. q. 52. ar. 1. & 2. & 3. c.

AD primū ſic proceditur. Videtur quòd angelus nō ſit in loco ſecundùm operationem tantùm: Prius eſt enim eſſe quam operari: ergo prius eſt eſſe in loco quam operari in loco. ſed poſterius non eſt cauſa prioris: ergo operari in loco nō eſt cauſa quare angelus ſit in loco.

¶ 2 Præterea, duo angeli poſſunt operari in vno loco: ſi ergo angelus eſſet in loco ſolùm per operationem: ſequeretur quod plures angeli eſſent ſimiliter in vno loco: quod reputatur impoſſibile.

Sed contra, Nobilius non dependet ab ignobiliori, ſed eſſentia angeli eſt nobilior quàm locus corporeus: ergo non dependet à loco corporeo.

Reſpond. dicendum, quòd qualiter angelus ſit in loco corporeo conſiderari poteſt ex modo quo corpus eſt in loco. Eſt. n. corpus in loco p contactum loci. Contactus aūt corporis eſt per quantitatem dimenſiuam: quæ in angelo non inuenitur cum ſit incorporeus: ſed loco eius eſt in eo quantitas virtualis. Sicut ergo corpus eſt in loco per contactum dimenſiuæ quantitatis, ita angelus eſt in loco per contactum virtutis. Si quis autem velit virtutis contactum operationē vocare, pp hoc quòd operatio eſt primus effectus virtutis, dicatur quòd angelus eſt in loco per operationem: ita tamen quòd angelus operationem nō intelligatur ſolùm motu, ſed quocunque, vnitio qua ſua virtute ſe corpori vnit, præſidendo, vel continendo, vel quocūque alio mō. G

at. 124. c. ſi. & 4.

ar. 148. c. ſi. 4. c. [illegible] ar. 1. [illegible] ar. 2. q. 3. ad ſecundū.

1. p. q. 8. at. 2. 1. 2. q. 53. art. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid eſſe prius ſimpliciter, quod non eſt prius quantum ad hoc: ſicut corpus ſubiectū eſt ſimpliciter prius ſuperficie: ſed nō quantum ad hoc, quòd eſt coloratum: & ſimiliter prius ſimpliciter eſt corpus quàm tactus: tamen ipſum eſt in loco per tactum dimēſiuæ quantitatis: & ſimiliter angelus per contactum virtutis.

1. p. q. 8. a. 2. 1. 2. q. 53. ar. 1.

Ad ſecundum dicendū, quòd ſi aliquid mouetur perfectè ab vno motore, non conuenit quòd ab alio ſimul immediatè moueatur: vñ ratio magis valet ad oppoſitum eius, quàm ad propoſitum.

4 p. q. 58. ar. 3. 9.

ARTICVLVS V.

Vtrùm angelus poſſit moueri de extremo in extremum ſine medio.

5

1. p. q. 53. at. 2. c.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd angelus nō poſſit moueri de extremo ad extremum, quin pertranſeat medium. Omne enim quod mouetur prius eſt in mutari, q̄ in mutatum eſſe: vt probatur in 6. Phyſicorum, (T. c. 8.) Sed ſi angelus mouetur de extremo in extremum puta de a. in b. cū in eſt in b. eſt in mutatum eſſe: ergo prius erat in mutari. Sed non quādo erat in a. quia tunc nondum mouebatur: ergo quando erat in c. quod eſt medium inter a. & b. & ſic oportet quòd pertranſeat medium.

¶ 2 Præt. ſi angelus mouetur de a. in b. ſine hoc quòd pertrāſeat medium, oportet quòd corrumpatur in a. & terminetur in b. Sed hoc eſt impoſſibile: quia ſic non eſſet idem angelus: ergo oportet quòd pertranſeat medium.

I

Sed contra, omne quod pertranſit medium, oportet quod prius pertranſeat æquale ſibi: aut minus q̄ maius: vt dicit in 6. Phyſ. (T. c 89.) & ad ſenſum apparet: ſed non poteſt eſſe minus ſpatiū quàm angelus, q eſt indiuiſibilis: ergo oportet quòd ptrāſeat æquale: quod eſt locus indiuiſibilis & pūctalis. Infinita autem puncta ſunt inter quoſlibet duos terminos motus. Si ergo neceſſe eſſet, quòd angelus in ſuo motu pertranſiret medium oportet quòd pertranſiret infinita, quod eſt impoſſibile.

Reſpon. dicendū quòd angelus ſi vult pōt moueri de vno extremo ad aliud, abſque hoc quòd pertranſeat mediū, & ſi vult poteſt pertranſire omnia media. Cuius ratio eſt, quia corpus eſt in loco, ſicut contentum ab eo. Et ideo oportet quòd in mouendo ſequatur loci conditionem, ut ſcilicet pertranſeat media priuſquam ad extrema loci perueniat ſed cum angelus ſit in loco per contactum virtutis, non ſubditur loco, ut contentus ab eo. ſed magis continet locum ſua virtute ſupereminens ſit loco. vnde non K habet neceſſe, vt ſequatur in ſuo motu conditiones loci, ſed voluntati ſuæ ſubeſt, quod applicet ſe per contactum virtutis huic loco, & illi: & ſi vult abſque medio, ſicut etiam intellectus poteſt applicari intelligendo vni extremo, puta albo: & poſteà nigro indifferenter vel cogitando vel non cogitando de medijs coloribus, quamuis corpus ſubiectum colori non poſſit moueri de albo in nigrum, niſi per medium.

1. p. q. 53. ar. 1.

ar. 4. c.

1. p. q. 52. ar. 1. & q. 53 ar. 1.

1. p. [illegible] 53 ar. 6. ad 3

artı. 215. princip.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Philoſophi & eius probatio locum habet in motu continuo. Sed motus angeli nō oportet quod ſit cōtinuus, ſed ipſa ſucceſſio applicationum prædictarum motus eius dicitur: ſicut & ſucceſſio cogitationum vel affectionum dicitur motus ſpiritualis creaturæ, ſecundum Aug. Super Geneſ. ad literam.

at. 26. ca. & ar. 27. c & 1. p. [illegible] 1. art. 10. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc non accidit per corruptionem angeli, aut nouam creationem: ſed quia eius virtus ſupereminet loco.

Ad illud vero quod in contrarium obucitur, dicendum, quòd angelus

angelus non eſt in loco per commenſurationem: ſed per appli- A catione ſuæ uirtutis ad locum: quæ quidem poteſt eſſe indifferenter & ad locum diuiſibilem & indiuiſibilem. Vnde poteſt continuè moueri, ſicut aliquid in loco diuiſibili exiſtens continuè attereipiendo ſpacium: ſecundum verò quòd in loco indiuiſibili eſt, non poteſt eius motus eſſe continuus, nec pertranſire omnia media.

ar. 4. & 5. p. & art. 4.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quærebatur de homine.
Et primò quantum ad bonum naturæ.
Secundò, quantùm ad bonum gratiæ.
Tertiò, quantùm ad bonum gloriæ.

CIRCA primum quærebantur tria.

¶Primò, de unione animæ ad corpus: utrù. ſ. anima adueniente corpori corrumpantur omnes formæ quæ prius inerant, & ſubſtantiales & accidentales. B

¶Secundo, de poteſtate liberi arbitrij, utrùm. ſ. homo abſque gratia poſſit ſe ad gratiam præparare.

¶Tertiò, de dilectione naturali, utrùm ſcilicet homo in ſtatu innocentiæ dilexerit Deum pluſquàm omnia & ſupra ſeipſum.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm per aduentum animæ excludantur omnes formæ, quæ prius inerant.

6

a. p. q. 66. art. 3. 4. & 6 ad 5. q. 118. ar. 2.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur q. per aduentum animæ non excludantur oēs formæ quæ prius inerāt: Dicitur enim Gen. 2. Formauit Deus hominem de limo terræ, & C inſpirauit in faciem eius ſpiraculum uitæ. Fruſtra autem formaſſet corpus, ſi inſpirando animam forma, quam formando indiderat, excluderetur. Non ergo adueniente anima tollūtur omnes formæ præcedentes.

¶2 Præterea, Neceſſe eſt q. anima ſit in corpore formato & diſpoſito multis diſpoſitionibus. Si ergo adueniens anima omnes præcedentes formas & diſpoſitiones amouet, ſequitur q. ī inſtanti aīa totum corpus formet; quod uī eſſe ſolius Dei.

¶3 Præt. Anima non eſt niſi in corpore mixto. Sed mixtio elementorum non fit ſolùm ſecundum materiam, ſed etiam ſecū dum formas: alioquin eſſet corruptio. ergo anima non excludit omnes formas in materia inuentas.

¶4 Præt. Anima eſt perfectio. Perfectionis autem non eſt corrūpere, ſed perficere. Non ergo adueniens corpori corrumpit formas præexiſtentes.

ar. 2. 16. c.

Sed contra. Omnis forma adueniens exiſtenti in actu, eſt for- D ma accidentalis. Forma. n. ſubſtantialis facit eſſe actu ſimpliciter. Sed ſi anima adueniens non deſtrueret præexiſtentes formas, ſed ei ſuperadderetur, ſequeretur q. adueniret exiſtenti in actu: quia quælibet forma cum ſit actus, facit eſſe in actu: ergo anima adueniens excludit formas præexiſtentes.

Reſpon. dicendum, q. impoſſibile eſt in uno & eodem eſſe plures formas ſubſtantiales: & hoc iō quia ab eodem hēt res eſſe & unitatem. Manifeſtum eſt autem q. res habet eſſe per formam. Vnde & per formam res habet unitatem. & propter hoc

ar. 2. 34 & 1. p. q. 76. 4. o.

vbicunq; eſt multitudo formarum, non eſt unum ſimpliciter: ſicut homo albus non eſt unum ſimpliciter, nec animal bipes eſſet unum ſimpliciter, ſi ab alio eſſet animal: & alio bipes, ut Philoſophus dicit. Sed ſciendum eſt, quòd formæ ſubſtantiales ſe habent ad inuicem, ſicut numeri: ut dicitur in 8 Metaph. (T. c. 10.) vel etiam ſicut figuræ ut de partibus animæ. dicit Philo-

Philoſophus.

ſophus in 2. de anima. (T. c. 31.) Semper. n. maior numerus vel E figura, uirtute continet in ſe minorem, ſicut quinarius quaternarium, & pentagonus tetragonum. Et ſimiliter perfectior forma uirtute continet in ſe imperfectiorem, ut maximè in animalibus patet. Anima enim intellectiua habet uirtutem ut cōferat corpori humano, quicquid confert ſenſitiua in brutis: & ſimiliter ſenſitiua facit in animalibus, quicquid nutritiua in plantis, & adhuc amplius. fruſtra ergo eſſet in homine alia anima ſenſitiua præter intellectiuam, ex quo anima intellectiua uirtute continet ſenſitiuā & adhuc amplius. ſicut fruſtra adderetur quaternarius poſito quinario. Et eadē rō eſt de oīb. formis ſubſtantialibus uſque ad materiā primā: itaq. nō eſt in homine diuerſas formas ſubſtantiales inuenire: ſed ſolū ſecundū rationem, ſicut conſideramus eum ut uiuentē per animā nutritiuā. & ſic ſentientem per animā ſenſitiuā: & ſic de aliis. Manifeſtum eſt aūt, q. ſemper adueniente forma pfecta, tollitur forma imperfecta, ſicut etiam adueniente figura pētagoni, tol- A litur figura quadrati. unde dico q. adueniēte anima humana, tollitur forma ſubſtantialis, quæ prius inerat, alioquin generatio eſſet ſine corruptione alterius, quod eſt impoſſibile. Formæ uero accidentales quæ prius inerant diſponentes ad animam, corrumpuntur quidem non per ſe, ſed per accidens ad corruptionem ſubiecti: unde manent eædem ſpecie, ſed non eædem numero: ſicut etiam contingit circa diſpoſitiones formarū elementarium, quæ primitus materiæ aduenire apparent.

3. p. q. 6. & ar. 3. ad 2. 3. p. q. 9 ar. 3. ad 2 poſ. q. 5. ar. 9. ad 16 2 Spiritu. ar. 1. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. ſecundū Baſiliū, ſpiraculū uitæ dr ibi gratia ſancti ſpiritus: & ſic obiectio ceſſat. Si autem ut Aug. dicit ſpiraculum uitæ ſit ipſa anima: non oportebit dicere, q. alia forma formatum ſit corpus hoīs de limo terræ, q̄ ipſo ſpiraculo uitæ diuinitus inſpirato: nō enim illa formatio tempore præceſſit inſpirationem: niſi fortè uelimus dicere illā formationē referri ad diſpoſitiones accidentales: puta figuram & alia huiuſmodi, quæ quodam rationis ordine præintelligū- B tur in corpore ante animam intellectiuam, ſicut materiales diſpoſitiones quibus tamen præintelligitur ipſa anima intellectiua: non inquantum eſt intellectiua, ſed inquantum cōtinet in ſe uirtutem aliquam de imperfectioribus formis.

Ad ſecundum anima corpori adueniēs facit corp^s eē formaliter tātū.

Ad ſecundum dicendum, q. anima cùm aduenit corpori, nō facit eſſe corpus effectiue, ſed formaliter tantum. Effectiuè autem facit corpus eſſe illud quod dat corpori formam ut perficiens, ut diſponens autem illud quod præoperatur ad formā: paulatim autem, & ordine quodam inducendo materiam ad propinquiorem formam, aut diſpoſitio, tantò minor eſt reſiſtentia ad introductionem formæ & diſpoſitionis completæ. Facilius enim fit ignis ex aere, quàm ex aqua, quamuis utraq; forma immediatè adſit materiæ.

Auicēna.

Ad tertium dicendum, q. Auicen. poſuit formas elementorū actu remanere in mixto, quod non poteſt eſſe: quia formæ elementorum non poſſunt eſſe in una parte materiæ ſimul. & ſic C oportet q. ſint in diuerſis materiæ partibus, quæ diſtinguuntur ſecundum dimenſiuæ quantitatis diuiſionem: & ſic oportebit q. uel plura corpora ſint ſimul. uel quòd non ſit mixtio uera totius ad totum: ſed mixtio ad ſenſum ſecundum minima iuxta ſe poſita. Auerrois autem in 3. li. de cœlo. (Co. 63.) dicit quòd

Auerrois.

formæ elementorum ſunt mediæ inter formas accidētales & ſubſtantiales & q. recipiunt magis & minus, & ſic formis elementorum remiſſis: & quodammodo ad mediū redactis, quodammodo fit mixtio. Sed hoc eſt minus poſſibile q̄ primū: nā forma ſubſtantialis eſt terminus quidam eſſe ſpecifici: unde in indiuiſibili eſt ratio formæ, ſicut ratio numeri & figuræ: nec eſt poſſibile ut intendatur uel remittatur. Sed omnis additio, vel ſubtractio facit aliam ſpeciem.

Solutio uera. 1. p. q. 76. ar. 4 ad quartū po. q. 5. art. 7. c. & opus 33. o. & anima ar. 9. ad 10.

Et ideo aliter dicendum ſecūdum Philoſophum, in 1. de generatione: q. formæ miſcibilium non manent in mixto actu: ſed uirtute, prout. ſ. uirtus formæ ſubſtantialis manet in qualitate elementari: licet remiſſa & quaſi ad medium redacta: D qualitas enim elementaris agit in uirtute formę ſubſtantialis: alioquin actio quæ eſt per calorem ignis non terminaretur ad formam ſubſtantialem.

Ad quartum dicendum, quòd anima cum ſit forma, eſt quidem perfectio quædam particularis: non autem uniuerſalis: & ideo ea adueniente ſic aliquid perficitur ut tamen aliquid corrumpatur.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm abſque gratia per ſolam naturalem arbitrij libertatem poſſit ſe ad gratiam præparare.

7

12. q. 109 ar. 6. & 2. d 5. q. 2. at. 1. & d. 28. arti. 4. & veri. q. 24. ar. 15. o.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd homo abſque gratia per ſolam naturalem arbitrij libertatem poſ- E ſit ſe ad gratiam præparare: quia ut dicitur Prouer. 16. hominis eſt præparare animum. Hoc autem dicitur eſſe al cuius, qđ eſt in eius poteſtate conſtitutum: ergo in poteſtate hominis cōſtitutum eſt, q. poſſit ſe ad gratiam præparare. Non ergo indiget auxilio gratiæ.

Anſelm^s.

¶2 Præterea Anſel. dicit in lib. de caſu Diaboli, quòd non ideo aliquis caret gratia quia Deus non uult dare: ſed quia ipſe non vult accipere. Si ergo uellet accipere, poſſe accipere. Poteſt ergo ſi uult ſe ad gratiam præparare abſque exteriori auxilio.

Euaſio.

¶3 Sed dicebat q. homo indiget in hoc auxilio gratiæ quātum ad exterius mouens. Sed contra, Homo poteſt moueri ad conuerſionem non ſolum ex bonis, ſed etiam ex peccatis: ut ſi aliquis uideat aliquem enormiter peccantem & ex horrore peccati ad Deum conuertitur: ſed peccatum non eſt a Deo: ergo abſque Dei operatione poteſt ſe homo ad gratiam præparare.

Sed contra. Per hoc ad gratiam præparamur, ꝙ ad Deum conuertimur: ſed ad hoc indigemus auxilio diuinę gratiæ. Dicitur enim Tren. 4. Conuerte nos domine ad te & cõuertemur: ergo homo indiget auxilio gratiæ diuinæ, ad hoc quod ſe ad gratiam præparet.

Tren.

¶ Præterea. Ad nihilum non poteſt homo ſe præparare, niſi cogitando: ſed ad hoc ipſum indiget homo auxilio gratiæ. Dicitur enim ſecundæ Corinthiorum. 3. Non ſufficientes ſumus cogitare aliquid à nobis: quaſi ex nobis: ergo indigemus auxilio diuinæ gratiæ, ad hoc quod nos ad gratiam præparemus.

Beatus Paulus

Error Pelagij. de quo. 12. q. 100. ar. 10. ad 3. & 2a. qu. 2. ar. 5. ad. 7 veri. q. 16. arti. 1. ad 12. & veri. q. 2. ar. 1. ad 12.

Reſpon. dicendum ꝙ in hac quæſtione cauendus eſt error Pelagij, qui poſuit ꝙ per liberum arbitrium hõ poterat adimplere legẽ & vitam æternam mereri: nec indigebat auxilio diuino niſi quantum ad hoc ꝙ ſciret quod facere deberet ſecundum illud Pſal. Doce me facere voluntatem tuam. Sed quia hoc nimis paruum videbatur vt ſolam ſcientiam haberemus à Deo: charitatem autẽ qua præcepta legis implentur, haberemus à nobis. ideo poſtmodum Pelagiani poſuerũt ꝙ initium boni operis eſt homini ex ſeipſo: dum conſentit fidei per liberum arbitrium: ſed conſummatio eſt homini à Deo: ꝑparatio aũt ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianum pertinet dicere, quòd homo poſſit ſe ad gratiam præparare abſq; auxilio diuinæ gratiæ: & eſt contra Apoſtolũ, qui dicit ad Phil. 1. Qui cœpit in nobis opus bonum ipſe perficiet.

G

Euaſio erroris. 22. q. 6. art. 1.

Inconueniens q̃d ſequitur

Opinio Doc. 12. q. 109. ar. 5. o.

Dicendum eſt ergo ꝙ homo indiget auxilio gratiæ, non ſolum ad merendum, ſed etiam ad hoc ꝙ ſe ad gratiam præparet, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actũ virtutis cum non ſolum bonum agit: ſed bene ad quod requirit habitus, vt dicitur in 2. Ethic. Et ideo ad merendum, requiritur habitualiter gratia. Sed ad hoc ꝙ homo præparet ſe ad habitũ cõſequendum, nõ indiget alio habitu, quia ſic eſſet procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non ſolùm quãtum ad exteriora mouentia, prout. ſ. ex diuina prouidentia procurãtur homini occaſiones ſalutis: putà prædicationes, exempla, & interdũ ægritudines & flagella, ſed etiam quantũm ad interiorem motum, prout Deus cor hominis interius mouet ad bonum, ſecundum illud Prou. 19. Cor regum in manu Dei ad quodcunq; voluerit vertet illud. & ꝙ hoc neceſſariũ ſit, probat Philoſophus in quodam. c. de bono fortunę. Hoc. n. agit voluntate: voluntatis autem principium eſt electio, & electionis conſilium. Si autem quæratur qualiter conſiliari incipiat, non põt dici quòd ex conſilio conſiliari inceperit: quia ſic eſſet in infinitum procedere. Vnde oportet aliquod exterius principiũ eſſe, quod moueat mentem humanã ad conſiliandũ de agendis. Hoc autem oportet eſſe aliquod melius humana mente: nõ ergo eſt corpus cœleſte, quod eſt infra intellectualem virtutẽ, ſed Deus vt Philoſophus ibidẽ concludit. Sicut ergo oĩs motus inferiorum corporũ q̃ nõ ſemper mouentur principiũ eſt motus cęli, ita oĩum motuum interiorum mentium, principium eſt à Deo mouente. Sic ergo nullus poteſt ſe ad gratiam præparare, nec aliquid boni facere, niſi per diuinum auxilium.

H

1. p. q. 62. art. 2. o & 3. ar. 4. 12. q. 87. art. 2. ad primum. 12. q. 109. art. 2. 5. 6 12. q. 13 ar. 1. o.

12. q. 9 ar. 4. & q. 17. ar. 5. ſecundum.

1. p q. 62. ar. 2.

I

AD PRIMVM ergo dicendum. quòd per hoc quòd hominis eſt ſe ad gratiam præparare per liberum arbitrium, non excluditur neceſſitas auxilij diuini: ſicut nec per hoc quòd ignis eſt calefacere. excluditur neceſſitas cœleſtis motus.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ Deus mouet omnia ſecundum modum eorum: & ideo diuina motio à quibuſdam participatur cum neceſſitate, à natura autem rationali cum libertate. propter hoc ꝙ virtus rationalis ſe habet ad oppoſita. & ideo ſic Deus mouet mentem humanam ad bonum: quòd tamen poteſt huic motioni reſiſtere. & ſic ex Deo eſt vt homo ſe ad gratiam præpararet, ſed quòd gratia careat, non habet cauſam à Deo, ſed ab homine: ſecundum illud Oſee. 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo ex me auxilium tuum.

1. p. q. 49. ar. 2. o.

Ad tertium dicendum, ꝙ licèt peccatum non ſit à Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, ut ſit alicui ſalutis occaſio.

K

ARTICVLVS VIII.

Vtrum primus homo in ſtatu innocentiæ dilexerit Deum ſuper omnia: & pluſquam ſeipſum.

8

1. p. q. 60 ar. 3. & 5.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd primus homo in ſtatu innocentiæ. non dilexerit Deum ſuper omnia, & pluſquam ſeipſum. Sic enim diligere Deum meritorium eſt maximè. Sed primus homo in ſtatu illo non habuit, vnde poſſet proficere per meritum: vt dicitur in 24. diſtinctione ſecundi libri ſententiarum: ergo primus homo in ſtatu illo non dilexit Deum pluſquam ſeipſum, & ſuper omnia.

F

2 Præterea, ſic diligere Deum. eſt maxima præparatio mentis humanæ ad gratiam conſequendam. Primus autem homo in ſtatu illo ponitur gratiam non habuiſſe: ſed ſola naturalia: ergo non dilexit Deum pluſquam ſeipſum, & ſuper omnia.

¶ 3 Præterea, natura in ſe recurua eſt quia ſcilicet omnia quę amat, retorquet ad ſe. Sed propter quod unumquodque tale & illud magis: ergo naturali dilectione plus diligebat ſeipſum q̃ Deum. Non ergo diligebat Deum ſuper omnia.

Sed contra. ſi non diligebat Deum plùs quàm ſeipſum, aut ergo minus ſe aut æqualiter ſibi: & vtroque modo ſequitur quòd ſeipſo homo frueretur: dum ſe non referret in Deum. Frui autem ſeipſo, inducit peruerſitatem peccati: vt Aug. dicit: ergo primus homo in ſtatu innocentiæ, iam erat peruerſus per peccatum quod eſt impoſſibile. Sequitur ergo vt diligeret Deũ ſuper omnia.

1. p. q. 96. ar. 1. o. & q. 100. ar. 1. ad 3. 12 q. 5. art. 2. c.

Reſpon. dicendum, ꝙ ſi homo fuit factus in gratia: ut ex verbis Baſilij & Aug. haberi poteſt, quæſtio iſta locum non habet. Manifeſtum eſt enim quòd exiſtens in gratia, per charitatem diligit Deum ſupra ſeipſum: ſed quia poſſibile fuit Deo, ut hominem faceret in puris naturalibus: vtile eſt conſiderare ad quantum ſe dilectio naturalis extendere poſſit. Dixerunt ergo quidam quòd homo vel angelus in puris naturalibus exiſtens, diligit Deum pluſquam ſeipſum naturali dilectione, ſecundum amorem concupiſcentiæ: quia ſcilicet bono diuino magis frui deſiderat tanquam maiori & ſuauiori: ſed ſecundum amorem amicitiæ naturaliter homo plus diligit ſeipſum quam Deum. Eſt enim amor concupiſcentiæ quo dicimur amare illud quo volumus vti vel frui: ſicut vinum uel aliquid huiuſmodi. Amor autem amicitiæ, eſt quo dicimur amare amicum, cui uolumus bonum. Sed iſta poſitio ſtare non poteſt. Dilectio enim naturalis, eſt quædam naturalis inclinatio indita naturæ à Deo: nihil autem naturale eſt peruerſum. impoſſibile eſt ergo quòd aliqua naturalis inclinatio vel dilectio ſit peruerſa: peruerſa, autem dilectio eſt vt aliquis dilectione amicitiæ diligat plus ſe quàm Deum. Non poteſt ergo talis dilectio eſſe naturalis.

22. q. 26. ar. 3. o.

Amor duplex. 12. q. 26. ar. 4. o.

Reprobatio opi.

Dicendum eſt ergo, quòd diligere Deum ſuper omnia plus quàm ſeipſum, eſt naturale, non ſolum angelo & homini, ſed etiam cuilibet creaturæ: ſecundum quòd poteſt amare aut ſenſibiliter aut naturaliter. Inclinationes enim naturales maximè cognoſci poſſunt in his quæ naturaliter aguntur abſque rationis deliberatione, Sic enim agit vnumquodque in natura ſicut aptum natum eſt agi. Videmus autem quòd unaquæque pars naturali quadam inclinatione, operatur ad bonum totius, etiam cum periculo aut detrimento proprio: vt patet cum aliquis manum exponit gladio ad defenſionem capitis: ex quo dependet ſalus totius corporis. Vnde naturale eſt, ut quęlibet pars ſuo modo plus amet totum quàm ſeipſam. Vnde & ſecundum hanc naturalem inclinationem, & ſecundum politicam virtutem, bonus ciuis, mortis periculo ſe exponit pro bono communi. Manifeſtum eſt autem, quòd Deus eſt bonum commune totius vniuerſi, & omnium partium eius, vnde quęlibet creatura ſuo modo naturaliter plùs amat Deum quàm ſeipſam. Inſenſibilia quidem naturaliter: bruta vero animalia ſenſitiuè: creatura vero rationalis per intellectualẽ amorem, quæ dilectio dicitur.

1. p. q. 62. ar. 2. ad 1. q. 63. ar. 1. ad tertiũ. 3. d. 3. q. 4 o.

1. p. q. 60. ar. 5. o. 22 q. 26. ar. 3 c. & 4. ad 3. q. 3. ar. 1. ad 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ diligere Deum prout eſt principium totius eſſe ad naturalem dilectionem pertinet. Sed diligere Deum prout eſt obiectum beatitudinis eſt gratuitæ dilectionis, in qua meritum conſiſtit: nec tamen neceſſarium eſt ut in hoc ſuſtineamus ſententiam Magiſtri dicentis, quòd homo in primo ſtatu non habuit gratiam per quam mereri poſſet.

Nota bene.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ naturali dilectione qua Deus ſuper omnia naturaliter diligitur, põt aliquis magis & minus vti: & quandò in ſummo fuerit, tunc eſt ſumma præparatio ad gratiam habendam.

Ad tertium dicendum, ꝙ inclinatio rei naturalis eſt ad duo ſcilicet ad moueri & ad agere: iſta autem inclinatio naturæ quę eſt ad moueri, in ſeipſa recurua eſt, ſicut ignis mouetur ſurſum propter ſui conſeruationem. ſed illa inclinatio naturæ quæ eſt ad agere, non eſt recurua in ſeipſa: non enim ignis agit ad generandum ignem propter ſeipſum, ſed propter bonum generati, quod eſt forma eius, & vlterius propter bonum commune quod eſt cõſeruatio ſpeciei vnde patet quòd non vniuerſaliter verum eſt quòd omnis dilectio naturalis ſit in ſe recurua.

QVÆSTIO. V.

3. d. 3. q. 4 ad 2. 3 di. 3. q. 4. ad ſecundũ.

DEinde quærebatur de his quæ pertinent ad bonũ gr̃æ. Et primò de his quæ pertinent ad ipſum bonũ gratiæ.

¶ Secundò

¶Secundò, de his quæ pertinent ad malum culpæ, quod ei op- A
ponitur.

CIRCA bonum gratiæ quærebatur.

¶Primò quidem de eo quod pertinet ad omnes.

¶Secundò, de eo quod pertinet ad clericos.

¶Tertiò de eo quod pertinet ad religioſos.

CIRCA ea uerò quæ ad omnes pertinent, quærebatur de duabus partibus pœnitentiæ.

¶Primò de contritione, utrùm ſcilicet contritus teneatur velle magis eſſe in inferno, quàm peccare.

¶Secundò, de confeſſione.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm contritus debeat magis velle eſſe in inferno, quam peccare.

9

ar. 2.10. & 4. d. 15. q. 2. ar. 3. q. 3. tertiũ. AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd contritus nõ debeat magis velle eſſe in inferno quam peccare. Pœna enim inferni eſt æterna, & irremediabilis. De peccato autem poteſt liberari per pœnitentiam: ergo magis debet uelle peccare, quã in inferno eſſe.

¶2 Præterea, Pœna inferni includit culpam, una enim de pœnis inferni eſt uermis, ideſt conſcientiæ remorſus de culpa. Culpa autem non includit pœnam inferni: ergo magis eſt eligenda culpa quàm pœna.

Sed contra eſt quod Anſel. dicit in libro de ſimilitudinibus, quòd aliquis debet magis eligere eſſe in inferno ſine culpa, quàm in paradiſo cum culpa, quia innocens in inferno non ſentiret pœnam, & peccator in paradiſo non gauderet de gloria.

Reſpon. dicendum, quòd contritus tenetur in generali velle pati magis quamcunque pœnam quàm peccare: & hoc ideo, quia contritio non poteſt eſſe ſine charitate, per quã omnia dimittuntur peccata. Ex charitate enim plus homo diligit Deum quàm ſeipſum: peccare autem eſt facere contra Deum: puniri autem eſt aliquod pati contra ſeipſum. Vnde charitas hoc requirit, ut quamlibet pœnam homo contritus præeligat culpæ. Sed in ſpeciali deſcendere ad hanc pœnam uel ad illam non tenetur: quinimò ſtultè faceret, ſi quis ſeipſum uel alium ſolicitaret ſuper huiuſmodi particularibus pœnis. Manifeſtum eſt enim, quòd ſicut delectabilia plus mouent in particulari conſiderata quam in communi, ita terribilia plus terrent ſi in particulari conſiderentur, & aliqui ſunt qui minori tentatione non cadunt, qui fortè maiori caderent: ſicut aliquis audiens adulterium, non incitatur ad libidinem: ſed ſi per cõſiderationem deſcendit ad ſingulas illecebras, magis moueretur. Et ſimiliter aliquis non refugeret pati mortem pro Chriſto: ſed ſi deſcenderet ad conſiderandũ ſingulas pœnas, magis retraheretur. Et ideo deſcendere in talibus ad ſingula, eſt inducere hominem in tentationem: & præbere D occaſionem peccandi.

22. q. 26. art. 3. 0. & vert. q. 2. ar. 4. ad 2

22 q. 101. ar. 3. ad 4

Ethi cord lec. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd culpa etiam mortalis de ſe perpetua eſt, ſed ex ſola Dei miſericordia remedium habet.

4. d. 17. q. 2. ar. 3 q. 3 ad quartum.

Præterea, Plus præponderat bonum diuinum contra quod agit culpa bono naturæ creatæ, cui opponitur pœna, quam perpetuitas pœnæ temporalitati culpæ.

Ad ſecundũ dicendum, quòd remorſus conſcientiæ nõ eſt culpa, ſed cõſequens ad culpam, & poſſet eſſe ſine culpa, ut in eo qui hẽt cõſcientiam erranté de præterito cõmiſſo, ſicut ſi aliqs credat aliquid à ſe prius cõmiſſum eſſe illicitum, quod tamen licitum erat: & ipſe dum faceret licitum reputabat.

1. p. q. 79. arti. 3. & veri. q. 17 1. c. ſi.

QVAESTIO VI.

DEINDE circa confeſſionem quærebãtur tria. Primò, vtrũ E ſufficiat quòd aliquis ſcripto confiteatur, an oporteat quòd cõfiteatur in verbo. Secundo, an aliquis teneatur ſtatim confiteri habita opportunitate, uel poſſit expectare uſque ad quadrageſimam. Tertiò utrùm presbyter parochialis debeat credere ſuo parochiano dicenti ſe alteri confeſſum, & dare ei eucharistiam uel non.

ARTICVLVS X.

Vtrùm ſufficiat confiteri ſcripto.

10

4 d. 17 q. 3 ar. 4 q. 30. AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur, quòd ſufficiat ſi aliqs confiteatur ſcripto. Confeſſio enim requiritur ad manifeſtationem peccati, ſed peccatum manifeſtari poteſt ſcripto ſicut & uerbo: ergò ſufficit ſi confiteatur ſcripto.

Sed contra eſt quod dr̃ Rom. 10. Ore cõfeſſio fit ad ſalutem.

Reſpon. dicendum, quòd confeſſio eſt quoddam ſacramentale. ſicut. n. in baptiſmo aliquid requiritur ex parte miniſtri, ſcilicet ut abluat, & proferat, & aliquid ex parte ſuſcipientis ſacramentum, ut ſcilicet intendat & abluatur: ita in ſacramento pœnitentiæ, ex parte ſacerdotis requiritur quod abſoluat ſub aliqua forma uerborũ, Ex parte uero pœnitentis requiritur, quòd ſe clauibus eccleſiæ ſubiiciat peccata ſua per cõfeſſioné manifeſtãs: de neceſſitate ergo ſacramenti eſt quòd ſua peccata manifeſtet: & contra hoc nullus diſpenſare poſſet, ſicut nec cõtra baptiſmũ. Sed quòd fiat manifeſtatio uerbo, non eſt de neceſſitate ſacramenti: alioquin nulla neceſſitate poſſet aliter aliquis effectum huius ſacramenti percipere, niſi ore confitẽdo, quod patet eſſe falſum. Nam muti uel quibuſcunque qui uerbo cõfiteri nõ poſſunt, ſufficit ſcripto uel nutibus confiteri. Nulla autem neceſſitate poteſt aliquis baptizari, niſi aqua, pp̃ hoc quòd aqua eſt de neceſſitate ſacramenti. Sed ex inſtitutione eccleſiæ tenetur homo qui põt, vt verbo confiteatur, non ſolum pp̃ hoc vt ore confitens cõfitendo magis erubeſcat, vt qui ore peccat ore purgetur: ſed etiam ſemper in omnibus ſacramentis accipitur illud cuius eſt communior vſus, ſicut in ſacramento ablutionis baptiſmi accipitur aqua, qua homines communius vtuntur ad abluendum: & in Euchariſtia panis qui eſt communior cibus. vnde & in manifeſtatione peccatorum, conuenit vti verbis quibus homines communiùs & expreſſius ſuos conceptus ſignificare conſueuerunt. Et attendendũ eſt quòd in hoc ſacramento non imprimitur character, ſed ſolùm cõfertur gratia ad remiſſionem peccati: quã remiſſioné nullus conſequitur peccãdo. Peccat autem qui ordinationé eccleſiæ prætermittit: vnde in baptiſmo qui ſeruat ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti prætermittens ſtatuta eccleſiæ, conſequitur characterem ſacramenti, ſed non ſacramenti effectum: hic autem nihil conſequitur.

4 d. 17 q. 3. ar. 1. q. 5. 0. & cõtra. 4. ca. 72. c. ſi. 3. q. p. 66. ar. 2. 3. 7. 10.

B

3 q. p. 6. 0 ar. 5 ad. 3. 7. ad 2. q. 66. ar. 4 & 4. di. 3. q 3. ar. 1. ar. 2 40. art. 79. & 4. 17. q. 3. art. 1. q. 20.

Rationes autẽ quæ ad vtranq; partem inducuntur, non multum cogunt: nam neque manifeſtatio ita expreſſe poteſt fieri ſcripto, ſicut verbo: neque quod dicitur, ore confeſſio fit ad ſalutem intelligitur de confeſſione peccatorum, ſed de confeſſione fidei.

C

ARTICVLVS XI.

Vtrùm aliquis poſſit differre confeſſionem vſque ad quadrageſimam.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd aliquis poſſit differre confeſſionem vſque ad quadrageſimam: quicunque enim ſeruat præceptum eccleſiæ, non delinquit, ſed Eccleſia ſtatuit, quòd ſemel in anno homines propria peccata confiteantur; ergo ſi aliquis expectat uſque ad terminum ab eccleſia conſtitutum, non peccat.

¶2 Præterea baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, ſicut & pœnitentia, ſed cathecumenus non peccat ſi differat baptiſmum vſque ad ſabbatum ſanctum: ergo pari ratione, nec contritus peccat, ſi differat confeſſionem uſque ad quadrageſimam.

¶3 Præterea maioris neceſſitatis eſt cõtritio quam confeſſio Sed confeſſio ſine contritione, non valet ad ſalutem Contritio autẽ ſine confeſſione poteſt in aliquo caſu valere; ſed ille qui eſt in peccato, non tenetur ſtatim cõteri contritione quæ delet peccatũ: alioquin peccator per ſingula momenta peccaret: ergo nec cõtritus tenetur ſtatim confiteri, ita quod peccet ſi ſecus agat.

SED CONTRA, Magis eſt ſubueniendum morbo ſpirituali, quàm morbo corporali. Sed aliquis ſubiectus morbo corporali, periculoſe committeret, niſi remediũ medicinæ quæreret etiam cito poſſet & ex negligentia peccaret. Multo ergo magis peccat qui differt remedium confeſſionis adhibere contra ſpiritualem morbum peccati.

RESPONDEO dicendum, quòd laudabile eſt quòd peccator quam citius commodè poteſt peccatum ſuum confiteatur, quia per ſacramentum pœnitentiæ, confertur gratia quæ hominem reddit magis firmum ad reſiſtendum peccato. Quidã autẽ dixerunt quòd tenetur cõfiteri quàm citò opportunitas cõfitendi ſe obtulerit, ita quòd ſi differat, peccat. Sed hoc eſt contra rõnem præcepti affirmatiui, quod licet obliget ſemper, nõ tamen obligat ad ſemper, ſed pro loco & tempore. Tempus aũt implendi præceptum de confeſſione videtur, quando imminet aliquis caſus in quo neceſſe eſt hominem quòd ſit confeſſus, puta ſi immineat ei mortis articulus, vel neceſſitas accipiendi euchariſtiam, aut ſacrum ordinem, uel aliquid huiuſmodi: ad quod oportet hominem per confeſſionem purgatũ pparari: vñ ſi aliquid horum immineat, & aliquis confiteri prætermittat, peccat dummodò debita opportunitas adſit: & quia ex pcepto eccleſiæ oẽs fideles tenẽtur ſaltẽ ſemel in anno in feſto Paſchæ pcipue

art. 52 ad 1. 12 q. 71 5. ad 5. 2. q 88. ar. 1. ad 2. qu. 100. art. 10. c. & ad 2. 22. q. 3. ar. 3.

ſacramenti communionem accipere, ideò eccleſia ordinauit, F
vt ſemel in anno quando imminet tempus accipiendi euchariſtiam, omnes fideles confiteantur. Dico ergo quòd differre confeſſionem uſque ad hoc tempus, per ſe loquendo licitū eſt, ſed per accidens poteſt fieri illicitum: puta ſi immineat aliquis articulus, in quo confeſſio requiratur. Vel ſi aliquis propter contemptum confeſſionem differat, & ſimiliter per accidēs poſſet eſſe talis dilatio meritoria, ſi ad hoc differret, ut prudentiori cō fiteretur, vel deuotius propter ſacrum tempus.

Ad rōnes Primas ergo rationes concedimus.

Ad illud verò quod in contrarium objicitur, dicendum quòd morbus corporalis niſi per medicinæ remedium inextinguatur, ſemper inualeſcit in peius, niſi fortè etiam uirtute naturæ fuerit extinctus: morbus autem peccati extinguitur per contritionem, unde non eſt ſimile.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſacerdos parochialis debeat credere ſuo ſubdito dicenti ſe eſſe confeſſum, ut propter hoc ei euchariſtiam det.

12 4 d. 17. q. 3 art. 3. q. 5. ad 2. & 4. AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſacerdos parochialis non debeat credere ſuo ſubdito dicēti ſe alteri eſſe confeſſum, ut propter hoc ei euchariſtiam det. Frequēter enim ſola confeſſione aliqui contentantur, qui prius contriti non fuerunt. Sed ſacerdos debet ſubditum ſuum quātum poteſt ad bonum inducere. ergo uidetur quòd omnino ab eo expetere debeat, quòd ſibi confiteatur.

¶ 2 Præterea, Prouerbio uigeſimoſeptimo dicitur paſtori eccleſiæ. Diligenter agnoſce uultum pecoris tui. Sed hoc nullo modo melius poteſt, quàm per cōfeſſionem: ergo debet ab eo exigere quòd ſibi confiteatur. H

SED CONTRA, ſi ſibi confiteretur, poſſet dicere quæ vellet & crederetur ei: ergo etiam de hoc ſibi debet credi, quòd ſit confeſſus.

Reſpon. dicendū quòd in foro iudiciali, creditur homini contra ſe, ſed non pro ſe. In foro autem pœnitentiæ, creditur homini pro ſe & contra ſe. Eſt ergo diſtinguendum, quòd dupliciter ſit impedimentum quo aliquis a perceptione euchariſtiæ impeditur, ſi enim ſit impedimentum ad forum iudiciale pertinens, puta excōicatio, non tenetur ſacerdos ſuo ſubdito credere [illegible] excōmunicatū omnino: niſi ei de abſolutione conſtet. Si aūt ſit impedimentum quod ad forum pœnitentiæ pertineat. ſ. peccatum, tenetur ei credere, & iniuſtè agit, ſi deneget Euchariſtiam ei qui perhibet ſe confeſſum & abſolutū ab eo qui abſoluere potuit,

Opus 12. q. 6. c. m. vel auctoritate apoſtolica uel auctoritate Epiſcopi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud bonum quod in cōfeſſione homines conſequuntur, iam conſecutus eſt ille qui confeſſum ſe dicit, ſi uerum dicit. Si autem falſum dicit, pari rōne I

4 d. 17. q. 3. art. 3. q. 5. ad 4. ar. 40. poſſet falſum dicere confitendo. nec poteſt aliquis alicuius hominis auctoritate compelli ad cōfitendum peccatum, quod alteri confeſſus eſt, non abſoluere potuit: quia ſicut iam dictū eſt, & confeſſio peccatorum quoddam ſacramentale eſt diuino imperio ſubiacens, non humano.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſpiritualis paſtor vultū pecoris ſui debet diligenter agnoſcere, conſiderando exterius vitam eius, ſed per modum confeſſionis non poteſt diligentius ſcrutari, ſed oportet quòd credat ea quæ ſibi à ſuo ſubdito dicuntur.

QVAESTIO VII.

DEinde quærebantur duo de his, quæ pertinēt ad clericos. K
¶ Primò, de officio eccleſiæ, vtrùm ille qui eſt præbēdatus in duabus eccleſijs in die, quo diuerſum officium fit in vtraque eccleſia, debeat utrunque officium dicere.

¶ Secundò, de ſtudio theologiæ, utrum aliquis teneatur dimittere ſtudium theologiæ, etiam ſi ſit aptus ad alios docendum, ad hoc quòd intendat ſaluti animarum.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm habens duas eccleſias, teneatur vtriuſque officium dicere.

13 art. 67. & 129. 6. AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd aliquis in tali caſu debeat utrunque officium dicere. Omnis enim debet reſpondere emolumento. Ille ergo qui habet emolumentum F præbendæ in duabus eccleſijs, debet onus ſufferre utriuſque, vt ſcilicet utriuſque eccleſiæ officium dicat.

¶ 2 Præterea, iuſtum eſſe uidetur, ut ſi habet maius emolumētū ab vna eccleſia in qua fortè cantat prolixius officiū, quòd et maius onus ſubeat prolixius officium dicēdo. Nō ergo ad eum pertinet electio, ſed uel debet utrunque dicere, uel debet dicere officium eccleſiæ in qua habet pinguius beneficium.

Sed in contrarium inducebatur conſuetudo.

Reſpon. dicendum, quòd ſuppoſito quòd aliquis licitè ſit præbendatus in duabus eccleſijs. ſ. ex diſpenſatione, conſiderandū eſt quòd ille qui in aliqua eccleſia præbēdā accepit, duobus obligat. ſ. Deo, ut ei debitas laudes exoluat pro eius bñficijs, & eccleſię de qua accipit ſumptus. Ea uerò quæ ad eccleſiā pertinent, ſubiacēt diſpenſationi prælatorū eccleſiæ: & ideo hoc debitū quod hēt, eccleſiæ debet exoluere ſecundum quòd ſtatutū eſt, uel per ſeipſum, ſi ſit præbenda quæ requirat reſidētiam: uel per uicarium, ſi hoc ſufficiat ſecundū eccleſiæ ſtatutū, ac cōſuetudinē. Sed debitum quod debet Deo, per ſeipſum dēt exoluere, non refert aūt quātum ad Deum, qbus Pſalmis, & hymnis Deū laudet, ut puta utrū dicat in veſperis: Dixit Dñs, uel laudate pueri Dominum, niſi quantum ad hoc quòd homo debet ſequi maiorum traditiones & quia laudes Deo dēt quaſi unus homo, ſufficit quòd ſemel officium dicat ſecundū conſuetudinē alicuius eccleſiarum, quarū eſt clericus. Sed de electione officij rationabiliter uidetur quòd debeat dicere officium illius eccleſiæ in qua maiorem gradū habet, puta ſi in una ſit decanus, & in alia ſimplex canonicus, dēt dicere officium eccleſiæ in qua eſt decanus. Quod ſi in utraque eccleſia fuerit ſimplex canonicus, debet dicere officiū digniores eccleſiæ, quamuis fortè in minori eccleſia habeat opulētiorē præbendam, quia temporalia nullius momēti ſunt ſpiritualibus cōparata. Si uerò ambæ eccleſiæ ſunt æqualis dignitatis, poteſt eligere quodcunque officiū magis uol[u]erit, ſi fuerit ab utraque eccleſia abſens. Si autem fuerit in aliqua earum præſens, debet ſe conformare illis cum quibus conuerſatur. ar. 82. 12 q. 2 ar tic. 6 c. fi. q. 87. ar. 7 ad 2. 22. q. 36. ar. 2 c. 2.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm peccet, qui poteſt ſaluti animarum curam impendere, ſi circa ſtudium tempus occupat.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vī quòd aliquis qui poteſt ſaluti animarū curā impendere peccet, ſi circa ſtudium tēpus occupat. Dicitur enim ad Galat. vlt. Dum tempus hēmus operemur bonū nulla ēnī eſt grauior iactura quàm temporis. Non debet ergo aliquis totum tempus in ſtudio expendere, differēs ſaluti animarum curam impendere. 14 22. q. 182. o. pcipuè. ar. 2. & 4. di. 13. q. 1 ar. 2. q ad 12.

¶ 2 Præterea, perfecti tenentur ad id, quod melius eſt. Sed religioſi ſunt perfecti: ergo maxime religioſi debent dimittere ſtudium, ut ſaluti animarum inſiſtant.

¶ 3 Præterea, Peius eſt errare in uia morum, quàm in uia pedū. Sed prælatus tenetur reuocare ſuū ſubditum, ſi uideat eum errare in uia pedum, ergo multò magis tenetur eum reuocare ab errore qui eſt in uia morum. Eſt autem error ſi homo prætermittat quòd melius eſt: ergo prælatus debet ſubditum cogere ut ſaluti animarum intendat ſtudio prætermiſſo.

IN CONTRARIVM inducebatur conſuetudo pro ratione.

Reſpon. dicendum, quòd aliqua duo poſſunt comparari adinuicem: & ſimpliciter & ſecundum aliquem caſum, nihil enim prohibet id quod eſt melius ſimpliciter in aliquo caſu eſſe minus eligendum, ſicut philoſophari eſt ſimpliciter melius quàm ditari: ſed in tempore neceſſitatis, ditari eſt magis eligendum, & aliqua precioſa margarita eſt carior uno pane: & K tamen in aliquo caſu famis panis præeligeretur: ſecundum illud Tren. quarto. Dederunt precioſa quæque pro cibo ad refocillandas animas. Eſt autem conſiderandum, quòd in quolibet artificio ſimpliciter melior eſt qui diſponit de artificio, & dicitur architector, quàm aliquis manualis qui opera exequitur ſecundum quòd ei ab alio diſponitur. Vnde & ædificijs conſtruendis maiori mercede cōducitur qui diſponit de ædificio, licèt nihil manibus operetur, quàm manuales artifices, qui dolant ligna, & incidunt lapides. In ædificio autem ſpirituali ſunt quaſi manuales operarij, qui particulariter inſiſtunt curæ animarum, puta ſacramenta miniſtrando, uel aliquod huiuſmodi particulariter agendo, ſed quaſi principales artifices ſunt Epiſcopi qui imperant & diſponunt qualiter prædicti ſuum officium exequi debeant, propter quod & Epiſcopi. i. ſuperintendentes dicūtur: & ſimpliciter theologiæ doctores ſunt quaſi principales artifices, qui inquirūt & docent qualiter alij debeant ſalutem animarum procurare. Simpliciter ergo Cōparatio utriuſque uitæ.

melius

melius eſt docere ſacrã doctrinam & magis meritorium ſi bo- A na intentione agatur, quàm impendere particularem curam ſaluti huius & illius, vnde Apoſtolus de ſe dicit primæ ad Corinth. primo. Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed Euangelizare, quamuis baptizare ſit opus maximè conferens ſaluti aiarum, & ſecundæ ad Thim. 2. idẽ Apoſtolus cõmendat fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Ipſa etiam rõ demonſtrat, quòd melius eſt erudire de pertinentibus ad ſalutẽ eos qui & in ſe & in alijs perficere poſſunt, quam ſimplices qui in ſe tantum perficere poſſunt. In aliquo tamen caſu neceſſitate imminente deberent & Epiſcopi & doctores intermiſſo proprio officio particulariter intendere ſaluti animarum.

ar. 55. c. & 2. 2. q. 184. ar. 4. c. ar- tic. AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd nullam iacturam temporis patitur, qui quod eſt melius operatur docendo ſacram doctrinam: vel qui ad hoc per ſtudium ſe diſponit.

Ad ſecundum dicendum, quòd perfectus dicitur aliquis dupliciter. Vno modo quia habet perfectionem. Alio modo quia B habet ſtatum perfectionis. Perfectio autem hominis in charitate conſiſtit, quæ hominem Deo coniungit. Vnde quantum ad dilectionem Dei dicitur Geneſ. decimoſeptimo. Ambula coràm me & eſto perfectus, quantũ vero ad dilectionem proximi, poſtquàm dominus dixerat. Diligite inimicos veſtros, concludit Matthæi quinto, Eſtote ergo perfecti. Statum autem perfectionis habere dicuntur, qui ſolemniter obligantur ad aliquid perfectioni annexum. Eſt autem aliquid annexum perfectioni charitatis dupliciter. Vno modo, ſicut præambulum & præparatorium ad perfectionem, vt paupertas, caſtitas, & huiuſmodi, quibus homo retrahitur à curis ſecularium rerum, vt liberius vacet his quæ Dei ſunt. Vnde hmõi magis ſunt quædam perfectionis inſtrumenta. ppter quod Hieronymus exponẽs illud verbum Petri dicentis. Ecce nos reliquimus omnia & ſequuti ſumus te, dicit quòd non ſuffecit Petro dicere. Ecce nos reliquimus omnia: ſed addidit quod perfectum eſt, & ſecuti ſumus te. Quicunque ergo vel voluntariam paupertatem, C vel caſtitatem ſeruãt, habent quidem ppãratorium pfectionis, ſed non dicunt habere ſtatum perfectionis, niſi qui ſe ex ſolẽni profeſſione ad huiuſmodi obligant. Aliquid. n. ſolemne & perpetuum dicitur habere ſtatum, ſicut patet in ſtatu libertatis, vel matrimonij & ſimiliũ. Alio vero modo aliqd eſt annexum perfectioni charitatis, & effectus: vt ſcilicet aliquis curã animarũ ſuſcipiat. Eſt enim perfectæ charitatis, vt aliquis propter Dei amorem prætermittat dulcedinem contemplatiuæ vitæ, quã magis amaret, & accipiat actiuæ vitæ occupationes, ad procurandum proximorum ſalutem. Quicunq; ergo hoc mõ ſaluti proximorum intendit, habet quidem aliquem pfectionis effectum, ſed non habet perfectionis ſtatum, niſi Epiſcopus qui cum quadam ſolemni cõſecratione ſuſcipit animarum curam. Archidiaconi verò & Parochiales Presbyteri, magis hñt commiſſa quædam officia, quàm quòd per hoc in aliquo pfectionis ſtatu ponantur. Soli ergo religioſi & Epiſcopi dicuntur pfe- D cti, quaſi ſtatum perfectionis habentes, vnde religioſi fiunt Epiſcopi, ſed non Archidiaconi, vel proplebani. Cùm ergo dicitur quòd pfecti tenentur ad id quod melius eſt, verum eſt ſi intelligat de his qui dicũtur perfecti pp perfectionem charitatis. Huiuſmodi enim obligantur ex lege interiori, quæ inclinãdo obligat, vnde ad hoc obligantur ſecũdùm menſuram ſuæ perfectionis quod implent. Si autem intelligatur de his qui dicuntur perfecti propter ſtatum: ſicut Epiſcopi & religioſi: non eſt verũ. Non enim tenentur Epiſcopi niſi ad ea quæ ſe extendit cura ſuſcepti regiminis. Et religioſi non tenentur, niſi ad ea ad quæ obligantur ex voto ſuæ profeſſionis, alioquin eſſet obligatio ad infinitum, cum tamen natura & ars & omnis lex certos terminos habeant: dato tamen quòd perfecti ſemper tenentur ad id qđ melius eſt nõ eſſet ad ppoſitũ, ſicut ex ſupradictis apparet.

Margin notes: 93. ad 2. 2. 2. q. 184. art. 1. o. & a. 3. — 2. 2. q6. 19. art. 12. ad 3. q. 18. ar. 6. ad 1. veri. q. 2. ar. 2. ad 5. ar. 93. ad 3. — 2. 2. q. 184. ar. 4. o. 22. q. 184. ar. 5. o. — ar. 157. ad 10. & 12. q. 186. ar. 2. ad 3.

Ad tertium dicendum, quòd licèt prælatus teneatur ſubditum ſuum reuocare ab omni malo, non tamen tenetur eum indu- E cere ad omne melius. Hæc etiam ratio in propoſito locũ non habet, ſicut nec aliæ, &c.

QVAESTIO VIII.

DEinde quærebantur duo de his quæ pertinent ad religioſos: Primo, vtrùm religioſus teneatur obedire ſuo prælato, vt reueler ſibi aliquod ſecretum: quòd fidei ſuæ eſt commiſſum. Secundò, vtrùm teneatur ſibi obedire, vt reuelet occultam culpam fratris, quam nouit.

ARTICVLVS. XV.

Vtrùm religioſus teneatur ſecretum fidei ſuæ commiſſum reuelare prælato præcipienti.

15 2. 2. q6. 68. a. 1. ad 3. q. 70. 1. ad 2.

CIrca primum ſic proceditur. Videtur quòd religioſus teneatur aliquod ſecretum, fidei ſuæ commiſſum, reuelare A prælato præcipienti. Ad obediendum enim prælato obligauit ſe religioſus profeſſione ſolemni, ad tenendum autem ſecretum obligauit ſe ſimplici promiſſione, ergo magis debet obedire prælato, quàm ſeruare ſecretum.

Sed contra eſt quod Bernar. dicit. Id quod eſt inſtitutum propter charitatem, non militat contra charitatem. Sed profeſſio obedientiæ, quam religioſus facit prælato, inſtituta eſt propter charitatem: ergo non militat contra charitatem, qua quilibet tenetur ſeruare fidem proximo.

Reſpondeo dicendum. quòd ſicut Bernad. dicit in lib. de diſpenſatione & præcepto. Sufficiens obedientia eſt: vt religioſus obediat ſuo prælato de his quæ ad regulam pertinent, uel directè: ſicut ea, quæ ſunt ſcripta in regula: vel indirectè: ſicut ea, quæ ad hæc reduci poſſunt, ſicut miniſteria exhibenda fratribus, & pœnæ pro culpis inflictæ, & huiuſmodi. Perfecta autem obedientia eſt, vt ſimpliciter in omnibus obediat, quæ nõ ſunt cõ- B tra regulã vel contra Deum. Sed quòd aliquis obediat prælato in his quæ ſunt contra Deum, vel contra regulam, eſt obedientia incauta & illicita. Eſt ergo conſiderãdum in propoſito, vtrùm ſit licitum religioſo ſecretum fidei ſuæ commiſſum reuelare. Circa quod diſtinguendum eſt de ſecreto. Eſt enim aliqđ ſecretum, quod illicitum eſt celare ſicut quod in periculum vergit aliorum, quibus aliquis cauere tenetur. Vnde & in iuramento fidelitatis continetur quòd huiuſmodi ſerui ſecreta dẽant dominis reuelare. Ad præceptum ergo prælati tenetur religioſus tale ſecretum pandere, etiam ſi promiſit ſe non reuelare, dicẽte Iſido. In malis promiſſis reſcinde fidẽ niſi forte in cõfeſſione audierit, quia tunc nullo modo eſſet reuelandum. Eſt autẽ aliud ſecretum, quod de ſe celari poteſt ſine peccato: & tale ſecretum religioſus nullo modo prælato pcipiente pandere dẽt: ſi ſit fidei ſuæ cõmiſſum, peccaret. n. frangendo fidẽ cõmiſſã.

Margin notes: art. 104. o. & 22. q6. 104. ar. 5. ad 3. q6. 186. art. 5. ad 4. — at. 104. 4. di. 21. q. 3. art. 1. q. 2. ad ſecundum. — 4. di. 21. q. 3 ar. 1. q. 1 o. & quæſt. 3. o.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd ſed maior eſt obligatio ad ſeruandum ea quæ ſunt fidei & charitatis, quæ eſt ex lege na- C turali & ex promiſſione in baptiſmo facta, quàm quæ eſt ex pfeſſione religionis.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm ſubditus debeat prælato præcipienti reuelare culpam occultam alterius fratris.

CIRCA ſecundum, ſic proceditur. Videtur quòd ſubditus debeat prælato præcipiẽti reuelare culpã occultã alterius fratris, quia vt Hieronymus dicit. Non debet occultari culpa vnius in præiudiciũ multorũ. Sed præſumendum eſt quòd prælatus culpam unius cognoſcere uelit, propter multitudinis bonum: ergo prælato præcipienti debet culpa alterius reuelari. 16

Margin notes: art. 81. O. & 22 q. 33 ar. 7. ad 5. q. 70. ar. 1 c. & ad 1.

SED CONTRA eſt qđ Gregorius dicit, quòd & ſi aliquã propter D obedientiam debemus aliqua bona dimittere, nullo tñ modo propter obediẽtiam debemus aliquod malum perpetrare. Sed malum eſſe uidetur culpam occultam detegendo, alium infamare: ergo hoc propter obedientiam fieri non debet.

RESPON. dicendum, quòd religioſus prælatus in capitulo ſeſt, ſicut Iudex eccleſiaſticus in foro iudiciali. Vnde ad ea poteſt ex præcepto ſubditos obligare, vt ei pandantur propter quæ poteſt Iudex eccleſiaſticus in foro iudiciali iuramentum exigere. Eſt ergo ſciendum quòd in crimin bus triplex eſt modus procedendi, unus per denunciationem, alius per inquiſitionem, alius per accuſationem. In via ergo denunciationis, intenditur correctio delinquentis, & ideò ſecundum præceptum domini Matthæi decimooctauo, Debet præcedere fraterna correctio: vt ſcilicet corripias eum inter te & ipſum ſolum, quod ſi non audierit, coram duobus uel tribus teſtibus, & ultimò dicatur eccleſiæ. Charitatis enim eſt, ut aliquis parcat fratri quantum po- E teſt, unde prius debet niti, ut corrigat conſcientiam fratri ſeruata fama ſolitariè admonẽdo: & poſtmodum coram duobus vel tribus tandem negligenda eſt fama, ut emendetur cõſcientia: & dicendum eſt eccleſiæ, in quo et proceſſu conſulitur cõſcientiæ. Nã peccator ſi à principio uideret ſe publicatũ, amitteret uerecundiam, & obſtinatior fieret ad peccandum. In inquiſitione uerò debet præcedere infamia. In accuſatione verò dẽt præcedere inſcriptio, per quam ipſe obligat ſe ad talionẽ. In inquiſitione autẽ & accuſatione, intenditur pœna peccantis ppter multitudinis bonũ. Si ergo appareat accuſator in capitulo qui ſe obliget ad taliõnẽ, põt prælatus præcepto ueritatis cõfeſſionẽ exigere, ſicut & iudex eccleſiaſticus iuramentum. Et ſimiliter ſi præcedat infamia, poteſt prælatus præcepto ueritatẽ exquirere, & ſubditi tenentur obedire. Si autẽ procedatur per uiam ſimplicis denunciationis, non tenetur religioſus plato pcipienti culpam fratris reuelare, niſi præcedente admonitione eum uideat incorrectum: imo magis peccaret, ſi ad præceptũ plati re-

Margin notes: 22. q. 33. a 7. ad 1. & vert. q. 3. a. 2. ad 13. — ar. 224. — art. 224. & 22. q6. 33. art. 7. O.

uelaret, quia plus tenetur obedire euangelio, quàm prælato: & F multò magis prælatus peccaret, ſi ſubditum induceret ad peruertendum ordinem euangelij.

2.d.37.q. 3.ar.1.O. & malo. q.2.art.8. ad 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd de peccato præterito, de quo iam aliquis correctus eſt ad tertiam admonitionem, uel de quo poteſt ſperari corrigendus niſi contrarium inueniatur, non poteſt imminere periculum multitudini. Sed de peccato futuro, quod eſt periculoſum multitudini uel ſpiritualiter uel corporaliter procedit obiectum: tunc enim non oportet admonitionem ſecretam expectare: ſed ſtatim periculo occurrere, unde & dominus non dicit. Si peccare intendat in futuro, ſed ſi peccauerit in præterito.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæruntur quatuor ad culpam pertinentia. G
¶Primò, utrùm peccatum ſit natura aliqua.
¶Secundò, utrùm periurium ſit grauius peccatum, quam homicidium.
¶Tertiò, utrùm peccet qui propter ignorantiam conſtitutionē Papæ non ſeruat.
¶Quartò, utrū monachus peccet mortaliter comedēdo carnes.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm peccatum ſit aliqua natura.

17
12.q6.72. ar.1.ad 1. malo.q.2 a.9.ad 26 14.22.q6. 98. de periurio.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd peccatū nō ſit aliqua natura. Dicitur enim Ioannis primo, ſine ipſo factum eſt nihil. i. peccatum. Sed quod eſt natura aliqua, non poteſt dici nihil, ergo peccatum non eſt natura aliqua. H

SED CONTRA Si peccatum non eſt natura aliqua oportet quòd ſit priuatio pura, ſed priuatio pura non dicitur ſecundum magis & minus, ut mors & tenebræ: ergo unum non eſſet grauius altero, quod eſt inconueniens.

Reſpondeo dicendum, quòd peccatum maximè tranſgreſſionis, eſt actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum eſt natura aliqua, ſed inordinatio eſt priuatio & ſecundùm hanc, peccatum dicitur nihil. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm periurium ſit grauius peccatum quàm homicidium.

18
12.q.100. a1.8.O.2. a13.O.

CIRCA ſecundum ſic procedebatur. Videtur quòd periurium ſit grauius peccatum, quàm homicidium, dicit enim Bernardus quòd contra præcepta primæ tabulæ non poteſt diſpēſare, nec Deus nec homo. Contra præcepta autem ſecundæ tabulæ, poteſt diſpenſare Deus, ſed non homo, ex quo poteſt accipi, quòd grauius ſit peccare contra præcepta primæ tabulæ, quàm contra præcepta ſecundæ. Sed periurium eſt contra præceptum primæ tabulæ, quod eſt. Non aſſumes Dei tui in uanum, homicidium autem eſt contra præceptum ſecundæ tabulæ. Non occides: ergo grauius peccatum eſt periurium quàm homicidium. I

¶2 Præterea, grauius eſt peccare in Deum, quàm in hominem. Sed periurium eſt peccatum in Deū, homicidiū in hominem: ergo grauius peccatum eſt periurium quàm homicidium.

Sed contra, Pœna proportionatur culpæ. Sed grauius punitur homicidium quàm periurium: ergo eſt grauius pctm.

Reſpondeo dicendum, quòd ſicut Apoſtolus dicit ad Hebræos ſexto. Homines per maiorem ſe iurant, & omnis controuerſiæ eorum iuramentum finis eſt: fruſtra autem in eā homicidij cōtrouerſiæ finis eſſet iuramentum, ſi homicidium eſſet grauius K peccatum quàm periurium, præſumeretur enim quòd qui maiorē culpam homicidij commiſſet, non uereretur minorem periurij incurrere: unde ex hoc ipſo quòd in cauſa cuiuslibet peccati defertur iuramentum, manifeſte oſtenditur quòd periurium pro maximo peccato debet haberi: nec immeritò, quia periurare nomen Dei, uidetur quædam diuini nominis denegatio, unde ſecundum locum poſt idololatriam peccatum periurij tenere in ex ordine præceptorum apparet: ſed & apud gentiles, iuſiurandum erat honoratiſſimum: ut dicitur in 1. Metaph.

Primas autem rationes concedimus.

Ad illud uerò quòd in contrarium obijcitur, dicendum quòd in iudicio humano non ſemper quantitas pœnæ, ſequitur quātitatē culpæ. Interdum enim infligitur maior pœna pro minori culpa, quia grauius nocumentum imminet hominibus ex minori culpa: ſed ſecundum Dei iudicium, grauiori culpæ grauior pœna [illegible] ... [illegible] conſiderantur grauius ſecundum [illegible] & periurij, poſt-

Ad ſōnes. 4.di.20.2. 2.q.1.6.& ma.q.1.2. a.10.ad 4.

quam in primo præcepto dixerat. Non adorabis ea neque colles ſubditur Exodi uigeſimo primo. Ego ſum Dominus Deus tuus uiſitans iniquitates patrum in filios: & poſtquàm dixerat. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in uanum, ſubditur. Nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſit nomen Domini fruſtra.

ARTICVLVS XIX.

Vtrùm faciens contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam peccet.

19
q. de malo.q.3.ar. 7.8.O.& 12.q.90.4 c.& ad 2. 3 uer.q.17 .6.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd qui facit contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam, non peccet. Vt n. Auguſtinus dicit. Peccatum adeo eſt uoluntarium, quòd ſi nō eſt uoluntarium, non eſt peccatum. Sed ignorantia cauſat inuoluntarium: ut dicitur in tertio Ethi. ergo quod ſit per ignorantiam, non eſt peccatum.

Præterea, ſecūdū iura Dominus poteſt repetere ſeruum ſuū ordinatum poſt certum tempus, hoc autem debet computare a tempore ordinationis, non à tempore notitiæ: ergo obligatio conſtitutionis Papæ, obligat à tempore notitiæ.

Sed contra. Ignorantia iuris non excuſat. Sed conſtitutio Papæ facit ius, ergo qui facit contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam, non excuſatur.

Reſpondeo dicendum, quòd ignorātia, quæ eſt cauſa actus, cauſat inuoluntarium. Vnde ſemper excuſat: niſi ipſa ignorantia ſit peccatum. Eſt autem ignorantia peccatum, quando ignorat quis quæ poteſt ſcire & tenetur. Conſtitutionem enim Papæ omnes ſuo modo ſcire tenentur. Si ergo aliquis neſciat per negligentiam, non excuſatur à culpa, ſi contra conſtitutionem agat. Si uerò aliquis habeat ſufficiens impedimētum, propter quod ſcire non potuerit, puta ſi fuit in carcere: uel in terris extraneis: ad quas conſtitutio non peruenit. uel propter aliquod ſimile: talis ignorantia excuſat: ut non peccet contra conſtitutionem Papæ agens.

ar.173.e.7 12.q6.76. at.2.O. 12.q6.76. ar.2.ad 5. 12.q6.76. ar.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrùm monachus mortaliter peccet carnes comedendo.

20
22.q.185. 8.c q.186 at.9.

CIRCA quartum ſic proceditur. Videtur quòd monachus peccet mortaliter comedendo carnes dicit enim canon de conſecratione diſtin. quinta ca. carnem, quòd monachi non dēnt comedere carnes, & ſi contra fecerint debent incarcerari. Sed talis pœna non infligitur niſi pro peccato mortali: ergo monachi comedentes carnes peccant mortaliter.

¶2 Præterea facere contra uotum eſt peccatum mortale, ſed monachi ex uoto obligantur ad ſeruandam regulam beati Benedicti: in qua continetur, quòd monachi à carnibus abſtineant: ergo monachi peccant mortaliter comedendo carnes.

Sed contra. Nullum peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuſcunque infirmitatis. Sed comedere carnes conceditur monacho ratione infirmitatis: ergo comedere carnes non eſt peccatum mortale monacho.

Reſpondeo dicendum, quòd nihil eſt peccatum mortale monacho, uel religioſo cuicunque per ſe loquendo, quod non ſit pctm mortale alteri: niſi ſit contrarium ei ad quod ſe uoto profeſſionis obligauit: per accidens tamen ut rōne ſcandali, uel alterius huiuſmodi poteſt aliquid ei eſſe pctm, qd non eſſet alij pctm. Eſt ergo cōſiderādū qd ſit illud ad qd religioſus uoto pfeſſionis ſe aſtringit. & ſi quidē religioſus pfitēdo uoueret ſe regulā ſeruaturū, uideretur ſe obligare uoto ad ſingula, quæ cōtinentur in regula: & ſic cōtra quodlibet eorū agēdo peccaret mortaliter. Et ex hoc ſequeretur quòd religionis ſtatus eſſet religioſis in laqueum peccati mortalis: quæ uix aut nūquā poſſent declinare. Sancti ergo patres qui ordines inſtituerunt, nolēſes hominibus inijcere dānationis laqueū, ſed magis uiā ſalutis ordinauerūt talem pfeſſionis formā, in qua periculū eē nō poſſet, ſicut in ordine fratrū prædicatorū eſt cautiſſima & ſecuriſſima forma pfitēdi, qa nō pmittit ſe ſeruare regulā, ſed obediētiā ſecūdū regulā, vñ ex uoto obligātur ad ſeruādū ea quæ ponūtur in regula tāquā pcepta, & quæ placet ſecūdū tenorē regulæ ſibi pcipere uoluerit. Cætera uerò quæ non cōtinentur in regula ſub pcepto nō cadūt directè ſub uoto, vñ ea pretermittēs nō peccat mortaliter. Beatus uerò Benedictus ſtatuit monachū pfiteri non quidē obſeruantiā regulæ, ſed quòd profitēs per [illegible] conuerſionē morum ſuorum ſecūdum regulā, hoc eſt dictum, ut ſecundū regulā dir[illegible] mores ſuos, cōtra quod facit

22.q.186. at.9 ad 10 22.q6.88. ar.11.ad 4 q.185.a 8. O & q.186 ar 9.O. Statutum b. Benedicti.

facit ſi vel ea quæ ſunt præcepta in regula tranſgrediatur: vel etiam contemnat regulam ſecundum eam dirigere actus ſuos omnino recuſans: non autem omnia quæ in regula continentur ſunt præcepta: quædam enim ſunt monitiones ſiue conſilia, quædam verò ordinationes ſiue ſtatuta quædam, vt q. poſt completorium nemo loquatur. Huiuſmodi autem ſtatuta quæ in regula continentur non habent vim præcepti, ſicut nec prælatus ſtatuens aliquid intendit ſemper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Eſt autem prælatus quaſi quædam regula animata: vnde ſtultum eſſet putare, q. monachus frangens ſilentium poſt completorium peccaret mortaliter, niſi forſè faceret hoc contra præceptum prælati, vel ex contemptu regulæ. Abſtinere autem à carnibus non ponitur in regula beati Benedicti, ut præceptum, ſed ut ſtatutum quoddam, unde monachus comedens carnes non ex hoc ipſo peccat mortaliter, niſi in caſu propter inobedientiam, uel contemptum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. pœna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti.

Ad ſecundum dicendum, quòd comedere carnes non eſt cõtra uotum monachi, niſi quando comederet, ex inobedientia uel ex contemptu. Quod verò in contrarium obijcitur efficaciam non habet: procedit enim de his quæ ſunt ſecundum ſe mala, ſicut homicidium, adulterium & huiuſmodi quæ ſunt omnibus illicita, tam ſanis quàm infirmis. Nõ autem procedit de his quæ ſunt mala, quia prohibita: aliquid enim poteſt prohiberi ſano, quod non prohibetur infirmo.

QVAESTIO X.

DEINDE circa bonum gloriæ quærebãtur duo de corporibus glorioſis.

¶ Primò, vtrum corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore non glorioſo in eodem loco.

¶ Secundò, vtrum hoc fieri miraculo.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco.

21 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco. Si enim prohibetur eſſe cum alio corpore in eodem loco, aut eſt propter groſſitiem ſiue corpulentiam, aut propter dimẽſiones: ſed non propter groſſitiem ſeu corpulentiam, quia corpus glorioſum erit ſpirituale, ſecundum Apoſtolum primæ ad Cor. decimoquinto. Similiter nec propter dimenſiones, quia eum tangentia ſint quorum vltima ſunt ſimul, neceſſe eſt q. punctũ unius corporis naturalis ſit ſimul cũ puncto alterius. & linea cũ linea: & ſuperficies cũ ſuperficie. Pari ergo ratione & corpus cũ corpore. Nõ ergo prohibetur corpus glorioſum quin naturaliter poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco.

[margin: 4. d. 44. q. 2. a. 2. q. 2. o. 3. q. 5. c. fin.]

¶ 2 Præterea, Commentator dicit in octauo Phyſicorum (Topicorum octuageſimoſecundo.) Quod partes aeris & aquæ parum ſubintrant ſeinuicem propter hoc q. parum ſunt naturæ ſpiritualis, ſed corpora glorioſa omninò erunt ſpiritualia, ut iam dictum eſt: ergo totaliter poterunt ſubintrare alia corpora, & ſimiliter eſſe cum eis.

Sed contra. Glorificatio non tollit naturam, ſed corpus humanum non poteſt naturaliter eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco in ſtatu iſto, ergo neque poſtquam erit glorificatũ.

Reſpondeo dicendum, quòd manifeſtum eſt q. corpus humanum in ſtatu iſto non poteſt eſſe cum alio corpore in eodẽ loco. Si ergo corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditã: illa proprietas aufert hoc propter quod corpus humanum in ſtatu iſto prohibetur eſſe cum alio corpore in eodem loco. Eſt ergo conſiderandum quid ſit huiuſmodi prohibens. Dicunt autem quidam hoc eſſe groſſitiem uel corpulentiam quandam quæ tolletur per dotem gloriæ, quam nominant ſubtilitatem: ſed hoc non eſt intelligibile, non enim inuenitur quid ſit huiuſmodi corpulentia uel groſſities, non enim eſt aliqua qualitas: quia nulla qualitas dari poteſt, qua quidem remota corpus poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco. Similiter nec poteſt eſſe forma nec materia quæ ſunt partes eſſentiæ, quia tunc integra eſſentia corporis humani non remaneret cum gloria: quod eſt hæreticum.

[margin: 1. p. q. 67. ar. 2. c. & 3. p. q. 54. a. 1. ad 1.]

Et ideò dicendum eſt, q. hoc prohibens nihil eſt aliud quã dimenſiones quibus ſubſtat materia corporalis neceſſe eſt enim id quod eſt per ſe ſit cauſa in vnoquoque genere. Diſtinctio A autem ſecundum ſitum primò & per ſe conuenit quantitati dimenſiuæ, quæ diffinitur eſſe quantitas poſitionem habens. Vnde & partes in ſubiecto ex hoc ipſo diſtinctionem habent ſecundum ſitum, q. ſunt ſubiectæ dimenſioni, & ſicut eſt diſtinctio diuerſarum partium unius corporis ſecundum diuerſas partes vnius loci per dimenſiones ita propter dimenſiones diuerſa corpora diſtinguuntur ſecundũ diuerſa loca. Duo enim corpora facit actualis diuiſio materiæ corporalis. Duas autem partes unius corporis diuiſibilitas potentialis, unde & Philoſophus dicit in quarto Phyſicorum (Topicorum capite ſeptuageſimoſexto) q. ſicut ſubintrante cubo ligneo aquam uel aerem, oportet quòd cedat tantum de aqua, uel aere, ita oportet q. B cedat tantum de aqua, uel aere, quòd cederent dimenſiones ſeparatæ, ſi uacuum poneretur. Cum ergo gloria non tollat dimenſiones corporis, dico q. corpus glorioſum non poteſt naturaliter eſſe cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam.

[margin: 4. d. 10. a. 3. q. 3. ad 2. ar. 3. q. 1. ad quartum.]

[margin: vari. q. 20. a. 4. ad 10.]

AD PRIMVM ergo dicendum, q. ſicut dictum eſt, corpus humanum in ſtatu illo prohiberet eſſe cũ alio corpore in eodem loco, non propter corpulentiã aut groſſitiem quæ per gloriam tollatur (ſpiritualitatem enim Apoſtolus opponit animalitati ſecundũ quam corpus eſt alimonia indigens: vt Auguſtin. dicit. Non autem opponitur groſſitiei vel corpulentiæ) ſed impeditur propter dimenſiones. Ratio uerò quæ in contrariũ obijcitur, ponitur inter ſophiſticas rationes à philoſopho in 4. Phyſicorum. Puncto enim & lineæ & ſuperficiei, non debetur locus: ſed corporis: unde non ſequitur, Si termini corporum ſe tangentium ſunt ſimul, q. propter hoc plura corpora poſſunt eſſe in eodem loco.

C Ad ſecundum dicendum, q. ſicut ibidem commentator exprimit ſubintratio illa ſit per condenſationem: & dicuntur habere ſpiritualem uirtutem propter raritatem. Eſſet autem erroneum dicere hoc modo q. ſunt aeri ventiſque ſimilia: ut patet per Gregorium in decimo nono moralium.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum aliquo modo corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore.

22 AD Secundum ſic proceditur. Videtur q. corpus glorioſum nullo modo poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco. ſicut enim ſe habet corpus vnum ad unũ locum, ita duo corpora ad duo loca: ergo commutatim ſicut unum corpus ad D duo loca: ita duo corpora ad unum locum. Sed unum corpus nullo modo poteſt eſſe in duobus locis. Ergo nec duo corpora in uno loco.

[margin: 4. d. 44. q. 1. a. 1. q. 1. c. & cõtra 4. c. 84. a. 21. & 40 & 3. p. q. 54. a. 2. ad 1. q. 54. a. 4. ad 3.]

¶ 2 Præterea, ſi duo corpora ſint in uno loco, ſumantur duo pũcta in duabus extremitatibus loci. Sequitur ergo q. inter iſta duo puncta, erunt duæ lineæ rectæ duorum corporum in eodem loco exiſtentium: quod eſt impoſſibile ergo impoſſibile eſt duo corpora eſſe in eodem loco.

Sed contra eſt, q. Chriſtus intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis: ut habetur Ioannis uigeſimo, quod eſſe non poteſt, niſi corpus eius ſimul cum corpore portarum fuiſſet in eodem loco. Poteſt ergo corpus glorioſum cũ alio corpore eſſe in eodẽ loco.

Reſpondeo dicendum, q. ſicut iam dictum eſt, duo corpora eſſe in eodem loco prohibentur ex dimenſionibus: quia materia corporalis ſecundum dimenſiones diuiditur: dimenſiones autẽ diſtinguuntur ſecundum ſitum. Deus autem qui eſt omE nium cauſa prima, põt cõſeruare effectus in eſſe ſine cauſis proximis: unde ſicut conſeruat in ſacramento altaris accidentia ſine ſubiecto, ita poteſt conſeruare diſtinctionem materiæ corporalis & dimẽſionũ in ea abſq; diuerſitate ſitus. Miraculosè ergo fieri põt, q. duo corpora ſint in eodem loco: unde corpori Chriſti attribuit à ſanctis, q. exiuit p clauſum uirginis uterum: q. intrauit ianuis clauſis p uirtutẽ diuinã: & ſimul dico q. corpus glorioſum, qđ erit cõfiguratũ corpori claritatis Chriſti, poterit eſſe cum alio corpore in eodem loco: non propter aliquam uirtutem creatam inditam, ſed ſola diuina virtute aſſiſtẽte: & hoc operante, ſicut corpus Petri ſua umbra ſanabat infirmos, ſed diuina uirtute aſſiſtente miracula faciente.

[margin: a. 74. c. fi. & 1. p. q. 105. ar. 2. 6. c. ar. 183. o. 3. p. q. 55. ar. 6. o. & q. 55. a. 6.]

Ad primũ ergo dicendũ, q. proportione cõmutata ſic eſt utẽdum ſicut ſe habet primũ ad ſecundum: vt duo ad tria: ita ſe habet tertium ad quartum id eſt, tria ad ſextum, & ſecundum hoc ratio ſic deberet procedere. ſicut ſe habet unum corpus ad unum locum, ita duo corpora ad duo loca. Ergo ſicut unum [illegible] ad duo corpora, ita unus locus ad duo loca: & ſic non ſequitur q. ſi unum corpus non poteſt eſſe in duobus locis, q. duo [illegible] non poſſint eſſe in uno loco. vnum enim corpus eſſe localiter in duobus locis implicat contradictionem: quia de ra-

[margin: [illegible] tra ſco. [illegible] cor- [illegible] n 2. lo [illegible] s.]

tione

done loci eſt, quòd ſi terminos locati, terminus autem eſt extra quem nihil eſt rei: vnde nihil locati poteſt eſſe in loco extra ipſum: quòd ſi ponatur eſſe in duobus locis, ſequitur quòd ſit extra ſuum locum: & ita ſequitur quòd ſit locatum & nõ locatum: nec eſt inſtantia de corpore Chriſti: quia non eſt in ſacramento altaris localiter, ſed per conuerſionem.

4. diſt. 44. q. 1. ar. 1 q6. 3. o. & ad 2. p. q. 1. ar. 3. ad 16. Ad ſecundum dicendum, quòd duas lineas rectas mathematicas eſſe infra duo puncta, eſt impoſſibile: quia in eis nulla alia ratio diſtinctionis poteſt intelligi, niſi ex ſitu: ſed duas lineas naturales eſſe infra duo puncta, eſt impoſſibile quidem per naturam, ſed poſſibile per miraculum: quia remanet alia ratio diſtinctionis in lineis duabus ex diuerſitate corporum ſubiectorum, quæ conſeruatur virtute diuina, etiam remota diuerſitate ſitus.

INCIPIT QVODLIBET ſecundum.

QVAESTIO I.

QVÆSITVM eſt de Chriſto, de angelis, & de hominibus. Circa Chriſtum quæſita ſunt duo de paſſione eius.

¶ Primò vtrum in triduo mortis, fuerit idem homo in numero.

¶ Secundò vtrum qualibet paſſio Chriſti ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis ſine morte.

ARTICVLVS I.

Vtrum Chriſtus in triduo fuerit idem homo.

23 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus fuerit idem homo in triduo. Dicitur enim Math. 12. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ: ſed non fuit alius filius hominis in corde terræ, niſi filius hominis qui loquebatur ſuper terram, alioquin Chriſtus fuiſſet duo filij: ergo fuit idem homo in triduo mortis.
art. 77. & a. 42. 1. & ad 3. q6. 50. ar. 45. a.

¶ 2 Præterea, Ionas fuit idem homo in ventre ceti, qui prius fuerat. Sed ſicut Ionas fuit in ventre ceti, ita Chriſtus in corde terræ: ergo etiam Chriſtus fuit idem homo.

Sed contra, remota forma partis, remouetur forma totius quæ reſultat ex compoſitione formæ & materiæ. Sed in triduo mortis anima fuit ſeparata à corpore Chriſti, ergo deſijt eſſe humanitas. Non ergo fuit idem numero homo in triduo mortis.

3. p. q. 50. ar. 2 & 3. o. & 3 di. 6. q. 1. ar. 3. o. & op° 60. ar. 16. a. 6. Reſpondeo dicendum, quòd in Chriſto fuerunt tres ſubſtantiæ vnitæ: ſcilicet corpus, anima, & diuinitas. Sed corpus & anima fuerunt vnita, non ſolum in vnam perſonam: ſed in vnam naturam. Diuinitas autem in natura quidem non potuit vniri nec animæ nec corpori, quia cum ſit perfectiſſima natura non poteſt eſſe pars alicuius naturæ. Sed fuit vnita corpori & animæ in perſona: in morte autem ſeparata fuit anima à corpore: alioquin non fuiſſet vera mors Chriſti: de cuius ratione eſt quod ſeparetur anima à corpore, quod per animam viuificatur: ſed diuinitas non fuit ſeparata nec ab anima, nec à corpore: quod patet ex ſimbolo fidei: in quo de filio Dei dicitur, quod ſepultus eſt & deſcendit ad inferos, corpore autem iacente in ſepulchro & anima ad inferos deſcendente, non attribuerentur iſta filio Dei, niſi hæc duo eſſent ei copulata in vnitate hypoſtaſis vel perſonæ. Et ideò de Chriſto in triduo mortis dupliciter loqui poſſumus. Vno modò quantum ad hypoſtaſim, vel perſonam: & ſic eſt idem numero ſimpliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam. Et hoc dupliciter, vno modo quantum ad totam naturam, quæ humanitas dicitur, & ſic Chriſtus non fuit homo in triduo mortis: vnde nec
arg. 42. ad 9. idem homo, ſed eadem hypoſtaſis. Aut quantum ad partem humanæ naturæ: & ſic anima quidem fuit omnino eadem numero, eo quòd non eſt tranſmutata, ſecundum ſubſtantiam, corpus vero fuit idem numero ſecundum materiam: ſed non ſecundum formam ſubſtantialem quæ eſt anima: vnde non poteſt dici quòd ſimpliciter fuerit idem numero: quia qualitas differentia ſubſtantialis excludit idem ſimpliciter: animatum autem eſt differentia ſubſtantialis. Et ideò mors eſt corruptio non alteratio tantum: nec iterum poteſt dici quòd ſimpliciter non ſit idem vel aliud: quia non eſt ſecundum totam ſubſtantiam non idem aut aliud.

Dicendum eſt ergo quòd eſt ſecundum quid idem, ſecundum quid non idem. ſecundum materiam enim idem, ſecundum formam verò non idem.

ar. 182. & 3. p. q. 23. ar. 4. o. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo eſt nomen naturæ, ſed filius eſt nomen hypoſtaſis: & ideò magis in triduo mortis, Chriſtus poteſt dici filius hominis quàm homo.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſimilitudo non attenditur ibi quantum ad omnia: ſed ſolum quantum ad occupationem. Nam Chriſtus fuit mortuus in corde terræ: non autem Ionas in ventre ceti.

ARTICVLVS II.

Vtrum alia paſſio Chriſti ſine morte ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis.

CIRCA ſecũdũ ſic proceditur. Videtur quòd alia paſſio Chriſti non ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis ſine morte. Dicit enim Apoſtolus ad Galat. 2. Si ex lege eſt iuſtitia, ergo Chriſtus mortuus eſt gratis, id eſt inutiliter & ſine cauſa. Sed ſi alia paſſio ſufficeret, Chriſtus gratis mortuus eſſet: ſed hoc habet Apoſtolus pro inconuenienti: ergo alia paſſio Chriſti nõ ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis. 24
3. p. q. 46. ar. 2. & 3. o. & 4.

¶ 2 Præterea. Illud emi dicitur, quòd iuſto precio comparatur. Sed iuſtum precium pro peccato primi parentis, quo venditum eſt in ſeruitutem genus humanũ eſſe non potuit aliud quàm vita Chriſti, quæ valet omnium hominum vitas, qua per illud peccatum priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit vt dicitur ad Romanos quinto: ergo non potuiſſet humanum genus redimi per aliam paſſionem Chriſti abſque morte.

¶ 3 Præterea. Gregorius dicit in tertio Moralium, quòd niſi Chriſtus mortem indebitã ſuſcepiſſet, nequaquàm nos à morte debita liberaret, ergo paſſio alia non ſuffeciſſet ad liberationem humani generis ſine morte.

¶ 4 Præterea. Apoſtolus dicit ad Hebræos decimo, quòd Chriſtus vna oblatione conſummauit in æternum ſanctificatos, & ideò non eſt locus ſecundæ oblationi. Sed manifeſtum eſt quòd Chriſtus ante mortem multas paſſiones ſuſtinuit eſuriens, laborans, conſputus & flagellatus. Si ergo iſtæ paſſiones ſuffeciſſent, non obtuliſſet ſeipſum ad mortem, obtulit autem ſeipſum hoſtiã Deo pro peccatis noſtris, vt dicitur ad Epheſ. quinto, & hoc per mortem: ergo paſſio Chriſti abſque morte non ſuffeciſſet.

Sed contra. Iniuria vel paſſio alicuius, menſuratur ex dignitate perſonæ. Maiorem enim iniuriam pati vt Rex ſi percutiatur in facie, quàm aliqua priuata perſona, ſed dignitas perſonæ Chriſti eſt infinita: quia eſt perſona diuina, ergo qualibet paſſio eius ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis, etiã ſine morte.

¶ 5 Præterea. Bernard. dicit. Quòd minima gutta ſanguinis Chriſti ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis: potuiſſet autem aliqua gutta ſanguinis Chriſti effundi ſine morte: ergo etiam ſine morte potuiſſet per aliquam paſſionem humanum genus redimere.

Reſpondeo dicendum, quòd ad emptionem duo requiruntur: ſcilicet quantitas precij, & deputatio eius ad aliquid emendum. Si enim aliquis det pretium non æquiualens ad rem aliquam acquirendam: non dicitur eſſe ſimpliciter emptio, ſed partim emptio, partim donatio, puta ſi aliquis emat librum qui valet viginti libras pro decem libris, partim emeret librum, & partim ſibi daretur. Rurſus ſi daret etiam maius precium & nõ deputaret ad emendum: non diceretur emere librum. Si ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quantitatem precij, ſic qualibet paſſio Chriſti etiam ſine morte ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis propter infinitam dignitatem perſonæ, & ſic procedunt duæ vltimæ rationes. Si autem loquamur quantum ad deputationem precij: ſic dicendum eſt, quòd non ſunt deputatæ ad redemptionem humani generis à Deo patre & Chriſto aliæ paſſiones Chriſti abſque morte: & hoc triplici ratione. Primò quidem vt precium redemptionis humani generis non ſolum eſſet infinitum valore: ſed etiam eſſet eiuſdem generis: vt ſcilicet nos de morte per mortem redimeret. Secundò, vt mors Chriſti non ſolum eſſet precium redemptionis, ſed etiam exemplum virtutis vt ſcilicet homines nõ timerent pro veritate mori. Et has duas cauſas aſſignat Apoſtolus ad Hebræos ſecundo, dicens, Vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, quantũ ad primum. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant ſeruituti, quantum ad ſecundum. Tertiò, vt mors Chriſti eſſet etiam ſacramentum ſalutis: dum nos virtute mortis Chriſti morimur peccato, & carnalibus cõcupiſcentijs, & proprio affectui: & hæc cauſa aſſignatur primæ Petri tertio:
opus. 3. c. 23. 6.
3. p. q. 46. ar. 6 ad 6.
3. p. q. 46. ar. 3. o. & 3. di. 18. a. 6. q. 3. c.

tertio: Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiritu, & ideò humanum genus non eſt redemptum per aliam paſſionem abſque morte Chriſti.

3.d.20.ar tic. 4. q. q. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non ſine cauſa deputata eſt mors Chriſti ad redemptionem humani generis: quamuis minor paſſio ſufficere potuiſſet, vt dictum eſt.

Ad ſecundū dicēdum, quòd Chriſtus, non ſoluendo vitam ſuā: ſed etiam quamcunque paſſionem patiendo ſufficiens pretiū ſoluiſſet pro redēptione humani generis, ſi minor paſſio ad hoc diuinitus deputata fuiſſet & hoc propter infinitam dignitatem perſonæ Chriſti, vt dictum eſt.

Aliæ duæ rationes procedunt ex hoc quòd aliæ paſſiones Chriſti non fuerunt deputatæ ad hoc, quòd per eas abſque morte Chriſti redimeretur humanum genus.

QVAESTIO II.

B

DEINDE quærebatur de Angelis.

¶ Et primò quantum ad compoſitionem ipſorum.

¶ Secundò quantum ad tempus motus ipſorum.

Circa primum quærebantur duo.

¶ Primò, vtrum Angelus ſubſtantialiter ſit compoſitus ex eſſentia & eſſe.

¶ Secundò, vtrum in Angelo ſit aliud ſuppoſitum & natura.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angelus componatur ex eſſentia & eſſe.

25 AD PRIMVM ſic proceditur. Vi. quòd Angelus ſubſtantialiter

1 p.q.50. ar.2 ad 3. q.75 ar.5 ad 4. q. 88. arti.2, ad 4.

componatur ex eſſentia & eſſe. Eſſentia enim Angeli eſt ipſe Angelus, quia quidditas ſimplicis eſt ipſum ſimplex. Si ergo Angelus componeretur ex eſſentia & eſſe, componeretur ex ſeipſo & alio: hoc autem eſt inconueniēs. Non ergo ſubſtantialiter componitur ex eſſentia & eſſe.

C

¶ 2 Præterea Nullum accidens cadit in ſubſtantialem compoſitionem ſubſtantiæ. Sed eſſe Angeli eſt accidens, propriè.n. Deo attribuitur ſecundum Hilar. lib. de trinitate, quòd eſſe nō ſit accidens ei: ſed ſubſiſtens veritas: ergo Angelus non eſt eſſentialiter compoſitus ex eſſentia & eſſe.

Sed contra eſt quòd dicitur in commento libri de cauſis, quòd intelligentia quam dicimus Angelum, habet eſſentiam & eſſe.

Reſpondeo dicendum, quòd dupliciter aliquid de aliquo prædicatur. Vno modo eſſentialiter. Alio modo per participationem. Lux .n. prædicatur de corpore illuminato participatiuè. Sed ſi eſſet aliqua lux ſeparata, prædicaretur de ea eſſentialiter. Secundum ergo hoc dicendum eſt quòd ens prædicatur de

D

arti.58. & contra 2. c.15. ad 4 capi. & 5. ad 4. 1 p.q.6.6. artic.3.o.

ſolo Deo eſſentialiter: eo quòd eſſe diuinum eſt eſſe ſubſiſtens & abſolutum. De qualibet autem creatura prædicatur per participationem. Nulla.n. creatura eſt ſuum eſſe ſed eſt habens eſſe. Sic & Deus dicit bonus eſſentialiter, quia eſt ipſa bonitas, creaturæ autem dicuntur bonæ per participationem: quia habent bonitatem, vnumquodque enim inquantum eſt, bonum eſt: ſecūdum illud Aug. in primo de doctrina Chriſtiana, quòd inquantum ſumus, boni ſumus: quandocunque autem aliquid prædicatur de altero per participationem oportet ibi aliquid eſſe præter id quod participat, & ideò in qualibet creatura eſt aliud

1.p.q.50 ar.2.ad 3.

ipſa creatura, quæ habet eſſe: & ipſum eſſe eius: & hoc eſt quòd Boe. dicit in lib. de Hebdomad. Quod in omni eo quod eſt citra primum aliud eſt eſſe & quod eſt. Sed ſciendum eſt quòd aliquid participatur dupliciter. Vno modo quaſi exiſtens de ſubſtantia participantis, ſicut genus participatur à ſpecie Hoc autē modo eſſe non participatur à creatura. Id.n. eſt de ſubſtātia rei,

E

arti.183.

quod cadit in eius diffinitione. Ens aūt non ponitur in diffinitione creaturæ: quia nec eſt genus nec differentia, vnde participatur, ſicut aliquid nō exiſtens de eſſentia rei Et ideò alia quæſtio eſt, an eſt, & quid eſt, vnde cum omne quod eſt præter eſſentiam rei dicatur accidens, eſſe quod pertinet ad quæſtionē an eſt, eſt accidens, & ideo Commentator dicit in quinto Metaphyſic. Quod iſta propoſitio Sortes eſt, eſt de accidentali prædicato: ſecundum quod importat entitatem rei, vel veritatem propoſitionis: ſed verum eſt quòd hoc nomen ens ſecundum quòd importat rem, cui competit huiuſmodi eſſe, ſic ſignificat eſſentiam rei, & diuiditur per decem genera, non tamen vniuocè

2 d.34.ar 8.c.

1.p.q.13. art. co.ad 4. 22. a q. 120.ar.2. c.

quia non eadem ratione competit omnibus eſſe. Sed ſubſtantiæ quidem per ſe, alijs autem aliter. Si ergo in Angelo eſt compoſitio ex eſſentia & eſſe, non tamen eſt compoſitio ſicut ex partibus ſubſtantiæ, ſed ſicut ex ſubſtantia: & eo quod adhæret ſubſtantiæ.

A

¶ Ad primum ergo dicēdum, quòd aliquando ex his quæ ſimul iunguntur relinquitur aliqua res tertia, ſicut ex anima & corpore conſtituitur humanitas: quæ eſt homo, vnde homo componitur ex anima & corpore. Aliquando autem ex his quæ ſimul iunguntur non reſultat res tertia, ſed reſultat quædam ratio compoſita, ſicut ratio hominis albi reſoluitur in rationem hominis & in rationem albi: & in talibus aliquid componitur ex ſeipſo & alio: ſicut album componitur ex eo quod eſt albū: & ex albedine

vel. 1.6. ar.1.ad 6.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd eſſe eſt accidens: non quaſi per accidens ſe habens, ſed quaſi actualitas cuiuſlibet ſubſtantiæ, vnde ipſe Deus qui eſt ſua actualitas eſt ſuum eſſe.

ARTICVLVS IIII.

B

Vtrum in Angelo ſit aliud ſuppoſitum à natura?

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in Angelo idem ſit ſuppoſitum & natura. In his enim quæ ſunt cōpoſita ex materia & forma differt ſuppoſitum & natura: quia ſuppoſitum addit ſupra naturam ſpeciei materiam indiuidualem, quod non poteſt eſſe in Angelo: ſi Angelus non ſit compoſitus ex materia & forma: ergo in Angelo non differt ſuppoſitum & natura. Sed dicebat quòd ſuppoſitum in Angelo differt à natura inquantum ſuppoſitum intelligitur vt habens eſſe: non autem natura. 26

1.p.q.3.ar tic.3.c. & 3.p.q.17. r.ca & 1. d.5.art.1. c.

¶ 2 SED CONTRA. Sicut eſſe non ponitur in diffinitione naturæ: ita non poneretur in diffinitione ſuppoſiti, vel ſingularis: ſi ſuppoſitum vel ſingulare diffiniretur, ergo ſuppoſitum per eſſe a natura non differt. Nullo ergo modo differunt ſuppoſitum & natura.

C

SED CONTRA, In omnibus creaturis, natura conſtituit ſuppoſitum. Sed nihil conſtituit ſeipſum, ergo in nulla creatura eſt idem ſuppoſitum & natura.

RESPONDEO dicendum, quòd ad huius quæſtionis intelligentiam, oportet conſiderare quid ſit ſuppoſitum & quid natura. Natura autem quamuis multipliciter dicatur: tamen vno modo dicitur natura ipſa ſubſtantia rei: vt dicitur in quinto Metaphyſi. 3. (Topico capite quinto) ſecundum quòd ſubſtantia ſignificat eſſentiam, vel quidditatem rei, vel quid eſt. Illud ergo ſignificatur nomine naturæ, prout hic loquimur de natura, quod ſignificat diffinitio, vnde Boetius dicit in libro de duabus naturis. quòd natura eſt vnūquodque informans ſpecifica differentia, differētia.n. ſpecifica eſt cōpletiua diffinitionis. Suppoſitum autem eſt ſingulare in genere ſubſtantiæ quod dicitur hypoſtaſis. vel ſubſtantia prima: & quia ſubſtantiæ ſenſibiles compoſitæ ex materia & forma ſunt magis nobis notę: ideò in eis primò videamus quomodo ſe habet eſſentia: vel natura ad ſuppoſitum.

Natura dupliciter dē. 1. p. q. 29. ar. 1 ad 4. 5. p. q. 2. art. 6. 2. ra. c.

D

Dicunt autem quidam, quòd forma partis eſt idem cū forma totius: quæ dicitur eſſentia, vel natura ſecundum rem, ſed differt ſola ratione, nam forma partis dicitur inquantum facit materiam eſſe in actu, forma autem totius, inquantum conſtituit ſpeciem, ſicut anima dicitur forma partis inquantum facit corpus eſſe in actu, & ſimiliter dicitur anima forma totius, inquantum conſtituit ſpeciem humanam, & ſic dicitur humanitas, & ſecundùm hoc in rebus cōpoſitis ex materia & forma natura eſt pars ſuppoſiti. Nam ſuppoſitum eſt indiuiduum cōpoſitum ex materia & forma, vt dictum eſt. Sed prædicta poſitio non videtur eſſe vera, quia vt dictum eſt, natura, vel eſſentia dicitur id quod ſignificat diffinitio. Diffinitio autem in rebus naturalibus non ſolum ſignificat formam, ſed etiam materiam, vt dicitur in 6. Metaphyſico. (T. cap. 2.) Nec poteſt dici quòd materia ponatur in diffinitione rei naturalis ſicut non exiſtens de eſſentia eius, hoc enim eſt proprium accidentis, vt diffiniatur per aliquid quod non eſt de eſſentia eius, ſcilicet per ſubiectum, & ideò habet eſſentiam incompletè, vt dicitur in 6. Metaphyſi. (T c. 4.) Relinquitur ergo quod in rebus compoſitis ex materia & forma, eſſentia vel natura nō ſit ſola forma, ſed compoſitum ex materia & forma. Reſtat ergo conſiderandum cum ſuppoſitum, vel indiuiduum naturale ſit compoſitum, vel indiuiduum naturale ſit compoſitum ex materia & forma, vtrùm ſit idem eſſentiæ, vel naturæ. Et hanc quæſtionē mouet Philoſophus in 7. Metaphyſico. (T. commen. 21.) vbi inquirit, vtrum ſit idem vnumquodque & quod quid eſt eius, & determinat quòd in his quæ dicuntur per ſe, idem eſt res & quod quid rei, in his autem quæ dicuntur per accidens, non eſt idē. Homo enim nihil eſt aliud quàm quod quid eſt hominis. Nihil enim aliud ſignificat homo, quam animal greſſibile bipes. Sed res alba non eſt idem omnino ei quod quid eſt album, quod

Com. opi.

ar. 1. 80. ad 4. & cōtra 4. c. 80. art. 42. ad 1. 1. p. q. 3. artic. 3. c. 2. ad 3. 1. q. 29. art. 2. ad 5. p. q. 9. art. 1. ad 6.

ſcilicet

ſcilicet ſignificatur nomine albi. Nam album nihil ſignificat,
niſi qualitatem, vt dicitur in prædicamentis, res autem alba eſt
1.p.q.3.ar ſubſtantia habens qualitatem. Secundùm hoc ergo cuicunque
ti.25.& q. poteſt aliquid accidere, quod non ſit de ratione ſuæ naturæ, in
58.1.p.q.3 eo differt res, & quod quid eſt ſiue ſuppoſitum, & natura: nam
ar.3.o. in ſignificatione naturæ includitur ſolùm id quod eſt de ratio
ne ſpeciei, ſuppoſitum autem non ſolùm habet hæc quæ ad ra
tionem ſpeciei pertinét, ſed etiam alia quæ ei accidunt, & ideò
ſuppoſitum ſignatur per totum, natura autem ſiue quidditas,
ut pars formalis. In ſolo autem Deo non inuenitur aliquod ac
cidens, præter eius eſſentiam, quia ſuum eſſe eſt ſua eſſentia, vt
dictum eſt, & ideò in Deo eſt omninò idem ſuppoſitum & na-
1.p.q.50. tura. In Angelo autem non eſt omninò idem quia aliquid acci
ar.6.o. dit ei præter id quod eſt de ratione ſuæ ſpeciei, quia & ipſum eſ
ſe angeli eſt præter eius eſſentiam, ſeu naturam, & alia quædā
ei accidunt quæ omninò pertinent ad ſuppoſitum, non au-
tem ad naturam.

G Ad primum ergo dicendum, quòd non ſolùm in compoſi-
1.p.q.54. tis ex materia & forma inuenitur aliquod accidens præter eſ-
ar.3.ad 2. ſentiam ipſius ſpeciei, ſed etiā in ſubſtantijs ſpiritualibus, quæ
non cōponuntur ex materia & forma. Et ideò in vtriuſq; ſup-
poſitum non eſt omninò idem quod ipſa natura. Hoc tamē eſt
aliter & aliter in vtriſque. Dupliciter autem aliquid accipitur
vt accidens præter rationem rei. Vno modo, quia non cadit in
diffinitione ſignificante eſſentiam rei: ſed tamē eſt deſignatiuū
vel determinatiuum alicuius eſſentialium principiorum: ſicut
rationale accidit animali: vtpotè præter diffinitionem eius exi
ſtens, & tamen eſt determinatiuum eſſentiæ animalis: vnde eſt
eſſentiale homini & de ratione eius exiſtens. Alio modo acci-
dit aliquod alicui, quia nec eſt in eius diffinitione: nec eſt deter
minatiuum alicuius eſſentialium principiorum: ſicut albedo
accidit homini. His ergo quæ ſunt compoſita ex materia & for
1.p.q.3.ar ma accidit aliquod præter rationem ſpeciei exiſtens vtroque
tic.3.2.q. modo. Cùm enim de ratione ſpeciei humanæ ſit q̃ componat
29.arti.2. ex anima & corpore, determinatio corporis & animæ eſt pter
ad 3. rationem ſpeciei, & accidit homini inquantum eſt homo, q̃ ſit
ex hac anima & ex hoc corpore. Sed hoc conuēnit per ſe huic
homini, de cuius ratione eſſet, ſi diffiniret, q̃ eſſet ex hac ani-
ma & ex hoc corpore: ſicut de ratione hominis communis eſt,
q̃ ſit ex anima & corpore. Accidunt etiam compoſitis ex ma-
teria & forma præter rationem ſpeciei, multa alia quæ non
ſunt determinatiua eſſentialium principiorum. Subſtantijs ve
rò immaterialib. creatis accidunt quidem aliqua pter rationē
ſpeciei, quæ non ſunt determinatiua eſſentialium principiorū,
vt dictum eſt non tamen accidunt eis aliqua quæ ſunt determi
natiua eſſentiæ ſpeciei: quia ipſa natura ſpeciei non indiuidua
1.p.q.3.ar tur per materiam: ſed per ſeipſam, ex hoc q̃ talis forma non eſt
ti.2.ad 2. nata recipi in aliqua materia: vnde per ſeipſam non eſt multi-
arti.3.c.& plicabilis, neque prædicabilis de pluribus: ſed quia non eſt ſuū
q.85.ar.1. eſſe, accidit ei aliquid præter rationem ſpeciei: ſcilicet ipſum eſ
ad 2. ſe: & alia quædam quæ attribuuntur ſuppoſito & non naturæ,
3 p.q.77. propter quod ſuppoſitum in eis non eſt omninò idem cum
ar.2.c.ad natura.
2. Ad ſecundum dicendum, quòd non omne quod accidit ali
cui præter rationem ſpeciei eſt determinatiuum eſſentiæ ipſius:
vt oporteat illud poni in ratione eius: ſicut dictum eſt: & ideò li
cet ipſum eſſe non ſit de ratione ſuppoſiti: quia tamē pertinet
ad ſuppoſitum & non eſt de ratione naturæ, manifeſtum eſt q̃
ſuppoſitum & natura non ſunt omninò idem in quibuſcunq;
res non eſt ſuum eſſe.

Ad illud verò quod in cōtrarium obijcitur dicendum q̃ na-
tura dicitur conſtituere ſuppoſitum, etiam in cōpoſitis ex mate
ria & forma: nō quia natura ſit vna res: & ſuppoſitum alia res.
Hoc enim eſt ſecundum opinionem dicentium, q̃ natura ſpe-
ciei ſit forma tantum: quæ conſtituit ſuppoſitum: ſicut totū:
K ſed quia ſecundum modum ſignificandi natura ſignificatur
vt pars ratione ſupradicta: ſuppoſitum verò vt totum, natura ſi
gnificatur, ut conſtituens: & ſuppoſitum ut conſtitutum.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrùm tempus mouens creaturam ſpiritualem, & menſurans temporalem ſit idem.

27
1.c. 2. DEINDE quæſitum eſt de tempore, per quod Deus mo-
4.2. uet creaturam ſpiritualem ſecundum Aug. vtrùm ſit idē
1. cum tempore quod menſurat motus corporalium rerum. Et
arti.1.o.c. vr q̃ ſic, quia neque Augu. diuerſitatem hanc temporum aſſi-
gnat: neque aliquis Philoſophus. Vanum ergo uidetur hanc di- p.q.10.a.
uerſitatem temporum aſſignare. 5.ad 1.o-
¶ 2 Præterea, Omne quod eſt inquantum eſt, unum eſt, Si er pus 36.c.
go non ſit unum tempus: ſed diuerſa non erit ens quod eſt in-
conueniens: Oportet ergo ponere vnum tempus tantum.

Sed contra. Tempus quo menſurantur corporales motus eſt
numerus motus primi cœli: ſecundum Philoſophum in 4. Phy Philoſo.
ſic. (T.c.98.) Sed tempus per quod mouentur Angeli non ha-
bet aliquem ordinem ad motum ergo illud tempus eſt aliud à
tempore corporalium rerum.

¶ Præterea. Perpetuo & corruptibili nihil eſt commune, niſi
ſecundum nomen: ut dicitur in 10. Meta. (T.c.26) ſed Angeli
ſunt perpetui: corpora autem ſunt corruptibilia non ergo idē
tempus eſt vtrorumque.

Reſpondeo dicendum, q̃ ſicut Auguſt. dicit in 11. de ciuitate
Dei. Tempora non fuiſſent, niſi creatura fieret: quæ aliquid ali
qua motione mutaret: cuius mutationis cum aliud atq; aliud:
G quæ ſimul eſſe non poſſunt, cedit atque ſuccedit: ſequitur tem
pus ex quo accipitur, q̃ etiam philoſophus dicit in 4. Phyſico.
(T.c.97.) quòd oportet loqui de tempore ſecundum rationem Philoſo.
motus. nam tempus eſt numerus motus ſecundum prius & po
ſterius. Omnes ergo motus qui poſſunt menſurari vna menſu-
ra, habent unum tempus. Si qui uerò motus ſunt qui non poſ
ſunt una menſura menſurari, neceſſe eſt quòd eorū ſit diuer-
ſum tempus. Cùm autem menſura ſit homogenea menſurato,
ut dicitur in 10. Metaph. manifeſtū eſt quòd omnia quæ ſunt
unius generis, poſſunt habere unam menſuram communem,
non autem quæ ſunt generum diuerſorum. Omnes autē mo-
tus continui conueniunt in uno genere, inquantum ſunt com
menſurabiles, & ideò poſſunt habere unam menſurā commu
nem, menſurantur. n. omnes ſimpliciſſimo modo ſui generis, ſ.
ueslociſſimo motu primi cœli. unde omnium motuum conti-
nuorum, poteſt eſſe unum tempus commune, quod quidem
H tempus licet uideatur eſſe ſecundum genus de numero diſcre-
torum, quia eſt numerus harum rerum continuarum, ſcilicet
motuum, ſit & ipſum cōtinuum, ſicut decem ſimpliciter dictū
eſt aliquid diſcretum, Sed decem ulnæ panni, eſt aliquid conti
nuum, diſcretorum autem & cōtinuorum non poteſt eſſe una
menſura communis, cum ſint diuerſorum generum, inquan-
tum ſunt menſurabilia, & ideò neceſſe eſt, ſi ſint aliqui motus
non continui, quòd tempus eorum aliud ſit à motu quo men-
ſurantur motus continui manifeſtum eſt autem quod motus
ſpiritualium creaturarū, de quibus Auguſtinus loquitur, dicēs Auguſt.
creaturam ſpiritualem moueri per tempus & non per locum,
non ſunt motus continui, ſed uiciſſitudines quędam diſcretę. ar.5.ad 1.
Dicit enim quòd per tempus mouetur animus, uel reminiſcen 187. 1. p.
do quod oblitus erat, uel diſcendo quod neſciebat, uel uolēdo q.53.o.1.
quod nolebat unde manifeſtum eſt, quòd cum tempus non ha p.q.53.ar
I beat continuitatem, niſi ex motu, quòd tale tempus non eſt cō tic.3.o.&
tinuum, & quod eſt aliud à tempore corporalium rerum. ma.q.16.
Ad primum ergo dicendum, q̃ Aug. ex ipſa differentia mo- ar.4.c.&
tuum, dat intelligere differentiam temporum. 2 d.2.q.1.
Ad ſecundum dicendum, quòd eo modo aliquid eſt unum, ar.1.ad 4.
quo eſt & dicitur eſſe. quod enim dicitur eſſe ſecūdum ſpeciē,
eſt unum ſpecie, non autem unum numero, vnde non ſequit
ſi ſint plures homines, quòd non ſit homo, & ſimiliter non ſe-
quitur ſi ſint plura tempora: quòd non ſit tempus.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum de homine.
¶ Et primò quantùm ad uirtutes.
¶ Secundò quantùm ad peccata.
¶ Tertiò quantum ad pœnas. Circa uirtutes autem fuit quæſi-
K tum & quantùm ad res diuinas. & quantùm ad res hu-
manas.
¶ Quantum ad res diuinas, quæſita ſunt tria.
¶ Primò circa fidem: utrùm aliquis teneretur credere.
Chriſto uiſibilia miracula non facienti.
¶ Secundò circa fidei ſacramentum: utrùm paruuli Iudæorum
ſint baptizandi inuitis parentibus.
¶ Tertiò circa decimas, quæ debentur miniſtris ſacramentorū:
utrùm aliquis propter conſuetudinem poſſit excuſari, ne de-
cimas ſoluat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum homines credere debuiſſent Chriſto non facienti viſibilia miracula.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſto nō fa- 25
cienti uiſibilia miracula, homines credere nō tenerentur. ar.28.3.p.

Quicunque

1. 3. ar. 1. 4. & op. 60. ar. 12. de ei⁹ miraculis.

Quicunq; enim non facit hoc ad quod tenetur peccat. Sed ſi homines non crederent Chriſto miracula non facienti, non peccarent. Dicit n. ipſe Io. 15. Si n. opera non feciſſem in eis quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent: & loquitur de peccato infidelitatis ſecundum Aug. ergo Chriſto ſi non feciſſet miracula, homines credere non tenerentur. A

¶ 2 Præterea, Nullus poteſt mutare legẽ, niſi legiſlator uel eo ſuperior. Sed Chriſtus prædicabat quædam quę uidebantur pertinere ad ueteris legis abolitionem: ſicut quòd cibi non coinquinarent hominem: & quòd licet in ſabbato operari. Si ergo non probaſſet ſe eſſe legiſlatorem non fuiſſet ei credendũ. Sed hoc fieri non potuiſſet niſi per miracula: cum legislatorẽ multa miracula præceſſerint: ergo Chriſto non eſt credendum niſi miracula feciſſet. B

Sed contra. magis obligantur homines ad credendum viſibilibus ſignis. Sed licet Chriſtus miracula non feciſſet ipſe tamen verus Deus exiſtens, prima ueritas erat. ergo etiam ſi miracula non feciſſet, adhuc erat ei credendum.

Præterea, gratia vnionis eſt maior quam gratia gratum faciens per adoptionẽ. Sed miracula non ſufficiẽtes probant gratiã gratuitũ facientẽ: quia ut habetur Mat. 7. his q Chriſto in iudicio dicent. Domine in nomine tuo uirtutes multas fecimus reſpondebitur: non noui vos: ergo multò minus miracula ſufficiunt ad probandum gratiam unionis. Si ergo ſine miraculis Chriſto homines credere non tenerentur, neque etiam miraculis factis tenebantur credere dicenti ſe eſſe Deum: quod patet eſſe falſum.

Matth.

Reſpondeo dicendum, q nullus tenetur ad hoc quod eſt ſupra uires ſuas: niſi per hunc modum quo ſit ſibi poſſibile, credere autem eſt ſuper potentiam hominis naturalem: vnde ex dono Dei prouenit: ſecundum illud Apoſtoli ad Epheſios 2. Gratia ſalvati eſtis per fidem: & hoc non ex uobis, Dei enim donũ eſt. & ad Philippenſes 1. dicit. Vobis datum eſt non ſolum ut in ipſum credatis, ſed ut pro ipſo patiamini. Homo ergo tenetur credere ſecũdum hoc, q adiuuatur à Deo ad credendum. Adiuuatur autem à Deo aliquis ad credendum tripliciter. Primò quidem per interiorem uocationem de qua dicitur Ioannis 6. Omnis qui audiuit à patre & didicit, venit ad me: & ad Ro 8. Quos prædeſtinauit, hos & vocauit. Secundò per doctrinam & prædicationem exteriorem: ſecundum illud. Apoſtoli ad Ro 10. Fides ex auditu: auditus autem per uerbum Chriſti. Tertiò per exteriora miracula, vnde dicit 1. Corinthiorum decimoquarto, q ſigna data ſunt infidelibus: vt ſcilicet per ea prouocentur ad fidem. Si autem Chriſtus viſibilia miracula non feciſſet, adhuc remanebant alij modi attrahendi ad fidem: quib. homines acquieſcere tenerentur. Tenebantur enim homines credere auctori legis & prophetarum. Tenebantur etiam interiori uocationi non reſiſtere: ſicut Iſaias de ſe dicit. Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorſum non abij. Iſaiæ quinquageſimo, ſicut de quibuſdam dicitur Act. 7. Vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. C D

22. q. 5. a. 5. 1. c. & 4. di. 10. ar. 4. q. 4. c. & di. 16. q. 3. a. 7. q. 2. c. Paulus. Ioannes. 10. 15. lectione 5. idẽ dicit. Iſai.

AD PRIMVM ergo dicendum, q inter illa opera quæ Chriſtus in hominibus fecit, annumerari etiam debet uocatio interior, qua quoſdam attraxit: ſicut Gregorius dicit in quadam homelia, q Chriſtus per miſericordiam Magdalenam traxit interius: qui etiam per clementiam ſuſcepit foris. Annumerari etiam debet eius doctrina: eum etiam ipſe dicat. Si non ueniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent.

Ad ſecundum dicendum, quòd Chriſtus poterat ſe oſtendere eſſe legiſlatorem, non ſolum faciẽdo uiſibilia miracula, ſed etiam per auctoritatem ſcripturæ: & per interiorem inſtinctũ.

Ad tertium dicendum, quòd interior inſtinctus quo Chriſtus poterat ſe manifeſtare ſine miraculis exterioribus pertinet ad uirtutem primæ ueritatis; quæ interius hominem illuminat & docet.

Ad quartum dicendum, q miracula viſibilia fiũt uirtute diuina ad confirmationem ueritatis fidei: vnde dicitur Marci ultimo de Apoſtolis, q prædicauerunt ubiq; Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis. Non autem fiunt miracula ſemper ad demonſtrandum gratiam eius per quem miracula fiunt: & ideò poteſt contingere q aliquis gratiam gratum facientem non habens miracula faciat: ſed hoc cõtingere nõ pôt, q aliquis falſam doctrinã annunciãs, uera miracula faciat, q̃ niſi uirtute diuina fieri nõ poſſunt. Sic n. Deus eſſet falſitatis teſtis, q eſt impoſſibile. Cum ergo Chriſtus ſe filium Dei diceret, & æqualem Deo, hanc eius doctrinam comprobabant miracula quæ faciebat & ideò oſtendebatur Chriſtus p miracula quæ faciebat eſſe Deum. Petrus autem licèt eadẽ uel maiora miracula faceret, non probabatur eſſe Deus: ſed per ea etiam probabatur, q Chriſtus eſſet Deus: quia Petrus non prædicabat ſeipſum, ſed Ieſum Chriſtum eſſe Deum.

Mat.

1. p. q. 110. ar. 4. o. 8. 22. q. 178. o. 3. di. 15. c. 1 a. 2. o. Petri miracula.

ARTICVLVS VII.

Vtrum pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.

29

AD ſecundum ſic procedebatur. Videtur q pueri Iudæorũ ſint baptizandi inuitis parentibus. Maius enim eſt uinculum matrimoniale quàm ius paternæ poteſtatis, quia paterna poteſtas poteſt per hominem ſolui, cùm filiuſfamilias emancipatur, uinculum autẽ matrimoniale non poteſt ſolui per hominem, ſecundum illud Mat. 19 Quos Deus coniunxit, homo nõ ſeparet, ſed propter infidelitatem ſoluitur uinculum matrimoniale. Dicit enim Apoſtolus 1. ad Cor. 7. q ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſeruituti eſt ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi, & canon dicit q ſi coniunx infidelis non vult cohabitare ſine contumelia creatoris, quod alter coniugum non debet ei cohabitare: ergo multò magis propter infidelitatem tollitur ius paternæ poteſtatis: ſic ergo infideles Iudæi non habent ius paternæ poteſtatis in ſuos filios. Poſſunt ergo eorum filij baptizari eis inuitis.

ar. 19 2. 8. q. 19 a. 12. & 3. q. 1. a. 1 o 8. at. 49. B Paulus.

¶ 2 Præterea, Magis debet homini ſubueniri contra periculũ mortis æternę, quàm contra periculum mortis temporalis. Sed ſi aliquis uideret hominem in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret. Cum ergo pueri Iudæorũ & aliorum infidelium ſint in periculo mortis æternæ, ſi parentibus relinquantur qui eos in ſua infidelitate informant, uidetur q ſint eis auferendi & baptizandi, & in fide inſtruendi.

¶ 3 Præterea, Filij ſeruorum ſunt ſerui & in poteſtate dominorum. Sed Iudæi ſunt ſerui regum & principum. ergo & filij eorum. Reges ergo & principes habent poteſtatem de filijs Iudæorum facere quod noluerint. Nulla ergo eſſet iniuria, ſi baptizarentur inuitis parentibus. C

¶ 4 Præterea, Quilibet homo magis eſt Dei à quo habet animam, quàm patris carnalis, à quo habet corpus. Non eſt ergo iniuſtum ſi pueri Iudæorum carnalibus parentibus auferãtur, & Deo per baptiſmum conſacrentur.

¶ 5 Præterea. Baptiſmus eſt efficacior ad ſalutem, quàm prędicatio, quia per baptiſmum ſtatim tollitur peccati macula & reatus pœnæ, & aperitur ianua cœli. Sed ſi periculum ſequatur ex defectu prædicationis, imputatur ei qui non prædicauit, ut habetur Eze 3 & 33. De eo qui uidet gladium uenientẽ, & non inſonuerit tuba: ergo multò magis ſi pueri Iudęorum damnentur propter defectum baptiſmi, imputatur ad peccatum eis, q potuerunt baptizare & non baptizauerunt.

D Sed contra. Nemini facienda eſt iniuria. Fieret autem Iudęis iniuria, ſi eorum filij baptizarentur eis inuitis, quia amitterẽt ius paternæ poteſtatis in filios iam fideles: ergo eis inuitis non ſunt baptizandi.

Reſpondeo dicendum, quòd maximam authoritatem habet eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper eſt in omnibus ęmulanda: quia & ipſa doctrina catholicorum doctorum ab eccleſia authoritatem habent: unde magis eſt ſtandum conſuetudini eccleſiæ, quàm authoritati Aug. uel Hie. uel cuiuſcunq; doctoris. Hoc autẽ eccleſię uſus nunquam habuit, q Iudęorum filij inuitis parentibus baptizarentur, quamuis fuerint retroactis tẽporib. multi catholici principes potẽtiſſimi: vt Cõſtãtinus, Theodoſius, & alij plures quibus familiares fuerũt ſanctiſſimi Epi: ut Syluester Cõſtãtino, & Ambroſius Theodoſio: q nullo mõ prætermiſiſſent ab eis impetrare, ſi hoc eſſet conſonũ rõni: & ideo periculoſum vr hanc aſſertionẽ de nouo inducere, vt prȩter cõſuetudinem in eccleſia hactenus obſeruatã Iudęorũ filij inuitis parentib. baptizentur. Et huius rõ eſt duplex, una quidem propter periculum fidei. Si n. pueri nondum uſum rationis habentes baptiſmum ſuſciperent, poſtmodum cum ad perfectã ętatẽ peruenirent, de facili poſſent à parentib. induci, ut relinquerent quod ignoranter ſuſceperunt, quod uergeret in fidei detrimentũ. Alia uerò rõ eſt, quia repugnat iuſtitię naturali. Filius enim naturaliter eſt aliquid patris: & primò quidam à parentibus non diſtinguitur ſecundum corpus, quandiu in matris utero cõtinetur. Poſtmodum uerò poſtquã ex utero egreditur antequã uſum liberi arbitrij habeat, continetur ſub parentũ cura, ſicut ſub quodã ſpirituali utero, quãdiu enim uſum rõnis non habet puer, nõ differt quantũ ad ea q̃ agit ab animali irrõnali. vñ ſicut bos uel equus eſt alicuius ut utatur eo cũ uoluerit, ſicut pprio inſtrumẽto, ita de iure naturali eſt q fil. antequã habeat uſum rõnis ſit ſub cura patris: vnde contra iuſtitiam naturalem eſſet, ſi puer antequam haberet uſum liberi arbitrij à cura parentũ ſubtraheretur, uel de eo aliquid ordinaretur inuitis parentib. Poſtquam aũt incipit habere uſum liberi arbitrij iam incipit eſſe ſuus. & poteſt quãtum ad ea quę ſunt iuris diuini uel naturalis ſibi ipſi prouidere: & tũc eſt inducẽdus ad fidem.

22. q. 10. ar. 12. c. E

ad fidem non coactione, ſed perſuaſione: & poteſt etiam inuitis parentibus conſentire fidei & baptizari: non autem antequam habeat vſum rationis. vnde de pueris antiquorum patrum dicitur, quòd ſaluabantur in fide parentum: per quod datur intelligi, quòd ad parentes pertinet prouidere filijs de ſua ſalute, præcipuè antequam habeant vſum rationis.

art. 125. ad 1. 3 p. q. 60. a. 4. ad 2.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd in vinculo matrimoniali vterq; coniugum habet vſum liberi arbitrij, & vterq; poteſt inuito altero fidei aſſentire: ſed hoc non habet locũ in puero antequam habeat vſum rationis, ſed poſtquam habet vſum rationis: tunc tenet ſimilitudo ſi conuerti voluerit.

3. p. q. 68. a. 10. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd à temporali non eſt aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis: puta ſi aliquis à ſuo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter eripere: vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturalis, quo filius eſt ſub cura patris, vt eũ liberet à periculo mortis æternæ.

22. q. 59. a. 4. ad 3.

Ad tertium dicendum, quòd Iudæi ſunt ſerui principium ſeruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

Ad quartum dicendum, quòd homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoſcere poteſt: vnde puer antequàm vſum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter ſubiacet, & ſecundum eorum diſpoſitionem ſunt circa ipſum diuina agenda.

Ad quintum dicendum, quòd periculum quod ſequitur ex prædicatione omiſſa, nulli imminet niſi ei cui eſt omnium prędicationis officium. vnde in Eze. præmittit. Speculatorem dedit te filijs Iſrael: prouidere autem pueris Infidelium de ſacramentis ſaluus, pertinet ad parentes eorum: unde eis imminet periculum propter ſubtractionem ſacramentorum, ſi eorum paruuli detrimentum patiantur.

30 22. q. 87. a. 1. & ar. 131. iſtius lib.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum propter conſuetudinem aliqui deobligentur à iure reddendi decimas.

30 AD tertium ſic procedebatur. Videtur quòd propter conſuetudinem aliqui deobligentur à iure reddẽdi decimas. Magis enim eſt accipere decimas, quàm non dare. Sed propter conſuetudinem in aliquibus terris aliqui milites accipiunt decimas, & hoc ab eccleſia toleratur: ergo multò magis propter cõſuetudinem aliqui deobligantur ut decimas non ſoluant, neque ſoluere teneantur.

ar. 193. c. fi. & 22. q. 97. a. 3. o. & 22. q. 79. art. 2. ad 2.

Sed contra. Ius diuinum non aboletur per diſſuetudinẽ. Sed decimæ debentur de iure diuino. ergo per diſſuetudinem non abolentur ius reddendi decimas. Tenentur ergo homines reddere decimas contraria conſuetudine non obſtante.

Reſpondeo dicendum, quòd ea quæ ſunt de iure poſitiuo, per diſſuetudinẽ abolentur. Ea uerò quę ſunt à iure naturali, uel de iure diuino, nulla diſſuetudine aboleri poſſunt. Nulla enim diſſuetudine fieri poteſt, ut ſit licitum furari uel mœchari. Eſt ergo conſiderandum ad propoſitam quæſtionem, utrum dare decimas, ſit de iure diuino uel de iure poſitiuo humano. Ius autem diuinum in nouo & ueteri teſtamento continetur. Et quidem non apparet in nouo teſtamento aliquod præceptum datũ de decimis ſoluendis: in doctri. dico Euangelica: uel Apoſtolica. Quod enim dicitur Matthæi 23. de ſolutione decimarum, hoc oportuit facere & illa non omittere & quod dicit Phariſæus Luc. 18. Decimas do omnium quæ poſſideo, magis uidetur ad ſtatum ueteris teſtamenti pertinere quàm obſeruantiæ noui teſtamenti formam imponere. In ueteri autem teſtamento triplex genus præceptorum erat, quædam enim erant præcepta moralia: quædam iudicialia: quædã cæremonialia. Præcepta moralia ſunt quæ ſunt indita naturali rationi: ad quę homines omni tempore obligantur, ut honora patrem & matrẽ, non mœchaberis, non furtum facies, & ſimilia. Præcepta autẽ iudicialia ſunt per quæ iudicia exercebantur, puta ſi quis furaretur vnam ouem: redderet quatuor: & huiuſmodi præcepta non ſunt indita rationi naturali, non enim ratio naturalis habet, quòd ille qui furatur ouem magis reddat quatuor quàm tres uel unam. Sed tamen per huiuſmodi præcepta determinatur morale pręceptum, habet enim ratio naturalis quòd ille qui furatur debeat puniri: ſed quòd tali pœna puniatur, hoc determinatur per præceptum iudiciale. Præcepta autem cæremonialia ueteris legis, ſunt quæ pertinent ad obſeruantiam diuini cultus; & ſunt ordinata ad figurandum aliquod futurum, ſicut immolatio agni Paſchalis figurabat occiſionem Chriſti. Eſt ergo conſiderandum, utrum præceptum de decimis perſoluendis,

Math. Lucas.

21. 22 q. 99. a. 3. c. & 4. 5. c. & 22. q. 122. ar. 2. ad 2.

ſit morale, vel iudiciale, vel cæremoniale. Si. n. morale eſt, ad hoc omnes tenentur & omni tempore: nulla obſtante cõtraria conſuetudine: ſed hoc non uidetur: quia ratio naturalis non dictat magis quòd homo miniſtris Dei det decimam, quàm undecimam, uel nonam partem fructuum. Si autem ſit præceptũ iudiciale, non tenentur ad decimas dandas ſicut non tenẽtur omnes ad iudicandum ſecundum in lege ueteri conſcripta: quia illa iudicialia præcepta ſunt ſpecialiter illi populo data cõſideratis conditionibus eius, non enim eadem omnibus expediũt. Si autem ſit præceptum cæremoniale, non ſolum non obligaret: ſed etiam obſeruatum induceret in peccatum, peccaret. n. ſi quis agnum Paſchalem immolaret: quia poſt aduentum ueritatis, ceſſauerunt figuræ.

Dicendum eſt ergo ſicut antiqui magiſtri dixerunt, quòd quædam præcepta legis ſunt purè moralia, ut non occides, non furtum facies: quædam autem purè ſunt cæremonialia, ut immolatio paſchalis agni & circunciſio, quædam autem ſunt media, ſecundum aliquid moralia, & ſecundum aliquid cæremonialia. ſicut præceptum de obſeruatione ſabbati eſt morale quantum ad hoc quòd aliquod tempus quieti deputetur ad uacandum diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet, ſed quòd dies ſeptima ſit deputata, hoc eſt ex determinatione Dei propter aliquã figurã, unde hoc eſt cæremoniale. Sic ergo præceptum de decimis perſoluendis, eſt quidem ſecundum aliquid morale, ut ſcilicet qui pro toto populo diuino obſequio uacãt ſtipendijs populi ſuſtententur: ſicut & qui in alijs officijs reipublicę ſeruiũt, à populo ſuſtentantur: & ſecũdum hunc modum proponitur hoc præceptum in nouo teſtamento, Dicit. n. dominus Mat. 10. Dignus eſt operarius cibõ ſuo: & apoſtolus dicit 1. ad Cor. 6. Dominus ordinauit, ut qui euangelium annunciant, de euangelio uiuant: & qui altari deſeruiunt, de altari uiuant. Sed quantum ad determinatum numerum decimę, non eſt de iure naturali, neque eſt præceptum morale, ſed eſt cæremoniale, inquantum refertur ad figurandum aliquid circa Chriſtum: uel etiam eſt iudiciale ſecundum conuenientiam ad illum populũ, in quo quia erat multitudo miniſtrorum tali taxatione opus erat ad miniſtrorum Dei ſuſtentationem. Sic ergo hoc commune quòd eſt prouidere miniſtris Dei in neceſſarijs uitæ, eſt de iure diuino, quaſi morale præceptum & de iure naturali exiſtens. Ad quemlibet autem principem qui poteſt leges condere, pertinet ius naturale commune per ius poſitiuũ determinare: nihil. n. eſt aliud ius poſitiuum, quàm determinatio iuris naturalis, ſicut ius naturale habet quòd malefactor puniatur, ſed quòd tali pœna puniatur, hoc determinatur per ius poſitiuum. Quia ergo eccleſia habet poteſtatem condendi legem in his quæ pertinent ad cultum Dei: potuit per eccleſiæ ſtatutum taxari quantitas eorum quæ ſunt danda miniſtris Dei à populo, & ut eſſet quædã conſonantia noui & ueteris teſtamenti, ſtatuit eccleſia ut taxatio ueteris teſtamenti ſeruaretur etiam in nouo. Vnde omnes tenentur ad decimas, uelint, nolint, poſſet autem eccleſia ſtatuere, ſi cauſa ſubeſſet uel in maiori uel in minori numero: puta quòd daretur octaua uel duodecima, ſicut & quòd detur decima. Patet ergo quòd nulla conſuetudo contraria ſoluit hominẽ ab obligatione reddendi decimas quia hæc obligatio fundatur ſupra ius diuinum, & ſupra ius naturale, unde ſemper tenentur homines reddere decimas, ſi eccleſia exigat etiam contraria conſuetudine non obſtante, & in terris in quibus eſt cõſuetudo, quòd decimæ ſoluantur. ipſa conſuetudo quaſi expoſtulat decimas. unde peccaret qui nõ redderet, ſed in terris in quibus non eſt conſuetudo communis quòd decimæ dentur, & eccleſia non petit, uidetur eccleſia remittere dum diſſimulat: & ideo homines in terris illis non peccant decimas nõ dando. Durũ enim eſſet dicere, quòd omnes homines Italiæ & orientalium partium damnarentur, qui decimas non ſoluunt. Et huiuſmodi argumentum poſſumus ab apoſtolo accipere, cui cum deberent neceſſaria uictus ab his quibus prædicabat, tamen non accipiebat, nec tamen peccabat qui ei non dabant. alioquin malè cum eis egiſſet, non accipiendo: præſertim cum ipſe dicat Act. 20. Non enim ſubterfugi quò minus annunciarem uobis omne conſilium Dei: & ideo apoſtolus non exigebat quod ſibi debebatur, ne daret aliquod offendiculum euangelio, ut ipſe ibi dicit. unde non bene facerent rectores eccleſiarum, ſi in terris illis decimas exigerent, in quibus non eſt conſuetudo dari, ſi probabiliter crederent, quòd ex hoc ſcandalum naſceretur.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd milites qui accipiunt decimas in aliquibus terris, non habent accipiendi ius decimar, hoc enim ius eſt ſpirituale debitum miniſtris Dei, unde nunc adit in laicam perſonam: ſed res illæ tẽporales quæ à iure ex ſpũtur ex cõceſſione eccleſiæ datæ ſunt aliquibus militibus propter aliqua ſeruitia quæ fecerunt eccleſiæ: ſicut & eccleſia põt remittere ipſos fructus qui debentur pro decimis: non tamẽ remittit ius exigendi decimas; nec tollit debitũ reddẽdi.

Dinerſitas pręceptorum.

b. Paulus

22. q. 87. ar. 1. o. 80 3. p. q. 31. ar. 8. o. & q. 65. a. 7. ad 1. ar. 131. o. 22. q. 95. art. 2. o. & 3. a. c 22. q. 85. a. 1. ad 4. & 3. art. 1. ad 2. ad 3.

22. q. 87. ar. 1. c.

22. q. 45. ar. 8. ad 5 ar. 115. & 22. q. 87. ar. 1. ad 5.

22 q. 49. a. 3 ad 5. a. 1 r.

QVÆ-

QVAESTIO V.

22. q. 89. ar. 3. ca. 2. ad 3. q. 96. 100. ar. 4. ad 3. 4. d. 25. q. 3. ar. tic. 2. q. 3. ad 4. DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad virtutes, circa res humanas.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primò vtrum filius teneatur obedire parentib. carnalibus in indifferentibus.

¶ Secundò vtrum venditor teneatur dicere emptori vitium rei venditæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia.

AD primũ ſic proceditur. Videtur quòd filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia. Dicitur enim Deute. 21. Si genuerit homo filium contumacem, & protervum, qui non audiat patris aut matris Imperium, lapidibus eum obruet populus ciuitatis. Sed pœna talis non infligeretur, niſi grauiter peccaret non obediendo: ergo filij tenentur obedire parentibus carnalibus per omnia.

22. q. 104. ar. 5. o. ¶ 2 Præterea, Apoſtolus dicit ad Coloſſen. 3. Filij obedite parentibus per omnia.

¶ 3 Præterea, præcepta moralia affirmatiua, quamuis non ad ſemper obligent, tamen nunquam contrarium facere licet. Sed præceptum morale affirmatiuum, eſt de honoratione parentum: ergo non licet irreuerentiam eſſe parẽtũ: quod eſſet ſi eius mandato non obediretur, tenetur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

Sed contra. Non minus obediendum eſt patrib. ſpiritualib. quàm carnalib. ſed magis, ut habetur per Apoſtolũ ad Heb. 12. Sed patrib. ſpiritualib. non tenentur ſubditi obedire in indifferentib. Religioſi. n. qui obedientiam profitentur, non tenentur obedire ſuis prælatis, niſi in his quæ ſunt ſecundum regulam. vt Ber. dicit in libro de diſpenſatione & præcepto: ergo nec parentibus carnalibus filij tenentur in indifferentibus obedire.

Reſpondeo dicendum, quòd cum obedientia prælato debeatur, ad illa ſe extendit debitum obedientiæ, ad quæ ſe extendit ius prælationis: Habet autem pater carnalis ius prælationis in

Ber. filium. Primò quidem quantum ad domeſticam conuerſationem. Sic. n. eſt paterfamilias in domo, ſicut rex in regno: vnde ſicut ſubditi regis tenentur obedire regi in his quæ pertinent

& 104 ar. 15. ad gubernationem regni: ita etiam filij & alij domeſtici tenentur obedire patrifamilias in his quæ pertinent ad diſpenſationem domus. Secundò quantum ad morum diſciplinam vnde Apoſtolus dicit ad Heb. 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores: & obtemperabamus eis: debet enim pater filio non ſolum educationem: ſed etiam diſciplinam: ut Philoſophus dicit: In his ergo filius tenetur obedire patri carnali, & non alijs.

22. q. 104. art. 6. o. & 2. d. 44. q. 2. art. 2. o. Paulus.

Ad primum ergo dicendum, quòd loquitur ibi Moyſes de Imperio paterno, quod pertinet ad diſciplinam morum. Vnde ibidem dicitur. Monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ atque conuiuijs.

Ad ſecundum dicendum, quòd Apoſtolus dicit obediendum eſſe parentibus per omnia, ad quæ ſe ius prælationis extendit.

Ad tertium dicendum, quòd non exhibet irreuerentiam præcipienti, ſi non obedit ei his in quibus obedire non tenetur.

ARTICVLVS X.

Vtrum venditor teneatur dicere vitium rei venditæ emptori.

CIRCA ſecundum proceditur. Videtur quòd venditor nõ

32 teneatur dicere vitium rei venditæ emptori: quia ſecundũ

22. q. 77. art. 2. 3. o. leges ciuiles, venditor & emptor ſe inuicem decipere poſſunt, nulla autem poſſet fieri deceptio, ſi venditor rei venditæ vitiũ emptori dicere teneretur, ergo non tenetur.

Euaſio. ¶ 2 Sed dicebat quòd leges non loquuntur ſecundum forum conſcientiæ, ſed quod nunc loquimur eſt ſecundũ forum contentioſum. Sed contra ſecundum Philoſophum in ſecundo Ethi. Intentio legiſlatoris eſt ciues facere bonos, quod ergo licet ſecundum leges non eſt contrarium virtuti: & ita etiam nõ contrarium conſcientiæ.

A Sed contra eſt quia ſecundum leges ciuiles ſi aliquis vendat animal morbidum tenetur de viuo: ergo tenetur dicere vitium emptori.

¶ 2 Præterea Tullius dicit in lib. de officijs, q; ad officium boni viri pertinet, ut dicat emptori illud pro quo res minus venderetur, huiuſmodi autem eſt vitium rei venditæ: ergo venditor tenetur dicere emptori vitium rei venditæ.

Reſpondeo dicendum quòd aliquid pertinet ad bonum virtũ, ad quod tamen homines non tenentur, ſicut ad bonum virum pertinet, q; liberaliter amico ſua bona largiatur: quamuis ad hoc non teneatur. Sed aliquid pertinet ad bonum virũ, ad quod tenetur, ſcilicet quòd reddat alicui quod iuſtum eſt: nam actus iuſtitiæ eſt ut reddatur alicui, quod ei debetur. Et ideò vnuſquiſque venditor ad hoc tenetur, ut iuſtam venditionem faciat, non autem ut faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid de precio iuſto. Iuſtitia autem æqualitas quædam eſt,

B vt dicitur in 5. Ethicor. eſt ergo iuſta venditio quando preciũ acceptum ab habente æquatur rei venditæ, iniuſta autem ſi nõ æquetur ſed plus accipiat. Si ergo vitium rei venditæ faciat rẽ minus valere, quàm preciũ impoſitum à venditore iniuſta erit venditio, vnde peccat occultans vitium. Si autem non faciat rẽ minus valere quàm precium impoſitum: quia fortè venditor minus precium imponit propter vitium: tunc non peccat tacẽs vitium: quia venditio non eſt iniuſta: & fortè eſſet ſibi damnoſum, ſi vitium diceret, quia emptor vellet habere rem eũ pro minori precio quàm valeret. Liberaliter tamen faceret, ſi damnoſum proprium contemneret, ut ſatisfaceret voluntati alterius: licèt ad hoc non teneatur. Philo. 22. q. 77. art. 30.

Ad primum ergo dicendũ, quòd per illud dictum legis, non habetur quod licitum ſit ſimpliciter venditori decipere emptoré, & econuerſo: ſed dicitur aliquid eſſe licitum ſecundum legẽ, quod per legem non punitur, ſicut ſecundum legem veterem

C licebat libellus repudij. 4. ad 25. q. 3. art. 1. q. 1. ca. 2. 12. q. 10. ar. 4. & ad 1. & 4. d. 36 q. 2. art. 2. q. 2. ar. 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd præcepta legis ſunt ductiua ad perfectam virtutem: tamen actus perfectæ virtutis non cadunt ſub præcepto legis humanæ: ſed prohibet quædam grauiora, ut gradatim homines retracti a malis per ſeipſos ad virtutem exerceantur: permittit autem quædam minora peccata et pœnam non infligens, quia ſine his non facilè inuenitur hominum multitudo: & de talibus eſt deceptio, quæ eſt inter vendentes & ementes: quia plurimi ſunt qui volunt vili emere, & carè vendere: ut Auguſtin. dicit in lib. de trin.

Ad illud verò quod primò in contrarium obijcitur, dicendum quod illud intelligendum eſt, quando morbus pecoris facit pecus minùs valere quàm vendatur.

Ad ſecundum dicendum, quòd ea ratione Tullius dicit, q; vir bonus non tacet vitium rei venditæ, quia ad virum bonũ non pertinet decipere aliquem: deceptio autem non eſt ſi id qđ tacetur de re vendita, nõ facit rem minùs valere quàm preciũ,

D quod pro ea accipitur.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de peccatis.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primò, vtrũm peccatum ſit appetere prælationem.

¶ Secundò, vtrũm peccatum ſit prædicatori habere oculum ad ſem temporalem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum appetere prælationem ſit peccatum.

E AD primum ſic proceditur. Videtur q; peccatum ſit appetere prælationem. Nã enim videtur, q; poſſit appeti ſine peccato, id quod non fuit in ſtatu naturæ integræ, ſed ſolùm in ſtatu naturæ corruptæ. Sed prælatio non fuit in ſtatu naturæ integræ, ſed incepit eſſe poſt peccatum, quando dictum eſt mulieri. Sub viri poteſtate eris: ergo peccatum eſt prælationem appetere. 33 22. q. 185. ar. 2. o. & ar. 47. & 115. & 242. o. hu[a] li.

¶ 2 Præterea. Appetitus videtur eſſe de his quæ pertinent ad ſtatum futuræ gloriæ. Sed in futuro ceſſabit omnis prælatio, vt dicit quædam Gl. 1. ad Corinth. 15. ergo peccatum eſt appetere prælationem.

Sed contra, eſt quod dicitur 1. ad Thim. 5. Qui bene præſunt pſbyteri, duplici honore digni habeantur. Sed non eſt peccatum appetere illud, cui debetur honor, qui nõ debetur niſi virtuti: ergo non eſt peccatum appetere prælationem.

Reſpondeo dicendum, quòd hanc quæſtionem ſoluit Aug. 19. de ciui. Dei, ubi dicit quòd locus ſuperior ſine quo populus

... non poteſt, etſi adminiſtretur vt decet, tamen indecenter appetitur. Cuius ratio eſt, quia qui appetit prælationem, aut eſt ſuperbus aut iniuſtus. Iniuſtitia enim eſt, quod aliquis uelit ſibi plus de honore accipere, aut de poteſtate, aut de aliis bonis, niſi ſit maioribus dignus: vt dicitur in 5. Ethico. quod autem aliquis æſtimet ſe eſſe magis dignum prælatione omnibus illis, ſuper quos prælationem accipit, ſuperbiæ & præſumptionis eſt. vnde patet, quod quicunque prælationem appetit, aut eſt iniuſtus, aut ſuperbus: & ideo nullus ſuo appetitu debet ad prælationem peruenire, ſed ſolũ Dei iudicio, ſecũdum illud Apoſtoli ad Hebr. 5. Nemo ſibi aſſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron, poteſt tamen aliquis licitè appetere ſe eſſe dignum prælatione, vel opera boni prælati, pro quibus debetur honor.

pr. 47.

Ad rónes. Vnde patet reſponſio ad vltimum. Primæ verò duæ rationes non rectè concludunt, quia etiam ea quæ non fuerunt in ſtatu innocentię, nec erunt in ſtatu gloriæ, poſſunt licitè appeti, ſicut ſubijci, pœnitere & alia huiuſmodi, quamuis prælatio quantũ ad aliquid, fuiſſet in ſtatu innocentiæ, & futura ſit in ſtatu gloriæ, ſcilicet quãtum ad ſuperioritatem gradus, & quantùm ad gubernationem, vel regimen. non autem quantum ad coactam ſeruitutem.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſit peccatum prædicatori, habere oculum ad temporalia.

34 ar. 34. 22. q. 100. ar. 5. ad 2. q. 188. art. 4. ad 4.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd peccatũ ſit prędicatori habere oculum ad temporalia. Dicitur n. Lu. 12. Quærite primò regnum Dei. Gloſ. i. bona æterna, & hæc omnia adijcientur nobis. Gloſ. etiam non quærentibus: ergo non licet prædicatori habere oculum ad terrena.

Sed cõtra eſt quod dicitur 1. Cor. 9. Debet qui arat in ſpe arare. Gl. ſtipendiorũ temporalium. ergo licet prædicatori, de quo ibi loquitur, habere oculum ad terrena.

Reſpondeo dicendum, quòd habere oculum ad terrena, cõtingit dupliciter: vno modo ſicut ad mercedem, vel præmiũ, & ſic prædicatori non licet habere oculum ad terrena, quia ſic faceret euangelium venale. Alio modo ſicut ad ſtipendia pro neceſſitate ſuſtentationis vitæ: & ſic licet habere prædicatori oculum ad terrena, vnde 1. ad Thim. 5. ſuper illud. Qui bene pſunt presbyteri, &c. dicit Gloſ. Aug. neceſſitatis eſt accipere. vnde uiuitur, charitatis eſt præbere non tamen venale eſt euangelium pro his. Si enim ſic uendunt magnam rem, uili uendunt accipiant ergo ſuſtẽtationem neceſſitatis à populo, mercedem diſpenſationis à domino.

4. 1. di. 25. q. 3. art. 2. q. 2. ad 4. & quintũ

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæſitum fuit de pœnis peccatorum.

¶ Et primò de ipſis pœnis.

¶ Secundò de remiſſione pœnarum.

¶ Circa primum quæſita ſunt duo.

¶ Primò, vtrùm anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

¶ Secundò, vtrùm duorum, qui eadem pœna ſunt digni, vnus diutiùs moretur in purgatorio, quam alius.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

35 ar. 61. & 4. d. 44. q. 3. art. 3. q. 3. o. & aiæ arti. 21. o.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod anima à corpore ſeparata, non poſſit pati ab igne corporeo: quia ſecundùm Philoſophum, quod non tangit, non agit: ſed ignis corporeus non tangit animam ſeparatam à corpore: cùm non habeat terminos corporales, quæ autem ſe tangũt, habent ultima ſimul: ergo anima ſeparata non patitur ab igne corporeo.

¶ 2 Præterea, illa quæ patiuntur adinuicem, inuicem conuerti poſſunt, ſed anima non poteſt conuerti in ignem corporeum: nec è conuerſo: ergo anima non poteſt pati ab igne corporeo.

¶ 3 Præterea, Ber. dicit quòd nihil ardet in inferno niſi propria uoluntas, ſed propria uoluntas cum ſit quoddam ſpirituale, non poteſt eſſe materia ignis corporalis. ergo anima à corpore ſeparata, non poteſt ab igne corporeo pati.

Sed contra eſt, quòd dicitur Isa. vlum. Ignis eorum non extinguetur,

F Reſpondeo dicendum, quòd pati multipliciter dicitur: uno modo pati communiter idem eſt quod recipere: ſecundùm quod ſentire, & intelligere eſt quoddam pati, & hoc modo anima cõiuncta corpori patitur à rebus corporeis ſentiendo & intelligẽdo: ſed an ſeparata à corpore poſſit hoc modo à reb⁹ corporeis pati, alterius queſtionis eſt propter quoſdam: qui dicunt quod anima ſeparata à corpore, & etiam Angelus poteſt accipere cognitionem à rebus ſenſibilibus: ſed ſi etiam hæc opinio eſſet vera, tamen pati ſentiendo, & intelligẽdo, eſt perfici non puniri, niſi fortè per accidens: inquantum id quod ſentitur, vel intelligitur repugnat uoluntati: ſed ipſum ſentire vel intelligere ſecundùm ſe conſideratum, pœnale non eſt. Alio modo dicitur pati propriè loquendo ſecundum contrarietatem agentis ad patiẽs: prout ſcilicet pati dicimur, cùm aliquid nobis aduenit, quod eſt contrarium naturæ uel uoluntati noſtræ, & ſecundum hoc infirmitas, & triſtitia paſſiones dicuntur. Et hæc quidem paſſio dupliciter eſſe poteſt, vno modo per receptionem formæ contrariæ, ſicut aqua patitur ab igne inquantũ calefit, & per conſequens diminuitur qualitas naturalis eius: hoc modo ſeparata anima non poteſt pati ab igne corporeo, quia nec calefieri poteſt, nec deſiccari, nec ſecundùm formam aut qualitatem quãcunque ignis corporei immutari. Alio modo dicitur pati omne illud, quod quocũque modo impediatur à ſuo proprio impetu vel inclinatione, ſicut ſi dicimus lapidem deſcendentem pati, cum impeditur ne deorſum perueniat, & ſicut dicimus hominem pati, cum detinetur, vel ligatur ne uadat quò uult, & ita per modum ligationis cuiuſdam, anima patitur ab igne corporeo, ut Aug. ait de ciuit. Dei. Non enim hoc eſt contra naturam ſpiritus, corpori alligari, cum uideamus animam naturaliter alligari corpori ad viuificandum ipſum. Dæmones etiã per necromantiam poteſtate ſuperiorum dæmonum alligantur aliquibus imaginibus, vel aliquibus alijs rebus: vnde multò magis poſſũt ſpiritus alligari diuina uirtute igne corporeo, non ut dent uitam, ſed ut accipiant pœnam. ſicut Auguſ. dicit. Sed quia quod eſt minoris uirtutis, non poteſt ſua uirtute ligare id quod eſt maioris uirtutis, inde eſt quòd nullũ corpus poteſt ligare ſpiritum qui eſt maioris uirtutis, niſi aliqua ſuperiori uirtute, & propter hoc dicitur, quod ignis corporeus agit in animam ſeparatam non uirtute propria, ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ uindicantis.

1 p. q. 14. ar. 2. ad 2. q. 75. ar. 2. c. & 12. q. 22. ar. 1. c. & q. 41. artic. 1. c.

G

veri. q. 26. ar. 1. 3. c. & veri. q. 8. 1. arti. 2. ad ſecundũ.

ar. 61. c. ...

H

cõtra. 4. c. 90. & aia. ar. c. ſi. & opus. 3. 154.

Ad primum ergo dicendum, quòd ignis tangit animam, nõ quidem tactu mathematico, qui attenditur ſecundùm terminos quantitatiuos, ſed magis contactu uirtutis non propriæ, ſed quam habet inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ.

in ordine 36. 4. diſt. 21. q. 1. ar. 2. q. 3. ad 2 & d. 45. q. 2. art. 3. 1. & 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa procedit de paſſione, quæ eſt per ſuſceptionem formæ contrariæ.

Ad tertium dicendum, quod propria uoluntas dicitur ardere in Inferno, quia meretur ardorem.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum æquali pœna puniendi in purgatorio, vnus citius poſſit liberari quàm alius.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod duorum qui ſunt digni æquali pœna unus non poſſit citiùs à purgatorio liberari, quàm alius. Iudicium enim poſt mortem non eſt hominis ſed Dei, qui ſecundùm ueritatem iudicat, ut dicitur ad Ro. 2. ſed contra ueritatem iudicaret, ſi vni eorum qui ſunt digni æquali pœna, infligeretur grauior pœna ſenſus, quàm alteri. Dilatio autem gloriæ, eſt maior pęna, quàm acerbitas pœnę ſenſus, quia ſicut dicit Chryſo. ſuper Mat. carere uiſione diuina, eſt maior pœna, quàm quælibet pœna ſenſibilis: ergo vnum eorũ qui digni ſunt æquali pœna, non maiorem dilationem gloriæ patietur altero citiùs liberato.

36

K

¶ 2 Preterea, Malum ſecundum Augu. dicitur quia nocet: nocet autem quod adimit bonum: dilatio autem gloriæ adimit maius bonum, ſcilicet bonum increatum: ergo maius malum: & ſic idem quod priùs.

Sed contra eſt, quod Magiſter dicit, in quarto ſen. di. 45. quod ille pro quo fiunt plura ſuffragia, citiùs à pœnis purgatorij liberatur. Cõtingit autem, quod pro uno eorum, qui digni ſunt ęquali pœna, fiunt plura ſuffragia quàm pro alio: ergo unus citiùs liberabitur.

¶ Pręt. in fine mundi inuenientur aliqui, cremabilia quędã habentes, quorum dilatio à gloria non erit tam diuturna, ſicut eorum qui modò cremabilia deferunt ad purgatorium, quia breuis mora erit inter mortem, & reſurrectionem ut Augu. dicit:

ergo

ergo pari ratione, & nunc eorum qui æqualia cremabilia deſe- A runt, unus poteſt minùs differri à gloria, quàm alius & ſic erit citiùs liberatus à pœnis.

Reſpondeo dicendum, quòd iſta quæſtio fundatur ſupra uir- (Opinio.) tutem ſuffragiorum, vtrùm ſcilicet ſuffragia facta pro aliquo, valeant illi ſolùm pro quo fiunt ad liberationem, vel etiã alijs. Circa quod aliqui dixerunt quòd non magis ualent illi, quàm alijs: imò forte magis ualent alijs, ſi ſint meliùs diſpoſiti ad recipiendum ſuffragiorum uirtutem: & ponunt exemplum, ſi- (Arti. 167.) cut ſi accendatur cereus in domo pro aliquo diuite qui ſit cæcus, illuminat omnes in domo exiſtentes, & fortè alios magis (Reprobatio opin.) illuminat ſi habeant limpidiorem viſum, & ſecundùm hanc opinionem, duorum qui ob æquales culpas in purgatorio detinentur, vnus non poteſt citiùs liberari quàm alter. Sed hãc opinionem non reputo veram. Cuius ratio eſt, quia ſuffragium vnius valet alteri propter duo. Vno modo, propter vnitatem charitatis, quia omnes qui ſunt in charitate, ſunt quaſi unum corpus, & ita bonum vnius redundat in omnes: ſicut manus deſeruit toti corpori, & ſimiliter quodlibet corporis membrũ, & ſecundùm hoc quodcunque bonum factum ab aliquo, valet cuilibet in charitate exiſtenti, ſecundum illud Pſal. 113. Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua. Alio modo ſecundùm, quòd per intentionem alicuius actus eius transfertur in alterum: puta ſi aliquis pro altero ſoluat aliquod debitum, pro eodem habetur ac ſi ille ſolueret pro quo ſoluitur. Primo ergo modo ualet opus bonum per modum meriti, cuius radix eſt charitas. Sed ſecundo modo, opus unius ualet alteri per modum ſatisfactionis, prout unus pro altero ſatisfacere poteſt, ſi hoc intendat, & talis valor atten- (Suffragia qualiter & ad qd valeant.) ditur in ſuffragijs, quæ ad hoc fiunt, vt per ea homines liberentur à debito pœnę. Et ideo dicendum eſt, quòd ſuffragia per iſtum modum non ualent, niſi illis pro quibus fiunt, & ſecundùm hoc ſi pro aliquo fiunt multa ſuffragia, citiùs liberatur à pœna purgatorij, quàm alij pro quibus non ſunt, etiam ſi æqualia peccata detulerint. Concedendum tamen eſt, quòd ſuffragia pro uno facta omnibus ualent, inquantum, ſcilicet omnes qui ſciunt gaudent ex charitate de bonis, quæ ex charitate fiũt, & ſecundum hoc verum eſt, quòd illis pro quibus non fiunt, pluſ valent ſuffragia, ſi ſint maioris charitatis.

Ad primum ergo dicendum, quòd peccato veniali cùm non habeat auerſionem à Deo per ſe loquendo, non debetur pœna carentiæ viſionis diuinæ, nec ſimpliciter, nec ad tempus. Sed quòd ad tempus retardentur à viſione diuina, hoc contingit per accidens, quia ſcilicet quandiu digni ſunt aliqua pœna, non poſſunt participare ſummam fœlicitatem, quæ in viſione conſiſtit: iuſtitia autem reſpicit pœnam per ſe debitam peccato, non autem eam quæ per accidens conſequitur.

(4.d.45. q. 2.ar.4.o.) Per hoc patet reſponſio ad ſecundum, tertium concedimus & quartum ſimiliter. Illi tamen qui in fine mundi uiui reperientur, parum habebunt de cremabilibus præcedentibus tribulationibus præpurgati: poterit etiam fieri, ut acerbitas pœnæ modici temporis, recompenſet diuturnitatem pœnæ in alijs.

QVAESTIO VIII.

(4.d 47.q. 2 a. 3.q.2 ad 3.) DEINDE, quæſitum fuit de remiſſione peccatorum.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primò, vtrum peccatum in ſpiritum ſanctum ſit irremiſſibile.

¶ Secundò, vtrùm cruce ſignatus qui moritur antequàm iter arripiat tranſmarinum plenam habeat peccatorum remiſſionem.

ARTICVLVS XV.

Vtrum peccatum in ſpiritum ſanctum ſit irremiſſibile.

37 (22. q. 14. art. 3.o. & q.118. art. 5.ad 3. & malo. q.3 ar.15. o.) AD primum ſic procedebatur. Videtur quòd peccatum in ſpiritumſanctum non ſit irremiſſibile. Vna eſt enim dignitas, & maieſtas patris, & filij, & ſpiritusſancti. Sed peccatum in filium non eſt irremiſſibile. Dicitur enim Matth. 12. Quicunque verbum contra filium hominis dixerit, remittetur ei: ergo peccatum in ſpiritumſanctum non eſt irremiſſibile.

Sed contra eſt, quod ibidem dicitur. Qui dixerit contra ſpiritumſanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

Reſpondeo dicendum, quòd de peccato in ſpiritum ſanctũ (22.q.17.a. 1.o. & 2.d. 43. a.4.o.) tripliciter aliqui ſunt locuti. Doctores enim ante Auguſt. intellexerunt peccatum in ſpiritum ſanctum eſſe blaſphemiam dictam contra ſpiritum ſanctum, aut opera eius: vel etiam con- A tra diuinitatem Dei patris, aut filij: quia etiam pater & filius communiter ſumendo ſpiritusſanctus eſt, quia Deus ſpiritus eſt: ut dicitur Ioan. 4. Peccatum autem in filium hominis, intelligunt blaſphemiam in Chriſtum ſecundum humanam naturam, & utroque modo peccabant Iudæi in Chriſtum: primo enim modo contra eum peccabant miracula quæ per ſpiritum ſanctum & uirtute ſuæ diuinitatis faciebat principi dæmoniorum attribuendo. Secundo autem modo contra eum peccabant dicendo, Ecce homo uorax potator uini, & publicanorũ amicus, vt dicitur Matth. 11. Hanc ergo ſecundum blaſphemiã (Matth. 11.) dicit remiſſibilem: quia habebant aliquam excuſationem propter infirmitatem carnis, quam in Chriſto videbant: aliam verò blaſphemiam dicit irremiſſibilem: quia nullam excuſationem habebant, uidentes manifeſta indicia ſpiritusſancti & diuinitatis, propter hoc ſecundum Chryſoſt. perſeuerantibus eis nõ (Chryſoſt.) fuit remiſſa hæc blaſphemia, neque in hoc ſæculo, neque in fu- B turo: quia in hoc ſæculo puniti ſunt pro ea per Romanos: & in futuro cruciabuntur in inferno. Secundum Auguſtinum verò ſpiritui ſancto, qui eſt charitas patris & filij attribuitur remiſſio peccatorum. Ille ergo contra ſpiritumſanctum peccat, vel (3.p.q. 86. ar.1.ad 2. 3.) blaſphemat, uel uerbũ dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impœnitentiam vſque ad finem uitæ ſuæ, ut non fiat ei remiſſio peccatorum, & tunc planum eſt, quod hoc peccatum in ſpiritumſanctum non remittitur: neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Doctores uerò moderni dixerunt, quòd quia patri (1.p. q.34. art.7. 8.c. & q.45.ar ti. 6.ad 2. 22. q.14. ar. 1.3.o. 12. q. 78. malo. q.3 art. 14. 1.p. q. 69. ar.2.c. ar.4.o.) attribuitur potentia, filio ſapientia, ſpiritui ſancto bonitas, peccatum ex infirmitate eſt peccatum in patrẽ, peccatum ex ignorantia eſt peccatum in filium, peccatũ ex certa malitia eſt peccatum in ſpiritumſanctum. Quia ergo ignorantia, uel infirmitas excuſat peccatum, uel in toto, uel in parte: dicunt quòd peccatum in patrem, uel in filiũ, remittitur. quia uel totaliter culpa caret, uel culpa diminuitur: malitia verò non excuſat pec- C catum, ſed aggrauat: & ideo peccatum in ſpiritum ſanctum non remittitur, neque in toto, neque in parte: quia non habet in ſe aliquam rationem ueniæ, per quam diminuatur culpa: & ſi aliquando remittatur, hoc magis eſt ex miſericordia Dei remittentis, qui etiam morbos incurabiles curat, quàm ex remiſſibilitate peccati.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum cruce ſignatus moriens ante ſuſceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

38 (Iſa. 11. le. 2.& 4. di. 20.q. 1.ar tic. 3. q.3. ad 2.& ar tic.207.) AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd cruce ſignatus qui moritur antequàm iter arripiat, habeat plenam indul- D gentiam peccatorum: ad hoc enim, quòd indulgentia alicui valeat, requiritur quòd ſit uerè pœnitens & confeſſus, ut continetur in litera Papali. Sed cruce ſignatus decedens ante iter aſſumptum, habet hæc omnia quæ requiruntur ſecundum formam literæ ad percipiendam plenam indulgentiam peccatorum: ergo plenè percipit eam.

¶ 2 Præterea. Solus Deus remittit peccatum quantùm ad culpam. Cùm ergo Papa dat indulgentiam omnium peccatorum, hoc non eſt referendum ad culpam, ſed ad vniuerſitatem pœnarum. Ille ergo qui accipit crucem ſecundùm formam literæ Papalis, nullam pœnam patietur pro ſuis peccatis: & ſic ſtatim euolabit plenam remiſſionem peccatorum conſecutus.

Sed contra Auguſtin. dicit in 15. de Tri. quòd non eſt idem abſtrahere telum & ſanare vulnus. Telum enim peccati abſtrahitur per remiſſionem peccati, uulnus autem ſanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera ſatisfactionis. Sed cruce ſignatus decedens ante iter arreptum, nullum la- E borem ſuſtinuit ad reformationem imaginis: ergo nondum eſt ſanatum vulnus, & ſic non poterit ad gloriam ſtatim peruenire antequàm pœnas purgatorias patiatur.

¶ Præterea, Quilibet ſacerdos utitur talibus uerbis, ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis. Si ergo cruce ſignatus decedẽs euolaret, pari ratione quilibet alius à quoque ſacerdote abſolutus, quod eſt inconueniens.

Reſpondeo dicendum, quòd ad euidentiam huius quæſtio- (Ar. 16.) nis ſicut ſupra dictum eſt, opus unius poteſt eſſe ſatisfactoriũ (3.p. q.46. ar. 1.ad 3.) pro alio ad quem per intentionem facientis refertur. Chriſtus (4. d.20.ar ti.3.q.1.o. & opus.7. ca. 6. e.k.) autem pro eccleſia ſua ſanguinem ſuum fudit: & multa alia fecit & ſuſtinuit, quorum æſtimatio eſt infiniti ualoris propter dignitatem perſonæ: unde dicitur Sapientiæ 8. quod infinitus eſt in illa theſaurus hominibus. Similiter etiam & omnes alij ſancti intentionem habuerunt in his quæ paſſi ſunt, & fecerunt propter Deum, ut hoc eſſet ad utilitatem non ſolùm ſui, ſed etiam totius eccleſiæ. Totus ergo

iſti theſaurus eſt in diſpenſatione eius qui præeſt generali eccleſiæ. Vnde Petro Dominus claues regni cœlorum commiſit Matth. 16. Quando ergo vtilitas, uel neceſſitas ipſius eccleſiæ hoc exposcit, poteſt ille qui præeſt eccleſiæ de iſta infinitate theſauri communicare alicui, qui per charitatem ſit membrum eccleſiæ de prædicto theſauro quantum ſibi viſum fuerit, opportunum, vel vſque ad totalem remiſſionem pœnarum, vel vſque ad aliquam certam quantitatem: ita ſcilicet quòd paſſio Chriſti & aliorum ſanctorum ei imputatur, ac ſi ipſe paſſus eſſet, quantum ſufficeret ad remiſſionem ſui peccati: ſicut contingit cùm vnus pro alio ſatisfacit: ut dictum eſt. Ad hoc ergo quòd indulgentia alicui valeat tria requiruntur. Primò cauſa pertinens ad honorem Dei: uel ad neceſſitatem aut utilitatem Eccleſiæ. Secundò auctoritas in eo qui facit. Papa enim poteſt principaliter, alij verò inquantum poteſtatem ab eo accipiunt: uel ordinariam uel commiſſam ſeu delegatam. Tertiò requiritur, vt ſit in ſtatu charitatis ille qui indulgentiam percipere vult. Et hæc tria deſignantur in litera Papali. Nam cauſa conueniens deſignatur in hoc quòd permittitur de ſubſidio terræ ſanctæ. Auctoritas verò in hoc quòd fit mentio de auctoritate Apoſtolorum Petri, & Pauli, & ipſius Papæ. Charitas autem recipientis in hoc quòd dicitur, Omnibus verè pœnitentibus & confeſſis; non dicit & ſatisfacientibus: quia indulgentia non excuſat à contritione & confeſſione: cedit in locum ſatisfactionis. Eſt ergo dicendum in quæſtione propoſita: quòd ſi ſecundum formam Papalis literæ indulgentia concedatur accipientibus crucem in ſubſidium terræ ſanctæ, cruce ſignatus ſtatim habet indulgentiam etiam ſi decedat antequàm iter arripiat: quia ſic cauſa indulgentiæ erit non iter, ſed votum itineris. Si autem in forma literæ contineatur quod indulgentia detur his qui tranſierint vltra mare, ille qui decedit antequam tranſeat, non habet indulgentiam: quia non habet indulgentiæ cauſam.

ar. 36. 4. d. 20. ar. 3. q. 2. o & ar. 5. q. 1. c.

4. d. 20. ar. 3. q. 2. c. & 2. 5. q. 1. o.

Ad primum ergo dicendum, quòd in hoc vltimo caſu deficit in cruce ſignato decedente, illud, quod eſt principalius, ſcilicet indulgentiæ cauſa.

Ad ſecundum dicendum, quòd per authoritatem ſolus Deus culpam remittit, ſed miniſterio etiam ſacerdos, inquantum exhibet ſacramentum remiſſionis peccati: putà in bapt iſmo vel pœnitentia: & tamen indulgentia non ſe extendit ad remiſſionem culpæ, quia non eſt ſacramentalis: unde non requirit ordinem, ſed iuriſdictionem: poteſt enim & non ſacerdos indulgentiam concedere, ſi ſit ei commiſſum, & ideo pœna totaliter remittitur, ſi cauſa ſubſit, non autem ſi cauſa deſit.

3. p. q. 84. ar. 3. ad 3. 4. d. 5. q. 1. o. 2. 79. o. op. 22. o. 4. d. 20. a. 3. q. 2. ad 1 art. 4. q. 2. 3. o.

Ad tertium dicendum, quòd ſatisfactio & eſt punitiua inquantum eſt actus vindicatiuæ iuſtitiæ, & eſt etiam medicatiua: inquantum eſt quoddam ſacramentale. Indulgentia ergo ſupplet locum ſatisfactionis, inquantum eſt punitiua: quia ſcilicet pœna, quam alius ſuſtinuit, imputatur iſti, ac ſi ipſe ſuſtinuiſſet: & ideo reatus pœnæ tollitur, ſed non ſuccedit in locum ſatisfactionis inquantum eſt medicatiua, quia adhuc remanent pronitates ad peccandum derelictæ ex priori peccato, ad quas ſanandas neceſſarius eſt labor ſatisfactionis, & ideo cruce ſignatis, dum uiuunt, conſulendum eſt, ut non prætermittant ſatisfactionis opera, inquantum ſunt præſeruatiua à peccatis futuris, licèt reatus pœnæ ſit totaliter ſolutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor, quia ſufficit labor paſſionis Chriſti: morientibus autem non eſt neceſſaria huiuſmodi præſeruatio, ſed ſolum liberatio à reatu pœnæ.

4. d. 20. ar tic. 3. q. 2. ad 4.

Ad quartum dicendum, quòd verbum ſacerdotis dicentis, Abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, non refertur ad pœnam, ſed ad culpam: cuius abſolutioni miniſterium impendit. Non poteſt autem aliquis abſolui ab vna culpa, quin abſoluatur ab omnibus, pœna uerò poteſt totaliter dimitti, uel particulariter, particulariter quidem in abſolutione ſacramentali pœna dimittitur, totaliter vero in ſpirituali gratia indulgentiæ, ſicut patet quum Dominus dicit Ioh. 8. mulieri adulteræ. Non te condemnabo, vnde & amplius noli peccare.

ar. 66. & 4. d. q. 3. art. 1. q. 1. ad 3. art. 5. q. 2. c. & ad 2. & d. 18. art. 3. q. 2. o.

INCIPIT QVODLIBET TERTIVM.

QVAESTIO I.

QVÆSITVM eſt de Deo, de Angelis de hominibus, & de creaturis purè corporalibus De Deo quæſitum eſt, & quantùm ad naturam diuinam: & quantùm ad naturam humanam aſſumptam.

¶ Circa diuinam naturam quæſita ſunt duo de potentia Dei. F

¶ Primò, vtrùm Deus poſſit facere, quòd materia ſit ſine forma.

¶ Secundò, vtrùm poſſit facere, quòd idem corpus ſimul localiter ſit in duobus locis.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Deus poſſit facere, quòd materia ſit ſine forma.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit facere, quòd materia ſit ſine forma. Sicut enim materia ſecundum ſuum eſſe dependet à forma, ita accidens à ſubiecto. Sed Deus poteſt facere quòd accidens ſit ſine ſubiecto, ut patet in ſacramento altaris: ergo poteſt facere quòd materia ſit ſine forma. 39

1. p. q. 66. 3. ar. 2. & q. 5. ar. 2. ad 1. q. 66. ar. 1. o. ar. 226.

Sed contra, Deus non poteſt facere contradictoria eſſe ſimul. Sed materiam eſſe ſine forma, implicat contradictionem, eo quòd eſſe materiæ importat actum, qui eſt forma. Non ergo G Deus poteſt facere, quòd materia ſit ſine forma.

Reſpondeo dicendum, quòd vniuſcuiuſque rei uirtus actiua eſt æſtimanda ſecundum modum eſſentiæ, eo quòd vnumquodque agit, inquantum eſt ens actu: vnde ſi in aliquo inueniatur forma aliqua vel natura non limitata, ſeu contracta, erit uirtus eius ſe extendens ad omnes actus uel effectus conuenientes illi naturæ: putà ſi intelligeretur eſſe calor per ſe ſubſiſtens uel in aliquo ſubiecto, quod reciperet ipſum ſecundum totum eius poſſe, ſequeretur quòd haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si verò aliquod ſubiectum non reciperet calorem ſecundum eius totum poſſe: ſed cum aliqua contractione & limitatione, non haberet uirtutem actiuam reſpectu omnium actuum uel effectuum caloris. Cùm autem Deus ſit ipſum eſſe ſubſiſtens, manifeſtum eſt quòd natura eſſendi conuenit Deo infinitè abſque omni limitatione & contractione: unde eius uirtus actiua ſe extendit H infinitè ad totum ens, & ad omne id quod poteſt habere rationem entis. Illud ergo ſolùm poterit excludi à diuina potentia, quòd repugnat rationi entis: & hoc non propter defectum diuinæ potentiæ, ſed quia ipſum non poteſt eſſe ens, unde non poteſt fieri. Repugnat autem rationi entis, non ens ſimul & ſecundum idem exiſtens: unde quòd aliquid ſimul ſit & non ſit, Deo fieri non poteſt, nec aliquid contradictionem includens: & de huiuſmodi eſt materiam eſſe in actu ſine forma: omne enim quod eſt actu, vel eſt ipſe actus, uel eſt potentia participans actum: eſſe autem actu repugnat rationi materiæ, quæ ſecundum propriam rationem eſt ens in potentia. Relinquitur ergo quod non poſſit eſſe in actu, niſi inquantum participat actum: actus autem participatus à materia nihil eſt aliud quàm forma. vnde idem eſt dictum materiam eſſe in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quòd materia ſit in actu ſine forma, eſt dicere contradictoria eſſe ſimul: vnde à Deo fieri non poteſt.

1. p. q. 3. ar ti. 2. & 6.

ar. 226. & 1. p. q. 7. a. 2. ad 1 q. 25. a. 3. 4. o. 1. p. q. 42. ar. 1. ad 1. veri. q. 27. a. 1. ad 3. a d. 12. ar. 4 o. & veri. q. 3. art. 5. o. & pote. q. 4. art. 1. o.

I Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd accidens ſecundum ſuum eſſe dependet à ſubiecto, ſicut à cauſa ſuſtentante ipſum: & quia Deus poteſt producere omnes actus ſecundarum cauſarum abſque ipſis cauſis ſecundis, poteſt conſeruare in eſſe accidens ſine ſubiecto, ſed materia ſecundum ſuum eſſe actuale dependet à forma, inquantum forma eſt ipſe actus eius: vnde non eſt ſimile.

ar. 22. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Deus poſſet facere, idem corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit facere vnum corpus ſimul eſſe localiter in duobus locis. 40

K Difficilius enim eſt quod hæc ſubſtantia mutetur in illam ſubſtantiam, quàm quòd hoc accidens mutetur in illud accidens. Sed in ſacramento altaris ex hoc quòd diuina uirtute ſubſtantia panis remanentibus eius dimenſionibus, ſecundum quas commenſuratur loco, conuertitur in ſubſtantia corporis Chriſti: ſequitur quòd idem corpus Chriſti ſit non localiter ſecundum commenſurationem propriarum dimenſionum, ſed ſacramentaliter in pluribus locis ſimul: ergo poteſt facere quòd conuertatur dimenſio huius corporis in dimenſionem alterius corporis: & ſic erit idem corpus localiter in duobus locis ſimul.

ad 22. & 3. p. q. 67. a. 2. & co tra. 3. cap. 101. & 102.

Sed contra, Omnia duo loca diſtinguuntur adinuicem ſecundum aliquam loci contrarietatem, quæ ſunt ſurſum & deorſum, ante & retrò, dextrum & ſiniſtrum. Sed Deus non poteſt facere quòd duo contraria ſint ſimul: hoc enim implicat contradictionem: ergo Deus non poteſt facere quòd idem corpus localiter ſit ſimul in duobus locis.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid corpus eſſe localiter

in

in aliquo loco, nihil eſt aliud quàm corpus circumſcribi, & cõprehendi à loco ſecundum commenſurationem propriarum dimenſionum, quod autem comprehenditur à loco aliquo, ita eſt in ipſo loco, quòd nihil eius eſt extra locum illum; unde ponere quòd ſit localiter in hoc loco, & tamen ſit in aliquo loco, eſt ponere contradictoria eſſe ſimul: unde ſecundum præmiſſa hoc à Deo fieri non poteſt.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur dicendũ, difficilius eſt hoc accidens mutari in illud accidẽs, quàm hanc ſubſtantiam mutari in illam ſubſtantiam. Tum quia duæ ſubſtantiæ conueniunt in ſubiecto materiali, quod eſt pars eſſentialis vtriuſque ſubſtantiæ. Tum quia ſubſtantia habet indiuiduationem per ſeipſam. Accidens uerò non eſt indiuiduabile per ſeipſum, ſed per ſubiectum: unde non poteſt ei cõuenire quòd hoc accidens conuertatur in hoc accidens: dato tamen quòd hæc dimenſio conuerteretur in illam dimenſionem, non ſequeretur quòd idem corpus eſſet in duobus locis ſimul, ſed in uno tantum: quia ſicut poſtquàm ſubſtantia panis cõuerſa eſt in ſubſtantiam corporis Chriſti, iam non ſunt ibi duæ ſubſtantiæ, ſed una tantum: ita etiam ſi hæc dimenſio huius corporis conuertatur in illam dimenſionem alterius corporis, iam nõ erunt duæ dimenſiones, ſed una tantum: & ſic non commenſuraretur diuerſis locis, ſed uno tantum.

[1. p. q. 29. art. 1. c. & q. 39 a. 1. 3. c. & poten. q. 9. ar. 1. ad 3. 3. p. q. 9. a. 2. ad 3. veri q. 14. a. 7. ad 3. ar. 183.]

QVÆSTIO II.

DEINDE quæſitum eſt de Deo, quantùm ad humanam naturam aſſumptam.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primò, quantùm ad animam, vtrum ſcilicet anima Chriſti ſciat infinita.

¶ Secundò, quantum ad corpus, utrùm ſcilicet oculus Chriſti poſt mortem, dicatur æquiuocè oculus, vel uniuocè.

¶ Tertiò, quantùm ad actum coniuncti, qui eſt comeſtio, utrũ ſcilicet poſt reſurrectionem Chriſtus uerè comedit incorporando ſibi cibum.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima Chriſti poſſit ſcire infinita.

41

[3. p. q. 10. ar. 3. o. & opus. 3. c. 32. c. fi.]

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd anima Chriſti non poſſit ſcire infinita. Nullum enim donum creatum, cum ſit finitum poteſt eleuare creaturam ad id quod eſt proprium Dei, quia tale eſt infinitum, ſed gratia vnionis eſt donũ creatum, cognoſcere autem infinita eſt proprium Dei, cuius ſapientiæ non eſt numerus: ergo anima Chriſti per gratiam unionis non poteſt eleuari ad cognoſcendum infinita.

¶ 2 Præt. Diony. 11. c. cœle. hierar. ponit tria ſibi proportionata, quæ ſunt ſubſtantia, uirtus, & operatio: ſed ſubſtantia animæ Chriſti non poteſt eſſe infinita: ergo neque uirtus eius, neque operatio poteſt eſſe infinita, ut infinita cognoſcat.

Sed contra, Intellectus animæ Chriſti non eſt minor quàm voluntas eius. Sed meritum Chriſti quod eſt actus uoluntatis animæ eius, eſt infinitum, quia fuit ſufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem: eſt enim propitiatio pro peccatis totius mundi: ut dicitur primo Ioan. 1. ergo & actus intellectiuus animæ Chriſti, poteſt eſſe infinitus ut infinita cognoſcat.

Reſpondeo dicendum, quòd hic eſt opus multiplici diſtinctione. Primò enim conſiderandum eſt, quòd infinitum poteſt dici & ſecundum formam, & ſecundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo quòd non finitur. Finitur autem & materia per formam, inquantum materia quæ eſt in potentia ad diuerſas ſpecies, determinatur ad unam ſpeciem per formam, & forma per materiam, inquantum forma ſpeciei quæ nata eſt eſſe in pluribus indiuiduis ſecundum quòd recipitur in hac materia determinatur ad indiuiduum. Sicut ergo materia ſine forma habet rationem infiniti, ita & forma ſine materia: & ideo quia ipſa eſſentia diuina non eſt recepta aliquo materiali, nec habet permixtionem alicuius potentiæ, ſed eſt purus actus ſubſiſtens, ideo dicitur infinita, & quia unumquodque cognoſcitur per formam, & ſecundum quòd eſt in actu, ideo infinitum ſecundum materiam, eſt ſecundum ſe ignotũ, ut dicitur in 3. Phy. Infinitum autem ſecundum formam eſt ſecundum ſe notiſſimum: ſed quò ad nos, eſt ignotum, quia excedit noſtri intellectus proportionem: & quia quantitas eſt diſpoſitio materiæ, & infinitum quantitatis attenditur ſecundum potentiam in aſſumendo unum poſt alterum, ideo infinitum quantitatis eſt ſecundum ſe ignotum, & non poteſt aliquis intellectus cognoſcere infinitum quantitatis in poſt aſſumendo unum poſt alterum, ſcilicet numerando partem poſt partem. Item conſiderandum eſt, quòd utroque modo contingit aliquid eſſe infinitum ſimpliciter, & aliquid ſecundum qd. Si enim aliquod corpus ſit infinitum ſecundum longitudinẽ, non autem ſecundum latitudinem eſt infinitum ſecundum quid. Si uerò fuerit infinitum ſecundum omnes dimẽſiones, erit infinitum ſimpliciter. Similiter ſi intelligatur forma alicuius ſpeciei eſſe non in materia, ut Platonici poſuerunt, erit infinita ſecundum quid, quantum ſcilicet ad indiuidua illius ſpeciei, tamen erit finita inquantum ſcilicet determinatur ad genus & ſpeciem. Sed diuina eſſentia eſt ſimpliciter infinita, quia eſt abſoluta ab omni circumſcriptione generis vel ſpeciei. Item conſiderandum eſt, quòd duplex eſt ſcientia: una dicitur ſcientia viſionis, per quam cognoſcuntur ea quæ ſunt, erunt, uel fuerunt. Alia ſimplicis notitiæ, per quam cognoſcuntur ea quæ nec ſunt nec erunt, nec fuerunt, ſed eſſe poſſunt.

[1. p. q. 7. a. 2. o. 1. p. q. 7. a. 1. ca. & q. 44. art. 2. c. fi. 1. p. q. 7. a. 1. o. & q. 12 ar. 1. ad ſecundum. 3. p. q. 10. arti. 3. ad primum. 1. p. q. 7. a. 3. ad 3. & 4. q. 12. a. 2. ad 1. 1. p. q. 14. art. 12. ad 1. 1. p. q. 14. ar. 9. & 12. o. & q. 34. ar. 3. ad 5]

Dicendum eſt ergo quòd Deus cognoſcendo ſuam eſſentiã, quia comprehendit eam, cognoſcit ſcientia ſimplicis notitiæ infinita ſimpliciter: quia cognoſcit omnia quæ ipſe facere poteſt, non tamen cognoſcit ea in poſt aſſumendo, ſcilicet numerando unum poſt aliud, ſed omnia ſimul. Anima uerò Chriſti non comprehendit eſſentiam Dei: & per conſequens, neque uirtutem eius: unde non poteſt cognoſcere omnia quæ Deus facere poteſt: & ideo non cognoſcit infinita ſimpliciter: comprehendit autem anima Chriſti totam potentiam creaturæ. In potentia autem creaturæ ſunt infinita non ſimpliciter, quia potentia creaturæ non ſe extendit ad omnia quę Deus poteſt, ſed ſecundum aliquod genus, ſicut continuum eſt in potentia ad infinitas diuiſiones, unde anima Chriſti ſcientia ſimplicis notitiæ cognoſcit infinita ſecundum quid, quæ ſunt in potentia creaturæ.

[3. p. q. 10. ar. 2. ad 2 q. 13. a. 1. ad 2. 1. p. q. 14. ar. 3. o. 3. p. q. 10. ar. 1. o. & 2. ca. & 3. ad 1. 3. p. q. 10. ar. 2. o. & q. 59. a. 2. ad 3. 3. p. q. 10. artic. 2. & 3. c.]

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta. Nam primæ duæ rationes procedunt de cognitione infinitorum ſimpliciter.

Ad tertium dicendum, quòd voluntas animæ Chriſti eſt virtus finita ſimpliciter, ſicut & intellectus eius: meritum autẽ Chriſti habet infinitatem ex dignitate, inquantum ſcilicet eſt meritum Dei & hominis.

[4. di. 14. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 4.]

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oculus Chriſti poſt mortem fuerit oculus æquiuocè.

42

[Vide 3. p. q. 50. a. 4. & 5.]

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd oculus Chriſti poſt mortem non fuerit æquiuocè oculus. Corpus enim Chriſti, & quælibet partium eius, ſubſtantificatur per hypoſtaſim Dei uerbi. Sed hypoſtaſis uerbi Dei manſit unita corpori Chriſti & partibus eius poſt mortem: ergo fuit idem ſecũdum ſubſtantiam corpus Chriſti poſt mortem & ante ſecundum totum, & ſecundum omnes partes eius, Non ergo oculus Chriſti fuit æquiuocè oculus poſt mortem.

¶ 2 Præt. Philoſophi loqui non nouerunt niſi de homine puro. Sed Chriſtus non fuit purus homo, ſed homo & Deus: ergo quod Philoſophus dicit oculum hominis mortui eſſe æquiuocè oculum, non habet locum in Chriſto.

Sed cõtra, Chriſtus eſt uniuocè homo cum alijs hominibus, & mors eius fuit vera ſicut & aliorum hominum mors. Cum ergo oculus cuiuſlibet hominis mortui æquiuocè oculus dicatur: uidetur quòd etiam oculus Chriſti poſt mortem ſit æquiuocè oculus.

Reſpondeo dicendum, quòd æquiuocum & uniuocum dicitur ſecundum diffinitiuam rationem eandem uel non eandem: ratio autem diffinitiua cuiuſlibet ſpeciei ſumitur à forma ſpecifica ipſius. Forma autem ſpecifica hominis eſt anima rationalis: unde remota anima rationali non poteſt remanere homo uniuocè, ſed æquiuocè tantum, oportet autem idem accipere in partibus quod eſt in toto: nam ſicut anima ſe habet ad totum corpus, ita pars animę ſe habet ad partem corporis, ut uiſus ad oculum, ut dicitur in ſecundo de anima, unde ſeparata anima à corpore, ſicut non dicitur homo, niſi æquiuocè, ita nec dicitur oculus niſi ęquiuocè, & hoc indifferenter, ſiue præſupponatur alia forma ſubſtantialis in corpore, ante animam rationalem, ut quidam uolunt, ſiue non, ut magis uidetur conſonum ueritati, quodcunque enim eſſentialium principiorum ſubtrahatur iam non remanebit eadem ratio ſpeciei vnde nec nomen vniuocè dicetur. Solo autem hoc modo anima recedente remaneret corpus humanum & partes eius ſecundum eandem rationem ſpeciei, ſi anima non uniretur corpori vt forma, ſed tunc ſequeretur quòd nec per unionem animæ eſſet ſubſtantialis generatio: nec per ſeparationem corruptio, quod quidem ponere in corpore Chriſti eſt hæreticũ.

[1. p. q. 76. a. 1. o. 7. 8. a. 6. & po. q. 8. ar. 4. ad 2. 12. q. 67. art. 5. o. & 12. q. 18. ar. 1. c. & 3. p. q. 86. art. 4. ad 1.]

Dicit enim Damaſc. in 3. lib. Quòd corruptionis nomen duo ſignificat, ſignificat enim humanas has paſſiones, famem, ſitim, laborem, clauorum perforationem, mortem, ſcilicet ſeparationem animæ à corpore, & quæcunque talia. Significat etiã corruptio perfecta corporis in ea ex quibus compoſitum eſt elementa deſtructionem & diſſolutionem, huiuſmodi exprimentum corpus diuinum non habuit, ut ait Propheta. Non dabis ſanctum tuum uidere dyaſtoram, id eſt deſtructionem. Incorruptibile autem ſecundum inſipientem Iulianum & Galanum corpus Domini dicere ſecundum primum corruptionis ſignificatum ante reſurrectionem impium eſt. Si enim incorruptibile non omuſion ſcilicet conſubſtantiale nobis & non ueritate facta ſunt quæ facta eſſe Euangelium ait: & opinione & non ueritate ſaluati ſumus. Sicut ergo Chriſtus in triduo mortis propter ſeparationem animæ à corpore, quæ eſt uera corruptio, non dicitur fuiſſe homo vniuocè, ſed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit uniuocè oculus, ſed æquiuocè, ſicut oculus mortuus, & eadem ratio de alijs partibus corporis Chriſti.

3 p. q. 50. ar. 5.
q. 77. & 3. p. q. 50. a. 5. c.
ar. 23. o.

F

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſubſtantia dicitur dupliciter. Quandoque enim ſumitur pro hypoſtaſi, & ſic uerum eſt quòd corpus Chriſti ſubſtantificatum manſit per hypoſtaſim Dei uerbi, non enim per mortem ſoluta eſt unio uerbi, neque ad animam, neque ad corpus, & ſic remanet ſimpliciter idem corpus numero, ſecũdum hypoſtaſim, ſiue ſuppoſitum, quod eſt perſona uerbi. Alio modo accipitur ſubſtantia pro eſſentia vel natura, & ſic corpus Chriſti ſubſtantificatur per animam, ſicut per ſuam formam, non autem per uerbum, quia uerbum non unitur corpori ut forma, hoc enim eſt hæreticũ, ſecundum hæreſim Arrij & Apollinaris: qui poſuerunt uerbũ eſſe in Chriſto loco animæ. Sequeretur etiam quòd eſſet unio Dei & hominis facta in natura, quod pertinet ad hæreſim Eutichis. Sic ergo corpus Chriſti poſt mortem eſt ſimpliciter idem ſecundum ſubſtantiam quæ eſt hypoſtaſis, non autem ſecundũ ſubſtantiam quæ eſt eſſentia uel natura. Vniuocatio autem & æquiuocatio, non reſpicit ſuppoſitum: ſed eſſentiam uel naturam; quam ſignificat diffinitio.

ar. 25. o.
ar. 16.
3. p. q. 2. a. 1. 2. o. & unio a. 1. o. & ar. 2. ad 1.

H

Ad ſecundum dicendum, quòd etſi Chriſtus non ſit purus homo, eſt tamen uerus homo, & mors eius fuit uera mors: unde quicquid eſt uerum de homine inquantum eſt homo, & de morte hominis, totum eſt uerum de Chriſto, & de morte eius.

1. p. q. 13. a. 10. & q. 29. art. 4. ad 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum Chriſtus poſt reſurrectionem verè comedit, cibum ſibi incorporando.

43
3. p. q. 55. ar. 6. c. ad . q. 54. a. 2. ad 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus poſt reſurrectionem uerè comederit, cibum ſibi incorporando, quia vt Auguſt. dicit in libro 83. quæſtionum. Si fallit, ueritas non eſt. Vnde nulla fictio decet Chriſtum qui eſt ueritas. Eſſet autem fictio, ſi non uerè ſibi cibum incorporet, quem ipſe comedere videbatur. Verè ergo comedit incorporando ſibi cibũ.

Sed contra, eſt quod Dama. dicit in 3. lib. quòd Chriſtus & ſi guſtauit cibum poſt reſurrectionem ſed non lege naturæ: ſed diſpenſationis modo: ueritatem credere faciens reſurrectioni, & quòd hæc eadem caro eſt quæ paſſa eſt, & reſurrexit.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid dicitur eſſe uerum dupliciter. Vno modo ueritate ſignificationis. Alio modo ueritate naturalis ſpeciei, ſicut uox eſt uera ueritate ſignificationis, quando ſignificat eſſe quod eſt. Veritas autem naturalis ſpeciei, dependet ex principijs ſpeciei, non autem ex effectibus, uel ex his quæ quocunque modo conſequuntur, unde uox dicitur uera ueritate naturalis ſpeciei, quando formatur debitis inſtrumentis, & ex ore animalis profertur cum quadam imaginatione, etiam ſi à nullo audiatur: quod eſt effectus conſequens uocem. Leguntur autem in ſcripturis abſque neceſſitate & angeli comediſſe, & Chriſtus poſt reſurrectionem: & utraque comeſtio fuit uera: ut Auguſt. dicit 13. de ciuitate Dei. Aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit uera ueritate ſignificationis, quia ut Auguſt. dicit ibidem, angeli comederunt non quia indigebant, ſed quia uolebant & poterant vt hominibus quadam ſui miniſterij humanitate congruerent. In Chriſto autem fuit uera comeſtio ueritate naturalis ſpeciei: fuit enim exercita naturalibus inſtrumentis ad hunc actum ordinatis: & etiam fuit uera ueritate ſignificationis: quia ſignificabat ueritatem humanæ naturæ in corpore reſurgente: quòd autem cibus conuertatur in corpus, eſt quoddam conſequens comeſtionem. Vnde etiam in nobis ſi cibus non conuerteretur, ſed ſtatim per uomitum eijceretur, nihilominus uera fuit comeſtio quæ præceſſit. Non autem conueniebat ut in corpus Chriſti cibus conuerteretur, quia iam erat extra ſtatum generationis & corruptionis: vnde cibus ille fuit virtute Chriſti reſolutus in præiacentem materiam, non autem in Chriſti corpus conuerſus, & tamen fuit uera comeſtio abſque aliqua fictione.

Gen. 18.
3. d. 21. q. 2. ar. 4. q. 4. o.

K

Vnde patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quæſitum eſt de angelis.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primò, Vtrum aliquo modo angelus ſit cauſa animæ rõnalis.

¶ Secundò, Vtrum angelus influat in animam humanam.

¶ Tertiò, Vtrùm angelus malus, id eſt diabolus, inhabitet ſubſtantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

1. p. q. 58. ar. 3. ad 5. 2. di. 6. ar. 4. ad 1.

ARTICVLVS VI.

Vtrum angelus ſit aliquo modo cauſa animæ rationalis.

44
1. p. q. 90. art. 3. o. & q. 65. ar. 3. o. & po. q. 3. art. 14. & o.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd angelus ſit cauſa animæ rationalis. Quæcunque enim qualificantur in natura, ita tamen quod unum eorum eſt prius altero in ordine naturæ, id quod eſt prius eſt cauſa eius, quod eſt poſterius. Sed anima & angelus qualificantur in natura, ſunt enim homo & angelus in natura pares, officio diſpares: angelus tamen prius eſt in ordine naturæ quam anima humana, quia eſt ſimplicior: ergo angelus eſt cauſa animæ rationalis.

Sed contra. Anima rationalis educitur in eſſe per creationẽ. Sed creare cum ſit potentiæ infinitæ, eſt ſolius Dei: Non ergo angelus poteſt eſſe cauſa animæ rationalis.

Reſpondeo dicendum, quòd impoſſibile eſt id quod per creationem producitur, ab alio cauſari quam à prima omniũ cauſa, cuius ratio eſt ſecundum Platonicos: quia quanto aliqua cauſa eſt ſuperior, tantò eius cauſalitas ad plura ſe extẽdit. Vnde oportet ut in effectibus id quod ad plura ſe habet, ad ſuperiorem cauſam referatur. Manifeſtum eſt autem quòd in ordine principiorum eſſentialium quantò aliqua forma eſt poſterior, tantò eſt magis contracta, & ad pauciora ſe extendit. Quantò autem forma eſt prior & propinquior ſubiecto primo, tanto oportet quòd ad plura ſe extendat. Sequitur ergo quòd formæ poſteriores ſunt ab inferioribus agentibus, priores verò & cõmuniores à ſuperioribus. Et ſic relinquitur, quod id quod eſt primum ſubſiſtens in unoquoque ſit à prima omnium cauſa. Quælibet ergo alia cauſa præter primam, oportet quòd agat præſuppoſito ſubiecto quod eſt effectus cauſæ primæ. Nulla ergo cauſa alia poteſt creare niſi prima cauſa, quæ eſt Deus. Nam creare eſt producere aliquid non præſuppoſito ſubiecto. Quæcunque ergo non poſſunt produci in eſſe niſi per creationem, à ſolo Deo creantur. Hæc autem ſunt illa quæ enim ſunt ſubſiſtentia, uel nõ ſunt compoſita ex materia & forma, ſed ſunt formæ in ſuo eſſe ſubſiſtentes, ſicut ſunt angeli, uel ſunt ea quæ ſi ſint compoſita ex materia & forma, tamen materia eorum non eſt in potentia niſi ad unam formam, ſicut eſt in corporibus cæleſtibus. Vtraque enim hæc producuntur abſque productione primi ſubſiſtentis in eis, poſſunt autem produci in actum abſque productione primi ſubiecti, tam compoſita ex materia & forma, quorum materia eſt in potentia ad diuerſas formas, & ſic in eadem materia poſſunt ſibi diuerſæ formæ ſuccedere, tam etiam formæ quæ non ſunt ſubſiſtentes in ſuo eſſe, quæ quidẽ non dicuntur eſſe quia ipſa habeant eſſe, ſed quia ſubiecta habent aliqualiter eſſe ſecundum ea: unde nec ipſæ ſecundum ſe dicuntur fieri uel corrumpi, ſed inquantum ſubiecta fiũt entia in actu uel non entia ſecundum ipſas. Anima autem rationalis eſt ſubſiſtens in ſuo eſſe: alioquin non poſſet habere operationem abſque communione ſuæ materiæ. Vnde relinquitur quòd anima rationalis non poſſit produci in eſſe niſi per creationem: & ita patet quod angelus nullo modo ſit cauſa eius, ſed ſolus Deus.

1. p. q. 65. art. 3. c. & po. q. 3. a. malo q. 16. at. 6. c.
I
1. p. q. 45. at. 5. o. 2. diſ. 1. q. 1. ar. 3. o.
1. p. q. 65. 1. c.
1. p. q. 61. at. 1. o.
1. p. q. 66. ar. 1. ad 5. ar. 2. o.
ar. 189. ad. 2.
1. p. q. 5. a. 3. ad 2. q. 45. art. 4. 8. o.

Ad illud uerò quod in cõtrarium obijcitur, dicẽdum quòd prima propoſitio induſta vi includere oppoſita. Si. n. aĩa & angelus parificantur in natura, angelus nõ eſt prior aĩa ſecundum ordinẽ naturæ, niſi dicantur parificari in natura: quia cõueniunt in natura, nõ quidẽ ſpeciei, ſed generis. Nõ aũt oportet quòd omnium quæ cõueniunt in natura generis uel ſpeciei, id quod eſt prius ſit cauſa omnium aliorum. Et quidem in eadem ſpecie non poteſt unum eſſe prius altero proprie loquendo in ordine naturæ: quia ſpecies prædicatur æqualiter de omnibus indiuiduis, ut dicitur in 3. Met. (Tex. com. 10.) In generibus autem non eſt ſic. Nã inter ſpecies unius generis una eſt naturaliter prior & perfectior

ar. 189. c. po. q. 3. art. 16. 9.
Ariſtoteles.

ctior altera. Eſt autem in indiuiduis omnis ſpeciei vnum altero tempore prius: & quamuis aliquod indiuiduū, quod eſt prius tempore, ſit cauſa cuidā alij, quod eſt poſterius: ut pater eſt cauſa filij, ſicut in obiiciendo tangebatur, non tamen hoc eſt vniuerſaliter verum: non enim omnes antiquiores ſunt cauſa omnium iuniorum. Similiter & contingit id quod eſt prius inter ſpecies eiuſdem generis eſſe aliorum principium & cauſam, ſicut motus localis aliorum motuum, & binarius aliorum numerorum, & triangulus aliarum figurarum rectilinearum, nō tamen hoc eſt uniuerſaliter uerum. Non enim homo qui eſt perfectiſſima ſpecies animalis eſt cauſa actiua aliarum ſpecierum: vnde non oportet quòd angelus ſit cauſa factiua animæ.

1.p.q.59. art.4.& q. 25.ar.5.c.

Procedit autem hæc ratio ſecundum opinionem quorundam ponentium Deum agere per neceſſitatem naturæ: & quòd ab vno ſimplici non ſit niſi vnum immediatè, quod ſit cauſa alterius: & ſic vſq; ad ultima rerum. Non autem ponimus Deū agere omnia per ſuam ſapientiam, per quam ordinem rerum diſponit, & ſic ab ipſo diuerſi gradus rerum immediatè per creationem producuntur.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm Angelus influat in animam humanam.

45

1.p.q.111. & o.& a.5 4.c.& ma. q.16.arti. 12.o.& ad 9.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd angelus non poſſit influere in animam humanam. Duorum enim diſtantium, unum non influit in alterum, niſi per aliquod medium. Sed Angelus & anima diſtant ab inuicem, cum non ſit dare aliquod mediū, per quod influat influans ab Angelo in animam, ergo vr̄ q̄ angelus non poſſit influere in animam.

Sed contra, Dio. dicit 8. ca. cœle. hierar. Homines purgantur, illuminantur, & perficiuntur ab angelis: ſed hoc non fit niſi per quendam influxum: ergo angelus poteſt influere in animam humanam.

90.q.3.ar tic.17. ad 12. & q.5. ar.3.ad 6. 1.p.q.88. artic.2.o. & 2.p q.2 & q.30.ar 2. ad 1. & veri. q 18. ar.5.o.

Reſpondeo dicendum, q̄ vnumquodque agens agit ſecundum modum ſuæ naturæ & ideo ubi ignoratur modus naturæ rei, neceſſe eſt etiam ut modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturæ angelicæ eſt nobis ignotus ſecundum quod in ſe eſt. Non enim in hac uita ſcire poſſumus de eis quid ſunt, ſed aliqualem cognitionem de eis habere poſſumus, per ſimilitudinem ſenſibilium rerum, ut Diony. dicit primo. & 2. ca. cœleſt. Hierar. Vnde & modum actionis ipſorum cognoſcere non poſſumus niſi per ſimilitudinem ſenſibilium agentium. Inuenimus autem in ſenſibilibus agentibus, quod eſt in actu, agit in id quod eſt in potentia: & quòd oportet quòd agens coniungatur patienti ſecundum ſitum per corporalem contactum.

1.p.q.106. ar.1.c. 1.p.q.110. art.1.& ad 2.& q.3.ar ticu.1.o.& 12.q.9.ar. 6.ad 2.

Quanto autem natura intellectualis eſt ſuperior, tantò eſt magis actualis: utpotè Deo ſimilior, qui eſt actus purus: vnde ſuperiores angeli poſſunt agere in inferiores angelos, & in animas noſtras, ſicut id quod eſt in actu, agit in id quod eſt in potentia: & huiuſmodi actio dicitur influxus. Quod autem eſt in corporalibus ſitus, eſt in ſpiritualibus ordo: nam ſitus eſt quidam ordo partium corporalium ſecundum locum: & ideo ipſe ordo ſubſtantiarum ſpiritualium adinuicē ſufficit ad hoc q̄ una influat in alteram: nec requiritur ibi medium corporale vel locale: quia huiuſmodi actiones ſunt ſupra locum & tempus, quæ in corporalibus ſunt.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantem.

46

1.p.q.114. arti.1.c.& ma.q6.16. ar.12.ad 1. in oppoſi

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd Diabolus ſemper ſubſtantialiter inhabitat hominem quandocunque peccat mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratiæ. Sed ſpiritusſanctus ſemper inhabitat hominem cum gratia ſecundum illud 1. ad Corinth. 3. Templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in uobis: ergo etiam ſpiritus immundus ſemper inhabitat hominem cum culpa mortali.

Sed contra eſt, quòd diabolus per peccatum inhabitat hominem, ſicut per ſuum effectum. Sed non omne peccatum mortale eſt à Diabolo, ſed quandoque à carne & mundo ergo Diabolus non ſemper inhabitat hominem cum culpa mortali.

12.q.75.ar tic.3.& q. 80.ar.1.o.

Reſpon. dicendum, q̄ Diabolum inhabitare hoīem pōt intelligi dupliciter. Vno modo quātū ad aīam, alio mō quātū ad corpus. Quantum ad animā quidē, non poteſt Diabolus inhabitare hominē ſubſtantialiter: quia ſolus Deus illabitur menti: nec ita diabolus cauſat culpam, ſicut ſpiritusſanctus gratiam, Spiritus enim ſanctus interiùs operatur, ſed diabolus exteriùs ſuggerit, uel quantum ad ſenſum, vel quantum ad imaginem.

12.q6.75. art.3.c.& q 81.ar.1. & 3.p.q.7 ar.7.& m. q.3.art.4. o.

Dicitur tamen inhabitare affectum hominis per effectum malitiæ, non ſolum quando ex eius ſuggeſtione peccatum perpetratur, ſed etiam per quodcunque peccatum mortale, quia ex quocunque peccato mortali homo ſeruituti diaboli addicitur. Sed quantum ad corpus, diabolus poteſt hominem ſubſtantialiter inhabitare, ſicut patet in arrepticijs, ſed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quam ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius uitæ, non ſemper conſequuntur culpam, ſed quandoque peccantibus non inferuntur: & quandoque non peccantibus inferuntur, ut dicitur Ioan. 9. de cæco nato, & hoc eſt ſecundum altitudinem incomprehenſibilium iudiciorum Dei, unde non cum qualibet culpa mortali diabolus inhabitat hominem ſubſtantialiter etiam quantum ad corpus.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de hominibus.

¶ Et primò quæſita ſunt quædam pertinentia ad quoſdam homines excellentioris ſtatus, ſcilicet ad doctores & religioſos.

¶ Secundò quædam pertinentia ad homines inferioris ſtatus, ſcilicet laicos.

¶ Tertiò quædam pertinentia communiter ad omnes homines.

¶ De doctoribus ſacræ ſcripturæ quæſita ſunt duo.

¶ Primò, vtrùm liceat quòd aliquis per ſe petat licentiam in theologia docendi.

¶ Secundò, vtrùm auditores diuerſorum magiſtrorum theologiæ habentium contrarias opiniones, excuſentur à peccato, ſi ſequantur falſas opiniones magiſtrorum ſuorum.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm liceat alicui petere licentiam pro ſe docendi in Theologia.

47

Op⁹. 1 2. ca. 4. & 2. q. 185. ar. 1. ad 1. q̄d ſit appetēdum.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd nemini liceat pro ſe petere licentiam in Theologia docendi. Doctores ſacræ ſcripturæ adhibentur miniſterio verbi Dei, ſicut & prælati. Sed non licet alicui petere prælationem, imo ut Grego. dicit in regiſtro. Recuſantibus dignitates eccleſ. ſunt conferendæ, petentibus autem ſunt denegandæ: ergo neque alicui licet petere cathedram magiſtralem ad docendum in ſacra ſcriptura.

¶ 2 Præterea, Auguſtin. dicit 19. de ciuitat. Dei. Locus ſuperior, ſine quo populus regi non poteſt, etſi adminiſtretur ut decet, inconuenienter tamen appetitur: ergo & inconuenienter petitur. Pari ergo ratione cathedra magiſtralis, quæ eſt etiam locus ſuperior.

Sed contra eſt, quod Gregor. dicit in paſtorali, quòd gradus magiſtrorum eſt periculoſus, gradus autem diſcipulorum eſt ſecurus. Sed hoc uidetur ad perfectionem pertinere, ut aliquis propter aliquod bonum periculis ſe exponat: ergo videtur eſſe laudabile, quòd aliquis cathedram magiſtralem appetat, & pro ſe petat.

differētia 3. inter cathedram magiſtralē & epiſcopalē.

Reſpondeo dicendum, quòd ad euidentiam huius quæſtionis, oportet triplicem differentiam conſiderare cathedræ magiſtralis, ad cathedram Pontificalem. Quarum prima eſt, q̄ ille qui accipit cathedram magiſtralem, non accipit aliquam eminentiam, quam prius non habuerit, ſed ſolum opportunitatem communicandi ſcientiam quam prius non habebat. Non enim ille qui licentiat aliquem dat ei ſcientiam, ſed auctoritatem docendi. Ille verò qui accipit cathedram epiſcopalem, accipit eminentiam poteſtatis, quam prius non habebat, ſed quantum ad hoc in nullo ab alijs differebat. Secunda differentia eſt, q̄ eminentia ſcientiæ quæ requiritur ad cathedram magiſtralem, eſt perfectio hominis ſecundum ſeipſum: eminentia uerò poteſtatis quæ pertinet ad cathedram Pontificalem, eſt hominis per comparationem ad alium. Tertia differentia eſt, quòd ad cathedram Pontificalē fit homo idoneus per charitatem excellentem, unde Dominus antequam Petro ſuarum ouium curam committeret, quæſiuit ab eo. Symon Ioā. diligis me plus his? ut dicitur Io. ulti. Ad cathedram autem magiſtralem redditur homo idoneus ex ſufficientia ſcientiæ. His ergo conſideratis, manifeſtum eſt q̄ appetere aliquid quod pertinet ad perfectionem ſuipſius, eſt laudabile, unde appetitus ſapientiæ eſt laudabilis. Dicitur. n. Sapientiæ 6. quod concupiſcentia ſapientiæ perducit ad regnum perpetuum. Appetitus autem po-

poteſtatis ſuper alios eſt uitioſus, quia vt Gregor. dicit, contra naturam ſuperbire, eſt hominem homini uelle dominari, vnde ſi ille qui dat licentiam ad cathedram magiſtralem poſſit autem eminentiam ſapientiæ dare, ſicut ille qui promouet ad cathedram Pontificalem dat eminentiam poteſtatis, eſſet ſimpliciter expoſcenda cum tamen petere excellentiã poteſtatis ſit turpe. Cum autem ille qui accipit licentiam ad cathedram magiſtralem, accipiat ſolam opportunitatem cõmunicandi: quod licet petere huiuſmodi licentiam, quantum in ſe eſt nullam uidetur turpitudinem continere, quia communicare aliis ſcientiam quam quis habet, laudabile eſt & ad charitatem pertinens, ſecundum illud Sapien. 8. Quam ſine fictione didici, &

Sap 8. ſine inuidia communico. Et primo Pet. 4. dicitur. Vnuſquiſ-

1. Pe. 4. que ſicut accipit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes. Poteſt tamen turpitudinem continere ratione præſumptionis quæ eſſet ſi ille qui non eſt idoneus ad docendum, peteret docendi officium. Sed hæc præſumptio non æqualiter eſt in petentibus licentiam ad docendum, & in petentibus pontificatum.

ar. 33. Nam ſcientiam, per quam aliquis eſt idoneus ad docendum, poteſt aliquis ſcire per certitudinem ſe habere. Charitatem autem per quam aliquis eſt idoneus ad officium paſtoralem, non poteſt aliquis per certitudinem ſcire ſe habere. Et ideò ſemper eſt uitioſum Pontificatum petere, non ſemper autem vitioſum eſt petere licentiam docendi, quamuis honeſtius ſit quòd per alium petatur, niſi fortè aliquando ex cauſa aliquà ſpirituali.

ad rõnes. Per hoc ergo patet reſponſio ad primas duas rationes.

Ad tertium dicendum, quòd quicunque non cauet pericula, videtur contemnere id cuius detrimentum pericula inducere poſſunt, & quia laudabile eſt quòd homo contemnat bona corporalia propter bona ſpiritualia, laudabile eſt quòd aliquis periculis corporalibus ſe exponat propter ſpiri-

art. 90. ad 2. tualia bona: ſed contemnere ſpiritualia bona, eſt valde uitioſum, & ideo quòd aliquis periculis ſpiritualibus ſe exponat, eſt valde uituperandum. Imminent autem pericula ſpiritualia his qui habent magiſterij locum. Sed pericula magiſterij cathedræ paſtoralis, deuitat ſcientia cum charitate quam homo neſcit ſe per certitudinem habere: pericula autem magiſterij cathedræ magiſtralis vitat homo per ſcientiam, quam poteſt homo ſcire ſe habere, vnde non eſt ſimilis ratio de utroque.

ARTICVLVS X.

Vtrum diſcipuli ſequentes diuerſas opiniones magiſtrorum, excuſentur à peccato erroris.

48

.d. 49. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1 & ar. 83 huius. libri. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd auditores diuerſorum magiſtrorum tenentium diuerſas opiniones, excuſentur à peccato erroris, ſi opiniones magiſtrorum ſuorum ſequantur. Dicit enim dominus Matthæ. 23. Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & Phariſæi, omnia quæ dicunt uobis ſeruate & facite. Multò ergo magis ſeruanda ſunt illa quæ traduntur a doctoribus ſacræ ſcripturæ: ergo non peccant qui eorum opiniones ſequuntur.

Sed contra eſt, quod dicitur Matth. 15. Si cæcus ducatum cæco præſtet, ambo in foueam cadunt. Sed quicunque errat cæcus eſt inquantum errat: ergo quicunque ſequitur opinionem errantis magiſtri in foueam peccati cadit.

Reſpondeo dicendum, quòd diuerſæ opiniones doctorum ſacræ ſcripturæ, ſiquidem non pertineant ad fidem & bonos

B. Paulus. mores, abſque periculo auditores vtramque opinionem ſequi poſſunt. Tũc enim habet locum quod Apoſtolus dixit ad Ro. 14. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. In his verò quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excuſatur ſi ſequatur erroneã K opinionem alicuius magiſtri, in talibus enim ignorantia non excuſat, alioquin immunes à peccato fuiſſent, qui ſecuti ſunt opinionem Arrij, Neſtorij, & aliorum hæreſiarcharum nec poteſt excuſationem habere propter ſimplicitatem auditorum,

Auguſti. ſi in talibus erroneam opinionem ſequatur. In rebus enim dubijs non eſt de facili præſtandus aſſenſus, quinimo, ut Auguſti. dicit in libr. 3. de doctrina Chriſtiana. Conſulere debet quis regulam fidei, quam de ſcripturarum planioribus locis & eccleſiæ auctoritate percepit. Qui ergo aſſentit opinioni alicuius magiſtri contra manifeſtum ſcripturæ teſtimonium, ſiue contra id quod publicè tenetur ſecundum eccleſiæ auctoritatem, non poteſt ab erroris uitio excuſari.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd, ideo præmiſit, ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi, ut quod poſtea ſubdit, omnia quæ dixerint uobis ſeruate & facite, de illis intelligatur quæ ad cathedram perti-

F nent, ad quam non pertinent ea quæ ſunt contra fidem, vel bonos mores.

QVAESTIO V.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad religioſos.

¶ Et primo quantum ad ingreſſum religionis.

¶ Secundò quantum ad ea quæ conueniunt iam in religione exiſtentibus.

¶ Circa primum quæſita ſunt quatuor.

¶ Primò, utrùm liceat iuuenes inducere ad religionis ingreſſum per obligationem voti, vel iuramenti.

¶ Secundò, utrùm ſic obligati uoto uel iuramento, poſſint abſq; peccato in ſæculo remanere.

¶ Tertiò, vtrùm liceat peccatores ad religionem inducere.

¶ Quartò, utrum peccent, qui aliquem iurare faciunt ut reli-

G gionem ingrediatur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum liceat inducere iuuenes ad religionem voto, vel iuramento.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd non liceat iuuenes inducere ad religionem uoto, uel iuramẽto. Illicitum enim eſt contra Eccleſiæ prohibitionem agere. Sed Innoc. IIII. prohibuit in quibuſdam literis ad religioſos directis huiuſmodi voti ſuſceptionem: ergo peccant qui uoto, uel iuramento aliquos ad religionem obligare præſumunt. 49 22. q. 189. ar. 2. & ar. 91. c. ſi. huius & opus. 17. c. 3.

¶ 2 Præterea. Extra de regularibus & tranſeuntibus ad religionem. cap. 1. dicitur. Nullus tondeatur, niſi legitima ætate &

H ſpontanea uoluntate. Sed quando adoleſcentes obligati uoto, vel iuramento ad religionem ſuſcipiuntur tonſurantur nõ in legitima ætate, neque propria uoluntate. Sed neceſſitate obligationis uoti, vel iuramenti: ergo hoc uidetur eſſe illicitum.

¶ 3 Præterea. Magis eſt neceſſarium vt aliqui adducantur ad fidem Chriſtianam, quàm ad aliquam religionem. Sed ad fidem Chriſtianam non ſunt aliqui inducendi neceſſitate, ſed uoluntate. Dicitur enim 45. diſtinct. cap. de Iudæis. Quod non vi, ſed libera animi uoluntate, & facultate ut conuertantur ſuadendi ſunt. Ergo multò minus imponenda eſt neceſſitas uoti, uel iuramenti, ut aliqui ad religionem adducantur. Item hoc eſſe videtur contra honeſtatem religionis. Adoleſcentum enim ſicut facilis eſt ingreſſus ad religionem: ita etiam facilis eſt egreſſus. Sed ex hoc religio dehoneſtari videtur, quòd de facili recipiant eos qui de facili exeunt: ergo inconueniens videtur adoleſcentes ad religionem recipere.

I ¶ 4 Præterea. Non ſunt facienda bona, ut ueniant mala. Sed ex illo bono quòd iuuenes inducuntur ad religionem ſequuntur multa mala, quia apoſtatant & illegitimas nuptias contrahunt, & multa alia illicita committunt: ergo non ſunt ad religionem aduocandi.

¶ 5 Præterea. Matth. 23. dicit Dominus. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, qui circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm uos: quod propoſito videtur competere. Efficiuntur. n. ſic iurantes filij gehennæ duplicater. Primò quidem quia male intrant. ſ. contra prohibitionem Eccleſiæ. Secundò, quia etiã malè exeunt apoſtatando: ergo qui eos inducunt, uæ diuinæ maledictionis incurrunt.

¶ 6 Item hoc uidetur eſſe contra neceſſitatem probationis. Dicitur enim primæ Io. 4. Nolite omni ſpiritui credere: ſed probate ſpiritus, ſi à Deo ſunt. Hoc autem non uidetur eſſe à Deo, vt

K tales religiones ingrediantur, cum frequenter exeant poſt ingreſſum. Dicitur n. Act. 5. Si eſt ex hominibus conſilium hoc & opus diſſoluetur. Si uero ex Deo eſt conſilium, nõ poteritis diſſoluere: ergo uidetur quòd contra Deum faciant qui eos inducunt.

Sed contra. Quicunque poteſt ſe obligare diabolo: poteſt & ſe obligare Deo. Sed pueri poſſunt ſe obligare diabolo peccando, ut dicitur extra de delictis puerorum. c. Pueris: ergo & poſſunt ſe obligare uoto, uel iuſiu ad ſeruiendum Deo in religione.

¶ Præt. 20. q. 1. dicitur, quòd firma erit uirginitatis profeſſio ex quo adulta iam ætas eſſe inceperit, & quæ ſolet apta nuptijs deputari: ergo poſſunt etiam in tali ætate aliqui obligari ad religionem uoto, uel iuramento. a. 52. & 14. q. 84. a. 1. ad 3. & q. 96. arti. 1. ad 3. & ar

Reſpondeo dicendum, quòd humani actus propter diuerſos caſus vniformè iudicium habere non poſſunt, nec tamen ſi contingit aliquid in aliquo caſu eſſe malum propter hoc iudicandum eſt eſſe ſimpliciter illicitum. Poteſt ergo contingere aliquis caſus, in quo aliquem adoleſcentem ad religionem tic. 6. c. & ad 3. & 22. q. 88. artic. 10. c.

obligare,

obligare, vel etiam recipere illicitum eſſet: puta ſi conſtaret, vel A probabiliter crederetur de eius inconſtantia: vel ſi quid aliud eſſet huiuſmodi, quæ diligenter conſiderantur in religionibus bene inſtitutis. Dicere autem quòd malum eſt recipere adoleſcentes ad religionem eſt diabolicum, quia ſuper illud Exo. 5. Quare Moyſes & Aaron ſollicitatis populum ab operibus ſuis, (Origenes) dicit Glo. Orige. Hodie quoque ſi Moyſes & Aaron. ideſt Propheticus ſacerdotalis ſermo animam ſollicitet ad ſeruitiū Dei: exire de ſeculo: renuntiare omnibus quæ poſſidet, attendere legi & verbo Dei: continuò audies vnanimes & amicos Pharaonis dicentes, Videte quomodo ſeducuntur homines & peruertuntur adoleſcentes, & poſtea, hæc erant tunc verba Pharaonis: & nunc amici eius loquuntur. Eſt etiam contra Chriſti præceptum. Dicitur enim Matt. 19. quòd oblati ſunt ei paruuli, ut manus eis imponeret & oraret, diſcipuli autem increpabant eos. Ieſus autem ait eis. (Matth.) Sinite paruulos, & nolite prohibere eos venire ad me. Quod exponens Origenes ſuper Matthæum, dicit B quòd diſcipuli Ieſu priuſquam diſcant rationem iuſtitiæ reprehendunt eos qui pueros & infantes offerunt Chriſto. Dominus autem, exhortatur diſcipulos ſuos condeſcendere utilitatibus puerorum. (Origenes) Hoc ergo attendere debemus, ne per æſtimationem ſapientiæ excellentioris contemnamus quaſi magni puſillos Eccleſiæ, prohibentes pueros uenire ad Ieſum. (Nota bene.) Si tamen pueri intantum eſſent, vt nondum uſum rationis haberent, illicitum eſſet eos ad religionem attrahere abſque conſenſu parentum, non enim etiam infra annos pubertatis pueri in religione recipi non poſſunt de conſenſu parentum, quia ut dicitur decima quæſtione prima cap. Addidiſti. (Canon.) & monachi & quicunque etiam pueri in infantiæ annis à parentibus monaſterio tradi poſſunt. Sed hoc ideo dictum eſt, quia pueri quouſque ad annos diſcretionis peruenerint ſunt ſecundum ius naturale in poteſtate parentum: vnde ſicut inuitis parentibus non ſunt infidelium filij ad baptiſmum rapiendi, ita etiam non C ſunt religioni applicandi. (ar. 19. o.) Iam uerò poſtquàm uſum rationis habuerint, per liberum arbitrium habent ſui ipſius poteſtatem in hisquæ ad animæ ſpectant ſalutem, unde inuitis parentibus poſſunt & ad baptiſmum & ad religionem induci. (22. q. 88. a. 8. ad 2. & ar. 9. o. C linea. & ar. 92.) De uoluntate autem parentum, etiam in infantia ad baptiſmum recipiuntur ex ordinatione Apoſtolorum, ut Dionyſius dicit ultimo c Cœle. Hierar. ut in rebus diuinis pueri nutriantur, & non habeant aliam uitam, niſi diuinam contemplationem. Et eadem ratione in infantiæ annis monaſterijs pueri à parentibus offeruntur, ut dictum eſt. (Quando ſūt voto pueri obligādi ad religiōis ingreſſum & qñ non.) Sed quia in quæſtione additur de obligatione iuramenti & uoti, ne hoc remaneat indiſcuſſum, conſiderari debet quod ſecundum diuerſam conditionem iuuenum eſt in talibus procedēdum. Si enim eſſent adeò firmi quòd non timerentur à religionis propoſito reſilire non eſſet neceſſarium eos iuramento, vel voto obligare. Et ſimiliter ſi eſſent adeo nobiles, quòd nec etiam crederentur iuramento, uel uoto poſſe firmari, ſed ut plurimum contingit quòd ſimplex D propoſitum de facili mutant, obligationem autē uoti, uel iuramenti omnino obſeruant. vnde eum uoto uel iuramento ad frugem melioris uitæ obligantur magnum beneficium eis præſtatur. (Auguſt.) Vnde Auguſtinus dicit in epiſtola ad Armarium & Paulinum. Non te uouiſſe pœniteat, imo gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimēto licuiſſet. Fœlix eſt neceſſitas quę in meliora compellit.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd Innocentius in quibuſdam literis ad religioſos directis quæ incipiunt: Non ſolum in fauorem: ſic dicit. Vobis de fratrum noſtrorum conſilio, in virtute obedientiæ ſub pœna excommunicationis auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne ante annum probationis elapſum, qui eſt maximè in ſubſidium fragilitatis humanę regulariter inſtitutus, quenquam ad profeſſionem veſtri ordinis, ſeu ad renunciationem ſeculi faciendam recipere præſumatis. Quod autem ad probationem non recipiantur iuuenes, E vel quòd voto, uel iuramento non obligentur ad intrandum ſine præiudicio temporis probationis nunquam inuenitur ꝓhibitum.

Ad ſecundum dicendum, quòd legitima ætas iudicatur tēpore pubertatis: ut patet per capitulum inductum. Tunc enim maximè incipit homo liberum uſum rationis habere de his quæ pertinent ad ſuam ſalutem. Eſt autem ſecundum quod (art. 92. ad 4. & 1. p. q. 19. a. 3. o & 4. 8. ad 2. & 22. q. 88. art. 3. ad 2.) eſt duplex neceſſitas. Vna quæ excludit uoluntatem, ſcilicet coactionis: & alia quæ ex uoluntaria obligatione cauſatur, & uoluntatem non excludit, & huiuſmodi eſt obligatio iuramenti, uel voti, vnde per coactionem non ſunt trahendi homines, uel ad fidem vel ad religionem, ſed uoto uel iuramēto ad hoc eos obligare nihil prohibet, & de hac neceſſitate Auguſtinus dicit. (Auguſt.) Fœlix neceſſitas quæ in meliora compellit.

Et per hoc patet ſolutio ad tertium.

Ad quartum dicendum, quòd in rebus voluntarijs, ſicut & A in naturalibus non eſt iudicandum facilè quòd contingit in paucioribus: ſed quod contingit, ut in pluribus. Quòd autem intrantes religionem exeant, hoc contingit vt in paucioribus multò enim plures de intrantibus remanent, ut experimento probatur, quàm exeant.

Ad quintum dicendum, quod cum dicitur, Non ſunt faciendabona, ut ueniant mala: ſi ly ut, teneatur cauſaliter, eſt omnino verum: peccaret enim ſi quis ea intentione aliquem ad intrandum religionem induceret, ut poſtmodum apoſtataret. (12. q. 98. ar. 1. ad 2.) Si uero ly ut, tenetur conſecutiuè, ſic ab omnibus bonis eſſet abſtinendum, quia vix ſunt aliqua humana bona ex quibus occaſionaliter nō poſſint ſequi aliqua mala. Vnde dicitur Eccl. 11. (Eccle. 11.) Qui obſeruat uentum, non ſeminat, & qui conſiderat nubes, nunquam metet. Tunc autem ſolum aliquod bonū eſſet prætermittendum propter conſequens malum, quādo malum conſequens eſſet multò maius quàm bonum, & ut frequētius accideret. Dominus autem non prætermiſit eligere B duodecim diſcipulos, ex quibus unus erat futurus diabolus, ut dicitur Ioan. 6. nec apoſtoli prætermiſerunt eligere ſeptem diaconos propter vnum Nicolaum, qui ex eis perijt. Multo ergo minus religioſi debent prætermittere multorum ſalutem, ꝓpter paucos, qui apoſtatare inueniuntur.

Ad ſextum dicendum, quòd illi qui obligati iuramēto, uel voto religionem intrant, non faciunt contra prohibitionem eccleſiæ, ut oſtenſum eſt, unde ex hoc quòd intrant, non efficiuntur, filij Gehennæ, ſed filij uitæ eternæ, quam dominus promittit Matt. 19. (Cōtra 3. c. 124. c. ſi. Matth.) relinquentibus temporalia propter ipſum, ſed ex hoc quòd exeunt poſt profeſſionem, efficiuntur Gehennæ filij; ſed hoc non præiudicat recipientibus eos, niſi eorum malis exemplis ſint peruerſi, unde ſignanter Dominus dicit, Facitis eum filium Gehennæ duplo quam vos, quia ut Chryſ. dicit, Malorum magiſtrorum prouocatus exemplo fiebat peior magiſtris.

C Ad ſeptimum dicendum, quòd ratio illa ſapit Manichæorum hæreſim, qui hanc rationem ad duas erroneas concluſiones adducunt. (Chryſoſ. 1. p. q. 6. a. 3. ca. & q. 65. ar. 1. c. & po. q. 3 ar. 6. e. reſolutio dot.) Primò quidem ad hoc quòd omnia corpora corruptibilia non ſunt à Deo. Si enim inquiunt à Deo eſſent, non diſſoluerentur. Secundò ad hoc quòd charitas ſemel habita nunquam amittatur, ita quòd qui peccat mortaliter, nunquam gratiam habuit. Si enim inquiunt gratiam habuiſſet, hoc fuiſſet opus Dei. & ita diſſolutum nō fuiſſet, quod etiam hæc ratio intendit, ut ſcilicet ſi aliquis non perſeuerat in religione quod propoſitum de intrando religionem à Deo nō fuerit.

Eſt ergo ſciendum, quòd uerba illa non dicuntur ad oſtendendum quòd illa quæ ſunt à Deo, in perpetuum maneant, & corrumpi non poſſint, ſed ad oſtendendum infallibilitatem diuinæ prouidentiæ. Non enim poteſt eſſe vt Dei prouidentia fallatur, unde ſignanter non dicit opus Dei eſſe indiſſolubile, ſed D conſilium. Secundum ergo diuinam prouidentiam, quibuſdā datur donum gratiæ ad præſentem iuſtitiam, & tamen non datur eis donum perſeuerantiæ. Quibuſdam autem datur etiā donum perſeuerantiæ, ut patet per Aug. in libro de bono perſeuerantiæ.

ARTICVLVS XII.

Vtrum qui obligati ſunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare.

AD ſecundum ſic ꝓceditur. Videtur quòd illi qui obligati ſunt voto, vel iuramento ad intrandum religionē, non teneantur intrare. 50 (22. q. 88. a. 3. ad 2. & q. 189. ar. 0.) Omnes enim Chriſti actio noſtra eſt inſtructio. Sed Dominus non imponebat hominibus neceſſitatem, ſed hoc re E linquebatur eorum liberæ uoluntati, unde dicebat cuidam, ut habetur Mat. 19. Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. Et iterum. Si uis perfectus eſſe, vade & uende omnia quę habes, & da pauperibus. Et Apo. 1. ad Cor. 7 de uirginibus autem, præceptū Domini non habeo conſilium autem do; ergo uidetur quòd non ex neceſſitate teneantur aliqui religionem intrare propter iuramentum, uel uotum.

¶ 2 Præt. Nullus poteſt iuramento, uel uoto obligari ad aliquid, in quo detrimentum perfectionis patiatur. Sed per hoc quòd aliqui religionem intrant detrimentum perfectionis patiuntur. Impediuntur enim propter religionis obſeruantiam, à uiſitatione infirmorum & collectione eccleſiarum, & alijs operibus pietatis, in qua ſumma Chriſtianæ religionis conſiſtit, ut Ambr. dicit ſuper illud primæ ad Tim. 5. Pietas ad omnia utilis eſt. Ergo illi qui iurauerunt, uel uouerunt religionē intrare non tenentur.

¶ 3 Præt. Proſper dicit in 2. de uita contemplatiua. Sic abſtinete

nere vel ieiunare debemus, ut non nos ieiunandi, vel abſtinendi neceſſitati ſubdamus. Sed illi qui ſunt in religione ex neceſſitate ipſius voti, vel obedientiæ abſtinent uel ieiunāt: ergo minus merentur. Non ergo ad religionis ſtatum poteſt aliquis iuramento vel voto obligari.

¶4 Præterea virtus eſt circa difficile & bonum. Sed difficilius eſt bene viuere in ſæculo quam in religione. ergo magis eſt virtuoſum. Non ergo ad ſtatum religionis aliquis iuramento, aut uoto obligari poteſt.

¶5 Præterea. communis vtilitas præferenda eſt bono priuato. Sed per hoc quòd aliqui religionem intrant, derogatur cōmuni vtilitati. Si enim omnes religionem intrarent, non eſſent qui plebium curam agerent, & ita populus ſine rectoribus remaneret: ergo melius faciunt, ſi non intrant religionē quàm ſi intrent.

Sed contra eſt quod dicitur in Pſal. Vouete & reddite domino Deo veſtro, ubi dicit Gloſ. ꝙ vouere voluntati conſulitur, ſed poſt voti promiſſionem, redditio neceſſariò exigitur. Item Eccl. 5. dicitur. Si quid vouiſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim infidelis, & ſtulta promiſſio.

¶6 Præterea Aug. dicit in epiſtola ad Armarium & Paulinā. Quia iam vouiſti, iam te obſtrinxiſti, aliud tibi facere nō licet, priuſquàm eſſes uoti reus, liberum fuit ꝙ eſſes inferior, quāuis non ſit gratulanda libertas qua fit vt non debeatur, quod cum lucro redditur.

3. p. q. 64. ar. 9. ad 1. ar. 173 & 22. q. 154. ar. 2. o.

Reſpondeo dicendum, ꝙ dicere ꝙ illi, qui uoto uel iuramēto ſunt obligati ad intrandum religionem, non teneantur intrare, eſt manifeſtè hæreticum. Quicunq; enim dicit non eſſe peccatum id quod eſt contra præceptum Dei, hæreticus iudicatur, ſicut hæreticus iudicaretur quicunq; diceret. ꝙ fornicatio ſimpliciter non ſit peccatum mortale, eſt enim contra hoc præceptum, Non mœchaberis, ut ſancti exponunt. Sunt autem excellentiora præcepta primæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionem Dei quàm præcepta ſecundæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionem proximi, unde quicunq; dicit ꝙ ſine peccato præteriri poſſit aliquid pertinens ad præcepta primæ tabulæ, eſt manifeſtè hæreticus. Cum autem impletio uoti pertineat ad latriam, manifeſtum eſt ꝙ quicunque dicit uotum non eſſe implendum, loquitur contra primum præceptum primæ tabulæ, quod eſt de cultu latriæ ſoli Deo exhibendo. Qui uerò dicit iuramentum non eſſe implendum, loquitur contra ſecundum præceptum primæ tabulæ, quod eſt, Non aſſumes nomē Dei tui in uanum. Vnde manifeſtè eſt hæreticus quicunq; hoc dicit, niſi fortè dicat ꝙ intrare religionem ſit illicitum. Iuramēta n. uel uota facta de rebus illicitis non ſunt obligatoria, ſecūdum illud Iſidori. In malis promiſſis, reſcinde uitam. Sed hoc iterum eſt hæreticum dicere, ꝙ non ſit licitum intrare religionem. Eſt. n. expreſſe contra Chriſti conſilia, unde quicunq; dicit ꝙ ille qui eſt obligatus uoto uel iuramento ad intrandum religionem, poteſt abſq; peccato in ſæculo remanere, eſt manifeſtè hæreticus, ſi tamen in hoc pertinaciter perſeueret.

a ar. 20. c. & 22. q. 89. a ar. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd neceſſitas uoti uel iuramenti, non excludit uoluntatem, ut ſupra dictum eſt. Sicut enim aliquis ex lege communi obligatur ad obſeruanda Dei præcepta, quæ tamen voluntariè ſeruat, unde & Dominus dicit, Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata; ſic ille qui emiſit iuramentum, vel uotum, obligatur ex quadam priuata obligatione, & tamen uoluntariè implet iuramentum, uel uotum, ita ꝙ ante iuramentum, uel uotum, licitum eſt ei facere, uel non facere, unde & Dominus dixit, Si uis perfectus eſſe. & Paulus de virginitate conſilium dat, ſed poſt iuramentum uel uotum, illicitum eſt non implere.

a. 45. ad 2

Ad quintū huius, & 22. q. 186. ar. 3. ad 6. & cōtr. 3. c. 136. vſque 136.

Ad ſecundum dicendum, quòd illa ratio continet hæreſim damnatam, ſ. ꝙ melius ſit in ſæculo remanere, & operibus pietatis vacare, quàm religionem intrare. Continetur. n. inter errores Vigilantij, contra quem Hier. ſcribens dicit, Iſta uenena perfidiæ catholicæ fidei ſocietatis conatur impugnare uirginitatem, odiſſe pudicitiam, in conuiuio ſæcularium contra ſanctorum ieiunia declamare. Et poſtmodum contra ſingulos articulos à Vigilantio propoſitos diſputans, uenit ad iſtum ar. dicens. Quod autem aſſerit eos melius facere qui utuntur rebus ſuis, & paulatim fructus poſſeſſionum pauperibus diuidunt, quàm illos qui poſſeſſionibus uenundatis ſemel omnia largiuntur, non à me ei, ſed à Deo reſpondebitur, Si uis eſſe perfectus, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni ſequere me. Iſte quem tu laudas, 2. aut 3. gradus eſt, quem & nos recipimus, dummodò ſciamus prima ſecundis, & tertijs præferenda. Et ideò in li. de eccl. dogmatibus cum alijs erroribus & iſte damnatur, cum dicitur: Bonum eſt facultates cum diſpenſatione pauperibus erogare, melius eſt pro intentione ſequendi Deum, ſimul donare & abſolutum ſollicitudine egere cum Chriſto. Nec ſolus ſtatus religionis præfertur eleemoſynis, quas quis facit in ſæculo, ſed etiam uirginitati in ſæculo obſeruatæ dicit. n. Aug. in li. de uirginitate. Nemo, quantum puto, auſus fuit virginitatem præferre monaſterio.

Ad tertium dicendum, quòd idem opus factum ex uoto laudabilius & magis meritorium eſt, quam ſi fiat ſine uoto, quòd ex hoc patet, quia omnis actus de ſe tantò eſt magis laudabilis & meritorius, quantò ex digniori virtute procedit, ſicut opus iuſtitiæ ſi fiat ex charitate laudabilius erit. Manifeſtum eſt autem quòd cum aliquis ieiunat abſque uoto, facit actum uirtutis, qui eſt abſtinentia. Cum autem ieiunat implens uotū, actū abſtinentiæ facit ex latria, quę cum ordinet nos ad Deum, eſt nobilior virtus quàm abſtinentia, uel quæcunque alia uirtus, quæ ordinat nos circa bona creata, propter quod Aug. dicit in lib. de uirginitate. quod nec uirginitas, quia uirginitas eſt, honoratur, ſed quia eſt Deo dicata, quam nouet & ſeruat continentia pietatis. Quod ergo Proſper. dicit: ſic abſtinere, uel ieiunare debemus, ut non nos ieiunandi, uel abſtinendi neceſſitati ſubdamus, intelligendum eſt de neceſſitate coactionis, quæ voluntatem excludit. Vnde ſubdit. Ne iam non deuoti, ſed inuiti rem uoluntariam faciamus. Neceſſitas autem uoti & iuramenti, non excludit uoluntatem, ut dictum eſt.

12. q. 98. ar. 5. ad 2. 3 & 22. q. 186. a. 8. c. 22. q. 88. ar. 6. o. & opus. 17. c. 12. 22. q. 3. a. 1. c. 22. q. 81. arti. 2. ad 1.

Dicendum autem eſt ulterius, quòd ſi illi, qui ieiunat ex uoto non placet ſecundum ſe ieiunium, placet tamen ſibi impletio uoti: magis meretur cæteris paribus, quam ille ieiunans cui placet ſecundum ſe ieiunium, quia magis eſt meritorium delectari in actu latrię, quàm in actu abſtinentiæ.

art. 49. ad 2. & op°. 17. c. 12.

Ad quartum dicendum, ꝙ duplex eſt difficultas. Vna quę eſt ex arduitate operis, ſicut uirginitatem ſeruare, & huiuſmodi, & talis difficultas facit ad augmentum uirtutis. Alia difficultas eſt ex impedimentis, & periculis imminentibus. Et talis difficultas non facit ad augmentum uirtutis, ſed ad diminutionem ipſius. Non enim uidetur eſſe prudens. nec multum amare bonum uirtutis qui pericula non cauet, & talis difficultas ad bene viuendum imminet in ſæculo remanentibus.

12. q. 114. ar. 4. ad 2. & 22. q. 155. ar. 4. ad 2. ueri. q. 26. a. 6. ad 12. c. 4.

Ad quintum dicendum quòd illa fuit ratio Vigilantij hæretici, ut patet per Hiero. qui dicit in li. contra Vigilantiū. Non ſunt à ſtudio ſuo monachi deterrendi, quāmuis à te linguæ uiperę morſus ſæuiſſimos patiantur: quibus argumentis & dicit, ſi omnes ſe clauſerint & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſias? quis ſęculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad uirtutes poterit exhortari? Hoc enim modo ſi omnes tecum fatui ſint, ſapiens eſſe quis poterit? & uirginitas non erit approbanda. Si enim omnes uirgines fuerint, nuptię non erunt, & interibit humanum genus. Rara eſt uirtus, nec à pluribus appetitur. Stultus eſt ergo huiuſmodi timor, cum religionis bonum ſit tam difficile & arduum, ut pauci religionem inueniant comparatione multitudinis in ſęculo remanentis, ſicut ſi quis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.

a. 47. ad 3. ad 2. hui° & op°. 17. c. 14. 15. 16 & op°. 18. c. 13.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum qui in ſęculo ſunt peccatores, ſint ad religionem attrahendi.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur quòd illi qui ſunt in ſęculo peccatores, non ſint ad religionem attrahēdi. Oportet enim prius exercitari in operibus pręceptorū, quàm intrare ad impletionem conſiliorum, ut de minori perueniatur ad maius. Sed illi qui ſunt peccatores in ſęculo, non ſunt exercitati in operibus pręceptorum. ergo non ſunt attrahendi, uel recipiendi in religionem in qua oportet ſeruari conſilia.

51 22 q. 189. ar. 1. c. ad 2. & a. 10. cap.

Sed contra eſt, quòd Dominus Matthęum Publicanum ad ſtatum perfectionis uocauit: ut habetur Matth. 9. Omnis autē Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio: ergo etiam & nos debemus peccatores, qui ſunt in ſęculo ad religionem aduocare & ſuſcipere.

ar. 114. o.

Reſpondeo dicendum, quòd maximè utile eſt peccatoribus, ut ad religionem tranſeant. Peccatoribus enim duo ſunt neceſſaria ad ſalutem. Primò quidem, ut de peccatis pręteritis pęnitentiam agāt. Secundò, ut de cætero à peccatis abſtineant. Ad utrunq; autem horum maximè operatur religio. Primò. n. ſtatus religionis eſt ſtatus perfectę pęnitentię, & nulla ſatisfactio adęquari pōt pœnitentię religioſorum, q & ſe & ſua totaliter Deo dāt; unde pro nullo peccato imponi pōt homini pro poena tanta, ut religionem introeat, in commutationem ſatisfactionis, quantumcunq; grauis, conſulitur ſit religionis ingreſſus: ut patet 33. q. 2. c. admonere, ubi Stephanus Papa quendā q uxorem interfecerat inducit, ut ingrediatur monaſteriū, & humiliatus ſub manu Abbatis cuncta obſeruet quę ſibi fuerint imperata.

a 91. ad 7. 22. q. 189. ar. 3. ad 3. veri. q. 2. a. 2. ad 5. 4 di. 16. 3 expo. tex. ad 4.

imperata, alioquin iniungit ei grauiſſimam pœnitentiam, ſi A
elegit in ſæculo remanere. Similiter etiam ad uitanda peccata plurimum ualet religionis ſtatus. Difficile.n. eſt ꝙ in ſæculo cõmorantes a rebus mũdi non alliciantur: propter quod Mat. 19. ſecundum expoſitionem Chryſo. Dominus hoc dicit eſſe im-
Chryſoſt. poſſibile, ꝙ diues qui ſci'. et diuitiis inhæret per amorem, intret in regnum cœlorum: ſed quòd diues qui habet diuitias in-
Eccleſ. 31. tret, eſt ualde difficile, unde & Eccl. 31. dicitur, beatus diues, qui inuentus eſt ſine macula. Ex huiuſmodi difficultatẽ ſubdit dicens, quis eſt hic & laudabimus eum: propter quod, ut Gre. dicit, Sancti uiri ut ab illicitis abſtineant, etiam licita prætermittunt; unde manifeſtum eſt quòd nõ peccant, ſed laudandi ſunt qui peccatores ad religionem trahunt. Nam & Dominus de ſeipſo dicit. Non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitẽtiã.

Ad cõtrarium. Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum ꝙ illa ratio procedit & contra rationem doctrinæ Euangelicæ, & contra rationem philoſophiæ. Contra doctrinam quidẽ Euan- B
gelicam, quia conſilia Euangelica ad hoc dantur, ut per ea ho-
ar. 92. c. & art. 112. c. mo facilius ſalutem conſequatur. Vnde ſtatus ſæcularium periculoſior eſſe dicitur, quam religionis ſtatus. Stultum eſt autem dicere, quòd alicui qui debilis eſt propter peccata quæ commiſit, non ſit ad ſecuriorem uitam fugiendum. Eſt etiam contra doctrinam philoſophicam, quæ docet illos qui ſunt ad uitia proni, in contrarium debere reflecti, ſicut faciunt illi qui tortuoſa lignorum dirigunt.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum quis abſque peccato poſſit aliquem iuramento adſtringere, quòd religionem non intret.

52
art. 130. & 22. qõ. 68. ar. 1. c. fin. & ad 2. & ar. 92. hu- ius.
CIRCA quartum ſic proceditur. Videtur quòd aliquis abſque peccato poſſit aliquẽ iuramento adſtringere ad hoc C
quod religionem non intret. Quod enim licitum eſt fieri, licitum eſt iurare. Sed licitum eſt alicui ſeculari, quòd nunquã religionem intret, ergo licitè poteſt hoc iurare. Qui ergo tali iuramento aliquem adſtringit, non peccat quia non facit eum iurare aliquid illicitum.

Sed contra. Propoſitum intrandi religionem a ſpiritu ſancto eſt, ut habetur. 16. q. 1. c. Dux. Sed reſiſtere inſtinctui ſpiritus ſancti graue eſt peccatum: de quo Stephanus reprehendit Iudæos Act. 7. dicens. Vos ſemper ſpiritui ſancto reſiſtitis; ergo ille qui aliquem iuramento adſtringit ad non intrandum religionem grauiter peccat.

ar. 49. pri. Reſpondeo dicendum, quòd ſicut ſupra dictum eſt: in actibus humanis non eſt aliquid ſimpliciter iudicandum licitum vel illicitum propter id quod accidit in aliquo particulari caſu
Ma. q. 8. ar tic. 1. ad 4. ſed propter id quod eſt ut in pluribus, ſicut etiam in rebus naturalibus conſideratur, quod in pluribus eſt. Contingit autem D
in aliquo caſu, quòd abſque peccato aliquis poteſt adſtringere aliquem iuramento ad hoc quòd religionem non intret, puta ſi eſſet matrimonio ligatus, & uellet abſque conſenſu uxoris
4. di. 27. q. 3. ar. 3. o. religionem intrare, uel in caſibus ſimilibus. Simpliciter autem loquendo inducere aliquem ad iurandum quod religionẽ nõ intret, graue eſt peccatum. Si enim aliquis uellet religionẽ intrare, & immineret opportunitas temporis, & omnes circunſtãtiæ conuenirent, grauiter peccaret qui eum ab ingreſſu religionis prohiberet, unde Dominus Matth. 23. comminatur Phariſæis, qui nec ipſi intrabant in regnum cœlorum, nec alios intrare ſinebant. Cùm autem aliquis facit aliquem iurare quòd religionem non intrabit, impedit eum quãtum in ſe eſt ab ingreſſo religionis ſecundum quodcunque tempus, & ſecundũ quãcunque circunſtantiam opportunam: quia in uniuerſali includuntur omnia particularia. Vnde manifeſtum eſt quòd grauiter peccat.

Ad contrarium. Ad id uerò ꝙ obiicitur in contrariũ dicendũ, ꝙ quis licitum ſit ab aliquo bono opere abſtinere, tamen illicitum eſt uel ſibi, uel alij impedimentum opponere, quo minus in illud bonum opus procedere poſſit, ſicut licitum eſt non dare eleemoſynam huic pauperi, illicitum tamen eſt ſe uel alium iuramẽto aſtringere ad hoc ꝙ alicui eleemoſyna non datur, cuius ratio eſt, quia prætermittere actum uirtutis poteſt aliquis abſque peccato, eo
ar. 2. c. 22. q. 33. art. 2. c. & q. 79. ar. 3. ad 3. & q. 6. 140. ar. 2. ad 2. ꝙ præcepta affirmatiua, quæ ſunt de actibus uirtutum, nõ obligant ad ſemper. Sed impedimentum boni operis directè uirtuti contrariatur, & ideo cadit ſub prohibitione præcepti negatiui, quod obligat ad ſemper. Vnde omnia talia iuramenta ſunt illicita, nec ſunt obſeruãda, & illi qui hoc iurant, iurando periuri ſiunt, quia iuramentũ hominẽ obligare non põt cõtra charitatẽ Dei & proximi; unde quãuis licitũ ſit alicui religionẽ nõ intrare, illicitum tñ eſt impedimẽtum iuſti apponere ſibi uel alijs. Eſt.n. contra perfectionem uitæ, & contra conſilium Chriſti.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſita ſunt tria de his quæ competunt in religione exiſtentibus.

¶ Primò, Vtrum religioſus qui nihil debet habere in proprio, vel communi poſſit eleemoſynam facere de his quæ ſibi ab aliis in eleemoſynam dantur.

¶ Secundò, Vtrùm aliquis in religione exiſtens ſciens patrem ſuum graui neceſſitate opprimi poſſit exire abſque licentia prælati ſui, ut ſubueniat patri.

¶ Tertiò, Vtrum ſtatus religionis ſit perfectior quàm ſtatus ſacerdotum parochialium, & archidyaconorum.

ARTICVLVS XV.

Vtrum religioſi qui nihil habent in proprio, uel communi, poſſint eleemoſynam facere.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur ꝙ religioſi qui nihil habent in proprio, uel communi non poſſunt eleemo- 53
ſynã facere, quæ eis proficiat: non.n. proficit eleemoſyna facienti, 22. qõ. 32. art. 8. c. &
niſi debito modo fiat. Sed tales religioſi non poſſunt eleemoſy- ad 3. & 4.
nam debito modo facere, debet.n. eleemoſyna de proprio fie- di. 15. q. 2.
ri, ſecundum illud Thobiæ quarto. Si multum tibi fuerit, abun- ar. 5. q. 4. o.
danter tribue: ſi autem modicum, idipſum libenter impertiri ſtude: ergo tales religioſi qui nihil ſuum habent, nec in ꝓprio, nec in communi, non poſſunt eleemoſynam facere, quæ eis proficiat. Sed ſi quam eleemoſynam de eleemoſynis ſibi factis faciunt, eis proficit à quibus eleemoſynam perceperunt.

Sed contra. Inter alia opera, eleemoſynarum largitio plurimum inuenitur eſſe fructuoſa. Dicitur enim Dã. 4. Peccata tua eleemoſynis redime. Si ergo religioſi eleemoſynas facere non poſſunt, quæ eis proficiant, uidentur eſſe peioris conditionis quã alij etiam in ſpiritualibus bonis.

Reſpondeo dicendum, quòd religioſi, quamuis propriũ habere non poſſint, poſſunt tamen aliquarum rerum diſpenſationem habere, ſiue de fructibus poſſeſſionum communium, ſiue etiam de eleemoſynis particulariter eis collatis, nec refert, quãtum ad propoſitum pertinet, utrum huiuſmodi diſpenſationẽ habeant auctoritate ſui ordinis, uel auctoritate alicuius ſuperioris prælati. His ergo, quibus diſpenſatio commiſſa eſt, poſſunt meritoriè eleemoſynam facere de bonis, quæ eorum diſpenſationi committuntur, ſecundum quod eis committitur, & huiuſmodi eleemoſyna meritoria eſt, & eis qui minimè miniſterium exequuntur, & illis quorum huiuſmodi res deputatæ noſcuntur. Si uerò aliquis religioſus ſit, cui non ſit huiuſmodi rerum diſpẽſatio commiſſa, ei non licet eleemoſynã facere.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum religioſus poſſit egredi clauſtrum abſque licentia ſui prelati, ut patri ſubueniat in neceſſitate exiſtenti.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ religioſus ſi uideat patrem ſuum eſſe in neceſſitate, ꝙ abſque prælati ſui licen- 54
tia, poſſit clauſtrum exire ad ſubueniendũ patri. Non.n. prætermittendum eſt mandatum Dei, propter hominum traditiones. Vnde Dominus Matthæi 15. cõtra quoſdam dicit, Irritum feciſtis mandatum Dei, propter traditiones ueſtras. Sed ad ſubueniendum parentibus, homo aſtringitur per præceptum diuinum. Honora patrem tuum & matrem tuam, in quo quidẽ
art. 203. c. & 22. qõ. 101. art. 4. o. & q. 189. art. 6. o.
E honora, intelligitur neceſſariorum ſubuentio: ergo uidetur ꝙ non obſtantibus religionis obſeruantiis, quæ ſunt hominum ſtatuta, debeat aliquis religioſus exire clauſtrum ad ſubueniendum parentibus ſecundum præceptum Dei.

Sed contra. Spiritualia ſemper præferenda ſunt carnalibus. Sed religioſi ſe obligauerunt ad obſequium ſpiritualis patris. ſ. Dei, cui magis tenemur, ſecundum illud ad Hebræos duodecimo. Quanto magis obtemperabimus patri ſpirituali & uiuemus. Non ergo debent dimittere ſui ordinis obſeruãtias, ut parentibus carnalibus miniſtrent.

Reſpondeo dicendum, quòd aliter eſt dicendum de illo qui nondum religionem intrauit, & aliter de illo qui iam in religione eſt profeſſus. Ille enim qui nondum religionem intrauit, ſi uideat patrem ſuum in magna neceſſitate, cui per alium ſubueniri non poſſit, non debet religionem intrare, ſed tenetur miniſtrare parentibus, maximè ſi abſque periculo peccati poſſit in ſæculo remanere. Si uero per alium poſſit eius parentibus

rentibus miniſtrari, poteſt ſi vult religionem intrare, vñ Chryſoſtomus exponens illud. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos, dicit q̃ malũ eſt abducere hominẽ a ſpiritualibus, & maximè cùm fuerint, qui miniſterium parentum compleant. Erant enim alij qui complere poſſent illius funeris ſepulturam. Poſtquam uero aliquis eſt iã in religione profeſſus, eſt mortuus mũdo. Vnde per ſpiritualem mortẽ Deo obligatur à cura impẽdẽda parentibus, ſicut & deobligaretur per mortem corporalem,
B & ideo non peccat nec cõtra præceptum Dei agit, ſi in clauſtro remaneat ſub præcepto prælati ſui, parentum miniſtratione ꝓtermiſſa. Eſt enim factus impotens ad reddendum debitũ miniſterium abſque propria culpa. Debet tamen quantum poteſt ſalua ordinis obediẽtia ſatagere, ut per ſe, uel per alium ſuis parentibus ſubueniatur, ſi in neceſſitate fuerint conſtituti.

Ad illud uero quòd in contrarium obijcitur, dicendũ q̃ religioſus tenetur ad implendum id quod ad religionem ptinent, non ſolum ex traditione humana ſed etiam ex præcepto diuino. Obligatur enim ex uoto emiſſo, ad obediendum prælatis ſuis. Impletio autem uoti cadit ſub præcepto diuino.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum presbyteri parochiales ſint maioris perfectionis, quàm religioſi.

55
22.q.184. art.8.0.& ar.14.ad 2 huius.

AD tertium ſic procedimr. Videtur q̃ presbyteri parochiales, & archidyaconi, ſint maioris perfectionis quàm religioſi. Dicit enim Chryſoſtomus in ſuo dialogo. Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis, ut ſecũdum exaggerationem dicam, Helias fuit, non tamen illi comparandus eſt, q traditus populus, multorum peccata ferre compulſus, immobilis perſeuerauit & fortis. Et parum poſt dicit. Si quis mihi proponeret optionem, vbi mallem placere, in officio ſacerdotali, an in ſolitudine monachorum, ſine comparatione eligerem illud quod prius dixi, nec ceſſabam laudans & beatos pronuncians eos qui officium eccleſię bene adminiſtrare potuiſſent, & quod laudabam tanto ſtudio, & beatum pronunciabam non vnque defugerem, ſi idoneum me ad huiuſmodi gubernationẽ uiderem. Et in ſequenti c. poſtmodum dicit. Bene inquã admonuiſti dulciſſime. Iſtorũ. n. ſ. ſecularium, nec recordari oportet, cum de ſacerdotio ſit quæſtio, Vtrum ſi quis in conuerſationem multorum poſitus, poteſt imperturbatum illum nitorem plenæ ſanctitatis, & continentiæ ſplendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcuſſa ſeruare, omnibus eſt ꝓferendus. Ex quibus omnibus uidetur, q̃ presbyteri parochiales, & archydiaconi, ſi bene in miniſterio eccleſię uiuãt, ſint omnibus etiam religioſis præferendi.

Nota bene.

¶ 2 Præterea, Chry. in eodẽ li. dicit. Si quis adminiſtrato ſacerdotio illius propoſiti. ſ. monachalis ſudores conferat, tantum eos diſtare repetiet, quantum inter priuatum diſtat & regem; ſed multò maius eſt bene exercere regis officium, quàm cuiuſcunque perſonæ priuatæ; ergo multò maius eſt, q̃ ſacerdos parochialis, uel archidiaconus bene ſe habeat in ſuo officio, quàm religioſus in ſuo.

ar.14.ad 2

¶ 3 Præterea, Epiſcopi ſunt in ſtatu perfectiori quàm religioſi, alioquin non liceret de religione ad epiſcopatum tranſire. Sed presbyteri parochiales, & archidiaconi, ſimiliores ſunt epiſcopis quàm religioſi, quia ſicut epiſcopus habet curam animarũ in ſuo epiſcopatu, ita presbyteri in ſua parochia. & archidyaconus in ſuo archidyaconatu; ergo archidyaconi, & plebani ſunt magis in ſtatu perfectionis quàm religioſi.

¶ 4 Præterea, bonum publicum præferendum eſt bono priuato, & uita actiua eſt magis fructuoſa quam contemplatiua, nullũque ſacrificium eſt à Deo acceptius, quàm zelus animarũ. Sed archidiaconi & plebani intendunt utilitati communi multitudinis ad ſalutem animarum in actiua uita fructificantes: ergo præferendi ſunt religioſis, qui ſaluti propriæ ſtudent in uita contemplatiua Deo ſeruientes.

¶ 5 Præterea, cui amplius à Deo commiſſum eſt, magis meretur ſi bene adminiſtret. Sed ſacerdoti, uel archidyacono amplius commiſſum uidetur: quia plus ab eo requiretur in iudicio: ergo bene adminiſtrando amplius meretur.

Sed contra eſt, quod dicitur. 19. q. 2. c. Dux. Si quis in eccleſia ſua ſub epiſcopo populum retinet, & ſæculariter uiuit, ſi afflatus Spirituſancto ſ aliquo monaſterio, uel regulari canonia ſaluare ſe uoluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit vt publica conſtringatur. Sed lex priuata quæ eſt Spiritusſancti, vt ibidem ſubditur, nunquam ducit hominem de ſtatu magis pfecto, ad ſtatum minus perfectum, ſed facit hominem aſcenſiones in corde ſuo diſponere ut in Pſal. 83. dicitur: ergo ſtatus religioſorum eſt perfectior quàm ſtatus plebanorum.

F Reſpondeo dicẽdum, quòd perfectio ſpiritualis uitæ ex charitate penſanda eſt, qua qui caret ſpiritualiter nihil eſt, ut dicitur 1. ad Corint. 13. Ab eius autem perfectione ſimpliciter aliqs dicitur eſſe perfectus. Vnde dicitur ad Col. 3. Super omnia charitatem habere, quæ eſt uinculum perfectionis. Amor autem uim transformatiuam habet, qua amans in amatum quodam modo transfertur. Vnde Dion. 4. c. de diui. nom. Eſt autem extaſim faciens diuinus amor, non ſinens ſui ipſorum amãtes eſſe, ſed amatorum. Quia ergo totum & perfectum eſt idem, ut dicitur in 3. Phy. ille perfectè charitatem habet, qui totaliter in Deum per amorem transformatur, ſeipſum & ſua omnino poſtponens propter Deum, unde Augu. dicit in decimoquarto de ciui. Dei, quòd ſicut ciuitatem Babylonis facit amor ſui uſque ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei uſque ad contemptum ſui. Et in lib. 83. quæſt. quod perfectio charitatis eſt nulla cupiditas. Gregorius etiam ſuper Ezech. dicit
G quòd cum quis aliquid ſuum Deo uouet, & aliquid non uouet ſacrificium eſt. Cum uerò omne quod habet, omne quod uiuit, omne quod ſapit omnipotẽti Deo uouet holocauſtum eſt, quod latina lingua dicitur totum incenſum. Cuiuſcunque ergo mens ſic eſt affecta interius, ut ſeipſum & omnia ſua contemnat propter Deum, ſecundum illud Apoſtoli ad Philip. 3. quæ mihi aliquando fuerunt lucra, arbitratus ſum ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam, iſte perfectus eſt, ſiue ſit religioſus, ſiue ſæcularis, ſiue clericus, ſiue laicus etiam matrimonio iunctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat & diues, cui Dominus dicit Geneſ. 17. Ambula coram me, & eſto perfectus. & Eccleſiaſti. 31. dicitur. Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula, & poſt aurum non abijt. Et poſt pauca ſubditur. Qui probatus eſt in illo, & perfectus inuentus eſt. Sed aduertendum, q̃ aliud eſt eſſe perfectum, & aliud eſſe in ſtatu perfectionis. Sunt enim aliqui in ſtatu perfectionis, qui nõdum ſunt perfecti, ſed
H interdum etiam peccatores, ſunt etiam aliqui perfecti, qui in ſtatu perfectionis non ſunt. Et quamuis ſtatus multa ſignificet, & rectitudinem & firmitatem, & ſi qua ſunt alia huiuſmodi, tamen cùm dicimus aliquos eſſe in ſtatu perfectionis, accipitur pro conditione ſecundum quòd libertas, uel ſeruitus dicitur ſtatus, prout conſueuit dici quòd error perſonæ, aut conditionis, uel ſtatus impedit matrimonium, non autem error fortunæ aut qualitatis: & hoc modo accipitur ſtatus ſecunda quæſtione ſexta. Si quando in cauſa capitali, uel cauſa ſtatus interpellatum fuerit, non per exploratores, idest procuratores, ſed per ſeipſus eſt agendum. Sic ergo accipiendo ſtatum, illi propriè in ſtatu perfectionis eſſe dicuntur, qui ſe ſeruituti ſubijciunt ad opera perfectionis implenda. Manifeſtum eſt autem quòd ſeruitus libertati opponitur. Libertas aũt faciendi quodlibet per uotum tollitur: quia uoluntatis eſt uouere, neceſſitatis eſt reddere, ut ſuprà dictum eſt. Vnde qui ſe ad aliquid uoto
I obligat, inquantum neceſſitate ſe ſubijcit, quodammodò conſtituit ſe ſeruum, libertate ſe priuans. Si quidem ergo aliquis ſe uoto obliget ad aliquod particulare opus implendum, conſtituit ſe quodammodò ſeruum non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, reſpectu ſcilicet illius ad quod ſe obligauit. Si uerò ſimpliciter per uotum, totam uitam ſuam dediſſet Deo ad implenda ea quæ ſunt opera perfectionis, propter Deum ſimpliciter ſeipſum ſeruum conſtituit, & per hoc ponitur in ſtatu perfectionis, unde & totum ſe Deo uouendo holocauſtum offerre dicitur, ut Gregorius dicit. Hoc autem modo obligant totam uitam ſuam ad ea quæ ſunt perfectionis Epiſcopi in ſua conſecratione profeſſionem quandam facientes, qua obligantur ad curam gregis ſuſcepti, ſecundum illud primæ Timoth. ultimo. Bonum certamen fidei, apprehende uitam æternam, in qua uocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus, uel in ordinatione, uel in prædicationem, ut Glo dicit. Religioſi etiam in ſua profeſſione totam uitam ſuam obligant
K Deo ad ea quæ ſunt perfectionis, unde & utrique ſerui dicuntur. Dicitur. n. 2. ad Corin. 4. Non n. prædicamus nosmetipſos, ſed Ieſum Chriſtũ, nos aũt ſeruos ueſtros propter Ieſum, quod ptinet ad Epõs: religioſi & ſerui, uel famuli nominantur, ut dicit Dion. 6. c. Eccle. Hierar. Et ideo tam religioſi q̃ Epiſcopi ſunt in ſtatu perfectionis, vnde & utriuſque in aſſumptione huiuſmodi ſtatus ſolemnis benedictio adhibetur, ut patet p Dionyſium 5. & 6. c. Eccleſ. Hierar. Archidiaconi autem, uel plebani nõ obligant uoto totam uitam ſuam ad id quod cura gregis requirit, vñ nec in eorum inſtitutione aliqua eis benedictio adhibetur, q̃ exhibetur monachis propter perfectionẽ aſſumptam, ut dicitur in ſexto ca. Eccle. Hierar. Et ideò ex hoc q̃ committitur eis cura parochiæ, uel Archidiaconatus conſtituuntur quidẽ in aliquo officio, non aũt aſſumuntur ad ſtatum perfectionis, alioquin eſſent apoſtatæ dimittẽdo parochias, & ꝓbẽdas ſine cura in Eccleſiis cathedralibus accipiendo. Nullus. n. niſi a ſtatu perfectionis diſcedere poſſet, niſi mortaliter peccando & apoſtatando. Et

art. 93. ad 2. & 22. q. 186. art. 7. ad 1. & ult. q. 2. ar. 2. ad 5.

Auguſt.

Beat. Paulus.

arti. 93. ad 3.

ar. 14. ad 2 22. q. 186. ar. 2.

22. q. 182. ar. 1.

4. di. 30. q. 1. art. 1. & 2 0 & ad 5.

Epiſcopi, & religioſi ſerui nominantur, nominandi.

1.p.q.108. ar.1.c.ſi.a.218. hui⁹ & 3. p q. 64.a.1.ad 1.& q.67. ar.1.ad 1. & 2. & ue ſi. q.9.ar. 3.0. 12.q.184. ar.6.ad 1.

ſdo. Et inde eſt quòd Dionyſi. in eccleſ. Hierar. perfectionem at- A tribuit ſolis Epiſcopis, quaſi perfectorib. & monachis quaſi perfectis: illuminationem uerò attribuit presbyteris tanquam illuminatorib. per ſacramentorum adminiſtrationem, & ſacro populo tãquam illuminandis, purgationem verò diaconibus tanquam purgatoribus, & ordini immundorum tanquam purgandis.

AD PRIMVM ergo dicendum. quòd ad omnes illas Chryſo. authoritates breuiter reſponderi poſſet, quod non loquitur de ſacerdote parochiali, ſed de Epiſcopo, qui antonomaſicè ſacerdos dicitur quaſi ſummus ſacerdos, & hic modus loquendi eſt plurimum cõſuetus, vt ſacerdotes Epiſcopi nominentur. Et hęc reſponſio videtur congruere ſecundum intentionem operis, in quo Chryſoſtomus Baſilium conſolatur de ſua promotione, uterque enim enim erat in Epiſcopum electus. Vt tamen particulariter ad ſingula reſpondeamus.

B AD PRIMVM dicendum, quòd ſi quis conſideret uerborum circunſtantiam nihil ad propoſitum faciunt: præmittit enim, ſi illi qui in ſecretis habitant multorum ſermonibus nõ mouentur, digna quidem laude eſt patientia, non tamen idoneũ argumentũ uirtutis; cũ uerò fuerit in medijs fluctibus & de tempeſtate nauem liberare potuerit, tunc meritò teſtimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promereretur, & tũc concludit, Ita ergo & nunc mihi ſi talẽ aliquem adducas monachum, qualis, ut ſecundum exaggerationem dicam, Helias fuit tamen quandiu ſolus eſt, ſi non perturbatur, neque grauiter peccat, quippè qui non habet quibus ſtimuletur atque exaſperetur, non tamen illi comparandus eſt, qui traditus populis & multorum peccata ferre compulſus immobilis perſeuerat & fortis, quia ſicut in tranquilitate, ita in tempeſtate gubernauit ſemetipſum; ubi manifeſtum eſt quod non comparat ſtatum ſtatui, ſed impeccabilitatem impeccabilitati. quòd enim monachus in clauſtro habitãs non peccet, nõ eſt ita euidens argumentum uirtutis, ſicut ſi presbyter, vel Epiſcopus, uel quicũque rector populi in medijs perturbationibus abſtinet à peccato: ſicut non eſt argumentum tantæ induſtriæ, ſi gubernator abſque periculo nauiget in mari tranquillo, ac ſi nauigaret in mari tempeſtuoſo, & tamen ad induſtriam nautæ pertinet, ut mare tempeſtuoſum deuitet. Sic ergo ex pręmiſſis uerbis nihil aliud oſtendi poteſt, niſi quòd periculoſior eſt ſtatus habentis curam animarum quàm monachi, & in maiori periculo innocentem ſe ſeruare maioris virtutis eſt argumentum, vnde maior virtus requiritur ad hoc quòd aliquis conſeruet ſe à peccato immunẽ inter populos, quàm in religione; ſed maioris virtutis eſt vitare pericula religionem intrando, quàm pericula non vitare. Quantò enim aliquis magis amat ſuam ſalutẽ tantò magis euitat ſuæ ſalutis pericula.

monachi maxima laus quæ ſit.

C

Et per hoc etiam patet reſponſio ad ſecundum. Non enim dicit quòd mallet eſſe in officio ſacerdotali, quam in ſolitudine monachorũ, ſed quòd mallet placere in hoc, quàm in illo. Quilibet enim ſapiens magis uellet habere tantam uirtutem, per quam poſſet etiam inter pericula ſecurus exiſtere quàm talem uirtutem qua poſſet extra pericula ſeruari: ſed quia pręſumptuoſum eſt ut aliqui talem uirtutem ſe habere pręſumat, per quam poſſit etiam inter pericula eſſe tutus uirtuoſius eſt quod ſe extra pericula ponat. Vnde ipſe ſuadit, Quod laudabã tanto ſtudio & bonum pronunciabam, ſcilicet officium adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, non vtique defugerem, ſi idoneum ad eius gubernationem me uiderem. Prudenter ergo refugiebat, quia tantam uirtutem per quam idoneus eſſet non ſibi ſuperbè aſcribebat.

D

Et ſimiliter reſponſio patet ad tertium. Si quis enim in conuerſatione multorum poſitus poteſt imperturbatum illum nitorem plenæ ſanctitatis, & continentiæ ſplendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcuſſa ſeruare, omnibus præferendus eſt. Maioris enim virtutis iudicium eſt, ut puritatem perfectam aliquis conſeruet etiam inter pericula puritatis, quam ſi eam extra pericula conſeruaret. Sed tamen parum amare puritatem ſuam conuincitur, qui puritatis pericula nõ euitat, inter quæ difficilimum eſt & rariſſimum omnimodam puritatem ſeruare, ſicut maxima puritas fuit beatæ Agnetis, q̃ etiam in lupanari poſita, uirginalem puritatem ſeruauit: & tamen quia puritatis amatrix erat nunquam in lupanari hanc ſuam virtutem oſtendere elegiſſet, ſed quanto magis purã mẽtem habebat, tantò minus lupanar propria uoluntate elegiſſet, & ſimile eſt in omnibus talibus.

E

Ad quartum dicendum, quòd auctoritas illa non pertinet ad perfectionem uitæ, ſed ad differentiam dignitatis. Sic enim priuatus diſtat à rege, ſicut non habens prælationem ab habente hoc autem in quæſtione non vertitur, an ſit maior dignitate prælationis quicunque habens curam animarum, religioſo curam animarum non habente.

Ad quintum dicendum, quòd alia ratio eſt de epiſcopis & plebanis. Nam epiſcopi principalem populi curam habent: plebani autem & archidyaconi ſunt ſubminiſtratores & coadiutores eorum. Vnde dicitur 16.q.1. Omnibus presbyteris & dyaconibus, & reliquis clericis attendendum eſt, ut nihil abſque epiſcopi proprij licentia agant: non utique miſſas ſine ſuo iuſſu quiſquam presbyterorum in ſua parochia agat, non baptizet, nec quicquam abſque eius permiſſu faciet, & primæ ad Corin. 12. dicitur in Glo. quòd opitulationes ſunt, qui maioribus fuerunt opus: ut Titus Apoſtolo: uel archidyaconi epiſcopis: gubernationes vero ſunt minorum perſonarum, ut ſunt presbyteri, vnde ſi quis rectè conſideret, hoc modo in regimine eccleſiæ comparantur archidyaconi & plebani ad epiſcopum, ſicut in regimine temporali præpoſiti & balliui ad regem: & ſicut rex coronatur & inungitur in regno, non autem præpoſiti vel balliui, ita etiam Epiſcopus in eccleſia: non autem archidyaconi vel plebani, & propter hoc epiſcopatus eſt ordo in cõparatione ad corpus myſticum, non autem plebanatus, uel archidyaconatus, ſed officium tantum. Epiſcopis ergo ſimiles ſunt archidiaconi, & plebani ſicut coadiutores & miniſtri; ſed religioſi ſunt epiſcopis ſimiles in perpetua obligatione, quę facit ſtatum perfectionis.

Canon.

B. Paulus.

Nota.

Ad ſextum dicendum, quòd aliqua duo opera uel in bono, vel in malo poſſunt multipliciter adinuicem comparari, vno modo ſecundum ſuum genus, ſicut dicimus continentiam virginalem præeminere in bono continentiæ viduali, in malo vero homicidium furto, & hoc modo uita actiua eſt fructuoſior, quàm contemplatiua, ſed contemplatiua merito maior eſt q̃ actiua ut Grego. dicit in 7. morali. zelus etiam animarum eſt ſacrificium Deo acceptiſſimum, ſi tamen ordinatè fiat ut ſcilicet primò homo habeat curam ſalutis ſuæ, & poſtmodũ aliorum, alioquin nihil prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ uerò ſuæ detrimentum patiatur, vt dicitur Matthæi 16. Alio modo poteſt opus operi comparari in bono, vel in malo, non ſecundum ſe, ſed in ordine ad alium actum, ſicut abſtinentia præfertur in bono ſumptioni cibi, tamen aſſumere cibum cum aliquo propter charitatem, præfertur abſtinentiæ; et in malo, adulteriũ pfert̃ furto, ſi furari gladiũ ad occidendum, eſt grauius quàm adulterium. Tertio præfertur opus operi in bono, vel malo ex voluntate facientis. Quod enim promptiori voluntate fit melius uel peius iudicatur. Si ergo comparemus opera plebani, uel archidyaconi, operibus religioſorum tertio modo comparationis. uel ſecundum promptitudinem voluntatis tunc incertum iudicium eſt, quia ille qui ex feruentiori charitate operatur. opera magis meritoria habet. Si uerò comparentur ſecunda comparatione per ordinem ad aliquod aliud opus. ſic opera religioſi ſunt incomparabiliter eminẽtia operibus archiadyeconi, uel plebani: ea enim quę religioſi agunt, ad illam radicem referuntur, qua totam uitam ſuam Deo deuouerunt, unde non eſt penſandum quid faciant, ſed maius quòd ad quælibet facienda ſe deuouerunt, & ſic quodã modo comparantur ad eos qui aliquod ſingulare bonũ opus faciunt: ſicut infinitum ad finitum. Qui enim dat ſe alicui ad faciendum omnia quæ iubet, in infinitũ magis ſe dat ei quàm ille qui dat ſe ei ad aliquod opus faciendum. Vnde ſuppoſito quòd religioſus ſecundum exigẽtiam ſuæ religionis faciat aliquod opus quod ſit paruum ſecundum ſe, tamen recipit magnam intentionem ex ordine ad primam obligationem, qua ſe totum Deo uouit. Si uero comparentur ipſa opera ſecundũ ſe, ſecundum primum modum comparationis, ſic aliqua particularia opera quæ plebani faciunt, uel Archidiaconi, ſunt maiora aliquibus particularibus operibus, quæ religioſi faciunt ſicut maius eſt intendere ſaluti animarum quàm ieiunare, uel ſilentium tenere; uel aliqua huiuſmodi. Si tamen omnia omnibus comparentur, multò maiora ſunt opera religioſorum. Et ſi enim procurare ſalutem aliorum ſit maius quam intendere ſibi ſoli, loquendo in genere. tamen non quocunque modo intendere ſaluti aliorum præfertur ei, quod eſt quocunque modo intendere ſuæ ſaluti. Si enim aliquis totaliter & perfectè intendit ſuæ ſaluti, multò maius eſt quam ſi aliquis multa particularia opera agat ad ſalutẽ aliorum: ſi ſaluti propriæ & ſi ſufficienter, non tamen perfectè intendat.

Gre. 22. q. 182. ar. 2. o. & q. 188 art. o.

Matth.

2. d. 29. a. 4. capit. et Ma. qu. 3. ar. 13. pri.

12. q8. 147 ar. 3. ad 1. art. 50. ad 2.

Ad ſeptimum dicendum, quod bene adminiſtrare aliquid eſt plus & minus. Vnde ſi illius cui commiſſum eſt, tantò ſit melior adminiſtratio, quãto maius eſt quod ei committitur, abſque dubitatione plus meretur. Si uero ille cui minus committitur, multo plus facit quàm ille cui maius committitur, etiam ſi bene faciat tamen alius plus meretur, quod etiam in rebus humanis apparet: qui minus beneficiũ percipit, ſi plus ſeruiat, magis dẽt eſſe acceptus. Quamuis autem habẽti curã animarum ſit plus commiſſum quantum ad dignitatem, quia tamen religioſus maiora opera facit, vt dictum eſt, magis meretur.

QVAE-

QVÆSTIO. VII.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad laicos. Et primò de matrimonio. vtrum ſcilicet mulier quæ poſt votum continentiæ emiſſum contraxit matrimonium in facie eccleſiæ, poſſit abſque peccato viro ſuo carnaliter commiſceri.

Secundò, de vſura, vtrum aliquis poſſit licitè retinere illud, quod acquiritur licitis mercimonijs de pecunia vſuraria.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum mulier, quæ poſt votum continentiæ emiſſum in facie eccleſiæ nupſit, poſſit abſque peccato viro carnaliter commiſceri.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd mulier, quæ poſt votum continentiæ emiſſum in facie eccleſiæ contraxit cum aliquo, poſſit ei poſtmodum abſque peccato carnaliter commiſceri. Quod enim fit auctoritate eccleſiæ, caret peccato, cum fiat auctoritate Chriſti ſecundum illud apoſtoli ad Cor. 2. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti. Sed prædicta mulier ex hoc ipſo quod in facie eccleſiæ contraxit matrimonium auctoritate eccleſiæ poteſtatem accipit ad matrimonij actum, qui eſt carnalis copula: ergo non peccat ſi viro ſuo carnaliter commiſceatur.

56
4.d.27.q. 2.art.3.& d.28.q.1. ar.1.d.38. q.1.ar.3. o.& ad 1.

G

Sed contra. Votum continentiæ eſt excellentius quàm votum abſtinentiæ, quia non eſt digna ponderatio continentis animæ, vt dicitur Eccleſiaſtici vigeſimoſexto. Sed qui facit contra votum abſtinentiæ, peccat mortaliter, puta ſi aliquis frangeret ieiunium ſextæ feriæ, qui ſemper ſe in ſexta feria ieiunaturum vouiſſet: ergo multò magis ſemper peccat mortaliter perſona quæ contra votum continentiæ emiſſum alteri perſonæ carnaliter commiſcetur.

H

Reſpondeo dicendum, quòd votum continentiæ eſt duplex ſimplex ſcilicet & ſolemne. Solemne autem uotum continentiæ, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, id eſt facit vt non ſit matrimonium quod contrahitur poſt votum ſolemne. Vnde matrimonium poſt votum ſolemne non excuſatur à peccato, etiam ſi quis matrimonium in facie eccleſiæ de facto contrahat & carnali copula vtatur. Votum verò ſimplex impedit quidem matrimonium contrahendum ſed non dirimit iam contractum. Non enim facit quòd matrimonium ſequens ſit nullum, ſed ſolum quòd matrimonium contrahens mortaliter peccat. Matrimonio autem exiſtente, mulier non habet ſui corporis poteſtatem, ſed vir, & ſimiliter è conuerſo. nullus autem poteſt alteri denegare, quod eius eſt, & ideo mulier matrimonio coniuncta, etiam ſi ſimplex uotum præceſſerit, non poteſt denegare viro ſui corporis uſum. præcipuè poſtquam fuerit matrimonium per carnalem copulam conſummatum, nemo autem faciens quod debet peccat. Vnde communiter ab omnibus dicitur, quòd mulier quæ poſt uotum ſimplex continentiæ, matrimonium contractum carnali copula conſummauit, iam non peccat reddendo debitum uiro, ſed an peccet exigendo debitum, dubium videtur, quibuſdam dicentibus, quòd etiam abſque peccato exigere poteſt, ne intolerabile ſit ſibi matrimonij onus, ſed verius dici uidetur, quòd non peccat reddendo, quia hoc neceſſitatis eſt, peccat autem exigendo, quia hoc eſt voluntatis, qua tenetur aſtricta per obligationem præcedentis voti. Huius autem diuerſitatis ratio eſt: quia votum ſolemne habet promiſſionem cum quadam traditione, unde uotum continentiæ non ſolemnizatur niſi per ſuſceptionẽ ordinis ſacri, per quẽ homo actualiter diuino cultui mancipatur: uel per confeſſionem ad certam regulam, & ſuſceptionem habitus profeſſorum: quia ſic etiam homo actualiter mancipatur ad ſeruiendum Deo in religione. Votũ autem ſimplex habet promiſſionem ſine traditione. Manifeſtum eſt autem, quòd poſt quã aliquis rem quæ erat ſuæ poteſtatis alicui non ſolum promittit, ſed etiam tradit, non poteſt eam vlterius alteri dare, puta equum, uel ueſtem, & ſimilia, etiam ſi poſt modum alteri donare voluerit, ſecunda donatio non valet. Vnde poſtquàm aliquis per votum ſolemne continentiæ corpus ſuum Deo non ſolum promiſit, ſed etiam tradidit ad cœlibem vitam agendam, non poteſt illud ulterius coniugi dare, vt ſic ex neceſſitate reddere debitum teneatur. Qui uero promittit aliquid alicui, nondum tamen tradidit illud ſi poſtmodum alteri actualiter illud tradat, licet promiſſionis fidem frãgat, tamen ſecunda donatio valet ita quòd ille cui datur poteſt re data vti vt vult. Sic ergo perſona, quæ per ſimplex votum Deo corpus ſuum promiſit ad cœlibem uitam ducendã, ſi poſt modum corporis ſui poteſtatẽ tradat coniugi actualiter per matrimonium conſummatum, peccat quidem frangens fidẽ voti, tamen donatio tenet, & coniunx habet in eius corpus poteſtatem: vnde non peccat debitum reddens, vnde oportet ad vtrumque reſpondere.

Votum continentiæ eſt duplex.

4.d.38.q. 1.ar.3.q. 2. et 3.0.

I

K

22. q. 88. ar.7.o. 22. q.189. ar.2.ad 1. 2.art.5.c.

F

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mulier quæ emiſit votum continentiæ, contrahens in facie Eccleſiæ non accipit ab Eccleſia auctoritatem, ut carnali copula vtatur, quia ſi Eccleſiæ conſtaret de uoto emiſſo matrimonium inhiberet. Si autẽ ſciret & diſpenſaret in voto ſimplici continentiæ auctoritate Apoſtolica, poſt diſpenſationem non peccaret mulier: neque exigendo, neque reddendo debitum.

Ad ſecundum quod eſt in contrarium, dicendum, quòd eadem ratio eſt & in uoto continentiæ, & in voto abſtinentiæ. Sicut enim perſona quæ poſt uotum ſimplex continentiæ emiſſum ſui ipſius poteſtatem coniugi tradit abſque peccato carnali copula vtitur debitum reddens: ita ſi poſt votum abſtinentiæ ſui ipſius poteſtatem alteri tradit regionem intrando abſque peccato poteſt ieiunium ſoluere ſecundum obedientiam prælati ex obſeruantia religionis: quia per uotum ſolemnizatum ab alijs votis abſoluitur.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum quis reddere teneatur quod ex vſura lucratus eſt.

57
22. q.78. art.3.0.& op.73.ca. 19.0.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur quòd quicquid aliquis de pecunia uſuraria lucratus fuerit, reddere teneatur. Dicit enim Apoſtolus ad Roma. 11. Si radix ſancta & rami: ergo è conuerſo ſi radix infecta & rami. Sed radix huius lucri eſt infecta & uſuraria: ergo totum eſt infectum & vſurarium. Non ergo poteſt licitè huius lucrum retinere.

H

Sed contra. quilibet poteſt licitè retinere id quod legitimè acquiſiuit. ſed quod acquiritur de pecunia vſuraria interdum legitimè acquiritur: ergo licitè poteſt retineri.

Reſpondeo dicendum, quòd huius quæſtionis veritas, poterit apparere, ſi conſideretur ratio quare uſuram accipere ſit peccatum, non enim eſt peccatum ſolum quia eſt prohibitum ſed quia eſt contra rationem naturalem: vt etiam Philoſophus dicit in primo Politicorum.

12.q.105. ar.3.ad 3 & 22.qu. 78.ar.1.0

Ad cuius euidentiam cõſiderandum quod rerum in uſum hominis venientium quædam ſunt quarum uſus non eſt ipſius rei conſumptio: etſi contingat rem deteriorari uel conſumi per uſum, hoc eſt per accidens, ſicut domus, veſtis, liber, equus, & huiuſmodi, non enim vti libro eſt delere ipſum: neque vti domo eſt deſtruere ipſam, & in talibus aliud eſt dare vſum rei & aliud eſt dare ſubſtantiam rei, & propter hoc quando per accommodationem uſus talis rei alteri conceduntur non propter hoc dominium rei transfertur, & propter hoc etiam poteſt uendi uſus rei dominio rei remanente apud dominum, ſicut patet in conductione & locatione qui ſunt contractus liciti. Quædam uero res ſunt quarum uſus nihil eſt aliud quam conſumptio ipſarum rerum, ſicut pecunia qua vtimur expendendo, vinum qua vtimur bibendo, & ſic de alijs huiuſmodi, in quibus uti re nihil aliud eſt quàm conſumere ipſam, & ideò in talib. quando conceditur uſus rei per mutuum transfertur etiam rei dominium. quia ergo uſus rei non eſt ſeparabilis ab ipſa re, quicunque vendit vſum talium rerum retinendo ſibi obligationem ad ſortem reddendam, manifeſtum eſt quòd idem uendit bis, quod eſt contra naturalem iuſtitiam, & ideò exigere uſuram eſt ſecundum ſe iniuſtum. Tenetur ergo aliquis id quod accipit vltra ſortem reſtituere: quia iniuſtè accipit, & per conſequens damna & intereſſe: ſed cum ipſius pecuniæ vſurariæ non ſit alius vſus, quàm ipſa eius ſubſtantia. ratione iam dicta, patet conſequenter quod ex quo pecuniam uſurariam reddit de uſu pecuniæ nihil reddere tenetur: teneretur autem reddere aliquis id quod lucratus eſſet de domo aliena, vel de equo, uel aliquo huiuſmodi, etiam poſtquam res huiuſmodi reddidiſſet, quia in talibus appretiatur res & uſus rei.

I

12. q. 78. art.3.c.& ad tertiũ.

3. di.3.7. ar. 6.o.& Ma. q.13. art. 4. & opus 73. cap.

K

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur dicendum, quòd pecunia vſuraria non ſe habet per modum radicis ad lucrum quod de ea fit, ſed ſolum per modum materiæ: radix enim aliqualiter habet uirtutem cauſæ actiuæ inquantum miniſtrat alimentum toti plantæ: vnde in humanis actibus voluntas, & intentio comparantur radici quæ ſi peruerſa fuerit opus erit peruerſum, non autem hoc eſt neceſſarium in eo, quod eſt materiale. Poteſt enim aliquis interdum malo bene vti.

4.d. 15.q. 1. ar.4.q. 2. 3.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent communiter ad omnes homines.

¶Et primò quantùm ad animam.

¶Secundò quantùm ad corpus.

¶Tertiò

Tertiò quantum ad actum hominis. A

CIRCA animam quæſita ſunt tria.

¶Primò quantùm ad ſubſtantiam eius, vtrum ſit compoſita ex materia & forma.

¶Secundò quantùm ad cognitionem.

¶Tertiò quantùm ad pœnam ipſius.

ARTICVLVS XX.

Vtrum anima ſit compoſita ex materia & forma.

58

1. p.q.75. ar. 5. o.& de anima ar.6.o.

AD Primum ſic proceditur. Videtur q́ anima ſit compoſita ex materia & forma. Intellectus enim humanus comparatur ad ſubſtantias intellectuales ſuperiores per receſſum ſimplicitatis: ſed omne quod recedit à ſimplici incidit in aliquam compoſitionem, prima autem compoſitio eſt ex materia & forma: ergo anima humana eſt compoſita ex materia & forma. B

Sed contra eſt, quòd Philoſo. dicit in 3. de anima. T.c.16.) q́ ſpecies rerum materialium, prout ſunt in ipſis rebus, non ſunt intelligibiles actu: quia ſunt in materia; ſed prout ſunt in anima intellectiua humana ſunt intelligibiles actu: ergo nō ſunt in materia. Nō ergo anima humana eſt compoſita ex materia & forma.

ar. 147.& 184.

Reſpondeo dicendum, q́ ſi materia dicatur omne illud q̄d eſt in potentia quocunq; modo, & forma dicatur omnis actus neceſſe eſt ponere q́ anima humana, quælibet ſubſtantia creata, ſit compoſita ex materia & forma. Omnis enim ſubſtantia creata, eſt compoſita ex potentia & actu. Manifeſtum eſt enim q́ ſolus Deus eſt ſuum eſſe quaſi eſſentialiter exiſtens: inquantum. ſ. ſuum eſſe eſt eius ſubſtantia, quod de nullo alio dici poteſt. Eſſe. n. ſubſiſtens, non poteſt eſſe niſi vnum, ſicut nec albedo ſubſiſtens non pōt eſſe niſi vnum. Oportet ergo q́ quælibet alia res ſit ens participatiuè, ita q́ aliud ſit in eo ſubſtantia participans eſſe, & aliud ipſum eſſe participatum. Omne aūt participans ſe habet ad participatum, ſicut potentia ad actum: vnde ſubſtantia cuiuslibet rei creatæ, ſe hēt ad ſuum eſſe ſicut potentia ad actum: Sic ergo omnis ſubſtantia creata eſt cōpoſita ex potentia & actu, idest ex eo quod eſt, & eſſe, vt Boet. dicit in lib. de hebdo. ſicut album componitur ex eo quod eſt album, & albedine. Si verò materia propriè accipiatur pro illo quod eſt potentia tm̄, ſic impoſſibile eſt q́ aīa humana ſit cōpoſita ex materia & forma: & hoc poteſt manifeſtari dupliciter. Primo quidē ex eo quod eſt intellectualis ſubſtantia: manifeſtum eſt enim q́ intellectus in actu eſt intellectum in actu. Intellectum autē in actu eſt aliquid inquantum eſt immateriale. Eſt enim aliquid perfectè cognoſcibile inquantum eſt actu, non autem inquantum eſt in potentia, vt dicitur in 9. Metaphyſicorum; vnde cū materia ſit ens in potentia forma in materia exiſtens non pōt eſſe perfectè cognita, vt intellecta in actu, vnde ſequitur q́ nulla ſubſtantia intellectiua, cuius perfectio eſt ipſum intellectum, in actu ſit materialis, eò q́ oportet perfectionem proportionari perfectibili. Secundò apparet idem ex hoc quòd anima eſt forma. Cùm enim forma ſit actus, & id quod eſt in potentia nō poſſit eſſe actus, impoſſibile eſt quòd aliquid compoſitum ex materia & forma ſecundum ſe totum ſit forma. Si ergo anima, quæ ponitur componi ex materia & forma ſit forma ſecundum aliquam ſui partem, quæ eſt actus, cuius nulla pars eſt materia ſequitur quòd animæ pars non ſit materia, hoc enim dicimus animam quod eſt actus corporis animati.

1. p.q.3.a. 4.o. & ar. 15. 26. huius.

1. p.q.75. ar.3.ad 4.

Ver.q.13 ar.3.c.

G D

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendum, q́ potentia & actus ſunt prima principia in genere ſubſtāntiæ: materia autem & forma ſunt prima principia in genere ſubſtantiæ mobilis: vnde non oportet omnem compoſitionem in genere ſubſtantiæ eſſe ex materia & forma: ſed hoc ſolum neceſſe eſt in ſubſtantijs mobilibus.

1. p.q.5.a. 5.o.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de anima quantùm ad eius cognitionem.

ET circa hoc quæſita ſunt duo.

¶Primò, vtrum anima ſeparata à corpore cognoſcat aliam animam ſeparatam.

¶Secundò, vtrum liceat ab aliquo moriente exigere, vt ſtatum ſuum poſt mortem denunciet.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum anima ſeparata cognoſcat aliam animam ſeparatam.

59

1. p.q.89. artic. 2.& anima ar ti.17.& 18 o.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd anima ſeparata à corpore, non cognoſcat aliam animam hominis quam in hac vita cognouit. Omnis enim cognitio per aliquam fit ſimilitudinem: ſed in vna anima non fuit expreſſa alterius animæ ſimilitudo in hac vita, quæ poſſit in ea poſt mortem remanere: ergo vna anima ſeparata non poteſt aliā cognoſcere.

¶2 Præterea, Philoſophus dicit in tertio de anima (T.c.20.) q́ corrupto corpore anima non reminiſcitur: non ergo recognoſcit animam hominis, quam in hac vita cognouit.

Sed contra eſt, quod dicitur Luc. 16. quòd diues in inferno ſecundum animam poſitus, recognouit Lazarum in ſino Abrahæ ſecundum animam exiſtentem.

Reſpondeo dicendum, quòd cùm nulla ſubſtantia propria operatione deſtituatur, neceſſe eſt ponere cum anima intellectiua poſt mortem remaneat, quòd aliquo modo intelligat: neceſſe eſt autem ei attribuere alterum trium modorum intelligendi, vt ſcilicet intelligat, vel abſtrahēdo ſpecies intelligibiles à rebus, ſicut nunc intelligit corpori vnita, vel per ſpecies intelligibiles in corpore acquiſitas, & in ea conſeruatas poſt mortem, vel etiam per aliquas ſpecies concreatas, vel qualitercunque deſuper influxas. Quidam ergo dicunt, q́ aīæ ſeparatæ intelligunt abſtrahendo ſpecies intelligibiles à rebus. Sed hoc eſſe non poteſt. Abſtractio enim ſpecierum intelligibilium à reb. ſenſibilibus, fit mediante ſenſu & imaginatione, quorum operationes cùm ſint per organa corporalia, aīæ ſeparatæ attribui non poſſunt: vnde alij hoc negantes dicunt vlterius, quòd nec etiā per ſpecies acquiſitas à rebus ſenſibilibus dum eſſet in corpore anima ſeparata intelligit. Ponunt enim Auicennā ſequentes q́ ſpecies intelligibiles nō conſeruantur ī intellectu poſſibili, niſi dum actu intelligit: ſed conſeruant ſpecies particulares rerum ſenſibilium ſolum in imaginatiua & memoratiua: ad quas dum intellectus poſſibilis ſe conuertit, de nouo influunt in ipſum ſpecies intelligibiles ab intellectu agēte. Cum ergo vis memoratiua & imaginatiua corrūpatur corpore corrupto, eo q́ eſt virtus organi corporalis: ſequitur quòd anima poſt mortem nullo modo intelligere poſſit per aliquas ſpecies à rebus ſenſibilibus acceptas, vnde relinquitur, ſecūdum eos, q́ anima ſeparata intelligatur per ſpecies concreatas: ſicut & Angeli. Sed hæc quidem poſitio irrationalis videtur quantum ad vtrumq; dictorū, q́ enim ſpecies intelligibiles in intellectu poſſibili non conſeruentur, eſt contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur eſt in eo per modum recipientis. Vnde cum intellectus poſſibilis habeat eſſe ſtabile & immobile, oportet q́ ſpecies intelligibiles in eo recipiantur ſtabiliter & immobiliter. Eſt etiā contra Ariſtot. qui dicit in 3. de aīa. (T.c.8.) q́ intellectus poſſibilis cum ſciat ſingula: hoc eſt accipiens ſpecies ſingulorum, vt ſciens, idest ſicut contingit in ſcientia, vel in eo qui hēt ſcientiam, tunc dicitur ſecundum actum, hoc aūt confeſtim accidit cum poſſit operari per ſeipſum. Eſt quidem ergo & tunc potētia quodammodo, non tn̄ ſimpliciter, ſicut antè addiſcere, aut inuenire. Ex quibus verbis apparet q́ ſpecies intelligibiles quādoq; ſunt habitu in intellectu poſſibili, quamuis actu nō operetur. Illud etiam quod dicitur animam humanā habere ſpecies intelligibiles concreatas, irrationabiliter dicitur. Si enim poteſt eis vti dum eſt corpori vnita, ſequitur quòd poſſit homo intelligere ea quorum ſenſum non accepit, vt putà quòd cæcus intelligat colores: quod patet eſſe falſum. Si autem per vnionē corporis totaliter impeditur anima humana, vt ſpeciebus intelligibilibus concreatis vti non poſſit, ſequitur quòd vnio corporis & animæ non ſit naturalis. Id enim q̄d eſt in natura rei nō totaliter impeditur per aliquid quod eſt rei naturale: alioquin natura faceret alterum illorum fruſtrà: Sic ergo dicendum eſt. quòd anima ſeparata intelligere poteſt quædam per ſpecies intelligibiles, quas per ſenſus à rebus acquiſiuit, dum eſſet in corpore Sed iſte modus cognoſcendi non ſufficit: quia multa cognoſcit anima ſeparata quæ nos in hac vita non cognoſcimus, maximè quia inconueniens videtur, quòd animæ illorum qui in materni. vteris moriuntur, quæ fortè nullum intellectus vſum habuerunt, & per conſequens, nec aliquas ſpecies intelligibiles acquiſitas, nihil poſt mortem intelligant. Vnde oportet addere, quòd anima in ſui ſeparatione à corpore recipit influxum ſpecierum intelligibilium à natura ſuperiori, ſcilicet diuina, ſecundum naturalem ordinem quo experimur, quòd anima humana quantò magis à corporeis ſenſibus abſtrahit, tantò magis pōt eſſe particeps ſuperioris influxus, ſicut patet in dormientibus & alienatis qui ēt q̄dam futura

de anima ar.15.o.

ar.227.

Reprobatio.

1. p.q.79. art. 6.c.& q.84 arti. 4.c.

E

veri.q.19. ar.2.o.

tura præuidens. Sic ergo anima ſeparata poteſt animam aliam cognoſcere, tam per notitiam, quam de ea acquiſiuit in hac vita per aliquam ſimilitudinem effectus ipſius, qui eſt vita hominis, ſiue per aliquam ſimilitudinem influxam à Deo naturali influxu.

1. p. q. 86. ar. 4. ad 2. 3. 22. qu. 172. ar. 1. ad 1. 2. 3.

Et per hoc patet reſponſio. Ad primum.

Ad rationes.

Ad ſecundum dicendum, quòd Philoſophus loquitur quantum ad memorari & reminiſci, quod eſt per actus cuiuſdam potentiæ ſenſitiuæ vtentis organo corporali, quo corrupto, ceſſat actus talis potentiæ.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente, vt ſtatum ſuum poſt mortem reuelet.

60 CIRCA ſecũdum ſic proceditur. Videtur, quòd non liceat ab aliquo moriente requirere quòd reuelet ſtatum ſuum poſt mortem. Non enim licet inquirere quæ Deus vult eſſe abſcondita, ſecũdum illud Eccl. 3. Altiora te ne quæſieris. Sed Deus vult eſſe abſconditum ſtatum animæ poſt mortem: quod patet ex hoc, quòd diuiti petenti, ut Lazarus mitteretur ad fratres ſuos viuentes eſt hoc denegatum, ſicut dicitur Lucæ. 16. Non ergo licet hoc à morientibus inquirere.

ar. 87. c.

Sed contra eſt quod dicitur 2. Macha. 12. Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare. Sed ad hoc homo prouocatur per hoc, quòd cognoſcit neceſſitatem eorum, quã habent poſt mortem: ergo licitum eſt & ſanctum, hoc à morientibus requirere.

12 q. 71. a. 2. o.

Respond. dicendum, quòd cum peccatũ ſit contra naturam, vt patet per Damaſ. in 2. libro, requirere per impletionem naturalis deſiderij non eſt peccatũ: niſi aliqua inordinatio adiungatur, H ſicut patet in ſumptione cibi & potus: homo autẽ naturaliter ſcire deſiderat. Vnde ſi requiratur alicuius rei notitia, non eſt peccatum: niſi forte per accidens, hoc eſt per aliquã inordinationem adiunctã, putà ſi per ſtudium & inquiſitionem alicuius ſcientiæ, aliquis impediatur ab his quibus tenetur intendere, putà ſi prædicator impediatur ab officio debitæ prædicationis propter ſtudium Geometriæ, aut etiã ſi aliquis inquirat aliquid cognoſcere ſuperbè & præſumptuosè de ſua facultate confidens, uel ſi qua alia huiuſmodi inordinatio circa hoc contingat. Nulla autẽ inordinatio in hac inquiſitione vĩ, ſi aliquis requirat à moriente cognoſcere ſtatum ſuum poſt mortem ſubmittendo tamen hoc diuino iudicio. Vnde nulla ratio videtur quare debeat dici hoc eſſe peccatum, niſi fortè ex dubitatione fidei de futuro ſtatu quaſi tentando inquirat.

arti. 85. o. & 1. p. qu. 12. arti. 3. ad 3.

Ad illud verò quòd in contrarium obijcitur, dicendum, quòd Deus vult multa nobis ſic eſſe abſcondita, quorum notitiam proprijs viribus aut merito acquirere non poſſumus, quæ tamen vult reuelari humiliter, & piè quærentibus: ſecundum illud Math. 11. Abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis: vnde non eſt mirum ſi ſuperbis fratribus ſuperbi diuitis Deus aliqua noluit reuelari, quæ tamen vult reuelari fidelibus, piè & humiliter requirentibus.

Ad contrarium.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæſitum eſt de anima quantùm ad pœnam. ¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo vtrum anima poſſit pati ab igne corporeo.

¶ Secundò vtrum damnati in inferno gaudeant de pœnis inimicorum ſuorum, quos vident ſecum puniri.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

61 CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd anima ſeparata non poſſit pati ab igne corporeo. Actio enim agentis eſt proportionata paſſioni patientis. Sed actio ignis cum ſit corpus phyſicum eſt actio naturalis quæ conſiſtit in mouere: ſed nihil patitur ab igne corporeo, niſi quod mouetur. Sed anima non mouetur cum ſit impartibilis. nihil autem impartibile mouetur, vt probatur in 6. Phyſic. (T. c. 32.) ergo anima non patitur ab igne corporeo.

arti. 35. & 4. d. 44. q. 3. art. 3. q. 3.

Sed contra eſt quòd diues in inferno ſecundum animam exiſtens dicit, Crucior in hac flamma, vt dicitur Luc. 16.

1. p. q. 64. ar. 4. ad 1.

Reſpon. dicendum, quòd anima patitur pœnam ab igne F corporeo ſicut fides catholica docet, quòd autem ignis corporeus agat in animã ſeparatam, hoc nõ habet ex natura ſua, ſed inquantùm eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, vt dicitur communiter.

Aduertendum tamen eſt, quòd nullum inſtrumentum agit in virtute ſuperioris agentis niſi exercendo aliquã actionem ſibi connaturalem: alioquin fruſtra adhiberetur ad effectum, ſicut ſerra inquantum eſt inſtrumentum artis facit arcam ſecando, & aqua baptiſmalis abluit animam, ut inſtrumentum diuinæ miſericordię corporaliter abluẽdo. Si ergo ignis corporeus agit in aĩam, vt eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ punientis, neceſſe eſt quòd hoc fiat per aliquam actionem igni corporeo connaturalem. Non autem põt dici, quòd ignis alteret animam calefaciendo, vel deſiccando, aut igniendo ipſam. Vnde relinquitur modus, quem Aug. ponit 21. de ciuitate Dei, ut ſcilicet anima ſeparata, vel ſpiritus dæmonis patiatur pœnam per alligationem G quandam ab igne corporeo. Videmus. n. ſpiritum corpori alligari quãq; quidem naturaliter, ſicut anima alligatur corpori: quandoq; autẽ quadam ſuperiori virtute, ſicut per virtutem ſuperiorum dæmonum, inferiores dæmones alligantur arte necromantica, imaginibus, uel anulis, vel alijs hmõi rebus. Multò ergo magis virtute diuina dæmones, vel etiã animæ alligari poſſunt igni corporeo, ut ab eo aſſumant pœnam.

4. d. 44. q. 3. art 2. q. 1 ad. 3. 1. p. q. 45. ar. 5. c. 4. d. 1. q. 1. arti. 4. q. 1. c. ar. 35. c.

Vnde patet reſponſio ad illud quod in contrarium obijciebatur, quod procedit de actione ignis quæ eſt per alterationem. Ad rõnes

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum damnati gaudeant de pœnis inimicorum.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd damnati in inferno gaudeant & conſolentur de pęnis inimicorum ſuorũ, quos ſecum vident in inferno puniri: quia ſuper illud Iſa. 14. Oẽs principes terræ ſurrexerunt de ſolijs ſuis. dicit Glo. Hieri. quod ſolatiũ eſt malis, inimicos ſuos ſocios habere pœnarum. 62

4. d. 44. q. 3. art. 3. q. 2. ad 3. & q. 3. ad 5. qualiter gaudeant uel doleant.

Sed contra. Omne gaudium diminuit dolorem, ut patet per Philoſophum in 7. Ethi. Sed dolor damnatorum eſt finitus intenſiuè: tantum ergo poſſent multiplicari inimici alicuius dãnati in inferno, quòd totaliter dolor eius deleretur, quod eſt contra diuinam iuſtitiam.

Reſpon. dicendum, quòd nihil prohibet idem ſecundum diuerſas rationes eſſe delectabile & triſtabile: tamen ſimpliciter dicitur tale ab eo, quod præeminet: ab eo uerò quod eſt minus denominatur ſecundum quid. Dicendum eſt ergo, quòd pęna inimici conſiderata ab eo qui eſt in inferno habet quodammodo rationem delectabilis, & quodammodo rationem triſtabilis I Rationem quidem delectabilis habet, inquantùm impletur uoluntas damnati de malo inimici ſui. Deſcendunt. n. ad infernum damnati cum armis, id eſt, cum affectionibus prauis, vt dicitur Ezech. 32. Sed ex alia parte hẽt rationem triſtabilis propter duo. Primo quidem inquantum in pœna inimici impletur diuina iuſtitia, quam odiunt & blaſphemant damnati in inferno, ſcdm illud Apocal. 16. Aeſtuauerunt homines æſtu magno, & blaſphemauerunt nomen Domini. Secundò propter uermem conſcientiæ. Sic enim in eis prauæ affectiones remanent, quòd & tamen de eis dolent ad punitionem nõ ad purgationem, ſecundum illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes: unde ſicut pœnitentes in hac uita dolent, & de dolore gaudent, ita damnati in inferno gaudent de pœnis inimicorum ſuorum, & tamen de ipſo gaudio magis dolent, & præcipuè ſi præſtiterint eis damnationis cauſam.

1. p. q. 64. ar. 3. ad 1. & 3. p. q. 84. arti. 9. ad ſecundum.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

K

QVAESTIO X.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum Adam non peccante tot fuiſſent nati mares quot fœminæ.

DEINDE quæſitum eſt de homine quantum ad corporis ſexum: utrum ſcilicet ſi primus homo non peccaſſet, tot fuiſſent nati mares quot fœminæ: & uidetur quòd ſic. In paradiſo enim, ubi ſecundum Aug. fuiſſet torus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, nullus continuiſſet: ſed omnes matrimonio uſi fuiſſent, ut impleretur præceptum Domini primis hominibus datum. Creſcite & multiplicamini & replete terram ut habet Gene. 1. Sed in ſtatu innocentiæ nullus maſculus habuiſſet plures uxores, nec aliqua mulier plures uiros, nec aliquis aut aliqua 63

1. p. q. 98. a. 2. & ad 3. ar. 101. c.

aliqua mortem ſenſiſſet:ergo ſequitur quòd tot mares naſcerẽ A tur quot fœminæ.

Sed contra eſt quod dicit Greg. 4. mora. ſuper illud. Nunc. n. dormiens ſileret, dicit ſi parentem primum nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex ſe filios gehennæ generaret, ſed hi qui nunc per redemptionem ſaluandi ſunt, ſoli ab eo electi naſcerentur. Sed qui nunc ſaluandi ſunt, non ſunt æqualiter mares & fœminæ. Ergo neque in ſtatu innocentiæ æquales fuiſſent mares & fœminæ.

ar. 101. o.

Reſpon. dicendum, quòd ſi Adam non peccaſſet, nec aliquis de ſtirpe eius, ſatis probabiliter uidetur concedendum, quòd tot naſcerentur mares quot fœminæ, ſicut ratio probat.

2. d. 20. q. 12. arti. 1. ad 1.

Ad illud uerò quòd in contrarium obiicitur poteſt dici, quòd cùm ſoli Deo ſit certus numerus electorum, incertum eſt, utrum inæqualiter ſaluentur mares & fœminæ, uel æqualiter tot mares quot fœminæ: ſed ſi ſupponatur quòd non inæquali numero mares ſaluentur, & fœminæ, poteſt dici quòd cum dicitur hi, B qui nunc per redemptionem ſaluandi ſunt &c pronomen non facit perſonalem demonſtrationem, ſed ſimplicem, ſicut cùm dicitur. Hæc herba creſcit in horto meo, ut intelligatur nihil aliud ſignificari, quàm quòd ſoli ſaluandi ab eo naſcerentur, quia nullus naſcendo ab eo traheret damnationis cauſam. Nõ autem poteſt dici, quòd iidem homines numero naſcerentur, qui nunc naſcuntur. Manifeſtum eſt enim quòd non poteſt eſſe idem homo numero, ſi ab alio patre uel alia matre naſcatur. Cùm autem multi ſint qui ex pluribus uxoribus filios ſuſcipiunt qui ſaluantur: ſi in ſtatu innocentiæ pluralitas uxorũ nõ fuiſſet, impoſſibile eſſet quod iidem homines numero tunc naſcerentur, qui nunc ſaluantur.

art. 101. ſi.

QAESTIO XII.

DEINDE quæſitum eſt de actibus communibus omnibus C hominibus.

¶ Et primò de conſcientia.

¶ Secundò de pœnitentia.

CIRCA primum quæſita ſunt duo.

¶ Primò, vtrum conſcientia poſſit errare.

¶ Secundò, vtrum conſcientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum conſcientia errare poſſit.

64

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd conſcientia errare non poſſit: quia ad Rom. 2. dicit Gl. quòd conſcientia eſt lex intellectus noſtri, quæ eſt lex naturæ. Sed lex naturalis errare non poteſt: ergo nec conſcientia.

12. q6. 19. ar. 5. 2. di. 2. q. 2. art. 4. c.

¶ 2 Præt. Baſilius dicit, quòd conſcientia eſt naturale iudicatorium: ſed naturale iudicatorium nõ poteſt errare, ut patet in primis principiis indemonſtrabilibus, de quibus homo natura iter iudicat: ergo conſcientia non poteſt errare.

Sed contra eſt quod Dominus dicit. Ioan. 16. diſcipulis loquens. Venit hora, ut omnis qui interfecerit uos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo. Sed hoc non eſt niſi conſcientia errãte: ergo conſcientia poteſt errare.

Reſpon. dicendum, quòd conſcientia (ſicut ipſum nomẽ ſonat) importat applicationem ſcientiæ uel notitiæ humanæ ad aliquem proprium actum. Omnem autem notitiam quam homo habet, poteſt ad ſuum actum applicare, ſiue memoria: prout homo dicitur habere conſcientiam teſtificantem quòd fecerit aliquid uel non fecerit: ſiue etiam ſcientiam uniuerſalẽ uel particularem, per quam homo poteſt cognoſcere, utrum aliqd ſit faciendum uel non faciendum: & ſecundum hoc conſcien- E tia dicitur urgere uel impedire. Manifeſtum eſt autem, quòd ſi accipiamus diuerſas hominis cognitiones, in aliqua poteſt eſſe error, & in aliqua non. In primis enim principiis naturaliter cognitis, ſiue ſint ſpeculatiua ſiue ſint operatiua, nullus poteſt errare: ſicut in hoc eſt, omne totum eſt maius ſua parte, uel nulli iniuriam eſſe faciendam. In aliis autem humanis cognitionibus magis particularibus, ſiue pertinentibus ad partem ſenſitiuã, ſiue ad rationem inferiorem, quæ conſiderat humana: ſiue ad rationem ſuperiorem, quæ conſiderat diuina, poteſt multipliciter error accidere. Manifeſtum eſt autem, quòd in applicatione multarum cognitionum ad actum prouenit error: quæcunque cognitionum fuerit erronea: ſicut patet quòd falſitas accidit in concluſione quæcunque præmiſſarum fuerit falſa. Sic ergo licèt in cognitione primorum principiorum iuris naturalis non ſit error, tamen quia in aliis principiis iuris humani, uel diuini poteſt error accidere, ideo cõſcientia hominis errare po-

1. p. q. 79. arti. 13. & veri. q. 17. ar. 1. o.

1. p. q. 79. art. 13. ad 3.

artic. 162. prin.

teſt, ſicut patet quòd hæreticus qui habet conſcientiam nõ quod iurandi, habet conſcientiam erroneam, propter hoc quòd credit omne iuramentum eſſe contra præceptum Dei, licet in hoc non erret quòd æſtimat nihil eſſe faciendum contra præceptũ diuinum.

17 art. 2. u.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principia particularia habent uirtutem concludendi ex primis principiis uniuerſalibus, unde concluſio attribuitur principaliter primis principiis, ſicut effectus cauſæ primæ, eadem ratione, quia uirtus conſcientiæ principaliter dependet ex principiis iuris naturalis, ſicut ex primis & per ſe notis principaliter conſcientia dicitur lex naturalis, uel etiam naturale iudicatorium.

veri. q. 17. ar. 1. ad 1.

Vnde patet ſolutio ad ſecundum.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum conſcientia erronea liget ad peccatum.

65

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd conſciẽtia erronea non liget ad peccatum, Vt enim Aug. dicit. 22. contra Fauſtum. Omne peccatum eſt contra legem æternam, quæ eſt lex Dei. Sed quandoque conſcientia errans prohibet id quod non eſt contra legẽ Dei, ſicut patet in hæreticis, qui conſciẽtia erronea prohibente, nolunt iurare nec comedere carnes, aut bibere uinum. Non ergo eſt eis peccatum, ſi contra conſcientiam hoc faciant, & ita conſcientia erronea non obligat ad peccatum.

12. q6. 19. art. 5. 6. o. 2. d. 39. q. 3. 11.

¶ 2 Præterea. Conſcientia erronea quandoque dictat homini quod faciat id quod eſt contra legem Dei, ſicut hæretico ſua cõſcientia erronea dictat, quòd prædicet contra fidem catholicã, ſed faciendo contra legem Dei peccat mortaliter, ſi ergo etiam C faciendo contra conſcientiam erroneam peccaret mortaliter, ſequeretur quòd utrobique eſſet peccatum, ſiue prædicaret contra legem Dei, ſiue non, & ita eſſet perplexus, quod uidetur eſſe inconueniens, quia ſequeretur quòd non pateret ei via ſalutis, cum tamen omnibus pateat per pœnitentiam in hac uita, non ergo conſcientia erronea ligat.

& ar. 171. 173. 193. huius.

Sed contra eſt quod ad Roma. 14. ſuper illud omne quod nõ eſt ex fide peccatum eſt, dicit Gl. quòd qui facit contra conſcientiã ædificat ad gehennam.

1. p. q. 59. ar. 2. ad 2. & 12. q. 34 ar. 1. ad 1.

Reſpon. dicendum, quòd cum actus recipiat ſpeciem ab obiecto non recipit ſpeciem ab eo ſecundum materiam obiecti, ſed ſecundum rationem obiecti: ſicut uiſio lapidis non recipit ſpeciem a lapide, ſed a colorato, quod eſt per ſe obiectum uiſus. Omnis autem actus humanus habet rationem peccati, uel meriti inquantum eſt uoluntarius, obiectum autem uoluntatis ſecundum propriam rationem eſt bonum apprehenſum, & ideo actus humanus iudicatur uirtuoſus, uel uitioſus ſecundum bo D num apprehenſum, in quod per ſe uoluntas fertur, & non ſecũdum materiale obiectum actus, ſicut ſi aliquis credens occidere patrem, occidat ſeruum, incurrit parricidii peccatum, & ecõtrario ſi quis uenator putans occidere ceruum debita diligentia adhibita occidat caſualiter patrem, immunis eſt a parricidii crimine. Si ergo aliquid quod ſecundum ſe non eſt contra legem Dei, ut leuare feſtucam de terra, uel iurare apprehendatur errante conſcientia, ut contra legem Dei exiſtens, & ſic uoluntas in ipſum feratur: manifeſtum eſt, quòd uoluntas fertur per ſe loquendo & formaliter in id quod eſt contra legem Dei. materialiter autem id quod non eſt contra legem Dei: immo fortè in id quod eſt ſecundum legem Dei: & ideo manifeſtum eſt quòd eſt ibi contemptus legis Dei, & ideo neceſſe eſt quòd ſit ibi peccatum. Et ideo dicendum eſt, quòd omnis conſcientia ſiue recta ſiue erronea, ſiue in per ſe malis, ſiue in indifferentibus eſt obligatoria: ita quòd qui contra conſcientiam facit, peccat.

1. p. q. 45. ar. 4. ad 1. & 12. q. 48 ar. 1. ad 2.

12. q6. 8. art. 1. o. & q. 19. ar. 1. ad 3. & ar ti. 3. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licèt hæreticus qui iurat conſcientia erronea contradicente materialiter loquendo, nõ faciat contra legem Dei: tamen formaliter loquendo contra legem Dei facit, ut oſtenſum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſi alicui dictat conſcientia, ut faciat illud quod eſt contra legem Dei, ſi non faciat peccat, & ſimiliter ſi faciat peccat: quia ignorantia iuris non excuſat à peccato, niſi fortè ſit ignorantia inuincibilis, ſicut eſt in furioſis & amentibus, quæ omnino excuſat; nec tamen ſequitur quòd ſit perplexus ſimpliciter, ſed ſecundum quid: poteſt enim erroneam conſcientiam deponere, & tunc faciens ſecundum legẽ Dei non peccat. Non eſt autem inconueniens, quòd aliquo poſito aliquis homo ſit perplexus, ſicut ſacerdos qui tenetur cantare, ſi ſit in peccato peccat cantando & non cantando: nec tamen eſt ſimpliciter perplexus, quia poteſt pœnitentiam agere, & abſque peccato cantare, ſicut etiam in ſyllogiſticis: uno quodam

ar. 19. 172 173.

12. q6. 74. art. 5. c. ad 1. & q. 76. art. 3. 4. o.

dam inconuenienti dato, alia contingunt, ut dicitur in primo A Phyſicorum. T. c. 9.

QVAESTIO XIII.

DEINDE quæſitum eſt de pœnitentia.

ET circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primò, utrum ſi aliquis ſacerdos pœnitenti dicat quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum, ſit ſatisfactio ſacramentalis.

¶ Secundò, utrùm ei qui prætermiſit diuinum officium dicere cum teneretur ad ipſum, poſſit imponi alia pœnitentia pro tali omiſſione, uel ſit ei imponendum quòd iteret, quod omiſit.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum ſatisfactio uniuerſaliter iniuncta a ſacerdote ſit ſacramentalis.

66

4. di. 15. articulo 4. q. de ſatisfa- ctione.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd prædicta ſatisfactio non ſit ſacramentalis. Sacramentalis enim ſatisfactio ad aliquid ligat. Sed ille cui prædictus modus ſatisfactionis iniicitur, ad nihil ligatur: ergo uidetur quòd non ſit ſacramentalis ſatisfactio.

Sed contra. Illa uidetur eſſe ſacramentalis ſatisfactio, qua perfecta ad nihil aliud homo tenetur. Sed penitens cui ſic ſatisfactio iniungitur a ſacerdote, nihil aliud tenetur implere, cùm nihil ſit aliud ſibi mandatum: ergo huiuſmodi ſatisfactio eſt ſacramentalis.

Reſpond. dicendum, quòd hic eſt quadruplici diſtinctione utendum. Primò enim conſiderandum eſt, quòd peccator eſt debitor alicuius ſatisfactionis dupliciter. Vno modo ex iniunctione ſacerdotis. Alio modo ex peccato commiſſo, unde ſi contingat quòd ſacerdos minorem ſatisfactionem imponat pœnitenti quàm ſit illa ad quàm obligatur ex quantitate ſui peccati: ſubtracto eo quod remittitur uirtute clauium, & contritionis præcedentis, nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur, quod ſi in hac uita non perficiet, in purgatorio exoluet; & econuerſo ſi ſacerdos imponat maiorem pœnitentiam quàm penitens facere teneatur penſata remiſſione, quæ eſt facta per uim clauium & contritione præcedente, nihilominus pœnitens tenetur facere quod ſibi iniunctum eſt ſi adſit facultas. Secundò conſiderandum quòd opus quod quis facit ex iniunctione ſacerdotis dupliciter ualet pœnitenti, uno modo ex natura operis, alio modo ex ui clauium. Cùm enim ſatisfactio a ſacerdote abſoluente iniuncta, ſit pars pœnitentiæ, manifeſtum eſt quòd in ea operatur uis clauium, ita quòd amplius ualet ad expiandum peccatum, quam ſi proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertiò conſiderandum eſt quod ſatisfactio ad duo ualet. Valet enim ad expiationem culpæ præteritæ, ualet & ad cautelam culpæ futuræ, ſicut cum homo ieiunat per hoc præbetur ei remedium contra futuras concupiſcentias carnis. Item quartò conſiderandum eſt quòd ſacerdos poteſt pœnitenti ſatisfactionem iniungere, uel ex proprio arbitrio, uel etiam ex conſilio alieno. Eſt ergo dicendum quòd ſicut poteſt ſacerdos iniungere ſatisfactionem pœnitenti ex arbitrio alieno, ita & ex arbitrio ipſius pœnitentis: ſicut ſi dicat, facias hoc ſi potes, & ſi non potes facias hoc; & ſimile uidetur cùm ſacerdos dicit, quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum; uidetur autem ſatis conueniens quòd ſacerdos non oneret pœnitentiam graui pondere ſatisfactionis, quia ſicut paruus ignis a multis lignis ſuppoſitis de facili extinguitur, ita poſſet contingere quòd paruus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus propter graue onus ſatisfactionis extingueretur, peccatore totaliter deſperante. Vnde melius eſt quòd ſacerdos pœnitenti indicet quanta pœnitentia eſſet ſibi pro peccatis iniungenda, & iniungat ſibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat, ex cuius impletione aſſueſcat ut maiora impleat, quæ etiam ſacerdos iniungere non attentaſſet. & hæc quæ præter iniunctionem expreſſam, facit accipiunt maiorem uim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali iniunctione qua ſacerdos dicit, quicquid boni feceris ſit tibi in remiſſionem peccatorum. Vnde laudabiliter conſueuit hoc a multis ſacerdotibus dici, licèt non habeant maiorem uim ad præbendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis ſatisfactio eſt ſacramentalis inquantum uirtute clauium eſt culpæ commiſſæ expiatiua.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

B

C

4. diſt. 20. art. 1. q. 2. ad 3. q. 3. o.

4. diſt. 18. q6. 1. ar. 3. q. 30.

D

3. p. q. 84. ar. 8. ad 1. & 4. d. 14. q. 1. art. 1. q. 6. ad 4.

E

4. d. 18. q. 2. art. 3. q. 4. o.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum ei qui omiſit dicere diuinum officium, ſit iniungendum ut iterato dicat.

67

art. 1. 2. 3. & ad 1. de tempore offi- cij.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ei qui omiſit dicere diuinum officium, ſit iniungendum quòd iterato dicat. Qui enim tenetur ad aliquod debitum ſpeciale implendũ, non poteſt liberari niſi debitum ſoluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum, ut ſcilicet diuinum officium diceret, uidetur quòd non poſſit abſolui, niſi hoc debitum ſoluat.

Sed contra eſt quod pœnitentiæ ſunt arbitrariæ: ergo pro peccato talis omiſſionis quæcunque pœna ſecundum arbitrium ſacerdotis poteſt imponi.

Reſpon. dicendum, quòd in omni diuino officio eſt hoc commune quod pertinet ad laudem Dei, & ad ſuffragium fidelium. Sed diſtinguitur unum officium ab alio ſecundum diuerſitatẽ temporum & locorum. Rationabiliter enim inſtitutum eſt ut diuerſimodè Deus laudetur ſecundùm congruentiam temporum & locorum: & ideo ſicut in officiis diuinis exoluendis obſeruanda eſt congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obſeruari non poſſet, ſi oporteret iniungere omittenti, quòd horas diceret quas omiſit. Fortè enim in completorio diceret, Iam lucis orto ſydere; & in tempore paſchali diceret officium dominicæ paſſionis, quod eſſet abſurdum: & ideo non uidetur eſſe iniungendum ei, qui omiſit diuinum officium, quòd horas eaſdem repetat: ſed aliquid ad diuinam laudem pertinens puta ut dicat ſeptem pſalmos: uel unum pſalterium, uel aliquid amplius ſecundum quantitatem delicti.

diſtinctio officiorũ ab inuicẽ

Ad illud uerò quod in contrarium obiicitur dicendum quòd tempore debito officij prætereunte, iam eſt impotens ad ſoluẽdum debitum: & ideo quia hoc non poteſt facere iniungenda eſt ei alia pœnitentia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæſitum eſt de creatura purè corporali.

ET circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primò, de arcu nubium, qui dicitur iris, utrùm ſit ſignum diluuij non futuri.

¶ Secundò utrùm poſſit demonſtratiuè probari, quòd mundus non ſit æternus.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum arcus cœleſtis ſit ſignum diluuij non futuri.

68

vide bene ad ultimũ.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quod arcus nubium non, ſit ſignum diluuij non futuri. Illud enim quod ſit ex neceſſitate naturæ non uidetur eſſe inſtitutum ad aliud ſignificandum: ſed arcus nubium prouenit ex neceſſitate naturæ propter oppoſitionem ſolis ad nubem roridam: ergo nõ uidetur eſſe ſignificatiuum diluuij non futuri.

¶ 2 Præterea, Huiuſmodi apparitiones aeris ſicut iris & halo, id eſt circulus continens ſolem & lunam, & alia huiuſmodi, cauſantur præcipue ex uaporibus humidis in aere exiſtentibus, ex quibus ſequuntur pluuiæ quæ diluuium faciunt: ergo apparitio iridis magis eſt ſignum diluuij futuri quàm diluuij non futuri.

¶ 3 Præterea, Si eſt ſignum diluuii non futuri, aut eſt ſignum diluuij nunquam futuri, aut eſt ſignum diluuij non futuri uſque ad aliquod tempus. Si autem eſt ſignum diluuij nũquam futuri, non oportuiſſet quòd appareret niſi ſemel. Si autẽ diluuii non futuri uſque ad aliquod tempus, oportet tempus eſſe determinatum, quod quidem determinari non poteſt nec authoritate ſcripturæ, nec ratione humana: ergo fruſtra huiuſmodi ſignum datur.

Sed contra eſt quod dicitur Gen. 8. Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram, & poſtea ſubditur: & non erunt ultra aquæ diluuij ad delendũ uniuerſam carnem.

Reſpon. dicendum, quòd in his quæ in ueteri teſtamento dicuntur, primo quidem obſeruanda eſt ueritas literalis. Sed quia uetus teſtamentum eſt figura noui, plerunque in ueteri teſtamento ſic aliqua proponuntur, ut ipſe modus loquendi aliquid figuratè deſignet. Dicendum eſt ergo, quod quia cauſæ rerum multis latent, effectus autem ſunt manifeſtiores, proponuntur effectus in deſignatione cauſarum. Eſt autem conſiderandum, quòd pluuiarum cauſa efficiens quidem eſt ſol: naturalis uerò

1. p. q. 1. art. 9. ad 2.

vapor

vapor humidus eleuatur ex terra & aquis per virtutem ſolis: A hæc autē duo in triplici diſpoſitione ſe poſſunt habere. Quandoque enim calor ſolis omnino ſuperuincit vapores & exiccat eos: & tunc pluuiæ ſequi nō poſſunt: unde in Aegypto & in terris multum calidis non ſunt pluuiæ. In æſtate etiam propter propinquitatem ſolis, ſunt pluuiæ rariores: in hyeme uerò frequentiores. Quandoque verò ecōtrario uirtus ſolis ad hoc vſque ualet, quòd uapores multiplicat, ſed tamen non poteſt eos deſiccare: & tunc ſuperabundant pluuiæ, & eſt ratio diluuij aquarum. Quandoque uerò medio modo ſe habet, ut ſ. uirtus ſolis non ſolùm operetur ad eleuationem uaporum, ſed & habet uictoriam ſuper eos, ut non tantum multiplicentur, quòd diluuium inducere poſſint, neque etiam uapores omnino deſiccentur ut pluuia non ſequatur: & ex hac media diſpoſitione, uel comparatione ſolis ad uapores cauſatur iris, quæ non apparet vaporibus omnino deſiccatis: neque etiam eis omnino in aere ſuperabundantibus: & ideo iris eſt ſignum diluuij non futuri, B inquantum procedit ex tali cauſa, quæ repugnat diluuio. Ideo autem ſcriptura tali modo loquendi utitur, quia per iridem ſignificatur Chriſtus, per quem protegimur a ſpirituali diluuio.

3. p. q. 66. ar. 4. ad 5. Cāliter pluuiarū, & multiplicatiōis aquarum.

Iris ſignificat Chriſtum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iris procedit naturaliter ex talibus cauſis quæ repugnant diluuio: & ideo conuenienter iris dicitur eſſe ſignum diluuij non futuri.

Ad ſecundum dicendum, quòd iris poteſt ſignificare pluuias, ſed non ſuperabundantes uſque ad hoc quòd faciant diluuium.

Ad tertium dicendum, quòd iris ſemel apparens ſignificat, quòd tandiu non erit diluuium quandiu ſol & uapores in eadem diſpoſitione conſiſtunt: & ideò non eſt ſuperfluum, quòd frequenter apparet.

ARTICVLVS XXXI.

G

Vtrum, mundum non eſſe æternum, poſſit demonſtrari.

69

1. p. q. 46. art. 1. 2. o. & ad 8. & contra. 2. c. 31. vſq; ad 39. & opus 27. o

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd demonſtratiuè probari poſſit mundum non eſſe æternum. Si enim mundus eſſet æternus, non poſſet computari numerus annorum ab initio mundi. Hic autem numerus aſcribitur paſcali cereo. Sic ergo non poſſet paſchalis cereus in eccleſia benedici.

2 Præterea, Epactæ computantur ſecundum excreſcentiam annorum lunarium ſuper annos ſolares. Sed talis excreſcentia computari non poſſet, ſi mundus eſſet æternus. ergo mundus non eſt æternus: ergo demonſtrari poteſt quòd mundus non ſit æternus.

1. p. q. 98. 1. ar. 8. c. ad & 32. art. 1. o.

Sed contra. Id quod eſt fidei demonſtrari non poteſt: quia fides eſt non apparentiū, ut dicitur ad Hebræos undecimo. Sed mūdum ex quodam principio temporis eſſe creatum, eſt fidei articulus, Vnde & prophetice a Moyſe dictum eſt. in principio creauit Deus cœlum & terram: ut Gregorius dicit in prima homil. Ezech. ergo mundum non eſſe æternum non poteſt demōſtratiuè probari.

ar. 152. & 2. d. 1. q. 1. qō. 5. o. & 70. q. 3. art. 17.

Reſpon. dicendum, quòd ea quæ ſimplici uoluntati diuinæ ſubſiſtunt, demonſtratiuè probari nō poſſunt: quia ut dicitur primæ ad Corinthios ſecundo. Quæ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei. Creatio autem mundi non depēdet ex alia cā, niſi ex ſola Dei uoluntate: unde ea quæ ad principium mundi pertinent, demonſtratiuè probari non poſſunt: ſed ſola fide tenent prophetice per ſpiritum ſanctum reuelata: ſicut apoſtolus poſt præmiſſa uerba ſubiungit. Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritū ſanctum. Eſt aūt ualde cauendum, ne ad ea quæ fidei ſunt, aliquas demonſtrationes adducere præſumat propter duo. Primò, quidē quia in hoc derogat excellentiæ fidei, cuius ueritas omnē rationem humanam excedit, ſecundum illud Eccleſiaſt. tertio. plurima ſupra ſenſum hominis oſtenſa ſunt tibi; quæ aūt demonſtratiue probari poſſunt rationi humanæ ſubduntur. Secundò, quia cū plerunq; tales rōnes friuolæ ſint, dant occaſionē irriſionis infidelibus, dum putant quòd propter rationes huiuſmodi, his quæ ſunt fidei aſſentiamus: & hoc expreſsè apparet in rōnibus hic inductis, quæ deriſibiles ſunt & nullius momenti.

3. p. q. 46. art. 2. c. & contra c. 9. & opus 2. c. 2.

Quod. n. primò inducit de cereo paſchali, non habet robur, niſi authoritatis: probare autem per authoritatem, non eſt demonſtratiuè probare. ſed fidem uel opinionem facere: & tamē multò eſſet ualidior authoritas ſacræ ſcripturæ quàm benedictio paſchalis cerei, præſertim cum ſine aſcriptione annorum mundi, cereus paſchalis benedici poſſit. Non enim eſt de neceſſitate paſchalis cerei talis aſcriptio. Vnde in multis terris nō eſt conſuetum, quòd aliquid cereo aſcribatur.

4. diſt. 43. ar. 3. q. 2. c

Quod etiam ſecundò opponitur, deriſibile eſt, non enim excreſcentiæ annorum lunarium ad ſolares computantur ab initio mundi, ſed ab aliqua determinata radice: putà ab aliqua oppoſitione ſolis & lunæ, uel ab aliqua cōiunctione, uel ab aliquo huiuſmodi: ſicut eſt in omnibus aliis computationibus aſtronomicis.

INCIPIT QVODLIBET

QVARTVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de rebus diuinis & humanis.

CIRCA res diuinas quæſitum eſt.

Primò de eſſentialibus.

Secundò de perſonalibus.

CIRCA eſſentialia quæſitum eſt.

¶ Primò de ſcientia Dei.

¶ Secundò de eius potentia.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo ſint plures ideæ.

CIRCA ſcientiam quæſitum eſt utrum in Deo ſint plures ideæ. Et uidetur quòd ſic. dicit enim Aug. li. 83. q. q. Deus ſingula propriis rationibus creauit: & alia ratione hominem, & alia ratione equum. Sed rationes rerum in mente diuina dicūtur ideæ ut patet per Aug. ibidem, ergo ſunt plures ideæ. 70 1. p. q. 15 ar. 2. o. 3

2 Præterea. ſecundum hoc ſunt aliqua diſtincta, quòd Deus eorum diſtinctionem cognoſcit. Cognoſcit autem eorum diſtinctionem in ſeipſo, ergo diſtinctarum rerum ſunt in Deo plures & diſtinctæ ideæ.

Sed contra. Omne nomen quod in diuinis dicitur, aut eſt eſſentiale, ut Deus, aut perſonale, ut pater, aut notionale, ut generans. Sed hoc nomen idea neque eſt perſonale neque notionale, quia non conueniret tribus perſonis: ergo eſt nomen eſſentiale, ſed nullum eſſentiale multiplicatur in diuinis: ergo non poſſumus dicere quòd in Deo ſint plures ideæ.

Reſpondeo dicendum, quòd duplex eſt pluralitas. Vna quidē eſt pluralitas rerum, & ſecundum hoc non ſunt plures ideæ in Deo. Nominat enim idea formam exemplarem. Eſt autem una res quæ eſt omnium exemplar, ſ. diuina eſſentia, quam omnia imitantur, inquantum ſunt & bona ſunt. Alia uerò pluralitas eſt ſecundum intelligentiæ rationem. Et ſecundum hoc ſunt plures ideæ, licèt enim omnes res inquantum ſunt diuinam eſſentiam imitentur, nō tamen uno & eodem modo omnia imitantur ipſam, ſed diuerſimodè, & ſecundum diuerſos gradus. D Sic ergo diuina eſſentia ſecundum quòd eſt imitabilis hoc mō ab hac creatura eſt propria ratio, & idea huiuſmodi creaturæ, & ſimiliter de aliis; unde ſecundum hoc ſunt plures ideæ ſecūdum quòd intelligitur diuina eſſentia ſecundum diuerſos reſpectus quos res habent ad ipſam, eam diuerſimodè imitantes: huiuſmodi autem reſpectus non ſolùm intelliguntur ab intellectu creato, ſed etiam ab intellectu increato ipſius Dei. Sci. n. Deus & ab æterno ſciuit, quòd diuerſæ creaturæ diuerſimodè eſſent eius eſſentiam imitaturæ, & ſecūdum hoc ab æterno fuerunt in mente diuina plures ideæ, ſicut rationes propriæ rerū intellectæ in Deo. Hoc enim ſignificat nomen ideæ, ut ſit, ſcilicet, quædam forma intellecta ab agente, ad cuius ſimilitudinē exterius opus producere intendit, ſicut ędificator in mente ſua præconcipit formam domus, quæ eſt quaſi idea domus in materia ſiendæ.

1. di. 36. q. 1. o. art. 160. arti. 159.

1. p. q. 15 ar. 2. ad 4 q. 28. ar. 4 ad tertiū.

1. p. q6. 6. art. 4. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auguſt. intelligit eſſe E aliam & aliam rationem ſecundum diuerſitatem reſpectuum, ut dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd cum dicitur ſecundum hoc res ſunt diſtinctæ, prout Deus earum diſtinctionem cognoſcit, hæc locutio eſt duplex: quod enim dicitur ſecūdum quòd Deus cognoſcit, poteſt referri ad cognitionem diuinam ex parte cogniti, uel ex parte cognoſcentis. Si ex parte cogniti, ſic uera eſt locutio: eſt enim ſenſus quòd hoc modo res ſunt diſtinctæ, ſicut Deus cognoſcit eas eſſe diſtinctas. Si uerò referatur ad cognitionem ex parte cognoſcētis, ſic locutio falſa eſt: erit enim ſenſus quòd res cognitę illum modum diſtinctionis habeant in intellectu diuino, quem habent in ſeipſis, quod falſum eſt: quia in ſeipſis res ſunt diuiſæ eſſentialiter. non autem in intellectu diuino, ſicut etiam res in ſeipſis ſunt materialiter in intellectu autem diuino immaterialiter: & in hoc ultimo ſenſu procedebat obiectio.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de pluralitate

tealis: talis enim pluralitas in nominibus eſſentialibus non inuenitur: ſed ſolum pluralitas quæ eſt ſecundum intelligentiæ rationem.

QVAESTIO II.

DEINDE quæſitum eſt de pertinentibus ad potentiam Dei.

¶ Et primò vtrum in Deo ſit virtus.

¶ Secundò, de quodam effectu diuinæ virtutis, vtrum ſcilicet aquæ ſint ſuper cœlos.

¶ Tertiò, ad quid virtus diuina ſe extendere poſſit.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo ſit virtus.

71 1. p. q. 25. ar. 1. 2. & contra. t. c. 93. q. 4.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd in Deo non ſit virtus; quia, vt philoſophus dicit in primo de cœlo. (T. c. 116.) Virtus eſt vltimum potentiæ, ſed diuina potentia nõ habet vltimum cum ſit infinita ergo in Deo non eſt virtus.

Sed cõtra. Omne immediatum operationis principium, virtus eſt. Operatio enim omnis à virtute aliqua procedit, ſed in Deo eſt aliquod immediatum operationis principium: quia Deus immediatè aliqua operatur: ergo in Deo eſt virtus.

Reſpondeo dicendum, quòd virtus qualitercunque accipiatur, ſignificat potentiæ complementum. Et inde eſt quod virtus vniuſcuiuſque rei eſt quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit: vt dicitur in 2. Ethic. tunc enim oſtenditur potentia eſſe completa quando & agens eſt perfectum & actio perfecta. Cum ergo potentia Dei ſit maximè completa, poſſi- H ſimè in Deo virtus inuenitur: vnde dicitur Sap. 12. Virtutem oſtẽdis tu qui non crederis in virtute conſummatus, & in Pſalm. 146. Magnus dominus & magna virtus eius.

12. q. 55. ar. 1. ad 1. & 22 q. 23. art. 2. ad 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quandoque virtutes notificantur non per aliquod quod de virtute eſſentialiter prędicetur, ſed per id ad quod virtus ordinatur. Ab eo enim ſpeciem habet ſicut Aug. dicit, quòd fides eſt credere quod non vides. Credere enim non eſt ipſa fides, ſed actus ad quem fides ordinatur. Et hoc modo Philoſophus diffinit virtutem cũ dicit, quòd virtus eſt vltimum potentiæ: quia ſcilicet virtus rei attenditur in ordine ad hoc in quod vltimò poteſt: ſicut virtus eius qui poteſt ferre centum libras, ut ipſe ibidem dicit, non cõſiſtit in hoc vt ferat decem, ſed in hoc quòd ferat illud vltimũ in quod vltimo poteſt, ſcilicet centum. Sic ergo virtus cuiuſlibet rei non attenditur in vno eorum quæ poteſt, ſed reſpectu potius quod poteſt. Virtus ergo diuina non poteſt attendi ſecũ- I dum aliquod vnum opus ipſius, quia nullum opus eius eſt quod adæquet eius virtutem. vt Deus amplius facere non poſſit, ſed virtus eius attenditur ſecundum totum in quod poteſt

ar. 112. c. & po q. 6. ar. 3. & q. 7. ar. 7. c.

hoc autem eſt infinitum, quia ſcilicet Deus infinita facere poteſt, vnde & uirtus Dei eſt infinita, & hoc eſt vltimum eius infinita poſſe, ſicut virtus finitæ eſt vltimum aliqua determinata poſſe.

ARTICVLVS III.

Vtrum aquæ ſint ſuper cœlos.

72 ar. 140. & 1 p. q. 68. ar. 2. c.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd aquæ habentes veram ſpeciem aquæ elementaris ſuper cœlos exiſtãt. Homo enim dicitur minor mundus propter ſimilitudinem quam habet cum mundo maiori. Sed videmus quòd in corpo- K re humano ſuperponitur cerebro, quod habet naturam aquæ: cordi, quod habet proprietatem ignis, inquantum eſt fons naturalis caloris: ergo etiam in mundo maiori aqua ſuperponitur alijs elementis. Et hæc ratio videtur Aug. in 1. de ciui. Dei. vbi dicitur de quibuſdam, quòd ponderibus elementorũ mouentur, & ideo non putãt aquarum fluidam grauemque naturam in ſuperioribus mundi locis potuiſſe conſtitui, qui ſecundum rationes ſuas ſi ipſi hominem facere potuiſſent, non ei pituitam, quod græce flegma dicitur, & tanquam in elementis corporis noſtri aquarum vicem obtinet, in capite ponerent.

Sed contra partes mundi ſunt optimè & ordinatiſſimè diſpoſitæ ſecundum ſuam naturam. Sed id quod habet ſpeciem aquæ, naturaliter eſt ponderoſum, & ita naturaliter ſubſidet corporibus leuibus aeri & igni. Non ergo aliquid habens veram ſpeciem aquæ ſuper cœlos exiſtit.

Reſpondeo, dicendum, quòd in ſacra ſcriptura quæ men- F tiri non poteſt expreſsè dicitur aquas eſſe ſupra cœlum. Dicitur enim Gen. 1. Quòd diuiſit aquas quæ ſunt ſub firmamento ab aquis quæ ſunt ſupra firmamentum. Et in Pſal. 148. dicitur. Aquæ quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini, & ideò ſicut Auguſt. dicit. in 2. ſuper Gen. ad literam Quoquo modo. vel qualeſcunque aquæ ibi ſint, eſſe ibi eas minimè dubitemus Maior quippe eſt ſcripturæ huius auctoritas, quàm omnis humani generis capacitas. Sed ſicut Auguſtinus primo eiuſdem libri dicit. Turpe eſt nimis & pernicioſum. atque maximè cauẽdum, ut Chriſtianum de his rebus, ſcilicet naturalibus, quaſi ſecundum chriſtianas literas loquentem ita delirare quilibet infidelis audiat, ut quemadmodum dicitur toto cœlo errare cõſpiciens riſum tenere vix poſſit, & non tam moleſtum eſt, quod errans homo derideatur, ſed quod auctores noſtri ab eis qui foris ſunt talia ſenſiſſe creduntur, & cum magno eorum exitio da- G quorum ſaluti ſatagimus, tanquam indocti reprehenduntur atque reſpuuntur: & ideo ſicut ipſe ſubiungit, multiplices expoſitiones ipſe poſuit in verbis Geneſis, ut ſic accipiatur vna expoſitio, quod alteri expoſitioni non præiudicetur, quæ fortè melior eſt. Sic ergo quod dicitur de aquis ſupra cœlos exiſtẽtibus, multipliciter intelligi põt. Vno modo ut per firmamentum, uel per cœlos nõ intelligamus firmamentum vel cœlũ, in quo ſunt ſydera: ſed aerem in quo aues uolare dicuntur: ſupra quem aerẽ aquæ uaporabiliter eleuantur: & ex eis de pluuiæ generantur. Et de hac expoſitione dicit Aug. in 2. ſuper Gen. ad literam. Hanc conſiderationem digniſſimam iudico. Quod enim dicitur, neque contra fidem eſt, & in promptu poſito documento credi poteſt. Si autẽ per firmamentũ vel cœlos intelligatur firmamẽtum ubi ſunt ſydera poſita: ſic ſciendum eſt, quod de hoc firmamẽto diuerſæ opiniones fuerunt. Quidam enim poſuerunt firmamentum illud ex quatuor elementis compoſitum, quæ videtur eſſe poſitio Empedoclis: & ſecundum hoc nihil prohibet dicere ſupra hoc cœlum ſydereum eſſe aquas elementares tanquam ſimpliciores, & ſuper caeteram ignem, à quo uocetur cœlum empyreum. Aliorum autem poſitio eſt, quod cœlum vel ſit igneæ naturæ, ſicut poſuit Plato, uel nõ ſit de natura quatuor elementorum, ſed habeat altiorem naturã, ſicut poſuit Ariſt. Vtroque iſtorũ ſuppoſito inconueniens videtur ſupra firmamẽtum illud aquã elementarẽ materialiter eſſe diſpoſitã. Nunc. n. ſicut Aug. dicit in ſecundo ſuper Gen. Quemadmodum Deus inſtituerit naturas rerum nos conuenit quærere, nunquid in eis uel ex eis miraculum potentiæ ſuæ uelit operari. Sed tamen aliquales aquas ſupra huiuſmodi firmamentum ponere poſſumus: vno modo ut per aquas intelligamus totam materiã corporalem: ſicut accipitur in principio Gen. ſecundum expoſitionẽ Aug. Et ideo ſecundum hunc intellectũ, nõ eſt aliud dicere quã aliquid de materia corporali ſuper hos cœlos exiſtere: & hoc etiam à dictis philoſophorum modernorum nõ diſcordat: quia ponunt ſupra octauam ſphæram, in qua ſunt ſtellæ, aliã I ſphærã in qua nulla eſt ſtella: & hanc expoſitionem ponit Aug. ſuper Gen. cõtra Manichæos. Alio modo poteſt dici, quod ſicut cœlũ empyreũ dicitur igneum, nõ quia habeat ſpeciem ignis: ſed propter ſplendorem, ita etiam aquæ ſuper cœlos dicuntur: non quia habeant ſpeciẽ aquæ, ſed quia habent dyaphaneitatem ad modũ aquæ. vt ſic ſupremum cœlũ ſecundum quod empyreũ dr̃, ſit totum ſplendidum: ſecundum autem quod aqueum dicitur, ſit totum dyaphanum. Tertium autem cœlum quod dicitur ſydereum, ſit partim lucidum, partim, dyaphanum. Sic ergo ſecundum quamcunque opinionem poteſt ueritas ſacræ ſcripturæ ſaluari diuerſimode. Vnde non eſt coarctandus ſenſus ſacræ ſcripturæ ad aliquid horum.

Aquas eſſe ſuper cœlos qualiter ſit intelligendum.

Opinio Empedoclis.

Plato.

Opinio Ariſt.

Opinio Auguſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo aſſimilatur maiori mundo quantũm ad aliquid, inquantum conſtat ex corporali, & ſpirituali natura, ſicut & totum uniuerſum, non tamen quãtùm ad omnia aſſimilatur vniuerſo. Ordo. n. partium in homine, non eſt ſecundùm quod exigit earum natura, ſed prout exigit ratio finis. Ponitur enim cor in medio, ut ex eo diffundantur operationes vitæ de facili per totum corpus Cerebrum autem ponitur in ſupremo, ut operationes animales quæ ibi quodam modo perficiuntur, non impediantur per diuerſas corporis tranſmutationes, ſicut etiã ordo cognitionis humanæ nõ eſt ſecundum ordinẽ naturalem cognoſcibilium, ſed quò ad nos. Aug. autem non inducit hoc aſſerendo, ſed obuiando his qui ſcripturam prauè interpretantur. 1. p. q. 91. art. 1. c & q. 96. ar. 2 / 2. d. 14. ar. ad 2.

QVAESTIO III.

DEinde conſiderandum eſt de his, ad quæ diuina potentia ſe extendere poteſt.

ET circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.

¶ Secundò

¶Secundò, ſi aliquid eſſet in nihilum redactum, vtrum Deus poſſit illud reparare idem numero. A

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.

73

1. p. q. 9. art. 2. c. & q. 104. ar. 3 & 4. o. ad 1. art. 22.

AD primum ſic procedebatur. Videtur quòd Deus poſſit aliquid in nihilum redigere. Aequalis enim eſt diſtantia non entis ad ens, & entis ad non ens. Sed Deus poteſt ex nihilo aliquid facere: ergo Deus poteſt ex aliquo facere nihil.

Sed contra, Deus non poteſt eſſe cauſa defectiua. Sed cauſa quæ facit tendere in non eſſe, eſt cauſa defectiua: ergo Deus non poteſt redigere aliquid in nihilum.

1. p. q. 25. ar. 5. ad 1 & pot. q. 1 ar. 5. ad 5 & q. 5. ar. 3. 4. o. veri. q. 5. ar. 2 ad ſextum.

Reſpon. dicendum quòd de potentia Dei dupliciter loqui poſſumus. Vno modo abſolutè conſiderando eius potentiam. Alio B modo conſiderando ipſam in ordine ad ſapientiam ſuam. Loquendo ergo abſolutè de Dei potentia, ſic Deus poteſt uniuerſam creaturam redigere in nihilum. Cuius ratio eſt, quia creatura non ſolum producitur in eſſe Deo agente, ſed etiam per actionem Dei conſeruatur in eſſe, ſecundum illud ad Hebr. 1. portans omnia verbo uirtutis ſuæ. Vnde Aug. dicit 4. ſuper Gene. ad literam, quòd uirtus Dei ſi aliquando ab eis quæ creata ſunt regendis ceſſaret, ſimul & illorũ ceſſaret ſpecies, omniſq; natura concideret. Si autẽ Deus propria uoluntate agit & non ex neceſſitate naturæ ad rerum productionem, ita etiã ad earũ conſeruationem: & ideo poteſt ſubtrahere ſuam actionem a rebus conſeruandis, & hoc ipſo omnia in nihilum deciderent. Si verò loquimur de potentia Dei in ordine ad eius ſapiẽtiam, & præſcientiam, ſic non poteſt fieri quòd res in nihilum redigatur, quia non habet hoc diuina ſapientia. Creauit enim Deus ut eſſent omnia, ut dicitur Sap. 1. non ut in nihilum cederent. C

Primum ergo concedimus, ſecundum quòd procedit de potentia abſoluta.

1. p. q. 23. ar. 3. ad 2 & 12. qõ. 76. ar. 3. o

Ad ſecundum dicendum, quòd cauſa defectus alicuius, poteſt eſſe aliquid dupliciter. Vno modo ex propria intentione, ſicut cũ aliquid ſubtrahendo lumen cauſat tenebras: & hoc modo non oportet quòd ſit cauſa defectiua illud quod cauſat defectũ. Sic autem Deus poteſt eſſe alicuius defectus cauſa, uel excæcationis, vel obdurationis, uel etiam annihilationis ſi uellet. Alio modo aliquid poteſt eſſe cauſa defectus præter intẽtionem, & ſic ſemper oportet quòd cauſa defectus ſit defectiua, quia ex defectu agentis contingit quòd non inducat perfectionem in ſuo effectu: & ſic Deus nullo modo poteſt eſſe cauſa defectus uel tendendi in non eſſe.

22. q. 24. ar. 10. c.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum Deus poſſit reparare idem numero, quod in nihilum eſt redactum.*

74

art. 96. & 3. p. q. 13. ar. 2. & opoſ. 9. c. 82.

CIRCA ſecundum ſic procedimr. Videtur quòd Deus nõ poſſit id quod in nihilum redactum eſt idem numero reparare. Dicit enim Philoſophus in 2. de generatione (T. c. 70.) quòd ea quorum ſubſtantia corrumpitur non reiterantur eadem numero. ſed eorum quæ in nihilum rediguntur, ſubſtantia corrũpitur: ergo eadem numero iterari non poſſunt.

Sed contra eſt quod Aug. dicit 4. de ci. Dei. Si caro humana omnibus periiſſet modis, nec ulla eius materies in ullis latebris remanſiſſet: unde, ſi uellet, eam repararet omnipotens. Sed nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur in nihilum redigitur: ergo Deus id quod in nihilum eſt redactum poteſt idem numero reparare.

Præterea, Differentia eſt cauſa numeri, ſicut Dam. dicit. Sed E nihilum non facit aliquam differentiam: quia non entis non ſunt ſpecies & differentiæ ſecundum philoſophum: ergo id quod reparatur a Deo, poteſt eſſe unum & idem numero, quàmuis in nihilum fuerit redactum.

art. 39.

Reſpon. dicendum, quòd in his quæ in nihilum redigi poſſunt, eſt quædam differentia attendenda, quædam enim ſunt, quorũ unitas in ſui rõne habet durationis continuitatem, ſicut patet in motu & tempore. & ideo interruptio talium indirectè contrariatur unitati eorũ ſecundum numerũ. Ea uerò quæ contradictionem implicans, non conueniunt ſub numero Deo poſſibilium quia deficiunt a rõne entis: & ideo ſi huiuſmodi in nihilũ redigantur Deus ea non põt eadem numero reparare. Hoc enim eſſet facere contradictoria ſimul eſſe uera: puta ſi motus interruptus eſſet unus. Alia uerò ſunt quorum unitas non habet in ſui ratione continuitatem durationis, ſicut unitas rerum permanentium: niſi per accidens; inquantum eorum eſſe ſubiectum eſt A motui. Sic enim & menſurantur huius tempore, & eorum eſſe eſt unum & continuum ſecundum unitatem & continuitatẽ temporis. & quia naturale agens non poteſt iſta producere ſine motu, inde eſt quòd naturale agens non poteſt huiuſmodi reparare eadẽ numero, ſi in nihilum redacta fuerint, uel ſi fuerint ſecundum ſubſtantiam corrupta: ſed Deus poteſt reparare huiuſmodi & ſine motu, quia in eius poteſtate eſt quòd producat effectus ſine cauſis medijs: & ideo poteſt ea eadem numero reparare, etiam ſi in nihilum elapſa fuerint.

contra 4 c 80 & 81 4 diſt. 44 q. 1. art. 1. q. 1.

Vnde patet reſponſio. Ad primum & ſecundum.

Ad tertium dicendum, quòd nihilum non eſt differentia alicuius entis: ſi per hoc quòd aliquis reducatur in nihilum interrumpatur continuatio eſſendi, quæ pertinet ad unitatem motus, & eorum quæ conſequuntur ad motum.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de perſonalibus, quæ pertinent ad perſonam filij.

Primò quantum ad naturam diuinam,

Secundò, quantum ad naturam aſſumptam.

CIRCA primum quæſita ſunt duo.

¶Primò, vtrum pater eodem uerbo dicat ſe, & creaturam.

¶Secundò, vtrum filius ſua filiatione diſtinguatur a ſpũ ſctõ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pater eodem uerbo dicat ſe, & creaturam.

75

1. p. q. 34. ar. 2. ad 5 & ar. 3. o. q. 37. ar. 2 c. ad 3.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd pater non eodem uerbo dicat ſe, & creaturam. Dicere enim ſe ſoli patri cõuenit, C ut Auguſtinus dicit 7. de Tri. Sed dicere creaturam conuenit toti trinitati, ea enim quæ important reſpectum ad creaturã toti trinitati conueniũt. ut patet per Dion. 2. c. de di. no. ergo pater non eodem uerbo dicit ſe, & creaturam.

¶ 2 Præterea. Creatura procedit a Deo per modum uoluntatis. Filius autem qui eſt uerbum quo pater dicit ſeipſum, procedit a Deo per modum naturæ, quia ut Hil. dicit in libro de ſynodis. Omnibus creaturis ſubſtantiam uoluntas Dei attulit. Filio autem naturam dedit natiuitas: ergo nõ eſt idem uerbum quo pater dicit ſeipſum, & quo dicit creaturam.

Sed contra eſt quod Auguſtinus dicit 2. ſuper Geneſ. ad literam, quia dixit & facta ſunt, id eſt uerbum genuit in quo erat ut fieret creatura. Sed uerbum genuit dicens ſeipſum: ergo idẽ eſt uerbum quo dicit ſeipſum, & quo creaturam.

Reſpon. dicendũ, quòd ſicut Aug. dicit 15. de Trin. Verbum Dei repræſentat aliqualiter per uerbum nři intellectus, quod nihil eſt aliud quàm quædam acceptio actualis noſtræ notitiæ.* cùm enim id quod ſcimus actu conſiderando concipimus, hoc uerbũ noſtri intellectus eſt. Et hoc eſt quod uerbo exteriori ſignificamus ſed quia nos non totum id quod habitu ſcimus actu mẽte concipimus, ſed de uno intelligibili mouemur ad aliud, inde eſt, quòd in nobis nõ eſt unum ſolum uerbũ mentale, ſed multa, quorũ nullũ adæquat noſtrã ſcientiam. Sed Deus quicquid ſcit actu intelligit. Et ideò in mente eius non ſuccedit uerbum uerbo, & ſicut eadem ſcientia ſcit ſe & omnia alia, ita etiam eodem uerbo exprimit ſeipſum & omnia alia: nec eſſet eius uerbum perfectum. ut Augu. in eodem lib. dicit, ſi aliquid minus eſſet in eius uerbo quàm in eius ſcientia, unde quicquid pater ſcit totum uno ſuo uerbo dicit, & ſic neceſſe eſt quòd idem uerbum ſit, quo dicit ſeipſum, & quo dicit creaturam. D

*Alias ſcientiæ.

1. p. q. 27 ar. 5. ad & 12 qõ 93. art. 1. ad 2.

Ad primũ ergo dicendũ, quòd dicere ſi propriè ſumatur eſt producere uerbũ quod ſoli pŕi conuenit, & ideo ſi dicere in diuinis propriè ſumatur, ſolus pater dicit: quia ſolus ipſe generat uerbũ. E Hoc enim uerbo exprimitur quicquid tota trinitas ſcit, quia trium pſonarũ eſt una ſcientia: & ex hac rõne uerbũ importat reſpectũ ad creaturam inquantum eſt expreſſio quædam ſcientiæ, quam pŕ communiter habet cum alijs perſonis de creatura.

1. p. q. 34. ar. 3. o. & veri. q. 4 ar. 2. ad 4

Ad ſecũdum dicendum quòd aliud eſt uerbum, & id quod dicitur uerbo: hoc. n. uerbo quod eſt lapis, ſignificatur res quæ non eſt uerbum, ſed corpus, unde nihil prohibet creaturã procedere a Deo per modum uoluntatis. Verbum autem quo dicitur creatura per modum naturæ.

ARTICVLVS VII.

76

1. p. q. 40. ar. 2. & opuſ. 9. c. 64.

Vtrum filius diſtinguatur filiatione a ſpiritu ſancto.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd filius diſtinguatur filiatione a ſpiritu ſancto. Eodem enim modo

aliquis conſtituitus,& ab alio diſtinguitur. Sed perſona filij cõ F ſtituitur filiatione, quæ proprietas eſt perſonalis.i.inſtituens perſonam filij: ergo filiatione diſtinguitur à ſpiritu ſancto.

Sed contra eſt, quòd Boetius dicit in lib. de Tri. quòd ſola relatio in diuinis multiplicat trinitatem. Et Anſ. dicit in li. de proceſſione ſpiritus ſancti, quòd ibi ſolum diſtinguuntur perſonæ diuinæ, vbi occurrit relationis oppoſitio. Sed filius non opponitur relatiuè ſpiritui ſancto filiatione ſed ſolù patri: ergo filius non diſtinguitur filiatione à ſpiritu ſancto, ſed ſolum à patre.

Reſpondeo dicendum, quòd hoc modo ſe habent proprietates perſonales in diuinis ad diſtinguendum perſonas, ſicut ſe habent in reb. natural. formæ ſubſtantiales ad diſtinguendas ſpecies rerum, ſic tamen quòd à creaturis exempla ad Deum aſſumpta non omnino ſimilia ſunt. In reb. autem naturalib. diſtinguitur aliquid per formam ſuam ab alio dupliciter. Vno modo ſecundum directam oppoſitionem formæ ad formam: & hoc modo diſtinguitur vnaquæque res naturalis omnibus G ſpeciebus ſui generis, quæ habent formas oppoſitas. ſecundum quòd genus diuiditur oppoſitis differentijs, ſicut ſaphirus diſtinguitur ſua forma ab omnibus alijs ſpeciebus lapidum. Alio modo diſtinguitur res naturalis per ſuam formam ſecundum habere, & non habere: & hoc modo quod habet aliquam formam naturalem, diſtinguitur ab omnibus nõ habentibus formam illam, ſicut ſaphirus per ſuam formam naturalem diſtinguitur non ſolum ab alijs generibus lapidum, ſed à ſpeciebus animalium & plantarum. Sic ergo dicendum, quod filius ſua filiatione diſtinguitur quidem à patre ſecundum oppoſitionẽ relatiuam filiationis ad paternitatem, ſed à ſpirituſancto diſtinguitur filiatione, per hoc quòd ſpiritus ſanctus non habet filiationem, quam filius habet.

Margin: diſtinctio formæ in reb. naturalibus eſt dupliciter.

Margin: Fili⁹ qualiter à patre diſtinguitur.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO V.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum corpus Chriſti in cruce, & in ſepulchro ſit vnum numero.

77

DEINDE quæſitum eſt de filio quantum ad naturam aſſumptam. Et circa hoc quæſitum eſt. vtrum ſit vnum numero corpus Chriſti affixum cruci, & iacens in ſepulchro. Et videtur quòd non, quia quæcunque differunt ſpecie, differunt numero: ſed corpus Chriſti appenſum in cruce & iacens in ſepulchro. differt ſpecie eo modo, quo mortuum & viuum differunt ſpecie: ergo non eſt vnum & idem numero.

Margin: 3. p. q. 50. ar. 5. 0.

Sed contra. Quæcunque ſunt vnum & idem ſuppoſito vel hypoſtaſi, ſunt vnum & idem numero. Sed corpus Chriſti iacens in ſepulchro & appenſum cruci, eſt vnum & idem ſuppoſito ſi- I ue hypoſtaſi, quia hypoſtaſis verbi Dei nunquam ſeparata eſt ab eius corpore. Ergo corpus Chriſti eſt vnum & idem numero appenſum cruci & iacens in ſepulchro.

Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc cauendæ ſunt duæ damnatæ hæreſes quarum vna eſt Arrianorum, qui cum ponerent Chriſtum animam non habuiſſe, ſed verbum fuiſſe corpori loco animæ, per conſequens poſuerunt quòd verbum ſeparatum eſt in morte à corpore, ſicut manifeſte patet in quodam ſermone Arrianorum contra quem Auguſtinus diſputat. Alia verò eſt hæreſis Gaianitarum, quæ fuit in ſexta ſynodo damnata. Qui cum ponerent vnam naturam compoſitam ex diuinitate, & humanitate, poſuerunt illam naturam ſimpliciter incorruptibilem, & ita poſuerunt corpus Chriſti ſimpliciter incorruptum non ſolum in corruptione putrefactionis quod fides catholica tenet ſecum illud Pſal. 15. Non dabis ſanctum tuum videre corruptionẽ, ſed etiam corruptione quæ per K tinet ad ſationem mortis, quod eſt impium, vt patet per Dama. in 3. lib. Sic ergo ad excludendam primam hæreſim oportet nos ponere identitatem ſecundum ſuppoſitum in corpore Chriſti appenſo cruci, & poſito in ſepulchro. Ad excludendam verò ſecundam hæreſim, oportet nos ponere veram differentiam mortis & vitæ. Sed quia prima vnitas maior eſt quam ſecunda differentia, dicendum eſt, quòd eſt idem numero corpus Chriſti appenſum cruci, & iacens in ſepulchro.

Margin: ar. 25. 4. 2. ad 3. p. q. 5. art. 3. 10. & contra 4. c. 32.

Margin: arti. 42. c. 60.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa non tenet in corpore Chriſti propter vnitatem hypoſtaſis.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de rebus humanis:

¶Et primò de gratia.

¶Secundò de ſacramentis.

¶Tertiò de actibus humanis.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam. 78

CIRCA primum quærebatur, vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam. Et videtur quòd ſic Aug. enim ſuper Ge. ad literam comparat infuſionem gratiæ illuminationi. Sicut, inquit aer præſente lumine non factus eſt lucidus. ſed fit, quia ſi factus eſſet, non fieret, ſed etiam abſente lumine lucidus maneret ſic homo Deo præſente illuminatur, abſente autem continue tenebratur, à quo nõ locorum interuallis, ſed voluntatis auerſione diſceditur. Sed ſol ſemper faciat nouum lumen in G aere: ergo Deus ſemper facit nouam gratiam in anima.

Margin: Opus 9. cap. 16.

Sed contra. Nobilioris creaturæ nobilius eſt eſſe, ſed gratia eſt nobiliſſima creatura, quia eſt perfectio naturæ rationalis creatæ, ergo eius eſſe eſt nobiliſſimum, non ergo durat ſolum in momento, & ita non ſemper Deus facit nouam gratiam. 2. diſt. 27.

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt actio. Quædam quæ fit cum motu: & talis actio ſemper eſt cum aliqua innouatione quia ſemper in motu aliquid fit, & aliquid deſinit eſſe: inquantum acceditur ad terminum, & receditur à termino: & propter hoc philoſophus dicit in 8. Phyſi. (T. cõ. 56.) quòd in omni motu eſt quodammodo fieri & corrumpi. Alia autem actio eſt quæ eſt ſine motu per ſimplicem communicationem formæ inquantum ſcilicet agens ſuam ſimilitudinem imprimit recipienti diſpoſito: & talis actio in principio quidem eſt cum innouatione ſecundum quòd de nouo acquiritur forma in ſubiecto. Sed cõtinuatio illius actionis, ſicut nullum habet motum adiunctũ, ſed ſimplicem influxum ſiue cõmunicationem, ita etiam nul- H lam habet innouationem: & hoc modo cauſatur gratia à Deo in anima.

Vnde dicẽdum quòd quandiu durat gratia in anima, Deus in anima operatur cauſans eam: non tamen ita quòd faciat ſemper nouam gratiam, & quòd ſingulis momentis exiſtens corrumpatur: ſed quia eandem gratiam quàm primò infundit ſemper operatur in anima conſeruans ipſam: quod quidem difficile eſt ad intelligendum non valentibus abſtrahere conſiderationem ſuam ab actionibus, quæ ſunt cum motu: in quibus ſemper aliquid innouatur, vt dictum eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lumen ſemper fit in aere, quia ſemper actione ſolis illuminantis conſeruatur, non quòd ſemper fiat aliud & aliud lumen.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæſitum eſt de ſacramentis gratiæ.

Et primò de ſacramento pœnitentiæ, vtrum per abſolutionem ſacerdotis remittatur culpa.

¶Secundò de ſacramento matrimonij, vtrum vir poſſit accipere crucem, ſi timeatur de incontinentia vxoris non valentis virum ſequi.

Margin: 4. di. 15. q. 3. ar. 1. ad 4.

ARTICVLVS X.

Vtrum per abſolutionem ſacerdotis culpa remittatur.

79

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd per abſolutionem ſacerdotis, culpa remittatur. Dicit enim Hugo K de ſancto victore in libro de ſacramentis, quòd ſententiam Petri ſequitur ſententia cœli. Sed ſententia cœli eſt de remiſſione culpæ: ergo remiſſio culpæ ſequitur per ſententiam Petri, quæ eſt ſacerdotis abſoluentis.

¶2 Præterea, Sacramenta ſunt medicinæ contra peccata, ſed per medicinam ſanantur vulnera, vel ægritudines: ergo ægritudo, vel vulnus peccati ſanatur per ſacramentum pœnitentię. Sed ſacramentum pœnitentiæ conſummatur in hoc quòd dicit: Ego te abſoluo, ſicut ſacramentum baptiſmi in hoc quòd dicit: Ego te baptizo: ergo per abſolutionem ſacerdotis dimittitur culpa.

Margin: art. 38. ad 2. 4. & 4. d. 18. q. 1. ar. 3. q. 10. & q. 3. c. & 3. p. q. 84. art. 3. ad 5.

Sed contra eſt quòd per ſolam contritionem dimittitur peccatum, ſecundum illud Pſalm. 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Sed contritio præcedit abſolutionem ſacerdotis: quia ſacerdos non debet aliquem abſoluere niſi æſtimet eum contritum: ergo remiſſio culpæ præcedit abſolutionem ſacerdotis.

27 q. 2. ar. 5. q. 2. b. — 4. d. 17. q. 3. art. q. 1 o. — 3. p. q. 68. ar. 2. o. — 3. p. q. 69. ar. 1. ad. 1. & 2. & q. 80. a. 1. ad 3. & ar. d. 9. ar. 2. q. 4. ad 1.

tis. Non ergo per abſolutionem ſacerdotis culpa remittitur.

Reſpondeo dicendum, quòd ſacramenta dupliciter operantur. Vno modo ſecundum quod exibentur in actu: alio modo ſecundum quòd habentur in voto: & hoc ideo quia ſacramenta operantur vt inſtrumenta diuina miſericordiæ iuſtificantis. Dei aūt eſt reſpicere ad hominis cor, ſecundum illud 1. Reg 6. Homines vident ea quæ patent. Deus autem intuetur cor: & ideo quamuis res naturales non agant niſi præſentialiter adhibitæ ſacramenta tamen agunt etiam ſecundum quod ſunt in voto. ſed plenius ſacramentalem effectum inducunt, quādo actu exibentur, ſicut in baptiſmo. Nam cathecumenus ſi ſit adultus & habeat baptiſmum in voto, iam conſecutus eſt effectum baptiſmi quantum ad emendationem à peccato. & conſecutionem gratiæ quæ eſt proprius effectus Dei. Sed quando actu baptiſmum ſuſcipit, conſequitur plenius quoſdam ſacramentales effectus: quia ſuſcipit characterem & remiſſionem totius pœnæ. Si quis tamen eſſet qui nō prius haberet baptiſmum in voto quā actu baptizaretur: ſicut præcipuè patet in pueris, ſimul recipit per baptiſmum gratiam remittentem culpam & omnem alium ſacramenti effectum &: hoc etiam contingeret in adulto ſi ſimul cum baptizaretur, votum baptiſmi habere inciperet: & idem eſt etiam in ſacramento pœnitentiæ, quod conſummatur in diſpenſatione miniſtri abſoluentis. Cum enim aliqs actu abſoluitur. conſequitur plenariè ſacramenti effectum: ſed ſi antequàm abſoluatur habeat hoc ſacramentum in voto: quando ſcilicet proponit ſe ſubijcere clauibus eccleſiæ, iam virtus clauium operatur in ipſo, & conſequitur remiſſionem culpæ. Si quis tamen in ipſa abſolutione incipit conteri, & claues eccleſiæ habere in voto, in ipſa abſolutione ſacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam quæ infunditur in hoc ſacramento ſicut & alijs ſacramentis nouæ legis. vnde quandoq; contingit quòd aliqui non perfectè contriti virtute clauium gratiam cōtritionis conſequuntur: dummodo non ponant obicem ſpiritui ſancto: & idem eſt in alijs ſacramentis nouæ legis, in quib. gratia confertur. Videtur tamen eſſe differentia inter baptiſmum & pœnitentiam propter hoc, quòd ſacramentum pœnitentiæ ſemper exhibetur adultis, in quibus vt plurimum contritio præcedit tempore confeſſionem & abſolutionem, baptiſmus autem multotiens confertur pueris, in quibus votum baptiſmi non præcedit: omnino autem ſimile appareret, ſi etiam baptiſmus exhiberetur adultis.

4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 2. c. & ad 5. — ar. 259. 12 q. 103. ar. 2. c. & 22. q. 100. ar. 2. & 3. c. — 3. p. q. 68. ar. 8. 9. o. & 4. di. 4. q. 3. art. 1. q. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd verbum Hugonis nō eſt ſic intelligendum, quaſi ſententia Petri in ſacerdote abſoluente præcedat tempore ſententiam cœli, i. Dei remittentis culpā, ſed quia ſententia Petri approbat ſententiam Dei.

Ad ſecundum ſic dicendum, quòd medicina ſacramentalis operatur non ſolum actu adhibita, ſed etiam in propoſito exiſtens: & ideo quandoque ſanatio vulneris præcedit ſacramentalem abſolutionem.

4. d. 17. q. 2. art. 1. q. 8. c. ad 6.

Ad tertium dicendum, quòd nunquam poteſt eſſe vera contritio ſine voto clauium eccleſiæ, quantumcunque ſit dolor de peccato præterito, & propoſitum abſtinendi in futurum: & ideò in contritione culpa remittitur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum vir poſſit accipere crucem vxore nolente, ſi de eius incontinentia timeatur.

80

4. d. 5. art. 3. ad 1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd vir poſſit accipere crucem ad transfretandum vltra mare nolente vxore, ſi de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo prætermittere propriam ſalutem pro ſalute aliena. Sed homo procurat ſalutem propriam per hoc quòd cruce ſignatur. conſequēs plenam remiſſionem peccatorum: ergo non debet hoc prætermittere, vt prouideat ſaluti vxoris.

Sed contra eſt, quod Auguſti. dicit. Si abſtines ſine vxoris voluntate tribuis ei fornicationis licentiam: & peccatum illius tuæ imputabitur abſtinentiæ, ſed accipiendo crucem impedit a redditione debiti: ergo videtur quòd peccatum vxoris ſi coniugat viro imputetur.

Reſpondeo dicendum, quòd ea quæ ſunt neceſſitatis, non ſunt prætermittenda propterea quæ ſunt propriæ voluntatis. Vnde etiam Dominus Matth. 15. reprehendit phariſæos qui docebant prætermittere mandatum de honoratione parentū, vt aliquæ voluntariæ oblationes Deo offerentur. Ex neceſſitate autem viro imminet, vt gerat curam vxoris, quia caput mulieris eſt vir, vt dicitur 1. ad Cor. 11. Sed quod accipiat crucem ad transfretandum, ſubiacet propriæ voluntati. Vnde ſi vxor ſit talis quæ ſequi non poſſit propter aliquod legitimum impedimentum & de eius incontinentia timeatur, non eſt ei conſulendum vt accipiat crucem & dimittat vxorem: ſecus autem eſt ſi vxor continere voluntariè proponat, vel velit, & poſſit ſequi virum ſuum.

B. Paulus

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam ad ſalutem propriam viri pertinet vt gerat curam de ſalute vxoris, quæ viri regimini committitur.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de actibus humanis.

¶ Et primò de actibus pertinentibus ad prælatos.

¶ Secundò de actibus quæ poſſunt pertinere ad omnes. Pertinet autem ad prælatos præcipere, diſpenſare in præcepto, excommunicare rebellantes præceptis, & beneficia eccleſiaſtica conferre.

Vnde circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò de obedientia ad præcepta prælatorum, vtrum ſcilicet religioſus teneatur obedire prælato ſuo præcipienti ei in virtute obedientiæ. quòd reuelet ei crimen fratris occultum.

¶ Secundò circa diſpenſationem, vtrum Papa poſſit diſpenſare in bigamia.

¶ Tertiò circa excommunicationem, vtrùm aliquis teneatur vitare excommunicatos illos, de quorum excommunicatione etiam inter peritos eſt diuerſa ſententia. quibuſdam dicentibus eos excommunicatos eſſe, & alijs non eſſe.

¶ Quartò circa collationem beneficiorum, vtrum prælatus eccleſiæ licite poſſit dare beneficium cōſanguineo ſuo idoneo exiſtenti, ſi æqua facultate* occurrat ei alius magis idoneus.

*Al. facilitate.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſubditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimen occultum fratris.

81

ar. 16. & 4 d. 21. q. 2. 1. q. 1. a d 2. Ma. q6. 15. ar. 1. ad 5.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſubditus nō teneatur obedire prælato præcipienti reuelationem criminis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc quòd non ſubditur eius iudicio. Sed occulta non ſubduntur iudicio humano, ſed ſoli iudicio diuino: ergo circa eorum reuelationem nullus tenetur obedire prælato præcipienti.

Sed contra eſt, quòd prælatus in capitulo religioſorum poteſt præcipere id de quo iudex Secularis, uel eccleſiaſticus poteſt exigere iuramentum. Sed quandoque iudex ſecularis, uel eccleſiaſticus exigit iuramentum ab aliquo, ut reuelet id quod ſcit de aliquo occulto ut dicit quædam decretalis de purgationibus ergo pari ratione ipſe prælatus in capitulo poteſt etiam religioſis præcipere in uirtute ipſius obedientiæ, ut dicant ei ſi quid ſciunt de aliquo crimine occulto.

Reſpondeo dicendum, quòd peccatum dupliciter poteſt eſſe occultum. Vno modo ſimpliciter: ita ſcilicet quòd ad multorum notitiam nullo modo peruenit: & tale peccatum occultum nocet ſoli facienti, & ideo qui tale peccatum occultum fratris ſcit ſolum hoc debet intendere ut fratris peccantis ſalutem procuret, unde inſtitutus eſt à domino ordo correctionis fraternæ: ut primo quidem corripiat aliquis fratrem occultè peccantem inter ſe, & ipſum ſolum poſtmodū adhibeat duos uel tres teſtes, & tunc tandem ſi non corrigatur dicat Eccleſiæ, contra quem ordinem ſi prælatus præcipiat, ut peccatū fratris occultum ei dicatur, non eſt obediendum: & ipſe peccat præcipiēdo, quia oportet Deo magis quàm hominibus obedire. Si autē peccatum fratris non ſit adeo occultum, quin per aliquas ſuſpitiones in multitudinis notitiam ueniat, unde multorum ſcandalum oriatur iam peccatum non ſolum nocet illi, ſed multis: & quia bonum multitudinis præfertur bono unius, ideò prælatus debet diſquirere ueritatem de facto, ut ſcandalum multitudinis ceſſet, uel per pœnam peccantis, uel per eius excuſationem. Et ideo in tali caſu poteſt præcipere ſcienti crimē fratris, quod manifeſtet: & ille cui præcipitur tenetur prælato obedire. Sic enim cum non ſit omnino occultum crimen pertinet ad iudicium p̄lati, & in hoc caſu loquitur decretalis, nō aūt in primo.

22. q. 70 ar. 1. 2. o.

Vnde patet reſponſio ad obiecta.

uerit. q. 3. arti. 2. ad 13.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Papa poſſit diſpenſare ſuper bigamia.

82

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Papa non poſſit diſpenſare in bigamiæ irregularitate, non enim poteſt ab homine diſpenſari in his q̄ ſunt diuinitus inſtituta, ut Ber. dicit in li. de diſpenſatione & p̄cepto. Sed doctrina Apoſtoli in

qua continetur quòd bigamus non promoueatur, vt patet 1. F ad Timo. 3 & ad Titum. 1. eſt diuinitus promulgata, ſecundum illud Apoſtoli 2. ad Timot. vltim. An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus: ergo Papa nõ poteſt cum bigamis diſpenſare.

[illegible] art. 3. o.

Sed contra eſt, quod in decretis d. 5. dicitur, quòd Papa cum quodam bigamo diſpenſauit.

art. 192. c. ſi. 22. q6. to8. art 4. ad 2. & q. 89 arti. 9. ad. 3. 4. d. 17. q. 3. ar. 1 q. 50. & l. 33. q. 2. rt. 1. q. 1. o.

Reſpondeo dicendum, quòd Papa habet plenitudinem poteſtatis in Eccleſia, ita ſcilicet quod quæcunque ſunt inſtituta per Eccleſiam, vel Eccleſiæ prælatos ſunt diſpenſabilia à Papa. Hæc enim ſunt quæ dicuntur eſſe iuris humani: vel iuris poſitiui. Circa ea verò quæ ſunt iuris diuini, vel iuris naturalis, diſpenſare non poteſt, quia iſta habent efficaciam ex inſtitutione diuina. Ius autem diuinum eſt quod pertinet ad legem nouam: vel veterem. Sed hæc differentia eſt inter legem veterem &, quia lex vetus determinabat multa tam in præceptis cæremonialibus pertinentib. ad cultum Dei, quàm etiam in præceptis G iudicialib. pertinentibus ad iuſtitiam inter homines conſeruandam: ſed lex noua quæ eſt lex libertatis. huiuſmodi determinationes non habet, ſed eſt contenta præceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & ſacramentis gratiæ, vnde & dicitur lex fidei & lex gratiæ propter determinationem articulorum fidei & efficaciam ſacramentorum. Cætera verò quę pertinent ad determinationem humanorum iudiciorum, vel ad determinationem diuini cultus liberè permiſit Chriſtus, qui eſt nouæ legislator, prælatis Eccleſiæ & principib. Chriſtiani populi determinanda, vnde huiuſmodi determinationes pertinent ad ius humanum, in quo Papa poteſt diſpenſare. In ſolis verò his quæ ſunt de lege naturæ & in articulis fidei, & ſacramentis nouæ legis diſpenſare non poteſt. Hoc enim non eſſet poſſe pro veritate, ſed contra veritatem. Manifeſtum eſt autem quòd bigamum non promoueri, neque eſt de lege naturæ, neque pertinet ad articulos fidei, neque eſt de neceſſitate ſacramenti: quod H patet ex hoc quod ſi bigamus ordinetur, recipit ordinis ſacramentum, ſed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Vnde circa hoc poteſt Papa diſpenſare, licèt diſpenſare non debeat: niſi ex magna & euidenti cauſa, ſicut etiam poſſet diſpenſare circa hoc quòd aliquis ſacerdos non indutus veſtibus ſacris conſecraret corpus Chriſti. Et eadem ratio eſt de omnibus alijs huiuſmodi, quę ex inſtitutione humana proceſſerunt.

rti. 30. c. 2 q. 180. . 1. 2. o. & 3. ad 3.

12. q. 97. tr. 3. ad 1. & ar. 4. d. 3 & q. 100 ar 8. o.

4. d. 27 q. 3. art. 3. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apoſtolus dupliciter in doctrina ſua aliqua propoſuit: quædam quidem ſicut promulgans ius diuinum: ſicut illud quod habetur ad Gal. 5. Si circumcidimini Chriſtus vobis nihil proderit, & multa alia huiuſmodi, & in hoc Papa non poteſt diſpenſare, quædã verò ſicut propria auctoritate aliqua ſtatuens. Nam ipſe dicit. 1. ad Cor. 11. Cætera cum venero diſponam, & infra 16. mãdauit, ut collectæ quæ fiunt in ſanctos per unam ſabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et ſimiliter etiam quod dicitur I de bigamo non promouendo, non eſt iuris diuini, ſed inſtitutio auctoritatis humanæ diuinitus homini conceſſę.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum debeant vitari illi excommunicati, de quorum excommunicatione eſt apud peritos diuerſa ſententia.

83

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd non debeant vitari illi excommunicati, circa quorum excommunicationem ſapiens contraria opinatur. Quia ſecundum iura Epiſcopus non poteſt auferre beneficium, quod clerico conceſſit ſine culpa. Sed non minus debetur communio fidelium cuilibet fideli, quam beneficium clerico ſibi ab Epiſcopo collatum: K ergo nec communio fidelium eſt alicui ſubtrahẽda ſine culpa. Sed quando dubitatur, an cauſa ſubſit, promptior debet eſſe animus boni viri ad interpretandum in minorem partem, ergo ex quo dubitatur de excommunicatione aliquorum, magis debet aliquis per hoc ſtare, quòd non ſint excommunicati. Et ita non debet eos uitare.

ar. 48. c. & 4. di. 18. q. 2. art. 4. q. 2. & 3.

De participatione in excõmunicatis.

Sed contra eſt, quòd ſi aliquis percuſſus in bello moriatur ſi ignoretur quis eum percuſſerit propter dubium, quilibet, qui in bello interfuit, irregularis habetur ſecũdum iura: ergo à ſimili uidetur quòd ex quo dubiũ eſt de aliquibus an ſint excõmunicati, quòd propter maiorem cautelam ſint uitandi.

Reſpondeo dicendum, quòd dubitatio de excommunicatione aliquorum, aut præcedit ſententiam iudicum, aut ſequitur. Si præcedit puta cum nondum eſt declaratum per iudicum conſenſum aliquos eſſe excommunicatos non ſunt uitandi quouſque certo iudicio terminetur. In hoc enim caſu certum eſt quòd in mitiorem partem interpretari debemus. Vnde & Deutero. 27. dicitur. Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris, & iudicum intra portas tuas uideris uerba uariari, uenies ad ſacerdotes & ad iudicem quæreſque ab eis, & facies quodcunque dixerint. Sed ſi ambiguum oriatur poſt cõcordem iudicum determinationem magis ſtandum eſt ſententiæ iudicum duplici ratione. Primò quidem, quia iudices ſollicitius diſcutientes negotium, plenius poſſunt percipere ueritatem, etiam ſi ſint minus periti quàm alij qui perfunctoriè conſtituuntur & extraordinariè. Secundo quia hoc eſſet magnum nocumentum utilitatis communis ſtatus hominum ſi ſententiæ non ſtaretur ſed quilibet pro ſuo libitu uellet ſententiæ calumniam ingerere, quia ſic litigia eſſent interminabilia, & ideo in tali caſu magis eſt ſtandum ſententiæ iudicum, niſi fortè ſit per appellationem ſuſpenſa.

Deuterõ.

Ad tõnẽ.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

Vtrum prælatus poſſit committere curam eccleſiæ ſuo conſanguineo idoneo.

CIRCA quartum ſic proceditur. Videtur, quòd prælatus Eccleſiæ non poſſit Eccleſiæ curam committere ſuo conſanguineo quamuis idoneo, poſt poſito meliori: Pater enim ſuæ filiæ quærit ſponſum, quam magis poteſt idoneum, & ſponſus ſuæ ſponſæ quærit fideliſſimum cuſtodem pro poſſe. Sed maior prælatus ad Eccleſiam ſibi ſubiectam comparatur, uel ſicut pater ad filiam, uel ſicut ſponſus ad ſponſum: ergo debet ei de perſona idonea prouidere, quantum ad melius poteſt. 84

12. qu. 63. ar. 2. ad 2. 3 & ar. & ad 3. & q. 181. ar. 3.

2 Præt. Ioannes Euangeliſta maxime fuit idoneus, & tamen H quia conſanguineus Chriſti erat ſecundum carnem, prætulit ei Petrum in regimine Eccleſiæ, ergo etiam prælatus ſi habeat conſanguineum æquè idoneum non debet ei prouidere in Eccleſia magis quam alij æquè idoneo. Multo ergo minus ſi ſit minus idoneus.

Sed contra eſt, quòd ſecundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere ſibi magis coniunctos. Sed his quos magis ex charitate diligimus etiam magis debemus prouidere, unde eorum meritum creſcat. Cum ergo ex bona diſpenſatione eccleſiæ creſcat meritum bene adminiſtrantis, uidetur quòd prælatus magis debeat ſuis quàm extraneis prouidere. etiam ſi ſint minus idonei.

22. q. 26. ar. 6. q. 31. ar. 3 & q. 32. ar. 9 o

Reſpondeo dicendum, quòd aliter eſt dicendum de conſanguineo prælati æquè idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim ſit æquè idoneus, poteſt prælatus ſuum conſanguineum præferre, niſi forte ex hoc ſcãdalum oriatur, uel aliqui ex inde malum exemplum accipiant, ut probabiliter præſumi poſſit, quòd alij prælati hoc exemplo inducantur ad dandum ſuis conſanguineis etiam minus dignis, & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit utilitati eccleſiæ cum æquè idoneo prouidetur, licet circa huiuſmodi prouiſionem etiam amori naturali ſatisfaceret, qui non eſt contrarius charitati, ſed magis charitate informatur. Et hoc ſignificatur Geneſ. 48. Vbi Pharao dixit ad Ioſeph de fratribus ſuis. Si noſti in eis uiros induſtrios, conſtitue eos magiſtros pecorũ meorũ. Si uero ſit minus idoneus cõſanguineus prælati. non debet eum præficere ad curam eccleſiæ poſtpoſito meliori, duplici ratione. Primò quidẽ quia hoc uidetur eſſe contra fidelitatem, quam in bono diſpenſatore Dominus requirit. Non enim faceret fideliter negocium alicuius domini qui poſſet rem eius meliorare ſi hoc prętermitteret ut ſuis conſanguineis ſatisfaceret. Secundo quia hoc uidetur ad perſonarum acceptionem pertinere, quæ conſiſtit in hoc quòd aliquis accipit pro cauſa conditionem perſonæ quæ non facit ad negocium, ſicut ſi aliquis daret ſententiam pro aliquo, quia diues eſt, & non quia iuſtitiam habet, quæ eſt conditio faciens ad negocium. Eſſe autem conſanguineum, non eſt aliqua conditio pertinens ad curam eccleſiæ, quæ non obtinetur iure ſanguinis, ſed diuino munere. Eſſet autem conditio faciẽs ad negocium circa diſpenſationem patrimonialium bonorũ, unde ſi epiſcopus de patrimonialib. bonis magis prouideat ſuo conſanguineo minus idoneo. non eſt acceptio perſonarum. Sed ſi ratione conſanguinitatis ei prouideat in patrimonio crucifixi, non caret uitio perſonarum acceptionis, quam Aug. dicit in eccleſiaſticis gradibus diſpenſandis; exponens illud quod habetur Iacob. 2. Nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hiero. etiam dicit. & habetur, 8. q. 1. Extraneus ex alia tribu à Moyſe eligitur, ut ſignaret principatum in populo non ſanguini deferendum eſſe, ſed uitæ, ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, ut non quærant eos in eccleſia columnas eligere, quos plus cognoſcant.

ar. 116. & 22. q. 6. 3. arn. 3. c. & ueri. q. 2. arti. 6. ad 14.

Acceptio perſonarũ in quo conſiſtat. art. 106. c.

Iacobi 2.

Cañon.

ſcant eccleſiæ prodeſſe, ſed quos uel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniri.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de actibus, q̄ poſſunt ad omnes homines pertinere.

¶Et primò de actibus pertinentibus ad uim intellectiuam.

¶Secundò de actibus pertinentibus ad uim appetitiuam.

CIRCA primum quæſita ſunt tria.

¶Primò, vtrùm poſſit aliquis ſine peccato appetere ſcire ſcientias magicas.

¶Secundò, vtrum enunciabile quod ſemel eſt uerum ſemper ſit verum.

¶Tertiò, vtrum magiſter determinando quæſtiones theologicas magis debeat uti ratione, uel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas.

85

arti. 60. c. & 2. d. 39. q. 1. ad 5. art. 2.

AD primum ſic procedebatur. Videtur, quòd homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas. Non enim eſt peccatum appetere illud per quod ponitur intellectus hominis in optimo, ſed per quamlibet ſcientiã ponitur intellectus hominis in optimo, quia uerum eſt bonum intellectus, ut dicitur in ſexto Ethico. Scientia autem uerorum eſt ergo hoc poteſt licitè appetere ſcire quamcunque ſcientiam, & ita ſine peccato poteſt homo appetere ſcire ſcientias magicas.

Sed contra. Prohibitio non eſt niſi de illicito. Sed ſciẽtiæ magicæ ſunt prohibitæ: ergo illicitum eſt appetere eas ſcire.

12. q. 18. art. 2. & 3. o. & 2. d. 36. ar. 5. o *al. bon⁹.

Reſpondeo dicendum, q̄ actus humanus* poteſt dici dupliciter. Vno modo ex genere. Alio modo ex circunſtantia. Ex genere quidem dicitur eſſe actus bonus ex eo q̄ actus cadit ſupra debitam materiam, debita autem materia appetitus eſt bonũ, vnde appetere quodcunque bonum eſt bonum in genere, omnis autem ſcientia, ſiue quæcunque cognitio bonum aliqd eſt alioquin Deus cui nihil mali ineſt, non haberet omnnem ſcientiam tam bonorum quàm malorum, unde appetere quamcunque ſcientiam uel notitiam, quarumcunque rerum ſiue bonarum ſiue malarum, eſt bonum in genere. Sed tamen ſecundum diuerſas circunſtantias additas poteſt eſſe bonum uel malũ, & præcipuè hæc diuerſificantur ſecundum intẽtionem finis. Nã ſi aliquis appetat ſcire ſcientias magicas ut eis etiam utatur, eſt malum. Si autem appetat eas ſcire ut eas confutet & reprobet, ſic eſt bonum & licitum. Similiter etiam ex conditione perſonæ poteſt hoc diuerſificari, uel etiam ex modo appetendi. Si. n. ſic aliquis appetat ſcire huiuſmodi ſcientias ut earum notitiã præferat aliis utilioribus rebus, inordinatus eſt appetitus, & ſimiliter ſi ſit talis perſona ad quam non pertinet hoc ſcire, inordinare hoc appetit.

1. p. q. 22. ar. 3. ad 3. & 22. q6. 167. ar. 1. o. ar. 60. o & ar. 103.

22. q. 1. ar. 3. ad 2 12 q. 57. ar. 3 ad 1. & 22 q. 95. ar. 1. ad 2. 86.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnis ſcientia ponit intellectum in aliquo ſui bono, quia omne uerum eſt quoddã bonum intellectus, ſed non omnis ſcientia ponit intellectum in ſui optimo, ſed illa ſola quæ eſt circa primam ueritatẽ, nec etiam uerum eſt quòd magicæ artes ſint ſcientiæ, ſed potius ſunt quædam fallaciæ Dæmonum.

Ad ſecundum dicendum, quòd huiuſmodi artes ſunt prohibitæ quantum ad ſuum uſum. Si uerò prohiberetur alicui & earum ſtudium propter periculum utendi tunc eſſet malum quia prohibitum.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum enunciabile ſemel uerum, ſit ſemper verum.

86

1. p. q. 14. art. 15. ad 3. & 1. d. 41 ar. 5. c.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd non oporteat enunciabile quod ſemel eſt uerum ſemper futurum eſſe uerum. Si enim hoc eſſet uerum in aliis enunciabilibus, pari ratione hoc eſſet uerum in enunciabilibus de futuro. Sed in iſtis hoc non eſt uerum, quia ut dicit Philoſo. in 2. de generatione. (T. com. 64) Futurus quis incedere non incedet: ergo nõ oportet enunciabile quod ſemel eſt uerũ. ſẽp eſſe futurũ uerũ.

¶2 Præt. ſi partes ſunt eædem, & totum eſt idem. Sed partes enunciabilis ſunt prædicatum & ſubiectum & compoſitio, ergo idem eſt enunciabile exiſtente eodem prædicato & ſubiecto & compoſitione, ſed taliter exiſtente eodem enunciabili contingit quòd ſit quandoque uerum, & quandoque falſum, ſicut A hoc enunciabile Sor. ſedere eſt uerum eo ſedente, & falſum eo non ſedente, ſecundum illud Philoſophi in prædicamentis. Ex eo quòd res eſt, uel non eſt, oratio eſt uera uel falſa: ergo enunciabile quod ſemel eſt uerum, non propter hoc ſemper eſt verum.

Sed contra iſta enunciabilia. Sortem currere & ſortem cucurriſſe, & ſortem ſuiſſe curſurum non differunt niſi ſecundum diuerſam conſignificationem temporis. Sed diuerſa ſignificatio non tollit identitatem nominis. Idem enim nomen dicitur eſſe per omnes caſus & in ſingulari & in plurali numero: ergo etiam prædicta tria enunciabilia ſunt idem enunciabile. Sed ſi unum horum ſemel ſit uerum ſemper oportet, quòd aliquod eorum ſit uerum, quia ſi ſemel eſt uerum quòd ſortes currit, prius erat uerum quòd ſortes curret, & poſtea erit verum quòd ſortes cucurrit: ergo ſi enunciabile aliquod ſemel eſt uerum, ſemper erit uerum.

B Reſpondeo dicendum, quòd huius dubitationis vis, in hoc conſiſtit ut ſciatur utrum ſit idem enunciabile quod eſt de præſenti præterito, & futuro. Si enim hoc uerum ſit, conſequẽs erit quòd enunciabile quod ſemel eſt verum ſemper erit verum, licèt fortè hoc dubitationem aliquam habere poſſit circa enunciabilia de futuro contingenti, ſed hoc eſt alterius inquiſitionis. Si uerò ſint diuerſa enũciabilia de præſenti præterito & futuro, eſt autem idem enunciabile quod eſt de præſenti qualitercunque res ſe habeat, manifeſtum eſt quòd idem enunciabile quandoque eſt uerum, quandoque falſum, ſecundum quòd Philoſophus dicit in prædicamentis. Quod eadem oratio & opinio quandoque eſt uera quandoque falſa. Ad cuius euidentiã, ſciendum eſt quòd ſecundum Philoſophum in 1. Periherme. nias, tria quædam per ordinem inueniuntur. Nam uoces ſunt ſigna intellectus, intellectus autem ſunt rerum ſimilitudines manifeſtum eſt autem quòd unitas uocis ſignificatiuæ, uel diuerſitas non dependet ex unitate uel diuerſitate rei ſignificatæ C alioquin non eſſet aliquod nomen æquiuocum. Secundũ hoc enim ſi ſint diuerſæ res eſſent diuerſa nomina & non idem nomen. Dependet ergo unitas, uel diuerſitas uocis ſignificatiuæ ſiue complexè ſiue incomplexè ex unitate uel diuerſitate uocis uel intellectus, quorum unum, ſ. uox eſt ſignum & nõ ſignatũ tantum: intellectus autem ſignum & ſignatum, ſicut & res. Poteſt ergo nomen uel enunciabile eſſe aliud & aliud uel ꝓpter diuerſitatem uocis tantum: ſicut eſt in ſynonimis, in quib. eſt diuerſa uox, ſed idem ſignificatum omnino uel etiam cum diuerſitate uocis poteſt eſſe diuerſitas intellectuum, ſiue propter diuerſitatem modi intelligendi: & hoc contingit quandocunque eſt diuerſitas cõſignificationis, quæ conſequitur diuerſum modum intelligendi unam & eandem rem, & præcipuè hoc apparet in tempore, quod per ſe commiſcetur operationi intellectus humani componentis & diuidentis, ut dicitur in 3. de anima. Et ideo dicendum eſt, q̄ non eſt idem enunciabile Sortem D ſedere & ſortem ſediſſe: uel ſeſſurum eſſe: ſed Sortem ſedere eſt idem enunciabile, quia eſt eadem uox & idem modus ſignificãdi: & ideo patet quòd idem enunciabile poteſt quandoque eſſe uerum quandoque falſum.

3. diſt. 24. ar. 1. q6. 2 ad 5. & veri. q6. 14. art. 12.

Lec. 18. 2.

2. diſt. 42. ar. 5. ad 3.

1. p. q. 13. ar. 4 ad 1. po. q. 9. ar. 7. ad 13

veri. q6. 1. a. 6. c. ad 2 Ad 1. 6. am.

Vnde duo prima concedimus.

Ad tertium dicendum, q̄ diuerſitas conſignificationis tollit nominis identitatem, intantum quòd obliqui, ſecundum Philoſophum, non ſunt nomina, ſunt tamen unum nomen non ſimpliciter, ſed inquantum conueniunt in uno ordine declinationis.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum determinationes theologicæ debeant fieri authoritate, vel ratione.

E

87

Cõtra gẽtiles lib. 1. c. 1. 8. & 9.

CIRCA tertium ſic proceditur. Videtur q̄ magiſter determinans quæſtiones theologicas magis debeat uti auctoritatibus, quam rationibus quia in qualibet ſcientia quæſtiones optimè determinantur per prima principia illius ſcientiæ. Sed prima principia ſcientiæ theologicæ ſunt articuli fidei, qui nobis per auctoritates innoteſcunt: ergo maximæ quæſtiones theologicæ ſunt determinandæ per auctoritates.

Sed contra eſt quod dicitur ad Titum. 1. ut ſit potens exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Sed contradicentes melius reuincuntur rationibus quàm auctoritatibus: ergo magis opor tet determinare quæſtiones per rationes, quàm per auctoritates.

Reſpon. dicendum, q̄ quilibet actus exequendus eſt ſecũdũ q̄ conuenit ad ſuum finem, diſputatio autem ad duplicem finẽ poteſt ordinari. Quædam. n. diſputatio ordinatur ad remouendum dubitationem, an ita ſit, & in tali diſputatione theo-

logica maxime utendum eſt auctoritatibus quas recipiunt illi F cum quibus diſputatur, puta ſi cum Iudæis diſputetur, oportet inducere auctoritates ueteris teſtamenti. Si cum Manichæis, q. uetus teſtamentum reſpuunt, oportet uti ſolùm auctoritatibus noui teſtamenti. Si autem cum ſchiſmaticis qui recipiunt uetus & nouum teſtamentum, non autem doctrinam ſanctorum noſtrorum, ſicut ſunt Græci, oportet cũ eis diſputare ex auctoritatibus noui vel ueteris teſtamenti, & illorum doctorũ,
2. di. 1. q. 1 art. 1. c. & poten. q. 3. ar. 6. c. quos ipſi recipiunt. Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales cõfugere. Quædam verò diſputatio eſt magiſtralis in ſcholis non ad remouendum errorem, ſed ad inſtruendum auditores, ut inducantur ad intellectũ ueritatis quam intendit, & tunc oportet rationibus inniti inueſtigantibus ueritatis radicem & facientibus ſcire quomodo ſit uerum quod dicitur, alioquin ſi nudis auctoritatibus magiſter quæſtionem determinet certificabitur quidem auditor quòd ita eſt, ſed nihil ſcientiæ, uel intellectus acquiret, ſed uacuus abſcedet.

Et per hæc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæſitum eſt de rebus pertinentibus ad vim appetitiuam.

Et primò de bonis.

Secundò, de malis.

CIRCA primum quæruntur duo de martyrio.

Primò, vtrum aliquis abſq; perfecta charitate poſſit ſe ad martyrium offerre.

Secundò, utrum ſuſtinere martyrium pro Chriſto ſit in præcepto.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum aliquis abſque perfecta charitate ſe poſſit martyrio offerre.

88

4. diſt. 49. q. 5. art. 3. q. 2. ad 7. & 22. q. 124. o. de martyrio

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd aliquis abſq; pfecta charitate poſſit ſe martyrio offerre, quia ſuper illud Pſal. 118. ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topation. dicit Gl. q. minima charitas plus diligit Dei legem, quam milliaria auri & argenti: & eadem ratione quàm omnia temporalia. Sed id quod minus diligimus exponimus pro eo, quòd magis diligimus: ergo & omnia temporalia, & ẽt propriam uitã poteſt exponere pro Chriſto, qui habet minimam charitatem.

Sed contra. Si aliquis abſque perfecta charitate poteſt ſe offerre martyrio, ergo pari ratione poterit martyrium ſuſtinere abſque charitate perfecta. Sed hoc uidetur eſſe falſum ſecundum illud Io. 15. Maiorem charitatem nemo habet quã ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis: ergo aliquis abſque charitate perfecta non poteſt ſe ad martyrium offerre. I

2. q. 2. 44. art. 4. 5. & 8. c.

Reſpon. dicendum in operibus uirtutum duo ſunt attẽdenda. ſ. id quod fit, & modus faciendi. Contingit autem idem factum, quod fit ſecundum aliquam perfectam uirtutem, fieri ẽt non ſolum ab habente paruam uirtutem: ſed etiam a non habente uirtutem, ſicut aliquis non habens iuſtitiam poteſt facere aliquod opus iuſtum. Sed ſi attendamus ad modum faciendi, ille qui non habet uirtutem non poteſt operari, ſicut ille qui habet: nec ille qui habet paruam, ſicut ille qui habet magnã, q operatur faciliter, & prõptè & delectabiliter, qd non ita facit ille q caret uirtute, uel qui paruã habet. Sic ergo dicẽdum eſt, quòd hoc opus quod eſt offerre ſe martyrio, uel ẽt martyrium ſufferre poteſt facere non ſolùm charitas perfecta, ſed etiam imperfecta, & quod plus eſt etiam ille qui caret charitate. ſecundum K illud Apoſtoli 1. ad Cor. 13. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, &c. Sed charitas perfecta hoc facit promptè, & delectabiliter, ſicut patet de Laurentio & Vincentio, qui in tormentis charitatem oſtenderũt, hoc autem non poteſt facere charitas imperfecta, uel etiam ille qui charitate caret.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum pati martyrium propter Chriſtum ſit in præcepto.

89

22. q. 124. ar. 1. ad 3. & ar. 3. ad 1. & 4. di. 49. q. 5. ar. ti. 3. q. 2.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, q. pati martyrium propter Chriſtum non ſit in præcepto. Minus enim uidetur q. homo det ſua, quàm q. proprium corpus ponat, ut dicit Greg. in illa homi. Ego ſum paſtor bonus. Sed dimittere omnia ſua propter Chriſtum non cadit ſub præcepto, ſed ſub conſilio: ergo etiam exponere corpus ſuum martyrio non cadit ſub præcepto.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit 13. de ciui. Dei, cum dictum eſt homini morieris ſi peccaueris, non dicitur martyri morere ne pecces. Sed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit ſub præcepto: ergo mors martyrum cadit ſub præcepto.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid cadit ſub præcepto dupliciter. Vno modo abſolutè. Alio modo ſecundum animi præparationem, quia enim præceptum importat rationem debiti illud abſolute cadit ſub pręcepto, quod eſt debitum propter aliquod præexiſtens, ſicut præceptum dę honoratione parentum vel de amando Deum. Sed quandoque contingit, q. id quod facit aliquid eſſe debitum, nondum præceſſit, ſed poteſt occurrere. G Vnde hoc cadit ſub præcepto non abſolutè, ſed ſecundum præparationem animi, ita ſ. ut homo habeat animum paratũ ad faciendum illud, quod debitum redditur ex aliqua cauſa occurrente, & hoc modo exponit Aug. illa Domini præcepta q ponuntur Matt. 5. Si quis percuſſerit te in unam maxillã, præbe ei & aliam: quia. ſ. ſi opus eſſet, & hoc exigeret ſalus aliorũ, homo debet eſſe paratus ad hoc faciendum, & per hunc modũ ſuſtinere martyrium propter Chriſtũ cadit ſub præcepto, qa. ſ. homo debet habere animum paratum ut prius permitteret ſe occidi, quàm Chriſtum negaret uel mortaliter peccaret: & ſic etiam relinquere bona propria cadit ſub præcepto, quia debet eſſe paratus animus Chriſtiani magis ſuſtinere rapinam bonorum ſuorum quam Chriſtum negare, uel mortaliter peccare.

ar. 112. & 12. q. 99 ar. 1. 5. c. & & po. q. 6. 10. artic. 4. ad 8.

Matth. 22. ubi ſupra.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

H

QVAESTIO XI.

DEINDE quæſitum eſt de actibus magis, ſcilicet de primis motibus.

CIRCA quos quæſita ſunt duo.

Primò, vtrum primi motus ſemper ſint peccata.

Secundò, vtrum in infidelibus ſint peccata mortalia.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum primi motus ſemper ſint peccata.

90

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur, quòd primus motus ſemper ſit peccatum, dicit enim Magiſter 21. diſt. ſecundi libri Sententiarum, quòd tentatio a carne non poteſt eſſe ſine peccato. Sed quandocunque eſt primus motus eſt tentatio a carne: ergo primus motus non poteſt eſſe ſine peccato.

Sed contra eſt, quod ad Rom. 6. ſuper illud. Non ergo regnet peccatum in ueſtro mortali corpore. dicit gl. Non prohibet cõcupiſcentiam quæ uitari non poteſt: ſed illud quod non poteſt uitari non eſt peccatum, ergo concupiſcentia quæ eſt primus motus non eſt peccatum.

Reſpondeo dicendum, quòd motus importat inclinationem quandam ad terminum, quæ quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actibus. Eſt autem in homine triplex appetitus: unus quidem naturalis, ſecundum quòd uis appetitiua pertinet ad animam uegetabilem, ſicut & uis digeſtiua & expulſiua & retentiua. Secundus appetitus eſt ſenſualitatis, qui mouetur ſecundum apprehenſionem ſenſus. Tertius appetitus eſt uoluntatis, qui mouetur ſecundum iudicium rationis. Peccatum quod habet rationem culpæ de quo nunc loquimur, non poteſt eſſe niſi in actu uoluntario, qui ſcilicet eſt aliqualiter in poteſtate peccantis, actus autem appetitus naturalis non ſubiacet imperio rationis, ſicut nec actus aliarum potentiarum uegetabilis animæ, & ideo in actu talis appetitus non poteſt conſiſtere culpa, ſicut quòd homo eſuriat uel ſitiat abſque culpa, & idem dicendũ eſt in aliis huiuſmodi. Sed actus appetitus ſenſitiui ſubiacet imperio rationis, q. ia ratio præueniens ipſum poteſt eum imperare uel etiam impedire: & ideo talis motus poteſt iam habere rationem culpæ: & ſi ſequatur iudicium rationis, poterit etiam eſſe peccatum mortale: ſicut & motus exteriorum membrorum imperati a ratione. Si autem præueniat iudicium rationis, eſt quidem peccatũ: ſi tendat

1. p. q. 19. ar. 9.

22. q. 148. ar. 1. ad 3. 1. par. q. 6. 105. ar. 4. & q. 106. ar. 2. 12. q. 71. ar. 5. 6. c. & ad 2.

12. q. 6. 17. ar. 8. & 9. c. 2. di. 21. q. 1. art. 2. ad 5. & diſtin.

ſat in aliquid illicitum quia in poteſtate hominis fuit ipſum A
cohibere, eſt tamen veniale peccatum & leuiſſimum, ut patet p
44. q. 3. art. Augu. 12. de Trin. & hoc dicitur primus motus peccati: motus
6. 0. autem ſuperioris appetitus, id eſt voluntatis conſequens iudi-
12. q. 17. cium rationis, iam poteſt eſſe peccatum mortale.
ar. 7. 0. Primum ergo concedimus.
2. di. 24. Ad ſecundum dicendum, quòd concupiſcentia non poteſt
q. 2. artic. vitari ſic, quòd nullus concupiſcentię motus ſurgat: quia dum
2. 0. reſiſtitur vni, inſurgit alius, poſſunt tamen uitari ſinguli, & ex
Ad ratio- hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati, licèt non habeat
nes. rationem perfecti peccati: quod eſt peccatum mortale.
12. q. 74.
a. 3. ad 2.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia.

91
12. q. 80. ar. 3. ad 5. Ma. q. 7. ar. 8. o. & 12. q. 89. ar. 5. o.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia. Quia ſicut Anſel. dicit in lib. de gratia & lib. arb. Eos qui non ſunt in Chriſto Ieſu, ſequitur damnatio ſi ſentiunt concupiſcentiam: etiã ſi non conſentiant: ſed ſentire concupiſcentiam eſt habere primum concupiſcentiæ motum: ergo fideles qui non ſunt in Chriſto IESV peccant mortaliter, ſecundum primos motus quia dãnatio non debetur niſi peccato mortali.

¶2 Præt. quilibet homo debet habere originalem iuſtitiam, ſecundum quam concupiſcentia reprimebatur: ſed cõtra hoc debitum eſt quilibet concupiſcentiæ motus: ergo quilibet concupiſcentiæ motus eſt peccatum mortale. Omne. n. quod eſt contra debitum, habet peccati mortalis rationem.

Sed contra. Quantò eſt gradus altior, tãtò eſt caſus grauior. Sed altior eſt gradus fidelis, quàm infidelis. Cum ergo primi motus fidelium non ſint peccata mortalia, multò minus primi motus infidelium.

ar. 90. Reſpondeo dicendum, quòd primus motus, ſicut dictum eſt, eſt motus ſenſualitatis præueniens deliberationem rationis: eadem autẽ natura ſenſualitatis eſt & rationis in fidelibus & in infidelibus. Ad naturam autem ſenſualitatis & rationis pertinet quòd motus ſenſualitatis, quæ eſt abſque deliberatione rationis non poſſit eſſe peccatum mortale, quia peccatum mortale eſt quod conſiſtit in auerſione à Deo, ad quem conuerti non poteſt homo niſi per rationem: & per conſequẽs
12. q. 55. auerſio à Deo quæ conſtituit peccatum mortale, non poteſt eſſe niſi in ratione, vt patet per Augu. 12. de Trini. & ideo dicen-
art. 1. & 4. dum eſt quòd primi motus infidelium non ſunt peccata mor-
12. q. 158. talia, ſed uenialia.
ar. 2. ad 3 AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dictum Anſelmi depen-
& verita. det ex verbo Apoſtoli, qui concludit ad Rom. 8. quòd nihil eſt
q. 26. art. damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum D
6. ad 16. carnem ambulant. Videtur ergo quod his qui nõ ſunt in Chriſto Ieſu ſit aliquid damnationis, etiam ſi non ſecundum carnem ambulent motibus carnis conſentientes: alioquin nihil plus haberent hi qui ſunt in Chriſto Ieſu quàm alij. Eſt ergo aliquid damnationis his qui non ſunt in Chriſto Ieſu, ſi ſentiant motus carnis, quamuis non conſentiant: quod quidem qualiter ſit intelligendum, ex proceſſu apoſtoli apparet: præmiſerat enim reparationem gratiæ inchoatam eſſe in his qui ſunt in Chriſto Ieſu quantum ad mentem, licet non quantum ad carnem. præmiſerat enim, Ego ipſe mente quidẽ ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati ſcilicet propter legem fomitis: quæ adhuc manet in corporis membris. Ne ergo hi qui ſunt in Chriſto Ieſu viderentur adhuc priſtinæ damnationi ſubiacere propter fomitis motus, concludit apoſtolus quòd nihil eſt damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu: ſi non ſecundum carnem ambulant: quia damnatio originalis peccati ſoluta eſt per gratiam Chriſti, quamuis actu remaneat fomes peccati: damnationem uerò actualis peccati non incurrunt: quia non ambulant ſecundum carnem. In infidelibus verò manet peccatum originale non ſolum actu, ſed etiam reatu ideo eſt in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati, non autem ex parte actualis, ſi concupiſcentijs non conſentiant. Ex hoc ergo non ſequitur quòd in infidelibus primus motus inducat damnationem peccati mortalis: ſed ſequitur quòd habeat annexam damnationem originalis peccati.

Ad ſecundum dicendum, quòd debitum originalis iuſtitiæ
12. q. 74. pertinet ad ipſam perſonam infidelem ratione humanæ natu-
ar. 3. ad 2. ræ, quàm à primo parente traxit, cui collata eſt originalis iu-
& q. 81. a. ſtitia: & ideo id quod pertinet ad defectum originalis iuſtitiæ
3. ad 2. pertinet ad peccatum naturæ, ſcilicet ad peccatum originale, non autem ad peccatum actuale, quale eſt peccatum mortale.

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum pueri non exercitati in præceptis debeant recipi in religione.

QVÆSTIO eſt, vtrum pueri non exercitati in præceptis, ſint recipiendi uel obligandi uoto vel iuramento, uel beneficijs alliciendi ad ingreſſum religionis. Et uidetur quòd non. Perfectio enim conſiliorum, ad quam ordinantur religiones, à Chriſto exordium ſumpſit. Sed Chriſtus primò conſilium perfectionis dedit adoleſcenti qui præcepta ſeruauerat: ut patet Matt. 19 ergo ſoli illi qui ſunt exercitati in præceptis, ſunt ad religionem obligandi uel recipiendi. 29
21. q. 189. art. 1. o & 2. 9. & q. 100. ar. 3. ad 4. & ad 17. huius.

B ¶2 Præt. Greg. dicit ſuper Ezech. Nemo repentè fit ſummus. Sed in bona conuerſatione à minimis quis inchoat, ut ad magna perueniat. Sed magna ſunt conſilia quæ pertinent ad perfectionem uitæ: minora autem ſunt præcepta quæ pertinent ad omnem iuſtitiam: ergo prius debent pueri exercitari in præceptis, quàm ad conſilia inducantur.

¶3 Præt. Exo. 21. dicitur. Si quis aperuerit ciſternam, decideritque bos uel aſinus in eam, dominus ciſternæ reddet pretiũ iumentorum. Sed ille qui aliquem puerum nondum in præceptis exercitatum ad religionem inducit quodammodo aperit ei ciſternam: quia pleriqne tales religionem ingredientes egrediuntur, & in deſperationem incidunt quaſi in quandam ſpiritualem ciſternam: ergo uidetur quòd illi qui eum inducit hoc imputetur ad peccatum.

¶4 Præt. Illud quod eſt expediens communi utilitati, non eſt tollendum. Sed expedit communi utilitati, quòd homines propria libertate vtantur ad bonum faciendum: ergo non eſt ali- C quibus auferenda talis libertas per obligationem uoti, uel iuramenti.

¶5 Præt. Beatus Benedictus monachorum inſtitutor almificus in ſua regula ſtatuit quòd uenientibus ad religionem, non ſit facilis præbendus ingreſſus, ſed probandum ſit an ſpiritus à Deo ſit, ergo multo minus ſunt aliqui muneribus uel beneficijs alliciendi.

¶6 Præt. Greg. dicit & habetur in decretis diſtinctione 48. Scimus quòd ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi natiuitatis ſuæ humore ſiccentur, ne ſi ante pondera quàm ſolidentur accipiant cunctam ſimul ad terram fabricam deponant. Sed pueri qui nondum ſunt exercitati in præceptis, ſunt quaſi parietes nondum deſiccati: ergo non ſunt eis imponenda ligna, id eſt grauia religionis inſtituta.

¶7 Præterea ſtatus religionis, eſt ſtatus pœnitentiæ. Sed pueri excipiuntur ab omni pœnitentiæ coertione; vt habetur in D decretis de pœnitentia. diſtin. 4. ergo non ſunt ad religionem inducendi.

¶8 Præt. ſicut dicitur. 20. q. 3. Quod quis non optat nec eligit profectò non diligit: quod autem non diligit facilè contemnit. Sed pueri antequam ſint exercitati, non habẽt firmam electionem: ergo nec firmam dilectionem facilè ergo religionem contemnent ſi in tali ætate ad religionem inducantur.

¶9 Præt. Prou. 14. dicitur, Subſtantia feſtinata minuetur: ſed videtur eſſe nimia feſtinantia quòd aliquis ad conſilia conuolet nondum in præceptis exercitatus: ergo uidetur quòd bonorum ſpiritualium ſubſtantia de facili minuatur: ergo non ſunt ad religionem inducendi.

¶10 Præt. non minor cura eſt adhibenda in ingreſſu religionis, quàm in ſuſceptione ordinis. Sed in ordinibus prohibetur ad maiores accedere, qui minores non acceperunt: ergo etiam nec debet aliquis ad obſeruantiam conſiliorum religionem E tranſire: niſi prius præceptis obſeruatis.

¶11 Præt. Duo ſunt homini neceſſaria, ſ. intelligere verum & operari bonum: ſed intelligendo verum ſtultus reputaretur, qui prius ad difficiliora ſe transferret, quàm leniora intelligeret: ergo ſtultum eſt in comparatione boni, quòd aliquis prius trãſeat ad conſilia, quàm in præceptis exercitetur.

¶12 Præt. Cuilibet in religione exiſtenti conuenit curam agere alterum uel ſaltem ſuiipſius: ſed in his qui eliguntur ad aliquam curam Eccleſiaſticã, oportet eligere meliores: ergo oportet eos qui ad religionem aſſumuntur eligere meliores, hi autem ſunt qui ſunt exercitati in præceptis: ergo tales ſunt ad religionem inducendi.

¶13 Præt. Illud quod eſt in ſe bonũ, ſi ex eo ſumatur peccati occaſio, eſt abijciendum: ſicut ſerpens æneus quẽ Moyſes fecerat ex mãdato Domini ad ſanandum filios Iſrael, ut habetur Numeri. 21. Ezechias combuſſit, quia ex eo ſumebatur idolatriæ occaſio: ſimiliter etiam quamuis benedictio ſit ſecundum ſe bona,

tamen

tamen reprehenditur ſi minor præſente maiore benedicit, eſt ergo aliqui inexercitati in præceptis ſumant occaſionem peccati ex ingreſſu religionis ab ea recedentes, quamuis religio ſit ſecundum ſe bona: tamen uidetur quòd inexercitatos ad religionem inducere ſit uitandum.

¶14 Præt. Greg. dicit, & habetur in decretis diſtinctione 48. Caſum appetit, qui ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta quærit aſcenſum: ſed procedere ad conſilia non obſeruatis præceptis eſt poſtponere gradū: ergo uidetur quòd hoc ſit caſum quærere, & ita ad hoc non ſunt aliqui inducendi.

¶15 Præt. Damaſ. dicit in 2. lib. q. non eſt inutile inexpertum exiſtentem & improbatum incorruptione frui, ut non in ſuperbiam incidat & iudicium diaboli: ergo pari ratione nō eſt inutile improbatos & inexpertos in præceptis ad ſtatum contemplationis aſſumi, ad quem religio ordinatur.

¶16 Præt. Gre. dicit in 6. Moral. poſt Lyæ amplexus, ad Rachelem Iacob peruenit: quia perfectus quiſque antè actiuæ uitæ ad G fœcunditatem iungitur: & poſt contemplatiuæ ad requiem copulatur. Sed actiua uita conſiſtit in obſeruantia præceptorum: ſtatus autem religionis pertinet ad uitam contemplatiuam, ergo non ſunt aliqui ad religionem inducendi, antequam ſint in præceptis exercitati.

¶17 Præt. Nulla promiſſio eſt facienda, cuius ſolutio non eſt licita. Sed ſoluere aliquid alicui pro ingreſſu religionis non eſt licitum, unde dicitur 1. q. 2. c. quàm pio. Nūquam legimus Domini diſcipulos, uel eorum miniſterio conuerſos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu prouocaſſe: ergo nō ſunt aliqui promiſſionibus ad religionem alliciendi.

¶18 Præt. Nullus qui non eſt exercitatus in armis, ſecundum leges eſt admittendus ad militiam corporalem. Sed religio eſt ſtatus militiæ ſpiritualis: ergo non ſunt aliqui recipiendi ad religionem: niſi priùs exercitati in præceptis quaſi in quibuſdā ſpiritualibus armis.

H ¶19 Præterea. Qui non poteſt ſe obligare ad minus, non poteſt ſe obligare ad maius niſi ſit neceſſarium. Sed puer ante decimumquartum annum non poteſt ſe obligare ad matrimonium quod minus eſt: ergo multò minus ad religionem.

¶20 Præterea, legitur Marci 5. quòd Dominus dæmoniacum curatum non permiſit ſecum intrare nauim: quæ ſignificat crucem & religionem, per dæmoniacum autem curatum ſignantur homines à peccatis conuerſi: ergo non ſunt ad religionem accipiendi peccatores ſtatim conuerſi antequàm in præceptis exerceantur.

¶21 Præterea, bonorum operum fructus habere debemus, quando de Aegypto eximus, ut dicit quædam Glo. Exo. 12. Sed exire de Aegypto, eſt exire de mundo religionem intrando, ergo illi qui uolunt religionem intrare debent prius fructum bonorum operum habere per obſeruantiam præceptorum.

¶22 Præterea, Aug. dicit in lib. de ſermone Domini in monte, quòd omnis præſumptio eſt coercenda, ſed magna præſumptio uidetur eſſe quòd aliquis uelit aſcendere ad arcem conſiliorum, nondum obſeruatis præceptis, ergo tales ſunt coercendi, & non alliciendi ad religionis ingreſſum.

¶23 Præterea. Augu. dicit in eodem lib. quòd maiora maioribus: & minora minoribus ſunt exhibenda. Sed conſilia ſunt maiora: ergo non ſunt pueris inexercitatis exhibenda, & ita pueri nondum exercitati in præceptis non ſunt ad religionem trahendi.

Sed contra eſt quod dicitur 20. q. 2. Si in qualibet & infra. Parentibus ſanè filios ſuos ad religionem tradere non amplius quàm uſque ad decimumquartum annum ætatis ſuæ licentia eſſe poterit. Poſteà uerò aut cum uoluntate parentum eorum: aut ſi ſuæ deuotionis ſit ſolitarium uotum: erit filijs licitum religionis aſſumere cultum. Sed poſt quartum decimum annum non ſtatim ſunt homines in præceptis exercitati: ergo poſſunt religionem ingredi pueri antequam ſint in præceptis K exercitati.

¶2 Præterea. maius eſt quòd aliquis aſſumatur ad regimē ſui & aliorum, quàm quod recipiatur in religione in qua ſub regimine alterius uiuit. Sed Salomō adhuc puer exiſtens aſſumptus eſt ad regnum ſui & aliorum. Vnde dicitur 1. Paralip. 29. Locutus eſt Dauid Rex ad omnem Eccleſiam. Salomonem filium meum elegit Deus adhuc puerum & tenellum: ergo multò magis poſſunt pueri non exercitati in præceptis ad religionem recipi, uel induci.

¶3 Præterea. illud uotum non eſt illicitum, ex quo non redduntur aliqui rei ſi ſoluant, ſed ſicut dicit Ambroſius illæ quæ in puerilibus annis continentiam uouerunt, non conſtituuntur reæ ſi uotum exoluāt: ergo quod aliqui uoto aſtringantur ad religionem in puerilibus annis non eſt illicitum.

¶4 Præterea, nihil eſt illicitum per quod aliquis à bono non retrahitur, Sed qui prouocatur ad meliora non retrahitur à bo-

† Alias, regimen. Salomonē puer ad regnū eſt aſſumptus. Ambro-

F no: ergo cum ſtatus religionis ſit melior quo obſeruantur conſilia, quàm ſtatus uitæ ſecularis in quo ſimpliciter obſeruātur præcepta: uidetur quòd non ſit illicitum inducere pueros ad religionem uoto, uel iuramento: aut etiam beneficio antequam in præceptis ſint exercitati.

¶5 Præterea, 20. quæſtio. 1. dicitur. Firma tunc erit uirginis profeſſio, ex quo adulta iam ætas eſſe cœperit, & quæ ſolet apta nuptijs deputari: ſed non ſtatim in hac ætate uiri uel mulieres ſunt in præceptis exercitati, ergo antequàm aliqui in præceptis exerceantur, licitè poſſunt religioni aſtringi uoto, uel iuramento. Canon.

¶6 Præterea, ſi talis obligatio eſſet illicita, ſcilicet qua pueri non exercitati in præceptis uoto uel iuramento ad religionem obligantur, aut hoc eſſet quia eſt ſecundum ſe mala: aut quia eſt prohibita: ſed non eſt ſecundum ſe mala: quia ſic executio ſiue adimpletio promiſſionis eſſet peior & perſeuerantia peſſima. Cuius contrarium uidemus: quia adimplentes ea quę promiſerant in puerilibus annis, & in promiſſis perſeuerantes maximè commendantur. Similiter etiam non eſt illicita talis obligatio, quia prohibita. Non enim prohibetur lege ueteri. Dicitur enim Numeri trigeſimo. Mulier ſi quippiam uouerit & ſe Num. 30. conſtrinxerit iuramento, quæ in domo patris ſui & in ætate adhuc puellari: ſi cognouerit pater uotum quod pollicita eſt, & iuramentum quo obligauit animam ſuam, & tacuerit, uoti rea erit, & quicquid pollicita eſt, & iurauit, opere complebit: ſin autem ut audierit contradixerit pater, & uota & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni eo quod contradixerit pater. Similiter etiam non eſt prohibitum in iure canonico: quia in decreto Leonis Papæ, hęc eadem auctoritas inducitur. Leo Papa Similiter etiam non eſt prohibitum lege Euangelij quæ maximè inducit homines à recedendo à mundo, & ad ſequendum perfectionis opera: ergo licitum eſt obligare uoto, uel iuramento pueros nondum exercitatos in præceptis ad religionem.

Reſpondeo dicendum, quòd hoc quod pro quæſtione hic inducitur dubitationem non habet: niſi quòd quidam contentioni ſtudentes ueritatem obnubilare conantur. Vnde hic locum habent uerba quę Auguſtinus dicit in ſecundo de ciuitate Dei. Augu. Quoniam ille eſt maior & deterior inſipientium morbus animatum, quo inſtabiles † motus ſuos etiam poſt rationē plenè redditam ſiue nimia cęcitate: qua nec aperta cernūtur, ſiue obſtinatiſſima peruicacia: qua & ea quę cernuntur non ferunt, tanquam ipſam rationem ueritatemque defendunt ſit neceſſitas copioſius dicendi plerumque res claras uelut eas nō ſolum ſpectantibus intuendas: ſed quodammodò tangendo palpantibus offeramus: & tamen quis diſceptandi finis erit ſi reſpondendum eſſe ipſis reſpondentibus nos exiſtimemus. Nam qui uel non poſſunt intelligere quòd uel tam duri ſunt peruerſitate mentis, ut etiam ſi intellexerint non obediant & reſpon- *†Alias irritationabiles.*

I dentes loquuntur iniquitatem atque infatigabiliter uani ſunt: quorum dicta contraria, ſi totiens uelimus refellere quotiens obnixa fronte ſtatuerint, non cogitato quid dicant dum quocunque modo noſtris diſputationibus contradicant quàm ſit infinitum & ærumnoſum & infructuoſum uides. Erit ergo hic modus ſeruandus, ut ueritas manifeſtè & quaſi palpabiliter oſtendatur, & ſi qua in contrarium dicta fuerint quę aliud pōdus non habeant contemnantur: ne ſemper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed ſi quis contrarium dicere uoluerit, ſcribat quod dicit: ut alij intelligentes dijudicare poſſint an doceat ueritatem.

¶Primò ergo circa propoſitam quęſtionem in ſingula diſcutiamus, conſiderandum eſt pueros etiam infra annos pubertatis in religionem recipi non eſt ſecundum ſe malum: imò eſt expediens & fructuoſum: quia illud quod a pueritia aſſueſcimus, ſemper perfectius & firmius tenemus, ſecundum illud K Prouerb. 22. Adoleſcens iuxta uiam ſuam graditur, & etiam cum ſenuerit non recedet ab ea: & ideò Apoſtoli inſtituerunt Prou. 22. ut pueri etiam infantes ad Chriſtianam religionem reciperentur ut in ea nutriti, firmius & perfectius ei inhęrerent. Et hoc eſt quod Dio. dicit in ultimo. capit. eccleſia. Hierar. Secundum B. Dioni. legem ſanctam confirmati infantes ad habitum ſanctum habebunt conſuetudinem ab omni errore & immundę uitę expertes, hoc diuinis noſtris ducibus, id eſt Apoſtolis ad mentem uenit, & uiſum eſt ſuſcipere infantes. Multò autem magis excedit Chriſtiana infidelium uitam, quàm uita religioſorum uitam ſecularium, præſertim cùm in primitiua Eccleſia omnium Chriſtianorum erat perfectiſſimus religionis ſtatus, ſecundum illud Actuum quarto. Multitudinis creden- Actuū. 4. tium erat cor unum & anima una: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia cōmunia, ad cuius uitæ exemplar, omnes religiones ſunt inſtitutæ. Et ideò religionum inſtitutores ex eadem cauſa qua Apoſtoli moti

ſi moti ſunt ad recipiendum infantes in religione, ut patet de A

Act. ſ. 4. beato Benedicto, qui ut in 2. dialogorum legitur, recipit nutriendum in religione Maurum duodecimum, & Placidum ſeptennem. Eſt tamen quædam differentia circa hoc attendenda. Nã pueri ante annos pubertatis ex naturali iure ſunt ſub cura parentum propter hoc quod patiuntur diſcretionis defectum, ſecundum quẽ poſſint bene regere ſeipſos, ideò in hac ætate poſſunt quidem religioni tradi, ſi à parentibus offerantur, & erit rata traditio, præcipuè ſi cum ad annos pubertatis peruenerint

Canon. ratam habuerint paternam oblationem, vnde Gregorius dicit & habetur 20. quæſtio. 1. addidiſti. Si pater uel mater filium filiámve intra ſepta monaſterii infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, verùm liceat eis poſtquam pubertatis im-

art. 4 c. ſi. & 22. q. 189 art. 5. pleuerint annos, egredi, & matrimonio copulari, hoc omnino deuitamus, quia nefas eſt ut oblatis à parentibus Deo filiis uoluntatis fræna relaxentur. Si autem in hac ætate propria ſponte ſe religioni tradiderint, poterit hoc per aſſenſum uel diſſimu B

Canon. latione parentum ratum eſſe, unde dicitur 20. q. 2. Si in qualibet minori ætate uel religionis tonſuram, vel religioni veſtẽ debitam, in utroq; ſexu filius, aut unus aut ambo parentes dederint aut fortè uel nolentibus uel neſcientibus, ſcilicet parentibus à ſe ſuſceptam, non mox uiſam in filiis abdicauerint, ſed uel coram ſe, uel Epiſcopo palamque in conuentu eodem filios illa habere permiſerint: ad ſæcularem reuerti habitum filiis ipſis quandoque penitus non licebit. Si uerò pueri annos pubertatis tranſcenderint, poſſunt etiam inuitis parentibus ad religionem tranſire, nec ſunt repellendi, imò magis aduocandi. Vt enim Gregorius dicit in quadam homilia. Ad uitam bonã alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in iuuentute, alius in ſenectute, alius in decrepita ætate perducitur. Et cùm in nulla ætate ſint repellendi, minus tamen ſunt repellendi in pueritia. Dicit enim Chryſoſtomus ſuper Matthæum. Quis meretur appropinquare Chriſto, ſi repelleretur ab eo ſimplex infantia? nam ſi ſancti futuri ſunt, quid uetatis filios ad patrem uenire? C Si autem peccatores futuri ſunt, vt quid ſententiam condemnationis profertis, antequàm culpam videatis. quam quidem damnationis ſententiam proferunt aliqui, cum dicunt, non ſunt recipiendi pueri ad religionem, quia exibunt & peiores efficientur. Sed quod addunt quidam, quòd oportet pueros prius exercitari in præceptis & poſtea tranſire ad conſilia obſeruanda in religione, ex falſo intellectu procedit. Arbitrantur enim quòd præcepta præparent uiam ad conſilia. Non eſt au-

ar. 95. art. 1. & 22. q. 189. art. 1. ad 5. & opus 17. c. 67. 15. tem ſic, imò potius conſilia parant uiam ad præcepta ſeruãda, quia per conſilia remouetur homo à rebus ſæculi, circa quas occupatus, difficile eſt quòd innocentiam ſeruet. Vnde Hylarius dicit ſuper Matthæum. Graua onus innocentia ſubit incrementis opum occupata. Rem enim ſolius famulatus Dei non ſine ſæculi uitiis aſſequetur. Et ideò Dominus dicit Matthæi

Matth. 19 decimonono. Quòd difficile eſt qui pecunias habent intrare in regnum cœlorũ, quia difficile eſt quòd homo præcepta ſer- D uet, quibus intratur in regnum, niſi ſequẽs conſilia diuitias relinquat: & ideò pueri ad hoc quòd innocentiam ſeruare poſſint in obſeruantia mandatorum ſunt præparandi, & quodãmodò præmuniendi in exercitio conſiliorum, nec ſunt repellendi, quamuis inerudiri uideantur in præceptis. Dicit enim

Origenes. Origenes ſuper Matthæum. Quidam pueriem ſermonem habentes offerunt ſaluatori pueros & infantes. Qui autem videntur perfectiores, priuſquam diſcant ad rationem iuſtitiæ, reprehendunt eos qui pueros & infantes adhuc minus eruditos offerunt Chriſto. Dominus autem hortatur diſcipulos ſuos condeſcendere utilitatibus puerorum, hoc ergo debemus attendere, ne æſtimatione ſapientiæ excellentioris contemnamus, quaſi magni puſillos eccleſiæ prohibẽtes pueros uenire ad Ieſum. Sed quod ulterius quæritur an ante religionis ingreſſum, ſint uoto vel iuramento ad religionem obligandi, manifeſtè patet quòd ſic. Sicut enim in malo quãtò uoluntas eſt magis affirmata ad E

art. 49. malum, tantò peior eſt, ſicut in obſtinatis patet, & qui ex malitia peccant, ita etiam in bonis tantò uoluntas maior eſt, quantò eſt magis firmata & aſtricta ad bonum. Cùm ergo bonum ſit quòd pueri ad religionem ueniant, multò melius eſt quòd eorum uoluntas ſit ad hoc firmata, quod ſit voto uel iuramento, vnde & Dauid dicebat. Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. & Auguſtinus dicit in epiſtola ad Paulinam & Armentarium. Fœlix neceſſitas, quæ ad meliora compellit. Vltimo autem conſiderandum reſtat, an ſint beneficiis alliciendi,

ad 17. huius & 22. q. 189. ar. 9. ca. & q. 100. ar. 3. ad 4. & ſi quidem conuentione uel pacto precium alicui detur, uel quodcunque terrenum beneficium ut religionem ingrediatur, hoc eſt illicitum. Si autem aliquis ei aliqua beneficia temporalia cõferat, ut auferat impedimenta, quib impeditur à religionis ingreſſu, vel etiam ut eum nutriat uel doceri faciat, ad hoc quòd ſit religioni aptus, hoc non eſt illicitum, ſed eſt laudabile. Similiter ſi beneficiis temporalibus aliquis aliquem alliciat, ut eum

fauorabilem ſibi reddat, non intendens gloriam propriam, ſed gloriam Dei, & proximi ſalutem, laudabile eſt, ſicut & Apoſtolus de ſe ipſo dicit primæ Corinthiorum decimo. Per omnia omnibus placeo. Deus etiam aliquos temporalibus beneficiis allicit ad bene agendum. In eccleſiis etiam quibuſdam temporalium diſtributionibus alliciuntur aliqui ad eccleſiæ deſeruiendum, non quòd præmium accipiant, ſed ſunt quædam ſecundariò allectiua ad ſeruiendum Deo, ſicut & Dominus dicit Matthæi ſexto. Primò quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia, ſcilicet neceſſaria uitæ, adiicientur uobis. Laudat.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Chriſtus ad conſilia inuitauit adoleſcentem in præceptis exercitatum, ita etiam uocauit Matthæum publicanum non exercitatum in præceptis, ſed peccatis implicatum, ex quo accipere poſſumus, quòd ad conſilia obſeruanda in religione aduocandi ſunt non ſolũ exercitati in præceptis, ſed etiam non exercitati. ar. 169. & 22. q. 100. art. 2. c. & ad 2 Matth. 6.

B Ad ſecundum dicendum, quòd diuerſitas graduum dupliciter attendi poteſt. Vno modo in diuerſis ſtatibus ſeu conditionibus, & ſic non oportet qui tendit ad maiorem ſtatum, uel cõditionem, quòd prius exercitetur in minori ſtatu uel conditione, ſicut uidemus quòd illi qui uolunt fieri milites, non priùs exercitantur in lanificio, ſed à pueritia exercentur in militia. Similiter qui uolunt fieri clerici, non prius exercentur in uita laicali, ſed à pueritia inſtruuntur in uita clericali, & hoc modo qui uolunt religioſi fieri, non oportet quòd priùs exerceantur in uita ſæculari, ſed optimum eſt eis ſi à pueritia exerceantur in uita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde dicitur Threnorum tertio. Bonum eſt uiro cùm portauerit iugum Domini ab adoleſcentia ſua. Alio modo poſſunt accipi diuerſi gradus in eodem ſtatu, vel conditione & hoc modo dicit Gregorius quòd in qualibet bona cõuerſatione incipiendum eſt a minoribus, vt ad maiora perueniatur. Sicut enim milites à rudimentis militiæ, & clerici à rudimentis clericaturæ, ita et & religioſi incipiunt à rudimentis religionis: ut proficiant uſque ad ſummum. 114. o. ad 2. arti. 114. ad 1. C

Ad tertium dicendum, quòd duplex eſt occaſio, ſcilicet data & ſumpta. Tunc quidem dat aliquis occaſionem alicui ruendi, uel in ciſternam cadendi, quando facit aliquid, uel dicit minus rectum, ex quo datur proximo occaſio ruinæ, & tunc ruina proxima imputatur danti occaſionem. Aliquando autem non eſt occaſio data, ſed ſumpta, puta cum aliquis inducit aliquem ad bonum: & ipſe ex hoc fit deterior: non eſt relinquenda monitio bona, propter hoc quòd ille ſumit inde occaſionem ruinæ. Vnde & Dominus nõ dimiſit prædicationem ueritatis, propter ſcandalum Phariſæorum, vt habetur Matthæi decimoquinto. Et Auguſtinus dicit in Epiſtola ad Bonifacium: & habetur uigeſimatertia quæſtione quarta. Ipſa pietas, & infra. Quod ſi plurimi eſſent in domo ruitura, & inde ſaltem unus liberari poſſet: atque id quia facere conaremur, alii ſemetipſos præcipitio D necarent, doleremus de cæteris, verum de unius ſaltem ſalute conſolaremur. 22. q. 43. ar. 1. ad 4. & ar. 2. c. & 4. d. 38. q. 2. art. 1. ad 1. & q. 2. ad 4.

Ad quartum dicendum, quòd libertas neceſſitati coactionis opponitur, quæ eſt neceſſitas abſoluta: & talis neceſſitas eſt cohibenda. Sed neceſſitas quæ eſt ex ſuppoſitione finis non opponitur libertati: & tali neceſſitate expedit uoluntatem ad communem uoluntatem, alioquin nec pacta promiſſionibus firmata, nec iuramenta in rebus humanis fieri deberent. Multò autem magis per huiuſmodi expedit homines obligari ad diuina, quæ ſunt meliora. 1. p. q. 82. art. 1. c. ad 1. & 22. q. 44. art. 1. ad 2. & ar. 0. 49. huius.

Ad quintum dicendum, quòd difficultas ingreſſus obſeruatur in religionibus, per hoc quòd datur intrantibus annus probationis: in quo difficultates religionis experiuntur.

Ad ſextum dicendum, quòd pariete nondum deſiccato non eſt onus tignorum imponendum, tamen nõ prohibetur quin ſit paries deſiccandus. Deſiccatur autem paries à prauo humore ſæculari affectus per religionem, & ideò contingit quòd priùs E exercitentur aliqui in religione, quàm eis onus prælationis aut ſacrorum ordinum imponatur, & de hoc omnino loquitur Gregorius, ut patet per ea quæ præcedunt in illo capitulo & in ſecunda homilia in Ezech. No. bene. Gregori⁹.

Ad ſeptimum dicendum, quòd ſtatus religionis eſt ſtatus pœnitentiæ, & eſt exercitium ſiue ſchola perfectionis, vnde ad religionem recipiendi ſunt peccatores propter pœnitentiam: & recipiendi ſunt pueri innocentes quaſi in ſchola quadam perfectionis: ut perfectius innocentiam conſeruent.

Ad octauum dicendum, quòd ſi omninò inuiti pueri in religionem inducerentur: timendum eſſet de caſu futuro, ſed ex quo propria uoluntate ſe obligant ac religionem ingrediuntur, non habet locum ratio inducta.

Ad nonum dicendum, quòd ſicut magnum & paruum multum & paucum, ſecundum Philoſophum, dicuntur relatiuè, ita & feſtinatum ſiue velox & tardum. Nam feſtinatum ſiue ve- Velox q̃ ſit.

lox

lox eſt quod in paruo tẽpore multum mouetur. Illa ergo ſubſtantia minuitur quæ eſt feſtinata in reſpectu ad debitum modum, putà ſi aliquis aliquem ſtatum aggreſſus ſtatim à principio contemptis rudimentis illius ſtatus ea quæ ſunt perfectorum in ſtatu illo attentare uellet. Non eſt autem ſubſtantia feſtinata, ſi exercitium perfectionis, & quaſi quandam ſcholam, quæ eſt religio, à pueritia aliquis aggrediatur. Tantum eſt enim culmen perfectionis, ut etiam ſi à pueritia quis huiuſmodi pfectionẽ aggrediatur, ſemper habet vbi proficiat, ſicut & Auguſtinus dicit ad Voluſianum de doctrina Chriſtiana. Tanta eſt inquit Chriſtianorum profunditas literarum, vt in eis quotidiè proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia vſque ad decrepitam ſenectutem ſummo ſtudio meliore ingenio conarer addiſcere.

Auguſti.

Ad decimum dicendum, quòd diuerſi ordines ſunt quaſi diuerſi gradus unius clericalis uitæ, & ideò oportet vt à minoribus incipiat qui ad maiores tendit. Non autem oportet quòd qui tendit ad ſacros ordines, quòd exerceatur in his quæ pertinent ad inferiorem ſtatum laicalis ſcilicet uitæ, & ſimiliter in uita religionis oportet quòd à rudimentis eius incipiat, religionem qui ingreditur, ut ſummum apicem religionis pertingere poſſit: non tamen oportet eum prius eſſe exercitatum in ſeculari uita.

Ad vndecimum dicendum, quòd in intelligibilibus etiam oportet quòd aliquis à minoribus in eadem ſcientia incipiat, ut ad maiora perueniat: non tamen oportet quòd quicunque vult addiſcere aliquam ſcientiam maiorem, quod exerceatur in qualibet minori, ſicut qui uolunt addiſcere liberales artes, non oportet quòd prius exercitentur in mechanicis: ſed ſolùm hoc oportet quando minor ſcientia parat uiam ad maiorem. Vita autem ſecularis non parat uiam ad religionem: ſed magis ab ea abducit, vnde Gregorius dicit in principio Moraliũ. Cùm adhuc me cogeret animus præſtare mundo quaſi ſpecie tenus deſeruire cœperunt multa ex eiuſdem mundi cura ſuccreſcere, ut in eorum iam non ſpecie, ſed quod eſt grauius mẽte retinerer. è conuerſo autem obſeruantia conſiliorum parat uiam ad tutiùs & perfectius præcepta diuina obſeruanda: quæ neceſſe eſt in ſeculari uita obſeruari.

Gregor.

Ad duodecimum dicendum, quòd ratio illa in multis deficit, primò quidem quia ille qui religionem intrat, non ad hoc eligitur, vt ſui uel alterius curam gerat magis quàm antè: ſed magis ut ſit ſub cura & obedientia alterius. Secundò, quia hoc non conceditur ab omnib. q̃ neceſſe ſit eligere meliorem ad regimen prælationis: ſed ſecundùm quoſdam ſufficit eligere bonum. Tertiò, quia ſi oportet eligere meliorem ad prælationem non quidem oportet ſimiliter meliorem eligere: ſed meliorẽ, id eſt magis idoneum ad hoc, pueri autem etiam non ſint meliores ſimpliciter quam adulti: ſunt tamen magis idonei ad hoc, ut in religione nutriantur, vnde Anſelmus in libro de ſimilitudinibus comparat eos qui à pueritia nutriuntur in religione Angelis, alios autem hominibus: quia Angeli à principio, homines proceſſu temporis ad uitam æternam perueniũt. Quartò, quia ad Epiſcopatum non eligitur niſi vnus: & ideò maior neceſſitas eſt quod melior aſſumatur, quàm de intrantibus religionem, qui plures accipi poſſunt,

art. 130. c. & ar. 164. & 22. q. 63 at. 3. o.

Ad decimumtertium dicendum, quòd non ſolùm illud qđ eſt peccatum præbet occaſionem ruinæ: ſed etiã illud quod habet ſpeciem mali. Vnde & Apoſtolus dicit primæ ad Theſſalonicenſes vlt. Ab omni ſpecie mala abſtinere uos: & quia ſerpens æneus etſi ſecundum ſe eſſet bonus ex ſui inſtitutione, tamen ſpeciem habebat mali propter ſimilitudinem idolatriæ, ideò apud eos qui erant ad idolatriam proni non erat dimittẽdus: ſed laudabiliter fuit ſubtractus.

Introitus autem religionis, nec eſt ſecundum ſe malum, nec habet ſpeciem mali. Benedictio autem & ſi ſit de genere ſuo bona, tamen ad hoc quòd ſit actus uirtutis, exigitur quòd ſit veſtita debitis circunſtantijs, ut ſit conueniens & perſonę & loco, & tempori. Non eſt autem conueniens perſonę quando minor præſente maiore benedicit, quia ſicut dicitur ad Hebræos ſeptimo. Sine vlla contradictione, quod minus eſt à maiore benedicitur.

Bñdictio qñ ſit laudabilis.

Ad decimumquartum dicendum, quòd ille qui accedit ad conſilia non quærit aſcenſum per abrupta poſt poſitis gradib⁹: ſed magis reſecat quæ poſſunt hominem impedire ab obſeruatione præceptorum, ſicut dictum eſt.

Ad decimumquintum dicendum, quod ſecundum dictum Damaſcen. mag⁹ eſſet contrarium concludendum, ideo enim Deus hominibus etiam poſt regenerationem incorruptibilitatem non ſtatim addit, quia hoc non eſſet eis utile, ſed ſuperbiẽdi occaſio. Abundantia enim temporalium & corporalium bonorum eſt materia ſuperbiæ, & ideò utile eſt homini ad ſuperbiam uitandam, ut ad conſilia tranſeat temporalium bonorum

Abũdãtia ꝑaliũ eſt materia ſuperbiæ.

F ſuperabundantiam derelinquens.

Ad decimumſextum dicendum, quòd amplexus Rachelis ſignificat quietem contemplationis: ad quam etiam conſilia ſequentes non ſtatim à principio peruenire poſſunt: ſed poſt longum exercitium bonorum operum, faciliùs tamen ad prædictam quietem peruenitur per obſeruantiam conſiliorũ, quàm per exercitium mandatorum in uita ſeculari.

Ad decimumſeptimum dicendum, quod ſi beneficiis tẽporalibus aliqui alliciãtur ad religionem cum pacto: ſicut patet in emptione & uenditione, eſt illicita ſolutio. Si autem aliquis alĩcui prouideat ſine pacto non eſt illicita ſolutio, vnde poſt præmiſſa verba in eodem capite ſubiungitur. Niſi fortè de pauperum alimento quis inconcinnè proponat. Et iterum ſubdit. Dũ tamen abſit pactio, & omnis ceſſet conuentio.

Ad decimumoctauum dicẽdum, quòd ſtatus religionis quãtum ad eos qui in eo profecerint, eſt ſpiritualis militia, quantum verò ad eos qui de nouo intrant, eſt quaſi cuiuſdam tyrocinij exercitium, & oportet ad maiorẽ profectum, quòd à principio aliquis huiuſmodi exercitium ſubeat, ſicut & de exercitio militiæ temporalis Vegetius docet in libro de re militari.

G

Ad decimumnonum dicendum, quòd obligatio perficiens matrimonium corporale, non poteſt fieri ante annos pubertatis, cui obligationi ſimilis eſt profeſſio quæ fit in religione ad perpetuò remanendum in ea, ſed ante annos pubertatis, poteſt fieri aliqua ſponſio futuri matrimonij, ſicut eſt in ſponſalibus, cui aſſimilatur obligatio quæ fit ad religionem.

22. q. 189. arti. 5. c. & ad 1. & 3. & 4. d. 36, art. 5. o. r. il 27. q. 2. at. 8. o.

Ad vigeſimum dicendum, quòd ſicut Gl. ibidem exponit, per hoc quòd dæmoniacus curatus uolebat eſſe in naui cum Chriſto, ſignificatur deſiderium eorum qui ſunt à peccato mundati, in quo cupiunt diſſolui & eſſe cum Chriſto, hoc non ſtatim eis conceditur, ſed oportet quòd prius in hac uita laborent, annunciando verbum Dei. Vnde patet quòd non eſt ad propoſitum.

H

Ad vigeſimum primum dicẽdum, quòd quantò aliquis magis exercitatus in bono ex Aegypto, id eſt ex ſeculo ad religionem tranſit, tantò facilius in ea proficere poteſt, ſed quia in ſeculari uita imminent multa pericula quibus huiuſmodi exercitium uirtutis impeditur, tutius eſt quòd à principio impedimenta dirumpat per obſeruantiam conſiliorum.

Ad vigeſimumſecundum dicendum, quòd difficilius eſt obſeruare præcepta in uita ſeculari, quàm in uita religioſa. Magna enim uirtus requiritur ad hoc quòd aliquis in ſeculo uiuens, ſe immaculatum à uitiis ſeculi conſeruet. Vnde dicitur Eccleſiaſtici trigeſimoprimò, Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula. Et poſtea ſubditur. Quis eſt hic & laudabimus eum? Fecit enim miracula in uita ſua. Et ideò maioris præſumptionis eſſe uidetur, ſi tamen ſit præſumptio, quòd aliquis in ſeculo uiuens conſideras ſe immaculatum, quàm quòd tantæ uirtutis ſe non exiſtimans ad religionem tranſeat, ut faciliùs à peccatis macula conſeruetur ad modum Zachæi, qui cùm ſtatura puſillus eſſet; ad hoc quòd Chriſtum uideret, aſcendit arborem ſicomorum, id eſt, ficum fatuam, per quam religio deſignatur.

in cor. a ſ. ibidem.

I

Religio p arbo. ſicomorũ intelligitur.

Ad vigeſimumtertium dicendum, quòd in unoquoque ſtatu maiora maioribus ſunt attribuenda, & tamen qui ad maiorem ſtatum proficere vult, oportet quòd dum minor eſt, primordia illius ſtatus accipiat, ſecundum illud Eccleſiaſt. vigeſimoquinto. Quæ in iuuentute tua non congregaſti, in ſenectute quomodo inuenies? Et ideo ad hoc quòd aliquis perueniat ad perfectionem religionis, oportet quòd à principio ætatis ſuæ ad huiuſmodi aſſueſcat.

Eccleſ. 25.

ARTICVLVS XXIIII.

K

Vtrùm conſilia ordinentur ad præcepta.

SECVNDO quæritur utrùm conſilia ordinentur ad præcepta. Et uidetur q̃ non. Illud enim ad quod ordinatur aliud poſterius eſt, quia finis eſt prior in intentione, & poſterior in executione. Sed obſeruationem præceptorum conſtat eſſe priorem in executione quàm impletionem conſiliorum, ut patet Matthæi decimonono de adoleſcẽte q dixerat ſe ſeruaſſe legis præcepta à iuuentute ſua, cui datur conſilium perfectionis, ergo uidetur quòd conſilia non ordinentur ad præcepta ſicut ad finem, ſed potius è conuerſo.

93 ar. 92. c. & ar. 11. & 22. q. 189. Matth. 19.

¶ 2 Præterea finis eſt perfectior his quæ ſunt ad finem. Sed cõſilia ſunt perfectiora præceptis, quia conſilia pertinent ad perfectionis ſtatum, præcepta autem pertinent ad communem iuſtitiam, vnde & conſilia præceptis ſuperadduntur, ut patet per hoc quòd Matthæi decimonono. Dominus dicit adoleſcenti q̃ præcepta ſeruauerat. Adhuc vnum tibi deeſt, ſi uis perfectus

Matth. 19.

eſſe,

eſſe, &c. ergo conſilia non ordinantur ad præcepta, ſed potius A econuerſo.

Philoſophus.

¶3 Præt. ſecundum philoſophum. To. c. 81.) Sicut ſe habent principia ad concluſiones, ita ſe habēt fines ad ea quæ ſunt ad finem: ſed talis eſt habitudo principiorum ad concluſiones ꝙ poſitis principijs ponuntur concluſiones, non autem econuerſo, quia contingit ex falſis ſyllogizare uerum. Ergo talis eſt habitudo finiū ad ea quæ ſunt ad fines. Sed poſitis præceptis non ponuntur conſilia, Multi enim obſeruant præcepta qui non obſeruant conſilia, ergo conſilia non ordinantur ad præcepta ſicut ad finem.

Auguſt.

¶4 Præt. Auguſtinus dicit in libro de ſancta virginitate. Mirabiliter deſipiunt qui propter præſens ſæculum virginitatem eſſe ſolum obſeruandam ſentiunt. Sed obſeruatio præceptorū pertinet ad præſens ſæculum. Ergo conſilium virginitatis non eſt implendum propter præcepta, & eadem ratio eſt de alijs conſilijs.

¶5 Præt. præcepta pertinere uidentur ad uitam actiuam, conſilia autem ad uitam contemplatiuam. Vnde Matthæi decimonono, ubi enumerantur pꝫcepta legis, dicit Gloſa. Ecce uita actiua: vbi autem poſtea ſubditur. Si vis perfectus eſſe, &c. dixit. Ecce uita contemplatiua. Sed uita actiua ordinatur ad contemplatiuam, & non econuerſo, ergo præcepta ordinantur ad cōſilia, & non econuerſo.

¶6 Præt. Dominus bis miraculosè legitur turbas refeciſſe. Primo quidem quando ſatiauit quinque milia hominū, ex quinque panibus & duobus piſcibus, ut legitur Matthæi 14. Secundò quando de ſeptem panibus & paucis piſciculis, ſatiauit quatuor milia hominū, ut habetur Matthæi 16. & ſic dicit gl. Matthæi 14. Quinq; milia pro quinq; ſenſibus corporis, ita ſunt qui in ſæculari habitu exterioribus rectè uti nouerint. Hi quinq; panibus, id eſt legalibus præceptis, adhuc neceſſe eſt ut inſtruantur. Nā qui mūdo integrè renunciāt, quatuor milia ſunt, & ſeptē panibus, id eſt, euangelicæ perfectioni ſunt ſimiles. & ſpirituali gratia reficiuntur, ſed primò pauit Dominus quinq; milia hominum ex quinque panibus quàm quatuor milia ex ſeptem, ergo præcepta ſunt præuia conſilijs, & non econuerſo.

Matt. 16. 14. 5000. & 4000. quos pauit quid deſignēt.

¶7 Præt. diſpoſitiones præcedunt perfectionem & ordinantur ad ipſam. Sed præcepta ſunt diſpoſitiones ad conſilia, dicit enim Gl. Hie. in principio Marci. Quatuor ſunt qualitates, de quibus ſancta euangelia contexuntur, præcepta, mandata, teſtimonia, exempla. In præceptis iuſtitia. In mandatis charitas. In teſtimonijs fides. In exemplis perfectio, ad quam pertinent conſilia, & non econuerſo.

¶8 Præt. primo non eſt aliquid prius. Sed ſicut dicit quædam Gl. ſuper Pſ. Charitas primò mouet pedem ad reditum uitæ, de actu autem charitatis dantur præcepta, ergo nihil eſt prius in uita ſpirituali, quam præcepta. Non ergo conſilia ordinantur ad præcepta, ſed potius econuerſo.

22. q. 44. art. 1. Pſal. 130.

¶9 Præt. ſuper illud Pſal. ſicut ablactatus ſuper matrē ſuā &c. dicit Gl. ſicut quinq; tempora notantur in procreatione carnali, ita & in ſpirituali. Primum ergo tempus eſt conceptionis, Secūdum eſt in utero alitionis, tertium emiſſionis, quartum portationis & lactationis, 5. ablactationis, ita & in utero matris eccleſię, primò concipimur dum fidei rudimentis inſtruimur. Inde quaſi in utero alimur in eiſdem primordijs proficiētes. Deinde manibus eccleſiæ portamur & lacte nutrimur, donec iam grandiuſculi à lacte matris accedamus ad menſam patris, & poſtea ſubditur, Multi uerò hūc ordinem peruertunt, ut hæretici & ſchiſmatici ſe ante tempus à lacte ſeparantes, unde extinguuntur. Sed ſeparari à lacte, eſt facilioribus dimiſſis ad difficiliora tranſire. Cum ergo conſilia ſint difficiliora quàm præcepta, videtur ꝙ periculo extinctionis ſe exponant, qui ad conſilia accedunt, niſi prius educati in præceptis. Præcepta ergo ordinantur ad conſilia, & non econuerſo.

Gregorius.

¶10 Præt. Gregorius, dicit ſuper Ezech. quod eſt ex præcepto E bonum facere inchoandum eſt. Sed id quod eſt incipientium ordinatur ad id quod perfectionis eſt & non econuerſo: ergo pꝫcepta ordinantur ad conſilia, & non econuerſo.

¶11 Præt. uirtus imitatur naturā. Sed natura operatur prius in corpore animalis ea quæ pertinent ad eſſe, ſicut mēbra principalia, quàm ea quæ ſunt de bene eſſe, ergo in proceſſu uirtutis priora ſunt præcepta quæ ſunt de eſſe uirtutis, quàm conſilia quæ ſunt de bene eſſe ipſius: & ſic idem quod prius.

¶12 Præt. ſicut eſt ordo in addiſcendo, ita eſt in operando. Sed in addiſcendo, oportet incipere à facilioribus ut ad difficiliora perueniatur: ergo in operando oportet prius implere præcepta quę ſunt faciliora, & ſic tranſire ad conſilia.

¶13 Præt. Matt. 5. dicitur in Glo. ꝙ ſermo diuinus eſt nobis in uia qua currimus, ſed ſermo diuinus præordinat præcepta conſilijs, vt patet Mat. 5. ubi primò ponitur id quod præceptum eſt antiquis, & poſteà ſuperadditur à Domino id quod perfectionis eſt: ergo uidetur quòd obſeruantia præceptorum ſit præordinanda obſeruationi conſiliorum.

¶14 Præt. Illud quod eſt minimum in aliquo genere, ordinatur ad id quod eſt maximum in genere illo. Sed nihil eſt minus in uita Chriſtiana, quàm obſeruantia præceptorum, nihil autem maius quàm obſeruantia conſiliorum: ergo præcepta ordinantur ad conſilia.

¶15 Præt. Hier. dicit ſuper Mat. Qui præcepta legis implere negligit perfectiora implere non poteſt: ergo oportet quòd prius aliqui impleant præcepta quàm conſilia: & ſic præcepta ordinātur ad conſilia.

¶16 Præt. Prius eſt à quo non conuertitur conſequentia eſſendi, ſed à præceptis non conuertitur conſequentia eſſendi ad cōſilia. Non enim ſequitur. Si aliquis ſeruat præcepta, ꝙ ſeruet cōſilia: ergo obſeruatio præceptorum naturaliter præcedit & ordinatur ad obſeruantiam conſiliorum.

B Sed contra eſt quod Aug. dicit in Ench. Quæcunque mandat Deus, ex quibus unum eſt Nō mœchaberis, & quęcunq; non iubentur, ſed ſpirituali conſilio mouentur: ex quibus unum eſt, Bonum eſt homini mulierem non tangere: tunc rectè fiunt cū referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deū: ſed hęc duo cadunt ſub præcepto: ut patet Matt. 22. ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

¶2 Præt. Illud quod eſt electionis, ordinatur ad id quod eſt neceſſitatis: quia electio eſt eorum quę ſunt ad finem: ſed conſilia ſunt electionis, præcepta autem neceſſitatis: ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

¶3 Præt. Illud per quod aliquid plenius perficitur, ordinatur ad illud, ſed per conſilia plenius, & tutius conſeruantur præcepta: ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

Reſpondeo dicendum, quòd præcepta dantur de actibus uirtutum. Duplex autē eſt uirtutis actus, ſ. interior & exterior, C & uterq; actus ſub legis præcepto cadit: unde Aug. dicit contra Fauſtum ꝙ quia Iudæi non intelligebant homicidium niſi per interemptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocēdum fratri in homicidij genere deputari. Similiter etiam tantummodò corporalem cum fœmina illicitam cohabitationem uocari mœchiam, quę erat in lege prohibita: ſed Dominus demonſtrauit etiam interiorē concupiſcentiam ad hoc pertinere. Vnde manifeſtum eſt ꝙ etiam interiores actus uirtutum ſub præcepto cadunt. Conſilia ergo ordinantur ad præcepta. Et ſecundum ꝙ ſunt de interioribus uirtutum actib. & ſecundum ꝙ ſunt de exteriorib. actib. ſed diuerſimodè. Nam ad interiores actus uirtutū ordinantur ſicut in finem. Oēs enim interiores actus uirtutum moralium pertinent ad mentis puritatem, ut ſ. mens hominis à paſſionib. inordinans, & ab exteriorum rerum cupiditate ſit libera. Et ulterius oēs uirtutes tam morales quàm theologicę ordinantur ad dilectionē Dei & proximi. Et ad hęc duo oīa conſilia ordinātur, D ſicut ad finem, ſcilicet ad charitatem Dei & proximi, & ad mentis puritatem: unde dicitur in collationibus patrum. Quicquid nos ad uirtutem cordis poteſt dirigere, tota uirtute ſectandum eſt: quicquid autem ab hac retrahit ut pernicioſum & uitium deuitandum eſt. Pro hac. n. uniuerſa agimus atq; toleramus, ꝓ hac patria parentes dignitates diuitię delitię mundi huius, & uoluptas uniuerſa contemnitur: ut ſcilicet puritas cordis perpetua retineatur. Et poſtea ſubdit. pro hac ieiuniorum inediā, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, cœteraſq; uirtutes debere nos ſuſcipere nouerimus: vt per illas ab uniuerſis paſſionibus noxijs illęſas præparet cor noſtrum, & ſeruare poſſimus, & ad pfectionē charitatis iſtis gradib. innitēdu cōſcēdere. Et hoc idem Aug. dicit de moribus eccleſiæ. Nō reijciendis in quibus generibus ciborum quaſi pollutis, ſed cōcupiſcentię perdomandæ, & dilectioni fratrū retinendę, inuigilat oīs intentio. Et ibidē dicitur, charitas pręcipuè cuſtoditur, ſi charitati uictus, E charitati ſermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur: unde & apoſtolus: primę ad Cor. ſ. primo, virginitatis conſilium ad hoc ordinandum docet, ut mulier nupta cogitet quę ſunt Dei, quomodò placeat Deo, Et Dominus Matth. 19. paupertatis conſilium ad hoc ordinat ut homo Deum ſequatur, quod fit per rectitudinem & puritatem interioris affectus. Sic ergo conſilia ordinātur ſicut in finē ad pꝫcepta, ſecundū quod ſunt de interioribus actibus uirtutū. Sed ſecundū ꝙ ſunt de actib. exterioribus, puta non occides, non furtū facies, &c. ordinantur cōſilia ad pꝫcepta non ſicut ad finem. Non. n. propter hoc homo virginitatē ſeruat, ut ab adulterio abſtineat: neq; hoc fine aliquis ſuis abrenunciat, ut nō furetur aliena, cū exteriora opera cōſiliorū ſint maiora q̄ exteriora opera pꝫceptorū. Ordinantur tñ ad ea inquantū faciūt ea tutius & firmius cōſeruari. Qui. n. ſua dimittit, multò magis abſtinet à rapiendis alienis. Vnde & Auguſtinus dicit in 19. libro contra Fauſtum. Oīa ex Hebræorum lege commemorata Dominus cōmendauit, ut quicquid ex per-

12. q. 91. art. 4. c. & q. 98. ar. 1. c. & 3. di. 40. ar. 1. c.

12. q. 100. ar. 2. 9. c.

art. 24. c. M.

22. q. 5. a. 2. ad 1. & q. 23. a. 8. ad 3. ueri. q. 2. a. 3. c. Nota bene.

B. Paulus.

Articulo iſto ad 2.

ex perſona ſua inſuper loqueretur, vel ad expoſitionem commendandam valeret ſi quid illa obſcurum poſuiſſet, vel ad tutius conſeruandum quòd illa uoluiſſet. Et in libro de ſermone Domini in monte dicit. Quod dũ fiunt illa quæ adduntur ad perfectionem, multò magis fiũt illa quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Sic ergo patet quòd conſilia ordinantur ſicut ad finem ad præcepta, prout ſunt de interioribus actibus virtutũ. Sed ad præcepta ſecundum quod ſunt de exterioribus actibus ordinantur conſilia ad hoc, quòd tutius & firmius conſeruentur per modum remouentis prohibens, & primum horum eſt cauſa ſecundi: firma enim exteriorum actuum obſeruatio cauſatur ex interiori effectione mentis bene diſpoſitæ.

AD PRIMVM ergo dicendum q; ſecundum quoſdam, diues ille mentitus eſt, dicens ſe præcepta obſeruaſſe: & præcipuè quãtum ad unum præceptum quod ibidem commemoratur, pertinens ad interiorem actum: ſcilicet: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Vnde Origenes dicit ſuper Matthæum. Scriptum eſt in euangelio ſecundum Hebræos, quod eum Dominus dixiſſet ei, uade & uende omnia quæ habes, cœpit diues ſcalpere caput ſuum, & non placuit ei: & dixit ad eum Dominus. Quomodo dicis, feci legem & prophetas: ſcriptum eſt enim in lege, diliges proximum tuum ſicut teipſum: & ecce multi fratres tui filij Abrahæ amicti ſunt ſtercore morientes præ fame, & domus tua plena eſt multis bonis, & non egreditur ex ea omninò aliquid ad eos: impoſſibile enim eſt implere prædictum mãdatum & eſſe diuitem, & maximè habere tantas poſſeſſiones. Et hoc idem confirmatur per Hiero. qui dicit ſuper Mat. Mentitur adoleſcens. Si enim quod poſitum eſt in mandatis, diliges proximum tuum ſicut teipſum, opere compleſſet, quomodò poſtea audiens, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, triſtis abijſſet? Sed quia Chryſoſtomus & alij expoſitores dicunt adoleſcentem illum non fuiſſe mentitum, utrunque ſaluari poteſt. Nam hoc præceptum, Diliges proximum tuum ſicut teipſum, dupliciter poteſt obſeruari. Vno modo imperfectè: ut ſcilicet aliquis non faciat contra proximum quod non vult ſibi fieri, & vt ſine detrimento proximo ſubueniat. Alio modo, ut ſcilicet ad ſubueniendum neceſſitatibus proximorum corporalibus, ita ſe habeat ſicut ad ſubueniendum neceſſitatibus proprijs: hoc enim modo non implet ad præceptum, qui cum multas diuitias habeat ſibi eas reſeruat permittens proximum egere. Conſilia autem ad hoc ordinantur, ut præcepta perfectius cuſtodiantur. Et ideò Dominus obſeruanti præcepta imperfectè ſuperaddit conſilia, per quæ præcepta perfectius obſeruentur.

Ad ſecundum dicendum, quòd perfectio uitæ in præceptis ſecundum quod ſunt de interioribus uirtutum actibus, conſiſtit eſſentialiter. Nam charitas eſt uinculum perfectionis, ſicut apoſtolus dicit ad Col. tertio. Et ideò cum Dominus præcepta charitatis poſuiſſet Matthæi quinto, ſubiungit, Eſtote ergo perfecti. Sed in conſilijs quæ ſunt de quibuſdam exterioribus actibus conſiſtit perfectio inſtrumentaliter: quia ſcilicet huiuſmodi conſilia ſunt quaſi quędam inſtrumenta per quæ facilius ad perfectionem peruenitur. Vnde in collationibus patrum dicitur. Ieiunia, vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatum non perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, quia non in ipſis conſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed per illa peruenitur ad finem. Et Auguſt. dicit in lib. de perfectione iuſtitiæ. Sic audiamus præcepta perfectionis ne curtere negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus ſuper Mattheum dicit exponens illud, Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te, Quia inquit, non ſufficit tantum relinquere, iungit quod perfectum eſt. & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? quaſi diceret fecimus quod inſſiſti, quid ergo dabis præmij? Præcepta ergo imperfectè obſeruata pertinent ad cõmunem iuſtitiam. Sed perfectio uitæ conſiſtit in ipſa plena obſeruantia præceptorum.

Ad tertium dicẽdum, quòd aliquid ad finem ordinatur dupliciter. Vno modo ut neceſſarium ad finem, ſine quo finis eſſe non poteſt: ſicut cibus ad uitam corporis obſeruandã. Alio modo ſicut neceſſarium ad finem ſine quo ad finem non ita bene perueniri poteſt: ſicut equus ordinatur ad iter. Non quia ſine equo aliquis ire non poſſit, ſed quia in equo melius uadit. Similiter & conſilia ordinatur ad præcepta, non quia ſine conſilijs præcepta obſeruari non poſſint, & quantum ad interiores actus, & quantum ad exteriores: nam Abraham qui & coniugio & diuitijs utebatur, fuit coram Deo perfectus ſecundum illud Geneſ. decimoſeptimo. Ambula coram me, & eſto perfectus, ſed quia per conſilia facilius & expeditius ad perfectam præceptorum obſeruantiam peruenitur.

Ad quartum dicendum, quòd Auguſtinus in uerbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant uirginitatem eſſe neceſſariam ſolum ad carendum tribulatione corporis, quæ in matrimonio ſuſtinetur, obſeruatio autem præceptorum etſi in hoc ſæculo fiat, non tamen pertinet ad hoc ſæculum, ſed futuro ſæculo coniungit.†

Ad quintum dicendum, quòd præcepta pertinent & ad actiuam, & contemplatiuam vitam. Conſilia verò ſunt inſtrumenta contemplatiuæ uitæ; ſed ibi præceſſit mentio de præceptis ordinantibus ad proximum: quæ pertinent ad uitam actiuam.

Ad ſextum dicendum, quòd etiam in ipſo exercitio præceptorum contingit inueniri differentiã perfectionis. Vnde non poteſt dici quòd numerus quinque milium pertineat ad præcepta, & numerus quatuor milium ad conſilia. Sed primum pertinet ad imperfectam obſeruantiam præceptorum: qualis etiã in ſæculari uita interdum habetur. Secundum uerò pertinet ad perfectam obſeruantiam præceptorum, ad quam ordinantur conſilia. Nec tamen quia primò Dominus pauit quinque milia, quàm quatuor milia, oportet quòd aliquis prius exerceatur in uita ſæculari quàm tranſeat ad religionem: quia etiã religionem intrantes, non ſtatim perfectionem adipiſcuntur, ſed ad perfectionem aſſequendam ſe exercitant, ſicut & intrantes ſcholas logicæ, non ſtatim efficiuntur logici, ſed ad hoc ſe exercitant. Vnde & religio quædam perfectionis ſchola eſt.

Ad ſeptimum dicendum, quòd exempla quæ traduntur in euangelio, ſunt exempla Chriſti, quæ pertinent non ſolum ad conſilia, ſed etiam ad perfectam obſeruantiam præceptorum: vnde & ibidem ſubdit exempla ut hic. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.

Ad octauum dicendum, quòd charitas habet multos gradus. Nam primò eſt charitas incipiens, & poſtea perficiẽs, & ultimò perfecta: vnde charitas in ſpirituali uita, eſt principium & finis.

Ad nonum dicendum, quòd obſeruantia conſiliorũ eſt difficilior quàm obſeruatio præceptorum, quantum ad exteriores actus: tamen obſeruatio præceptorum perfecta quantũ ad interiores actus eſt longè difficilior. Difficilius. n. eſt deponere animi cupiditates quàm poſſeſſiones: & tamen difficilius eſt obſeruare exteriores actus præceptorum ſine conſilijs, quàm cum conſilijs, ſicut ex præmiſſis patet.

Ad decimum dicendum, quòd incipientes ſunt ſine ordine inſtituendorum ab alijs: & ideò præcepto mouentur ad aliqd faciendum tam in uita ſæculari, quàm in religione; ſed quando iam perficiuntur, operantur ab interiori habitu, quaſi ex ſeipſis non ſolum conſilia, ſed etiam præcepta.

Ad vndecimum eſt dicendum, quòd ſicut dictum eſt charitas & eſt principium ſpiritualis uitæ & finis: & ideò & ipſa præcedit inchoata tanquam de eſſe exiſtens ſpiritualis uitę: & ipſa ſequitur tanquam pertinens ad perfectum eſſe ſpiritualis uitę: & tamen ea quæ ſunt de bene eſſe, ordinantur ad conſeruationem eorum, quę ſunt de eſſe rei.

Ad duodecimum eſt dicendum, quòd etiam in diſciplinis prius addiſcuntur ea per quæ alia perfectius intelliguntur, quàmuis illa facilius ſit intelligere, uel habere ſecundum communem modum, ſicut facilius eſt ſcire argumentari eo modo quo etiam idiotę utuntur dialectica quadam, quàm ſcire regulas logicę: & tamen primò addiſcuntur regulæ logicę, ad hoc quòd aliquis perfectius argumentari ualeat, quàm communiter idiotæ argumentantur; & ſimiliter facilius eſt obſeruare præcepta ſecundum imperfectum modum, quàm obſeruare conſilia, & tamen qui tendunt ad perfectam præceptorum obſeruationem, oportet quòd incipiant à conſilijs, ſicut à quibuſdam inſtrumentis.

Ad decimumtertium eſt dicendum, quòd illa quæ ibi Dominus ſuperaddit non ſunt conſilia, ſed præcepta, ut patet ex ipſis uerbis Domini quę ibi ponuntur. Tum etiam ex expoſitione Auguſtini in lib. de ſermone domini in monte.

Ad decimumquartum dicendum, quòd obſeruantia præceptorum ſecundum imperfectum modum eſt minimum in uita ſpirituali, ſed eſt maximum ſi obſeruentur perfectè.

Ad decimumquintum dicendum eſt, quòd perfectiora euãgelij non ſolum ſunt conſilia, ſed etiam præcepta, ut ex dictis patet.

Ad decimumſextum eſt dicendum, quòd illud à quo conuertitur conſequentia eſſendi, etſi ſit prius natura quodammodò, non tamen oportet quòd ſemper ſit prius tempore. Nõ enim in angelis uiuere præcedit intelligere, quamuis non omne uiuens ſit intelligens, quia ſtatim à principio angeli uitam perfectam habent, quę eſt intellectualis. Et ſimiliter qui uolunt plenius pręcepta cuſtodire, ſtatim à principio conſilia aſſumere debent: licet non omnes obſeruantes pręcepta, obſeruent conſilia.

INCIPIT

Marginalia: F; G; H; I; K. † Alias cõuenit. — art. 14. ad 2. & 55. c. principiũ. — art. 14. ad 2. & op⁹. 18. c. 12 & 22. q. 188. ar. 7. c. ad 1. & ar. 8. cap. Hieronl. — a. 112. c. & 3. q. 1. a. 2 ca. veri. q. 22. a. 1. c. & 2. di. 21 q. 5. a. 3. c. ait. 92. c. m. ar. 92. ad 22. & 22. q. 186. a. 4. ad 2. & op⁹. 18. c. 8. 9. Gene. 17. ad 9. hujus. — ar. 92. ad 7. — 22. q. 24. ar. 9. & q. 183. art. 4. 0.

INCIPIT QVODLIBET QVINTVM.

QVAESTIO I.

QVÆSITVM eſt de Deo, & Angelis, & hominibus. De Deo quæſitum eſt, & quantùm ad naturam diuinam, & quantum ad naturam aſſumptùm: & quantùm ad naturam diuinam, quæſitum eſt de ſcientia, & de potentia.

¶Circa ſcientiam Dei quæſita ſunt duo.

Primò, utrùm Deus ſciat primum inſtãs, in quo potuit creare mundum.

¶Secundò, utrùm præſciti à Deo, poſſint demereri.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Deus ſciat primum inſtans in quo potuit mundum creare.

AD primum ſic procedebatur. Videtur quòd Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit mundum creare. Deus enim potuit creare mundum antequam creauerit, nõ autem potuit creare ipſum in infinitum antè, quia ſic eſſet ei coæternus, ergo eſt dare aliquod inſtans, in quo primò potuit creare mundum, ſed Deus ſua ſcientia totum comprehẽdit: ergo Deus ſcit primum inſtans in quo potuit creare mundum.

Sed contra. Deus nihil ſcit quod eius omnipotentiæ præiudicet, præiudicaret autem eius omnipotentiæ, ſi eſſet aliquod inſtans in quo primò potuit creare mundum, quia ſic eius potentia ad illud inſtans limitaretur: ergo Deus neſcit primum inſtans in quo potuit creare mundum.

Reſpondeo dicendum, quòd dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua menſura loci, vel temporis. Vno modo præſuppoſita ipſa menſura, & ſic particulares effectus producuntur à Deo, vel ab alijs agentibus in loco uel tempore. Alio modo ut ſimul cum eo quòd ſit producatur menſura loci, uel temporis. Et hoc modo mundus à Deo in eſſe producitur, non quidem quaſi in aliquo loco, uel tempore præexiſtente: ſed quia ſimul cum mũdo, & locus & tempus producitur. Vnde aliter eſt intelligendũ, cùm dicitur, quòd Deus potuit facere aliquem particularem effectum, puta equum uel hominem antequam fecerit, uel eſ alibi quàm fecerit: & aliter cum hoc de mundo dicitur. Nam cum de homine, vel equo hoc dicitur, ſignatur aliquod tẽpus, vel locus aliquis eſſe, in quo homo à Deo fieri potuerit. Sed cũ de hoc mundo dicitur, non ſignatur quòd ſit aliquod tempus ante mundum, nec aliquis locus extra ipſum, ſed ſignificatur, quòd Deus potuit menſuram loci aut temporis mundi facere maiorem. Si ergo quæratur utrùm potuerit mundum facere in infinitum antequam fecerit. Si hoc quidem referatur ad potentiam facientis, manifeſtum eſt quòd in infinitum antè facere potuit. Dei enim potentia eſt æterna cui nihil accreſcere potuit, ut inciperet quandoque facere mundum, cum priùs non potuerit. Si uerò referatur ad ipſum mundum, ſic non potuit fieri, ut eſſet ſemper ſuppoſita catholicæ fidei ueritate, quæ habet mundum quandoque non fuiſſe. Sicut enim Deus non poteſt facere ut quod fuit non fuerit, ut infra dicetur: ita nõ poteſt facere, ut quod fuit quandoque nunquam non * fuerit. Secundum hunc ergo ſenſum dicitur quòd Deus non potuit mũdum facere in infinitum antequam fecerit. Sed adhuc intelligendum eſt quod infinitum dicitur dupliciter. Vno modo in actu, & ſic dicitur ſecundum modum prædictum, q Deus non potuit facere mundum in infinitum ante quàm fecerit, i. q duratio mundi in infinitum ante præceſſerit. Alio modo dicitur infinitum ſecundum potentiam & ſic potuit Deus in infinitũ mundum facere antequam fecerit, quia quantùmcunque antè detur eum feciſſe, adhuc potuit eum priùs facere. Et ſic non eſt dare primum inſtans, in quo Deus potuit facere mundum. Eſt autem dare * primum inſtans in quo fecerit, ſicut etiam eſt dare ſupremum vbi vſque quo Deus mundum fecerit, non tamen eſt dare ſupremum, ultra quod facere non potuerit. Et ſic patet quòd quæſtio ceſſat.

1. p. q. 46. ar. 3. ad 1. & 2. di. 1. q. 1. art. 6. ad 3.

1. p. q. 46. art. 2. c. & q. 46. ar. 1. ad 1. & 2. diſ. 1. q. 1. ar. 5. ad 4. arti. 96. & 196. ad 1. ar. 198. ad 2. & 227. o.

* Al deeſt hæc negatio.

* D. 744.

ARTICVLVS II.

Vtrùm præſciti à Deo poſſint demereri.

95 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd præſciti à Deo, non poſſint demereri. Sicut enim aliqui ſunt electi à Deo F ab æterno ad gratiam habendam ita etiam aliqui ſunt præſciti à Deo, ad hoc quòd ſuæ naturæ relinquantur. Sed naturalibus non meremur neque demeremur: ergo præſciti à Deo non demerentur.

Sed contra. Nullus damnatur à Deo, niſi propter demeritũ, cum Deus ſit iudex iuſtus. Sed præſciti damnantur à Deo: ergo demerentur.

Reſpondeo dicendum, quòd ſcientia Dei comparatur ad res creatas, ſicut ars ad artificiata. Vnde ſicut ars non ſolum eſt cognoſcitiua, ſed factiua eorum quæ ſecundum artem fiunt. Eorum uerò quæ ab artis regulis deuiantur, eſt cognoſcitiua: ita etiam ſcientia Dei eſt factiua & cognoſcitiua omnium bonorum, malorum verò ſiue peccatorum quæ ſunt deuiationes quædam ab æterna lege ipſius ſcientia Dei eſt cognoſcitiua, non autem cauſatiua. Et ſic patet quòd boni qui per gratiam iuſtificantur, non ſolùm ſunt à Deo ab æterno præcogniti, ſed etiã G electi ad gratiam habendam: peccatores autem qui non iuſtificantur per gratiam, non ſunt electi uel præordinati à Deo ad culpam: ſed ſolum præſciti quòd non ſint per gratiam habituri ſed ſuæ naturæ ſint relinquendi. Quia verò omnia agens poteſt in id quod eſt infra ſe, non autem in id quod eſt ſupra ſe: natura ſibi relicta non poteſt in actum meritorium qui eſt ſupra facultatem naturæ. Poteſt autem in actum peccati, qui eſt demeritorius, ſicut in aliquid infra naturam humanam exiſtens: homo enim peccando deſcendit à dignitate ſuæ naturæ. Et ſic patet quòd præſciti poſſunt demereri.

1. p. q. 14. art. 2. o. & 9. ad 3. & 16. ad 1. 1. p. q. 23. ar. 5. ad 2. ar. 213. huius. 1. p. q. 84. ar. 10. o. & ar. 15 ad 1. 2. di. 40. q. 4. ar. 1. art. 7. huius art. 127. ad 1. 12. q. 55. ar. 1. ad 3. 4. diſt. 17. q. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc quod dicitur, quòd naturalibus non meretur neq; demeremur, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſic quòd naturalia ipſa non ſunt merita, vel demerita: & ſic uerum eſt, quòd merita ſunt ſupra naturã, & demerita ſunt contra naturam. Alio modo poteſt intelligi ſic, quòd naturalia non ſint principia merendi, vel demerendi: & ſic falſum eſt. H Naturalia enim adiuta per gratiam, ſunt principia merendi, ſibi autem relicta poſſunt eſſe principia demerendi, ut dictum eſt.

QVÆSTIO II.

DEINDE circa potentiam quæſita ſunt duo.

¶Primò, vtrùm Deus poſſit uirginem corruptã reparare.

¶Secundò, utrùm Deus poſſit peccare ſi vult. a. 2. q. 1. o.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Deus poſſit virginem corruptam reparare.

96 AD primum ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit uirginem reparare. I Ad omnipotentiam enim Dei pertinet, q non ſit impoſſibile apud eum omne uerbum: ut dicitur Luc. 1. Sed hoc eſt quoddam uerbum, uirginẽ reparare poſt lapſum: ergo Deus poteſt virginem reparare poſt lapſum.

Sed contra eſt, quòd Hieron. dicit. Cùm Deus cætera poſſit, non poteſt reparare uirginem poſt ruinam, ut habetur in Decreto. 32. q. 5.

ar. 73. 139 c. & 22. q. 152. ar. 3. ad 2. 3. & 3. p. q. 89. ar. 3. ad 2.

Reſpondeo dicendum, quòd in uirginitate duo poſſumus conſiderare, quorum vnum eſt ipſa integritas mentis & corporis. Et ſic Deus uirginem poteſt reparare poſt ruinam. Poteſt enim mentem reintegrare per gratiam, & corpus conſolidare per miraculum. Alia autem eſt cauſa integritatis prædictæ, quia ſcilicet mulier uirgo non fuiſſet cognita a uiro. Et quantum ad hoc Deus non poteſt uirginem poſt ruinam reparare. Non enim poteſt facere ut iam ea quæ eſt cognita a uiro, non fuerit cognita, ſicut nec de aliquo quod factum eſt, poteſt facere q factum non fuerit. Potentia enim Dei ſe extendit ad totum ens. K Vnde ſolùm id à Dei potentia excluditur, quod repugnat rationi entis. Et hoc eſt ſimul eſſe & nõ eſſe. Et eiuſdem rationis eſt, quod fuit non fuiſſe. Vnde Aug. dicit 26. contra Fauſtum. Quiſquis dicit ſi omnipotens eſt Deus, faciat ut ea quæ facta ſunt, facta non fuerint, non uidet ſe hoc dicere, faciat ut ea quæ vera ſunt, eo ipſo, quo vera ſunt, falſa ſint.

ar. 189. ad 1. ar. 59. & 226. o.

Ad primum ergo dicendum, quòd cùm uerbum ſit conceptus mentis, nihil quod contradictionem implicat, verbum dici poteſt: quia non cadit in conceptu mentis, ut probatur in 4. Metaphyſic.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm hæc ſit falſa, Deus poteſt peccare, ſi vult.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd hæc ſit falſa: Deus poteſt peccare ſi vult. De quocunque enim poſſumus

dicere

pot.q.1.a.6.c. & veri.q.24.a.7.ca.ad 2. & Malo q.3.art.1.c. & 1.p.q.93.ar.1.c. & 22.q.6.ar.2.ad 2. 1.p.q.19.ar.4.c.

dicere quòd homo poteſt facere ſi vult: poteſt etiam dici ſimpliciter quòd homo poteſt facere illud. Si ergo hæc propoſitio eſt vera: Deus poteſt peccare ſi vult, ſequitur quòd hæc ſit vera. Deus poteſt peccare: ſed hoc eſt erroneum: ergo & primum. F

Sed contra, Quicunque vult peccare peccat. Sed ſequitur ſi Deus peccat, poteſt peccare: ergo ſequitur ſi vult poteſt peccare.

Reſpondeo dicendum, quòd hæc coniunctio ſi, ordinem quendam importat, poteſt autem in propoſito duplicem ordinem importare. Vno quidem modo ordinem cauſæ ſiue principij, & hoc modo propoſitio falſa eſt: voluntas enim Dei eſt principium & cauſa reſpectu creaturarum, non autem reſpectu eorũ quæ pertinent ad diuinam naturam: vnde non dicimus, quòd pater genuerit filium voluntate, ſed naturaliter: ut patet per Hylarium in libro de ſyno. Potentia autem Dei ad ipſam naturã diuinam pertinet. Vnde hoc ipſum quod eſt poſſe peccare, nõ eſt ſubiectũ diuinæ voluntati. alioquin voluntas Dei eſſet principiũ immutationis diuinæ naturæ, quod eſt impoſſibile. Alio modo poteſt importare ordinem conſequentiæ: & ſic hæc locutio eſt vera. Si Deus vult peccare, poteſt peccare. Sequitur.n. ſi hac conditione, ſi argumẽtamur ex impoſſibili poſito, Deus vult peccare: ergo poteſt peccare. Omnia enim quæ vult poteſt, ſed non è conuerſo. G

1.p.q.25.ar.3.ad 2. & q.44.ar.1.ad 2. & po.q.1.ar.6.ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd cũ dicitur, Si homo vult currere, poteſt currere, antecedens eſt poſſibile: & ideò conſequens eſt ſimpliciter poſſibile Sed cum dicitur ſic Si Deus vult peccare, poteſt peccare, antecedens eſt impoſſibile: vnde nihil prohibet conditionalem eſſe veram, conſequente exiſtente impoſſibili.

QVAESTIO III.

DEINDE quantũm ad naturam aſſumptam, quæſita ſunt duo. H

¶ Primò, vtrùm totus ſanguis quem Chriſtus in ſua paſſione effudit, in reſurrectione ad corpus eius redierit.

¶ Secundò in quo Chriſtus nobis maius ſignum dilectionis exhibuerit: vtrùm in hoc quòd Chriſtus paſſus eſt pro nobis: vel in hoc quòd corpus ſuum dedit nobis ſub ſacramento in cibum.

ARTICVLVS V.

Vtrùm totus ſanguis Chriſti, qui in paſſione eius eſt effuſus, ad corpus eius in reſurrectione redierit.

98

3.p.q.54.ar.2.ad 1. & 4.d.44.q.1.ar.2.q.2.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd totus ſanguis Chriſti, qui eſt in paſſione eius effuſus ad corpus eius in reſurrectione redierit. Reſurrectio enim noſtra conformis erit reſurrectioni Chriſti, ſecundùm illud ad Philip. tertio. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Sed ad corpus noſtrum in reſurrectione redibit totum quod fuit de veritate humanæ naturæ. Sanguis autẽ Chriſti in paſſione effuſus fuit de ueritate humanæ naturæ, & ſacer dicitur, ſecundum illud. Quem ſacer cruor perluxit fuſus agni corpore: ergo videtur quòd ille ſanguis Chriſti in paſſione effuſus in reſurrectione ad corpus eius redierit. I

¶ 2 Præt. Verbum Dei nunquam depoſuit, quod in noſtra natura aſſumpſit: partibus humanæ naturæ abinuicem in paſſione ſeparatis: ſed verbum Dei aſſumpſit in natura noſtra non ſolùm corpus, ſed etiam ſanguinem: ergo ſanguis ille nunquam fuit à uerbo depoſitus, rediit ergo ad ipſum in reſurrectione.

art.163.c. 4.di.44.1.art.2.

Sed contra eſt, quòd in aliquibus Eccleſijs ſanguis Chriſti vſque hodie dicitur ſeruari.

1.p.q.119.art.1.& 4.d.44.q.1.a.2.q.2.c.

Reſpon. dicendum, quòd in reſurrectione tam Chriſti, quàm noſtra, totum quod fuit de veritate humanæ naturæ reparabitur, non autem illa quæ de ueritate humanæ naturæ non fuerunt, & quamuis circa ea quæ ſunt de ueritate humanæ naturæ ſit diuerſa diuerſorum opinio, ſecundùm quamlibet opinionem non totus ſanguis nutrimentalis, id eſt qui ex cibis generatur pertinet ad ueritatem humanæ naturæ. Cùm ergo Chriſtus ante paſſionem comederit & biberit, nihil prohibet in eo fuiſſe aliquem ſanguinem nutrimentalem, qui ad ueritatem humanæ naturæ non pertinet, & quem oporteret ad corpus eius in reſurrectione redire. Sed quia ſpecialiter fit quæſtio de ſanguine in paſſione effuſo pro redẽptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur, quòd totus in reſurrectione ad corpus Chriſti redierit triplici ratione. Quarum prima accipi poteſt ex ætate Chriſti patientis. Paſſus eſt enim in perfectiſſima ætate: in qua maximè ea quæ in homine inueniuntur, ad ueritatem humanæ naturæ pertinere uidentur tanquam ad maximam perfectionem adducta. Secunda ſumitur ex merito paſſionis. Si.n. ſanctorum martyrum illæ partes in quibus paſſionẽ pro Chriſto ſuſtinuerint, quendam priuilegiatum fulgorem in reſurrectione habent, ut Auguſtinus dicit vigeſimoprimo de Ciuitate Dei, ergo multò magis ſanguis Chriſti quem pro ſalute humani generis effudit, ad glorioſam reſurrectionem reparatus eſt. K

3.p.q.54.a.4.c.& 4.di.44.q.2.art.1.q.2.ad 5.

Tertia ratio poteſt ſumi ex ipſa virtute paſſionis. Sanguis enim ille in paſſione effuſus humanum genus ſanctificabit, ſecundũ illud ad Hebræos vltimo, Ieſus ut ſanctificaret per ſanguinem ſuum populum extra portam paſſus eſt. Humanitas autẽ Chriſti ſaluiferam virtutẽ habuit ex virtute uerbi ſibi uniti, ut Damaſcenus dicit in tertio libro. Vnde manifeſtum eſt quòd ſanguis in paſſione effuſus qui maximè fuit ſalubris, fuit diuinitati vnitus. Et ideò oportuit quòd in reſurrectione iungeretur alijs humanitatis partibus. Sanguis autem Chriſti, qui in quibuſdam eccleſijs oſtenditur, dicitur ex quadam imagine Chriſti percuſſa miraculosè fluxiſſe. uel etiam aliàs ex corpore Chriſti.

3.p.q.48.ar.4.ad 3. & art.5.c. 3.p.q.52.ar.3.ad 1. 3.p.q.52.ar.3.ad 1. 3.p.q.54.3.ad 3.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Chriſtus maius dilectionis ſignum oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quàm patiendo pro nobis.

99

ar. ſpecialiter.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus maius dilectionis ſignum nobis oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quàm patiendo pro nobis. Charitas enim patriæ perfectior eſt, quam charitas uiæ. Sed beneficium illud quod nobis Chriſtus contulit, corpus ſuum dans nobis in cibum magis aſſimilatur charitati patriæ, in qua plenè fruemur Deo. Paſſio autem quam pro nobis ſubiit, magis aſſimilatur charitati uiæ, in qua nobis pro Chriſto imminet patiendum. Ergo maius eſt dilectionis ſignum quòd Chriſtus corpus ſuum tradidit nobis in cibum, quàm quòd Chriſtus paſſus eſt pro nobis.

Sed contra eſt, quod dicitur Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

2a.q6.84.arti.4.c.& 2a.q6.73.art.3.& q.83.ad 2.veri.q.3.art.1.c.

Reſpondeo dicendum quòd illud quod eſt potiſſimum in vnoquoque genere, eſt menſura omnium eorum quæ ſunt illius generis: ut patet per philoſophum in 10. Metaphy. potiſſimum autem in genere amoris hominum eſt amor quo quis amat ſeipſum. Et ideò ex hoc amore neceſſe eſt menſuram accipere omnis amoris, quo quis alium amat. Vnde & in 9. Ethic. philoſophus dicit. Quòd amicabilia quæ ſunt ad alterum, veniunt ex amicabilib. quæ ſunt ad ſeipſum. Pertinent autem ad amorem quo quis amat ſeipſum, ut uelit ſibi bonum: vnde tantò aliquis alium magis amare probatur, quantò magis bonum quod ſibi uult propter amicum prætermittit, ſecundum illud Prouerb. 12. Qui negligit damnum propter amicum iuſtus eſt. Vult autem homo ſibi triplex bonũ particulare, quæ ſunt anima, corpus, & res exteriores. Eſt ergo aliquod ſignum amoris, quòd aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentũ patiatur, maius autem amoris ſignum, ſi etiam corporis proprij detrimentum patiatur, uel labores, uel uerba pro amico ſumẽdo maximum autem dilectionis ſignum, ſi etiam animã ſuam deponere uelit pro amico moriendo. Quod ergo Chriſtus pro nobis patiendo animam ſuam poſuit, maximum fuit dilectionis ſignum: quòd autem corpus ſuum dedit in cibum ſub ſacramento, ad nullum detrimentum ipſius pertinet: vnde patet, quòd primum eſt maius dilectionis ſignum: vnde hoc ſacramentum eſt memoriale quoddam & figura paſſionis Chriſti. Veritas autem præeminet figuræ, & res memoriali.

& in or. 100. 3.p.q.63.art.7.& 9.ad 3.de eo tum ſuperioritate. Op. 390.

Ad primum ergo dicendum, quòd exhibitio corporis Chriſti in ſacramento habet quidem figuram quandam charitatis qua diligit nos Deus in patria, ſed paſſio eius pertinet ad ipſam Dei dilectionẽ, nos à perditione ad patriam reuocantem dilectio autem Dei non eſt maior in patria quam ſit in præſenti.

QVAESTIO IIII.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm Lucifer ſit ſubiectum æui.

DEinde circa Angelos quæſitum eſt unum, ſcilicet utrùm Lucifer ſit ſubiectum æui. Et videtur quòd ſic. Sicut ſubiectũ temporis eſt primum temporale ſimpliciſſimum ita ſubiectũ 100

æui

Opus 36. dui videtur eſſe ſimpliciſſimum æuiternum hoc autem eſt lu- A
cifer, qui inter angelos ſupremus fuit ſecundum ſuam naturã creatus. Aeuum autem non reſpondet gratię ſed naturę: alioquin corpora cœleſtia quæ non ſunt ſuſceptiua gratię æuo mẽſurari non poſſent. Cum ergo dona naturalia integra remanſerint in dæmonibus poſt peccatum, ſicut Dyo. dicit quarto capite di. no. uidetur, quòd æuum ſit in lucifero ſicut in ſubiecto.

Sed contra, æuum eſt quędam æternitatis participatio. Sed Angeli beati magis ſunt in participatione æternitatis quàm Lucifer, qui eſt beatitudinis expers. Ergo Lucifer non eſt ſubiectum æui: ſed magis ſupremus beatorum Angelorum.

1.d.19.q.2.ar.1.ad 2.& 2.di.2.q.1.ar.1.c.fin.& ar.2.ad 5.

Reſpondeo dicendũ, quòd ex ignorantia linguæ grecæ prouenit, quòd communiter apud multos æuum ab æternitate diſtinguitur: ac ſi diſtingueretur anthropos ab homine: quod. n. in gręco dicitur æuum, in Latino æternitas. Et ſic etiam Dyo. 10. ca. de di. no. pro eodem utitur æternitate & æuo. ſed quia nominibus utendũ eſt ut plures, ſi utrunque diſtinguamus ab inuicem: æuum nihil aliud erit quàm ęternitatis participatio: ut ſcilicet eſſentialis æternitas ipſi Deo attribuatur, æuum autem quaſi participata ęternitas ſubſtãtijs ſpiritualibus quæ ſunt ſupra tẽpus, quia uerò id quod per eſſentiam dicitur, ſemper eſt menſura ipſius quod dicitur per participationem, poteſt dici q prima menſura omnium æuiternorum, eſt ipſa Dei æternitas: ſicut etiam ſubſtantia Dei eſt menſura omnis ſubſtantiæ, ut dicit commentator in 10. Metaphyſi. Si quis tamen uelit accipere menſuram homogeneam: id eſt eiuſdem generis, dicũt quidam quòd non eſt una menſura communis: ſed quodlibet æuiternum habet ſuum æuum. Sed hi propriam uocem ignorant. Sic enim eſſet uerum quod dicunt, ſi omnia æuiterna eſſent æqualia. Sic enim unum eorum nõ eſſet menſura alterius: hoc autem non eſt uerum, quia in Angelis eſt accipere primum, medium, & ultimum non ſolum ſecundum diuerſas hierarchias, & ordines, ſed etiam ſecundum diuerſos Angelos in eodem ordine: ut patet per Dionyſiũ decimo capite cœleſtis Hierarchiæ, C

1.p.q.10.ar.6.& 2.ad 2.q.1.ar.2.

1.p.q.10.ar 5.ad 1.& art 6.c.& 2.di.2.q.1 art.1.ad 4.

2.d.2.q.1 ar.2.ad 5.

Et quia ſemper illud quod eſt ſimpliciſſimum, eſt menſura in quolibet genere: ſicut dicitur in decimo Metaphyſicorum. (Text. com. ſecundo.) ideò neceſſe eſt ut duratio ſimpliciſſimi æuiterni ſit æuum omnium æuiternorum, & ita ſimpliciſſimum æuiternum eſt ſubiectum æui. Sed attendendum quòd ſubſtantiæ ſpirituales menſurantur æuo, non ſolùm quantum ad earum ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad earum propriã operationem. Vnde in libr. de cauſis dicitur quòd ſunt in momento ęternitatis ſecundum ſubſtantiam & operationem, & ſic oportet, quòd ille Angelus qui eſt ſubiectum æui, ſit ſimpliciſſimus, non ſolùm quantùm ad eſſentiam, ſed etiam quantũ ad operationem. Talis autem eſt ſupremum omnium angelorum bonorum, cuius operatio maximè eſt in uno, qđ eſt Deus, vnita. Vnde ſupremus omnium angelorum eſt ſubiectum æui. Non autem lucifer.

1.p.q.63.ar.6.ad 3.ma.q.16.a.1.ad 12.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliqui poſuerunt luciferum non fuiſſe ſupremum Angelorum. Sed ſicut Dama. dicit fuit primus eorum qui præerant ordini terreſtri. Si verò concedamus ſecũdum Gregorium, quòd fuerit ſupremus omnium: tunc dicendum eſt, quòd ſua operatio auerſa eſt ab vno primo, & conuerſa ad multitudinem inferiorum rerum, quarum primatum appetit. Et ſecundum hoc dæmones deciderunt à ſumma ſimplicitate æui vnde Dio. dicit 4. c. de diu. no. quòd dæmones dicuntur mali, propter hoc quòd infirmantur circa operationem naturalem. D

QVAESTIO V.

DEINDE quæſitum eſt de hominibus.

¶ Et primò quantùm ad ea, quæ poſſunt omnibus eſſe cõmunia.

¶ Secundò, quantùm ad ea quæ pertinent ad quoſdam horum ſtatus.

Circa communia verò quæſitum eſt quadrupliciter.

¶ Primò quidem de his, quę pertinent ad naturam hominis.

¶ Secundò, de his quæ pertinent ad ſacramenta.

¶ Tertiò, de his quę pertinent ad virtutes.

¶ Quartò, de his quę pertinent ad pręcepta.

Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primò, quantum ad perſonas hominum. vtrùm ſcilicet ſi Adam non peccaſſet, ijdem homines numero ſaluarentur, qui nunc ſaluantur.

¶ Secundo, quantùm ad intellectum, utrùm ſcilicet uerbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.

¶ Tertiò, quantùm ad uoluntatem, vtrùm ſcilicet ea quę per timorem fiunt, ſint uoluntaria.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm ſi Adam non peccaſſet, ijdem homines numero ſaluarentur, qui nunc ſaluantur.

101

ar.63. ſed contra. & ad 2.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd ſi Adam nõ peccaſſet, non ijdem homines numero ſaluarentur qui nunc ſaluantur. Si enim Adam non peccaſſet, ſoli electi naſcerentur: ergo non fuiſſent nati illi peccatores qui finaliter ſunt reprobati: & per conſequens nec eorum filij, quia ſi non ſunt ijdem patres, conſequens eſt neque filios eſſe eoſdem: multi autem nunc ſaluantur ex reprobis parentibus nati. Ergo ſi Adam non peccaret, non ijdem ſaluarentur, qui nunc ſaluantur.

¶ 2 Pręterea. Secundùm Philoſophum ſemen eſt ſuperfluum alimenti, ſed alijs cibis homo uſus fuiſſet in paradiſo, ſi nõ peccaſſet ab his quibus nunc utitur: ergo aliud fuiſſet ſemen, & per conſequens alij filij. B

Sed contra eſt, quòd Grego. dicit 4. Moral. Si primum parentem nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex ſe filios gehennæ generaret: ſed hi qui nunc per redemptorem ſaluandi ſunt, ſoli ab eo electi naſcerentur.

Reſpondeo dicendum, quòd cùm in generatione hominis ſicut & aliorum animalium ſemen patris ſit agens materia uerò à matre miniſtrata ſit ſicut patiens: ex quo corpus humanũ formatur: impoſſibile eſt eundem filium naſci, ſiue ſit alius pater, ſiue ſit alia mater, ſicut etiam non eſt idem numero ſigillũ: ſiue ſit alia cera, ſiue ſit aliud corpus ſigilli: ex cuius impreſſione cera ſigillatur. Et quamuis ſuperfluum alimenti ſit ſemẽ ſecundum philoſophum: diuerſitas tamen alimentorum non ſufficeret ad diuerſificandum filios qui ex ſemine naſcuntur: quia ex illis cibis non ſumitur niſi ſemen, niſi quatenus aliqualiter in ſubſtantiam parentum conuertuntur. Dicunt quidam ſequentes Anſel. quòd ſi homo non peccaſſet in illa prima tentatione, ſtatim cõfirmatus fuiſſet & ipſe & omnes qui ab eo naſcerentur: ita quòd omnes qui naſcerentur fuiſſent electi. Vnde cum nunc multi qui ſaluantur ex peccatoribus naſcantur, ſicut in obijciendo tangebatur, conſequens eſt quòd eſſent alij parentes ſaluandorum, & per conſequens alij filij. Sed hæc poſitio non uidetur eſſe uera, quia ſecundum Aug. 14. de ciu. Dei. Status corporis in homine proportionaliter reſpõdet ſtatui animæ: quamdiu ergo homo habuit corpus animale potens mori & non mori indigens alimentis, tãdiu habuit animam potẽtem peccare, & non peccare habuit autem corpus animale quãdiu fuit in ſtatu generandi: quod etiam fuiſſet, ſi poſt illam primam tentationem non peccaſſet. Et ideo poſſibile fuiſſet, ſi primus homo tunc non peccaſſet, quòd etiam ipſe, uel eius poſteri poſtmodum peccarent: ut Hugo de ſanct. Vict. dicit. Vnde ex hoc non ſequitur parentum diuerſitas, quòd nunc ſunt aliqui peccatores, tunc autem non eſſent, ſed eſt aliud: vnde neceſſe eſt ponere diuerſitatem parentũ: quia in primo ſtatu vnus homo non habuiſſet plures uxores: nec etiam aliqui ex fornicatione uel adulterio naſcerentur, quod nũc contingit etiam in his qui ſaluantur: multi enim filij unius parentis ex pluribus vxoribus nati ſaluantur, ſicut patet de filijs Iacob. Multi etiam ex fornicatione, vel adulterio nati, alioquin eis fruſtra ſacramenta ſalutis adhiberẽtur. Vnde relinquitur, quòd aliqui nũc ſaluantur, qui ſi primus homo non peccaſſet, non naſcerentur, & per conſequens non ſaluarentur, nec tamen Dei prędeſtinatio falleretur: quia Deus prædeſtinauit homines habẽs ſcientiam futuri euentus. Quod uerò Grego. dicit, quòd ſi primus homo non peccaſſet, nequaquam ex ſe filios gehennę generaret, indubitanter verum eſt. Non enim in filios transfunderet peccatum originale, ſecundùm quòd homines filij iræ naſcuntur, quod autem ſubdit quòd hi ſoli qui nunc ſaluandi ſunt naſcerentur, intelligendum eſt q pronomen facit ſimplicem demõſtrationem: quia ſcilicet ſoli electi naſcerentur, quantùm eſt ex ratione originis, non quantum ad demonſtrationem perſonalem, quia aliæ perſonæ eſſent hominum qui ſaluarentur. E

Opinio Anſel.

Probatio opi. Aug.

1.p.q.100 ar.1.& 2.d.20.q.2.ar.3.ad 5.& 7. ma.q.5.art.4.ad 8.a.63 ad 1.ſi.& 4.d.33.q.1.a.1.ad 5.

Gregori⁹. No. bene. a.63.ad 1.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm verbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.

102

1.p.q.34.ar.1.& q.84 ar.4 c.ar.1.q.85 ar.2.opus 53.c.

AD ſecundum ſic procedebatur. Videtur quod uerbum cordis ſit ſpecies intelligibilis: verbum enim cordis eſt quo intellectus uidet: hoc autem eſt ſpecies intelligibilis: ergo verbum cordis eſt ſpecies intelligibilis.

¶ 2 Præte. Cognitio intellectiua à ſenſu oritur. Sed illud quod ſenſus ſentit, eſt ſpecies intelligibilis: ergo uerbum cordis, quo intellectus intelligit, eſt ſpecies intelligibilis.

Sed contra, Verbum cordis interius eſt quod exteriori uerbo

ſignificatur. Sed verbum exterius non ſignificat ſpeciem intelligibilem: ergo verbum interius non eſt ipſa ſpecies intelligibilis.

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum Aug. 15. de Tri. Verbum cordis importat quoddam procedens a mente ſiue ab intellectu, procedit autem aliquid ab intellectu, inquantum eſt conſtitutum per operationem ipſius. Eſt autem duplex operatio intellectus, ſecundum philoſophum in tertio de anima. (T. c. 21.) Vna quidem quæ uocatur indiuiſibilium intelligentia, per quam intellectus format in ſeipſo diffinitionem, uel conceptum alicuius incomplexi. Alia autem operatio eſt intellectus componentis & diuidentis, ſecundum quam format enunciationem. Et utrunque iſtorum per operationem intellectus conſtitutorum uocatur uerbum cordis, quorum primum ſignificatur per terminum incomplexum: ſecundum verò ſignificatur per orationem: manifeſtum eſt autem, quòd omnis operatio intellectus procedit ab eo, ſecundum quòd eſt factus in actu per ſpeciem intelligibilem: quia nihil operatur, niſi ſecundum quod eſt actu. Vnde neceſſe eſt quòd ſpecies intelligibilis, quæ eſt principium operationis intellectualis differat à verbo cordis, quod eſt per operationem intellectus formatum, quamuis ipſum verbum poſſit dici forma uel ſpecies intelligibilis, ſicut per intellectum conſtituta: prout forma artis quam intellectus adinuenit, dicitur quædam ſpecies intelligibilis.

1. p. q. 27. ar. 1. c. ni. & q. 28. a. 4. ad 1. ver. q. 14. ar. 1. c. prin cipio & ſpiritu a. 9. ad 6. & tem. v. ſ. ad 7. & 1. di. 19. q. 5. ar te. 1 ad 7. pot. qõ. 9. ar. 5. c. 1 d. 27. q. 2 art. 2. 3. c. inde cõ cordãtiã ad 1.

G

Ad primum ergo dicendum, quod intellectus intelligit aliquid dupliciter. Vno modo formaliter, & ſic intelligit ſpecie intelligibili qua fit in actu. Alio modo ſicut inſtrumento quo vtitur ad aliud intelligendum & hoc modo intellectus verbo intelligit, quia format uerbum ad hoc quòd intelligat rem.

Ad ſecundum dicendum, quod cognitio ſenſus exterioris perficitur per ſolam immutationem ſenſus à ſenſibili. Vnde per formam quæ ſibi à ſenſibili imprimitur, ſentit, non autem ipſe ſenſus exterior format ſibi aliquam formã ſenſibilem, hoc autem facit uis imaginatiua, cuius formæ quodammodò ſimile eſt uerbum intellectus.

art. 161. & 1. p. q. 85. ar. 2. ad 3.

H

ARTICVLVS X.

Vtrum ea, quæ fiunt ex timore ſint voluntaria.

103 Circa tertium ſic proceditur. Videtur quòd ea quæ fiunt ex timore non ſint uoluntaria. Neceſſitas enim uoluntati cõtrariatur, ut dicitur in 5. Metaphyſi. (T. c. 6.) Sed ea quæ fiunt ex timore dicuntur ex neceſſitate fieri: non ergo ſunt uoluntaria.

Sed contra, Omne quod quis operatur propter finem eſt uoluntarium, ſed ea quæ quis operatur ex timore operatur propter finem, ſcilicet ad uitandum malum quod timet, ſicut qui proijcit merces in mare uitat ſubmerſionem nauis: ergo huiuſmodi ſunt uoluntaria.

I

Reſpondeo dicendum, quòd cum bonum ſit uoluntatis obiectum hoc modo ſe habet aliquid ad hoc quòd ſit uoluntarium, quo modo ſe habet ad hoc quòd ſit bonum. Contingit autem aliquid in uniuerſali conſideratum eſſe bonum, quod tamen ſecundum aliquas particulares circunſtantias redditur malum, ſicut generare filios eſt bonum, ſed generare filios ex non ſua uxore eſt malum, & ſimiliter contingit aliquid in vniuerſali conſideratum eſſe malum, quod tamen ſecundùm aliquas particulares circunſtantias ſit bonum, ſicut occidere ſecũdum ſe eſt malum, ſed occidere hominem pernicioſum multitudini, eſt bonum, & quia actiones circa ſingularia indicantur bonæ, uel malæ, & per conſequens uoluntariæ, vel inuoluntariæ, ſimpliciter quidem conſideratis ſingularibus circunſtantijs, ſecundum quid autem ſecundum quòd in uniuerſali cõſiderantur: ea verò quæ ex timore fiunt in uniuerſali quidem conſiderata, ſunt mala & inuoluntaria: ſed ſi conſiderentur ſecundùm ſingularia quæ circunſtant, ſic ſunt bona: & uoluntaria, ſicut proijcere merces in mare ſecundùm ſe conſideratum eſt malum & non uolũtarium ſed in tali caſu eſt bonum & voluntarium, vnde & Philoſophus dicit in 3. Ethico. quod huiuſmodi mixta ſunt ex uoluntario, & inuoluntario: ſimpliciter autem ſunt uoluntaria, ſecundum quid autem inuoluntaria & ex neceſſitate facta.

12. q. 6. ar. 6. & 7. ad 1. & 2. 22. qõ. 110. ar. 3. ad 3. & d. 39. artic. 2. 12. q. 8. ar. 1. & qõ. 60. a. 1. ad primum. ar. 85. c. & 2 d. 40. o. trm. 2. c. & ad 3. artic. 193.

K

22. q. 125. a. 4 22. q 108 ar. 4. ad 4. & 4. d. 29. q. 1. ar. 2.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO VI.

DEINDE circa ſacramenta quæſitum eſt.
¶ Primo de ſacramento euchariſtiæ.
¶ Secundò, de ſacramento pœnitentiæ.

F ¶ Tertiò, de ſacramento matrimonij.

Circa Euchariſtiam quæſita ſunt duo.
¶ Primò, utrùm forma panis annihiletur.
¶ Secundò, utrùm ſacerdos dare debeat hoſtiam non conſecratam peccatori hoc petenti.

ARTICVLVS XI.

Vtrum forma panis in ſacramento Euchariſtiæ annihiletur.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd forma panis in ſacramento euchariſtiæ annihiletur. Illud enim annihilari uidetur, quod deſinit eſſe & in nihil conuertitur. Sed forma panis facta conſecratione deſinit eſſe, nec eſt dare in quod conuertatur. Non enim conuertitur in materiam corporis Chriſti: nec etiam in formam eius, quæ eſt anima, alioquin anima eſſet ibi ex ui ſacramenti: ergo forma panis annihilatur. 104

¶ 2 Præterea Augu. dicit ſuper illud Ioan. 17. Clarifica me pater, &c. Si humana natura conuerteretur in uerbum: ſi diligentius cogitamus, homo periret in Deo. Sed illud annihilari dicitur quod perit: ergo ſi panis conuertitur in corpus Chriſti, videtur quòd annihiletur.

Sed contra eſt, quia ſicut Auguſt. dicit lib. 83 q. Deus non eſt actor tendendi in non eſſe. Eſt autem actor ſacramenti euchariſtiæ: ergo in illo ſacramento nihil annihilatur.

3. p. q. 75. art. 4 o. 6. c. 8. ca. & ad 3. 4 d. 11. q. 1. art. 2. o. 3. p. q. 75. ar. 2. & 4. & 4. d. 10. ad 2. ad 4. 183. ad 2.

Reſpondeo dicendum, quòd annihilatio quendam motum importat. Omnis autem motus denominatur à termino ad quem. Vnde terminus annihilationis eſt nihil. Conſecratio autem panis in ſacramento euchariſtiæ, non terminatur ad nihil, ſed ad Corpus Chriſti: alioquin non eſſet dare quomodo corpus Chriſti incipiat eſſe ſub ſacramento. Non enim incipit ibi eſſe per motum localem: alioquin deſineret eſſe in cœlo. Relinquitur ergo, quòd in conſecratione panis non eſt aliqua annihilatio, ſed tranſubſtantiatio in corpus Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut in generatione naturali, neque forma, neque materia generatur aut corrumpitur ſed totum compoſitum: ita etiam in ſacramento altaris nõ eſt quærendum ſeorſum de forma aut materia in quid conuertatur: ſed totus panis conuertitur in totum corpus Chriſti, inquãtum eſt corpus: quia ſi in triduo mortis Chriſti fuiſſet conſecratio facta, non fuiſſet ibi anima, ſed corpus exanime, ſicut in ſepulchro iacebat.

Ad ſecundum dicendum, quòd perire diceretur natura humana, ſi conuerteretur in uerbum quantùm eſſe deſineret, quod pertinet ad terminum à quo non autem ſi annihiletur quantùm ad terminum ad quem.

3. p. q. 75. ar. 6 ad 1. & 4. di. 11. q. 1. art. 1. 3. ad 2. 3. q. 81 ar tic. 2 4. 105

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſacerdos debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto, hoc petenti.

CIrca ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ſacerdos non debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto hoc petenti. Non enim debet ſacerdos peccatum occultum publicare. Publicaret autem ſi ei daret hoſtiam non conſecratã, cùm alijs ſocijs daret conſecratam: ergo ſacerdos non debet dare hoſtiã non conſecratam peccatori occulto hoc petenti. 105

¶ 2 Præt. Hoſtia conſecrata a ſacerdote alicui fideli porrecta à circunſtantibus adoratur. Si ergo exhibet hoſtiam non conſecratam, loco conſecratæ, quantum eſt in ſe faciet populum idololatrare, quod eſt graue peccatum: non ergo ſacerdos debet peccatori occulto petenti dare hoſtiam non conſecratam.

Sed contra eſt, quia ſacerdos eſt medicus animarum. Sapiẽs

K autem medicus uitat quantum poteſt periculum infirmi quẽ accepit in cura. Peccatori autem cuius crimen habet imminet magnum periculum, ſi in conſcientia mortalis peccati corpus Chriſti accipiat, quia qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit ut dicitur primæ Corinthiorum 11. ergo ſacerdos benefacit, ſi eius periculum euitet porrigens ei hoſtiam non conſecratam.

Reſpon. dicendum, quod ueritati nõ eſt aliqua fictio adiungenda: quia nulla eſt conuentio lucis ad tenebras, ut Apoſt. dicit 2. ad Cor. 6. & pp hoc Aug. probat in libr. 83. q. quod corpus Chriſti nõ fuit phantaſticum, quia ueritas, quæ eſt Chriſtus non potuit fallere: & ideo in ſacramẽtis eccleſiæ nihil eſt per fictionẽ agẽdũ, & præcipuè in ſacramento altaris, in quo totus Chris cõtinetur. Eſſet autẽ quædã fictio, ſi hoſtia non conſecrata loco cõſecratæ daretur. Et cum & ſacerdos quantum in ſe eſt, populo fieret idololatrandi occaſio, qui quãuis peccatum idolatriæ non incurreret, æſtimans probabiliter hoſtiam eſſe conſecratam, tñ ſacerdos

ar. 148. o. 3 d. 9. q. 1. art. 2. q. 6 ad 2. 22. q. 1. ar tic. 3. ad 4.

dos in hoc ipſo, quòd hoſtiam non conſecratam populo ex- A hiberet adorandam, idolatriæ crimen incurreret. Vnde hoc in nullo caſu eſt faciendum, ut hoſtia non conſecrata exhibeatur vni vel pluribus tanquam conſecrata. Debet ergo ſacerdos peccatorem occultum primò quidem monere, ut pœnitentiam agat, & ſic ad ſacramentum accedat, quòd ſi pœnitere noluerit, debet ei occultè inhibere, ne alijs communicantibus in publico ſe immiſceat, quòd ſi ſe immiſcuerit, debet ei dare hoſtiã conſecratam.

Vnde prima duo concedimus.

3. q. 80. a. 6 & q. 81. art. 2. c. & ad 2. & 4. di. 9. ar. 5. q. 10. Ad tertium dicendum, quòd ſtultus eſſet medicus qui cum maiori ſuo periculo minus periculum infirmi uellet impedire, putà ſi vellet ipſe venenum bibere, ne infirmus biberet uinum. Multò autem magis peccat ſacerdos fictionem faciens in ſacramento Chriſti, quàm peccator indignè ſumens. Vnde ſtultus eſſet ſacerdos, ſi vt vitaret peccatũ ſubditi, ipſe grauius peccaret, fictionem faciens in ſacramento ueritatis.

QVÆSTIO VII.

DEINDE circa ſacramentum pœnitentiæ quæſita ſunt duo.

¶ Primò vtrum prælatus debeat ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confeſſione audiuit.

¶ Secundò, vtrum in meliori ſtatu moriatur ille, qui moritur in via eundi ultra mare, quàm ille qui moritur in redeundo.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum prælatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere ob audita in confeſſione.

106 4. di. 21. q. 3. ar. 1. q. 3. ad 3. CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd prælatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confeſſione audiuit, quia quod inſtitutum eſt pro charitate, contra charitatem non militat. Sed ſigillum confeſſionis inſtitutum eſt pro charitate. Non ergo militat contra charitatem ex qua tenetur prælatus ſaluti ſubditorum prouidere. Eſt autem quandoque contra ſalutẽ ſubditi, ſi ei adminiſtratio dimittatur, ut putà ſi habeat occaſionẽ recidiuandi in peccatum: ergo non obſtante ſigillo confeſſionis, prælatus debet eum ab adminiſtratione remouere.

2. 15. & 4. Sed contra eſt quia nihil eſt faciendum in præiudicium confeſſionis. Eſſet autem præiudicium confeſſionis, ſi ſubditus ab adminiſtratione remoueretur, propter crimen quod ſuo prælato confeſſus eſt: quia per hoc alij retraherentur à confitendo. D Non ergo debet prælatus ſubditum ab adminiſtratione remouere, propter peccatum quod ei confeſſus eſt.

Reſpondeo dicendum, quòd id quod per confeſſionem auditur, nullo modo eſt manifeſtandum, nec uerbo, nec ſigno, nec nutu: nec etiam aliquid eſt faciendum, unde in ſuſpicionem peccati aliquis poſſit deuenire. Si ergo amotio ſubditi ab adminiſtratione poſſit inducere ad manifeſtandum peccatum in confeſſione auditum, vel ad aliquam probabilem ſuſpicionem habendam de ipſo, nullo modo prælatus deberet ſubditum ab adminiſtratione remouere: putà ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetum, quòd priores non amouerentur de ſuis prioratibus niſi propter culpam: manifeſtaretur autem peccatum confitentis per remotionem ab adminiſtratione. Vnde ſi abbas hoc faceret, grauiter peccaret tanquam confeſſionem reuelans. Poſſet tamen eum ſecretò charitatiuè admonere, ut cũ E inſtantia peteret ceſſionem, ſi hoc uideret ſaluti eius expedire. Si verò per amotionem ab adminiſtratione peccatum nullatenus manifeſtaretur: putà ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetum quòd abbas pro ſuo libitu de facili aliquos ab adminiſtratione remoueret: tunc alia occatione accepta poſſet ſubditum ſibi confeſſum ab adminiſtratione remouere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, ſi talis adminiſtratio eſſet ſubdito periculoſa in poſterum: quamuis etiam & in hoc caſu melius eſſet quòd eum induceret ad ceſſionem petendam. Si verò periculum in poſterum non timeretur, non oportet, quòd pro peccato præterito pœnitentia deleto eum ab adminiſtratione remoueret, ſicut etiam Aug. dicit in li. de adulterinis coniugijs. Cur adhuc deputamus adulteros quos credimus pœnitentia eſſe ſanatos: quandoque enim pœnitentes innocentibus meliores ſunt.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrũ melius moriatur cruce ſignatus qui moritur in via eundi vltra mare, quàm qui moritur redeundo.

AD ſecundum ſic procedebatur. Videtur quòd melius moriatur cruce ſignatus qui moritur in uia eũdi ultra mare, 107 quàm ille qui moritur redeundo. Qui enim moritur in eundo a. 38. & 4 quaſi proſequendo uotum ſuum, ut ſe exponat morti pro di. 20. q. 1 Chriſto: & ita moritur tanquam martyr: qui autem moritur re ar. 5. q. 3. deundo, non moritur in propoſito ſe exponendi in Chriſto, ad 2. & ita moritur quaſi confeſſor. Sed maior eſt ſtatus martyrum quàm confeſſorum: ergo in meliori ſtatu moritur, qui moritur in eundo, quàm qui moritur in redeundo.

Sed contra, Qui moritur in redeundo, iam cõſummauit uo B tum ſuum: qui autem moritur in eundo nondum conſummauit, ſed eſt quaſi in principio. Perfectum autem melius eſt imperfecto, & finis principio: ergo melius moritur in redeundo, quàm qui moritur in eundo.

Reſpondeo dicendum, quòd quantò aliquis cum pluribus meritis moritur, tantò melius moritur: merita autem manent homini non ſolum illa quæ actu agit, ſed etiam illa quæ iam fecit, quaſi apud Deum depoſita: ſecundum illud 2. ad Tim. 2. 4. d. 14. c Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meũ 2. ar. 3. 4. ſeruare. Manifeſtum eſt autem, quòd ille qui moritur in redeũ 30. do de vltra mare cæteris paribus cum pluribus meritis moritur, quàm ille qui moritur in eundo. Habet enim meritum ex aſſumptione itineris: & ulterius ex proſecutione, in qua fortè multa grauia eſt paſſus: & ideo cæteris paribus melius moritur ille qui moritur redeundo: quàmuis ire ſit magis meritorium, quàm redire, genus operis conſiderando.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud propoſitum exponendi ſe morti propter Chriſtum, habuit etiam iſte in eundo; nec hoc meritum perdidit, ſi ſe à peccato immunem cuſtodiuit.

QVAESTIO VIII.

DEINDE circa matrimonium quæſita ſunt duo.

¶ Primò ſi aliquis deſpondent aliquam per uerba de futuro, & poſtea carnaliter cognoſcat: non quidem quaſi conſentiens in matrimonium, ſed ſolummodo uolens fraudulenter ſurripere copulam carnalem, ſi poſtmodum contrahat cum alia per uerba de præſenti, utrum ſcandala ſi uxor eius.

¶ Secundò, ſi vir accuſet vxorem de adulterio occulto, utrum mulier teneatur in iudicio ſuum peccatum confiteri.

ARTICVLVS XV.

Vtrum ille qui cum fraude cognouit carnaliter quam deſponderat, poſſit habere uxorem illam cum qua poſtea contrahit per uerba de præſenti.

CIRCA primum ſic procedebatur. Videtur quòd ille qui 108 cognouit carnaliter quam deſponderat per uerba de futu 4. d. 27 a. ro, non poſſit habere uxorem illam cum qua poſtea contrahit 2. & q. 2. 3 per uerba de præſenti. Iudicio enim eccleſiæ compellitur ſtare c. 4. di. 28. cum prima, quam carnaliter cognouit: ſed eccleſia poteſt facere ar. 2. ſ. o. re perſonas illegitimas ad contrahendum: ergo uidetur quòd de cõtra- talis non poſſit cum alia muliere habere matrimonium: & ita ctu matri E illa cũ qua ſecundò contraxit per uerba de præſenti non erit monij. uxor ſua.

Sed contra eſt, quòd error hominis non præiudicat ueritati matrimonij. Sed ex errore hominis præſumentis eſſe conſenſum ubi fuit carnaliter copula, contingit quòd per iudicium 4. d. 16. q. eccleſiæ compellitur aliquis illam habere, quam cognouit car- 2. ar. 4. naliter poſt contractum per uerba de futuro: ergo non præiudicat ueritati ſecundi matrimonij, quod eſt uerè contractũ per uerba de præſenti.

Reſpondeo dicendum, quòd ſicut Leo Papa dicit. Cauſa matrimonij eſt conſenſus per uerba de præſenti expreſſus: ſine quo cætera etiam cum coitu ſubſecuta fruſtrantur. Remota 22. q. 64. autem cauſa, remouetur effectus: unde cum in primo matri- ar. 6. ad 3. monio ponatur non fuiſſe conſenſus, manifeſtum eſt ꝙ non & q. 67 a. fuit matrimonium. Et quia poſita cauſa ponitur effectus: con- 2. o & 4. ſequens eſt ut ſecundum fuerit matrimonium in quo ponitur di. 26. q. 1 fuiſſe mutuus conſenſus per uerba de præſenti expreſſus inter ar. 2. q. 4. perſonas à matrimonio ſolutas. 3. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eccleſia in his quæ ad matrimonium pertinent, tripliciter ſe habet. Vno quidem modo per modum iudicantis: & quia homines uident ea, quæ apparent: ſecundum quòd dicitur 1. Regum 16. Oportet quòd iudex eccleſiaſticus iudicet ſecundum ea quæ ſibi apparent per confeſſiones partium, & per idoneos teſtes, & per alia legitima documenta, quibus in omnibus adhibitis contingit quandoque ueritatem latere: & præcipuè in his quæ pertinent ad interiora cordis, quæ humano teſtimonio probari non poſſunt: etſi per aliqua ſigna exteriora de his poſſit aliqua coniectura haberi: & ideo iudicium eccleſiæ circa ea quæ ad matrimonium pertinent, ſi ueritas lateat, non impedit ſequens matrimonium contrahendum, nec dirimit iam contractum. Alio modo ſe habet per modum prohibentis uel punientis: & hoc quidem impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit iã contractum: putà vxoricidæ pœnam imponit eccleſia, ut ulterius à matrimonio abſtineat. Si tamen contraxerit matrimoniũ non G dirimitur. Tertio modo ſe habet per modum ſtatuentis, quod fit ſolum authoritate ſummi pontificis. & ſecundum hoc perſonæ aliquæ redduntur illegitimæ ad contrahendũ, ita quòd ſi etiam contrahãt, matrimonium dirimit: ut patet in quibuſdam gradibus conſanguinitatis & affinitatis, uel etiam de adultera, cum quis dedit ei fidem de contrahendo, uel cum machinatus eſt in mortem uxoris.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum mulier accuſata de adulterio occulto teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri.

109
4.d.17.q.
2 ar.2.o.
& diſt.41.
art.4.q.3.
ad 2.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd mulier accuſata de adulterio, nõ teneatur ſuum peccatum in iudicio H confiteri. Nullus enim tenetur ſuum peccatum occultum publicare. Sed adulterium mulieris eſt occultum. Si autem in iudicio confiteretur ipſum, ueniret in publicum: ergo non tenetur mulier accuſata de adulterio ſuum peccatum in iudicio cõfiteri.

109.
4 di.19 q.
2.ar.3.ad
4. & 5.

Sed contra eſt, quia debet præſtare iuramentum de ueritate dicenda, ſed nullo modo debet deierare: ergo debet ueritatem confiteri de ſuo peccato.

Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt diſtinguendum. Si enim adulterium ſit omnino occultum, non debet peccatũ ſuum in iudicio confiteri: nec debet ab ea exigi iuramentũ de ueritate dicenda, quia occulta ſoli diuino iudicio reſeruãtur,

B. paul⁹.

ſecundum illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quouſque ueniat dominus qui illuminabit abſcondita tenebrarum. Sed quando ex adulterio procedit infamia uel aliqua ſigna euidentia apparent quæ uehementem ſuſpitionem facere poſſunt, uel quando eſt ſemiplenè probatum: tunc debet ab ea I exigi iuramentum de ueritate dicenda, & ipſa tenetur confiteri ueritatem.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO IX.

22. q. 69.
ar. 1. o. q.
di. 17 q. 3
ar. 1. q. 2.
ad 1. 3.

DEINDE circa uirtutes quæſita ſunt duo.

¶ Primò circa iuſtitiam, ſcilicet ſi aliquis incidens in latrones, promittat eis pecuniam pro ſua liberatione, ſi mutuò eam accipiat ab aliquo ſuo amico, utrum reſtituere teneatur.

¶ Secundò circa abſtinentiam, utrum aliquis peccare poſſit nimis ieiunando, uel uigilando.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuò, vt redimeret ſe à latronibus, teneatur eam reſtituere.

110

AD primum ſic procedebatur. Videtur quòd ille qui pecuniam accepit mutuò, ut redimeret ſe à latronibus, non teneatur eam reſtituere: quia ut Auguſtinus dicit. Tempore neceſſitatis omnia ſunt communia. Sed nullus debet quaſi pro-

Ambro.

prium petere id quod eſt cõmune: ut Ambro. dicit, & habetur in decretis. diſ. 4. Cum ergo ille qui in latrones incidit fuerit in maxima neceſſitate conſtitutus, utpote in periculo mortis exiſtens, uidetur quòd factum ſit ſibi cõmune aliquid quod erat alterius, & ita non teneatur ei reſtituere, qui mutuauit ac ſi eſſet proprium eius.

¶ Præterea, Nullus tenetur facere recompẽſationem alicui pro eo quod ille facere tenebatur. Sed ille qui mutuauit pecuniam tenebatur proximum ſuum à mortis periculo liberare, ſecundum illud Prouerb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortẽ. ergo uidetur quòd ille qui eſt liberatus, non teneatur ei reſtituere pecuniam mutuatam.

¶ Sed contra eſt quod Dominus Mat. 7. dicit Omnia quæ vultis, ut faciant vobis homines, & uos facite illis. Sed ille qui liberatus eſt à latronibus uellet ſibi reſtitui ſi quid mutuaſſet: ergo etiam ipſe debet reſtituere quod mutuò accepit.

Reſpondeo dicendum, quòd iuſtitiæ actus eſt unicuique reddere quod ſibi debetur. Vnde cum ratione contractus bonæ fidei qui fuit inter mutuantem, & mutuò accipiẽtem reſtitutio debeatur ex iuſtitiæ præcepto, tenetur ille qui mutuò accepit pecuniam eam reddere creditori, & tanto magis quantò in maiori neceſſitate creditor ſibi ſubuenit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc in neceſſitate ſiũt omnia communia, cùm homo non poteſt ſibi de ſuo ſubuenire, ridiculum eſſet ſi quis famem patiens nollet accipere panẽ quem haberet in arca, & diceret ſe accipere panem alienum quaſi communem: quæ autem per amicos poſſumus per nos aliqualiter poſſumus, ut dicit Philoſophus in tertio Ethicorum. Iſte autem qui in latrones incidit poteſt ſe per amicos liberare mutuum accipiendo. Et ideo non fiunt ei omnia communia.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ vnuſquiſque tenetur ad liberandum proximum à morte ſecundum ſuã conditionem & modum, & hoc quidem conuenienter impleuit ille, qui pecuniam mutuauit: non autem tenebatur eam donare in caſu, quo illũ poterat per mutuum liberari.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum homo poſſit peccare nimis ieiunando, vel vigilando.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, ꝙ homo non poſſit peccare nimis ieiunando, uel uigilando. Deus enim non poteſt nimis ab homine diligi. Sed probatio dilectionis eſt exhibitio operis, ut Gregorius dicit in homil. quadam: ergo uidetur, ꝙ non poſſit aliquis peccare nimis ieiunando, uel uigilando propter Deum. 111 22. q. 88. ar. 2. ad 3 & q. 147. ar. 1. ad 2.

Sed contra eſt, ꝙ Bernar. confitetur ſe peccaſſe de hoc ꝙ nimis corpus ſuum ieiunio & uigilijs debilitauit.

Reſpondeo dicendum, ꝙ ſecundum Philoſophum in primo Polit. Aliter eſt iudicandum de fine, aliter de his quæ ſunt ad finem. Illud enim quod quæritur tanquam finis abſque menſura quærendum eſt. In his autem, quæ ſunt ad finem eſt adhibenda menſura ſecundum proportionem ad finem: ſicut me- I dicus ſanitatem quæ eſt finis eius, facit quantumcunque poteſt maiorem, ſed adhibet medicinam, ſecundum quòd conuenit ad ſanitatem faciendam. Eſt ergo conſiderandum quòd in ſpirituali uita, dilectio Dei eſt ſicut finis. Ieiunia autem & uigiliæ, & alia exercitia corporalia, non quæruntur tanquam finis. Quia ſicut dicitur ad Rom. 14. non eſt regnum Dei eſca & potus: ſed adhibentur tanquam neceſſaria ad finem, id eſt ad domandas concupiſcentias carnis, ſecundum illud apoſt. 1. ad Corinth. 9. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo &c. Et ideo huiuſmodi ſunt adhibenda cum quadam menſura rationis, ut ſcilicet concupiſcentia domitetur, & natura non extinguatur, ſecundum illud ad Rom. 12. Exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam uiuentem, & poſtea ſubdit, Rationabile obſequiũ ueſtrum. Si uerò aliquis intantum uirtutem naturæ debilitet per ieiunia & uigilias, & alia huiuſmodi, quòd non ſufficiat debita opera exequi: putà prædicator prædicare, doctor docere, cãtor K cantare, & ſic de alijs, abſque dubio peccat, ſicut & peccaret uir qui nimia abſtinentia ſe impotentem redderet ad debitum uxori reddendum. Vnde Hiero. dicit. De rapina holocauſtum offert, qui vel ciborum nimia egeſtate, uel ſomni penuria immoderatè corpus affligit. Et iterum rationalis hominis dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, uigilias ſenſus integritati præfert. art. 14. ad 2 & 93. ad ſecundũ. B. Paulus 4. di. 15. q. 3. a. 1 q. 2. ad 3. & d. 17. q. 3. a. 8. q. 2. c. 22. q. 1. 4. ar. 6. o. & q. 147. a. 1 ad 2. & 3.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO X.

DEINDE circa præcepta quæſita ſunt duo.

¶ Primò, utrũ præcepta ordine naturæ ꝓcedant conſilia.

¶ Secundò, utrum peccata quæ fiunt contra præcepta ſecundæ tabulæ, ſint grauiora peccatis, quæ fiunt contra præcepta primæ tabulæ.

ARTI-

ARTICVLVS XIX.

Vtrùm præcepta ordine naturæ præcedant conſilia.

112. art. 93.

CIrca primum ſic proceditur. Videtur quòd præcepta ordine naturæ præcedant conſilia. Illud. n. eſt prius ordine naturæ, ad quod natura primò inſtigat. Sed præcepta ſunt de primo inſtinctu naturæ, quia ſunt de dictamine rationis naturalis non autem conſilia: ergo præcepta ſunt priora ordine naturæ, quàm conſilia.

Sed contra eſt, quia prius natura dicitur aliquid eſſe tripliciter. Vno modo ſicut imperfectum eſt prius perfecto. Et hoc modo præcepta non ſunt priora cõſilijs, quia in præceptis charitatis præcipue conſiſtit perfectio. Secundò, per modum cauſæ tempore præcedentis effectum, & ſic et non ſunt priora: quia non eſt neceſſarium quòd aliquis priùs impleat præcepta quã conſilia. Tertiò per modum originis, quando principium eſt ſimul tempore, ſicut & lux ſolis & radius. Sed nec hoc modo præcepta ſunt priora: quia non eſt neceſſe quòd quicunque ſeruat præcepta, ſeruet conſilia: ergo nullo modo præcepta ordine naturæ præcedunt conſilia.

Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc neceſſe eſt conſiderare: primò quid ſit eſſe prius ordine naturæ: ſecundò quid ſit præceptum & quid conſilium. Quibus manifeſtatis, euidenter apparebit quod quæritur. De primo ergo ſciendum eſt, quòd ſecũdùm Philoſophum in 5. Me. (T.c.16.) Prius & poſterius dicuntur in quolibet ordine, per comparationem ad principium illius ordinis, ſicut in loco per comparationem ad principium loci, in diſciplinis per comparationem ad principia diſciplinę. Sic ergo & in ordine naturæ dicitur aliquid eſſe prius per comparationem ad naturæ principia. Quæ quidẽ ſunt quatuor cauſæ. Vnde ſecundum unumquodque genus cauſæ, prius in ordine naturæ eſt quod propinquius eſt cauſæ. Quamuis autẽ cauſæ ſint quatuor, tres tamen earum ſcilicet efficiens, formalis & finalis, concurrunt in idem, unde relinquitur quòd ordo naturæ ſit duplex. Vnus quidem ſecundùm rationem cauſæ materialis, ſecundum quòd imperfectum eſt prius perfecto, & potentia actu. Alius autem ordine naturæ eſt ſecundum rationẽ aliarum trium cauſarum, ſecũdùm quam perfectum eſt prius imperfecto, & actus potentia. Vnde & Philoſophus dicit in 5. Meta. (T.c.16.) quòd alia ſunt poteſtate priora, alia perfectione & quia forma eſt magis natura quàm materia, ut probatur in 2. Phy. (T.c.12.) Conuenientiùs dicitur eſſe prius natura actus, qui eſt prior ſubſtantia & ſpecie, ut dicitur in 11. Metaph. (T.c.13.) quàm potentia, quæ in uno, & eodem eſt prior generatione & tempore. Vnde & Philoſophus dicit in 2. Perhiermenias, quòd in his quæ cõtingit eſſe actu & poteſtate, ea quæ ſunt actu, ſunt natura priora & poſteriora.

Veri. q. 4. art. 3. 1. q. 21. ar. 3. c. q. 42. ar. 3 c. & 1. diſ. 20. arti. 3.

1. p. q. 85. ar. 3. ad 1. & 12. q6. 98. artı. 8. ad 2. 3. q. 1. ar. 5. ad 3. & art. 6. ca. veri. q. 4. ar. 3. 1. p. q. 3. a. 18. c. q. 77 ar. 3. ad 1. ar. 89. c. & 22. q. 56. ar. 1. ad 1. & 2. 22. q. 44. art. 1.

D Circa ſecundùm uerò, ſ. circa rationem conſilij & præcepti, conſiderandum eſt, quòd præceptum importat rationem debiti, debitum autem aliquod eſt dupliciter. Vno modo ſecũdùm ſe, & hoc modo finis eſt debitus in unoquoque negocio. Medicus enim propter ſe debet quærere ſanitatem. Alio modo eſt aliquod debitum propter aliud, ſcilicet id ſine quo non poteſt perueniri ad finem, ſicut medicus debet dicere dietam infirmo, ſine qua non poteſt ſanari. Illud uerò quod ordinatur in finem, ut melius aut faciliùs ad finem conſequatur, ſi ſine hoc aliqualiter poſſit haberi finis, non habet rationem debiti. Finis autem ſpiritualis, qui lege diuina ordinatur, eſt duplex. Vnus quidem principalis, ſcilicet adhærere Deo per charitatem. Vnde dicitur 1. ad Thi. 1. Finis præcepti, charitas eſt. Alius autem eſt finis ſecundarius quaſi diſpoſitiuus, ſcilicet puritas, & rectitudo cordis, quæ conſiſtit in interioribus actibus aliarum uirtutum. Vnde Apoſtolus dicit ad Ro. 6. habetis fructum ueſtrum in ſanctificatione. Sicut etiam in generatione naturali finis eſt & ipſa forma ſubſtantialis & ultima diſpoſitio ad formam. Vnde manifeſtum eſt quòd principalia præcepta diuina ſunt quidem de dilectione Dei, & proximi, ut patet Matth. 22. Secunda uerò de interiori ſanctificatione, ſecundum illud 1. ad The. 4. Hęc eſt uoluntas Dei ſanctificatio ueſtra. Omnia uerò alia, quæ ſunt ſpiritualis uitæ, ordinantur ad prædicta ſicut in finem ſed dupliciter. Quædam enim ſunt talia, ſine quibus prędicti fines eſſe nõ poſſunt: & hęc cadunt ſub pręcepto ſicut non habebis Deos alienos. Non furtum facies, &c. Quædam autem ſunt ſine quibus ad prædictos fines perueniri poteſt, unde non cadunt ſub præcepto. Sed quia per huiuſmodi faciliùs, & meliùs peruenitur ad fines prædictos dantur de eis conſilia: ſicut patet de paupertate, uirginitate, & alijs huiuſmodi, & eſt ſimile ſi aliquis deberet ex præcepto eſſe Romæ certo die, teneretur etiam ex debito præcepti Romam ire: non autẽ tenetur ex præcepto ire eques, quia ſine hoc poſſet Romam peruenire: tamen caderet hoc ſub

art. 14. ad 2. & 22. q. 184. art. 1. o. 2. 3. c. 12. q. 100. ar. 3. ad 1. & 2.

12. q. 108. 1. art. 4. o. & arti 92. huius ar. 14. ad 2. & a 55. c. & arti. 93. ad 1.

A conſilio, inquantum equitando faciliùs, & meliùs perueniret ad finem.

His ergo uiſis, patet de facili id quod quærebatur. Si enim cõparemus conſilia ad præcepta ſimplicia: quæ ſunt de dilectione Dei, & proximi, de interiori cordis puritate, manifeſtum eſt, quòd præcepta ſunt priora conſilijs naturaliter ordine perfectionis: ſicut naturaliter prior eſt potentia, & finis his quę ſunt ad finẽ: ſed conſilia erant priora naturaliter ordine generationis & tẽporis inquantum ſcilicet per conſilia ad puritatem perfectam cordis, & perfectam dilectionem Dei & proximi peruenimus. Si autem comparemus conſilia ad alia præcepta, quæ ordinantur ex neceſſitate in prædictos fines, ſic erit duplex conſideratio. Nam in conſilijs neceſſe eſt ut includantur præcepta. Qui enim omnia dimittit non rapit aliena: & qui uirginitatem ſeruat non mœchatur: ſicut etiam, qui equitat uadit: ſed non conuertitur. Erit ergo una comparatio conſiliorum ad præcepta B abſolutè conſiderata, & ſic hoc modo præcepta erunt ordine naturæ priora conſilijs: ſicut genus eſt naturaliter prius ſpecie, conſilia autem èconuerſo priora naturaliter præceptis: ſicut ſpecies ſunt priores ſecũdùm naturam, quàm genera, ut patet per Philoſophum in primo Phyſico. (Tex. c. quinto.) comparatur enim genus ad ſpeciem, ſicut potentia ad actum. Præcepta autem abſolutè ſumpta ſe habent per modum generis ad obſeruantiam pręceptorum cum conſilijs & ſine conſilijs: ſicut non mœchari ad non mœchari cum uirginitate & ad non mœchari cum matrimonio, & ire commune. eſt ad ire equitem & ad ire peditem. Alia uerò comparatio eſt conſiliorum ad præcepta ſine conſilijs obſeruata: ſicut ſi comparemus euntem in equo, ad eum qui uadit pedibus. Similis enim eſt comparatio uirginis ſeu continentis ad matrimonium, & pauperis propter Chriſtum ad eum qui in ſęculo ſuis contentus eſt. Et ſic ſimpliciter ordine naturæ conſilia ſunt priora præceptis tanquam C perfecta imperfectis: nec oportet quòd præcepta ſic accepta pręcedant naturaliter ordine generationis & tẽporis conſilia. Non enim oportet quòd ille qui uult continentiam, uel uirginitatẽ ſeruare priùs matrimonio iungatur: neque etiam oportet, quòd ille, qui uult eſſe pauper propter Chriſtum, priùs ſecularem uitã agat: in qua ſuis diuitijs ſit contentus: ſicut etiam non oportet, quòd ille qui uult ire eques Romam priùs uadat pedes: & poſteà eques: ſed meliùs eſt ſi à principio eques uadat.

12. q. 108. ar. 4.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrùm peccata contra præcepta ſecundæ tabulę ſint grauiora peccatis, quæ ſunt contra pręcepta primę tabulæ.

113

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd peccata quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ ſint grauiora peccatis, quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ. Peccatum enim cõtra pręcepta ſecundæ tabulæ eſt contempto bono incommutabili cõmutabili bono adhærere: ſicut patet in furto & adulterio, & alijs huiuſmodi. Sed contemptus incommutabilis boni eſt peccatum contra pręcepta primæ tabulæ, quibus ordinamur ad adhibendam reuerentiam Deo: ergo peccata quæ ſunt cõtra præcepta ſecundæ tabulę includunt peccata, quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ, & aliquid addunt: ergo ſunt grauiora.

art. 18. argum. 1. & 12. q. 110 ar. 6. c.

¶ 2 Præterea. Symonia eſt maximum peccatum. Sed ſymonia cum ſit ſpecies auaritię: eſt contra præcepta ſecundæ tabulæ ergo peccata, quæ ſũt cõtra pręcepta ſecundę tabulę ſunt grauiora.

Sed contra eſt quòd peccata contra præcepta primæ tabulæ ſunt infidelitas: deſperatio: & alia huiuſmodi, quæ ſunt grauiſ- E ſima peccata: ergo peccata, quæ ſunt contra pręcepta primę tabulę ſunt grauiora.

12 q6. 75. ar. 3. ad 2. & art. 5. c. & 22. q6. 20. ar. 3. c. 22. q. 34. ar. 2.

Reſpon. dicendum, quòd formalis ratio peccati mortalis conſiſtit in auerſione à Deo. Si. n. eſſet inordinata conuerſio ad bonum commutabile ſine auerſione à Deo, non eſſet peccatum mortale: pręcepta autem primę tabulę ſecundùm ſe ordinant directè hominem in Deum. Vnde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere. Et ideo peccata quę ſunt contra pręcepta primę tabulæ, directè & ſecundùm ſe important auerſionem à Deo, peccata autem quę ſunt contra pręcepta ſecundę tabulę per ſe quidẽ deordinant nos principaliter circa bona commutabilia, circa quę ordinamur per pręcepta ſecundę tabulę, ex conſequenti autem deordinant nos à Deo. In vnoquoque autem genere potiſſimum eſt id quod eſt per ſe. Vnde peccata quę ſunt contra pręcepta primę tabulę, ſecundùm ſuum genus ſunt grauiſſima in genere peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quòd contemptus Dei per ſe inten-

ſe intentus eſt in peccatis quæ ſunt cõtra præcepta primæ tabulæ: ſic autem non ex neceſſitate includitur in peccatis quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ, non enim ille, qui fornicatur intendit hoc agere in contemptum Dei. Sed intendit principaliter delectari: ad quod conſequitur quòd Deum contemnat præter principalem intentionem, mandata eius tranſ-
22.q.100. grediens.
de ſymo. Ad ſecundum dicendum, quòd ſymonia nõ eſt maximum
& 4.d.24. peccatum ſimpliciter: ſed maximum inter illa quæ committuntur circa contractus pecuniarios, & hoc etiam eſt ex hoc, ꝙ
q.93.ar.2 irreuerenter ſe habet homo ad res ſacras, in quo attingit peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ.

QVÆSTIO XI.

DEINDE quæſitum eſt de his, quæ pertinent ſpecialiter ad quoſdam hominum ſtatus.

¶ Et primò de his quæ pertinent ad prælatos.
¶ Secundo, de his quæ pertinent ad doctores.
¶ Tertiò, de his quæ pertinent ad religioſos.
¶ Quartò, de pertinentibus ad clericos.

¶ Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primò, vtrùm Beatus Matthæus uocatus ſit ſtatim à Theloneo ad ſtatum Apoſtolatus, & perfectionis.

¶ Secundò, utrùm ille qui eligitur canonicè in Epiſcopum, meliùs faciat conſentiendo electioni de ſe factæ, uel eam recuſando.

Tertiò, utrùm prælatus, qui dat beneficium Eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo ſperans per hoc ſuum genus exaltari, & ditari, committit ſymoniam.

ARTICVLVS XXI.

Vtrùm B. Matthæus vocatus ſit ſtatim de Theloneo ad ſtatum Apoſtolatus, & perfectionis.

114 AD primum ſic proceditur. Videtur quòd B. Matthæus nõ
art.52.arguitur. fuit uocatus ſtatim de Theloneo ad ſtatũ Apoſtolatus & perfectionis. Dicit enim Gregorius ſuper Ezechielem. Nemo repentè fit ſummus. Sed ſtatus Apoſtolatus & perfectionis Euangelicæ eſt ſummus ſtatus humanæ uitæ: ergo Matthæus non fuit ſtatim uocatus ad ſtatum perfectionis & Apoſtolatus.

Sed contra eſt, quod Hieronymus dicit ſuper Matthæum, ꝙ de Publicano repentè fit Apoſtolus. Et Beda dicit ſuper Lucam, quòd de publicano in Apoſtolum, de Theloneo in Euangeliſtã mutatus eſt. Et quædam gl. dicit Lucæ 5. Quòd nullam prorſus cogitationem, uel reſpectum huius uitæ ſibi reſeruauit: quod eſt perfectionis Euangelicæ: ergo ſtatim uocatus eſt ad ſtatum Apoſtolatus, & perfectionis.

Teſtimonia Euangeliſtarũ de beato Matthæo. Reſpondeo dicendum, quòd quæſtio iſta ex uerbis Euangelij determinari poteſt. Si enim loquamur de Apoſtolatu, manifeſtum eſt ſecundum narrationem Matthæi, Marci & Lucæ, ꝙ dominus poſt uocationem Matthæi aliquanto ſpacio temporis interiecto ex ſuis diſcipulis duodecim Apoſtolos elegit, inter quos unus fuit Matthæus. Et ſic patet quòd ſtatim à principio fuit uocatus ad diſcipulatum Chriſti: non autem ad Apo-
Intellect. Hieroni. & Bedæ. ſtolatum niſi ſecundum præordinationem Chriſti, qui eum in Apoſtolum ſumendum diſponebat, & ſecundum hoc intelligẽda ſunt uerba Hieronymi & Bedæ. Si autem loquamur de perfectione Euangelica: ſic manifeſtum eſt quòd ſtatim à principio uocatus eſt ad ſtatum perfectionis. Dicitur enim Lucæ quinto, quòd ſurgens relictis omnibus ſecutus eſt eum, ꝙ etiam ad diſcipulatum Chriſti pertinebat, ſecundum illud quod dicitur Lucæ decimoquarto. Niſi quis renunciauerit omnibus his quæ poſſidet, non poteſt eſſe diſcipulus meus.

1.92. ad 2 Ad primum ergo dicendum, quòd ſummum in uita humana poteſt accipi dupliciter: vno modo ſecundum comparationem ſtatus ad ſtatum, ſecundum quòd in humana uita unus
22.q.186. ſtatus eſt maior alio, & aliquis eſt ſummus, & ſic nihil prohibet
ar.1.0. aliquem fieri repentè ſummum: ideſt attingere ad ſtatum ſum-
Opus 17. mum. Et hoc apparet tam in ſpirituali, quàm in ſæculari. Inue-
c.13.2.49 niuntur enim aliqui ſtatim à pueritia ad ſtatum religionis qui
c.& 50. c. eſt perfectiſſimus conuolaſſe, uel proprio arbitrio, ſicut beatus
A pueritia Ioan. Baptiſta, & Beatus Benedictus, uel etiam deuotione parẽ-
Salomon tum, ſicut illi qui monaſteriis traduntur à parentibus. Sic non
& Ioſias oportet ut aliquis ſæculari uita exerceatur antequam ad reli-
ad regnũ gionem tranſeat, ſicut non oportet quod aliquis exerceatur, in
aſſumptus ſæculari uita antequam clericus fiat. Similiter etiam aliqui repẽ-
eſt. te aſſumuntur ad regnum, uel ab ipſa pueritia, ſicut Salomon
Auguſt. & Ioſias reges Iuda, vel etiam in ultimo ſtatu, ſicut Saul & Ec-

F cleſi. 6. dicitur quòd de carcere cathenisque interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo põt accipi ſummum per cõparationem graduum qui ſunt perfectio vnius hominis, & ſic intelligit Greg. ꝙ nemo repentè fit ſummus. Dicit n. Augu. ſup canonicam Io. ꝙ charitas non mox ut naſcitur perfecta eſt. Nã ut perficiatur naſcitur, cum fuerit nata nutritur, cũ fuerit nutrita roboratur, cũ fuerit roborata perficitur. Contingit tamen quandoque ꝙ unus homo repentè incipit ab altiori gradu ſanctitatis quàm ſit ſummum ad quod pertingit perfectio alterius hominis, ut patet de Beato Benedicto, de quo Gregor. dicit in ſecundo Dialo. quòd præſentes & ſecuturi omnes agnoſcant, Benedictum puerum conuerſationis grauam à perfectione cœpiſſe.

ARTICVLVS XXII.

G *Vtrùm melius faciat, qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, quàm qui eam recuſat.*

AD ſecundum ſic proceditur. Vr ꝙ meliùs faciat qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, quàm qui eam recuſat. 115
Dicit n. Greg. 12. Moral. poteſtas cum percipitur non ex libidine 22. q.185.
amanda eſt, ſed quando aliquis per canonicã electionem epi- a.1. ad 1.
ſcopalem dignitatem adipiſcitur, nõ percipit eam ex libidine: 3. & ar. 2.
ergo debet eam amare. Non ergo debet eam recuſare. o.2 4 diſ.
Sed contra eſt, quod Gregor. dicit 28. moralium ꝙ prælatio 29 arti. 4.
per meliorem intentionem fugienda eſt. q. 4.
Reſpondeo dicendum, quod in eo qui electioni canonicæ de Opus 18.
ſe factæ conſentit, conſiderari præcipuè debet quid intendit. Si c.22.
enim intendit aliquid temporale: putà honorem, diuitias excutere ſe à iugo religionis, aut aliquid huiuſmodi, manifeſtũ
H eſt, ꝙ eſt praua intentio. Vnde meliùs faceret ſi non aſſentiret. Si aũt intendit profectum eccleſiæ, ſic planum eſt ꝙ bona eſt intentio. Vñ Augu. dicit 19. de ciui. Dei. In actione non amandus eſt honor in hac uita ſiue potentia, ſed opus ipſum ſi rectè atq; utiliter fit, ut ut ualeat ad ſalutem ſubditorum. Et inducit illud Apoſtoli quod hr̃ 1. ad Tim. 3. Si quis epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat. Sed tñ ſciendũ eſt, ꝙ ad hoc opus maxima ar 33.147
requiritur idoneitas, quia ut Greg. dicit in paſtora. Tantũ actio- 242.
nem populi debet actio tranſcendere præſulis, quantùm diſtare ſolet à grege paſtoris uita, ad ꝙ humana fragilitas ſcdm proprias uires ſufficiens non eſt, ſecundũ illud Apoſtoli 3. ad Cor.
Et hæc quis tam idoneus? ſed tñ ex auxilio gratiæ diuinæ homi- B. Paulus
nes idonei & ſufficientes redduntur, ſicut ipſe poſtmodũ ſubdit. Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamẽti. Poteſt ergo aliquis laudabiliter conſiderans proprium defectum ex humilitate officium prælationis recuſare: ſicut Iere. dicit. Neſcio loqui
I quia puer ego ſum, põt etiam laudabiliter conſentire ex charitate fraterna ut ſalutem proximorum procuret, ſicut Iſaias q Ieremias.
dicit. Ecce ego, mitte me. Sed ſicut Gregor. dicit in paſto. In utroque eſt ſubtiliter intuendum, quia & is qui recuſauit ple- Iſaias.
nè non reſtitit, & is qui mitti uoluit antè ſe per altaris cal- Gregor.
culum purgatum uidit, ne aut non purgatus adire quiſque ſacra miniſteria audeat. Aut quem ſuperna gratia eligit ſub humilitatis ſpecie ſupernæ diſpoſitioni contradicat. Quia ergo
ualde difficile eſt purgatum ſe quemlibet poſſe agnoſcere, præ- 3.di.39.2.
lationis officium tutiùs declinatur, non tamen pertinaciter, cũ 3. q.1. ad
ad ſuſcipiendum hoc ſuperna uoluntas agnoſcitur. 3.
Ad primum ergo dicendum, ꝙ illud verbum Gre. non debet ſic intelligi: Poteſtas cùm ex libidine percipitur, amanda eſt, ſed ita: Poteſtas cum percipitur non eſt amanda ex libidine, ſubdit enim, ſed ex longanimitate toleranda.
Ad ſecundum dicendũ, ꝙ melior eſt intentio prælationẽ fu-
K gientium ſcdm proprium deſideriũ, dummõ non adſit neceſſitas ex parte imponentis hoc onus. Vnde Auguſt. dicit 19. de ci- Auguſt.
ui. Dei. Superior locus ſine quo populus regi non poteſt, etſi ita & in or.
teneatur ut decet, tamen indecenter appetitur. Ocium enim 116.
ſanctum quærit charitas ueritatis, negocium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum prælatus qui dat beneficium alicui conſanguineo, ut exaltentur alij, ſymoniam committat. 116
4.d.25.q.
3 ar.3.
Quot modis ſymonia committitur

CIrca tertium ſic proceditur. Videtur quòd prælatus, qui dat beneficium eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo

vel amico, vt alij eius cõſanguinei exaltentur ſymoniam committat. Eſt enim ſymonia ſtudioſa voluntas emendi vel uendẽdi aliquid ſpirituale, aut ſpirituali annexum. Sed in caſu prædicto uidetur eſſe emptio, & uenditio, in quibus eſt liberalitas. Hic autem hoc ſperatur, ut liberaliter recompenſet: ergo eſt ibi ſymonia.

22.q.100. art.5.o.2. ad 2. Sed contra eſt, quod Iſa. 33. ſuper illud. Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. Dicit gl. quòd triplex eſt munus, à manu, à lingua, ab obſequio, quorum nullum eſt in propoſito caſu, ergo non eſt ibi ſymonia.

4.d.25.q.3.ar.2. Reſpõdeo dicendum, quòd cum ſymonia circa emptionem & venditionem conſiſtat, hic diſtinguendum uidetur, quia ſi prælatus intendit obligare eum cui dat beneficium eccleſiaſticum ad aliquam recompenſationem faciendam ſibi uel ſuis conſanguineis, intentio ſymoniaca eſt. Intendit enim quandam tacitã uenditionem. Si verò non intendat eum obligare, ſed intendat quòd ille ſibi, uel ſua propria ſponte temporaliter recompenſet, eſt quidem praua intentio & carnalis, ſed non ſymoniaca.

22.q.117. art.3.4.o. 22.q.100. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſecundum philoſophum in 4 Eth. liberalitas non eſt circa quemlibet vſum pecuniæ, ſed eſt circa dationes & ſumptus, ſymonia autem eſt circa emptionem & venditionem.

QVAESTIO XXII.

DEINDE circa doctores quæſita, ſunt duo.

¶ Primò ſi doctor ſemper prædicauit aut docuit principaliter propter inanem gloriam, utrùm habeat aureolam, ſi in morte pœniteat.

Secundò vtrum, ſi ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuocētur à meliori bono, ille doctor teneatur illã doctrinã reuocare.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet.

117 d 33.q.3. ar.3.ad 3. d.49.q.5. de aureola. AD primum ſic proceditur. Videtur quòd ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit per pœnitentiam aureolã recuperet. Aureola enim doctrinæ debetur ut fructui, ſcilicet cõuerſioni fidelium, ſecundum illud ad Philip. 4. Gaudium meũ & corona mea. Sed potuit contingere, quòd ex prædicatione eius qui propter inanem gloriam principaliter prædicauit ſecutus eſt fructus conuerſionis fidelium, ergo ſi pœniteat debetur ei aureola.

¶ 2 Præt. ſicut virginitati debetur aureola, ita & doctrinę. Sed ſi illa quæ cum uirgo ſit carne, mente tamen eſt corrupta, pœnitẽtiam agit, recuperat aureolam. Ergo pari ratione & doctor qui propter inanem gloriam prædicauit.

Sed contra eſt, quòd opera mortua per pœnitentiam non reuiuiſcunt. Sed opera iſtius doctoris propter inanem gloriam prædicantis fuerant mortua, id eſt, cum peccato facta. Ergo non reuiuiſcunt per pœnitentiam ad præmium conſequendum.

4 d. 49.q.5.art.1.8. ad 3. Reſpondeo dicendum, quòd cum aureola importet quandam ſingularẽ excellentiã premij, neceſſe eſt quòd pręſupponat aureã, ſicut cõparatiuus præſupponit poſitiuũ, & hoc figurat Exod. 25. vbi dr. Facias ſuper coronã aureã alteram aureolam. Et ideo qui nõ meretur aureã, id eſt, præmiũ eſſentiale, nõ meretur aureolam, qui aũt propter inanẽ gloriã operantur, nõ merentur pręmiũ eſſentiale, quia receperũt mercedẽ ſuã, ut dr Mat. 6. vnde nec merentur aureolã: pęnitẽtia aũt reſtituit homini præmia prius habita, nõ aũt confert ei ea quæ non habuit niſi in quantũ ipſe motus pœnitentiæ eſt meritoriũ, unde talis non meretur aureolã.

Matthę. AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd cõuerſioni fideliũ debetur aureola iã præſuppoſito merito eſſentialis præmij in eo qui prædicauit, alioquin locũ haberet qđ dr Mat. 16. Quid prodeſt homini ſi uniuerſum mundum lucretur, animæ uerò detrimentum patiatur?

Ad ſecundum dicendum, quòd aureola virginitatis debetur integritati carnis quæ manet poſt pœnitentiam, & ideò debetur virgini pœnitenti aureola. Sed aureola doctrinæ debetur actui doctoris qui tranſit, & ideo poſt pœnitentiam non debetur aureola doctori niſi actus reiteretur.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur à meliori bono, ille teneatur ſuam doctrinam reuocare.

118 CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahantur à meliori bono quòd ille teneatur ſuam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in ſua doctrina facit ſcandalum actiuum, quia doctor informat intellectum, intellectus autem informat affectum, & per conſequẽs actum. Sed ſcandalum actiuum tenetur quilibet remouere: ergo talis doctor tenetur ſuam doctrinam reuocare.

Auguſt. ¶ 2 Præt. Spiritualia ſunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus, vt Aug. dicit, non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ergo multò magis doctori, qui facit damnum in ſpiritualibus, non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatũ: quod fit per reuocationem doctrinæ.

Sed contra eſt, quod Greg. dicit, ueritas non eſt dimittenda propter ſcandalum.

Diſtinctio notanda. Reſpondeo dicendum, quòd hic diſtinguendum uidetur. Si enim doctor doceat falſam doctrinam tenetur eã modis omnibus reuocare. Et maximè ſi ex ea ſpirituale damnum ſequatur. Si uerò doceat ueram doctrinam, poteſt ex ea ſequi detrimẽtum ſpirituale in auditoribus dupliciter. Vno modo ex defectu ipſius, qui docet, uno modo quia doctrinam ſubtilem & altam proponeret rudibus, qui non eſſent illius doctrinæ capaces: qui ex hoc detrimentum ſalutis incurrerent contra exemplum Apoſtoli: qui dicit primæ ad Cor. tertio. Tanquam paruulis in Chriſto lac potum dedi uobis non eſcam. Alio modo quia confusè & inordinatè præferens † maiora minoribus contra id quod Gregorius dicit in Paſtorali. Sic laudanda ſunt bona ſumma, ne deſpiciantur ultima, ſic nutrienda ſunt bona ultima ne dum ſufficere creduntur, nequaquam tendatur ad ſumma. Et in his caſibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum ſpirituale accidit, contra hoc damnum remedium ponere inquantum poteſt, exponendo ſaltem doctrinam ſuam. Alio modo poteſt contingere ex defectu aliorum, putà ſi aliqui dicendo aliqua erronea inducerent homines ad aliquam religionem. Vt potè ſi dicerent, quòd quicunq; intrat talem religionem ſtatim erit æqualis merito ſicut beatus Petrus. Et in hoc caſu non tenetur ceſſare à ſua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non eſt bonum. Vnde ſic non retrahit homines à meliori bono talis doctor: & hoc eſt quod Gregorius dicit in Paſtorali. Sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterant in errorem derelinquit.

B. Paul°. † Alias qđ cõfusè, & inordinatè, nõ pręferens. B. Petrus. Gregor.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO XIII.

DEINDE circa religioſos quæſita ſunt duo.

¶ Primò, vtrum religioſi teneantur patienter tolerare iniurias ſibi factas.

¶ Secundò, vtrum ille qui iurat ſe non intraturum religionem poſſit licitè religionem intrare.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum religioſi debeant tolerare ſuos impugnatores.

119 22.q.108 ar. 1. ad 2 & 4. & q. 188. art. 3. ad 2 & opus. 19. c. 17. CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd religioſi nõ debeant tolerare ſuos impugnatores. In impugnatione enim perfectorum uirorum Deus impugnatur, unde Dominus Saulo perſequenti diſcipulos Chriſti dixit Actuum nono. Saule Saule quid me perſequeris? Sed perfecti uiri non debent impugnatores Dei tolerare: ergo neque impugnatores proprios.

B. Paulus. ¶ 2 Præterea. Quilibet perfectus debet auferre ea quæ ſtatui perfectionis præiudicant, unde Apoſtolus dicit ſecundæ ad Corinth. ſexto. Vt non uituperetur miniſterium noſtrum. Sed per hoc quod perfecti impugnantur, ſtatui perfectionis derogatur, ergo perfecti uiri non debent tolerare ſuos impugnatores.

Sed contra eſt, quòd Greg. dicit. Non ſumus perfecti ſi aliorum inordinationes ferre non poſſumus.

Reſpondeo dicendum, quòd perfecti uiri dupliciter impugnari poſſunt. Vno quidem modo quantum ad perſonas proprias: vtpotè cum inferuntur eis iniuriæ perſonales. Alio modo poſſunt impugnari quantum ad ſtatum eorum: vt puta cùm aliqui uerbis, uel factis perfectionis ſtatui derogat. Et hæc duo tanguntur Iaco. ſecundo. Nonne diuites opprimunt uos per potentiã? quod pertinet ad perſonales iniurias. Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen quod inuocatum eſt ſuper uos? quod pertinet ad religionem, uel ſtatum. In iniurijs ergo perſonalibus decet perfectos uiros eſſe maximè patientes: ut ſint etiam parati plura ſufferre: ſecundum illud Matthæi quinto. Si quis percuſſerit in dextera maxilla, præbe et alteram. Statum uerò ſuum impugnari non debent pati quantum reſiſtere poſſunt, hoc enim

vergeret in iniuriam Dei. vnde contra quoſdam dicitur. Ezec. decimoquarto. Non aſcendiſtis ex aduerſo: nec oppoſuiſtis vos murum pro domo Iſrael. Et ideo Dominus iniurias, quæ contra humanitatem eius inferebantur patienter tolerauit: ſicut cum Iudæi dicebant. Ecce homo uorax, & potator vini: ut habe-
ar. 107 & tur Matthæi ſexto, & ſicut diabolus dixit ei. Mitte te deorſum,
22. q. 72. quod uidebatur ad propriam iniuriam pertinere. Sed iniurias
art. 9. o. & Dei nõ tolerabat: vnde Phariſæos durè redarguit Matthæi 12.
op⁹. 19. c. Quia dicebant q in Belzebub eijceret dæmonia, quod pertine-
19. & 22. bat ad iniurias Spiritusſancti. Et ſimiliter cùm diabolus ei dixit. Hæc omnia tibi dabo ſi cadẽs adoraueris me, quod ad iniu-
Matth. 6. riam Dei pertinebat. Statim enim eum repulit dicens, Vade ſa-
Matt. 12. thana, ut habetur Matthæi quarto, ubi dicit Chryſoſtomus. Il-
Chryſoſ. lius diſcamus exemplo noſtras quidem iniurias magnanimi-
Nota bene. ter ſuſtinere: Dei autem iniurias nec uſque ad auditum ſuffer-
re: quoniam in proprijs iniurijs eſſe quemlibet patientem laudabile eſt. Iniurias autem Dei diſſimulare nimis eſt impium. G

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum qui iurauit ſe non intraturum religionem poſſit licitè intrare.

120 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur q ille qui iurauit ſe non intraturum religionem non poſſit licitè intrare. Omnis enim obligatio licita eſt adimplenda. Sed licitum erat ei nõ intrare religionem: ergo cum ad hoc iuramento ſe obligauit, videtur q teneatur non intrare.

Sed contra eſt, quia nullum impedimentum ſpiritualis profectus eſt ex Deo. Sed iuramentum eſt ex Deo: ergo per iuramentum non impeditur ſpiritualis profectus intrandi religionem.

Reſpondeo dicendum, q obligatio iuramenti tripliciter ſe poteſt habere. Quandoq; enim eſt illicita obligatio & de re illicita: puta cùm aliquis iurat ſe fornicaturum, & tale iuramentum non tenetur homo ad implere: nec etiam eſt licitum implere. Quandoq; verò eſt obligatio licita, & de re licita, puta cũ aliquis iurat ſe eleemoſynam daturum, & tale iuramentũ præterire non licet. Quandoq; uero eſt obligatio illicita: ſed de re licita, puta cum aliquis iurat ſe non facturum aliquid maius bonum: quod tamen facere non tenetur, puta non ieiunare, vel non dare aliquam eleemoſynam: uel religionem nõ intra-
22. q. 89. re. Tunc enim id ad quod ſe iuramento obligat licitum eſt, ſed
art. 7. c. & tamen obligatio eſt illicita: quia per hoc homo quantum in ſe
ad 2. & a. eſt obfirmat ſe contra gratiam Spiritus ſancti, quæ facit ho-
9. ad 3. & minem in ſuo corde aſcenſiones diſponere, unde tale iuramen-
c. 5⁹ a 1. tum licitè poteſt homo implere: abſtinendo ab illo bono quod
ad 1. & ar. facere non tenetur, non tamen cogitur ex illo iuramento ad I
2. ad 1. & hoc, q impleat quod iurauit: quia iuramentum ad hoc quòd
2. 22. q. 89. ſit obligatorium debet habere tres comites, iudicium, iuſtitiã,
ar. 3 o. & & veritatem, ut habetur Iere. 4. Huic autem iuramento deeſt iu-
7. c. & q. dicium diſcretionis, quia uergit in deteriorem exitum, retra-
98. art. 1. hendo à meliori bono.
ad 1, 121. ¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas ſequentis diei de ſero.

121. DEINDE circa clericos quæſitum eſt unum, utrum ſcilicet
art. 6. 3. liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere ma-
p. q. 80. a. tutinas ſequentis diei de ſero. Et uidetur quòd non. Dicitur. n. K
8. ad 5. Eccl. 1. Laſciuus & imprudens non ſeruabit tempus. Sed iſte in dicẽdo matutinas non obſeruat tẽpus. Cum enim dies incipiat à media nocte: uidetur q matutinas ſequenti diei dicat in die præcedenti. ergo uidetur q hoc ad laſciuiam & imprudentiam pertineat, & ita uidetur eſſe peccatum.

Sed contra Deus clementior eſt quolibet homine. Sed homo non imputet debitori in culpam, ſi debitum ſibi reddat ante tẽpus, ergo multò minus Deus.

Reſpondeo dicendum, q hic conſideranda eſt intentio eius qui præuenit tempus in matutinis dicendis; vel in quibuſcunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter laſciuiam, ut ſcilicet quietius ſomnolentiæ & voluptati vacet: non eſt abſque peccato. Si verò hoc faciat propter neceſſitatem licitarũ honeſtarũ occupationũ, puta ſi clericus aut magiſter debet uidere lectiones ſuas de neceſſe: uel pp aliquid aliud hmõi licitè põt de ſero dicere matutinas, & in alijs horis canonicis tẽpus præueni-F re, ſicut etiam hoc in ſolemnibus Eccleſijs fit: quia melius eſt Deo vtrumq; reddere, ſcilicet & debitas laudes & alia honeſta officia, quàm q per unum aliud impediatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q quantum ad contractus, & 2. d. 11. q.
alia huiuſmodi dies incipit à media nocte, ſed quantum ad ec 3. ar. 2. &
cleſiaſticum officium & ſolemnitatum celebritates incipit dies 3. ad 2.
à veſperis, unde ſi aliquis poſt dictas veſperas & completoriũ dicat matutinas iam hoc pertinet ad diem ſequentem.

INCIPIT QVODLIBET SEXTVM.

QVAESTIO PRIMA.

ARTICVLVS I.

Vtrum unitas eſſentię ponat in numerum cum unitate perſonæ.

QVÆSITVM eſt de Deo, angelo, de homine, & de creaturis purè corporalibus. 122

¶ Circa Deum quæſitum eſt unum, utrum ſcilicet unitas eſſentiæ ponat in numerum cum unitate perſonæ. Et uidetur q non. Sunt. n. tres perſonæ diuinæ. Si ergo unitas eſſentiæ poneret in numerũ cum unitate perſonæ ſequeretur q in Deo eſſet quaternitas, quod eſt hæreticũ. Nõ ergo unitas eſſentiæ ponit in numerũ cũ unitate perſonæ.

Sed contra. Si unitas eſſentiæ ſit penitus idem cum unitate perſonæ non ponens cum ea in numerum, ſequeretur quòd de quocunq; prędicatur unũ prædicatur & reliquum. Sed uni-
H tas eſſentiæ prædicatur de tribus perſonis Dicimus enim q pa 1. p. q. 30.
ter & filius & Spiritus ſanctus ſunt unum: ergo unitas perſona- ar. 3. & q.
lis prædicabitur de eis, ut dicatur q pater & filius, & Spiritus 31.
ſanctus ſunt vnus, quod patet eſſe falſum.

Reſpondeo dicendũ, q vnumquodq; inquantũ eſt unũ, in- veri. q. 1.
tantũ eſt ens, unde ens & unũ conuertũtur. Eſt aũt unũquodq; ar. 1. & 10.
ens per ſuam formã, unde & unumquodq; per ſuam formã ar. 1. & 10.
habet unitatem, & inde eſt q quæ eſt cõparatio formæ ad for- Meta. 4.
mam eadem eſt comparatio unitatis ad unitatem. Deus autem le.
eſt formaliter Deus per ſuam eſſentiã, proprietas aũt perſona- a. 58. 1. q.
lis eſt quaſi forma cõſtituens perſonã, quæ quidem realiter di 28. ar. 3. c.
ſtinguitur ab alia perſona propter oppoſitionem relatiuã, ſed q. 40. a. 2.
proprietas perſonalis nõ diſtinguitur realiter ab eſſentia, alio- 1. p. q. 28.
quin ſequeretur q in Deo eſſet compoſitio, & q aliquid adue ar. 2. o.
niret ei per modum accidentis. Nam omne quod eſt extra eſ- 3. q. 28. a.
ſentiam rei accidentaliter aduenit; differt tamen proprietas p- 1. x. q. 40.
I ſonalis ab eſſentia ſecũdũ modũ intelligẽdi & ſignificãdi. Nã a. 2. 1. p. q.
eſſentia dicitur abſolutè, proprietas verò perſonalis importat 28. a. 2. o.
relationem, unde patet quòd unitas perſonæ non ponit numerum cum unitate eſſentiæ, quaſi realiter ab ea differens, ſed ſolum ſecundum modum intelligendi.

Et per hoc patet reſpõſio ad obiecta: nã primũ procedebat ſe ad rationes.
cũdũ differẽtiã rei, quæ quia nõ eſt in diuinis inter unitatẽ eſ-
ſentiæ & perſonæ, ideo nõ põt poni quaternitas in Deo. Secundũ 2. p. q. 31.
verò procedebat ſecundũ differentiam, quæ eſt ex modo intel a. 2. ad 4.
ligendi & ſignificandi, ex qua prouenit q dicimus quòd pater & filius & Spiritus ſanctus dicuntur unum, ſed non unus.

QVAESTIO II.

DEINDE circa angelos quærebantur duo.

¶ Primò de actione ipſorum, utrũ ſcilicet quicquid agũt Ma. q. 16.
agant per imperium uoluntatis. ar. 1. ad 2.
¶ Secundò de loco ipſorum, utrum ſcilicet poſſint eſſe in con ad 14 25.
uexo cęli empyrei, quod et quærebatur circa corpora glorioſa.

ARTICVLVS II.

Vtrum quicquid agit Angelus, agat per imperiũ voluntatis.

CIRCA ſecũdũ ſic proceditur. Vr q non quicquid agit angelus agat p imperiũ volũtatis: volũtas. n. æqualiter ſe habet 123
ad propinqua & remota. Si ergo angelus ageret per ſolũ imperiũ volũtatis, ſequeretur q nõ differret ab hoc q angelus aliqd ageret, q eſſet propinquũ uel remotũ illud in quod agit & ſic nunquam oporteret q de cœlo ad terram deſcenderet ad aliquid hic agendum, quod eſt contra traditionẽ ſacræ ſcripturę.

¶ 2. Præterea, quantum ad uoluntatem non differt unitas

& multi-

& multitudo. Sicut enim aliquis poteſt velle mouere vnam rē, ita poteſt velle mouere plures res, vel etiam totum vniuerſum. Si ergo angelus ageret ſolum per imperium voluntatis, ſequeretur, quòd poſſet mouere totum vniuerſum, quod eſt impoſſibile, cum ipſe ſit pars vniuerſi. Non ergo angelus agit ſolo imperio voluntatis.

Sed contra. Omnis actio eſt ab aliqua virtute. Sed in angelo non eſt alia uirtus quàm intellectus & voluntas, intellectus autem non agit niſi per voluntatem: ergo omnis actio angeli eſt per imperium voluntatis.

Reſpondeo dicendum, quòd omnis actio cuiuſcunque rei eſt per formam naturæ illius rei. Nam & ſi ſint aliquæ formæ accidentales principia actionum alicuius rei oportet quòd huiuſmodi actiones reducantur ſicut in primum principium in
ar.6.ad.3 formam ſpecificam illius rei agentis, ſicut actio caloris ignis re
ſi.p.q.67. ducitur, ſicut in primum principium in formam ſubſtantia-
ar.3.ad 3 lem ipſius quæ eſt etiam principium omnium accidentium
& art.15. propriorum ignis: & ideo oportet te aliter habere in actionibus
& Malo. alicuius rei habentis naturam ſimplicem quàm in actionibus
q.4. ar.4. rei habentis naturam compoſitam. Si enim fuerit aliquid ha-
ad 3. bens naturam ſimplicē: omnis actio eius erit ſecundū proprietatem & modum illius naturæ, quod non contingit ſi habeat
Ar.162. naturam compoſitam. Omnis enim actio ignis eſt ſecundum proprietatem naturæ ignis: in cultello autem ignito eſt quædā actio non pertinens ad proprietatem ignis, ſcilicet inciſio. Et hoc etiam conſiderandum eſt in ſubſtantijs ſpiritualibus. Anima enim humana non eſt totaliter intellectus, ſed participat intellectualitatem: vñ eſt in ea aliqua virtus & actio quę non ꝑtinet ad intellectualem naturā, ſicut præcipuè patet in his quæ pertinent ad animam vegetabilem: ſed angelus eſt totaliter intellectualis naturæ: & ideo oportet quòd omnis eius actio ſit ſe
1.2. q.83. cundum intellectum: vnde Beat. Dyo. dicit 4.c. de di. no. quòd
art.10.ad angeli habent ſubſtantias & virtutes & operationes intellectua
2.& ſpirit- les: intellectus autem non agit niſi mediante voluntate, quia
tu.ar.1. motus voluntatis eſt inclinatio ſequens formam intellectam. Vnde oportet ꝙ quicquid angelus agit agat per imperium voluntatis. Sed tamen conſiderandum eſt ꝙ cum virtus ſit media inter eſſentiam & operationem: oportet ꝙ virtus & operatio cuiuſlibet rei proportionetur eſſentiæ eius: vnde ſuperioris angeli cuius eſt eſſentia nobilior eſt etiam virtus efficacior, ſicut ad intelligendum, ita etiam ad agendum in res exteriores: & ſecundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum: quia nec virtutem nec eſſentiam habet infinitam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actio voluntatis an-
1.di.37.q. gelicæ radicatur in eſſentia eius à qua ꝓcedit eius virtus & ope
3.art.2.& ratio: oportet autem mouens eſſe ſimul cum mobili, quod ab
c.d.43.q.1 eo mouetur: vt habetur in 7. phy. (T.c.12.) & ideo oportet ſub-
ar.2.c. ſtantiam angeli aliqualiter contingere in rebus quas mouet.

ar.188.ad Ad ſecundum dicendum, quòd quia actio voluntatis limitatur ſecundum modum eſſentiæ non oportet quod angelus poſſit agere omnia quæ poteſt velle.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angelus poſſit eſſe in conuexo cœli empyrei.

124
as.4.c.& 1 A D ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Angelus non
p.q.61.ar. poſſit eſſe in conuexo cœli empyrei. Dicit enim Anſel. In
4.ad 1.q. nihilo nihil eſſe poteſt. Sed extra cœlum empyreum nihil eſt:
102.ar.2. ergo Angelus non poteſt eſſe in cōuexo cœli empyrei: ſic enim
ad 2.qu. eſſet extra cœlum empyreum.
102.ar.1. ¶2 Item videtur, quòd nec corpus glorioſum ibi poſſit eſſe. Om
ad 2. ne enim corpus neceſſe eſt in loco eſſe. Sed extra cœlum empyreum non eſt aliquis locus: ergo non poteſt eſſe corpus glorioſum extra cœlum empyreum.

Sed contra. Si non poteſt ibi eſſe, aut Angelus, aut corpus glorioſum aut hoc eſt quia non poteſt ibi aſcendere, aut quia non poteſt penetrare profunditatem cęli empyrei: aut quia indiget loco continente, aut quia indiget conſeruante. Sed omnia hęc ſunt remota à perfectione corporis glorioſi, multò magis a conditione Angelorum: ergo corpus glorioſum & Angelus poſſunt eſſe in conuexo cœli empyrei.

1.d.37.q. Reſpondeo dicendum ad euidentiam huius quæſtionis ꝙ
3.ar.1. apud antiquos de loco fuerūt duæ opiniones maximè probabiles, quarum vna fuit ꝙ locus ſit quoddam ſpacium ſiue dimenſiones, per ſe exiſtentes, quæ quidem opinio ſi vera eſſet corpori deberetur locus ex hoc ipſo ꝙ corpus eſt dimēſiones hñs, ad quas neceſſe eſt aliquas dimenſiones occupare. Sed hæc opinio de loco eſt à Philoſopho in 4. phy. reprobata. Vñ alia opinio eſt
2.d.12.ar. eius, ꝙ locus ſit ſuperficies corporis cōtinentis, non quidem in-
3.ad 1.3. quantum eſt hmõi corporis, quod immediate continet; aliogn ſequeretur ꝙ corpus quieſcens non ſemper eſſet in eodem loco, putà ſi homo ſtaret in fluuio, per cuius decurſum ſemper renouarent diuerſæ ſuperficies quæ circa ipſum, ſed ſuperficies corporis immediatè continentis habet ꝙ ſit locus ex ordine ad primum continens vnde accipitur idem locus ſecundum eundem ſitum ad primum continens, & propter hoc locus eſt immobilis: ſecundum ergo hanc opinionem quæ vera eſt. neceſſitas exiſtendi in loco conuenit corpori ex hoc, ꝙ dependet à primo continente, & ꝓp hoc primum cōtinens non eſt in loco ni-
ſi ꝑ accidens & ſecundum partes, vt dr in 4. Phyſi. T.(c 45.) An 2.d.2.q.2
gelus aūt non dependet à primo continente: nec ēt corpus glo ar.1.ad 4.
rioſum: quod perficitur per aīam ex diuina fruitione beatifi- & ar.3.ad
catam, & ideo nulla neceſſitas eſt ꝙ corpus glorificatum, aut 5.
Angelus ab aliquo locali corpore ambiatur: & propter hoc nihil prohibet corpus glorificatum, vel etiam Angeli in conuexo cœli empyrei eſſe.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Anſel.
intelligendum eſt in vi affirmationis, non enim poſſibile eſt ꝙ 1.p.q.112.
aliquid ſit in nihilo tanquam in continente, ſed iſte intellectus ar.1.ad 2.
non facit ad propoſitum. & 3.q.57.
Ad ſecundum dicendum, quòd ratio iſta procedit de corpo- ar.4.ad 1.
re dependente a primo continente. 2.

QVAESTIO III.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad hominē.
¶ Et primò de ſpiritualibus.
¶ Secundò de corporalibus.

CIRCA ſpiritualia quæſitum eſt.

¶ Primò de ſacramentis.
¶ Secundò, de virtutibus.
¶ Tertiò, de peccatis.

¶ Circa ſacramenta quæſita ſunt duo de baptiſmo.

¶ Primò, de neceſſitate baptiſmi, vtrum ſcilicet puer qui naſcitur in deſerto, vbi non poteſt aqua haberi moriens ſine baptiſmo ſaluari poſſit in fide matris fidelis.

¶ Secundò de impedimento matrimonij, quod prouenit ex baptiſmo. Vtrum ſi Chriſtianus qui baptizat Iudæam cui primo dederat fidem de contrahendo ſi baptizaretur: cognoſcens eam poſtea carnaliter conſummet matrimonium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum puer in deſerto natus poſſit abſque baptiſmo ſaluari in fide parentum.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur, quòd puer ille in
deſerto natus poſſit abſque baptiſmo ſaluari in fide parē- 125
tum. Non enim eſt minoris efficaciæ fides tempore gratiæ quā 3.p.q.68.
tempore legis naturæ, Sed tempore legis naturæ ſaluabantur ar.2.c.&
pueri in fide parentum, vt Greg. dicit, ergo etiam nunc tempo q.72.ar.6
re gratiæ. ad 1.

¶2 Præterea. Per Chriſtum non eſt arctata hominibus via
ſalutis: cum ipſe dicat Ioã. 10. Ego veni vt vitā habeant & abun Ioan. 10.
dantius habeant. Sed ante Chriſti aduentum ſaluabantur aliq pueri in fide parentum: ergo multò magis nunc poſt Chriſti aduentum.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt intrare in regnū cœlorum.

Reſpondeo dicendum, ꝙ ab illa damnatione quā humanū genus incurrit ꝓp peccatum primi parentis, nullus pōt liberari,
niſi per Chriſtum, qui ſolus ab illa damnatione immunis in re 3.p.q.49.
nitur: ita. ſ. vt ei incorporatur ſicut capiti membrū, hoc aūt tri- ar.2.ad 2.
pliciter fieri pōt. Primo quidem ꝑ ſuſceptionē baptiſmi, ſcdm & q.52.ar.
illud ad Gal. 3. Oēs qui in Chriſto baptizati eſtis Chriſtum in- 7.ad 2.
duiſtis. Secundò per ſanguinis effuſionem ꝓp Chriſtum: quia
per hoc ēt aliquis paſſioni Chriſti conformatur: a qua efficaciā 1.q.1.ad 8
ſortit baptiſmus. Vnde dicitur de martyribus Apocal. 7 quod 4.d.3.ar.
lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Tertio modo per fidē & dilectionē: ſecundū illud Prou. 15. Per miſericordiā & fidē purgantur peccata. & Act. 15. dr fide purificans corda eorū. Et ꝑ fi-
dem Chriſtus habitat in cordibus noſtris: vt hr ad Ephe. 3. Vñ & 3.p.q.68.
ipſe baptiſmus dr fidei ſacramentū, & ſcdm hoc dr eſſe triplex ar.1.c.o.
baptiſmus. ſ. aquæ ſpūs, & ſanguinis qa alia duo ſupplent vicē dub.
baptiſmi aquæ, ſi tñ adſit propoſitū ſuſcipiendi talē baptiſmū: ita. ſ. ꝙ articulus neceſſitatis, nō aūt contēptus religionis ſacrū excludat: manifeſtū eſt aūt ꝙ in pueris nondum habentibus vſum rationis non pōt eſſe motus fidei & dilectionis, aut propoſitum ſuſcipiendi baptiſmum; & ideo non poſſunt ſaluari niſi per baptiſmum.

baptiſmum aquæ: uel per baptiſmũ ſanguinis: ſi propter Chri-
ſtum occidantur: ex quo non ſolum Chriſtiani, ſed etiam mar-
tyres fiunt: ut Aug. dicit de innocentibus. Et ſic patet q́ puer il-
le in deſerto moriens ſine baptiſmo ſalutem non conſequitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſecundum quoſdã tẽ-
pore legis naturę non ſufficiebat ad ſalutem paruulorum ſolus
motus fidei in parentibus: ſed requirebatur aliqua exterior pro-
ſtatio fidei per aliquod ſenſibile ſignum. Et ſecundum hoc ni-
hil differebat id quod tunc requirebatur ab eo quod nunc re-
quiritur ad ſalutem: niſi q́ nunc illud ſignum ſenſibile eſt de-
art. 29. c. terminatum: tunc erat indeterminatum, & pro uoto adhibeba-
& 3. p. q. 68. tur. Aliorum opinio eſt q́ ſolus interior motus fidei relatus ad
70. art. 4. ſalutem pueri ſufficiebat ad ſalutem pueri, nec tamen nunc di-
ad 2. minuta eſt fidei uirtus: ſed augmentatus gradus ſalutis: quia nũc
qui ſaluantur per Chriſtum ſtatim introducuntur in regnum
cœlorum: quod tunc non erat: unde non eſt inconueniens ſi ad
hoc amplius aliqd requiratur. ſ. baptiſmus, ut dicitur Ioan. 3.

Ad ſecundum dicendum, quòd per Chriſtum in hoc ipſo
eſt ampliata hominibus uia ſalutis, quòd nunc per eum aperta
eſt his ianua uitæ æternæ, quæ ante clauſa erat per peccatũ pri-
mi parentis.

ARTICVLVS V.

Vtrum poſſit eſſe matrimonium inter Chriſtianum, & Iudæã baptizatam ab eo, quam &c.

126 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non poſſit eſſe
4. diſt. 42. matrimonium inter Chriſtianum & Iudæam baptizatam
q. 1. ar. 1. ab eo, quam carnaliter cognouit poſt fidem de contrahendo
c. datam. Dicitur enim in decretis 30. q. 1. q́ filius ſacerdotis non
poteſt ducere in uxorem puellam, quam pater eius baptizauit,
ergo multo minus, ſi ipſemet baptizaſſet eam, non poſſet eam
habere in uxorem. Si ergo iſte Chriſtianus baptizauit Iudæam
non poteſt eam in uxorem accipere.

Sed contra eſt, quia ſecundum iura quando poſt fidem datã
de contrahendo per uerba de futuro ſequitur copula carnalis:
eſt matrimonium præſumptum præſumptione iuris, contra
quam non admittitur probatio. Sed ita eſt in propoſito: ergo
eſt uerum matrimonium.

Reſpondeo dicẽdum, quòd ſpiritualis cognatio impedit ma-
trimonium contrahendum & dirimit iam contractum, mani-
feſtum eſt autem quòd ex hoc quòd Chriſtianus baptizauit Iu-
dæam, contrahitur inter eos ſpiritualis cognatio: quia illa fit fi-
lia eius ſpiritualis, unde nullum eſt matrimonium ſequens: etſi
ſi expreſsè contrahat per uerba de præſenti: & etiam ſubſequa-
tur carnalis copula.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta. Nam quod dictum eſt
de præſumptione iuris intelligendum eſt quando non interue-
nit aliquod impedimentum matrimonij.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de uirtutibus.

Et primo quantum ad fidem, utrum. ſ. certitudo adhæſio-
nis, quę eſt in hæretico, uel malo catholico ſit actus ipſius fi-
dei uirtutis.

¶ Secundò de quibuſdam pertinentibus ad religionem ſiue ad
latriam.

¶ Tertiò, de quibuſdam pertinentibus ad charitatem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum certitudo adhæſionis in hæretico, uel malo catholico ſit actus fidei uirtutis.

AD primum ſic proceditur. Videtur q́ certitudo adhæſionis
127 in hæretico, uel malo catholico ſit actus fidei uirtutis: quia
uert. q. 14. ſecundum Philoſophum in 2. Ethi. Tria ſunt in anima, poten-
ar. 6. & 7. tia, paſſio & habitus: ſed illa certitudo adhæſionis non põt attri-
& 22. q. 4 bui potentiæ, quia eſt meritoria, uel demeritoria, potentiis au-
art. 7. tem non meremur neque demeremur. Similiter non poteſt
pertinere ad paſſiones: quia paſſiones pertinent ad appetitum
ſenſitiuum, qui non poteſt extendi ad hoc quòd inhæreat ue-
ritati diuinæ: ergo relinquitur quod pertineat ad aliquem ha-
bitum. Sed habitus ad quem pertinet certitudo adhæſionis eſt
uirtus fidei: ergo certitudo adhæſionis in hæretico, uel malo ca-
tholico eſt actus ipſius fidei.

¶ 2 Præterea. Omne quod agit ad ſimilitudinem alicuius ui-
F detur agere in uirtute illius. Sed hæreticus per certitudinem
adhærens his quæ credit, agit ſecundum ſimilitudinem fidei,
quia intantum certitudinaliter inhæret inquantum æſtimat ſe
rectam fidem habere: ergo operatur in uirtute fidei: & ita uide-
tur quòd illa certitudo adhæſionis ſit actus uirtutis fidei.

¶ 3 Præterea. Tota firmitas ſpiritualis ædificij eſt a fide ſecun-
dum illud Matth. 7. Venerunt flumina: flauerunt uenti: & non Matthæi
potuerunt mouere eam. Fundata enim erat ſupra firmam pe-
tram. ſ. ſupra fidem. Sed certitudo adhæſionis ad firmitatẽ ſpi-
ritualem pertinet: ergo eſt actus uirtutis fidei.

Sed contra. Quod non eſt non poteſt agere. Sed in hæretico,
uel malo catholico non eſt uirtus fidei: ergo certitudo adhæſio-
nis non poteſt in eis eſſe actus uirtutis fidei.

Reſpondeo dicendum, quòd ſi aliquis id quod eſt commu-
ne multis accipiat, ut proprium uni neceſſe eſt q́ decipiatur. Cer-
titudo autem adhæſionis non eſt propria uirtutis fidei. Pri-
G mò quidem: quia conuenit uirtutibus intellectualibus, putà ſa-
pientiæ, ſcientiæ, & intellectui. Secundò, quia conuenit non ſo-
lis fidei uerę, ſed etiam falſæ. Sicut. n. eſt opinio uera & falſa: ita
& fides: nec minus firmiter inhæret aliquis ueritati quàm fal-
ſitati, ut Philoſophus dicit in 7. Eth. Tertiò, quia certitudo inhæ-
ſionis non ſemper prouenit ex aliquo habitu, ſed ex proprio ar-
bitrio aliquis per aſſenſum ſuum firmatur ad aliquid uerũ, uel
falſum antequam habeat habitum. Quartò, quia certitudo in- uert. q. 14.
hæſionis non ſolum competit fidei formatæ, quæ eſt uirtus, ſed ar. 6. c.
etiam fidei informi, quæ non eſt uirtus.

Dicendum eſt ergo quòd in hæretico certitudo inhæſionis
eſt actus falſæ fidei. In malo autem catholico eſt actus fidei in-
formis, & ſic in neutro eſt actus uirtutis fidei.

AD PRIMVM ergo dicendum, q́ diuiſio illa datur de his q̃
ſunt in anima per modum principij actus. Nam omnis opera-
tio animæ aut eſt ex aliqua paſſione, aut ex aliquo habitu, aut
H ex pura potentia, huiuſmodi aũt certitudo inhæſionis non põt eſſe
ex paſſione. In malo aũt catholico eſt ex habitu fidei informis.
Sed in hæretico eſt uel ex habitu peruerſæ fidei, uel ex pura po-
tentia, ſicut in principio antequã habitũ acquiſiuerit, non. n.
põt dici q́ peruerſæ fidei ſit habitus infuſus. Quod aũt dr̃ q́ po-
tentiis non meremur neque demeremur, ſi ſic intelligatur, q́
non meremur neque demeremur, hoc ipſo q́ habemus poten- artic. 95.
tias uerum eſt. Si aũt ſic intelligatur q́ pura potentia nõ poſſit ad 1.
eſſe principium merendi, neque demerendi, uerum eſt quantũ
ad meritum, quod non poteſt eſſe ſine gratia. Non eſt autem
uerum quantum ad demeritum, alioquin ille qui a principio
peccat, antequam acquirat habitum uitioſum non demeret.

Ad ſecundum dicendum, q́ aliquid poteſt agere ſecundum
ſimilitudinem alicuius dupliciter. Vno modo ſecundum ſimi-
litudinem ueram, & ſic uerè agit aliqualiter in uirtute illius.
Alio modo ſecundum ſimilitudinem apparẽtem, & ſic agit in
I apparentia uirtutis illius, & ita eſt in propoſito, unde in hæreti-
co certitudo adhæſionis, eſt actus fidei apparentis, non autem
fidei uerę.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut ex fide uera dependet fir-
mitas ſpiritualis ædificij, ita etiam ex fide falſa procedit firmi-
tas diabolici ædificij.

QVAESTIO V.

DEINDE quantum ad actus latriæ, ſiue religionis quæſita
ſunt quatuor.

¶ Primò de celebratione feſtorum, utrum. ſ. liceat celebrare fe-
ſtum conceptionis Dominæ noſtræ.

¶ Secundò de ſolutione officiorum, utrum. ſ. clericus habẽs be-
neficium cum cura, uel ſine cura exiſtens in ſcholis teneatur
dicere officium mortuorum.

K ¶ Tertiò de collatione beneficiorum, utrum. ſ. epiſcopus tenea-
tur dare beneficium meliori.

¶ Quartò de ſolutione decimarum, utrum. ſ. aliquis pauper te-
neatur decimas dare diuiti ſacerdoti.

ARTICVLVS VII.

Vtrum liceat celebrare conceptionem Dominæ noſtræ.

AD primum ſic proceditur. Vr̃ q́ liceat celebrare cõceptionẽ 128
Dominæ noſtræ. Si. n. nõ licet, hoc nõ eſt, niſi quia fuit cõce-
pta in originali peccato. Sed nõ fuit cõcepta in originali pecca-
to, ut vr̃, quia beata Virgo facta eſt, ut ſpeciali mõ eſſet habita-
culum Dei, ergo debuit ad hoc ſpecialiter præparari, non antẽ
præparata

præparata eſt ſpecialiter ſecundum corpus, quod conceptum A eſt ex ſexuum commixtione, nec etiam quantum ad animam quia alij etiam leguntur ſanctificati in vtero, & ita relinquitur quòd fuerit ſpecialiter præparata per immunitatem ab originali peccato, & ſic licet eius conceptionem celebrare.

Sed contra eſt, quod hoc priuilegium ſolius Chriſti dicitur eſſe, quòd ſine originali peccato eſt conceptus. Non ergo competit beatæ virgini, & ita eius conceptio non eſt celebranda.

Reſpondeo dicendum, quòd hic inducuntur duæ quæſtiones, vna principalis & altera acceſſoria ſcilicet an beata Virgo fuerit concepta cum originali, quod oportet primo determinari. Eſt ergo conſiderandum quod vnuſquiſque peccatum originale cõtrahit ex hoc quòd fuit in Adã ſecũdũ ſeminalẽ rationem: vt Aug. dicit ſuper Gene. ad literam. Omnes autem illi in Adam fuerunt ſecundum ſeminalem rationem, qui non ſolũ ab eo carnem acceperunt, ſed etiam ſecundum naturalem modum originis ab eo ſunt propagati, & ſic autem proceſſit B ab Adam beata Virgo, quia nata fuit per commixtionem ſexuum ſicut & cæteri, & ideo concepta fuit in originali peccato, & includitur in vniuerſitate illorum, de qua Apoſtolus dicit ad Rom. 5. In quo omnes peccauerunt, à qua vniuerſitate ſolus Chriſtus excipitur, qui in Adam non fuit ſecundum ſeminalem rationem, alioquin ſi hoc alteri nõ cõueniret quàm Chriſto non indigeret Chriſti redemptione, & ideò non tantũ debemus dare matri quòd ſubtrahat aliquid honori filij, qui eſt ſaluator omnium hominum, vt dicit Apoſtolus 1. ad Tim. 4. Quamuis autem beata Virgo in originali concepta fuerit, creditur tamẽ in vtero fuiſſe ſanctificata antequam nata. Et ideò circa celebrationem conceptionis eius diuerſa conſuetudo eccleſiarum inoleuit. Nam Romana eccleſia & plurimæ aliæ conſiderantes conceptionem virginis in originali peccato fuiſſe, feſtum conceptionis non celebrant. aliqui vero conſiderantes ſanctificationem eius in vtero, cuius tempus ignoratur, celebrant conceptionem. creditur enim quòd citò poſt conceptionem & animæ infuſionem fuerit ſanctificata. Vnde illa celebritas non eſt referenda ad conceptionem ratione conceptionis: ſed potius ratione ſanctificationis. Sic ergo non eſt ideò celebranda conceptio prædicta, quia fuerit ſine peccato originali concepta. Non enim per hoc tollitur quin fuerit ſpecialius cæteris præparata: eo quòd in ipſa ſanctificatione copioſius cæteris munus gratiæ accepit: non ſolum vt purgaretur à peccato originali: ſed vt tota eius vita redderetur immunis ab omni peccato tam mortali quàm veniali, vt dicit Anſel.

1. d. 44. ar. ti. 3. ad 3. oppoſitũ, ideo hoc eſt problema in doctore.

B. Paulus

3. p. q. 27. ar. 40. 129

ARTICVLVS VIII.

Vtrum clericus beneficiatus teneatur, in ſcholis exiſtens, dicere officium mortuorum.

129 CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd clericus beneficiatus teneatur in ſcholis exiſtens dicere officium mortuorum. Ille enim qui recipit bona temporalia alicuius tenetur ei in ſpiritualibus recompenſare. Sed iſte clericus accipit bona quæ fuerunt defunctorum: ergo tenetur pro eis dicere officium mortuorum.

ar. ſpecia lis.

Sed contra. Ille qui minus recipit minus tenetur. Sed clericus qui in ſcholis moratur minus recipit quàm alij, qui in Eccleſia reſidentiam faciunt qui recipiunt quotidianas diſtributiones: ergo non tenetur dicere officium mortuorum ſicut illi.

Reſpondeo dicendum, quòd clericus ex hoc ipſo quòd eſt clericus, & præcipuè in ſacris ordinibus conſtitutus tenetur dicere horas canonicas. Videntur enim tales ſpecialiter eſſe aſſumpti ad laudem diuinam: ſecundum illud Eſa. 42. Omnem qui inuocat nomen meum in laudem meam creaui illum. Sed inquantum eſt clericus beneficiatus in hac Eccleſia tenetur dicere officium ſecundum modum illius Eccleſiæ. E Eſt ergo conſiderandum quòd officium mortuorum quandoque in Eccleſia dicitur, ſicut ordinariè pertinens ad eccleſiæ officium, ſicut in tota Eccleſia in die animarum dicitur officium pro mortuis & in qualibet Eccleſia eſt aliqua ſuper hoc ſpecialis conſuetudo, putà vt dicatur ordinariè officium mortuorum ſemel in ſeptimana: vel qualitercunque aliter ſecundum certum tempus. Et ad huiuſmodi officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua Eccleſia, etiam in ſcholis exiſtens, & per hoc ſatisfacit mortuis quorum recipit bona. Aliquando verò dicitur officium mortuorum in Eccleſia extra ordinariè, propter aliquam cauſam ſpecialiter emergentem, putà ad preces alicuius perſonæ: vel propter aliquid huiuſmodi.

4. d. 15. q. 5. ar. 1. q. 3

diuerſum eſt officium mortuorum. ad quod officium mor. tenetur. clericus beneficiatus & in ſcholis exiſtens.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

Vtrum epiſcopus peccet dans beneficium bono, ſi prætermittat meliorem.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd Epiſcopus peccet dans beneficium bono, ſi prætermittat meliorem: quia q facit contra conſcientiam ædificat ad gehennam. Sed iſte Epiſcopus prætermittens meliorem videtur facere contra conſciẽtiam: ergo peccat mortaliter ædificans ad gehennam. 130

22. q. 185. arti. 3.

Sed contra eſt, quod etiam ſecundum iura ſufficit dare bono: ſi ſit idoneus ad ſeruiendum in Eccleſia.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquis poteſt dici melior dupliciter. Vno modo ſimpliciter qui eſt ſanctior plus habens de charitate. Alio modo dicitur aliquis melior quo ad aliquid. Cõ B tingit autem quandoque aliquem eſſe meliorem ſimpliciter, tamen non eſt melior quantum ad hoc quòd beneficium percipiat, quia alius forte poteſt eccleſiam magis iuuare, vel per conſilium ſapientiæ, vel per auxilium potentiæ, vel quia ſeruiuit in eccleſia. Non ergo epiſcopus tenetur ſemper dare meliori ſimpliciter, ſed tenetur dare meliori quò ad hoc, non enim poteſt eſſe quòd vnum præferat alteri: propter aliquã cauſam quæ ſi quidem pertineat ad honorem Dei, & vtilitatem eccleſiæ, iam quantum ad hoc iſte eſt melior. Si autem illa cauſa ad hoc non pertineat erit acceptio perſonarum, quæ tanto eſt grauior, quantò in rebus diuinis committitur. Vnde ſuper illud Iac. 2. Tu ſede hic bene &c. dicit gl. Aug. ſi hanc diſtantiam ſedendi & ſtandi ad honores eccleſiaſticos referamus non eſt putandum leue eſſe peccatum in acceptione perſonarum habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat eligi diuitem ad ſedem honoris eccleſiæ contempto paupere ſanctiore & inſtructiore? C

ar. 164. & art. 92. ad 12. & 22. q. 63. ar. 2 ar. 116. & ar. 89.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS X.

Vtrum pauper teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti.

AD quartum ſic proceditur. Videtur quòd pauper non teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti. Ideo inſtitutum eſt, vt decimæ ſoluantur ad ſuſtentationem miniſtrorum eccleſię. Sed ſacerdos diues habet alias vnde ſuſtẽtetur, ergo non ſunt ei decimæ ſoluendæ: & præcipuè à paupere. 131

ar. 2. q. 87 ar. 1.

¶ 2 Præterea, In multis terris decimæ non ſoluuntur, quod tamen prælati corrigerent, ſi homines ex neceſſitate iuris diuini decimas ſoluere tenerentur. Non ergo videtur quòd præſertim pauperes teneantur ſoluere decimas diuitibus ſacerdotibus. D

Sed contra eſt. quòd Dominus Matth 23. dicit, Hæc oportuit facere, ſcilicet iudicium, & veritatem, & illa non omittere, ſcilicet ea quæ pertinet ad decimarum ſolutionem.

¶ 3 Præterea. Luc. 18. *Phariſæus* dicit. Decimas do omnium quæ poſſideo.

Reſpondeo dicendum, quòd ſicut Philoſophus docet in 5. Ethic. Medium iuſtitiæ accipitur non ſolum quò ad nos (ſicut in cæteris virtutibus) ſed etiam ſecundum rem, quia ſcilicet in alijs virtutibus attenduntur diuerſę conditiones perſonarum ſecundum quas mediũ diuerſificatur, ſi vt circa cibos: quod eſt multum vni, eſt paucum alteri, vel moderatum: ſed in iuſtitia non variatur medium ſecundum diuerſas perſonæ conditiones, ſed attenditur ſolum ad quantitatem rei. Qui enim emit rem aliquam debet tantum ſoluere quantum valet ſiue a paupere, ſiue a diuite emat: reddere autem debitum eſt actus iuſtitiæ: & ideo ad hoc quòd alicui reddatur quòd ei debetur, non refert vtrum ſi diues, vel pauper. Decimæ autem ſacerdotibus debentur in communi quidem ſecundum ius naturale. Nam talis autem ratio dictat, vt illi qui pro populo in ſpiritualibus laborant a populo ſtipendia ſuæ ſuſtentationis accipiant. Et ſecundum hoc etiam in nouo teſtamento eſt iure diuino ſancitum. Nam vt dicitur 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit his qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuant: ſed in lege veteri iudiciali præcepto taxata eſt quantitas eius quod miniſtris Dei eſt populo ſoluendum ſcilicet decima: & hoc etiam Eccleſia ſtatuit in populo Chriſtiano ſoluendum: vnde cum ſacerdotibus. decimæ debeantur, tum de iure naturali, tum de iure diuino, tum etiam ex ſtatuto Eccleſiæ, quamuis ſacerdos ſit diues nihilominus pauper tenetur ei decimas ſoluere.

22. q. 64. ar. 2. & 22 q. 58. a. 10. & q. 61. ar. 2. ad 1.

ar. 3. c. m.

B. Paulus.

AD PRIMVM ergo oportet reſpondere dupliciter. Vno modo,

do, ut dicatur quòd decimarum ſolutio inſtituta eſt nō ſolum F ad ſuſtentationem miniſtrorum Eccleſiæ: ſed etiam ad ſuſtentationem pauperum, quibus debet de domo Dei prouideri, vnde dicitur Mal. 3. Inferre omnem decimationem, ut ſit cibus in domo mea: & ſic ſacerdoti, qui non ſolùm ſibi, ſed pauperibus prouidere debet, quantumcunque diuini ſunt decimæ neceſſariæ. Alio modo poteſt dici quòd neceſſitas ſuſtentationis miniſtrorum fuit ratio Eccleſiaſticæ inſtitutionis de decimarum ſolutione. Sed ex quo officium eſt alicui debitum per ſtatutū Eccleſiæ, nihilominus ei debetur, quamuis ſit diues.

Malachi. 22. q. 87. ar. 1. ad 4. & ar. 3. ad 1. & ar. 4. ad 4.

Ad ſecundum dicēdum, quòd ſicut Paulus laudabiliter non exigebat ſumptus qui ſibi propter prædicationem Euangelij debebantur, ne quod impedimentum fieret Euangelio: aut ſcandalum fidelibus Chriſti, non tamen illi peccabant nō miniſtrantes ſumptus quos Apoſtolus ſibi debitos remittebat: ita etiam prælati Eccleſiæ laudabiliter faciunt non exigēdo decimas in terris illis, in quibus propter diſſuetudinem timent ſcandalū generari: nec peccant illi qui non ſoluunt decimas in terris illis, in quibus non eſt conſuetum: peccarent autem ſi obſtinatè exigentibus dare recuſarent, & ideo ut huic peccato obuient ſacerdotes in terris illis non exigunt decimas.

arti. 30. c. 6. ar. 10. c. 6.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de actibus charitatis.

¶ Et primò, de Obedientia, utrum ſit magis meritorium obedire prælato: uel facere aliquid ad dictum fratris.

¶ Secundò, de eleemoſyna.

ARTICVLVS XI.

Vtrum magis ſit meritorium obedire prælato, quam facere aliquid ad dictum fratris. H

132 CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd magis ſit meritorium obedire prælato, quam facere aliquid ad dictum fratris. Maiori n. merito maius detrimentum opponitur. Sed magis demeretur ille qui eſt inobediens prælato, quàm ille qui non aſſentit dicto fratris: ergo & magis meretur aliquis obediēdo prælato, quam aſſentiens dicto fratris.

22. q. 104. artic. 3. de obedientia extra.

Sed contra. Vbi eſt maior humilitas ibi uidetur eſſe maius meritum: quia humilibus dat Deus gratiam, ut dicitur Iaco. 4. Sed maioris humilitatis uidetur eſſe quòd aliquis æquali ſe ſubijciat faciens aliquid ad dictum eius quàm quòd aliquis ſubijciat ſe ſuperiori obediens prælato: ergo magis uidetur eſſe meritorium, quòd aliquis faciat ad dictum fratris, quàm quòd obediat prælato.

Iacobus.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquis actus poteſt dici magis meritorius dupliciter. Vno modo ex genere operis, & ſic ille actus eſt magis meritorius qui eſt excellentioris uirtutis. Manifeſtum eſt autem quòd latria, per quam aliquis ſeruit Deo eſt excellentior uirtus, quam beneficentia: qua quis ſatisfacit proximo, ſicut & diligere Deum eſt magis meritorium, quàm diligere proximum. Quòd autem aliquid fiat ad dictum fratris pertinet ad amicitiam, uel beneficentiam, qua quis diligit proximum, quòd autem obediatur prælato, inquantum eſt Dei miniſter, pertinet ad religionem qua quis colit & diligit Deum, & ideo magis eſt meritorium quòd aliquis faciat aliquid obediēs prælato, uel ſeruans uotum, quàm ſi aliquid faciat ad dictum fratris. Alio modo poteſt dici aliquis actus magis meritorius ex eo quod procedit ex maiori charitate, licet ſit minor ex ſuo genere. & ſic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictum fratris. I

21. q. 17. art. 8. o. & q. 182. ar. 2. c. & 3. di. 30. artic. 4. o.

Primum ergo concedimus. K

Ad rationes.

Ad ſecundum dicendum, quòd ille qui facit aliquid ad dictum fratris facit propria ſponte, unde minoris humilitatis eſſe uidetur, quàm quod aliquis obediat prælato tanquam ſuperiori.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de eleemoſyna.

¶ Et primò de eleemoſyna clericorum.

¶ Secundo, de eleemoſyna [illegible] fiunt pro mortuis.

ARTICVLVS XII.

Vtrum clerici peccent mortaliter, ſi ea, quæ eis ſuperfluunt, in eleemoſynas non largiantur.

133 CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd clerici peccēt mortaliter, ſi ea quæ eis ſuperfluunt in eleemoſynas non largiantur, quia ſuper illud Lucæ tertio. Qui habet duas tunicas det unam non habenti, dicit Glo. de duabus tunicis diuidēdis datur præceptum, quia ſi una diuidatur, nemo ueſtitur in dimidia tunica & nudus remanet qui accipit: & qui dedit ſed per largitionem unius tunicæ intelligitur largitio eorum quæ ſuperfluunt ad neceſſitatem uitæ, ut patet per ea quæ in eadem Glo. præmittuntur: ergo dare ſuperflua eſt in præcepto, ſed qui tranſgreditur præceptum peccat mortaliter, ergo ille qui non dat ſuperflua pauperibus peccat mortaliter.

¶ 2 Præterea. Præceptum plus obligat, quàm cōſilium. Sed dare omnia quæ quis poſſidet eſt conſilium, & tamen ad hoc homo obligatur in caſu extremæ neceſſitatis: ergo etiam extra caſum extremæ neceſſitatis tenetur aliquis ſuperflua dare pauperibus, cùm hoc ſit in præcepto, & ita qui non largitur peccat mortaliter.

¶ 3 Præt. Quicunque conſumit quod eſt alterius tenetur ad G reſtitutionem. Sed bona clericorum ſunt pauperum, ut patet per Glo. Hieronymi ſuper illud Iſaiæ ſecundo. Rapina pauperum in domo ueſtra: ergo ſi clerici inutiliter bona Eccleſiaſtica conſumunt tenentur reſtituere pauperibus aliunde ſi habuerint. Hierony.

¶ 4 Præt. Quicunque facit ſe impotentem ad id quod tenetur facere peccat mortaliter, ſed clerici faciendo ſuperfluas expenſas faciunt ſe impotentes ad ſubueniendum pauperibus ad quod tenentur, ergo uidetur quòd peccent mortaliter.

Sed in contrarium uidetur eſſe conſuetudo, quæ apud multos præualuit.

Reſpon. dicendum, quod aliter uidetur ſe habere circa bona patrimonialia & circa bona Eccleſiaſtica. Nam bonorum patrimonialium, uel licitè acquiſitorum homo uerè eſt dominus, unde quantum pertinet ad ordinationem ipſius rei poteſt re ſua uti, ut vult. & ex hac parte non accidit peccatum: poteſt tamen H peccatum accidere ex inordinato modo utendi: uel per ſuperabundantiam, dum ſcilicet inutiliter conſumit bona propria in ea in quæ non oportet, uel ſecundum defectum, inquantum ſcilicet non erogat ea in quæ oportet. Vtroque enim modo corrumpitur uirtus ut dicitur in ſecundo Ethicor. Bonorum uerò Eccleſiaſticorum clerici non ſunt uerè domini, ſed diſpenſatores, ſecundum illud primæ ad Corin. 7. Diſpenſatio autem mihi credita eſt. Pertinet autem ad diſpenſatorem, ut fideliter diſtribuat ea quæ eius diſpenſationi committuntur, ſecundum illud primæ ad Corin. 4. Hic iam quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inueniatur. In his ergo poteſt dupliciter peccatū contingere, uno modo ex conditione ipſius rei, dum. ſ. uſurpat ſibi quaſi rem propriam, & in uſus ſuos conuertit id quod eſſet aliis erogandum. Alio modo ex inordinato uſu eorum, quæ in partem ſuam cedunt, ſicut etiam de aliis dictum eſt. Verum quia horum diſpenſatio fidei diſpenſatoris committitur, ut dictum eſt, ſi quis bona fide diſpenſet Eccleſiaſtica bona inde accipiens I quod ſibi conuenit, ſecundum conditionem ſtatus, & perſonæ & aliis largitur, ſecundum quòd ſibi uidetur bona fide expedire, non peccat mortaliter: etiā ſi fortè aliquid plus in ſuos uſus conuertat, quam oporteat. Talia enim quia in ſingularibus eſt eorum iudicium, non poſſunt per omnimodam certitudinem diffiniri. Vnde ſi non ſit multus exceſſus poteſt compati bonā fidem diſpenſatoris, ſi uerò multus exceſſus fiat, non poteſt latere, & ita non poteſt cum bona fide diſpēſatoris hoc agi, ſi autem non conſeruet bonam fidem in diſpenſando, peccat mortaliter.

ad 4. hu ius & 4. di. 31. q. 2. ar. 2. ad 3. 22. q. 63. art. 1. c. & ar. 2. ad 3. & q. 119. ar. 3. ad 1. & q. 185. art. 1. c. & ad 1. Ari. poſt. t. auctoritatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Aug. dicit in lib. de ſermone Domini in monte. Illa præcepta quæ Dominus tradidit Matth. 5. Qui percuſſerit te in unam maxillam præbe ei, & aliam, & quæ ibi ſequuntur, ſunt intelligenda ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet homo ſit paratus hoc facere quādo neceſſitas hoc requirit. Vnde non ſemper eſt peccatū mortale, quando homo hoc non facit, ſed quando uidet neceſſitatem imminere, ſi non faciat, tunc peccat mortaliter, & eadem ratio eſt de hoc præcepto, qui habet duas tunicas det non habenti, & de omnibus ſimilibus. Vnde non ſemper peccat mortaliter quotieſcunque non dat pauperi qui ſuperfluum habet, ſed quando neceſſitas imminet. Quando autem ſit talis neceſſitas, quòd obliget ad peccatum mortale, non poteſt ratione determinari, ſed committitur prudentiæ & fidei diſpenſantis, vnde ſi bona fide det, quando ſibi uidetur expedire, immunis eſt a peccato, alioquin mortaliter peccat. K

Auguſt. 4. d. 15. q. 2. art. 1. q. 4. & 3. q. 2 ad 1.

Ad ſecundum dicendum, quod illa eadem quæ ſunt conſilia cadunt ſub præcepto ſecundum animi præparationem: nullum enim conſilium eſt perfectius, quàm quòd homo tradat animam ſuam pro fratribus ſuis, & tamen hoc cadit ſub præcepto ſecundum animi præparationem, ſecundum illud 1. Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animam ponere: & ſimiliter dare omnia ſua pauperibus, cadit in præcepto ſecundum animi Ioannes.

animi præparationem, vt ſcilicet homo ſit paratus hoc facere ſi neceſſitas immineat, Minor tamen neceſſitas requiritur ad ſuperflua eroganda quàm ad omnia exhibenda tamen hoc totum ratione vniuerſali determinari non poteſt ſed committitur prudentiæ vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd bona eccleſiaſtica non ſolum ſunt diſpenſanda pauperibus, ſed etiam eccleſiæ miniſtris vnde ſecundum canones debent diuidi hoc modo vt aliqua pars cedat in vſus pauperum, & aliqua pars in vſus miniſtrorum, & in cultum eccleſiæ.

Aliter ergo dicẽdum eſt de illis eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & ex conſequenti neceſſitatibus miniſtrorum, ſicut ſunt bona hoſpitalium & aliorũ huiuſmodi. Et aliter de illis bonis quæ ſunt principaliter attributa uſibus miniſtrorum, ſicut ſunt præbẽdæ clericorum, & alia huiuſmodi. Nã in primis bonis peccatum committitur, non ſolum ex abuſu, ſed etiam ex ipſa rerum conditione dum aliquis in ſuos uſus aſſumit qđ eſt alterius. Et iõ tenetur ad reſtitutionẽ tanquã defraudator rei alienæ. In ſecundis verò bonis non cõmittitur peccatũ niſi per abuſum, ſicut & de bonis patrimonialibus dictum eſt, unde nõ tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolum ad pœnitentiam peragendam.

Ad quartum dicendum, ꝙ neque moderatus uſus diuitiarũ neque bona fides diſpenſatorũ ſaluari uidetur in eo qui ſcienter ſuperfluas expenſas facit in uoluptuoſis conuiuiis, & aliis huiuſmodi ſuperfluitatibus, & ſic non eſt dubium ꝙ in talibus peccat mortaliter. Vnde dicitur Matth. 24. Si dixerit malus ſer-
6. & 4. di. uus ille in corde ſuo, moram facit dominus meus uenire, & cœ-
33. q. 1. a. perit percutere conſeruos ſuos, quod pertinet ad ſuperbum &
3. q. 1. ad crudele dominium, manducet autem & bibat cum ebrioſis qđ
4. pertinet ad ſuperflua & uoluptuoſa conuiuia, ueniet dominus ſerui illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat, & diuidet, ſ. a ſocietate ſanctorum, partemque eius ponet cum hypocritis, ſ. in inferno. Vnde ibi ſubditur. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Si autem aliquis non multum in talibus excedat poteſt bona fide fieri ab aliquo, qui vult ſecundum decentiam ſui ſtatus morem gerere his quibus conuiuit.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de eleemoſynis quæ fiunt pro mortuis.

Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶Primò vtrum mortuus patiatur aliquod detrimentum, ſi executor eius differat dare eleemoſynas, quas ipſe in teſtamento dari mandauit.

& in ordi. 134. ¶Secundò, vtrum executor licitè poſſit differre diſtributionem eleemoſynarum ad hoc quòd res defuncti melius uendantur in poſterum.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuus aliquod detrimentum ſentiat ex hoc, quòd eleemoſynæ, quas mandauit dari, retardantur.

134 CIrca primum ſic proceditur. Videtur quòd mortuus nullũ detrimentum ſentiat ex hoc quòd eleemoſynæ, quas mã-
4. d. 45. q. dauit dari retardantur. Huiuſmodi enim retardatio prouenit
2. ar. 2. q. ex negligentia executoris. Sed negligentia unius non imputa-
2. ad 4. tur alteri ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiuſmodi tarditate.

Sed contra eſt, quòd propter huiuſmodi tarditatem retardantur orationes & ſacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimum iuuaretur, ergo ex huiuſmodi tarditate patitur detrimentum.

Reſpondeo dicendum, quòd hic eſt opus duplici diſtinctione. Primò quidem ex parte ipſius detrimenti. Diſtinguendum eſt n. duplex detrimentum. Nam quoddam detrimentum eſt,
Apo. Paulus. quod pertinet ad tolerantiam pœnæ, ſecũdum illud primæ Corinthiorum tertio. Si cuius opus arſerit detrimentum patiet. Aliud aũt quod pertinet ad ſubtractionẽ remedij. Secundò eſt diſtinguendum ex parte eleemoſynæ. Circa quam põt conſiderari & meritũ ipſius eleemoſynæ, & effectus ipſius. Quãtum ergo ad meritum eleemoſynæ nullum detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maximè ſi quantum in ipſo fuit curam adhibuit, vt huiuſmodi elemoſynæ citò daret. &
& in art. 135. quia meritũ principaliter ex voluntate & intentione depẽdet. Sed quantũ ad effectũ eleemoſynæ patitur detrimentũ, non q-

A dem vt pro hmõi tarditate puniatur, ſed quia remediũ ei non adhibetur, dũ ſuffragia differuntur, ex qbus plurimũ iuuaret.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ negligentia vnius non imputatur alteri ad pœnã, põt tñ redundare in alterum quantũ ad defectũ remedij ſecundũ ꝙ vnus homo ab alio iuuari põt. 4. d. 45. q. 2. & a. 1. 2. q. 2. ad 4.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum executor debeat tardare diſtributionem eleemoſynarum ad hoc, quòd res defuncti melius vendantur.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd executor debet tardare diſtributionẽ elemoſynarum ad hóc ꝙ res 135
defuncti melius vendantur. Quia ex hoc ſequitur quòd plures
B eleemoſynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunctus magis iuuabitur: ergo ſi differat, uidetur quod laudabiliter, & fideliter hoc faciat.

Sed contra eſt, quia ex tarditate eleemoſynarum ſequitur retardatio remedij quo forte defunctus indiget, ergo uidetur ꝙ huiuſmodi retardatione grauetur defunctus potius quàm iuuetur.

Reſpon. dicendum. In mora modici temporis non uidetur
eſſe magnum periculum. Vnde ſi executor per modicum tem- Tardare
pus eleemoſynam dare differat, vt rebus defuncti melius ven- diſtributionẽ te
ditis ampliores eleemoſynas dare poſſit, laudabiliter hoc fa- ſtamenti
cit. Si uerò econuerſo per multum tempus differat eleemoſy- qñ eſt lici-
nas diſtribuere, vt non multò ampliores eleemoſynas faciat, tum.
non uidetur eſſe abſque culpa, quia fortè defunctus à purgatorio liberaretur in quo exiſtenti remedium ſuffragiorum maximè neceſſarium erat, hoc autem requirit prudentis executoris
G examen, ut ſcilicet conſideratis dilatione temporis & conditione perſonæ quæ creditur citius uel tardius liberanda, & etiam quantitate augmenti eleemoſynarum, faciat, quod videbitur expedire defuncto.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de peccatis.

ET circa hoc quæſita ſunt tria.

¶Primò de peccato originali, vtrum ſcilicet ille qui baptizatus eſt transmittat peccatum originale in prolem.

¶Secundò de peccato actuali in generali, quid ſcilicet ſit prius, vtrum auerſio à Deo: vel cõuerſio ad commutabile bonum.

¶Tertiò ſpecialiter de mendacio: quod mendacium ſit grauius, utrum illud quod ſit verbo, vel illud quod ſit facto.

D

ARTICVLVS XV.

Vtrum ille qui eſt baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd ille qui eſt baptizatus non tranſmittat peccatum originale in prolẽ. 136
In eo enim qui naſcitur tria poſſunt conſiderari, ſcilicet cor- & in or.
pus, anima, & vnio vtriuſq;, ſed non contrahit pctñ originale 136. de
ſecundũ corpus quod contrahit à parentibus quia parẽtes erãt ma. qu. 4.
totaliter à peccato originali mundati, ſimiliter etiam nec ſecũ ar. 1. & 8.
dum animam quam habet ex creatione Dei, in quem peccatũ & 1a. qu.
non cadit, & per conſequens neque etiam ſecundum unionem 84. art. 3.
vtriuſque: ergo ille qui naſcitur ex baptizatis nullo modo con & 4.
E trahit peccatum originale.

Sed contra eſt, quia remedium non adhibetur niſi vulneri. Sed baptiſmus qui eſt medicinale remedium cõtra vulnus originalis peccati, adhibetur paruulis baptizatorum filius ſecundum communem eccleſiæ conſuetudinem: ergo paruuli baptizatorum filii cum originali peccato naſcuntur.

Reſpon. dicendum, quia peccatum quod ex tranſgreſſione Rom.
primorum parentum in omnes poſteros originaliter deriuatur, non aboletur niſi per grãs à Chriſto, qui de pctõ damnauit pctñ in carne, vt dr ad Romanos 8. ſed hoc quodã ordine peragitur. Nã primo in ſtatu præſentis vitæ per ſacramenta gr̃æ Apoſto-
Chriſti remouetur peccatum originale quantum ad inquina- lus.
tionem animæ, vt ſcilicet non imputetur homini ad culpam. Remanet tamen interim quantum ad corruptionem fomitis in carne: vnde Apoſtolus ad Romanos 7. Ego ipſe mente ſeruio
legi Dei, carne autem legi peccati inquantum ſcilicet concupi- Apoſto-
ſcit aduerſus peccatum: vnde homo baptizatus ſecundũ man- lus.
tem

tem viuit in nouitate ſpiritus, ſed ſecundum carnem adhuc retinet vetuſtatem Adæ. Et ideo ſicut per ſpiritualem generationem, quæ ſcilicet per euangelium alios producit filios in Chriſto abſque peccato, ita etiam ſecundum generationem carnalē producit filios in vetuſtatem Adæ cum peccato originali.

ar. 113. c. & 12. qu. 10. a. 3. c. & 3 q. 86. ar. 4. ad 1.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum in peccato actuali prius ſit auerſio, quàm conuerſio.

137 AD ſecundū ſic proceditur. Videtur quòd in peccato actuali prius ſit auerſio quam cōuerſio. Auerſio enim importat receſſum à termino: conuerſio autem acceſſum ad terminum. Sed in motu corporali prius eſt receſſus à termino, quàm acceſſus ad terminum: ergo & in ſpirituali motu prius eſt auerſio quàm conuerſio. G

Sed contra eſt, quod Dion. dicit. 4. cap. de di. no. Nemo intendens ad malum operatur: ſed intendens ad bonum: ergo prius animus peccantis conuertitur per appetitum ad bonum commutabile, quàm auertatur à Deo.

12. q. 73. ar. 5 c. 12. q. 77. ar. 6 ad 1. & ar. 8 ad 2. & 22. q. 46. arti. 2. ad 2. 22. q. 10. ar. 1. ad 1.

Reſpon. dicendum, quòd peccatum principaliter in voluntate conſiſtit: vt Aug. dicit. Quantum autem ad voluntatem illud eſt prius, quod principaliter intenditur: & ideo in peccatis in quibus principaliter intenditur fruitio boni commutabilis ſicut in luxuria, auaritia, & ſimilibus: prius eſt naturaliter conuerſio quam auerſio, quæ non eſt principaliter intenta, ſed præter intentionē conſequitur ex inordinata conuerſione. In peccatis autem in quibus directè intenditur auerſio à Deo, ſicut eſt infidelitas, deſperatio, & alia huiuſmodi: prius eſt auerſio ab incommutabili bono, & in poſteà eſt conuerſio ad commutabile bonum, ſicut patet in illis qui deſperantes ſeipſos tradūt impudicitiæ, vt dicitur ad Ephe. 4. H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis in motibus operabilibus receſſus a termino prior ſit in executione: acceſſus tamen ad terminum prior eſt in intentione, in qua principaliter conſiſtit peccatum.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum maius peccatum ſit, cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo.

138 AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd maius peccatū ſit cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo. Maius enim peccatum eſſe uidetur cum aliquis mentiendo abutitur eo cui magis creditur. Sed ſicut Anſel. dicit in lib. de ueritate. Magis creditur factis quàm uerbis: ergo grauius peccat qui mentitur factis quàm uerbis.

Sed contra eſt, quod Augu. dicit in lib. de doctrina Chriſtiana. Inter omnia ſigna præcipuum locum tenent uerba: his autem abutitur ille qui uerbo mentitur: ergo uidetur quòd grauius peccat ille qui mentitur uerbo quàm ille qui mentitur facto.

Reſpon. dicendum, ꝙ ſicut Ambro. dicit in quodam ſermone. Non ſolum in falſis uerbis, ſed etiam in ſimulatis operibus mendacium eſt. Peccatum autem mendacij principaliter quidem conſiſtit in intentione fallēdi: unde ille qui dicit falſum, quod putat eſſe uerum non mentitur. Magis autē eſt reus mendacij ille qui dicit uerum, quod putat eſſe falſum; ut patet per Aug. in lib. de mendacio. Vnde cum eadem intentio fallendi ſit in eo qui mentitur uerbo, & in eo qui mentitur facto: uterq; æqualiter peccat, uerbum enim & factum aſſumūtur ut inſtrumenta fallendi: unde non refert quantum ad peccatum mendacij, utrum aliquis uerbo uel ſcripto uel nutu, uel quocunque facto mentiatur: ſicut non refert quantum ad peccatum homicidij, utrum quis gladio uel ſecuri interficiat hominem.

arti. 96. & 2r. q. 152. at.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum aliquis poſſit eſſe naturaliter, uel miraculosè ſimul uirgo, & pater.

139 DEINDE quæſitum eſt circa corpora hominis, utrum aliquis poſſit eſſe naturaliter, uel miraculosè ſimul uirgo & F pater: & uidetur quòd hoc poſſit eſſe miraculosè, quia pater & mater ſimul ſunt generationis principia. Sed aliqua mulier miraculosè fuit ſimul virgo & mater: ergo pari ratione aliquis vir miraculosè poteſt ſimul eſſe virgo & pater.

Item uidetur quod hoc poſſit eſſe abſque miraculo: quia dæmon incubus poteſt furari ſemen uiri uirginis in ſomnis polluti & transfundere in matricem mulieris: ex quo quidem ſemine poteſt concipi proles, cuius pater non eſt dæmon incubus, ſed ille ex cuius ſemine generatur, quod agit in virtute eius à quo eſt reſolutum: ergo uidetur, quòd etiam abſque miraculo poſſit aliquis ſimul eſſe uirgo & pater.

Sed contra. Mulier abſque miraculo nō poteſt ſimul eſſe uirgo & mater: ergo pari ratione, nec uir abſque miraculo poteſt ſimul eſſe uirgo & pater.

Item uidetur quod nec per miraculum, quia ſi filius Dei qui eſt natus miraculosè de uirgine ex aliqua parte corporis uirginalis carnē aſſumpſiſſet quàm ex illa, unde mulier naturaliter concipit, puta de manu aut pede, non diceretur filius uirginis, ſicut nec Eua dicta eſt filia Adæ quamuis ſit formata de coſta ipſius: ſed non poſſet contingere ſalua uirginitate uiri, quòd ex eadem parte corporis & in eodem loco prolem generaret ſicut naturaliter generatur: ergo nec etiam miraculosè fieri poſſet quod aliquis ſimul eſſet uirgo & pater. G

Eua non fuit filia Adę.

Reſpon. dicendum, quòd ad huius euidentiam uidere oportet quid ad uirginitatem requiratur. Requiruntur autem tria ad eius perfectionem, quorum primum eſt principale & formale, ſcilicet electio ſiue intentio uoluntatis, ſicut & in omnibus uirtutibus: unde iſtud ex neceſſitate ad uirginitatem requiritur, quòd adſit alicui aſſidua uoluntas nunquam experiendi delectationem ueneream. Secundum autem eſt materiale, ſcilicet paſſio appetitus ſenſitiui, ſcilicet delectatio, quàm quis experitur in actu venereo, cuius priuatio requiritur ad perfectā uirginitatem materialiter. Nam paſſiones ſenſitiuæ ſunt materia uirtutum moralium. Si tamen præter electionem propriæ uoluntatis hoc contingat, putà cum quis in ſomno polluitur, uel cum mulier per uiolentiam ab hoſte opprimitur, non perit uirtus uirginitatis: ut patet per Aug. in primo de Ciu. Dei. Tertium autem eſt quaſi per accidens & concomitanter ſe habens ad uirginitatē ſcilicet corporalis integritas. Vnde ſi clauſtra pudoris aliter corrumpantur quàm per uenereum actū: putà ſi obſtetrix, uel medicus ferro incidat ad ſanandum nihil uirginitati deperit: ſicut Aug. dicit in primo de Ciu. Dei. Sic ergo ſi uirginitas accipiatur ſecundum perfectum ſuum eſſe prout ad uirginitatem tria prædicta concurrūt: mulier quidē ſalua uirginitate nō pōt eſſe mater ita quod cōcipiat & pariat niſi miraculosè: quia prolem egredi non pōt niſi hoc, ꝙ permaneant clauſtra pudoris inuiolata, niſi per miraculum: ſicut accidit in matre Dei. Poſſet tñ forsè abſque miraculo mulier ſalua omnimoda uirginitate concipere: ſicut dr accidiſſe de quadā puella pubeſcente, quā pp pudoris cuſtodiā in lecto ſuo pater habebat. qui dum ſomno pollueretur, ſemen ad matricē deſcendit, & puella concepit. Vir aūt abſq; omni ſeminis reſolutione non pōt eſſe pater, neq; naturaliter, neq; miraculosè: quia ſi de corpore eius proles aliter miraculosè formaretur, nō poſſet dici pater. Si uerò uirginitas largius accipiatur, prout ſolā requirit interiorem electionem mentis: ſic patet de muliere quidem ꝙ naturaliter pōt eſſe mater virginitate tali manente, ſicut ſi aliqua per uiolentiam opprimeretur ab hoſte, & inde conciperet: & multò magis hoc poſſet miraculosè fieri. Vir aūt ſalua tali uirginitate poſſet eſſe pater naturaliter pp pollutionē nocturnam, ſi quocūq; caſu ad matricem mulieris perueniret. Non aūt ita congrueret ꝙ miraculosè uir fieret pater ſicut ꝙ uirgo fieret mater: tū quia uirgo miraculosè facta eſt mater, ſpū ſancto formante corpus prolis ex puriſſimis ſanguinibus eius: vt Damaſ. dicit. Reſolutio aūt ſeminis ſine qua uir pf eſſe non poſſet non congruit operationi ſpūs ſancti: tum quia uir in gñatione eſt ſicut agens, mulier ſicut patiens. Deo aūt cōpetit agere & nō pati: vñ magis cōgruit ut Deus miraculosè ſuppleat id qđ deeſt ex parte viri, ꝗ̃ id qđ deeſt ex parte mulieris. H I K

Ad perfectionē virginitatis tria requiruntur. 12. qu. 59. ar. 4 & 5.

3. ſp. 3. r. ar. 2. ad 2. Virgo poteſt cōcipere & parere naturaliter.

Vir non poteſt eſſe uirgo & pater etiam miraculosè.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cælum empyreum habeat influentiam ſuper alia corpora.

140 DEINDE vltimò quæſitum eſt de creatura purè corporali, vtrum ſcilicet cælum empyreum habeat influentiam ſuper alia corpora: Et vř ꝙ non quia oē corpus quod naturaliter influit

1.p.q.66. ar.3.ad 2 philoſophi.4.lec. 7.& 8. d 3.q6.2. ar.3.o.

influit in alia corpora per prius influit in propinqua quàm in remota. Si ergo cœlum empyreum influeret in corpora inferiora, per prius influeret in cœlum aqueum, quod eſt ſibi propinquius quàm in cœlum ſydereum, ſed hoc uidetur eſſe inconueniens: quia cœlum ſydereum ſimilius eſt cœlo empyreo, cū neutrum ſit de natura quatuor elementorum, quàm cœlum aqueum quod eſt de natura quatuor elementorum: quia illæ aquæ dicuntur ibi poſitæ ad refrigerandum calorem prouenientem ex motu cœli; ratione cuius Saturnus q eſt altior inter planetas dicitur habere frigiditatem. Non ergo cœlum empyreū influit in corpora inferiora.

Sed contra eſt, quod in lib. de intelligentiis dicitur, quòd omne quod influit in alia eſt lux uel lucem habens, & in commento dicitur, quòd omnis influentia eſt per uirtutem lucis, ſed cœlum empyreum maximè habet lucem inter alia corpora: ergo in alia corpora influit.

2.d.2.q.2 3. & di.15 ar.4.ad 1. 1.p.q.103 ar.6.& q. 115.ar.3.o & uer. q. 5.art.8.c. & 9.o.

Reſpondeo dicendum, quòd quidam ponunt cœlum empyreum non habere influentiam in reliqua corpora, quia non eſt inſtitutum ad effectus naturales, ſed ad hoc, quod ſit locus beatorum. Et hoc quidem mihi aliquando uiſum eſt, ſed diligentius conſiderans magis uidetur dicendum, quòd influat in corpora inferiorum, quia totum uniuerſum eſt unum unitate ordinis: ut patet per Philoſophum 12 meta. (T.c.51.) Hæc autem unitas ordinis attenditur ſecundum quòd quodam ordine reguntur corporalia per ſpiritualia, & inferiora corpora per ſuperiora: ut Auguſt. dicit in 3. de Trini. Vnde ſi cœlū non empyreum influeret in corpora inferiora cœlum empyreum non contineretur ſub unitate uniuerſi quod eſt inconueniens. Videtur autem proprius effectus eius eſſe perpetuitas & permanſio in inferioribus corporibus. Nam ſecundum philoſophum in 11. Meta. (T.c 43) in cœlo ſunt principaliter duo motus, quorum unus eſt ab Oriente in Occidentem, qui uocatur diurnus: & eſt ſuper polos æquinoctialis, & quia iſte eſt uniformis cauſat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius autem motus eſt ab Occidente in Orientem, quo mouetur ſol & & alij planetæ, qui eſt ſuper polos zodiaci, per quem planetę accedunt & recedunt a nobis: unde iſte motus propriè cauſat differentiam generationis & corruptionis & cæterorum motuum in iſtis inferioribus: & ſic continuatur generatio & corruptio horum inferiorum quouſque Deus vult, quæ quidem quātum ad continuitatem cauſatur a primo motu, quantum autem ad contrarietatem a ſecundo. Sicut autem uniformitas motus pręcedit difformitatem, ita etiam unitas quietis præcedit uniformitatem motus, quia moueri eſt ſe aliter habere nunc quam prius, quieſcere autem eſt eo modo ſe habere nunc ut prius, & ſic quies habet puram unitatem: uniformitas autem motus habet unitatem cum diuerſitate, & ideo primum cœlum, ſcilicet

1.p.q.68. ar.4.c.De diuerſitate cœlorū Dionyſi°.

empyreum ſingulariter per ſuam quietem influit. Secundum autem cœlum eſt, quod dicitur aqueum per ſuum motum uniformem. Tertium autem cœlum ſcilicet ſydereum per ſuū motum difformem, hoc autem eſt proprium huic corpori, quòd influat abſque motu inquantum eſt ſupremum attingens quodammodo ordinem ſubſtantiarum ſpiritualium, prout Dion. dicit 2 c. de diuino. ꝙ diuina ſapientia coniungit principia ſecūdorum finibus primorum.

ar.72.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cœlum empyreum magis influit in cœlum aqueum quàm in inferiora corpora, inquantum ſcilicet cœlum aqueum plus recipit de influentia cœli empyrei, ut uniformitas motus oſtendit, unde etiam magis conuenit cum cœlo empyreo ratione ſuæ uniformitatis quam cęlum ſydereum. Eſt autem de cęleſtibus corporalibus duplex opinio. Vna ſcilicet quòd ſint de natura elementorum ſecundū quam cœlum empyreum eſſet de natura ignis cœlum aqueum de natura aquæ uel aeris, cœlum autem ſydereum eſt compoſitum ex utraq; natura, quia in parte eſt lucidum in parte dyaphanum. Et ad hanc opinionem pertinet quòd dicitur aquam eſſe ibi ad infrigidandum. Alia autem eſt opinio quòd corpora cœleſtia non ſunt de natura quatuor elementorum, ſed quinta eſſentia, ſecundum quam etiam cœlum aqueum non eſt de natura quatuor elementorum, ſed dicitur aqueū propter dyaphaneitatem, ſicut dicitur cœlum empyreum, id eſt igneū, propter lumen.

Ad contrarium.

Contrarium concedimus, quamuis liber de intelligentiis non ſit auctoritatis alicuius, nec etiam uerum ſit quòd omnis influxus ſit ratione lucis, niſi lux metaphoricè accipiatur pro omni actu, prout omne agens agit inquantum eſt ens actu: uel hoc poteſt eſſe uerum in ſolis corporalibus, in quibus

1.p.q96.2. art 3.c.q 4.ar.1.c.1 p.q.67.ar ti.1.o.

propriè dicitur lux, inquantum ſcilicet lux corporalis eſt forma primi corporis agentis, ſcilicet cœli cuius uirtute omnia corpora inferiora agunt. Et hæc ad præſens dicta ſufficiant.

INCIPIT QVODLIBET SEPTIMVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de tribus.

¶Primò quædam pertinentia ad ſubſtantias ſpirituales.

¶Secundò quædam pertinentia ad ſacramentum altaris.

¶Tertiò quædam pertinentia ad corpora damnatorum.

CIRCA ſubſtantias ſpirituales quærebatur.

¶Primò de cognitione earum,

¶Secundò de fruitione animæ Chriſti tempore paſſionis.

¶Tertiò de pluralitate in ſubſtantiis ſpiritualibus inuenta.

CIRCA primum quærebantur quatuor.

¶Primò, vtrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam uidere immediatè.

¶Secundò, vtrum intellectus creatus poſſit ſimul plura intelligere.

¶Tertiò, vtrum intellectus angelicus poſſit intelligere ſingularia.

¶Quartò, vtrum notitia quam Aug. dicit prolem mentis, ſit accidens, uel non.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam immediatè uidere.

141

1.p.q.12. art.2.o.& ar.4.ad 3 2.ueri. q. 9. & 4. d. 49.q.2.ar ti.1.&.22. q.175.ar. tic.3.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd nullus intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam immediatè uidere. Intellectus enim creatus cum indifferenter ſe habeat ad omnia intelligibilia, non poteſt cognoſcere determinatè aliquid niſi per obiectum ſuum determinetur, ſed diuina eſſentia non eſt obiectum quod poſſit intellectum determinare, quia eſt ſummum in entibus & maximè generalitatis & nullo modo determinatum: ergo intellectus creatum ipſam uidere non poteſt.

¶2 Præterea, Ad hoc quòd intellectus cognoſcat aliqd oportet quòd fiat in actu. Nihil enim operatur ſecundum quòd eſt in potentia, ſed ſecundum quòd eſt actu. Intellectus autem non fit in actu niſi ſecundum quòd intelligibili informatur. Cum ergo eſſentia diuina non poſſit per ſeipſam informare intellectum ut formaliter faciat ipſum eſſe in actu, oportet ſi debet p intellectum cognoſci, ꝙ per aliquam ſui, ſimilitudinem intellectum informet ad hoc, ꝙ cognoſcatur, & ita non poterit immediatè niſi per ſimilitudinem uideri.

¶3 Præterea, ad hoc quòd intellectus creatus eſſentiam diuinam uideat, oportet quòd per lumen gloriæ perficiatur, ſed lumen gloriæ eſt mediū in diſtans, & ab ipſo intellectu & ab ipſa eſſentia diuina, quæ eſt beatitudo increata, cum lumen prædictum dicatur creatura: ergo intellectus creatus non poteſt uidere diuinam eſſentiam immediatè.

¶4 Præterea. Secundū philoſophum in 3 de anima. (T.c.3.) Sicut ſenſus ſe habet ad ſenſibile, ita ſe habet intellectus ad intelligibile, ſed ad hoc quod ſenſus uiſus ſuum obiectum percipiat duplici medio indiget, ſcilicet lumine & ſpecie quæ eſt ſimilitudo rei uiſæ, ergo hoc idem eſt neceſſarium intellectui in uiſione diuinæ eſſentiæ, & ſic non immediatè eam uidebit.

Sed contra eſt quod dicitur 1. Ioan. 3. Videbimus eum, ſicuti eſt.

¶Præterea, ad hoc quòd intellectus intelligat nihil aliud uidetur requiri niſi quod intelligibile fiat in actu, & quòd intellectui coniungatur, ſed eſſentia diuina per ſeipſam eſt intelligibilis in actu, cum ſit immaterialis, intellectui etiā præſens eſt, quia ut dicit Augu. Deus unicuique rei eſt uicinior, quàm ipſa res ſibi: ergo intellectus creatus eſſentiam diuinam poterit immediatè uidere. Auguſt.

ar.21.& 1 p.q 12.ar ti.2.c.1 q. 12.ar.3.o

Reſpondeo dicendum, quòd abſque dubio tenendum eſt, ꝙ diuina eſſentia in patria immediatè ab intellectu glorificato videatur. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt quòd in uiſione intellectiua triplex medium contingit eſſe. Vnum ſub quo intellectus uidet, quod diſponit eum ad uidendum: & hoc eſt in nobis lumen intellectus agentis: quod ſe habet ad intellectū poſſibilem noſtrum, ſicut lumen ſolis ad oculum. Aliud medium eſt quo uidet: & hoc eſt ſpecies intelligibilis quæ intellectū poſſibilem determinat, & habet ſe ad intellectum poſſibilem, ſicut

ſpecies

contingit per intentionem quæ coniungit intellectum intelligibili, & ſenſum ſenſibili, vt dicit Auguſtinus: Vnde patet quòd ſicut vna res materialis non poteſt eſſe ſimul plura actu, ita vnus intellectus non poteſt ſimul plura intelligere primo. Et hoc eſt quod Alga. dicit, quòd ſicut vnum corpus non poteſt ſimul figurari pluribus figuris: ita vnus intellectus non poteſt ſimul plura intelligere. Nec poteſt dici quòd intellectus informetur perfectè ſimul pluribus ſpeciebus intelligibilibus, ſicut vnũ corpus ſimul informatur figura & colore: quia figura & color nõ

Vnus intellectus põt plura primo intelligere.

ſunt formæ vnius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia nõ ordinantur ad perficiendum in eſſe vnius rationis: ſed omnes formæ intelligibiles inquãtum huiuſmodi ſunt vnius generis, & in eodem ordine ſe habent ad intellectum, inquantum perficiũt intellectum in hoc quod eſt eſſe intellectum. Vñ plures ſpecies intelligibiles ſe habẽt ſicut figuræ plures vel plures colores, qui ſimul in actu in eodem eſſe non poſſunt ſecundum idem.

1.p. q. 85. ar. 4 c. ve ri. q. 8. ar. 14. c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſimiliter dicendũ eſt de potentia ſenſitiua, ideſt quòd non poteſt plura ſimul ſentire, ſed ex conſequenti, inquantum plura accipiuntur vt vnum, ſicut plura ſenſibilia vniuntur in vna diſta: & plura ſenſibilia quæ ſunt partes vniuntur in vno toto. Vnde quando ſentitur totũ ſentiuntur ſimul plures partes ex conſequenti: & tunc intentio

Potentia ſenſitiua ſolum ex gñali plura ſentire dicit.

ſenſus non fertur ad aliquam partium principaliter, ſed ad totum: quia ſi ad aliquam partium ferretur, ut ad ſenſibile principale, non ſimul ſentiretur alia: & iterum ſenſus communis, quamuis ſit vna potentia ſecundum eſſentiam, tamen aliquo modo multiplicatur ſecundum eſſe, inquantum coniungitur diuerſis ſenſibus proprijs ſicut vnum centrum coniungit pluribus lineis. vnde immutationes omnium ſenſibiliũ ſimul terminãtur ad ſenſum communem, ſicut motus qui eſſet per oẽs lineas poſſit ſimul terminari ad centrũ, ſed intellectus nõ multiplicatur modo prædicto in plures potentias. Et ideo non eſt ſimile.

Ad ſecundum dicendum, quòd cognoſcibilia quæ ſimul cognoſcuntur oportet quòd accipiantur, ut cognoſcibile unum numero omnia autem intelligibilia inquantum huiuſmodi ſunt unũ genere non numero, & ideo ratio non ſequitur.

Ad tertium dicendum, quòd iam patet ex prædictis quòd non eodem modo ſe habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu quæ ſunt in ipſo ut diſpoſitiones, & intellectus in actu ad intelligibilia in actu, quæ ſunt in ipſo ut vltimæ perfectiones.

Ad quartum dicendum, quòd non ſolum prohibetur res aliqua eſſe plura contraria actu ſimul, ſed etiam plura eſſe diſparata vt patet ex dictis, unde quamuis formæ intelligibiles in intellectu non ſint contrariæ, nihilominus tamen intellectus prohibetur ſimul plura intelligere, ut ex dictis patet.

Ad quintum dicendum, quòd ſpecies ſenſibiles quæ ſunt in medio deferente ſunt ibi per modum diſpoſitionis, & non per modum vltimæ perfectionis, quia ſunt ibi ſicut in quodam fluxu, & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS III.

Vtrum intellectus angelicus poſſit cognoſcere ſingularia.

157 AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd intellectus angelicus nõ poſſit cognoſcere ſingularia. Si enim cognoſcit aut cognoſcit per ſpeciem acquiſitam aut per concreatam, nõ per acquiſitam quia vel illa eſſet particularis, & per conſequens materialia, & ita in intellectu angeli immateriali eſſe non poſſet, vel eſſet vniuerſalis, & ſic per eam ſingulare cognoſci nõ poſſet. Similiter nec per concreatam, quia ſpecies concreata angelo à principio ſuæ creationis fuit in ipſo, ad cognitionem autẽ alicuius ſufficit quòd ſpecies eius ſit in intellectu, & ita ſi per ſpeciem concreatam poſſet aliquod particulare cognoſci dum eſt præſens, à principio creationis ſuæ illud cognouiſſet, quando adhuc erat futurum, quod non poteſt eſſe, quia futura cognoſcere ſolius Dei eſt Iſa. 41. Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quoniam dij eſtis vos. ergo angelus ſingularia cognoſcere non poteſt.

1.p.q.57. ar. 2.c.& veri. q.8. ar. 11.c.& q. 10. art. 5.

K

¶ 2 Si dicatur quòd ſpecies illæ concreatæ faciunt cognitionẽ præſentium non autem futurorum. Contra. Non poteſt aliqua cognitio noua fieri niſi fiat aliqua innouatio in cognoſcente, ſed per hoc quòd particulare quod erat futurum fit præſens, non fit aliqua innouatio in intellectu angelico, cum nihil recipiat à re extra: ergo ſi prius dum erat futurum non cognoſcebat, nec dum fit præſens cognoſcere poterit.

1.p.q.55. art.2.

¶ 3 Si dicatur quòd quàmuis nihil recipiat, tamen formam quàm apud ſe habebat prius applicat ad particulare quod de nouo fit. Contra intellectus non poteſt aliquid ad aliud applicare niſi præcognoſcat, & quod applicat & cui applicatur, quia prius eſt cognoſcere duo ſecundum ſe, quàm comparationem vnius ad alterum: ergo applicatio prædicta ſequeretur cognitionem ſingularium, & ſic non poſſet eſſe cauſa eius.

¶ 4 Præterea, ſi angelus cognoſcit ſingularia, aut cognoſcit vna ſpecie, aut pluribus, ſed non pluribus, quia ſic oporteret quòd infinitas ſpecies apud ſe haberet, cum infinita ſint particularia ad minus in potentia: ſimiliter nec una, quia ſic intellectus angelicus æquaretur intellectui diuino, qui uno, ſcilicet eſſentia diuina plura intelligit: ergo intellectus angelicus ſingularia cognoſcere non poteſt.

¶ 5 Si dicatur quòd non cognoſcit per vnam ſpeciem omnia, ſed per unam ſpeciem omnia indiuidua vnius ſpeciei & non alia. Contra. Illa vna ſpecies non ſe habet magis ad vnum indiuiduum quàm ad aliud, ſed oportet quòd per ſpeciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoſcibile: ergo per ſpeciem illam non poterit cognoſcere hoc particulare determinate.

G

Sed contra eſt, quod dicitur ad Hebræos primo Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus & cætera: quod non poſſet eſſe niſi cognoſcerent ſingulares homines.

Reſpondeo dicendum, quòd angelus abſque dubio ſingularia cognoſcit. Vt autem uideamus modum quo hoc poſſibile ſit, ſciendum eſt quòd ad hoc quòd ſingulare aliquod cognoſcatur oportet quòd in potentia cognoſcitiua ſit ſimilitudo eius inquantum particulare eſt. Omnis autem forma de ſe cõmunis eſt. Vnde additio formę ad formam non poteſt eſſe cauſa indiuiduationis, quia quotcunque formæ ſimul aggregẽtur, vt album, bicubitum, criſpum, & huiuſmodi non conſtituunt particulare: quia hæc omnia ſimul ſunt in vno, & ita in pluribus potentijs eſt poſſibile inueniri. Sed indiuiduatio formæ eſt ex materia per quam forma contrahitur ad hoc determinatũ, vnde ad hoc quòd particulare cognoſcatur, oportet quòd in cognoſcente non ſolum ſit ſimilitudo formæ, ſed æqualiter materiæ. Similitudo autem rei cognitæ dupliciter eſt in cognoſcente. Vno modo ſicut cauſata à re ſicut in his quę cognoſcuntur per ſpeciem abſtractam à rebus. Alio modo ſicut cauſa rei, ut patet in artifice qui cognoſcit artificiatum per illam formã, per quam ipſum facit. Species autem quæ eſt in ſenſu cauſata à re ſenſibili inquantum non eſt omnino à conditionibus materialibus depurata eſt ſimilitudo formæ ſecundum quòd eſt in materia, & ideo per eam cognoſcitur particulare. Sed quia ſecundum quòd in intellectu noſtro recipitur ſpecies rei ſenſibilis, eſt omnino iam à materialibus conditionibus depurata, non poteſt intellectus noſter per eam directe particulare cognoſcere, ſed per quandam reflexionem intellectus, ad potentias ſenſitiuas, à quibus ſpecies intelligibiles abſtrahuntur. Per formam autẽ quæ eſt cã rei hoc modo cognoſcitur res, ſecundum quòd forma illa eſt cã eius & quia artifex hõ per formam artis nõ producit materiã, ſed materia pręſuppoſita inducit formã artis, forma artis quæ eſt in mente artificis non ſimilitudo artificiati niſi quo ad formam tñ. vñ per eam non cognoſcit artificiatũ in particulari niſi formã artificiati per ſenſum accipiat. Artifex autẽ increatus. ſ. Deus, non ſolum producit formam, ſed & materiã. Vnde rationes ideales in mente ipſius exiſtentes non ſolum ſunt efficaces ad cognitionem vniuerſalium, ſed etiam ad ſingularia cognoſcenda à Deo. Sicut autem illæ rationes ideales effluũt in res producendas in eſſe ſuo naturali, in quo particulariter unumquodque ſubſiſtit in forma & materia: ita procedunt in mentes angelicas ut ſint in eis principium cognoſcendi res ſecundum ſuum totum eſſe in quo ſubſiſtunt; & ſic per ſpecies influxas, ſibi ab arte diuina angeli non ſolum vniuerſalia, ſed etiam particularia cognoſcunt, ſicut & Deus. eſt tamen differentia in duobus. Primò, quia ideæ quæ ſunt in mente diuina, ſunt formæ factiuæ rerum, & non ſolum principia cognoſcendi, ſed ſpecies quæ recipiuntur in mente angelica ſunt ſolum principia cognoſcendi, & non ſunt factiuæ, ſed exemplatæ à factiuis. Secundo, quia intellectus quanto eſt altior & perſpicacior tanto ex uno poteſt plura cognoſcere. Et quia intellectus diuinus eſt altiſſimus per unam ſimplicẽ eſſentiam ſuam omnia cognoſcit: nec eſt ibi aliqua pluralitas formarum idealium, niſi ſecundum diuerſos reſpectus diuinæ eſſentiæ ad res cognitas, ſed in intellectu creato multiplicatur ſecundum rem quod eſt unum ſecundum rem in mente diuina, vt non poſſit omnia per unum cognoſcere: ita tamen quòd quanto intellectus creatus eſt altior, tanto pauciores habet formas ad plura cognoſcenda efficaces. Et hoc eſt quod Dio. dicit 12. c. cœ. hier. quòd ſuperiores ordines habent ſcientiam magis uniuerſalem in inferioribus. Et in li. de cauſis dicitur, quòd intelligentiæ ſuperiores habẽt formas magis uniuerſales: hoc tamen obſeruato, quòd infinitis angelus ſunt formæ

1. p. q. 3. ar. 2. ad 3 & veri. q. 2. art. 5. & 6. c.

H

ar. 160.

ar. 156 c. 1. 2. q. 56. ar. 1. ad 2 & q. 86. ar. 1. c.

I

ar. 160. & 1. c. 38. ar. 5. 1. & ueri. q. 3 ar. 1. c.

1. p. q. 55. art. 3. & q. 87. ar. 1 ad 3. 2. di. 3. q. 2. ar. 2. c.

ar. 160. 1. p. q. 106 a. 1. 3. 4. c. 2. d. 33. q. 2. ar. 2. & 3. ad 3.

mæ adhuc uniuerſales intantum, quòd per unam formã poſſunt F cognoſcere omnia indiuidua unius ſpeciei: ita quòd illa ſpẽs ſit propria uniuſcuiuſque particularium ſecũdum diuerſos reſpectus eius ad particularia, ſicut eſſentia diuina efficitur propria ſimilitudo ſingulorum ſecundum diuerſos reſpectus; ſed intellectus humanus qui eſt ultimus in ordine ſubſtantiarum intellectualium habet formas intantum particulares quòd nõ poteſt per unam ſpeciem niſi unum quid cognoſcere. Et ideo ſimilitudo ſpeciei exiſtens in intellectu humano nõ ſufficit ad cognoſcenda plura ſingularia: & propter hoc intellectui adiunctos ſunt ſenſus quibus ſingularia accipiat.

2.diſ.3.q. 2.ar.2.

1.p.q.55. ar.2.& 2. d.3.q.2.o

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd angelus nullo modo cognoſcit ſingularia per ſpeciem acquiſitam: quia nec per ſpeciem acceptam a re. Sic enim res ageret in intellectum eius, quod eſt impoſſibile: neq; per aliquã ſpeciẽ de nouo influxam a Deo reuelante ipſi angelo aliquid de nouo, quia ſpẽs quas angelus hẽt apud ſe concreatas ſufficiunt ad oĩa cognoſcibilia cognoſcenda, ſed ſecundum quòd per altius lumen intellectus angeli eleuatur G in altiores conceptiones ex illis ſpeciebus prodire poteſt, ſicut etiam ex eiſdem phantaſmatum ſpeciebus intellectus prophetæ lumine propheticæ adiutus aliquam cognitionem accipit ad quam non ſufficiebat naturale lumen intellectus agentis. Reſtat ergo ut angelus cognoſcat ſingularia per ſpecies concreatas. Sicut autem per unam ſpeciẽ concreatam põt cognoſcere diuerſa indiuidua: ita & multo amplius põt per unã cognoſcere quicquid eſt in uno indiuiduo: ut non oporteat eũ aliã ſpeciẽ habere nõ qua cognoſcit colorẽ & odorem unius pomi: ſed ſimul cognoſcendo hoc pomum cognoſcit quicquid eſt in pomo illo, & eſſentialiter & accidentaliter. Effectus autem nõ eſt in cauſa ſua ut in ea poſſit cognoſci, niſi ſit cauſa determinata ad effectum illum, ſicut patet in cauſis neceſſariis, quibus cognitis cognoſcuntur effectus earum. Sed cauſa contingens nõ determinatur ad effectum ſuum, niſi quãdo actu producit ipſum: H unde in cauſa contingente non eſt effectus eius ut in ea poſſit cognoſci, niſi quando iam actus productus eſt. Et iõ angelus per ſpecies concreatas cognoſcens cauſas uniuerſales omnium ſingularium contingentium non cognoſcit naturali cognitione effectus earum antequam ſint in actu ſed ſtatim cum actu ſunt.

1.p.q.58. ar.2.o.

malo.q6. to.ar.7.o 1.p.q.14. ar.13.c.& q.86.art. 3.c.

Ad ſecundum dicendum, quòd quando aliquid incipit eſſe præſens angelus de nouo cognoſcit illud non facta aliqua innouatione in ipſo angelo, ſed in re cognoſcibili, in qua eſt aliquid quod prius non fuit, quod ſine ea cognita non cognoſcitur.

Ad tertium dicendum quòd applicatio illa eſt intelligenda per modum illum quo Deus ideas ad res cognoſcendas applicat, non ſicut medium cognoſcibile ad aliud, ſed ſicut modus cognoſcendi ad rem cognitam: alias nihil ualeret ad propoſitum, ſicut oſtenſum eſt in obiiciendo.

Ad quartum dicendum, quòd intellectus angeli neque una ſpecie cognoſcit omnia, neque tot ſpecies habet quot ſunt indiuidua: ut ex dictis patet.

c.6.& m. q.16.ar.t. ad 144.

Ad quintum dicendum quòd illa una ſpecies efficitur ratio cognoſcendi quodlibet indiuiduum ſecundum reſpectum ad ipſum, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum notitia, quæ ab Auguſt. dicitur proles mentis, ſit in mente, ſicut accidens in ſubiecto.

144

CIRCA quartũ ſic proceditur. Videtur quòd notitia, quæ ab Augu. dicitur proles mentis, non ſit in mente ſicut accidẽs in ſubiecto. Nullum.n. accidens excedit ſuum ſubiectum. Sed notitia excedit mentem, quia mens non ſolùm ſeipſam, ſed & alia K per notitiam nouit: ergo notitia non eſt accidens mentis.

¶ 2 Præterea. Nullum accidens eſt æquale ſuo ſubiecto. Sed notitia eſt æqualis menti, aliàs in notitia, mente, & amore non cõſiſteret imago trinitatis: quòd Aug. ponit: ergo notitia non eſt accidens mentis.

¶ 3 Præterea, Hoc idem uidetur ex uerbis Aug. qui in 9. lib. de Trin. dicit, quod notitia & amor in anima exiſtunt ſubſtãtialiter, uel ut ita dicam eſſentialiter, non tanquam accidens in ſubiecto ut color aut figura in corpore.

Sed contra. Notitia nihil aliud eſſe uidetur quàm ſcientia. Sed ſcientia eſt accidens, cum ſit in prima ſpecie qualitatis: ergo & notitia.

Notitia 4 modis accipitur. Senſus 3. notant.

Reſpon. dicendum, quòd notitia quatuor modis accipi poteſt. Primò pro ipſa natura cognoſcitiua: ſecundò, pro potẽtia cognitiua: tertiò, pro habitu cognoſcitiuo: quartò, pro ipſo cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomen ſenſus quãdoq; nominat naturam ſenſitiuam: prout ſcilicet eſt principium huius naturæ, quòd eſt ſenſibile. Quandoq; uerò nominat ipſam potentiam, quandoque uerò actum. Loquẽdo ergo de notitia primo modo accepta conſtat quòd non eſt in ſubſtantia mentis, ſicut accidens in ſubiecto, ſed ſubſtantialiter & eſſentialiter, ſicut dicitur quòd rationale eſt in uiuo, & uiuum in ente. Si autem loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, ſic dupliciter poteſt conſiderari, uel ſecundum quòd comparatur ad cognoſcẽtem: & ſic ineſt cognoſcenti ſicut accidens in ſubiecto, & ſic nõ excedit ſubiectum, quia nunquam inuenitur ineſſe alicui, niſi menti. Vel ſecundum quòd comparatur ad cognoſcibile: & ex hac parte non habet quòd inſit, ſed quòd ad aliud ſit. Illud autem quod ad aliud dicitur non habet rationem accidentis ex hoc quòd eſt ad aliquid, ſed ſolum ex hoc quòd ineſt: & inde eſt quòd ſola relatio ſecundum rõnem ſui gñis cum ſubſtãtia remanet in diuinis, nec tñ ibi eſt accidens. Et propter hoc notitia ſecundũ conſiderationẽ iſtam non eſt in anima, ſicut in ſubiecto: & ſecundum comparationẽ excedit mentem inquantum alia a mẽte per notitiam cognoſcuntur, ſecundum hanc & cõſiderationem ponitur trinitatis imago: quia etiam perſonæ diuinæ diſtinguuntur ſecundum quòd ad alterum ſunt: & ſecundũ hoc etiam eſt quædam æqualitas notitiæ ad mentem inquantum ſe extendit ad omnia ad quæ poteſt ſe extendere mens.

art.2.c.& ar.182.c.

1.p.q.29. ar.1t.4.& q.39.ar.1o

Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS V.

Vtrum fuerit fruitio animæ Chriſti in paſſione.

145

3.p.q.46 artic.7.o ver.q.26. arti.10.o. & 9.opus 3.c.48.& opus.60. de eius paſſione.

DEINDE quæritur de fruitione animæ Chriſti in paſſione. Et uidetur quòd illa fruitio peruenerit uſque ad eſſentiã animæ. Anima enim Chriſti perfectè fruebatur, ſed non eſſet perfecta fruitio ſi ad eſſentiam animæ non perueniret, ſed conſiſteret tantum in una potentia, ſ. in ſuperiori ratione. Ergo perueniebat uſque ad eſſentiam animæ.

¶ 2 Præt. anima Chriſti perfectius fruebatur quàm animæ ſanctorum in patria. Sed fruitio ſanctorum in patria pertingit uſque ad eſſentiam animæ: ergo multo fortius in Chriſto.

Sed contra, nihil fruitur, niſi quod cognoſcit, quia ſecundũ Augu. fruimur cognitis in quibus propter ſe uoluntas delectata, conquieſcit. Sed cognoſcere non eſt eſſentiæ animæ, ſed potentiæ: ergo fruitio ad eſſentiam animæ non perueniebat.

1.p.q.74. art.2.3.c. & 3.p.q. 19.ar.1.ad 3. Et pot. q.9.art.2. ad 3. 22.q.1.ar. n.1.ar.3. c.&12.q. 3.art.3.c. & ad 3.22 q.175.ar. 4.ad 1.& 2.

Reſpondeo dicendum, quòd fruitio in actu quodam conſiſtit, quo Deus uidetur: & amatur: actus autem non eſt niſi rei I ſubſiſtentis: unde propriè loquendo neque potentia animæ fruitur, neque eſſentia: ſed homo uel anima per ſe ſubſiſtens: ſed tamen potentiæ animæ ſunt principia operationum uitæ, ſicut eſſentia animæ eſt principium eſſe uiuentis: & ſecundum hoc oportet dicere, quòd ſuperior ratio cuius obiectum eſt res æterna, qua fruendum eſt, eſt principium fruitionis, quo ſcilicet anima fruitur: ad alias autem uires, uel ad animæ eſſentiam fruitio pertinere non poteſt, niſi per quandam redundantiam, prout ſcilicet ex illa fruitione ſuperioris rationis aliquis effectus in eſſentia animæ, uel in potentiis inferioribus relinquitur: & ſic aliquo modo perueniebat fruitio ad eſſentiam animæ Chriſti in paſſione, & aliquo modo non. Si enim conſideretur eſſentia animæ in paſſione Chriſti, prout eſt actus corporis, ſic fruitio ad eam non perueniebat, aliàs corpus eius glorioſum factum fuiſſet. Similiter nec ad eſſentiam ſecundum quòd eſt radix inferiorum uirium: quia ſic fruitionis gaudium K dolorem paſſionis, qui erat in uiribus inferioribus, totaliter euacuaſſet, perueniebat autem ad eſſentiam animæ, ſecundum quòd erat radix ſuperioris rationis, & quia eſſentia animæ eſt ſimplex & eſt tota in qualibet ſua potentia, ideo dicitur quod tota anima fruebatur in Chriſto, inquantum ſcilicet eſt radix ſuperioris rationis: & tota patiebatur, inquantum ſcilicet eſt actus corporis, & radix inferiorum uirium.

art.3.c.& 12.q.3.ſc tic.3.c.& ad 3. 22. q.175.ar. 4.ad 1.& 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non impeditur perfectio rei niſi per hoc quòd tollitur aliquid de eſſentialibus rei, gloria autem corporis & inferiorum uirium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis. Et ideo quamuis in Chriſto fruitio non perueniret ad eſſentiam animæ ſecundum quòd eſt actus corporis, & ſecundum quòd eſt radix inferiorum uirium: non ſequitur quod fruitio fuerit imperfecta in Chriſto, ſiue beatitudo.

3.p.q 46. artic 8.o. 3.d.15.q. 2.ar. 3.q. 3.o.& ar. 3.o.& ueri. q6.26. art.9.

Ad ſecundum dicendum, quòd anima Chriſti perfectius fruebatur, quàm animæ ſanctorum in patria, loquendo intenſiuè.

ſiuè, non autem loquendo extenſiuè: quia in patria gaudium A fruitionis ad inferiores uires & etiam ad corpus glorificatum perueniet, quod ſi in Chriſto fuiſſet uiator non fuiſſet.

QVAESTIO III.

DEINDE quæritur de pluralitate in ſubſtantiis ſpiritualibus inuenta.

ET quæruntur duo.

¶Primò, vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem perſonarum.

¶Secundò, vtrum angelica ſimplicitas patiatur compoſitionē ex ſubiecto & accidente.

ARTICVLVS VI.

Vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem.

146 AD primum ſic proceditur. Videtur quòd immenſitas diuina excludat pluralitatem perſonarum. Omne. n. immenſum cum ſit indeterminatum, ſtat in uno. Sed quicquid eſt in diuinis eſt immenſum. Cum ergo perſona ſit in diuinis ſtabit in uno, ita quòd non erunt ibi plures perſonæ.

1. p. q. 30. ar. 8 & q. 39. ar. 3. ¶2 Si dicatur q. perſonæ hoc modo in uno ſtant, q. oēs ſunt una eſſentia. Contra. Sicut eſſentia eſt immenſa, ita & p'ona. Sed immenſitas eſſentiæ facit quòd ſit una eſſentia tantū, ergo immenſitas perſonæ facit quòd ſit una perſona tantum.

¶3 Si dicatur quòd perſona non eſt immenſa niſi immenſitate eſſentiæ. Contra. Perſona ſecundum intellectum addit aliquid ſupra eſſentiam. Sed quicquid intelligitur in diuinis intelligitur ut immenſum. ergo præter immenſitatem eſſentiæ C eſt in Deo immenſitas perſonæ, quæ faciet in diuinis unam tantum perſonam.

Sed contra eſt, quod dicitur 1. Io. 4. Tres ſunt qui teſtimoniū dant in cœlo.

Reſpondeo dicendum, quòd immenſitas non excludit pluralitatem niſi ſecūdum quod tollit determinationem, quæ eſt pluralitatis principium primum. Sicut autem dictum eſt prius, duplex eſt determinatio, ſ. limitationis & diſtinctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio diſtinctionis dupliciter. Vno modo ſecundum quòd diſtinguitur per eſſentiam ab omnibus creatis. ar. 141. ad 1. vt non limitatum à limitato. Alio modo ſecundum quòd perſona diſtinguitur à perſona per relationem originis: quæ quidem diſtinctio non eſt propter aliquam limitationem, ſed ratione oppoſitionis, quæ eſt in relatione: vnde hanc diſtinctionē immenſitas diuina non excludit; & per conſequens nec plura- D 1. d. 10. ar. 5. d. 26. q. 2. ar. 2. opus. 9. q. 81. litatem perſonarum.

Et per hoc patet reſponſio ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis perſona ſit immēſa, tamen immenſitas eſt eſſentiale non perſonale, ſicut perſona eſt bona bonitate eſſentiali: vnde non oportet, quòd immēſitas faciat diſtinctionem in perſonis, ſed ſolum in eſſe naturę.

Ad tertium dicendum, quòd perſona non dicitur aliquid ſecūdum intellectum addere ſupra eſſentiam, quaſi intellectus 1. d. 9. q. 10. ad 3. debeat intelligere aliquid additum eſſentiæ, eſſet enim intellectus falſus; ſed quia intelligendo perſonam intelligo eſſentiā de neceſſitate, ſed non è conuerſo: vñ obiectio non procedit.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in Angelis ſit compoſitio accidentis, & ſubiecti.

147 E

art. 26. k. & 1. p. q. 50. q. 0. ar. 6. n. 1. di. 8. q. 5. ar. 1. CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in Angelis non ſit compoſitio accidentis & ſubiecti: quia eſſe accidentale cauſatur ab eſſe ſubſtantiali: ergo & compoſitio accidentalis à compoſitione ſubſtantiali. Sed in Angelis non eſt cōpoſitio ſubſtantialis, quia ſunt ſubſtantiæ ſimplices: vt Dionyſ. dicit: ergo nec compoſitio accidentalis.

¶2 Præterea, Boe dicit in lib. de Trin. q. forma ſimplex ſubiectū eſſe non poteſt. Sed Angeli ſunt formæ ſimplices, ſecundum Dion. ergo non poſſunt eſſe ſubiectum accidentis.

Sed contra eſt, quòd Aug. ſubſtantias ſpirituales ponit deficere à ſimplicitate diuina per hoc quòd eſt in eis compoſitio accidentis & ſubiecti.

Reſpondeo dicendum, quòd ex hoc aliquid eſt ſuſceptiuum formæ ſubſtantialis vel accidentalis, quòd aliquid habet poſſibilitatis quia de ratione potentiæ eſt vt actui ſubſternatur, qui A forma dicitur. De Angelis autem diuerſi diuerſa ſentiunt. Quidam enim dicunt quòd ſunt ex materia & forma compoſita. 1. p. q. 50. ar. 2. o. Alij dicunt quòd ſunt compoſita ex eſſe & quòd eſt, vt Boetius dicit. Et vtroque modo oportet ponere potentialitatem in Angelo. De primo enim modo patet ſimiliter patere poteſt de ſecundo: quia omne quod nō eſt ſuum eſſe oportet quòd habeat eſſe receptum ab alio, qđ eſt ſibi cauſa eſſendi. Et ita in ſe conſideratum eſt in potētia reſpectu illius eſſe quod recipit ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, quia angelus non eſt ſuum eſſe, hoc enim ſolius Dei eſt. Et ita relinquitur quòd angelus poſſit eſſe ſubiectum accidentalis formæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſubſtantialis ſimplicitas in angelis excludit compoſitionem materiæ & formæ, non ar. 184. c. art. 53. & 184. ar. 5 autem compoſitionem ex eſſe & quod eſt, quam compoſitionē ad minus accidentalis compoſitio in angelis præſupponit: & B iterum nō oportet quòd ſi eſſe accidentale cauſatur à ſubſtantiali quòd compoſitio accidentalis à compoſitione ſubſtātiali cauſetur: quia ſubſtantia aliquo modo ſimplex poteſt eſſe ſubiectum accidentis, vt dictum eſt

Ad ſecundum dicendum, quòd Boetius loquitur de illa forma ſimplici, quæ eſt actus, cui nihil potentialitatis admiſcetur ar. huius. & talis eſt ſolus Deus.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de ſacramento altaris.

ET circa hoc quæruntur tria.

¶Primò, vtrum corpus Chriſti ſecundum totam ſuam quantitatem contineatur ſub ſpeciebus panis.

¶Secundò, vtrum in eodem inſtanti ſit panis & corpus Chriſti.

¶Tertiò, Vtrum Deus poſſit facere q. albedo. & aliæ qualitates ſint ſine quantitate. ſicut facit quòd quantitas in ſacramēto altaris ſit ſine ſubiecto.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum poſſit totum corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis contineri.

CIrca primū ſic proceditur. Videtur quòd non poſſit totū 148 corpus Chriſti ſub illis ſpeciebus panis contineri. Non. n. 3 p q. 76. ar. 1. o & q. 75. ar. 1 ad 3. poteſt etiam per miraculum fieri vt duo contradictoria ſint ſimul vera, vt Auguſt. dicit contra Fauſtum. Hoc autem ſequeretur, ſi totum corpus Chriſti ſubeſſet illis ſpeciebus, ſi enim eſt ſub illis ſpeciebus totum, non eſt maius illis ſpeciebus, cum nō excedat eas, & tamen ſecundum rei ueritatem eſt maius, cum ſit bicubitum, vel amplius, & ſic erit eodem maius, & nō maius. Ergo non poteſt etiam per miraculum fieri, quòd ſub illis ſpeciebus contineatur totum.

Sed contra. vbicunque eſt pars alicuius corporis, etiā totum corpus, niſi corpus ſit diuiſum; ſed corpus Chriſti non eſt diuiſum cum ſit impaſſibile, ergo cum aliquid corporis Chriſti ſit ſub illis ſpeciebus ut dicitur Matth. 26. Hoc eſt corpus meum: oportet quòd ſub illis ſpeciebus totum corpus Chriſti contineatur.

Reſpondeo dicendum, q. ſub illis ſpeciebus abſq; dubio cōtinetur totum corpus Chriſti, & tota quantitas eius. Ad cuius 4. d. 10. ar. 1. 2. 3. p. q. 76. ar. 1. o. & 2. 3. 4. c. & q. 78. ar. 6 ad 1. & q. 81. a. 4. ad 2. & 3. euidentiam ſciēdum eſt quòd in ſacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo ex ui ſacramenti, alio modo ex naturali concomitantia, verbigratia. Sub ſpeciebus panis continentur & corpus & ſanguis Chriſti: ſed corpus ex vi ſacramenti, ſanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Chriſti non eſt ſine ſanguine, ſub ſpeciebus autem vini eſt è conuerſo. Illud autē continetur ſub ſacramento ex ui ſacramenti quod eſt tranſubſtantiationis terminus, & propter hoc anima & diuinitas non continentur in ſacramento ex ui ſacramenti, cum panis & vinum in ea non conuertantur, ſed ex naturali concomitantia, qua anima inſeparabiliter vnitur illi corpori, & diuinitas humanitati. Cum autem ex parte panis ſubſtantia tranſeat, & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet q. directe tranſubſtantiationis terminus eſt ſubſtātia corporis Chriſti, & ſic ipſa ſubſtantia corporis Chriſti eſt ibi ex ui ſacramēti: ſed quantitas ex naturali cōcomitantia. Vnde patet quod ſubſtantia corporis Chriſti immediate hēt ordinem ad dimenſiones panis remanentes: quantitas autem corporis Chriſti quaſi ex conſequenti. E conuerſo autem eſt in ordine locati ad locū: q. ſubſtantia locati ordinat ad locū med ātibus dimenſionib. proprijs: & inde eſt q. oportet dimēſiones locati cōmenſurari

dimenſionibus loci continentis, non autem dimenſionem corporis Chriſti commenſurandi dimenſionibus ſpecierum: & in ſub cuiuſcunque paruis dimenſionibus panis poteſt eſſe totum corpus Chriſti, ſicut tota natura ſubſtantiæ alicuius corporis ſaluatur in qualibet parte illius corporis.

ar.4 & 21 & 22.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non ſequitur ex hoc corpus Chriſti non eſſe maius illis ſpeciebus: quia non continetur ſuis eis quaſi commenſuratur, & ſic non ſequitur contradictoria eſſe ſimul.

3.p.q.79. ar.1. ad 3 & 4.di.10 ar.2. q.4.

ARTICVLVS IX.

Vtrum in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis & corpus Chriſti.

149

3.p.q.53. art.3.c.2. 3.p.q.75 art.7.0.& ad 1.& 4. di.11. q.1 ar.3. q.2. ad 2.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis & corpus Chriſti. Accipiatur enim vltimum inſtans in quo eſt panis; & primum inſtans in quo eſt corpus Chriſti. Aut ergo ſunt duo inſtantia, aut unum, ſed non duo: quia cum inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium, eſſet aliquod tempus dare in quo nõ eſſet ibi nec corpus Chriſti, nec ſubſtantia panis: ergo oportet quòd ſit unum inſtans. & ſic in eodẽ inſtanti ibi eſt panis & corpus Chriſti. Si dicatur quòd non eſt dare ultimum inſtans in quo eſt panis. Contra. Eſſe panis menſuratur quodam tempore. Sed menſura propria æquatur menſurato: ergo in quolibet inſtanti illius temporis eſt ibi panis, & ſic in ultimo inſtanti.

¶2 Præterea, Sicut ſe habet tempus ad motum cõtinuum, ita ſe habet inſtans ad mutationem inſtantaneam. Sed tempus includit utrunque terminorum motus continui: ergo & unum tranſubſtantiationis, quæ eſt mutatio inſtantanea. Eius autem termini ſunt panis & corpus Chriſti: ergo in eodem inſtanti eſt panis & corpus Chriſti. G

¶3 Præterea, In qualibet mutatione inſtantanea ſimul eſt verum dicere, quod fit, & factum eſt, quia in inſtanti non eſt accipere prius & poſterius: ergo cum tranſubſtantiatio ſit mutatio inſtantanea, ſimul uerum eſt dicere quod fit ibi corpus Chriſti & factum eſt. Ergo corpus Chriſti ſimul eſt ibi & non eſt. Sed quando non eſt ibi corpus Chriſti, eſt ibi ſubſtantia panis. Ergo ſimul in eodem inſtanti eſt ibi corpus Chriſti & ſubſtantia panis.

Sed contra Duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ non poſſunt in eodem inſtanti eidem ineſſe. Sed forma panis & corpus Chriſti ſunt huiuſmodi: ergo non poſſunt ſimul eidem ineſſe, & in eodem inſtanti.

ar.10 4.& 183.ad 3. & 4.di.11 q.1.art.1. q.1.0.

Reſpondeo dicendum, quòd nullo modo in eodem inſtanti eſt ibi corpus Chriſti & ſubſtantia panis: non eſt aſſignare ultimũ inſtans, in quo eſt ibi panis: ſed ultimum tempus, quod continuatur ad inſtans illud in quo primò eſt ibi corpus Chriſti. Ad D cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd in rebus naturalibus mutationes inſtãtaneæ ſunt termini motus ſemper, cuius rõ eſt: quia huiuſmodi mutationes habent pro terminis formam & priuationem, ſicut generatio ignis ignem & non ignẽ. Inter formam autem & priuationem non poteſt eſſe aliquod medium niſi per accidens: inquãtum. ſ. illud quod priuatur forma magis & minus appropinquat ad formam ratione alicui⁹ diſpoſitionis ad formam, quæ intenditur uel remittitur per motum continuũ. Et ideo oportet præexiſtere motum alterationis, qui terminetur ad generationem: & ſic alteratio habet duos terminos: vnũ ſui generis, ſ. ultimam diſpoſitionem quæ eſt neceſſitas ad formam, quia alteratio eſt motus in qualitate: & aliũ alterius generis. ſ. formam ſubſtantialem. Et eodem modo illuminatio eſt terminus motus localis ſolis, quæ eſt mutatio inſtãtanea exiſtens inter formam luminis, & priuationẽ eius. ſ. tenebras. Cuiuslibet autem motus qui menſuratur aliquo tempore, oportet E quòd ultimus terminus ſit in ultimo inſtanti temporis. Vnde cum forma ſubſtantialis ſit quidam terminus alterationis: oportet quòd in ultimo inſtanti illius temporis introducatur forma ſubſtantialis: corruptio autem & generatio ſimul currunt, quia generatio unius eſt corruptio alterius: oportet ergo quòd in ultimo inſtanti illius temporis ſit terminus corruptionis unius, vt aeris, & terminus generationis alterius, ut ignis. Terminus autẽ corruptionis eſt non eſſe. Oportet ergo quòd in ultimo inſtanti illius temporis ſit primò non aer, & primò non ignis, ſed aſſignare vltimum inſtans alicuius temporis non poteſt accipi penultimũ, quia inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium ſecundũ Philoſophum: & ſic non eſt accipere ultimum inſtans in quo ſit aer, ſed in toto tẽpore menſurante motum alterationis erat aer, & in ultimo inſtanti eius eſt primò nõ aer, & primò ignis; & ſimiliter tranſubſtantiatio eſt terminus cuiuſdam motus, qui conſiſtit in prolatione uerborum: unde in ultimo inſtanti tem-

ar.235.

3.diſt.17. q.2. ar.1. ad 3.& 2. di.34.q.3 ar.6.ad 6 art.187.& 235.c.&.

A poris menſurantis illam prolationem eſt primò non panis, & primò corpus Chriſti: & ſic non eſt ultimum inſtans in quo eſt panis, ſed ultimum tempus. Inter tempus autem & inſtans nõ oportet quòd aliquid cadat medium ſicut nec inter lineam & punctum: & ſic non oportet quòd aliquando neque ſit panis, neque corpus Chriſti.

Et ita patet ſolutio ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quòd punctum additum, uel ſubtractum lineæ non facit maius, uel minus: & ſimiliter eſt de inſtanti oppoſito tempori uel ſubtracto ab eo, Vnde quamuis in ultimo inſtanti temporis menſurantis, eſſe panis, non ſit panis: tamẽ non ſequitur, quòd tempus illud ſit maius quam duratio eſſe panis: & ſic quòd menſura non æquetur menſurato.

art.187. & principio a & 1.p.q. 53.ar.3.c. & q.63.ar 11.6 ad 4. & 3.p.q. 75.arti.7. ad 1.3.p. q.75.ar.7 ad 1.3. & 4.d.8.q.2 ar.3.ad 6. & 7.ad rationes.

Ad tertium dicendum, quòd inſtans dicitur menſurare mutationem aliquam inſtantaneam inquantum menſurat terminum eius ad quem: quia terminus eius a quo iungitur cum toto motu præcedenti: & ita menſuratur tẽpore menſurante motum præcedentem: ſed tempus menſurat motum tõe utriuſque termini: & ideo non eſt ſimile. B

Ad quartum dicendum, quòd fieri dicitur dupliciter uno modo moueri ad eſſe illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedentis dicitur fieri: & hoc modo loquitur philoſophus de fieri in 6. phy. ubi oſtendit quòd omne factum eſſe præcedit fieri, & omne fieri præcedit factum eſſe. & ſic nõ eſt uerum quòd aliquid fiat & factum ſit: ſed ſic eſt uerum quòd illud quod fit non eſt. Alio modo dicitur fieri res quando introducitur forma. & ſic fieri non eſt moueri, ſed terminat motum: unde ſicut ſimul motus terminatur & terminatus eſt, ita ſimul aliquid fit & factum eſt: ſed hoc modo illud quod fit eſt, quia terminus factionis eſt eſſe: in quo ponitur eſſe illud eſſe, quòd dicitur hoc modo moueri.

ARTICVLVS X.

Vtrum Deus poſſit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas corporalis ſit ſine quantitate.

AD tertiũ ſic proceditur. Vr quòd Deus non poſſit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas corporalis ſit ſine quantitate: quia quantitas eſt prima diſpoſitio corporis ex eo quòd immediatè adhæret ſubſtantiæ, ut dicit Boetius. Sed primum in quolibet gñe eſt cã eorũ quæ ſunt poſt: ut dĩ in 2. Meta. (T.c.3.) ergo a quãtitate habent oĩa alia accidentia quòd ſint diſpoſitione corporales: ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret. 150

Periher-ĩmenias lec.10.prĩcipio.

¶2 Præterea, Qualitas ſpiritualis ut ſcientia, uel uirtus eſt nobilior quàm qualitas corporalis. Sed qualitas ſpiritualis etiã miraculoſè non poſſet eſſe ſine ſubiecto, ut uidetur: ergo multò minus qualitas corporis poſſet eſſe ſine ſubiecto ad minus quã eſt quantitas. D

¶3 Præterea, Magis eſt remotum a natura, quòd qualitas corporalis ſit omnino ſine obiecto quam quòd ſit in ſubiecto ſpirituali: quia eſſe in ſubiecto ſpirituali eſt qualitas ſpiritualis, quæ eſt in prædicamento eodem cum qualitate corporali, ſed eſſe omnino ſine ſubiecto eſt ſubſtantiæ, quæ eſt aliud prædicamẽtum. Sed non poſſet miraculoſè fieri, quòd qualitas corporalis eſſet in ſubiecto ſpirituali, ut albedo in angelo: ergo multo minus poteſt fieri, quòd qualitas corporalis non habeat ſubiectũ, ad minus quantitatem.

¶4 Præterea Magis dependet qualitas a ſubſtantia, quam econuerſo. Sed Deus non poſſet facere aliquam ſubſtantiam creatã abſque omni accidente, quia ad minus oportet, quòd creaturæ inſit relatio ad ſuum creatorem: ergo multo minus poteſt fieri quòd qualitas ſit abſque omni ſubiecto.

Sed contra. Propter hoc poteſt fieri, quod in ſacramento altaris quantitas ſit ſine ſubſtantia, quia quantitas per eſſentiam a ſubſtantia differt. Sed ſimiliter qualitas differt per eſſentiam a quantitate: ergo eadem ratione fieri poſſet ut qualitas eſſet ſine quantitate.

Reſpondeo dicendum, quòd diuinæ potentiæ ratione ſuæ immenſitatis attribuendum eſt quicquid in defectum non ſonat: tamen aliqua ſunt quæ natura creata non patitur ut fiãt propter aliquam repugnantiam, quam important ratione cõtradictionis implicitæ: & de talibus conſueuit a quibuſdam dici, quòd Deus poteſt ea facere quamuis fieri non poſſint. Vt ergo uideamus utrum fieri poſſit a Deo, quòd albedo ſit ſine quantitate: ſciendũ eſt, quòd in ordine & qualibet alia qualitate corporali eſt duo cõſiderare, ſ. ipſam naturã albedinis, per quam ſpeciẽ ſortitur, & indiuiduationem eius ſecundũ quòd eſt hæc albedo ſenſibilis ab alia albedine ſenſibili diſtincta. Poſſet ergo fieri miraculo ut natura albedinis ſubſiſteret abſq; omni quantitate: ta-

arti.39.& 96.183.

men illa albedo non eſſet, ſicut hæc albedo ſenſibilis: ſed eſſet quædam forma intelligibilis ad modum formarum ſeparatarum, quas Plato poſuit, ſed quòd hæc albedo ſenſibilis indiuiduata eſſet ſine quantitate fieri non poſſet, quamuis fieri poſſit quòd quantitas indiuiduata ſit ſine ſubſtantia: quia quantitas nõ indiuiduatur ſolum ex ſubiecto, ſicut alia accidentia: ſed etiam ex ſitu qui eſt de ratione ipſius quantitatis dimenſiuæ, quæ eſt quantitas poſitionem habens. Et ideo poſſibile eſt imaginari duas lineas ſeparatas eiuſdem ſpeciei numero diuerſas ſecūdū diuerſum ſitum, aliàs linea non eſſet diuiſibilis ex ipſa ratione ſui generis. Non enim diuiditur linea niſi in lineas. Plures autē albedines eiuſdem ſpeciei ſine ſubiectu imaginari eſt impoſſibile, & ſic patet quòd albedo nõ indiuiduatur niſi ex ſubiecto, & propter hoc non poſſet eſſe indiuidua niſi eſſet in aliquo ſubiecto ad minus in quantitate, ſed quantitas habet unde indiuiduetur etiam abſque ſubiecto. Et ideo poteſt per miraculū eſſe hæc quantitas ſenſibilis etiam abſque ſubiecto, ſicut patet in corpore Chriſti.

1. diſt. 47. arti. 4. & 1. ma. & cõtra. 4. ca. 65. 1. p. q. 25. art. 1. c. & q. 55. arti. 3. 22. q. 54. ar. 5. ad 1. & 3. & 4. di. 12. q. 1. ar. 1. q6. 3. ad tertiū ad rōnē.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd albedo ſi ſine quantitate eſſet, iam non eſſet corporalis qualitas, ſed ſpiritualis, ut ex dictis patet.

Ad ſecundum dicendum, quòd de qualitate ſpirituali omninò idem dicendum uidetur, quod de qualitate corporali dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd cum ſubſtantia ſpiritualis quātitate careat, non poteſt fieri quòd qualitas corporalis ſit in ſubſtantia ſpirituali, niſi per modum illum quo poteſt eſſe ſine quantitate, ut dictum eſt.

pot. q6. 5. ar. 2. & ar ti. 179. pri̇ncipio & 1 p. q. 14. ar ti. 1. ad 2. & 2. ad 1. 4. d. 10. ar tic. 2. q. 3. & ar. 183 ad 3.

Ad quartum dicendum, quòd ex hoc ipſo quòd ſubſtantia creata comparatur ad Deum, conſequitur ipſam aliquod accidens, ſicut ipſa relatio creationis, aut ſeruitutis, aut alia ſimilis ratio: unde ſicut Deus non poteſt facere, quòd creatura nõ dependeat ab ipſo, ita non poſſet facere quòd eſſet abſque huiuſmodi accidentibus, poſſet autem facere quòd eſſet abſque aliis accidentibus. Accidens autem non habet ſubiectū ex hoc hoc quòd comparatur ad Deum, & ideò nihil prohibet quin Deus facere poſſit aliquod accidens eſſe ſine ſubiecto.

Ad quintum quod obiicitur contra, patet quòd non eſt eadem ratio de quantitate, & qualitate, ut ex dictis patet.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de corporibus damnatorum.

ET circa hoc quæruntur tria.

¶Primò, vtrum corpora damnatorum ſint incorruptibilia.

¶Secundò, vtrum reſurgent cum ſuis deformitatibus.

¶Tertiò, vtrum punientur in inferno uerme, & fletu corporali.

ARTICVLVS XI.

Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

151

4. d. 44. q. 3. ar. 1. q. 2. o & cõtra 4. c. 89 o. & opus 10. c. 25. & opus. 11. c. 19. & 20

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum non erunt incorruptibilia. Corpus enim non poteſt eſſe incorruptibile niſi per naturam, ut cœleſtia: vel per gratiam innocentiæ, ut corpus hominis in primo ſtatu: uel per gloriam, ſicut corpus Chriſti in reſurrectione. Sed nullum illorū competit corporibus damnatorum: ergo corpora damnatorū non erunt incorruptibilia.

¶2 Si dicatur quod erunt incorruptibilia ex decreto diuinæ iuſtitiæ, ut perpetuo puniantur. Contra, culpæ non debet pœna perpetua niſi ſecundum quòd habet aliquid perpetuitatis: ſed perpetuitas culpæ non eſt ex parte corporis, ſed ex parte uoluntatis quæ eligit perpetuò in peccato manere: ergo diuina iuſtitia non requirit quòd corpus æternaliter puniatur.

¶3 Præterea, Corpus non punitur pro peccato animæ niſi in quantum eſt organum animæ operantis peccatum. Sed in aliquibus actibus poteſt eſſe peccatum mortale, in quibus corpus non communicat, ſicut patet in peccatis ſpiritualibus: ergo ſi aliquis pro eis ſolum damnetur, corpori eius non debetur pœna perpetua.

¶4 Præterea. Sicut aliquis damnatur propter peccatū tranſgreſſionis, ita damnatur propter peccatum omiſſionis. Sed in omiſſione nihil cooperatur corpus: ergo non debetur ſibi pœna perpetua, ſi propter peccatum omiſſionis aliquis damnetur: & ſic diuina iuſtitia non ſequitur corpora damnatorū eſſe incorruptibilia.

Sed contra, Remota cauſa remouetur & effectus. Sed poſt reſurrectionem ceſſabit motus cœli, qui eſt cauſa corruptionis in corporibus: ergo ceſſabit corruptio, & ſic corpora damnatorū erunt incorruptibilia.

Reſpondeo dicendum, quòd corpora damnatorum erunt incorruptibilia, quamuis ſint paſſibilia. Incorruptibilitatis autem prima cauſa & principalis eſt iuſtitia diuina, quæ conſeruabit corpora damnatorum in perpetuis pœnis. Sed cauſa ſecundaria, & quaſi coadiuuans erit quies motus cœli, quo quieſcente nulla actio, uel paſſio poterit eſſe in corporibus pertinens ad tranſmutationem naturæ. Vnde & corpora damnatorum nõ patiuntur ab igne paſſione naturæ, qua natura corporis humani tranſmutetur a natura ſua, ſed patientur paſſione animæ, ſicut organum ſenſus a ſenſibili ſuſcipiendo ſimilitudinē qualitatis ſenſibilis.

1. p. q. 97. art. 3. c. & pot. q6. 5. ar. 10. c. ar. 176. ad 1. pot. q. 5. ar. 7. & 8. o. & 2. di. 11. arti. 6. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex inſufficienti diuiſione. Eſt enim hic alia cauſa incorruptionis a rebus quæ tanguntur in obiectione, ſ. decretum diuinæ iuſtitiæ: quamuis poſſit dici aliquo modo, quòd etiam per naturam erunt incorruptibilia, inquantum ſi remouetur naturale corruptionis principium, ſ. motus cœli.

Ad ſecundum dicendum, quòd peccatum & rationem culpę, & perpetuitatis habet ex anima non ex corpore. Vnde ſicut corpus punitur ex peccato, inquantum eſt inſtrumentum peccati rationem culpæ habentis ab anima: ita perpetuò puniri debet inquantum eſt inſtrumentum peccati quod habet perpetuitatem ex uoluntate.

Ad tertium dicendum, quòd hæc non eſt ratio principaliter quare corpus punitur pro peccato animæ, quia eſt inſtrumentum animæ operantis peccatum, ſed magis quia eſt pars eſſentialis hominis qui operatur: propriè enim loquendo homo eſt qui peccat per animam, & ideo ſi puniretur anima tantū, non puniretur qui peccauit ſ. homo. Nec tamē eſt uerum quòd aliquis actus ſit hominis in uita præſenti in quo corpus non cõmunicet, quia quamuis in actibus intellectiuæ partis non communicet corpus ſicut inſtrumentum actus, communicat tamē ſicut repræſentans obiectum, quia obiectum intellectus eſt phātaſma, & ſicut color uiſus, ut dicitur in 3. de anima. (T. c. 30.) phantaſma autem non eſt ſine organo corporali, & ſic patet quòd etiam intelligēdo, & in aliis actibus animæ utimur aliquo modo corpore.

22. q. 50. ar. 4. ad 1. & ueri. q. 10. artic. 2. ad 7. arti. 100. ad 1.

Ad quartum dicendum, quòd pro peccato omiſſionis non dānatur aliquis, quia aliquid agatur, ſed quia omittitur illud quòd eſt debitum fieri ab anima, & a corpore, inquantum corpus cõmunicat actibus animæ, & ita eodem modo peccatum tranſgreſſionis, & omiſſionis pertinet ad corpus & animam.

ARTICVLVS XII.

Vtrum corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.

152

4. diſt. 44. q. 3. ar. 1. q6. 10 & contra 4. c. 88.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum reſurgēt ſine deformitatibus. Reſurrectio enim fiet diuina uirtute, quæ eſt perfectiſſima. Sed uirtutis perfectæ perfecta eſt operatio & effectus: ergo corpora reſurgentiū erūt perfecta, & ita corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.

Sed cõtra eſt ſapientiæ 11. Per quæ peccat quis per hæc & torquetur. Sed damnati peccauerunt per corpora deformitatem habentia: ergo reſurgent cum deformitatibus.

4. d. 44. q. 1. art. 2. q. 1. o. & q. 2. ad 2.

Reſpondeo dicendum, quòd deformitas in corpora poteſt eſſe duobus modis, uno modo ex defectu alicuius membri, & talis deformitas, ut communiter dicitur in corporibus damnatorum non erit, quia omnes reſurgent incorrupti. i. ſine defectu alicuius membri, ut ſic totum corpus puniatur in reprobis, & præmietur in electis. Alio modo poteſt eſſe deformitas uel defectus corporis ex indebita proportione partium, ſicut febris accidit ex indebita proportione humorum, & ſicut gibbus accidit ex ſuperabundantia carnis in aliqua parte, de tali deformitate uel defectu eſt duplex opinio. Quidam enim attendētes damnationem reproborum ut nihil eis mali deeſſet, dixerunt quòd talibus deformitatibus non carebunt. Alij uerò attendentes uirtutem reſuſcitantis, qui ſicut naturam condidit in opere creationis ita naturam in reſurrectione reparabit, dicunt quòd omnes defectus qui ex uitio naturæ acciderunt, auferentur naturæ amouebit, ut febrem & huiuſmodi. Sed defectus qui ex praua uoluntate proceſſerunt in reprobis remanebunt, ſicut ſunt maculæ, & reatus peccatorum. Quid autem horum uerius ſit Aug. in Ench. ſub dubio relinquit dicens, quòd nulla debet eſſe quæſtio de pulchritudine illorum, quorum eſt certa damnatio.

2. opinio de qualitate reproborū. 22. gentium contra 4. c. 88. c. Auguſt.

Hic uiſis facilè patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum corpora damnatorum punientur uermibus & fletu corporalibus.

153 ar. 176.& 4.diſt.50. q.2. ar.3. q6.3.o & opus. 20. c.40.& 41 & 42.

ADtertium ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum punientur uermibus & fletu corporalibus. Dicitur.n. Iudith vltimo. Dabit ignem & uermes in carnes eorum. Sed uermis ſpiritualis nõ datus in carnem: ſed magis in animam ergo uermis quo reprobi punientur, non eſt tantum ſpiritualis, ſed etiam corporalis.

¶2Item Lucæ 13. dicit quædam Glo. quod per fletum quem Dominus reprobis comminatur poteſt probari uera corporũ reſurrectio, quod non eſſet ſi fletus ille eſſet tantum ſpiritualis, ergo, &c.

Sed contra eſt quòd uermis quo punientur reprobi eſt immortalis. Iſaiæ vltimo. Vermis eorum non morietur. Sed nullũ animal habet ordinem ad immortalitatem, niſi homo: ergo uermis ille non erit materialis.

¶Præt. in fletu corporali fit quædam reſolutio lachrymarũ. Sed omne corpus finitum a quo aliquid continuè reſoluitur, niſi fiat aliqua reſtauratio, tandem conſumitur. Cum ergo in corporibus damnatorum nulla reſtauratio fiat deperditi, videtur quòd fletus qui erit in eis perpetuus non erit materialis.

August. Reſpondeo dicendum, quod circa hoc Auguſt. lib. 20. de ciuitate Dei, ponit diuerſas opiniones, ſic dicens: In pœnis malorum & inextinguibilis ignis & uiuacisſimus uermis ab aliis atque aliis aliter atque aliter eſt expoſitus. Alij quippe utrunque ad animam retulerunt, alij utrunque ad corpus, alij ad corpus ignẽ, ad animam tropicè uermem, quod eſſe credibilius uidetur. Vnde ſequentes Auguſtinum dicimus quod uermis ille erit ſpiritualis, ut ipſe remorſus conſcientiæ interius animam corrodens uermis dicatur: & ſimiliter fletus erit ſpiritualis, ut ipſe dolor fletus dicatur. Aliquo tamen modo poſſet dici corporalis fletus etiam ſine lachrymarum emiſſione, ut fletus dicatur non ſolum dolor animæ, ſed diſpoſitio qua corpus diſponitur anima dolente.

4.diſt.44. q.2. ar.3. q6.2 o. & por.q6.5. ar.9.ad 13 4.diſt 44. q. ar 3 q. 3.o.& 16. ria 4 c 89 c.6. ad ſecundum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod locutio illa tropica eſt, & ſic poſſumus per carnes exponere animas impiorum qui carnales fuerunt.

Ad ſecundum dicendum, quod fletus corporalis modo prædicto ſine lachrymarum emiſſione ſufficit ad ueritatem reſurrectionis inuendam, ſi tamen ſuſtineretur quod uermis & fletus eſſent corporales poſſet dici quod diuina uirtute & uermis ille ſuſtentaretur & lachrymarum deperditio reſtauraretur.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæritur de ſenſibus ſacræ ſcripturæ.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶1 Primò vtrum præter ſenſum literalem in uerbis ſacræ ſcripturæ [illegible] lateat.

¶Secundo de numero ſenſuum ſacræ ſcripturæ.

¶Tertio, vtrum [illegible] inueniantur in aliis ſcripturis.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum in eiſdem uerbis ſacræ ſcripturæ lateant plures ſenſus.

154 1.p.q6.1. ar.9. ad 2 & art. 10. ad 1 & q 102. art. 1.c.

ADprimum ſic proceditur. Videtur quòd in eiſdem uerbis ſacræ ſcripturæ non lateant plures ſenſus [illegible] dictionibus ſermo [illegible] non eſt utendũ æquiuocè, uel multipliciter. Sed pluralitas ſenſuum facit multiplicem locutionem: ergo in eadem locutione ſacræ ſcripturæ non poſſunt plures ſenſus latere.

¶2Præt. Sacra ſcriptura ordinata eſt ad intellectum, ſecundũ [illegible] intellectũ. Sed multiplex [illegible] ſuum obnubilat intellectum: ergo non debent in ſacra ſcriptura multi ſenſus eſſe.

¶3Præt. id quod poteſt eſſe occaſio erroris debet in ſacra ſcriptura vitari. Sed ponere alios ſenſus præter literalem in ſcriptura poteſt eſſe occaſio erroris: quia quilibet poſſet exponere ſacram ſcripturam ſecundum quod ipſe uellet ad confirmationem opinionis ſuæ, ergo non debent eſſe plures ſenſus in ſacra ſcriptura.

¶4Prætetea, Auguſtinus dicit ſecundo ſuper Gene. ad literã. Quod maior eſt ſacræ ſcripturæ auctoritas quam omnis humani ingenij perſpicacitas; ergo ille ſenſus qui nõ habet auctoritatem ad aliquid confirmandum non eſt conueniens ſenſus ſacræ ſcripturæ. Sed nullus ſenſus præter literalẽ hẽt robur ad aliqd confirmandũ, ut patet p Dionyſium in Epiſt. ad Tit. Dicit.n. quod ſymbolica Theologia, quæ ex ſimilib. pcedit, nõ eſt argumentatiua; ergo ſacra ſcriptura alios ſenſus pter literalem non habet.

¶5Prætetea Quicunque ſenſus ex uerbis alicuius ſcripturæ trahitur, quẽ auctor non intendit, non eſt ſenſus ppius, quia auctor per unã ſcripturam non põt intelligere niſi unũ, quia non contingit plura ſimul intelligere: ſecundum Philoſophum: ergo non poſſunt eſſe plures ſenſus proprij ſacræ ſcripturæ.

Sed contra eſt, quod dicitur Dan. 12. pertranſibunt plurimi & multiplex erit ſcientia.

¶Præterea Hieronymus dicit in prologo Bibliæ loquens de Apocalypſi, In uerbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ.

Reſpondeo dicẽdum, quod ſacra ſcriptura ad hoc diuinitus eſt ordinata, ut per eam nobis ueritas manifeſtetur neceſſaria ad G ſalutem, manifeſtatio autem uel expreſſio alicuius ueritatis poteſt fieri de aliquo rebus & uerbis, inquantum. ſ. uerba ſignificant res: & una res poteſt eſſe figura alterius. Auctor autem rerum non ſolum poteſt uerba accommodare ad aliquid ſignificandum: ſed etiam res poteſt diſponere in figura alterius, & ſecundum hoc in ſacra ſcriptura manifeſtatur ueritas dupliciter. Vno modo ſecundum quòd res ſignificantur per uerba: & in hoc conſiſtit ſenſus literalis. Alio modo ſecundum quòd res ſunt figuræ aliarum rerum, & in hoc conſiſtit ſenſus ſpiritualis, & ſic ſacræ ſcripturæ plures ſenſus competunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uarietas ſenſuum, quorũ vnus ab alio non procedit, facit multiplicitatem locutionis: ſed ſenſus ſpiritualis ſemper fundatur ſuper literalem, & procedit ex eo. Vnde ex hoc quod ſacra ſcriptura exponitur literaliter, & ſpiritualiter, non eſt in ipſa aliqua multiplicitas. 1.p.q6. 1. art 10.ad 1.& 3.

Ad ſecundum dicendum, quod ſecundum quod Augu. dicit in lib. H de doctrina Chriſtiana. Vtiliter eſt a Deo diſpoſitũ ut ueritas in ſacra ſcriptura cum aliqua difficultate manifeſtetur. Eſt.n. hoc utile ad tollendum faſtidium, quia ea quæ ſunt difficilia maior ſurgit attentio: & faſtidium tollitur. Similiter ex hoc tollitur ſuperbiendi occaſio: dum homo difficulter ueritatem ſacræ ſcripturæ capere poteſt. Similiter per hoc ueritas fidei ab irriſione infidelium defenditur. Vnde Dominus Matthæi 7. Nolite, inquit, ſanctum dare canibus. Et Dionyſius Timotheum monebat, ut ſancta ab immundis incontaminata ſeruaret. Et ita patet quòd expedit ueritatem fidei ſub diuerſis ſenſibus in ſacra ſcriptura tradi. Auguſti. Matthæ. Dionyſi.

Ad tertium dicendum, quod ſicut dicit Augu. in lib. de doctrina Chriſtiana. Nihil eſt quod occultè in aliquo loco ſacræ ſcripturæ tradatur, quod non alibi manifeſtè exponatur. Vnde ſpiritualis expoſitio ſemper debet habere fulcimentum ab aliqua literali expoſitione ſacræ ſcripturæ: & ita uitatur omnis erroris occaſio. Auguſti.

I Ad quartum dicendum, quod non eſt propter defectum auctoritatis, quod ex ſenſu ſpirituali non poteſt trahi efficax argumentum, ſed ex ipſa natura ſimilitudinis, in qua fundatur ſpiritualis ſenſus. Vna enim res pluribus ſimilis eſſe poteſt, unde nõ poteſt ab illa, quando in ſacra ſcriptura proponitur, procedi ad aliquam iſtarum determinate, ſed eſt fallacia cõſequentis. Verbi gratia, leo propter aliquam ſimilitudinem ſignificat Chriſtum & diabolum. Vnde per hoc quòd aliquid de leone dicitur in ſacra ſcriptura, ad neutrũ poteſt fieri proceſſus in ſacra ſcriptura argumentando. 1 p. q6. 1. ar.9. ad 2 ad 1.huius vert.q.12 ar.11.ad 8 & ma. q. 13. art.4. ad 16.

Ad quintum dicendum quod auctor principalis ſacræ ſcripturæ eſt Spiritus ſanctus: qui in uno uerbo ſacræ ſcripturæ intellexit multo plura quàm per expoſitores ſacræ ſcripturæ exponantur, uel diſcernantur. Nec eſt etiam inconueniens, quòd homo qui fuit auctor inſtrumentalis ſacræ ſcripturæ in uno uerbo plura intelligeret, quia Prophetæ, ut Hieronymus dicit ſuper Oſea, ita loquebantur de factis præſentibus, quòd etiam intenderunt futura ſignificare. Vnde non eſt impoſſibile ſimul plura intelligere, inquantum una eſt figura alterius. Hierony.

K

ar.142 155

ARTICVLVS XV.

Vtrum debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ.

155 1.p.q6. 1. art. 10.0. & po. q.4 ar. 1.c.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ, ſ. hiſtorialis, uel literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Sicut enim in ſacra ſcriptura aliqua figuratè dicuntur de Chriſto ita etiam figuratè dicuntur de multis aliis hominibus, ſicut Daniel 8. per hircum capratum ſignificatus Rex Græcorum. Sed huiuſmodi figu-

di figuratiuę locutiones non faciunt aliquem ſenſum præter li- A teralem in ſacra ſcriptura: ergo nec ſenſus allegoricus, per quē exponuntur de Chriſto ea quæ in figura ipſius præceſſerūt, debet alius ſenſus ab hiſtorico poni.

¶ 2 Præterea, una eſt Eccleſia capitis & membrorum. Sed ſenſus allegoricus uidetur pertinere ad caput eccleſiæ, ſ. Chriſtum: ſenſus moralis uidetur pertinere ad membra eius, ſ. fideles: ergo ſenſus moralis non debet ab allegorico diſtingui.

¶ 3 Præterea, Moralis ſenſus eſt qui ad morum inſtructionem pertinet. Sed ſacra ſcriptura in pluribus locis ſecundum literalem ſenſum mores inſtruit: ergo moralis ſenſus non debet diſtingui à literali.

¶ 4 Præterea, ſicut Chriſtus eſt caput eccleſiæ militantis, ita eſt caput triumphantis, nec eſt alius & alius Chriſtus: ergo nec ſenſus anagogicus, per quem aliqua exponuntur de Eccleſia triumphante debet eſſe alius ab allegorico, quo aliqua exponūtur de Chriſto, & Eccleſia militante.

¶ 5 Præterea, Si iſti quatuor ſenſus eſſent de neceſſitate ſacræ ſcripturæ, quælibet pars ſacræ ſcripturæ deberet hos quatuor ſenſus habere, ſed hoc falſum eſt. Vt enim Aug. dicit ſuper Gene. ad literam. In quibuſdam ſenſus literalis quærendus eſt ſolus: ergo hi quatuor ſenſus non ſunt de neceſſitate expoſitionis ſacræ ſcripturæ.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in 1. ſuper Gene. ad literam. In omnibus libris ſanctis oportet intueri quæ ibi æterna intuentur, quæ ibi facta narrantur, quæ futura prænunciantur, quæ agenda præcipiuntur. Primum autem pertinet ad ſenſum anagogicum. Secundum ad hiſtoricum. Tertium ad allegoricum. Quartū ad moralē: ergo quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturæ.

Præterea, Beda ſuper Gen. in prin. dicit. Quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturæ, hiſtoria, quæ res geſtas loquitur, allegoria, in qua aliud ex alio intelligitur, tropologia, i. moralis locutio, in qua de moribus ordinandis tractatur, anagogia, per quam de C ſummis & cœleſtibus tractaturi ad ſuperiora reducimur.

Reſpon. dicēdum, quòd diſtinctio iſtorum quatuor ſenſuū hoc modo accipi debet. Sicut enim dictum eſt, ſacra ſcriptura ueritatem quam tradit dupliciter manifeſtat per uerba, & per rerum figuras. Manifeſtatio autem quæ eſt per uerba, facit ſenſum hiſtoricum ſiue literalem, unde totum id ad ſenſum literalem pertinet, quod ex ipſa uerborum ſignificatione rectè accipitur. Sed ſenſus ſpiritualis, ut dictum eſt, accipitur, uel conſiſtit in hoc quòd quædam res per figuram aliarum rerum exprimuntur, quia uiſibilia ſolent eſſe figuræ inuiſibiliū: ut Dio. dicit. Inde eſt quòd ſenſus iſte qui ex figuris accipitur ſpiritualis uocatur; ueritas autem quam ſacra ſcriptura per figuras rerum tradit, ad duo ordinatur, ſ. ad rectè credendum, & ad rectè operandum: ſi ad rectè operandum, ſic eſt ſenſus moralis qui alio nomine tropologicus dicitur. Si autem ad rectè credēdū, oportet diſtinguere ſecundum ordinem credibilium, ut enim D Dionyſius dicit 4. cap. cœl. Hier. Status eccleſiæ medius eſt inter ſtatum ſynagogæ, & ſtatum Eccleſiæ triumphantis. Vetus ergo teſtamētum figura fuit noui, uetus ſimul & nouū figura ſunt cœleſtium. Senſus ergo ſpiritualis ordinatus ad rectè credendū poteſt fundari in illo modo figurationis, quo uetus teſtamentum figurat nouum, & ſic eſt allegoricus ſenſus, uel typicus, ſecundum quod ea quæ in ueteri teſtamento contigerunt exponuntur de Chriſto & Eccleſia: uel poteſt fundari in illo modo figurationis, quo nouum ſimul & uetus ſignificant eccleſiā triumphantem, & ſic eſt ſenſus anagogicus.

ar. 154. c.
art. 54 ca. 6.
12. q. tot. art. 2. c. 1. & q. 106 ar. 4. ad 1. & 1. p. q. 1. a. 4 ad primum

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hircus, uel alia huiuſmodi per quæ aliæ perſonæ a Chriſto in ſcripturis deſignātur, non fuerunt res aliquæ, ſed ſimilitudines imaginariæ ad hoc ſolum oſtenſæ ut illæ perſonæ ſignificarentur. Vnde illa ſignificatio, qua per illas ſimilitudines perſonæ illæ aut regna deſignantur, non pertinet niſi ad hiſtoricum ſenſum. Sed ad Chriſtū deſignandum etiam illa quæ in rei ueritate contigerunt ordinan B tur ſicut umbra ad ueritatem, & ideo talis ſignificatio, quia per huiuſmodi res Chriſtus, aut eius membra ſignificantur, facit alium ſenſum præter hiſtoricum, ſ. allegoricum. Si alicubi uerò inueniatur, quòd Chriſtus ſignificatur per huiuſmodi imaginarias ſimilitudines, talis ſignificatio non excedit ſenſum literalem, ſicut Chriſtus ſignificatur per lapidē qui exciſus eſt de mōte ſine manib. Dan. 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſenſus allegoricus non ſolum pertinet ad Chriſtum ratione capitis, ſed etiam ratione membrorū, ſicut, quòd per duodecim lapides electos de Iordane, Ioſue ſeptimo, ſignificantur duodecim Apoſtoli. Sed moralis ſenſus pertinet ad Chriſti quantum ad proprios eorum actus, & non ſecundum quòd conſiderantur vt membra.

Ad tertium dicendū, quòd moralis ſenſus non dr̄ oīs ſenſus, per quē mores inſtruuntur, ſed per quē inſtructio morū ſumitur ex ſimilitudine aliquarum rerū geſtarum. Sic. n. moralis ſenſus A eſt pars ſpiritualis: ita quòd nunquam eſt idem ſenſus moralis & literalis.

Ad quartum dicendum, quòd ſicut ſenſus allegoricus pertinet ad Chriſtum ſecundum quòd eſt caput Eccleſiæ militantis iuſtificans eam & gratiam infundens, ita & ſenſus anagogicus pertinet ad eum ſecūdum quòd eſt caput Eccleſiæ triumphantis glorificans eam.

Ad quintum dicendum, quòd quatuor iſti ſenſus non attribuūtur ſacræ ſcripturæ vt in qualibet eius parte iſtis quatuor, quandoque tribus, quandoq; duobus, quandoq; vno tantum. In ſacra enim ſcriptura præcipuè ex prioribus poſteriora ſignificantur, & ideo quandoq; in ſacra ſcriptura ſecundum ſenſum literalem dicitur aliquid de priori quod poteſt ſpiritualiter de poſterioribus exponi, ſed non conuertitur. Inter oīa autem quę in ſacra ſcriptura narrantur, prima ſunt illa quæ ad uetus teſtamentum pertinet & ideo quæ ſecundum literalem ſenſum ad facta ueteris teſta B menti ſpectāt poſſunt quatuor ſenſibus exponi. Secunda verò ſunt illa, quæ pertinent ad ſtatum præſentis Eccleſiæ, in quibus illa ſunt priora quæ ad caput pertinent reſpectu eorum quæ pertinent ad membra, quia ipſum corpus uerum Chriſti, & ea quæ in ipſo ſunt geſta, ſunt figura corporis Chriſti myſtici, & eorum quæ in ipſo geruntur, ut in ipſo. ſ. Chriſto exemplum viuendi ſumere debeamus. In Chriſto etiam futura gloria nobis præmonſtrata eſt, vnde ea quæ literam de ipſo Chriſto capite dicuntur, poſſunt exponi & allegoricè referēdo ad corpus eius myſticum, & moraliter referēdo ad actus noſtros qui ſecundum ipſum debent reformari & anagogicè, in quātum in Chriſto eſt nobis iter gloriæ demonſtratum. Sed quæ ſecundum literalem ſenſum dicitur aliquid de eccleſia, non poteſt exponi allegoricè, niſi fortè ea quæ dicuntur de primitiua Eccleſia exponantur quantum ad futurum ſtatum Eccleſię præſentis, poſſūt tamen exponi moraliter & anagogicè. Ea verò quæ moraliter dicuntur ſecundum ſenſum literalem non conſueuerunt ex- C poni niſi allegoricè, illa uerò quę ſecundum ſenſum literalem pertinent ad ſtatum gloriæ nullo alio ſenſu conſueuerunt exponi, eo quòd ipſa non ſunt figura aliorum, ſed ab omnibus alijs figurata.

Nō quælibet pars ſcripturę ſacræ 4. ſenſus habet.

Moralitas ſenſuum ſacræ ſcripturæ diſtinctè declarat.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum in alijs ſcripturis prædicti ſenſus diſtingui debeant.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd in alijs ſcripturis prędicti ſenſus diſtingui debeant. Senſus enim ſpirituales in ſacra ſcriptura accipiuntur ex quibuſdam ſimilitudinibus, ſed in alijs ſcientijs proceditur etiam ex quibuſdā ſimilitudinibus: ergo in ſcripturis aliarum ſcientiarū poſſunt ſenſus plures inueniri. D 15

Ar. ſpecialis. po. q. 4. art. 13. c. o.

¶ 2 Præterea, Poeticæ artis eſt ueritatem rerū aliquibus ſimilitudinibus fictis deſignare: ergo vt quòd & in dictis poetarum ſenſus ſpirituales inueniantur, & non ſolum in ſacra ſcriptura.

¶ 3 Præterea, Philoſ. dicit, quòd qui dicit vnum quodammodo multa dicit: ergo uidetur quod in alijs ſcientijs in vno ſenſu poſſunt deſignari plures; & ſic non ſolum ſacra ſcriptura hos ſenſus ſpirituales habet.

Sed contra eſt, quod dicit Grego. 22. Moralium Sacra ſcriptura omnes ſcientias, atque doctrinas ipſo etiam locutionis ſuæ more tranſcendit: quia vno eodemque ſermone dum narrat geſtum, prodit myſterium.

Reſpondeo dicendum, quòd ſpiritualis ſenſus ſacræ ſcripturæ accipitur ex hoc quòd res curſum ſuum peragentes ſignificant aliquid aliud quod per ſpiritualē ſenſum accipitur. Sic autem ordinantur res in curſu ſuo, vt ex eis talis ſenſus poſſit accipi quod eius ſolius eſt qui ſua prouidentia res gubernat, qui ſolus Deus eſt. B Sicut. n. homo poteſt adhibere ad aliquid ſignificandum aliquas voces, uel aliquas ſimilitudines fictas, ita Deus adhibet ad ſignificationem aliquorū ipſum curſum rerū ſuæ prouidentiæ ſubiectarum. Significare autem aliquid per uerba, vel per ſimilitudines fictas ad ſignificandum tantum ordinatas, non facit niſi ſenſum literalem, vt ex dictis patet. Vnde in nulla ſcientia humana induſtria inuenta propriè loquendo poteſt inueniri niſi literalis ſenſus: ſed ſolum in iſta ſcriptura, cuius Spiritusſanctus eſt auctor, homo verò inſtrumentum, ſecundū illud Pſalmi. Lingua mea calamus ſcribæ. &c.

ar. 55. po q. 4 ar. 1. Pſal 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in alijs ſcientijs proceditur ex ſimilibus argumentando, non quòd ex uerbis quibus una res ſignificatur, ſignificetur & alia res.

Ad ſecundum dicendum, quòd fictiones poeticæ non ſunt ad aliud ordinatæ niſi ad ſignificandum, vnde talis ſignificatio non ſupergreditur modum literalis ſenſus.

Ad tertium dicēdum, quòd qui dicit vnum quodammodo

dicit multa, ſcilicet in potentia, ſecundum quòd concluſiones F ſunt potentia in principijs. Ex vno enim principio multæ concluſiones ſequuntur. non quòd in alijs ſcientijs per modum ſignificationis quod dicitur de vna re ſimul de alijs intelligatur vt ſignificatum, licet inde trahi poſſit per argumentationem, &c.

QVÆSTIO VII.

QVÆSTIO eſt de opere manuali, circa quod quæruntur duo.

¶Primo, Vtrum operari manibus ſit in præcepto.

¶Secundò, vtrum ab hoc præcepto excuſentur illi, qui ſpiritualibus operibus vacant.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum operari manibus ſit in præcepto.

257 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd operari manibus ſit in præcepto. ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Si quis non vult operari nõ manducet. Audiuimus enim, & cætera. Glo. Quod ideò præcipit quia audiuimus: ergo &c.

¶2 Præt. Auguſtinus in libro de opere monachorum. Audiãt ergo quibus hoc præcepit Apoſtolus, qui non habent hanc poteſtatem.

¶3 Præt. Nullus debet excommunicari, at iura dicunt, niſi pro mortali. Sed nullus peccat mortaliter niſi contra præceptũ faciens. Cum ergo ille qui ceſſat ab opere manuali iure poſſit excommunicari, ut patet per illud quod dicitur ſecundæ ad Theſ-

S. Paulus ſalonicenſes tertio. Si quis non obedierit uerbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo ut confundatur: uidetur ergo quòd operari manibus ſit in præcepto.

¶4 Præterea. Ille qui peccauit tenetur pœnam debitam pro peccato ſubire ex neceſſitate præcepti. Sed omnes in Adam peccauerunt ad Romanos quinto. Pœna autem peccati Adæ eſt labor manualis. Geneſ. tertio. In ſudore vultus tui veſceris pane

S. Paulus tuo: ergo omnibus eſt præceptum manibus laborare.

¶5 Præterea ad Ephæſios quarto. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis. Glo. Laboret operando non ſolum per ſeruos, ſed etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet eſt præceptum non conſilium: ergo &c.

¶6 Præterea. Labor manualis neceſſarius eſt ad ſuſtentationẽ uitæ corporalis: ſicut actus uirtutum ſunt neceſſarij ad ſuſtentationem uitæ ſpiritualis. Sed actus uirtutũ ſunt in præcepto: ergo & laborare manibus.

¶7 Præt. Illud ad quod ſequitur peccatum mortale non poteſt ſine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare ſequitur nõ manducare: quod quandoque eſt peccatum mortale. ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Qui non operatur non manducet:

Apoſtolus ergo non operari manibus eſt peccatum mortale: ergo eius oppoſitum eſt in præcepto.

Sed contra. Non eſt contrarium præcepto, uel conſilio præceptum Domini, uel conſilium. Sed Dominus, uel præcipiendo,

Matthæ. uel conſulendo dicit Matthæi ſexto. Nolite ſoliciti eſſe animæ ueſtræ, &c. Huic autem contrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus ſoliciti ſunt de neceſſarijs corporis: ergo labor manuum non eſt in præcepto.

¶Præt. Lex uetus quantum ad præcepta moralia ſufficienter continebat quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Vnde Dominus Matthæi decimooctauo. Si uis ad uitã ingredi ſerua mãdata, & loquitur de mandatis decalogi. Vnde ſubdit. Nõ homicidium K facies: non furaberis, ſed in præceptis ueteris legis nihil continetur de labore manuum: ergo labor manuum non eſt in præcepto.

Præterea. Ad præcepta ſeruanda omnes tenentur. Sed ad labores manuum non omnes tenentur, aliàs qui ſunt diuites & manibus non laborant mortaliter peccarent: ergo labor manuum non eſt in præcepto.

¶Præterea. Ad præcepta non magis tenentur religioſi quàm ſæculares. Sed ad laborandum manibus uidentur magis teneri religioſi quam ſæculares. Vnde Auguſtinus in lib. de operibus monachorum. monachos reprehendit: quia non laborant: nõ

ar. 137. ad autem alios: ergo &c.

¶Præterea. Vſus liberalium artium nobilior eſt quã mechanicarum cuius in opere manuali conſiſtit. Sed uſus liberaliũ artium non eſt in præcepto: ergo multo minus labor manuum.

Reſpondeo dicendum, quòd iudiciũ de vnaquaque re ſumendũ eſt ſecundum finem, ad quem ordinatur. Labor autẽ manuũ ad tria eſſe utilis inuenitur. Primò ad ocium tollendum. Vñ Hieronymus ad Ruſticum monachum. Semper aliquid operis facito, ut te Diabolus inueniat occupatũ, & quòd intelligat de opere manuali patet per illud quod ſubiungit. Vel fiſcellam texe iunco, & poſtea ſubdit, in deſiderijs eſt omnis ocioſus. Secundò ad corpus domandũ, unde ſecundæ ad Corinthios ſexto. Alijs carnis macerationibus coniungit, ubi dñ. in laboribus, ſ. operibus, quibus manibus ſuis operabatur. Et ſubiungit. In uigilijs & ieiunijs & cætera. Tertiò, ordinatur ad quærendũ uictũ. Actuũ ſecundo. Ad ea, quæ mihi opus erãt, & his qui mecum erant miniſtrauerũt manus iſtæ. Si ergo cõſideretur labor manuũ ſecundum quod ordinatur ad tollendum ocium, vel corpus domandum, tunc idem iudicium eſt de labore manuum: & de alijs exercitijs ad eadem ordinatis. Non enim eſt in præcepto quod tollatur ocium tali, aut tali occupatione, ſed ſufficit ad ocium tollendum quacunque honeſta G occupatione ab ocio quis deſiſtat, & ſic occupatio laboris manuum non eſt in præcepto conſiderato hoc fine. Et ſimilis eſt ratio de labore manuum ſecundũ quod ordinatur ad corpus domandum: quia multis exercitijs corpus domari põt, ſicut vigilijs, ieiunijs, & multis huiuſmodi. Vnde nullum eorum inquãtum ordinatur ad talem finem eſt in præcepto in ſpeciali quãuis in generali ſit in præcepto corpus domare qualicunque exercitio, quo mortiferæ concupiſcentiæ reprimantur. Secundum autem quod ordinatur ad uictum quærendum ſic videtur eſſe in pręcepto. Vnde dicitur primæ ad Teſſalonicenſes quarto. Operemini manibus veſtris ſicut pręcipimus vobis; nec ſolum in præcepto iuris poſitiui, ſed etiam iuris naturalis. Illa enim ſunt de lege naturali, ad quę hõ ex ſuis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipſa diſpoſitione corporis patet, homo naturalem ordinationem habet ad opus manuale. propter quod dr̃ Iob quinto. Homo ad laborem naſcitur, & auis ad volandum. Cum autem H alijs animalibus natura ſufficienter prouideat in his quæ ad ſuſtentationem ſuæ uitæ pertinent in cibis & armis & tegumentis, homini in his nõ prouidit: quia ipſe eſt præditus ratione per quã ſibi põt prouidere in omnibus ſupradictis. unde & datæ ſunt ſibi loco omnium prædictorum manus cõuenientes ad diuerſa opera, quibus conceptiones rationis diuerſis artificijs exequatur, vt dr̃ decimoquarto de animalibus. Sciendum tamen eſt quod duplex eſt præceptum legis naturæ quoddam quod ordinatur ad tollendum defectum vnius ſingularis perſonę: vel ſpirituale ſicut de actibus uirtutum, uel corporale ſicut præceptum quod Dominus dedit homini. Geneſ. ſecundo. De omni ligno quod eſt in paradiſo comede, & cætera. Aliud uero eſt quod ordinatur ad tollendũ defectũ totius ſpeciei, ſicut hoc, quod dicitur Geneſ. primo. Creſcite & multiplicamini & replete terram. In hoc enim præcipitur actus generationis, quo natura ſaluatur et multiplicatur. Hoc autẽ intereſt inter hæc duo genera pręceptorum, quia primũ pręceptum legis naturæ quilibet tenetur ſingulariter obſeruare: ſed I ad ſecundũ pręceptum nõ tenetur quilibet ſingulariter. In his enim quæ pertinent ad ſpeciem omnes homines cõputãtur tanquam vnus homo, participatione enim ſpeciei plures homines ſunt vnus homo, vt dicit Porphyrius. Sicut autem homo vnus habet diuerſa membra, quibus occupatur in diuerſis officijs ordinatis ad tollendum proprium defectum, quæ non poſſent omnia per vnum membrum exerceri, ſicut oculus uidet totum corpus, & pes totum corpus portat: ita oportet eſſe in his quæ ad totam ſpeciem pertinent. Nõ enim ſufficeret vnus hõ ad exercenda oĩa, quibus humana ſocietas indiget. Et ideo diuerſis officijs oportet occupari diuerſos, vt dr̃ ad Romanos duodecimo. Sicut in vno corpore multa membra habemus, &c. Hæc autẽ diuerſificatio hominum in diuerſis officijs, contingit. Primo ex diuina prouidentia quæ ita hominum ſtatus diſtribuit, vt nihil vnquã deeſſe inueniatur de neceſſarijs ad uitam. Secundo etiam ex cauſis naturalibus, ex quibus cõtingit quod in diuerſis hominibus ſunt diuerſæ inclinationes ad diuerſa officia, uel ad diuerſos modos uiuẽdi. Quia ergo labore manuum aliquis poteſt ſubuenire & proprio defectui & alieno, cum non poſſit vnus homo in omnibus ſibi ſufficere, ſed indigeat alieno auxilio: patet quod præceptum de labore manuum quodammodo ſub utroque genere prædictorũ præceptorum continetur. Inquantum. n. labore manuum vnius ſubuenitur neceſſitatibus aliorum ſic pertinet ad ſecundum genus naturalium præceptorum. Inquantum autem aliquis per hoc ſuis neceſſitatibus ſubuenit, pertinet ad primum genus, ſicut præceptũ de comedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporalem non obligat niſi defectu exiſtente, vnde ſi eſſet aliquis qui poſſet uiuere ſine cibo, non obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum nõ obligat aliquem ſingulariter ſecundũ quod ordinatur ad tollendum defectum communem aliquo modo neque ſecundum quod ordinatur ad tollendũ proprium niſi defectu exiſtente,

&

Hieron.

Apoſtol. Paulus

Lu cas.

Labor manualis qualiter cadit ſub præcepto.

1. p. q. 91. ar. 3. ad 2. 1. p. q. 76. ar. 5. ad 4. & 12. q. 5. ad 1. & ve. q. 22. a. 7. q. 22. q. 152. ar. 2. ad 1. & 4. d. 26. q. 1. ar. 2. ca. & contra 3. c. 136. ad primum.

diuerſis officijs oportet diuerſos occupari Apoſtol. præceptũ de labore manuum uidetur pertinere ad prædicta duo præcepta legis naturæ de quibus ſupra. Ariſt.

A & ideo ille qui habet vnde licitè viuere poſſit: non tenetur manibus operari, qui autem non habet, unde aliàs uiuat, uel niſi aliquo illicito negotio uictum acquirat tenetur manibus laborare. Et hoc patet per Apoſtolum in tribus locis, ubi de manuũ operatione præceptum dat. Primò ad Epheſi. quarto, ubi prohibendo furtum iniungit manuum operationem. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret manibus ſuis. Secundò, primæ ad Theſſaloni. quarto, ubi præcepit laborem manuũ prohibens concupiſcentiam rerum alienarum. Operemini, inquit, manibus ueſtris, ſicut præcipimus uobis, ut honeſtè ambulens ad eos qui foris ſunt, & nullius aliquid deſideretis. Tertiò, 2. ad Theſſalonicẽſes tertio, ubi præcipit operationem manuũ prohibens turpia negocia, quibus aliqui uictum quærebãt. Audiuimus inquit inter uos quoſdam ambulare in quiete nihil operantes, ſed curiosè agentes. Gloſſa, Qui fœda cura ſibi neceſſaria prouident, & ſubiungit. His autem qui huiuſmodi ſunt

B denunciamus & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, ut cum

1. p. q. 67. a. 1 c. & 12 q. 77. a. 5. ad 3. & 22. q. 167. ar. 2. ar. 1.

ſilentio operantes panem ſuum manducent. Sciendum etiam eſt quòd ſicut viſus eſt principalior inter alios ſenſus, ratione cuius omnes alij ſenſus nomen uiſus ſortiuntur ut Auguſtinus dicit, ita manus quia ad plurima opera neceſſaria eſt, dicitur organũ organorum in tertio de anima. (Topicorum capite trigeſimooctauo.) Et ideò per operationem manualem intelligitur non ſolum quod manibus fit ſed quocunq; corporali inſtrumẽto, & breuiter quodcunq; officiũ homo agit, de quo licitè poſſit uictum acquirere ſub labore manuum comprehenditur. Non enim uidetur rationabile quòd magiſtri artis mechanicæ poſſint uiuere de arte ſua, & magiſtri artium liberalium non poſſint uiuere de arte ſua. Similiter & aduocati poſſunt uiuere de patrocinio quod præſtant in cauſis, & ſimiliter eſt de omnibus alijs licitis occupationibus. Quia ergo præceptum eſt, ſed non omnes obligat, ideò ad utraſq; rationes reſpondendum eſt.

C ad 1. & 2. AD PRIMVM ergo & ad ſecundum patet ſolutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum eſſe in præcepto, non tamen omnes ad hoc ſingulariter obligari.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut ex dictis patet, Apoſtolus loquitur in caſu illo, quando prætermiſſo labore manuum de fœdis negotijs ſibi uictum acquirebant, in quo caſu obligabantur ad præceptum ſeruandum, & ideò digni erant excommunicari.

Ad quartum dicẽdum, quòd uerba illa Dei magis ſunt prænunciantis pœnam, quàm præcipientis ſatisfactionem. Vnde præmiſit. Maledicta terra in opere tuo ſpinas & tribulos germinabit tibi, & ſimiliter mulieri dixit. In dolore paries filios. Et idẽ non ſequitur quòd ad laborandum quilibet homo teneatur ex neceſſitate præcepti, aliàs ſequeretur quòd quilibet teneretur ad agriculturam, de qua Dominus ibi facit mentionem.

Ad quintum dicendum, uita ſpiritualis à nullo poteſt conſeruari niſi per actus uirtutum, & ideo quilibet obligatur ad

D ſeruanda præcepta, quæ ſunt de actibus uirtutum; ſed uita ſpiritualis à multis poteſt conſeruari ſine hoc quòd manibus operentur, & ideo quamuis ſit generaliter in præcepto, non tamen quilibet ad obſeruationem eius tenetur.

Ad ſextum dicendum, quòd non manducare non eſt peccatum mortale, niſi quando ſine manducatione uita ſeruari nõ poteſt, tunc enim aliquis non manducando ſeipſum occideret; & ſimiliter non oportet quòd aliquis peccet non laborando manibus, niſi quando aliàs uitam ſeruare non poſſet niſi illicitè uteretur, & ideo cum illicitæ curæ ſint modis omnibus fugiendæ, ſub eadem diſtinctione poſuit Apoſtolus non manducare & non operari dicens. Qui non uult operari non manducet.

ad cõtraria ad 1. in or. 7. 22. q. 55. ar. 6. o. & contra. 3. c. 135.

AD PRIMVM autem eorum quæ in contrarium obijciuntur dicendum, quòd non prohibet dominus Apoſtolis omnẽ ſolicitudinem, ſcilicet de his quæ pertinent ad uictum corporis alias ipſe loculos non habuiſſet, ſed prohibet ſolicitudinẽ

E ſuffocantem, qua mens ſuffocatur dupliciter. Vno modo ut in rebus temporalibus finẽ ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Auguſtinus dicit in libro de operibus monachorum exponens illud. Nolite ſolicitu eſſe, &c. Non ut iſta non procurent quantum neceſſitati eſt, quod honeſtè poterunt, ſed ut iſta non intueantur, & propter iſta faciant quicquid in prædicatione Euangelij facere iubentur, & habetur in gloſſa, primæ ad Theſſalonicenſes quarto. Secundò ſuffocatur mens prædicta ſolicitudine quando fiduciam de Deo amittit, & hoc Dominus prohibere intendit. Vnde dicit Gloſſa ſuper illud

ad 2. In o. 1. 12. q. 100. ar. 3. o. & 3 di. 37. art. 2. q. 1. & q. 3. o.

Matthæi ſexto. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam, & laborem, ſcilicet de auibus & lilijs. Sed ſolicitudinem ut tota fiducia noſtra ſit in Deo, per quam & aues ſine cura uiuunt.

Ad ſecundum dicendum, quòd non omnia quæ ſunt in præcepto continentur explicitè in præceptis decalogi, ſed ad ea

A poſſunt reduci cum implicitè in eis contineantur. Et ſic præceptum de labore manuum, per quem uita corporalis conſeruatur, & reducitur ad hoc præceptum. Non occides, ſicut etiam præceptum de manducando, uel ad hoc præceptum. Non furtum facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur, prohibetur.

ad 3. 1 o. 9.

Ad tertium dicendum, quòd in quolibet præcepto duo ſunt conſideranda, ſcilicet finis præcepti, & poſſibilitas obſeruandi, quia omnia præcepta cuiuſlibet legis ſunt ordinata ad aliquod bonum inducendum uel malum tollendum, nec aliquid impoſſibile præcipi poteſt. Vnde dicit Hieronymus. Qui dicit Deũ aliquid præcepiſſe impoſſibile anathema ſit. Si ergo ſit tale præceptum quod nullo modo reddi poſſit impoſſibile obſeruandum, & ſine eo finis intentus haberi non poſſit, obligatio illius præcepti ſemper manet: ſicut eſt in præceptis de actibus uirtutũ:

12. q. 13. a. & ad 3.

quia ad minus actus interiores ſemper ſunt in hominis poteſtate, & ſine eis uita ſpiritualis conſeruari non poteſt, ut dictum eſt. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuum obligationem amittit. Vno modo quando aliquis redditur impotens ad laborandũ propter corporis imbecillitatẽ. Alio modo quando finem huius præcepti, ſcilicet conſeruationem corporalis uitæ conſequi poteſt ſine labore manuum, ut ea dictis patet.

ad 4. in o. 10.

Ad quartum dicendum, quòd ad laborem manuum per ſe loquendo æqualiter religioſi & ſeculares tenentur, quod patet ex duobus. Primò, ex uerbo Apoſtoli ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio ubi ponit de opere manuum præceptum, dicẽs: Subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & cætera, Fratres enim omnes Chriſtianos uocat. Non enim tunc temporis aliqui religioſi determinati erant. Secundo patet ex hoc quòd religioſi non tenentur ad alia quàm ſeculares, niſi ad ea quibus ſe ex uoto obligauerunt, ſed per accidens contingit quòd hoc præceptum magis tangit religioſos quam alios & hoc dupliciter. primo quia religioſi in paupertate uiuunt, unde facilius poteſt eis accidere quòd non habeant, unde uiuant, quam alijs ſecularibus. Secundo ex ſtatuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hieronymus in Epiſtola ad Ruſticum monachum. Aegyptiorum monaſteria hunc tenent morem, ut nullum abſque opere & labore ſuſcipiant, non tam propter uictus neceſſaria, quàm propter animæ ſalutem, ne uagetur perniciosis cogitationibus, ſicut etiam ad uigilias, & alia quibus domatur corpus tenentur quandoque religioſi ex ſtatutis ſuis ad quæ ſeculares non tenentur.

a. 14. ad 2. & ar. 204. ſed cõtra & 22. q. 10. a. 4. ad 5. & q. 187 ar. 3. o.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis uſus liberalium artium ſit nobilior, non tamen ita eſt neceſſarius ad uitam corporis ſuſtentandam.

Et præterea ſub operatione manuum comprehẽditur, ſicut ex dictis patet, &c.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum illi, qui ſpiritualibus operibus uacant, excuſentur à labore manuum.

158

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd illi qui ſpiritualibus operibus uacant nõ excuſantur à labore manuum, primæ enim ad Theſſalonicenſes tertio ſuper illud. Si quis non uult operari non manducet, dicit Gloſſ. Auguſtini. Dicunt quidam de operibus ſpiritualibus hoc Apoſtolum præcepiſſe, & poſtea ſubdit. Sed ſuperfluè conantur & ſibi & cæteris caliginem obducere, ut quod charitas utiliter monet non ſolum facere nolint, ſed nec intelligere, & ita uidetur per ſpiritualia opera à labore manuum non excuſentur.

22. q. 187. ar. 3. o.

E ¶ 2 Præterea inter omnia ſpiritualia maxima ſunt oratio, lectio, & prædicatio. Sed per iſta opera non excuſantur aliqui à labore manuali: ergo, & cætera. Probatio mediæ. Auguſtinus dicit in libro de operibus monachorum. Qui legant qui operari corporaliter nolunt, ſcire deſidero, & cætera, uacãt orationibus, inquiũt, & lectionibus, & uerbo Dei; & poſtea ſubdit, ſed ſi ab his amouendi non ſumus, nec manducandum eſt, nec eſt præparandum. Si autem ab iſta uacare ſeruos Dei certis internallis temporum infirmitatis neceſſitas cogit, cur etiam non præceptis Apoſtolicis obſeruandis aliquas partes temporum deputamus?

An. orat. vacãte 6.

Et quantum ad orantes dicit. Citius exauditur una obedientis oratio quàm decem millia contemnentis. Quantum uero ad pſallentes ſubdit. Cantica diuina cantare & manibus operantes facilè poſſunt, & ipſum laborem diuino tanquam celeumate conſolari. Quantum uero ad legentes ſubdit. Qui autem dicunt ſe lectioni uacare, nonne illic inueniunt quod præcepit Apoſtolus?

Orantes.

Legentes.

Prædicantes. Apoſtolus? Quæ eſt ergo iſta peruerſitas, lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare? Quis enim neſciat tantò citius quemcunque proficere cum bona legit, quantò citius facit quod legit? Quantum uero ad prædicantes ſubiungit. Si autem alicui ſermo eſt erogandus, & ita ſe occupat ut manibus operari non uacet, nunquid omnes poſſunt in monaſterio uenientibus ad ſe uel diuinas lectiones exponere, vel de aliquibus diſputationibus ſalubriter diſputare? Quando ergo non omnes poſſunt, cur, ſub hoc obtentu omnes uacare uolunt? Quanquam etſi omnes poſſent uiciſſitudinem facere deberent, & non ſolum ut cæteri à neceſſarijs actibus occuparentur, ſed quia ſufficit ut pluribus audientibus unus loquatur.

¶ 3 Præterea, Clerici maximè operibus ſpiritualibus occupantur, ſed ipſi tenentur ad laborem manuum, ergo & cætera. Probatio mediæ. Diſtinctione octuageſima prima dicitur. Clericus uictum aut ueſtitum ſibi artificio, uel agricultura abſque officij ſui duntaxat, detrimento præparet. Item in alio capitul. Clericus qui uerbo Dei eruditus eſt, artificio uictum quærat. Idem, omnes clerici qui ad operandum ualidi ſunt & artificialia & literas diſcant.

¶ 4 Præt. Religioſi qui omnia reliquerunt maximè operibus G ſpiritualibus vacant. Sed tales tenentur ad manuum laborem, ergo & cætera. Probatio mediæ Lucæ duodecimo. Vendite quæ poſſidetis. Glo. Non tantum cibos ueſtros communicate pauperibus, ſed etiam uendite poſſeſſiones ueſtras, ut omnibus ueſtris ſimul pro domino ſpretis, poſtea labore manuum operemini: vnde uiuatis & eleemoſynam faciatis.

Canon. ¶ 5 Præterea Decretum dicit diſtinctione uigeſima ſecunda, quòd ille eſt hæreticus qui facit contra ſtatutum Eccleſiæ Romanæ. Sed illi, qui mendicant non laborantes proprijs manibus faciunt contra ſtatutum Calixti Papæ duodecima quæſtione prima. Videntes ſummi ſacerdotes, & cætera: ubi dicitur quòd Eccleſia ſtatuit quòd inter eos qui communi uita degere uolunt nullus egens inueniatur: ergo religioſi propter opera ſpiritualia non excuſantur à labore manuum: imò ſi mendicant ſunt hæretici.

Canon.

¶ 6 Præterea, Ille qui exponit ſe periculo mortis peccat quaſi tentans Deum, ſicut ſi aliquis uideret urſum uenientem in furia & deponeret arma quibus poſſet ſe defendere tentaret Deũ. Sed ille qui relinquit omnia & non laborat manibus: abijcit à ſe neceſſaria uictus quibus reſiſtitur conſumptioni quæ fit in corpore per calorem naturalem: ergo talis peccat quaſi tentans Deum.

¶ 7 Præterea. ad Philippenſes tertio dicit Apoſtolus. Imitatores mei eſtote fratres. Sed ipſe quamuis prædicaret & operibus ſpiritualibus uacaret, nihilominus opere manuum uictum quærebat. ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Ipſi ſcitis quemadmodum & vos oportet imitari nos, quoniam non inquieti fuimus apud uos. neque gratis panem mãducauimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione nocte ac die operantes. ne quẽ ueſtrum grauaremus, ergo, &c.

¶ 8 Præterea Geneſis uigeſimo tertio ſuper illud. Confirmatus eſt ager & cætera. dicit Gloſſa quòd perfectus prædicator animam ſuam abſcondit ſub bonæ operationis & contemplationis regimine, ita & illi qui operibus ſpiritualibus inſiſtunt per contemplationem debent etiam operibus exterioribus uacare per actionem, & ſic opera ſpiritualia non excuſant à labore manuum.

Sed contra. Lucæ nono. Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos, dicit Gloſſa. Dominus docet minora bona pro maioribus eſſe dimittenda, ſed opera ſpiritualia ſunt maiora bona quam opera manualia: ergo debet hæc prætermittere propter illa.

¶ 2 Præt. Opera pietatis ſunt potiora quàm exercitia corporalia, primæ ad Timotheum quarto. Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt. pietas autem ad omnia ualet. Sed opera K miſericordiæ & pietatis ſunt dimittenda, ut uacetur prædicationi. Actuum ſexto. Non eſt æquum nos relinquere uerbum Dei, & cætera, Lucæ nono. Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos: tu autem uade & annuncia regnum Dei: ergo multò fortius propter prædicationem & alia opera ſpiritualia eſt dimittendum opus manuale, & alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

¶ 3 Præterea, Secundæ ad Timotheum ſecundo Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus Glo. Illa ſunt ſecularia negotia, quibus animus occupatur colligendæ pecuniæ cura. Sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia: ergo implicantur negotijs ſecularibus. Et ita illi qui militant Deo in ſpiritualibus operibus, non debent operibus manuum occupari.

Reſpondeo dicendum, quòd ueritas huius quæſtionis apparet ex his quæ in ſuperiori quæſtione ſunt dicta. dictum eſt F enim ſuprà, quòd illi tantum obligantur ad conſeruationem huius præcepti, ſcilicet de opere manuum, qui nõ habent alias vnde licitè uiuere poſſint, & ideò qui ſpiritualia opera exercent, & poſſunt alias licitè uiuere quàm de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde diſtinguendum uidetur de operibus ſpiritualibus. Sunt enim quædam bona ſpiritualia quæ in bonum commune cedunt. quædam uerò quæ ad ſingularem profectum facientis pertinent. Eis autem qui ſpiritualibus operibus occupantur ad utilitatem communẽ pertinentibus debet prouideri ab his, quorum utilitati deſeruiũt, quod patet per auctoritatẽ primæ ad Corinthios nono. Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus, nõ eſt magnum ſi carnalia ueſtra metamus. Hoc etiam patet per rationem: quia utilitas ſpiritualis præfertur corporali. ar. 157. & ad 9. & 10.

Eis autem qui utilitati communi deſeruiunt in temporalib. debetur ſuſtẽtatio ex proprio labore, quo utilitati cõmuni deſeruiunt: ſicut patet de militibus qui pro pace Reipublicæ militant. Vnde primæ Corin. nono. Quis militat ſuis ſtipendijs unquam? Vnde multò magis qui in ſpiritualibus bonum promouent, in tali miniſterio ſuſtentari poſſunt, & ſic non tenentur G manibus laborare. Sunt autem quatuor opera ſpiritualia, quibus cõmunis utilitas promouetur, & ex hoc eis ſtipendia debentur. Primum eſt occupatio in iudicijs eccleſiaſticis exequendis. Dicitur enim ad Romanos decimotertio. De poteſtate ſæculari quæ iudicium ſæculare exercet: Ideo & tributa præſtatis, ſcilicet iudicibus, miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſeruiẽtes uobis. Et propter hoc Aug. dicit in libro de operibus monachorum, quòd debent manuum operibus inſiſtere illi duntaxat qui ab eccleſiaſticis occupationibus uacant, unde & ſe excuſat à labore manuum propter iudicia eccleſiaſtica quibus occupabatur, dicens: Quanquam dicere poſſumus quis militat ſuis ſtipendijs unquam & cætera. tamen Dominum noſtrum H Ieſum Chriſtum teſtem inuoco ſuper animam meam, quoniã quantum ad meum attinet commodum, multò mallem per ſingulos dies certis horis quantum in bene moderatis monaſterijs cõſtitutum eſt, aliquid operari manibus & certas horas habere ad orandum & legendum, aut aliquid de diuinis literis agendum libros, quàm tumultuoſiſſimas perplexitates aliarũ cauſarum pati de negotijs ſæcularibus uel iudicando dirimendis, uel interueniendo præcipiendis. Secundum opus ſpirituale quod in bonum commune redũdat eſt opus prædicationis, quo fructus animarũ in populo procreatur. Et ideò ut dicitur primæ ad Corinthios nono. Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio uiuere: nec debet hoc referri tantum ad illos qui habent authoritatem prædicãdi, ſicut ſunt prælati ſed etiam ad eos qui qualitercunque licitè prædicant ex commiſſione prælatorum: quia ſtipendia non debentur poteſtati, ſed operi & labori, ut dicitur ſecundæ ad Timotheum ſecundo. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus I percipere. Gloſſa, ſcilicet prædicatorem qui in agro eccleſiæ lectione uerbi excolit corda auditorum, nec tantum illi qui prædicant poſſunt de euangelio uiuere, ſed etiam illi qui eis miniſtrant ad hoc officium cooperantes quod patet ad Romanos decimoquinto. Si ſpiritualium participes facti ſunt gẽtiles, debent etiam in carnalibus miniſtrare eis. Gloſſa, eorum ſcilicet iudæorum, qui miſerunt prædicatores ab Hieroſolymis. Vnde etiam illi qui prædicatores mittunt poſſunt de fructu euangelij uiuere. Tertium opus ſpirituale quod cedit in bonum commune ſunt orationes, quæ fiunt in horis canonicis ad ſalutem eccleſiæ, vt auertatur ira Dei à populo. Ezechielis decimotertio. Nõ oppoſuiſtis uos murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini, Gloſſa, precibus dimicantes, & diuinæ ſententiæ reſiſtentes, & ideò dicitur primæ ad Corint. 9. quod qui altari deſeruiunt cum altari participantur. Et de his duobus operibus dicit Auguſtinus in libro de operibus monachorum. Si K euangeliſtæ ſunt fateor habent poteſtatem, ſcilicet uiuendi de ſumptibus fidelium, quia de hoc loquitur. Si miniſtri altaris diſpenſatores ſacramentorum ſunt. Vnde ſibi iſtam non arrogant, ſed uendicãt poteſtatem. Quartum opus ſpirituale quod redundat in bonum commune eſt elucidatio ſacræ ſcripturæ. Qui enim elucidationi ſacræ ſcripturæ uacant ad alios inſtruendum, poſſunt de hoc opere ſpirituali uiuere. primæ ad Timotheum quinto. Qui bene præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant in uerbo & doctrina. gloſſa, Vt eis ſpiritualiter obediant & exteriora miniſtrent. Qui laborãt in uerbo. Gloſſa. in exhortatione ſcientium & doctrina neſcientium. Et hoc etiam planius dicit Hieronymus ad Vigilantium. Hæc in iudæa uſque hodie perſeuerat conſuetudo, non ſolum apud nos ſed etiam apud Hebreos, ut qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra niſi ſolum Deum ſinagogarũ totius orbis foueantur miniſterijs. Patet ergo quòd illi qui prædictis operibus

22. q. 187. a. 4. ad 2. & 4. 5. ad 5. & opus 19. c. 9.

ar. 30. art 131.

4. diſt. 18. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 2.

operibus ſpiritualibus uacant, non tenentur manibus labora- A re. De his autem qui uacant ſpiritualibus, quæ non directè in bonum cõmune redundant, ſed in bonum facientis, ſicut ſunt orationes priuatæ, ieiunia, & huiuſmodi, diſtinguendum eſt, quia aut illi qui in religione iſtis operibus occupantur habent in ſæculo unde uiuerent ſine labore manuum, aut non. Si ſic, tales cùm ad religionem ueniunt, non tenentur manibus laborare: Vnde Auguſtinus in libro de operibus monachorum, Si habebant aliquid in hoc ſæculo, quo facilè ſine opificio ſuſtentarent uitam ſuam, quod conuerſi ad Deum indigentibus diſpartiti ſunt, & credenda eorum infirmitas & ferenda. Solent enim tales languidiùs educati laborẽ corporalem ſuſtinere non poſſe. Si autem in ſæculo opifices fuerunt de labore manuum uiuentes, tunc ex duplici cauſa uenientes ad religionẽ poſſunt laborem manuum intermittere, vno modo ex pigritia operandi volentes in ocio uiuere, & tales peccant. Et hoc eſt quod dicit Auguſtinus in prædicto libro. Plerumque ueniunt ad profeſſionem ſeruitutis Dei & ex profeſſione ſeruili & uita ruſticana, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, & poſtea ſubdit. Tales ergo ſecundum quòd minus operantur de infirmitate corporis excuſari non poſſunt. Præteritæ quippe vitæ conſuetudine, conuincuntur, & interpolant. Non enim apparet vtrùm ex propoſito ſeruitutis Dei venerint, an uitam inopem & laborioſam fugientes. Alio modo intermittunt aliquid opus manuale ex intentione diuini amoris, quia ad opus contẽplationis quaſi continuè eleuantur, tales cum ſpiritu Dei aguntur non peccant, quia ubi ſpiritus Domini ibi libertas. Vnde Gregorius dicit ſuper Ezechielem. Contemplatiua uita eſt charitatem Dei & proximi toto corde retinere, ab exteriori actione quieſcere. ſoli deſiderio cõditoris inhærere, ut nihil iam agere libeat. Et hoc idẽ

Geneſis. habetur in quadam Gloſſa. Geneſis vigeſimoſeptimo. Confirmatus eſt ager, & cætera. Contemplatiua uita a cunctis actionibus

Matth. 6. funditùs diuidit. Et hoc eſt quod habetur Matthæi ſexto in gl. ſuper illud Conſiderate volatilia cœli, &c. Sancti uirtutibus cõparantur, quia cœlum petunt, & quidem ita remoti ſunt a mũdo ut iam in terra nihil agant, nihil laborent, ſed ſola contemplatione iam in cœlo degunt.

Ad primum ergo dicendum, quòd gloſſa illa ſumitur ab Auguſtino in libro de operibus monachorum, qui librum illum ſcripſit contra quoſdam monachos qui dicebant quod nõ licebat

Auguſti. ſeruis Dei manibus laborare. Et hoc quod dicit Apoſtolus qui non uult operari non manducet, exponebant de opere ſpirituali, quam expoſitionẽ Auguſtinus in libro illo multipliciter improbat. Vnde dicendum eſt quod illud Apoſtoli. Qui non vult operari non manducet, &c. de opere manuali intelligitur, non tamen ſequitur quòd ad huiuſmodi impletionẽ præcepti omnes teneantur, ipſe enim non tenebatur; unde præmiſit, non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſ. ſumptus accipiendi & uiuendi ſine labore manuum. Vnde patet quod Gloſſa illa non eſt ad propoſitum.

Ad ſecundum dicendum, quod in omnibus operibus quæ tãgit obiectio diſtinguendum eſt, quia vel poſſunt eſſe quaſi publica opera, uel priuata. Loquitur autem Auguſtinus de illis operibus ſpiritualibus ſecundum quòd ſunt opera priuata. Intelligit enim de orationibus & canticis priuatis, non de his quæ in eccleſia ſolenniter celebrantur, quod patet ea hoc quod dicit poſſint ſimul qui manibus operantur diuina cantica cantare, quod non eſſet conueniens ſi de horis canonicis intelligeretur. Similiter quod dicit de lectionibus loquitur de illis, qui uacant lectioni ad conſolationem propriam animorum, ſicut in monaſteriis monachi faciunt, non autem de illis quorum uita ſtudio ſcripturarum deputatur ad ſuam & aliorum inſtructionem. Non eſt enim dubium quod per laborem manuum ſtudiũ impediretur. Similiter quod dicit de prædicatione intelligendũ eſt de illis qui non publicè prædicant, ſed aliqua uerba ædificatiua hominibus ad ſe uenientibus loquuntur, ſicut ſancti pa- E tres in heremo facere conſueuerunt. Et hoc patet ex ſuis verbis ſupradictis, vnde etiam dicit. Si ſermo erogãdus eſt, &c. quia ut dicit Gloſſa primæ Corinthiorum ſecundo ſuper illud. Sermo meus & prædicatio mea, ſermo eſt qui priuatim fiebat, ſed prædicatio quæ fiebat in communi.

Ad tertium dicendum, quòd decretum loquitur de illis clericis quibus non ſufficiunt oblationes & eleemoſynæ, quę eis à fidelibus fiunt, vel eccleſię facultates. Eadem enim ratio eſt de illis qui uiuunt de facultatibus Eccleſiæ, & de illis qui uiuunt pariter de eleemoſynis, quia facultates Eccleſiæ eleemoſynæ

Gl. ſuper Iſaiam. ſunt, & ad ſuſtentationem pauperum dantur. Vnde dicit Gloſ. ſuper illud Iſaiæ tertio Et rapina pauperis in domo ueſtra. In domibus principum rapina pauperum eſt, dum Eccleſiæ opes

Canon. ſibi theſaurizant & in delitiis abſumunt, quæ ad ſuſtentationẽ pauperum dantur. Et de hoc habetur duodecima quæſtione prima, propter quod etiam dicitur, tertia quæſtione ſecunda. Sacerdos. Quòd ſacerdos cui diſpenſationis cura cõmiſſa eſt, etiam laude pietatis accipit à populo & diſpenſanda, & finaliter diſpenſat accepta, quia omnia ſua aut reliquit parentibus, aut diſtribuit pauperibus, aut Eccleſiæ rebus adiunxit & ſe to nume ro pauperum paupertatis amore conſtituit: vt vnde pauperib⁹ ſubminiſtrat, inde & ipſe tanquam pauper uoluntarius uiuat. Et ſic patet quod clerici qui de Eccleſiæ rebus uiuunt eandem rationem vtendi eis habent, ſicut illi qui facultatibus carẽtes de eleemoſynis ſibi datis viuunt.

Ad quartum dicendum, quod Gloſſa illa non imponit neceſſitatem his qui ſua relinquunt, ut manibus operentur: ſed oſtẽdit quoddam bonum quod facere poſſunt qui ſua relinquũt, ut ſcilicet ea manuum labore acquirant, vnde ſibi prouideant & eleemoſynas aliis faciant, nec tamen per hoc excluditur quin etiam bene faciant ſi manibus non laborãtes ſpiritualibus eleemoſynis uacent quæ ſunt corporalibus potiores.

B Ad quintum dicendum, quod illius rationis prima falſa eſt. Non enim qui facit contra ſtatutũ Papæ eſt hæreticus: niſi fortè credat Papæ non eſſe obediendum, vnde in capitul. inducto dicitur. Qui Romanæ Eccleſiæ priuilegiũ ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conantur procul dubio in hæreſim labuntur, priuilegium autem prædictum cõſiſtit in hoc quod ei debetur ab omnibus Chriſtianis obediri. Similiter etiam minor eſt falſa. Non enim eſt cõtra ſtatutum Eccleſiæ quòd aliquis mendicet vel ſe in ſtatu egeſtatis ponat: ſed hoc eſt contra ſtatutum Eccleſiæ, ſi ab eis qui facultates Eccleſiæ poſſident eorum neceſſitatibus non prouideatur. Vnde hæc ſunt uerba capituli inducti, ex quib. ſ. rebus Eccleſiæ Epiſcopi diſpenſatores earum omnibus communi vita degere uolentibus 12. q. 1. 87. miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius poterunt: vt 2. 5. 0. & 3 nemo in eis egens inueniatur. p 4. 40. at

Ad ſextum dicendum, quòd illi qui relinquunt omnia nihil ſibi reſeruantes, nec manib. operantes non propter hoc diſcriminis ſe exponunt, quia deuotio fidelium tanta probabiliter æſtimatur & experimento dicitur, quòd eis in neceſſariis prouidet. Nec etiam tentat Deum, quia ipſe promiſit mouẽdo corda aliorũ eis in neceſſitatibus prouidere, ut patet Matthęi ſexto. Et quædam Gloſ. dicit Lucæ octauo. Tanta prædicatori debet eſſe fiducia in Deo, ut præſentis uitę ſumptus & ſi non prouideat, ſibi tamen non defutura certiſſimè ſciat: ne dum occupatur mens ad temporalia, minùs prædicet æterna. Similiter ſi aliquis eſſet inter armatos qui defenderent & aliqua cauſa arma deponeret, non tentaret Deum. Si autem eſſet ſolus videretur tentare Deum, niſi fortè interiori inſpiratione ſecurus eſſet de diuino auxilio, ſicut beatus Martinus dixit. Ego ſigno crucis non clypeo protectus, aut galea hoſtium cuneos penetrabo ſecurus. Similiter uideretur eſſe Dei tentatio, ſi aliquis inter fideles uel homines inhoſpitales de neceſſariis uictus ſibi non prouideret. Vnde dicit glo. Lucæ uigeſimoſecundo ſuper illud. D Qui habet ſacculum tollat, & cęt. In hoc nobis datur exemplũ, ut nonnunquam cauſa inſtante quædam de noſtri propoſiti rigore ſine culpa intermittere poſſimus: verbi gratia ſi per inhoſpitales regiones iter agimus plura uiatica licet portare quàm domi habeamus, & tamen in defectu aliqui ſine labore manuum ſuſtentati ſunt pane diuinitus miſſo, ut in uitis patrum legitur. Sed priuilegia paucorum non faciunt legem communem.

u. 3. ad t. cõtra 3. c. 133. 135. & opus. 17 c. 14. 15. & 16.

Ad ſeptimum dicendum, quòd hoc quòd Apoſtolus laborauit cùm poſſet de Euangelio viuere, fuit ſupererogationis, ut patet primæ ad Corinthios nono. Et ideò alii prædicatores nõ tenentur eum in hoc imitari. Sciendum tamen quòd prædicator aliquando bene faceret non accipiendo ſumptus ab his qb. No. bene. prædicat, ſed de labore manuum uiuendo in caſibus ſcilicet illis in quibus Apoſtolus laborabat, ſcilicet ne ſcandalizaret eos quibus prædicabat, qui propter auaritiam dare ſumptus grauabantur: & hanc cauſam ponit ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Nocte ac die laborantes ne quem ueſtrum grauaremus. Item ut ſuo exemplo alij ab ocio retraherentur, vnde ibidem ſubdit non quaſi nos non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus uobis ad imitandum nos. Item ad reprimendum rapacitatem pſeudo Apoſtolorum. Vnde dicit. primæ ad Corinthios vndecimo, Quod autem facio, ut faciã, ut amputem occaſionem eorum qui uolunt occaſionem ut in quo gloriantur tales inueniantur ſicut & nos. Aliquando autẽ malefacerent prædicatores ſi laboribus manuũ ſe implicarent, ſi ſcilicet per laborem à prædicatione retraherentur. Vnde dicit gloſſa Lucæ decimooctauo. Cauendum eſt prædicatori, ne dum occupantur mens ad temporalia minus prædicet æterna. Ideò dicit Auguſtinus in ſupra dicto libro. Quod Apoſtolus dum eſſet Athenis, ubi oportebat eum quotidie prędicare, non operabatur manibus, quod poſtea fecit veniẽs Corinthũ, vbi Iudæis prædicabat ſolo die ſabbati. Prædicantibus enim

non

non ſolùm neceſſarium eſt ut habeant tempus liberum ab occupationibus in quo prædicent, ſed etiam in quo ſtudeant: cùm non habeant ſcientiam ex infuſione ſicut Apoſtoli, ſed continuo ſtudio. Vnde dicit Gregorius in Paſtorali exponens illud Exodi vigeſimoquinto. Vectes ſemper erunt in circulis, &c. Vectes inquit ſemper erunt in circulis, quia nimirùm neceſſa eſt ut qui ad officium prędicationis excubant, à ſacræ lectionis ſtudio non recedant.

Ad octauum ergo dicendum, quod per actionem intelligitur ibi non ſolùm opus naturale, ſed omnia quæ ad actiuam uitam pertinent. Solicitudo autem quæ exhibetur à prædicatoribus circa eos qui prædicant ad actiuam uitam pertinet.

Rationes in contrarium concedo, tamen vltima inducitur præter intentionem. Gloſſa enim dicit ſęcularis negotia eſſe quæ fiunt cauſa pecuniæ colligendę ſine opere manuali, ut per mercationem & huiuſmodi, a quibus ſe debent ſerui Dei penitus abſtinere.

INCIPIT QVODLIBET OCTAVVM.

Sancti Thomæ.

QVÆSTIO I.

QVÆSTIO noſtra circa tria verſatur.

¶ Primò circa ea quæ pertinent ad naturam.

¶ Secundo, circa ea quæ pertinent ad culpam & gratiam.

¶ Tertiò, circa ea quæ pertinent ad pœnam uel gloriam.

Circa primam quærebatur.

¶ Primo, de pertinentibus ad naturam creatam.

¶ Secundò, de pertinentibus ad naturam increatam.

Circa naturam increatam duo quærebantur.

¶ Primò, an ſenarius numerus, ſecundum quem omnes creaturæ dicuntur eſſe perfectæ, ſit creator uel creatura.

¶ Secundo de rationibus idealibus, quæ ſunt in mente diuina: utrum per prius reſpiciunt exemplata, ſcilicet creaturas ratione ſuæ ſingularitatis: vel ratione naturæ ſpecifice.

ARTICVLVS I.

Vtrùm ſenarius prædictus ſit creator.

159 AD primum ſic proceditur. Videtur quòd ſenarius prædictus ſit creatura. Remota enim omni creatura perfectio nõ

1.p.q.41. remanet nisi in creatore: ſed remota omni creatura facta in

ar.3. o vide art.70. operibus ſex dierum remanet perfectio in numero ſenario. Vnde dicit Auguſtinus quarto ſuper Geneſim ad literam. Itaque

& 1.p.q.96. ſi illa non eſſent, ſcilicet opera ſex dierum, perfectus ille eſſet,

ar.3. a. tad 3. ſcilicet ſenarius. Niſi autem ille perfectus eſſet, iſta ſecundum eum perfecta non fierent: ergo ſenarius numerus eſt creator.

¶ 2 Sed dicebat quod Auguſtinus loquitur de ſenario quantum ad ideam ſenarij, quæ eſt in mente diuina. Contra. Sicut remotis omnibus creaturis remanet perfectio in idea ſenarij numeri, ita remanet idea lapidis in mente diuina: ergo in hoc non haberet ſenarius numerus aliquam præeminentiam ad lapidem, quod tamen uidetur eſſe contra intentionem Auguſtini.

¶ 3 Præterea. Illud quod eſt permanentius omni creatura non eſt creatum, ſed creator. Senarius autem numerus eſt permanentior cœlo & terra, quæ tamen uidentur eſſe permanentiſſimæ creaturę, vnde Auguſtinus dicit, quarto ſuper geneſ. ad literã. Facilius eſt cęlum & terram tranſire quæ ſecundum ſenarium numerum fabricata ſunt, quam effici poſſe ut ſenarius numerus non ſuis partibus compleatur: ergo ſenarius non eſt creatura, ſed creator.

Sed contra. Creatoris perfectio non conſiſtit ex partibus: nec eſt in eo aliquid habens partes. Sed ſicut dicit Auguſt. in eo. lib. Inuenimus ſenarium numerum eſſe perfectum ea ratione, quod ſuis partibus compleatur: ergo ſenarius numerus non eſt creator, ſed creatura.

Poté. &. 5. a.9. ad 16. & op^9 55. Reſpondeo dicendum, quòd ſecundum Auicennam in ſua Metaphyſica triplex eſt alicuius naturæ conſideratio. Vna prout conſideratur ſecundum eſſe quod habet in ſingularib. ſicut natura lapidis in hoc lapide, & illo lapide. Alia uerò eſt conſideratio alicuius naturæ ſecundum eſſe ſuum intelligibile: ſicut natura lapidis conſideratur prout eſt in intellectu. Tertia verò

F eſt conſideratio naturæ abſoluta prout abſtrahit ab vtroque eſſe: ſecundum quam conſiderationem conſideratur natura lapidis uel cuiuſcunque alterius, quantum ad ea tantùm quæ per ſe competunt tali naturæ. Harum quidem trium cõſiderationum duæ ſemper vniformiter eundem ordinem ſeruãt. Prior enim eſt conſideratio alicuius naturæ abſoluta, quàm conſideratio eius ſecundum eſſe quod habet in ſingularib. Sed tertia conſideratio naturę, quæ eſt ſecundum eſſe, quod habet in intellectu, non ſemper habet eundem ordinem ad alias conſiderationes. Conſideratio enim naturæ ſecundum eſſe quod habet in intellectu, qui accipit à rebus ſequitur vtranque aliarum conſiderationum. Hoc enim ordine ſcibile præcedit ſcientiã, & ſenſibile ſenſum, ſicut & mouens motum, & cauſa cauſatum. Sed conſideratio naturæ ſecundum eſſe quod habet in intellectu cauſante rem præcedit alias duas conſiderationes. Cum. n. intellectus artificis adinuenit aliquam formam artificiati ipſa

Naturã ſimpliciter cõſideratur & ad ſcdm eſſe vniuer prius quã ſecũdũ eſt particulare. &c.

G natura, ſeu forma artificiati in ſe conſiderata eſt poſterior intellectu artificis, & per conſequens etiam area ſenſibilis quæ talem formam vel per ſpeciem habet. Sicut autem ſe habet intellectus artificis ad artificiata, ita ſe hẽt intellectus diuinus ad omnes creaturas. Vnde vniuſcuiuſque naturæ cauſatæ prima cõſideratio eſt ſecundum quod eſt in intellectu diuino. Secunda vero conſideratio eſt ipſius naturę abſolute. Tertia ſecũdum quod habet eſſe in rebus ipſis, vel in mente angelica. Quarta ſecundum eſſe quod habet in intellectu nostro. Et ideo Dionyſius dicit duodecimo capite de diui. nomi. hunc ordinem aſſignãs, quod primo inter omnia eſt ipſe ſubſtantificator rerum Deus, poſtea verò ipſa dona Dei quæ creaturis exhibent, & uniuerſaliter & particulariter cõſiderata, ut per ſe pulchritudinẽ, per ſe vitã, quã dicit eſſe donũ ex Deo prouenient, ut ipſam naturam uitæ, deinde ipſa participantia uniuerſaliter & particulariter cõſiderata, quæ ſunt res in quibus natura eſſe habet. In his ergo illud quod eſt

H prius ſemper eſt ratio poſterioris, & remoto poſteriori remanet prius, non autem èconuerſo. Et inde eſt quòd hoc quod cõpetit naturæ ſecundum abſolutam conſiderationem eſt ratio quare competat naturæ alicui ſecũdum eſſe quod habet in ſingulari, & non èconuerſo. Ideò enim Sortes eſt rationalis quia homo eſt rationalis, & non èconuerſo. Vnde dato quòd Sortes & Plato non eſſent, adhuc humanę naturę rationalitas competeret. Similiter etiam intellectus diuinus eſt ratio naturæ abſolute conſideratæ & in ſingularibus, & ipſa natura abſolute conſiderata & in ſingularib. eſt ratio intellectus humani & quodammodo mẽſura ipſius. Poſſunt ergo uerba Auguſtini intelligi de ſenario dupliciter. Vno modo ut per ſenarium numerum intelligatur ipſa natura ſenarij abſolutè, cui primo & per ſe competit perfectio, quæ quidem eſt ratio perfectionis eorum quæ ſenarium participant. Vnde remotis oibus quæ ſenario perficiuntur, adhuc perfectio naturæ ſenarii competit, & hoc modo ſenarius nominat naturam creatam. Alio modo poteſt in-

Sorte vel Platone non exiſtente, hõ adhuc è rõnalis.

I telligi ſenarius ſecũdum eſſe quod habet in intellectu diuino, & ſic eius perfectio eſt ratio perfectionis in creaturis inuentæ, quę ſecundum ſenarium ſunt conditæ quibus etiam remotis in prædicto ſenario perfectio remaneret. Sic autem ſenarius non erit creatura, ſed ratio creaturę in creatore, quæ eſt idea ſenarii, & eſt idem ſecundum rem quod diuina eſſentia ratione tantum differens.

Ad primum ergo dicendum, quod remotis omnibus creaturis quæ ſunt factæ in ſenario dierum non dicitur quod perfectio remaneat in ſenario numero quaſi ſenarius numerus aliquod eſſe habeat in rerum natura, nulla creatura exiſtẽte. Sed quia remoto omni eſſe creato remanet abſoluta conſideratio naturæ ſenarij, prout abſtrahit a quolibet eſſe, & ſic attribuitur ſibi perfectio, ſicut remotis omnibus ſingularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribuibilis humanæ naturæ.

K Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut in reb. creatis quędam ſunt magis communes, & quędam magis contractæ. Ita etiam rationes rerum in Deo magis communium ad plura ſe extendunt, minus uerò communium ad pauciora. Et quia vnitas & multitudo ſunt omnibus creatis communia, ideo etiam ratio idealis numeri ad omnes creaturas ſe extẽdit. Vnde dicit Boetius in principio Arithmeticę. Omnia quęcunque à primęua rerum natura conſtituta ſunt numerorum ſpecie videntur eſſe formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis, aut idea non ſe extendit ad omnes creaturas, & ideò ſi ſenarius accipiatur pro idea ſenarij quantum ad hoc adhuc ſenarius erit eminentior lapide, idest, quam idea lapidis, prout ſcilicet ad plura ſe extendit, & iterum perfectio competit ſenario ſecundum naturam ſenarii, non autem lapidis.

Ad tertium dicendum, quòd non eſt intentio Auguſtini dicere, quod ſi cœlum & terra tranſeant, & cęteræ creaturę quod

ſenarius

ſenarius remanet et ſecundum aliquod eſſe creatum, ſed quia A
ſi omnes creaturæ ab eſſe deficerent, remaneret adhuc natura
ſenarij prout abſtrahit à quolibet eſſe huiuſmodi, quod eius
perfectioni competit, ſicut etiam natura humana manebit ta-
lis quod ei competeret rationalitas.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendũ quòd
quamuis in Deo non poſſit eſſe aliquid habens partes, tamen
poteſt eſſe in eo ratio rei habentis partes, & ſic eſt in eo ratio ſe
narij ex partibus conſtituti, & ratio ſuarum partium.

ARTICVLVS II.

Vtrum ideæ, quæ ſunt in mente diuina per prius reſpiciant res quantum ad naturam ſingularem, quàm quantum ad naturam ſpeciei. B

160 CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ideę quę
ſunt in mente diuina per prius reſpiciant res quantũ ad
veri. q. 3. naturam ſingularem, quàm quantum ad naturam ſpeciei: quia
ar. 8. c. vt Aug. dicit in lib. 83. q. ideæ ſunt quædam formæ uel ratio-
nes rerum ſtabiles, quæ in diuina intelligentia continentur, &
cum ipſæ neque oriantur neque intereant, ſecundum eas ta-
men formari dicitur omne quod oriri uel interire poteſt, &
omne quod oritur uel interit ſolum ſingulare eſt, id eſt, quod
generatur & corrumpitur: ergo ideæ per prius reſpiciunt ſin-
gulare.

Sed contra. Cum ideæ ſint formæ exemplares requiritur ad
rationem ideę aſſimilatio ideati ad ipſam. Sed ideatum, id eſt,
res creata magis aſſimilatur diuino exemplari ſecundum for-
mam à qua eſt ratio ſpeciei, quàm ſecundum materiam, quæ
eſt indiuiduationis principium: ergo idea per prius reſpicit na C
turam ſpeciei, quam ſingularitatem indiuidui.

veri. q. 3. Reſpondeo dicendum, quòd cum in mente diuina ſint om-
ar. 1. o. nium creaturarum formæ exemplares, quæ ideæ dicuntur, ſi-
cut in mente artificis formæ artificiatorum, hoc tamen inte-
a. 70. & 2. reſt inter formas exemplares, quæ ſunt in mente diuina & in
d. 18. ar. 9. mente artificis creati, quòd creatus artifex agit ex præſuppoſi-
ar. 143. c. ta materia. Vnde formæ exemplares quæ ſunt in mente eius,
non ſunt factiuæ materiæ quæ eſt indiuiduationis principiũ,
ſed ſolius formæ, à qua ſpecies eſt artificiati, & ideo huius for
mæ exemplares non reſpiciunt directè artificiatum quantum
art. 143. ad indiuiduum, ſed quantum ad ſpeciem ſolum: formæ autẽ
exemplares intellectus diuini ſunt factiuæ totius rei, & quantũ
ad formam & quantum ad materiam, & ideò reſpiciunt crea-
turam, non ſolum quantum ad naturam ſpeciei, ſed etiã quan
tum ad ſingularitatem indiuidui, per prius tamen quantum
ad naturam ſpeciei, quod ex hoc patet. Exemplar enim eſt ad
cuius imitationem fit aliquid. Vnde ad rationem exemplaris D
requiritur quòd ipſa aſſimilatio operis ad exemplar ſit inten-
ta ab agente alias talis aſſimilatio caſu accideret: & non ſecun-
dum rationem exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris in-
cluditur intentio agentis. Ad hoc ergo per prius exemplar re-
ſpicit quòd agens primò intendit in opere. Agens autem qui-
libet principaliter intendit in opere id quod perfectius eſt. na
tura autem ſpecies eſt perfectiſſimum in unoquoque indiui-
duo: per ipſam enim duplex imperfectio perficitur, imperfe-
ctio ſcilicet materiæ quæ eſt ſingularitatis principium, quæ cũ
ſit in potentia ad formam ſpeciei perficitur, quando naturam
ſpeciei cõſequitur: & iterum imperfectio formæ generalis, quæ
ſe habet ad differentias ſpecificas in potẽtia, ut materia ad for-
mam: unde ſpecies ſpecialiſſima eſt primò in intentione natu
1. p. q. 85. ræ: ut patet per Auic. in principio ſuæ metaph. Non enim natu
ar. 3. ad 1. ra intendit principaliter generare Sortem, alias deſtructo Sor-
& 4. & q. te ordo & intentio naturæ periret. Intendit autem in Sorte ge- E
90. ar. 1. c. nerare hominem. Similiter non intendit principaliter genera
& veri. q. re animal: alioquin quieſceret eius actio, quando ad naturam
3. art. 8. c. animalis perduxiſſet: cum tamen in indiuiduo generato prius
& po. q. compleatur natura animalis quam hominis, ut patet in 16. de
10. art. 4. animalibus Non autem prius eſt homo quàm hic homo. Vn
ad 12. de exemplar quod eſt in mente diuina primò naturam ſpeciei
anima ar reſpicit in qualibet creatura.
tic. 10. AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd id quod eſt primum in
intentione eſt ultimum in executione. Vnde quamuis natura
primò intendat generare hominem: per prius tamen genera-
tur hic homo. Non enim homo generatur niſi per hoc quòd
hic homo generatur: & propter hoc etiam in diffinitione ideæ
dicitur, quòd ſecundum eas oritur omne quod oritur quantũ
ad uiam executionis, in qua ſingularia ſunt primum.

¶ Secundum quòd in contrarium obijcitur conceditur.

QVAESTIO II.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad naturã creatam.

¶ Et primò de his quæ pertinent ad animam humanam.

¶ Secundò de his quæ pertinent ad corpus.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, utrum anima accipiat ſpecies quibus cognoſcit à rebus quę ſunt extra eam.

¶ Secundò quomodo charitas, uel quilibet alius habitus à non habente cognoſcatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima accipiat ſpecies à rebus, quæ ſunt extra eam.

AD primum ſic proceditur. Videtur ꝙ anima non accipiat
ſpecies à rebus, quæ ſunt extra eam. Dicit enim Aug. 12. ſu 161
per Gene. Imaginem corporis non corpus in ſpiritu, ſed ipſe 1. p. q. 80.
ſpiritus in ſeipſo facit celeritate mirabili: non autem eam in ſe ar. 3. & 4.
ipſo faceret ſi à rebus exterioribus eam acciperet: ergo anima & vero. q.
non accipit à rebus ſpecies, quibus cognoſcit. 10. a. 6. 2.

¶ 2 Præterea. Eius ſolius eſt dimenſionem à re dimenſionata di. 3. q. 2.
abſtrahere, cuius eſt dimẽſionem corporibus dare, ꝙ eſt ſolius art. 1. c. &
creatoris. Sed ad hoc ꝙ ſpecies à rebus accipiatur in anima, opor ad 2.
tet quod ab ipſa ſpecie dimenſiones ſeparentur: quia in rebus
extra animam habent eſſe dimenſionale, nõ autem in anima,
maximè quantum ad intellectum. Ergo anima non poteſt acci
pere ſpecies à rebus ſenſibilibus.

C In contrarium uidetur eſſe tota philoſophorum doctrina
quæ ſenſum à ſenſibilibus, imaginationem à ſenſu, intellectũ
à phantaſmatibus accipere fatetur.

Reſpondeo dicendũ, ꝙ aĩa humana ſimilitudines rerũ qui-
bus cognoſcit accipit à rebus illo modo accipiendi, quo patiens
accipit ab agente, quod non eſt intelligendum quaſi agens in-
fluat in patiens eandẽ numero ſpeciem quam habet in ſeipſo:
ſed generat ſui ſimilẽ educendo de potẽtia in actũ: & per hunc art. 6. c. &
modũ dr̃ ſpecies coloris deferri à corpore colorato ad uiſum. ar. 162. ad
Sed in agentib. & patientibus diſtinguendũ eſt. Eſt. n. quoddã 3.
agens quod de ſe ſufficiens eſt ad inducendum formã ſuã in ar. 123. c.
patiens, ſicut ignis de ſe ſufficit ad calefaciendum. Quoddam
uerò agens eſt quod nõ ſufficit de ſe ad inducendã formã ſuã
in patiens, niſi ſuperueniat aliud agẽs, ſicut calor ignis non ſuf-
ficit ad cõplendum actionem nutritionis, niſi per uirtutẽ aĩæ
nutritiuæ: unde uirtus animæ nutritiuæ eſt principaliter agẽs,
calor uerò agens inſtrumẽtaliter. Similiter ẽt eſt diuerſitas ex
D parte patientiũ. Quoddã enim eſt patiens, quod in nullo coo- 1. p. 115.
peratur agenti, ſicut lapis cũ ſurſum proijcitur, uel lignũ cum ex ar. 1. ad 5
eo fit ſcamnum. Quoddã uerò patiens eſt quod cooperatur agen & q. 118.
ti, ſicut lapis cum deorſum proijcitur: & corpus hominis cum ar. 1. ad 3.
ſanatur per artem: & ſecundũ hoc res quæ ſunt extra animam & por. q.
tripliciter ſe hñt ad diuerſas animæ potentias: ad ſenſus enim 3. ar. 8. ad
exteriores ſe habent, ſicut agentia ſufficientia quib. patientia 13. & art.
non cooperantur, ſed recipiunt tantum: ꝙ aũt color per ſe nõ 9. ad 5. &
poſſit mouere uiſum niſi lux ſuperueniat, non eſt contra hoc 2. ad no-
quod dictum eſt quia iam color ꝙ lux inter ea quæ ſunt extra num.
animã computantur. Senſus aũt exteriores ſuſcipiunt tantũ à
rebus per modum patiendi, ſine hoc ꝙ aliquid cooperentur ad
ſui formationem: quamuis iam formati habeant propriã ope-
rationem, quæ eſt iudicium de proprijs obiectis, ſed ad imagi-
nationem res quæ ſunt extra animam comparantur ut agẽtia
ſufficientia. Actio. n. rei ſenſibilis nõ ſiſtit in ſenſu, ſed ulterius 1. p. q 78.
E pertingit uſq; ad phantaſiam ſiue imaginationẽ: tñ imagina- ar. 1. ad 2
tio eſt patiens quod cooperatur agenti. Ipſa. n. imaginatio for- ſin.
mat ſibi aliquarũ rerum ſimilitudines, quas nunquã ſenſu per
cepit: his ũ quæ ſenſu recipiuntur cõponendo ea & diuidendo,
ſicut imaginamur montes aureos, quos nũquam uidimus ex ad 1. hu-
hoc ꝙ uidimus aurũ & montes. Sed ad intellectũ poſſibilẽ com ius & art.
parantur res ſicut agentia inſufficientia. Actio enim ipſarũ re- 102. ad 2.
rum ſenſibilium nec ẽt in imaginatione ſiſtit, ſed phantaſma- 1. p. q. 78.
ta ulterius mouẽt intellectum poſſibilem, non aũt ad hoc ꝙ ex art. 4. c. &
ſeipſis ſufficiant, cum ſint in potentia intelligibilia: intellectus q. 84. a 6.
autem non mouetur niſi ab intelligibili in actu. Vnde oportet ad 2. & ve
ꝙ ſuperueniat actio intellectus agentis, cuius illuſtratione phã ri. q. 8. at.
taſmata ſiunt intelligibilia in actu ſicut illuſtratione lucis cor- 5. & 9. c.
poralis ſiũt colores uiſibiles actu & ſic patet ꝙ intellectus agẽs Intellect⁹
eſt principale agens quod agit rerũ ſimilitudines in intellectu agens ad
poſſibili: phãtaſmata aũt quæ à reb. exteriorib. accipiũtur ſunt qd eſt ne
quaſi agẽtia inſtrumentalia; intellectus. n. poſſibilis cõparatur ceſſarius.
ad res,

ad res, quarum notitiam recipit, ſicut pariês quod cooperatur agenti. Multò.n. magis poteſt intellectus formare quidditatem rei quæ non cecidit ſub ſenſu, quàm imaginatio.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd ſi verbum Auguſtini referatur ad intellectum, ſic planum eſt quòd res non faciunt ſui ſimilitudinem in intellectu poſſibili principaliter, ſed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem faciunt quidem, ſed non ſolum quia ipſa imaginatio cooperatur, ut dictum eſt. In ſenſu autem facit corpus ſui ſimilitudinem ſufficienter & ſolum: ſed de hoc non loquitur Auguſtinus, quia ſenſum contra ſpiritum diuidit, ſiue corporalem uiſionē contra ſpiritualem.

Ad ſecundum dicendum, quòd ratio iſta procedit ac ſi illa eadem ſpecies numero quæ eſt in rebus, uel in imaginatione poſtmodum fieret in intellectu: ſic enim oporteret quod auferrētur ab ea dimenſiones. Et hoc patet eſſe falſum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum habens charitatem eam cognoſcat per ſpeciem.

161 & in ord. 162. 3. di. 17. q. 1. a. 4. o. & 3. di. 23. q. 1. art. 1. o. & ad 2.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non habens charitatem eam cognoſcat per ſpeciem. Omne enim quod cognoſcitur, cognoſcitur uel per eſſentiam, uel per ſui ſimilitudinem. Sed charitas à non habente non cognoſcitur per ſui eſſentiam, quia non eſt eſſentialiter in eo: ergo ſi cognoſcitur à non habente, cognoſcitur per ſui ſimilitudinem.

¶ 2 Præterea, Aliquis habens charitatem aliquo modo cognoſcit eam ſe habere ad minus per coniecturam uel per reuelationem: & ſimiliter poſtquam eam amiſerit, poteſt recordari ſe eam habuiſſe, quod eſſe non poteſt niſi per eius ſpeciem in memoria reſeruatam: ergo charitas à non habente qui prius eam H habuit per ſui ſimilitudinem cognoſcitur: & eadem ratione à quolibet alio non habente.

¶ 3 Præterea, Dicit Auguſtinus decimo cōfeſſionum. Hoc modo ſe habet memoria ad intelligentiam ſicut uenter animalis ruminantis ad os, quia ſicut id quod eſt in uentre animalis reducitur ad os: ita quod eſt in memoria reducitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conſeruatur charitas per ſui ſimilitudinem & ab intelligentia capietur per ſimilitudinem.

Apoſtol°. Sed contra eſt, quod Auguſtinus dicit ſecundo ſuper Geneſim, & habetur in Gloſſa ſecunda ad Corinthios duodecimo. Quod intellectualis viſio eſt earum rerum quæ non habēt ſpecies ſibi ſimiles quæ non ſunt quod ipſæ & inter huiuſmodi ponit charitatem: ergo charitas non poteſt cognoſci per ſui ſimilitudinem, ſed ſolum per eſſentiam.

Reſpondeo dicendum, quòd duplex eſt cognitio charitatis. Vna qua cognoſcitur quid eſt charitas, Alia qua charitas percipitur: ut cum aliquis cognoſcit ſe habere charitatem, quod pertinet ad cognitionem an eſt. Prima quidem cognitio charitatis I eodem modo competit habenti & non habenti. Nam intellectus humanus natus eſt rerum quidditatem comprehendere, in quibus cognoſcendi naturaliter præcedit, ſicut in cognoſcendis concluſionibus complexis. Inſunt enim nobis naturaliter quædam principia prima complexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoſcēdum in actu concluſiones, quæ in prædictis principijs potentialiter continentur ſiue per inuentionem propriam, ſiue per doctrinam alienam, ſiue per reuelationem diuinam, in quibus omnibus modis cognoſcendi homo iuuatur ex principijs naturaliter cognitis. Vel ita quòd ipſa principia cognita ad cognitionem acquirendam ſufficiāt adminiculantibus ſenſu & imaginatione: ſicut cum aliquam cognitionem acquirimus per inuentionem, uel doctrinam. Vel ita quòd principia prædicta ad cognitionem acquirendam nō K ſufficiant: nihilominus tamen in huiuſmodi cognoſcendis principia dirigunt inquantum inueniuntur non repugnare principijs naturaliter cognitis, quod ſi eſſet intellectus nullo modo eis aſſentiret: ſicut non poteſt diſſentire principijs. Et ſimiliter in intellectu inſunt nobis etiam naturaliter quædā conceptiones ab omnibus notæ: ut entis, unius, boni, & huiuſmodi à quibus eodem modo procedit intellectus ad cognoſcendū quidditatem uniuſcuiuſque rei, per quem procedit à principijs per ſe notis ad cognoſcendas cōcluſiones, & hoc uel per ea quę quis ſenſu percipit: ſicut cum per ſenſibiles proprietates alicuius rei concipio illius rei quidditatem, uel per ea quæ ab alijs quis audiuit: ut cum laicus qui neſcit quæ ſit muſica, cum audit aliquam artem eſſe per quam diſcit canere, uel pſallere, concipit quidditatem muſicæ: cum ipſe præſciat quid ſit ars, & quid ſit canere: aut etiam per ea quæ ex reuelatione habentur: ut eſt in his quæ fidei ſunt. Cum enim credimus aliquid eſſe in nobis diuinitus datum, quo affectus noſter Deo unitur, conci-F pimus charitatis quidditatem, intelligentes charitatem eſſe donum Dei quo affectus Deo unitur: præcognoſcentes tamen quid ſit donum, & quid affectus, & quid unio. De quibus etiam quid ſint ſcire non poſſumus, niſi reſoluendo in aliqua prius nota, & ſic quouſque perueniamus uſque ad primas conceptiones humani intellectus, quæ ſunt omnibus naturaliter notæ. Et quia naturaliter cognitio eſt quædam ſimilitudo diuinæ ueritatis menti noſtræ impreſſa: ſecundum illud Pſal. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Ideò dicit Augu. decimo de trinitate, quod huiuſmodi habitus cognoſcuntur in prima ueritate. Ipſa autem conceptio charitatis, quam intellectus format modo prædicto, non eſt ſolum ſimilitudo charitatis ſicut ſpecies rerum in ſenſu, uel imaginatione: quia ſenſus & imaginatio nunquam pertingunt ad cognoſcendum naturam rei, ſed ſolummodo accidentia quæ circunſtant eam, & ideò ſpecies quæ ſunt in ſenſu, uel imaginatione non repræſentant naturā rei, ſed accidentia eius tantum: ſicut ſtatua repræſentat hominem quantum ad accidentia. Sed intellectus cognoſcit ipſam naturam & ſubſtantiam rei. Vnde ſpecies intelligibilis eſt ſimilitudo ipſius eſſentiæ rei, & eſt quodammodo ipſa quidditas & G natura rei ſecundum eſſe intelligibile, non ſecundum eſſe naturale, prout eſt in rebus, & ideo omnia quæ non cadunt ſub ſenſu & imaginatione, ſed ſub ſolo intellectu cognoſcuntur per hoc quod eſſentiæ, uel quidditates eorū ſunt aliquo modo in intellectu. Et hic eſt modus, quo charitas cognoſcitur cognitione quidem tam ab habente charitatem quàm à non habente. Sed ſecundum alium modum cognoſcendi charitatem neq; charitas, neq; aliquis habitus ſiue potentia percipitur à noſtro intellectu niſi per hoc quod actus percipiuntur, ut per Philoſophum decimo Ethicorum. Actus autem charitatis, uel alterius habitus eliciuntur ab ipſa charitate, uel ab alio habitu per propriam eſſentiā charitatis, uel alterius habitus, & per hunc modum dicitur aliquis ſe cognoſcere habere charitatem, uel aliū habitum per ipſam eſſentiam habitus ſecundum eſſe naturale, quod habet in rerum natura, & non ſolum in intellectu. Sicut autem nullus poteſt cognoſcere charitatem niſi charitatē habens, quia actus charitatis & aliarum uirtutū præcipuè conſiſtunt in motibus interioribus qui nō poſſunt eſſe cogniti niſi operanti, niſi quatenus manifeſtantur ex actibus exterioribus & ſic per quandam coniecturam aliquis non habens charitatē poteſt percipere alium charitatem habere. Hoc autem dico ſupponendo quod aliquis poſſit ſcire ſe habere charitatē, quod tamē non puto eſſe uerum: quia in actibus ipſius charitatis non poſſumus ſufficienter percipere, quod ſint à charitate eliciti propter ſimilitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

Pſal. 4. at. 201. o.

1. p. q. 57. ar. 1. ad 2 & 3. p. q. 6. a. 7. & 4. d. 49. q. 2. ar. 7. ad 6. 22. q. 7. ar. 1. c. & ve ri. q. 1. ar. 12. & q. 10 ar. 4. ad 1. & 2. q. 12. art. 12. ad 12.

qualiter quis cognoſcat ſe charitatem habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in non habente charitatem non ſecundum eſſe naturæ, ſed ſecundum eſſe intelligibile eſt eſſentia charitatis.

Ad ſecundum dicendum, quod poſtquam aliquis deſinit hēre I charitatem ſecundum eſſe naturale charitatis, adhuc charitas in ipſo manet ſecundum eſſe intelligibile, & ſic poteſt ſciri quid ſit charitas. Manent etiā in memoria eius actus charitatis, quos etiam facit in memoria ſenſibili propter actus ſenſibiles charitatis, qui utiq; manent ſecundum ſui ſimilitudinē, ſicut & cætera ſenſibilia: & ex his aliquis memoratur ſe habuiſſe charitatē.

Ad tertium dicendum, quod illud quod eſt in memoria redit ad intelligentiā: non itaque eadem ſpecies numero quæ eſt in memoria, poſtmodū fiat in intellectu: ſed per illū modum loquēdi, quo phantaſmata dicuntur fieri in intellectu, ut dictum eſt.

Margin notes, left column: at. 64. c. & 22. q. 5. a. 4. ad 3. & q. 8. art. 1. ad 1. 2. d. 24. q. & a. 4. ad 3. veri. q. 16. a. 1. c. & q. 17. a. 1. ar. 1. p. q. 117. art. 1. c. & p. q. 9. art. 4. ad 1. Ma. q. 3. art. 3. c. & q. 16. art. 7. ad 18. 1. p. q. 5. at. 2. c. & q. 11. art. 3. ad 4.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ.

DEINDE quæritur de his quæ pertinēt ad corpus humanum: utrum alimentum conuertatur in ueritatem humanæ naturæ. Et uidetur quod non: quia in corpore humano id quod eſt de ueritate humanæ naturæ eſt caro, uel os ſecundum ſpeciem. Sed alimentum non conuertitur in id quod eſt ſecundū ſpeciem, ſed in id quod eſt ſecundum materiam: ut uidetur dicere philoſophus in primo de generatione. (Tex. c. 35.) ergo alimentum non conuertitur in ueritatem humanæ naturæ.

162 4. diſ. 44. q. 1. ar. 2. q. 4. o. & 2. d. 30. q. 2. ar. 2. o.

¶ 2 Præterea, id quod eſt de ueritate humanæ naturæ oportet quòd ſemper in homine maneat, alias non remaneret homo idem numero. Sed illud quod generatur ex alimento non ſemper manet, imò fluit & refluit, ut patet ex primo de generatione, ergo quod generatur ex alimento non eſt de ueritate humanæ naturæ.

¶ 3 Præt.

¶3 Præt. Auguſt. dicit, quòd nos fuimus in Adam dupliciter, A ſcilicet ſecundum ſeminalem rationem & ſecundum corpulentam ſubſtantiam, Chriſtus autem fuit in eo ſecundum corpulentam ſubſtantiam, & non ſecundum ſeminalem ratione͂, id autem quod ex alimento generatur in nobis non fuit in Adam, ergo illud quod eſt de veritate corpulentæ ſubſtantię noſtrę non eſt ex alimento generatum.

¶4 Sed dicebat quòd corpulenta noſtra ſubſtantia fuit in Adam originaliter, & non eſſentialiter. Sed contra. Semen originem rei importat. Si ergo dicimus in Adam fuiſſe ſecundum corpulentam ſubſtantiam originaliter tantùm, tunc idem erit eſſe ſecundum corpulentam ſubſtantiam & ſecundum ſeminalem rationem, quod eſt falſum: ergo idem quod prius.

Sed contra eſt, quod dicitur in 2. de anima (Tex. c. 45.) Alimentum eſt potentia tale quale eſt illud quod nutritur. Sed q͂d eſt potentia aliquale in illud conuerti poteſt, ergo alimentum conuerti poteſt in illud quod nutritur, ſed illud quod nutritur eſt id quod eſt de veritate humanæ naturæ: ergo alimentum conuertitur in id quod eſt de ueritate humanæ naturæ.

¶ Præte. Semen ex quo fit generatio maximè videtur ad veritate͂ humanæ naturæ pertinere, ſed ſemen ſecundum Philoſophum in decimoquinto de animalibus eſt de ſuperfluo alimenti. Ergo alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

Reſpondeo dicendum, quòd ad huius quæſtionis euidentia͂ oportet primò videre quid ſit veritas humanæ naturæ. Veritas autem vniuſcuiuſque rei, ut dicit Auicenna in ſua Metaph. nihil eſt aliud quàm proprietas ſui eſſe, quod ſtabilitum eſt ei: ſicut illud quod propriè habet eſſe auri atting͂es ad terminos ſtabilitos naturæ auri dicitur eſſe verè aurum. Vnumquodq; autem propriè habet eſſe in aliqua natura, per hoc quod ſubſtat completæ formæ propriæ illius naturæ a qua eſt eſſe, & cõ ſpeciei in natura illa: vnde illud pertinet ad veritatem vniuſcuiuſque rei, quod eſt completiuum illius rei per formam, & pertinet directè & per ſe ad completionem illius rei: tã enim in naturalibus quàm in artificialibus inueniuntur quædam, in quibus conſiſtit principaliter ratio rei: alia autem quæ ſunt ordinata ad horum cõſeruationem, & meliorationem, ſicut ſtipes, & fructus per ſe pertinent ad complementum arboris, vñ ſunt de ueritate naturæ ipſius. Folia autem ſunt quodammodo ordinata ad fructuum conſeruationem, & quantùm ad hoc non uidentur eſſe de veritate naturæ arboris principaliter. Similiter ratio gladij conſiſtit in ferro & acumine eius: vagina aute͂ eſt ad gladij conſeruationem: vnde ſi gladius eſſet res naturalis, ferrum eſſet de veritate naturæ eius, non autem vagina. Sic autem de ueritate humanæ naturæ eſſe dicimus illud, quod p ſe pertinet ad perfectionem humanæ naturæ completæ participans formam ſpeciei: illud autem non eſt de ueritate humanę naturæ in homine, quod eſt ordinatum quodammodo ad hominis conſeruationem, uel meliorationem quamcunque. Scie͂dum eſt ergo, quòd natura humana poteſt dupliciter conſiderari, uel ſecundum totam ſpeciem humanam, uel ſecundum eſſe quod habet in hoc indiuiduum ſecu͂dum hoc inueniuntur in præſenti quæſtione tres opiniones. Quidam enim dicunt, quòd alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ, neque ſecundum ſpeciem, neque ſecundum indiuiduum. Dicu͂t enim quòd tota materia, quæ nata eſt eſſe ſub ſpecie humanæ naturæ fuit in corpore Adæ: nec aliqua alia materia poteſt fieri uerè ſubſtans humanæ ſpeciei, & ex illa materia ea qua corpus primi hominis conſtabat fuerit aliqua pars deciſa, q̃ quidem per multiplicationem quandam ſine additione exterioris materiæ augmentata eſt in tantum quòd peruenit uſq; ad perfectam & completam quantitatem in corpore Seth. Ex quo iterum aliquid deciſum eſt in formationem corporis filij ſui, & prædicto modo multiplicatum: & ſic totum humanum genus multiplicatum eſt ex illa materia quæ fuit in corpore primi hominis ſine alicuius extrinſeci additione: illud autem q͂d ex alimento generatur eſt neceſſarium nobis ad conſeruatione͂ illius humiditatis, quæ eſt de ueritate humanæ naturæ: ut ſcilicet calor naturalis habens aliquid aliud quod conſumat, ſcilicet humiditatem ex alimento generatam quaſi accidentalem non conſumat humiditatem quæ eſt de veritate humanæ naturæ, ſicut artifices apponunt plumbum argento, vt videlicet in conflatorio conſumatur plumbum & argentum non conſumatur ab igne, vnde in reſurrectione quando ueritas humanæ naturę erit inconſumptibilis, alimento non indigebimus, nec reſurget in nobis aliquid quod ex alimento ſit generatum, ſed ſolum id quod fuit in Adam. Sed inco͂ueniens uidetur huiuſmodi poſitio propter duo, quantum ad præſent pertinet: quia eiuſdem rationis eſt formam aliquam nihil amittere de materia ſubiecta, & nihil de nouo acquirere: cuius ſubſtantiæ & naturæ nihil accreſcit nec deperit. Cõſtat autem quòd aliqua materia quæ erat ſubſtans humanæ naturæ deſinit eſſe humanæ naturæ ſubſtã: ſicut patet in morte uniuſcuiuſq; hominis. Vnde niſi aliqua materia de nouo adderetur humanæ naturæ, ſequeretur quòd minus eſſet modo id quod eſt de ueritate naturæ humanæ in actu, quam tempore Adæ: & ſic natura ſpeciei non perfectè ſaluaretur per generationem. Secundò, quia iſta mutatio, quam multiplicationem dicunt, nullo modo eſt ſecu͂dum eſſentiam ipſius materiæ, ſed ſolummodo ſecundu͂ quantitatem, uel dimenſiones ei accidentes. Non enim dicunt quòd aliquid materiæ de nouo per eſſentiam creetur uel aliunde addatur, ſed quòd illa eadem materia quæ prius erat minor, poſteà ſiat maior, nihil autem eſt aliud rarefieri & condenſari q̃ mutari eandem materiam de magnis dimenſionibus in paruas, & econuerſò. Vnde ſequeretur ſecundum prædictam poſitionem, quòd illud quod eſt de ueritate humanæ naturę ſemper rarefieret per continuam generationem & augmentatio- B nem: & tantùm quantùm ſuſtinere non poſſet. Eſſet enim iam illud q͂d eſt de ueritate humanæ naturæ, innumerabiliter magis rarum quàm ignis, quod patet eſſe falſum. Et ideo alia opinio dicit, quòd alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ, primò & principaliter ſecundum ſpeciem: non autem ſecundum indiuiduum, niſi ſecu͂dariò. Dicunt enim, quòd in vnoquoque indiuiduo humanæ ſpeciei illud primò & principaliter eſt de ueritate humanę naturæ quod à parentib. traxit: & hoc uocatur à Philoſopho caro & os ſecu͂dum ſpeciem quæ ſemper manent: ſed quia illud cum ſit modicum nõ ſufficeret ad perfectam quantitatem debitam humanæ naturæ ſine additione, ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur non ſolùm ad hoc quòd conſeruetur illud quod fuit à primis pare͂tibus acceptum: ut dicebat prima opinio, ſed ad hoc quòd cõpleatur ex huiuſmodi addito perfecta quantitas: & ſic illud q͂d ex alimento generatur non eſt de ueritate humanæ naturæ in C hoc indiuiduo principaliter: ſed tantùm ſecundariò, inquantùm eſt neceſſarium ad quantitatem debitam. & hoc nominat philoſophus carnem & os ſecundum materiam quę fluit & refluit: ſed tamen ex hoc aliqua pars ſeminaliter tranſit in prole͂ per generationem, & efficitur principaliter de veritate humanæ naturæ in ipſo cum admixtione alicuius quod fuit principaliter de veritate humanę naturę in patre, vt quidam uolunt, uel ſine admixtione eius ut alij dicunt, quod eſt magis conſonum dictis philoſophi in decimoquinto de animalib. qui vult ſperma totaliter eſſe de ſuperfluo alimenti: & ſic illud quod generatur ex alimento non poteſt eſſe quod ſit principaliter de ueritate humanæ naturæ principaliter in alio eiuſdem ſpeciei, ſcilicet in filio ipſius. Et ſecundum hanc opinionem dicunt, q͂ illud q͂d eſt principaliter de veritate humanæ naturæ in vnoquoque totum in ipſo reſurget: non autem totum quod ex alimento generatur, ſed ſolùm quantum ſufficit ad completione͂ D quantitatis, cum propter completionem quantitatis tantùmmodo ad ueritatem humanæ naturę aliqualiter pertineat, & hæc opinio conſonat ſententiæ Alexand. commen. qui exponit carnem ſecundum ſpeciem quam philoſophus dicit ſemper manere, eſſe illud quod a parentibus trahitur: carnem uerò ſecu͂dum materiam illud quod ex alimento generatur, quæ fluit & refluit. Sed hanc opinionem commentator Auerroys reprobat in tractatu, quem fecit ſuper librum de generatione. Cum. n. illud quod ex alimento generatur nutriat, inquantum eſt potentia caro, & augeat, inquantum eſt potentia quanta caro, ut dicitur in 2. de anima. Illud quod generatur ex alimento poſtquã receperit ſpeciem carnis, efficitur unum cum illo quod prius inerat, quia in fine conuerſum iam eſt ſimile: vnde nõ videtur eſſe aliqua ratio quare calor naturalis aliquid poſſit conſumere de illa humiditate carnis, quæ ex alimento generatur, & nõ de humiditate quę à parentibus trahitur, nec poſſet aliquo neceſſario modo aliud probari. Et ideo tam illud quod eſt à pare͂- E tibus acceptum, quam illud quod eſt ex alimento generatum ęqualiter ſe habet ad hoc quòd maneat uel conſumatur per calorem naturalem, & ad hoc quòd reſtauretur per nutrimentu͂ quod eſt fluere & refluere: & ſic æqualiter pertinet ad veritate͂ humanę naturę quod generatur ex alimento, & quod à parentibus trahitur. Et ſecundum hoc eſt tertia opinio, quòd alime͂tum conuertitur in id quod eſt principaliter de ueritate humanæ naturę, & quantùm ad ſpeciem, & quantùm ad indiuiduu͂. Ponit enim hęc opinio, quòd utroque, ſcilicet & quod ex alime͂to generatur, & quod à parentibus trahit indifferenter & ęqualiter forma humana perficitur, & utrumque indifferenter manet uel conſumitur: manet quidem ſecundum ſpeciem, cõſumitur autem & reſtauratur ſecundum materiam: ſicut in aliqua republica diuerſi homines numero ad communitate͂ pertinent quibuſdam morientibus, & alijs in locum eorum ſuccedentibus, & ſic non manet una reſpublica ſecundum materiã, quia ſunt alij, & alij homines: manet tamen vna numero quantum.

Auice͂na.
vñ 2. d. 30
q. 1. a. 2. c. o.

4. d. 44. q.
1. a. 2. q. 4.
c. 1. oppo.

Reprobatio opin.

Hęc opi. e͂ cõformis Alexãdri dictis.

Hãc Auerrois reprobat.

1. p. q. 119. art. 1. c. & 2. d. 30. q. 2. art. 1. c.

tum ad ſpeciem ſiue formam propter ordinis unitatem in officiis diſtinctis: ita etiam in corpore humano manet caro & os, & vnaquæque partiũ eadem numero quantùm ad ſpeciẽ & formam quæ conſideratur in determinato ſitu & uirtute & figura: non autem manet quantùm ad materiam: quia illa materia carnis in qua talis forma erat, prius conſumpta eſt, & alia in locum ei ſucceſſit, ſicut patet de igne qui continuatur ſecundùm eandem formam & modũ per hoc, quòd conſumptis quibuſdam lignis alia ſupponuntur quæ ignem ſuſtinent. Et ſecũdum hanc opinionem de vtroque prædictorum indifferenter, ſcilicet generato ex alimento, & à parentibus tracto tantùm reſurget, quantùm eſt neceſſarium ad ſpeciem & quantitatem debitam humani corporis.

4. d. 44. q. 1. art. 1. q. 5. 0.

Et hæc opinio mihi uidetur cæteris probabilior. Secundum ergo hanc opinionem ad primum dicendum, quòd diſtinctio Philoſophi, qua diſtinguit carnem ſecundum ſpeciem, & ſecũdum materiam non eſt ſic accipienda, quòd alia ſit caro quæ dicitur ſecundùm ſpeciem, ſ. à parentibus tracta: & alia quę ſit ſecundùm materiam ex alimento generata, ſed vna & eadẽ caro ſignata poteſt conſiderari & ſecundum ſpeciem, quam habet, & ſecundum materiam. Et quòd hic ſit intellectus Philoſophi, patet ex hoc quòd ipſe dicit ibidẽ, quòd hoc modo diſtinguitur caro, ſecundum ſpeciem, & ſecundum materiam, ſicut vnumquodque habentium ſpeciem in materia. In alijs autem habentibus ſpeciem in materia, ſicut eſt lapis & ferrum, & huiuſmodi non habet locum prima diſtinctio, ſed ſecunda, vt per ſe patet. Et ideo dicendum eſt quod alimentum conuertitur in carnem quæ eſt ſecundum ſpeciem, id eſt quæ habet ſpeciem, non, tamen ita quòd alimentum fiat ſpecies carnis, ſed fit carnis materia, ratione cuius poteſt dici quòd conuertitur in carnem quantum ad materiam, & non quantum ad ſpeciẽ.

art. 80. & 4. d. 44. q. 1. art. 2. q. 4. 5.

3. opin. tenet, ſcdm quam ſoluit ad 1.

Ad ſecundum dicendum, quòd ueritas humanæ naturæ & cuiuſlibet alterius rei eſt à ſpecie, & ideo eũ id quod eſt in homine maneat ſecundum ſpeciem, quamuis non maneat ſecũdum materiam: nihilominùs veritas humanæ naturæ manere dicitur, nec deſinit eſſe idem homo numero propter mutationem quæ eſt ſecundum materiam, quia non tota materia ſimiliter à forma abſtrahitur, ut alia tota ſimul formam accipiat. Hæc enim generatio eſſet & corruptio: ſicut ſi totus ignis vnus extingueretur, & alius totus accenderetur: ſed aliqua pars materiæ conſumitur, & alia in locum eius ſubſtituitur, quæ efficitur vna materia cum præexiſtenti, per hoc quòd ei adiungitur ad ſuſtinendam eandem formam humani corporis, ſicut ſi vnum lignum ignis conſumat, & aliud loco eius apponatur, erit idem ignis numero.

1. p. q. 119 ar. 1. ad 5.

Ad tertium dicendum, quòd ad conceptionem humani corporis duo concurrunt, ſcilicet materia ex qua formatur conceptum, & iterum uis formatiua quæ conceptum format, quorũ primum Auguſti. uocat corpulentam ſubſtantiam, ſecundum vero ſeminalem rationem. Dicimus ergo ſecundum utrumq; iſtorum fuiſſe in Adam originaliter, inquantum ſcilicet materia concepti præparata eſt per uirtutem generatiuam matris. Vis autem formatiua eſt in ſemine patris. Et utrumque iſtorũ reducitur in Adam ſicut in primam originem, à qua humanã naturam traxerunt virtutes conſequens. Corpus autem Chriſti formatum fuit per virtutem ſpiritus ſancti actiuã. Sed materiam miniſtrauit mater, quia ex puriſſimis ſanguinibus virginis conceptus eſt, vt Damaſc. dicit. Et ideo non fuit in Adam ſecundum ſeminalem rationem: ſed ſecundum corpulentã ſubſtantiam: non tamen ita quòd eadem numero quæ eſt in nobis, & fuit in Chriſto, fuerit in Adam.

Et per hoc patet reſponſio ad conſequens.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam, vel gratiam.

¶ Et primò, quærebatur de his quæ pertinent ad gratiam.
¶ Secundò, de his quæ pertinent ad culpam.
¶ Quantùm ad pertinentia ad gratiam quærebatur.
¶ Primò, de his quæ pertinent ad prælatos tantùm.
¶ Secundò, de his quę pertinent ad omnes communiter.
¶ Quantùm autem ad prælatos quærebantur duo.
¶ Primò de electione prælatorum: vtrùm. ſ. ſit neceſſe ſemper eligere meliorem, vel ſufficiat eligere bonum.
¶ Secundò de honore exhibendo prælatis, vtrùm ſcilicet mali prælati ſint honorandi.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm neceſſe ſit ſemper eligere meliorem.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd neceſſe ſit ſemper eligere meliorem. Dicitur enim 4. Regum. Eligite meliorẽ, F & eum ponite ſuper ſoliũ patris ſui: ergo multò fortiùs in ſpiritualibus officiis meliores pręeligendi ſunt.

¶ 2 Præt. Primę ad Tim. tertio ſuper illud. Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, dicit gloſſ. Talis eligatur pontifex, cuius comparatione cæteri grex dicantur, ergo oportet in epiſcopũ ſemper eligere meliorem.

art. 92. ad 12. & 130. 0. & ar. 84 Apoſto.

¶ 3 Præter. Leo Papa dicit. Ille qui melior eſt in presbyteris & diaconibus in epiſcopum eligatur.

¶ 4 Præterea. Ille qui eſt propinquior ad hæreditatem poſſidendam debet præferri. Sed Chriſto, cuius patrimonium poſſident clerici & prælati, eſt propinquior qui eſt melior: ergo ad prælationes & officia eccleſiaſtica ſemper ſunt meliores eligendi.

¶ 5 Præterea. Si alicui commiſſum eſſet à domino ſuo ut ei fidelem, & idoneum miniſtrum quæreret, non ageret fideliter erga dominum ſuum, ſi prætermiſſo magis idoneo minus idoneum acciperet: ergo multò magis peccat ille cui commiſſum eſt eligere aliquem in miniſterium Dei, ſi non eligat meliorem. G

Sed contra eſt, quod decretalis dicit, quòd ſufficit eligere bonum, nec requiritur q; melior eligatur.

Reſpondeo dicendũ, quòd aliquis homo poteſt dici bonus, uel melior altero dupliciter. Vno modo ſimpliciter, & ſic melior eſt qui in charitate eſt perfectior. Alio modo ſecundum quid: & ſic dicitur aliquis melior altero uel ad militiam, vel ad magiſterium, uel ad prælationem, uel aliquid huiuſmodi, qui non eſt melior ſimpliciter, eo quòd in ſingulis officiis tam ſpiritualibus quàm corporalibus requiruntur aliqua præter moralem bonitatem ad hoc, quòd aliquis ſit idoneus ad illud officium exequendum. Dicẽdum eſt ergo quòd oportet eligere ad prælationem, vel eccleſiaſticum officium aliquem qui ſit bonus ſimpliciter, quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet ſpirituale exequendum. Vnde dicit H Diony. in Epiſtola ad Demophilum monachum, loquens de ſacerdote, qui non eſt gratia illuminatus. Nõ eſt iſte ſacerdos, ſed inimicus doloſus, deluſor ſuipſius, & lupus ſupra dominicum populum, pelle armatus ouina, non tamen oportet quòd ſemper eligatur ille qui eſt melior ſimpliciter. Poſſibile eſt enim q; illi qui eſt in charitate perfectior deficiant multa, quę requiruntur ad hoc quòd aliquis ſit prælatus idoneus, quæ in alio qui eſt minoris charitatis inueniuntur, vt ſunt ſcientia, induſtria, potentia, & alia huiuſmodi. Vnde non oportet ſemper eligere meliorem ſimpliciter, ſed eum qui ſit melior ad hoc officiũ. Si autem eligat quis eum, quem reputat minus idoneũ ad tale officium peccat. Non enim poteſt eſſe quòd de duobus vnus alteri præeligatur, niſi propter aliquod in ipſo conſideratum. Illud autem quod conſideratur in eo qui eſt minus idoneus, ad hoc quòd magis idoneo præferatur eſt aliqua cõditio indebitè mouens, uel familiaritas, vel conſanguinitas, uel aliquid huiuſmodi. Non enim poteſt eſſe aliqua conditio pertinens ad prælati I idoneitatem, ex quo alter ſimpliciter magis idoneus reputatur, & ſic indebitè mouet, & ſic in tali electione erit ibi acceptio perſonarum, quæ ſine peccato non fit.

Bonus vel melior altero dr̃ 2.

4. d. 24. q. 1. ar. 3. q. 1 e. d. 16. in expoſi. textus ad 6. & d. 17. q. 2. art. 5. q. 1. ad 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd cum dicitur Eligite meliorem intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

Ad ſecundum dicendum, quòd in comparatione prælati dicuntur eſſe cęteri quaſi grex non cõſiderata ſola ſanctitate morum, ſed diſcretione, & ſtrenuitate, & aliis huiuſmodi, quæ in paſtore exiguntur ad regendum.

Ad tertium dicendum ſicut ad primum.

Ad quartum dicendum, quòd ille qui eligit in prælatum nõ eligitur quaſi ad hæreditatem poſſidendã, quia hęreditas Chriſtianorum non eſt in terra, ſed eſt in cœlo, ſcilicet ipſe Deus ſecundum illud Pſalm. 15. Dominus pars hęreditatis meæ. Eligitur autem velut diſpenſator in familia domini alicuius, ſecũdum K illud 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores, &c. Diſpenſator autem non ſemper eligitur q eſt propinquior, ſed qui eſt magis idoneus.

Ad quintum dicendum, quòd ſimiliter etiam contingeret in procuratione ſerui alicuius domini temporalis, quòd non oportet quærere hominem meliorem ſimpliciter, ſed meliorem ad ſeruiendum.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum qđ decretalis intelligenda eſt quantum ad hoc q; non ſemp oportet eligere meliorem ſimpliciter, ſed ſufficit eligere bonum.

Vel dicendum, quòd non loquitur quantum ad forum conſcientiæ, ſed quantum ad forum contentioſum, in quo nõ reprobatur electio ex hoc quòd poteſt aliquis alius magis idoneus inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus ſit, alias omnis electio calumniam pateretur.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Vtrùm malis prælatis ſit exhibendus honor.

165 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd malis prælatis non ſit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boetius in lib. de conſolatione. Non poſſumus ob honores reuerendos iudicare, quos ipſis honoribus reputamus indignos. Sed mali prælati non ſunt honoribus digni: ergo non poſſunt iudicari eſſe reuerendi à ſuis ſubditis.

2.2. q. 63. art. 3. c. & q. 103. ar. 2. ad 2. & 3. diſ. 9. q. 2. art. 3. c.

¶2 Præte. Honor non debetur prælatis malis niſi ratione prælationis. Cùm ergo ſint prælatione indigni, ſunt etiam per conſequens indigni ad honores, & ad alia omnia quæ ſunt prælationi propria.

Sed contra eſt, quòd dr Exod. 20. Honora patrem tuum. Gl. i. prælatos. Cum ergo indefinitè loquatur, videtur quòd omnes B prælati, tam boni, quàm mali ſint honorandi.

Reſpondeo dicendum, q. in prælato duo poſſumus conſiderare, ſcilicet perſonam propriam, & dignitatem ſecundum quã eſt quædam perſona publica: ſi ergo prælatus ſit malus ratione perſonæ ſuæ non eſt honorandus: quia cum honor ſit reuerentia alicui exhibita in teſtimonium virtutis, falſum teſtimoniũ de eo proferret, ſi quis eum obtentu propriæ perſonæ honoraret contra illud quod dicitur Exod. 20. Non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Sed inquantum eſt perſona publica, ſic gerit typum & locũ non ſui pſius, ſed alterius, ſ. Chriſti in eccleſia, vel reipublicæ: ut dominus in ſæcularibus dignitatibus: & ſic valor eius non computatur ſecundum perſonam, ſed ſecundum eum cuius loco præſidet, ſicut eſt de lapillo qui in computationibus ponitur loco centum marcarum cum in ſe nihil valeat: ut dicitur Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij: ita qui tribuit inſipienti honorẽ. C Mercurius enim dicebatur Deus ratiocinij & mercationis: & ita eſt ei honor exhibendus, non propter ſe, ſed propter eum cuius locum obtinet, ſicut adoratio imaginis refertur ad prototypum: ut dicit Dama. Vnde & malus prælatus idolo comparatur. Zacha. 11. O paſtor & idolum derelinquens gregem.

2.2. q. 63. ar. 3. c.

Ad primum ergo dicendum, q. intentio Boetij eſt dicere, q. mali homines non iudicantur ut reuerendi in proprijs perſonis, quamuis eis exhibeamus honores propter officia in quibus ſunt conſtituti.

Ad ſecundum dicendum, quòd malus prælatus indignus eſt prælatione & honoribus qui prælato debentur: ſed ille cuius uicem gerit dignus eſt, ut eius uicario talis honor exhibeatur: ſicut beata virgo digna eſt, ut eius imaginem depictam in pariete reuereamur, quamuis tali reuerentia ipſa imago digna non ſit.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de pertinentibus ad gratiam quãtùm ad omnes, & quæ conuenit omni ſtatui.

Et circa hoc quærebantur tria.

¶ Primò de orationibus, vtrùm oratio tantùm ualeat facta pro alio ſicut facta pro ſe.

¶ Secundò de ſuffragijs, vtrùm magis proſint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo ſpecialiter ſiunt.

¶ Tertiò, de uotis, vtrum votum ſimplex dirimat matrimoniũ contractum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm oratio plùs valeat pro ſe facta, quàm pro alio.

166 AD primum ſic proceditur. Videtur quòd oratio plùs ualeat pro ſe facta, quàm pro alio. Ita. n. dr in quadã gloſa q. ſpeciales orationes plùs valent. Sed illa eſt maxime ſpecialis qua qs pro ſe orat: ergo plus ualet oratio pro ſe facta quàm pro alio.

4. d. 45. q. 2. a. 1. q. 2.

¶2 Præ. ut dicitur in li. de ſpiritu & anima. Oratio nihil aliud eſt quàm deuotio mentis in Deum. Sed magis deuotè aliquis orat pro ſe quam pro alio: ergo plus ualet oratio pro ſe facta q̃ pro alio.

Sed contra. Oratio tantò amplius valet quantò magis eſt deuota. Sed quandoque quis deuotiùs orat pro alio quàm pro ſeipſo: ergo plus valet oratio pro alio quam pro ſeipſo.

Duplex valor orationis.

Reſpondeo dicendũ, quòd duplex eſt ualor orationis. Vnus qui eſt orationis proprius, ſecundum quem dicitur ualere orationem ad impetrandum illud quod petitur: ſicut oratio Petri ualuit A ad ſuſcitationem Thabitæ. Alius ualor eſt communis orationi & alijs operibus uirtutum: ſecundum q. oratio valere dicitur ad merendum aliquid ipſi oranti, prout charitate informatur: ſicut oratio Petri qua ſuſcitationem Thabitæ impetrauit fuit meritoria Petro uitæ æternæ, inquantùm erat actus charitate informatus. Loquendo ergo de primo ualore cæteris paribus plus ualet oratio facta pro ſe quàm pro alio, quia efficacia orationis in impetrando poteſt amittere ſuum effectum, qñ pro alio ſit ex aliquo impedimento quod inuenitur in eo pro quo oratur. Vnde vna de conditionibus orationis quæ faciunt eam efficacem ad impetrandum, eſt ut aliquis pro ſe oret. Quãtùm autem ad ſecundum ualorem oratio magis valet quæ ex maiori charitate procedit, ſiue pro ſe, ſiue pro alio fiat. Si autem de interiori charitate per exteriora opera debeat iudicari: tunc iſta comparatio poteſt dupliciter intelligi, vno modo ut aliquis ita oret pro alio, quòd etiam pro ſeipſo: & tunc maioris meriti eſt pro alio orare & pro ſeipſo, quàm pro ſe tantùm. Maioris n. meriti eſt amicum beneuolum & beneficum eſſe ſibi & alij, q̃ ſibi tantùm. Alio modo poteſt intelligi ut aliquis oret ꝑ alio & non pro ſe, & ſic oſtenderetur eſſe alteri beneuolus magis q̃ ſibi, & ita peccaret in ordine charitatis magis alium quàm ſe diligens: & hoc modo intelligendo comparationem melius eſt orare pro ſe quam pro alio.

Maior charitas eſt radix meriti orationis, &c.

Ad primum ergo dicendum, q. ratio illa non eſt ad propoſitum, quia ſpecialis oratio dicitur in gloſa illa pro quocunque ſpecialiter fiat, ſiue pro ſe, ſiue pro alio.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet ut pluries homo pro ſeipſo deuotiùs oret: tamen quandoque deuotiùs pro alio: & ita ſecundum hoc non poteſt ſumi uniuerſale iudicium, quæ oratio plus ualeat.

Similiter dicendum ad tertium in contrarium.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm ſuffragia proſint pauperi magis digno, quàm diuiti, pro quo ſpecialiter fiunt.

CIrca ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia eccleſiæ ſpecialiter facta pro aliquo diuite, æqualiter ualeant pauperi ꝑ quo non fiunt, ſi ſit æqualis meriti. Vt dicit enim Auguſt. huiuſmodi ſuffragia tantùm ualent unicuique poſt mortem, quantùm meruit uiuens ut ſibi prodeſſent. Sed prædicti, duo æqualiter meruerunt: ergo æqualiter eis prædicta ſuffragia proſunt. 167

4. d. 45. q. 2. ar. 2.

¶2 Præter. Paſſio Chriſti ſemper plùs prodeſt ei qui maioris eſt meriti. Sed miſſa quæ eſt præcipuum ſuffragiorum, eſt memoria paſſionis dominicæ: ergo æqualiter proſunt eis qui ſunt D æqualis meriti.

Contra. Deus accipit huiuſmodi ſuffragia ſecundum intentionem facientis. Sed faciens intendit q. plùs proſint diuiti, pro quo facit: ergo ei plùs proſunt.

¶ Præte. Non eſt dicendum quòd fruſtretur pia intentio eorum qui pro ſuis charis ſpecialia ſuffragia faciunt. Fruſtraretur autem ſi eis ſpecialiùs non prodeſſent: ergo magis proſunt eis quibus fiunt.

De maiore ſuffragiorum.

Reſpondeo dicendũ, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicũt quòd ſuffragia eccleſiæ ſpecialiter pro aliquo facta ualent omnibus qui ſunt in purgatorio, æqualiter quidẽ his qui ſunt æqualis meriti: plùs verò his qui ſunt maioris meriti, minùs his qui ſunt minoris, ſicut candela accenſa pro aliquo diuite in aliqua domo, ubi ſunt multi alij æqualiter prodeſt alijs qui ſunt æqualis uiſus: plùs uerò his qui ſunt maioris, minùs his qui ſunt minoris, quãuis ſit diuiti magis ad quendam honorem præ alijs. Et ſicut etiam lectio quæ legitur ſpecialiter pro aliquo clerico multis ſimul audientibus æqualiter ualet his qui ſunt æqualis capacitatis, plùs his qui ſunt maioris, minùs uerò his qui minoris. Alij vero dicunt, quòd ſuffragia plùs valent his pro quibus ſpecialiter fiunt. Vtraque autem opinio ſecundum aliquid vera eſt. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd opera vnius non ualent alteri quantùm ad præmium eſſentiale: quia ſic vnuſquiſque ex proprijs actibus iudicatur, ſed ſolum quantùm ad aliquod accidentale gaudiũ, uel quantùm ad remiſſionem alicuius pœnæ temporalis. Et ſic ſuffragia uiuorum poſſunt prodeſſe defunctis. Huiuſmodi autem communicatio operum contingit dupliciter. Vno modo ex vnione charitatis qua omnes Chriſti fideles efficiuntur unum corpus: & ſic actus unius quodammodo redundat in iuuamentum alterius: ſicut etiam in membris noſtris corporalibus videmus: & ſic imitatur aliquis actu alterius, inquantum quilibet exiſtens in charitate gaudet de quolibet bono opere: &

Ar. 16.

E

Vtraque opinio quò ad aliquid eſt uera.

4. d. 45. q. 2. art. 1. q. 1. 2. c. & art. 2. q. 2. & 4. c.

Cõicatio operũ duplicitér.

quanto eſt maioris charitatis, tantò ampliùs gaudet ſiue ſit in purgatorio, ſiue in paradiſo, ſiue etiam in mundo: & quantùm ad hoc eſt uera prima opinio. Alio modo actus unius fit cõſiſtens per intentionem facientis: quia facit pro illo uel uice illius, qđ ualet præcipuè in debitis ſoluendis: & ſic ſuffragia eccleſiæ valẽt defunctis, inquantum viuus ſoluit Deo ſatiſfactionẽ, quam mortuus ſoluere tenebatur. Et ſic valor ſuffragij ſequitur intẽtionem facientis. Et quantùm ad hoc ſecunda opinio vera eſt.

Ad primum ergo dicendum, quòd meritum illud de quo loquitur Aug. eſt meritum conditionatum: meretur.n. aliquis uiuẽs, vt ſibi ſuffragia poſt mortem ualeant ſi pro eo fiant, quæ quidem conditio extat in uno & non extat in alio, & ideo nõ æqualiter proſunt vtrique.

Ad ſecundum dicendum, quòd paſſio Chriſti fuit exhibita pro omnibus, ſacrificium autem miſſæ ſpecialiter pro aliquibus offertur. Et ideo non eſt ſimile.

Alia duo concedimus.

ARTICVLVS X.

Vtrùm uotum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.

168 AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd uotum ſimplex cõtinentiæ dirimat matrimonium contractum. Si enim ali-
a. 105 c. & quis det alicui quod prius alteri dederat, ſecũda datio nulla eſt.
4. d. 30. q. Sed ille qui emittit ſimplex votum continentiæ, dat corpus ſuũ
2. a. 1. q. 2. Deo: ergo cum poſtea contrahendo matrimonium det corpus
ad 1. ſuum uxori: contractus iſte matrimonij nihil valere vř, &c.

Sed contra eſt, quod decretalis dicit quòd uotum ſimplex matrimonium impedit contrahendum, ſed non dirimit contractum.

Reſpondeo dicendum, quòd votum ſimplex non dirimit matrimonium contractum: ſed ſolum ſolenne, cuius ratio patet ſi differentia vtriuſq; uoti inſpiciatur. In uoto enim ſimplici eſt
ar. 105. vn tum ſimplex qualiter diſtinguatur à ſolenni. ſola promiſſio, qua quis promittit Deo ſe continentiam ſeruaturum. Ex ſola autem promiſſione non transfertur dominiũ, vnde ſi aliquis promittat rem aliquam alteri, & poſtea det eandem alteri, huiuſmodi donatio non poteſt reſcindi per primã promiſſionem, quamuis malefaciat dando. Et ſic ille qui emiſit votum ſimplex continentiæ poteſt poſtmodum corpus ſuũ tradere uxori, & quamuis peccet hoc faciendo, tamen matrimonium non dirimetur propter votum præcedens. In uoto autem ſolenni eſt ſimul promiſſio & collatio. Tunc enim eſt uotum ſolenne quando ſimul aliquis cum uoto conſecratur Deo, & ponitur in aliquo ſtatu ſanctitatis, uel per ſuſceptionem ordinis, vel per profeſſionem certæ regulæ: & tunc non poteſt vlteriùs cor-
ar. 105. c. m. 22. 16. 88 ar 7. o. ad cõtrarium. pus ſuum tradere uxori, & ſi tradit contractus nullus eſt, & ſic matrimonium dirimitur per votum ſolenne, non autem per ſimplex.

Ratio autem in contrarium adducta falſum ſupponit, ſcilicet quòd per uotum ſimplex aliquis det corpus ſuum Deo: nõ enim dat, ſed promittit.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam. Et circa hoc quærebantur quinque.

¶ Primò, utrùm peccet qui ad Eccleſiam uadit propter diſtributiones, qui aliàs non iret, quàmuis à principio præbendam acceperit ut Deo ſeruiret.

¶ Secundò, vtrùm aliquis habens de ſuperfluo peccet ſi nõ det pauperi petenti.

¶ Tertiò, quando ſunt diuerſæ opiniones de aliquo facto, vtrũ ille qui ſequitur minùs tutam peccet, ſicut de pluralitate præbendarum.

¶ Quartò, vtrùm mendacium ſemper ſit peccatum.

¶ Quintò, vtrùm quantùm aliquis intendit peccare tantùm peccet.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm ille qui uadit ad eccleſiam propter diſtributiones, aliàs non iturus peccet.

169
4. d. 25. q. 3. a. 2. q. 1. ad 4. & ar 2. 32. c. ſ.
AD primum ſic proceditur. Videtur quòd ille qui uadit ad eccleſiam propter diſtributiones, aliàs non iturus peccet. Ille.n. videtur ponere obſequium diuinum, quod eſt impre-
F tiabile ſub pretio rei temporalis: ergo committit ſymoniam, & ita uidetur quòd mortaliter peccet.

Sed contra. Ille qui fecit uotum bona intentione, ſi poſtmodum in proſecutione uoti mutetur uoluntas eius ut inuitus faciat, quod volens promiſit, non euacuatur meritum voti: vt videtur Anſelmus dicere in libro de ſimilitudinibus: ergo eadẽ ratione qui accipit præbendam ut Deo ſeruiat non peccabit, quamuis poſteà mutetur eius intentio.

Reſpondeo dicendum, quòd ad euidentiam huius quæſtionis notandũ eſt, quòd aliquis actus dr eſſe ſpiritualis dupliciter. Vno modò ex parte principij, quando ſ. actus competit alicui perſonæ pp aliquid ſpirituale quod in ipſo eſt, ſicut epiſcopo conſecrare baſilicas & diacono legere Euangelium, & in talibus actibus committitur ſymonia, ſi aliquis intendat ſuum actum vendere. Alio modo eſt aliquis actus ſpiritualis, non ex parte principij, ſed ex parte finis tantum, ſicut docere liberales artes, quarũ
G veritas ſpiritualis eſt, ſed hmõi doctrina nõ competit alicui pp aliquod ſpirituale officium, cum etiam gentilibus liceat hmõi artes docere, & in his actib. cõmittitur ſymonia ſi uendatur finis qui ſpiritualis eſt, ſ. ipſa veritas, non autem ſi aliquis ſua opera locet. Celebrare ergo diuinum officiũ in eccleſia eſt actus ſpiritualis primo modo, cõpetit.n. alicui ex hoc quòd eſt clericus, & ideo ſymoniam committit qui hmõi actum uendere intendit. In qualibet.n. venditione pretium accipitur quaſi finis, & ideo in prædicto caſu diſtinguendum eſt. Si enim huiuſmodi diſtributiones recipit quaſi finem ſui operis principaliter intentũ, ſymoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiuſmodi autẽ diſtributiones reſpicit ſecundariò nõ quaſi in finẽ, ſed ſicut in id quod eſt neceſſarium ad ſuam ſuſtentationẽ, conſtat quòd non vendit actum ſpiritualem, & ita ſymoniam non committit nec peccat. Sit enim acceptio diſtributionum non erit cauſa quare ad eccleſiam vadat: ſed propter huiuſmodi determinatio quare nunc uadat & non alia vice.
H

22. q. 100. a. 3. o. & 4. d. 25. q. 3. a. 2. q. 2. o. 4. d. 25. q. 3. art 2. q. 3. c. 22. q. 100. art. 3. c. & ad 3. & 4. 25. q. 3. ar 2. q. 2. c. & ad 8.

Et ſic patet reſponſio ad primum: quia non ponit impretiabile ſub pretio.

Ad illud verò quod contra obiicitur dicendum, quòd tunc in uouente non euacuatur meritum voti, quando intentio vouentis fertur ſuper licitum, utpote cum aliquis uellet non facere illud quod uouit, ſi non vouiſſet. Si aũt feratur directè ſuper illicitum, tunc euacuatur meritum voti: ut cum aliquis vult abſolutè illud non facere quod uouit. Ille autem qui uult ire ad eccleſiam pro pecunia ſicut pro fine principali, habet uoluntatẽ delatam ſuper illicitum, & ideo peccat.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm ille qui non dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo, peccet.

AD ſecundum ſic proceditur. Videt͛ quòd ille qui non dat pauperi petẽti, ſi habeat de ſuperfluo, peccet. Facere.n. eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto Luc. 12. Verũtñ ſi quid ſupereſt date eleemoſynam: ergo peccat ſi petenti non tribuat. 170
ar. 133. & 22. qõ. 32. a 5. o. & 6.

¶ 2 Præterea. Aliquis tenetur inquirere de his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, ut aliquis ſubueniat exiſtẽti in extrema neceſſitate: ergo tenet͛ quilibet inquirere vtrùm pauper ſit in extrema neceſſitate, vel ſtatim ei date.

In contrariũ eſt, quia ſic uideretur quòd omnes eſſent damnati.

Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc diſtinguendum eſt. Suppoſito.n. quòd aliquis habeat de ſuperfluo, & reſpectu indiuidui, & reſpectu perſonæ, quod tenetur pauperibus erogare, aut uidet in paupere petẽte euidentia ſigna extremæ neceſſitatis, aut nõ. Si uidet, certum eſt quòd tenetur dare, & peccat nõ dando. In
K hoc enim caſu loquitur Ambro. Paſce fame morientem, ſi non paueris occidiſti. Si uerò nõ appareant, tunc non tenetur dare pauperi petenti: quia quãuis teneatur dare ſuperfluum pauperib. non tamen tenetur omnib. dare, nec huic dare, ſed tenetur diſtribuere ſecundum quòd ſibi viſum fuerit opportunum, nec tenetur inquirere, quia hoc eſſet nimis graue, quòd de omnib. pauperibus inquireret: & præcipuè cum ad eum qui neceſſitatem patitur, pertineat, ut neceſſitatem ſuam exponat.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm ille, qui habet plures præbendas, peccet.

CIrca tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ille q habet plures præbendas peccet ex hoc ipſo quòd opiniones magiſtrorum 171
ar. ſpalis.

ſtrorum ſunt in contrarium. Quicunque enim committit ſe A diſcrimini in his quæ ſunt ad ſalutem, peccat. Sed iſte committit ſe diſcrimini, ut uidetur, cum faciat contra multorum peritorum ſententiam: ergo uidetur quòd peccet.

Sed contra, Poteſt eſſe q. in tali caſu aliquis adhibet diligentiam inquirens an habere plures præbendas ſit licitum, nec inuenit aliquid quod eum moueat ad hoc q. ſit illicitum: ergo uidetur quòd ſine peccato poſſit plures præbendas habere.

Reſpondeo dicendum, q. duobus modis aliquis ad peccatū

2.a.65.&4. obligatur. Vno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis

d.1.9.ar.3. fornicatur. Alio modo faciendo contra conſcientiam, etſi non

q.2.ad 3. ſit contra legem, ut ſi conſcientia dictat alicui q. leuare feſtucā

& ma. q. de terra ſit peccatum mortale. Ex conſcientia autem obligatur

2.ar.ad 8. aliquis ad peccatum, ſiue habeat certā fidem de contrario eius quod agit: ſiue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc q. eſt ſecundum conſcientiam, & ſimiliter quod eſt contra conſcientiam eſt malum, quāuis non ſit cōtra legē, quod aūt nec contra conſcientiā, nec contra legem eſt nō põt eſſe pctm̄ Dicendum eſt ergo q. qñ ſunt duæ opiniones contrariæ de eodē, oportet eſſe alterā veram & alterā falſam. Aut ergo ille q facit contra opinionē magiſtrorū vtpotè habēdo plures præbendas facit contra ueram opinionem, & ſic cū faciat contra legē Dei non excuſatur à peccato, quamuis nō faciat contra conſcientiam, ſic.n.contra legē Dei facit. Aut illa opinio non eſt vera, ſed magis cōtraria quā iſte ſequitur, ita quod uerè licet hr̃e plures præbendas: & tunc diſtinguendū eſt, quia aut talis habet conſcientiam de contrario, & ſic iterum peccat contra conſcientiam faciens, quamuis non contra legem. Aut non habet conſcientiam de contrario, ſed certitudinē: ſed tamen in quandam dubitationem inducitur ex cōtrarietate opinionum: & ſic ſi manente tali dubitatione plures præbēdas habet periculo ſe cōmittit & ſic proculdubio peccat vtpotè magis amans beneficium temporale quàm propriam ſalutē. Aut

& in ordin. 172. ex cōtrarijs opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic non committit ſe diſcrimini, nec peccat.

¶ Vnde patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum omne mendacium ſit peccatum.

172 AD quartum ſic proceditur. Videtur q. non omne menda-

ar. 192.& cium ſit peccatum. Maius.n. peccatum eſt homicidium q̄

22.q.69. mendacium. Sed homicidium poteſt licitè fieri, ut cum iudex

ar. 1.& 2. occidit latronem: ergo & mendacium.

& q. 110. ¶ 2 Præt. In ſacra ſcriptura quidā laudantur, qui tamen men-

ar.3.0. tiri eſſe intelliguntur ut obſtetrices Iacob & Iudith: ergo mendacium non ſemper eſt peccatum.

Sed contra eſt, quod Aug. determinat in li. de mendacio.

Reſpondeo dicendum, q. quandocunq; aliquis actus habet aliquam inordinationem inſeparabiliter annexam, nunquam poteſt bene fieri: quia ipſa ordinatio eſt aliquid ſuperfluū uel diminutum: & ita non poteſt in tali actu mediū accipi, in quo uirtus conſiſtit: vt patet per philoſophum in 6. Eth. Huiuſmodi

22.q.110. autem actus eſt mendacium. Ad hoc enim inuenta ſunt uerba

ar.1.& 3. uel uoces, ut ſint ſigna intellectuum, ut dicitur in primo peri-

d.38.q.1. her. & ideo quando aliquis uoce enunciat, quod non habet in

ar.2.3.di. mente, quod importatur in nomine mendacij, eſt ibi inordi-

38 ar.30. natio per abuſum uocis: & ideò concedimus quòd mendaciū

ar. 183.c. ſemper eſt peccatum.

311.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. homicidiū ſemper eſt peccatum, quia inordinationem habet inſeparabiliter annexam: homicidium enim plus importat quàm occiſio hominis. Compoſita enim nomina frequenter plus important quàm componentia. Importat enim homicidium occiſionē hominis indebitam: & ideò homicidium nunquam eſt licitum, quamuis occidere hominem aliquando liceat.

Ad ſecundum dicendum, q. ſicut Aug. dicit in lib. de menda-

Pſal.5. cio & habetur in glo. ſuper illud pſalmi. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Dupliciter aliquis laudatur in ſcriptura. Quidam propter perfectum ſtatum uirtutis, & horum facta proponuntur omnibus in exemplum: & de talibus non legitur q. mentiti ſint, uel ſi aliqua dixerunt, quæ mendacia uidentur

22.q.110. ſecundum intentionem quam ex inſtinctu ſpiritus ſancti con-

ar.3.ad 3 ceperunt, mendacia non ſunt. Quidam uerò laudantur, ꝓpter

&q. 3.ar. uirtutis indolem: & ſic in aliquibus mendacium fuiſſe legitur

1.ad 1. & maximè officioſum, ſicut patet de obſtetricibus. Non enim cō-

2.& 3. 8. mendantur quia mentitæ ſunt, ſed propter miſericordiam,

38.a.3.ad ex qua in mendacium inciderunt, & ſic apparet in eis quędam

1.& 4.0. indoles, id eſt profectus uirtutis, non autem perfectio.

ARTICVLVS XV.

Vtrum oporteat, quòd ſi aliquis intendat peccare mortaliter, quòd peccet propter hoc mortaliter.

CIRCA quintum ſic proceditur. Videtur q. non oportet q. 173

ſi aliquis intendat peccare mortaliter, q. peccet propter 12.q.114.

hoc mortaliter. Deus enim pronior eſt ad miſerendum quam art.10.ad

ad puniendum, ut habetur ex gl. in primo Iere. Sed ſi aliquis 2.& 22.4.

intendat peccare uenialiter, non ſequitur q. propter hoc peccet q.110.2.

uenialiter: ergo nec oportet q. qui intendit peccare mortaliter, 3.ad 2.&

quòd propter hoc peccet mortaliter. 4.ad 3.

Sed contra, Quicunq; intendit peccare mortaliter facit con- & in ord.

tra conſcientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter: ergo, &c. 173.a.65.

Reſpondeo dicendum, q. impropriè dicitur, q. aliquis inten- 4. d. 9. q.

B dat peccare mortaliter, aut uenialiter. Malum enim eſt præter 2.ar. 3.ad

intentionem, & uoluntatem, ut dicit Dio. 4.c. de di. no. Sed q. 2.diſ.21.

aliquis intendit facere aliquid quod credit eſſe mortale pecca- q.2.

tum, ex hoc dicitur q. intendit peccare mortaliter. Prædicta ergo quæſtio nihil aliud quærit niſi quare aliquis credens eſſe peccatum mortale quod facit, peccat Mortaliter. Non autem eſt neceſſe q. ſit ueniale, ſi credat ueniale eſſe: vt ſi fornicationē credat eſſe ueniale peccatum: cuius quæſtionis de facili patet ſolutio: quia cum conſcientia etiam erronea habeat uim ligandi, ex hoc ipſo, q. contra conſcientiam facit, mortaliter peccat. Error autem conſcientiæ quandoq; habet uim abſoluendi ſi-

ue excuſandi: quando ſcilicet procedit ex ignorātia eius quod ver.q.17.

quis ſcire non poteſt, uel ſcire non tenetur. Et in tali caſu quā- ar.4.0.12.

uis factum de ſe ſit mortale: tamen intendens peccare uenialī- q.76.a.4.

ter, peccaret uenialiter: ſicut ſi aliquis intenderet accedere ad & art. 19.

uxorem ſuam cauſa delectationis, & ita intenderet peccare ue- huius.12.

C nialiter, ſi alia ei ſupponeretur eo neſciente, nihilominus ue- 0.74.a.8.

nialiter peccaret. Quandoq; uerò error conſcientiæ non habet ad 2.

uim abſoluendi uel excuſandi, quando ſcilicet ipſe error pecca- 12.q.76.

tum eſt, ut cum procedit ex ignorantia eius quod quis ſcire te- art.

netur, & poteſt. ſicut ſi crederet fornicationem ſimplicem eſſe peccatū ueniale, & tunc quamuis crederet peccare uenialiter, non tamen peccaret uenialiter, ſed mortaliter.

¶ Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad pęnam & gloriam.

¶ Et primò de his quæ pertinent ad pœnam.

¶ Secundò de his quæ pertinent ad gloriam.

D ¶ Circa pœnam autem quærebatur.

¶ Primò de pœna ſpirituali.

¶ Secundò de pœna corporali damnatorum.

¶ Circa primum duo quærebantur.

¶ Primò utrum damnati uideant gloriam ſanctorum, & poſt diem iudicij.

¶ Secundò utrum damnati uellent ſuos propinquos eſſe damnatos.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum damnati poſt diem iudicij uideant ſanctorum gloriam.

AD primum ſic proceditur. Videtur q. damnati poſt diem 174

E iudicij uideant gloriam ſanctorum. Sicut.n. ſe habet glo- & in ordi

ria ad miſeriam: ita miſeria ad gloriam. Sed de perfectione glo- ne 147.

riæ ſanctorum eſt ut uideant miſeriam damnatorum, ut habe- 4. ad 50.

tur Iſaiæ vlt. Egredientur & uidebunt cadauera impiorum: er- q 1.21.2.

go & de perfectione miſeriæ damnatorum eſt, ut uideant glo- q. 3.0.

riam ſanctorum: & ſic poſt diem iudicij quando in miſeria pfecta erunt, uidebunt gloriam ſanctorum. Iſaias.

¶ 2 Præterea. Poſt diem iudicij nulla afflictio à damnatis ſubtrahetur. Sed nūc affliguntur damnati de hoc q. uident gloriā ſanctorum, ſecundum illud Iſa. 46. Videant & confundantur zelantes populi: ergo & poſt diem iudicij gloriam ſanctorum uidebunt.

Sed contra. Omnis delectationis materia damnatis poſt diē iudicij ſubtrahetur. Sed uidere ſanctorum gloriam eſt quædā

materia delectationis, ergo &c. viderē glo

Reſpondeo dicendum, quòd uidere gloriam beatorum du- riam bea

pliciter contingit. Vno modo ut capiatur quid ſit ipſa gloria, torum 2.

& qualis, & quanta: & ſic nullus poteſt uidere gloriam, niſi qui cōtingit

coniungimur eſt originaliter & ſubſtantialiter noſtra beatitu-
do. Primò autem Deo coniungimur per actum intellectus, &
ideò ipſa Dei viſio quæ eſt actus intellectus eſt ſubſtantialiter
art.185.& & originaliter noſtra beatitudo. Sed quia hæc operatio perfe-
1.p.q.26. ctiſſima eſt & conuenientiſſimum obiectum, ideò conſequitur
art.1.2.& maxima delectatio, quæ quidem decorat operationem ipſam
12.q.3.ar & perficit eam, ſicut pulchritudo iuuentutem, ut dicitur deci-
tic.4.& 8. mo Ethicorum, vnde ipſa delectatio quę uoluntatis eſt, eſt for-
o. maliter complens beatitudinem, & ita beatitudinis ultimæ ori-
go eſt in uiſione complementum autem in fruitione.

1.p.q.26. Tres ergo primæ rationes cõcedẽdæ ſunt, quia oſtendunt quòd
art.2.3.4. beatitudo ſubſtantialiter conſiſtat in actu intellectus.

ad rõnes. Ad illud autem quod contra obiicitur dicendum, quòd meritũ
conſiſtit in agendo: præmium autem in recipiendo. Actio autẽ
primò pertinet ad voluntatem, quia ipſa mouet omnes alias vi
res, ſed receptio primò pertinet ad intellectum quàm ad volũ-
tatem, vnde præmium per prius attribuitur intellectui, meri-
tum autem uoluntati.

ARTICVLVS XX.

*Vtrùm beati in gloria prius ferantur ad contemplan-
dum Chriſti diuinitatem, quam eius hu-
manitatem.*

278 CIrca ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd beati in glo-
ar.ſpecia ria potius ferantur ad contemplandam Chriſti diuinitatem
lis. quàm eius humanitatẽ. Altiſſimo.n.ſtatui altiſſimus actus pri-
mò & principaliter cõpetit. Sed beati ſunt in ſtatu altiſſimo. Cũ
ergo actus intelligentiæ, quæ eſt potentia altiſſima, cuius eſt fer
ri in Deum ſit actus altiſſimus, & nobiliſſimus videtur quòd hic a-
ctus primò beatis competat, ut Deum contemplentur.

¶ 2 Præte. Hoc ad imperfectionem uitæ pertinet quòd opor-
tet nos ab inferioribus ad ſuperiora contemplanda conſcende-
re. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni viæ: ergo
ipſi econuerſo ſed prius ſuperiora contemplabuntur: & ſic pri
mò Chriſti diuinitatem quam eius humanitatem.

Sed contra. Ad extremum non peruenitur niſi per medium.
Sed medium inter Deũ & homines eſt Chriſti humanitas pri-
mæ ad Thim.2. Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ie-
ſus: ergo ſancti non perueniunt ad contemplationem diuinita-
tis Chriſti: niſi prius contemplando eius humanitatem.

Reſpondeo dicendum, quòd unuſquiſq; prius conſiderat illud
quod eſt ratio alicuius, quã id cuius ratio eſt, ſicut artifex prius
art. 185. cõſiderat regulam operis quàm ſecundum regulam operetur.
e.ſ. Beati autem adeò ſunt Deo coniuncti, ut ipſe ſit eis ratio cuiuſli-
bet cognitionis & operis. Aliter.n.actus beatitudinis per alias co
gnitiones & operationes ſanctorũ impediretur. Et ideò illud
ad quod ſancti primò attendunt eſt ipſe Deus, & eum habent
medium cuiuſlibet cognitionis, & regulam cuiuſlibet operatio
nis: & ſic per prius contemplantur diuinitatem Chriſti, quàm eius
humanitatem. In utraq; tñ contemplanda delectationẽ inue-
niunt, vnde dr̃ Ioan.10. Ingredientur, ſ. beati ad contemplandã
diuinitatem Chriſti: & egredientur ad cõtemplandam eius hu
manitatem, & utrobique paſcua inuenient, i. delectationem, vt
exponitur in lib. de ſpiritu & anima.

Duas ergo primas rationes concedimus.

Ad illud quòd contra obiicitur dicendum, quòd ratio illa procedit
ad rõnes. quantum ad ſtatum uiæ, in qua nondum ſumus Deo perfectè
coniuncti, ſed oportet nos ad Deum per Chriſtum accedere, ſed
cum iam Deo in beatitudine coniuncti erimus per prius inten
demus Chriſti diuinitati quam eius humanitati.

INCIPIT QVODLIBET NONVM.

QVAESTIO PRIMA.

QVÆSITVM eſt primò de capite Chriſti. Deinde
de membris. De Chriſto quæſitum eſt tripliciter.
¶ Primò quantum ad naturam diuinam.
¶ Secundò, quantum ad vnionem humanæ naturæ
ad diuinam.
¶ Tertiò, quantum ad ſpecies, ſub quibus in ſacramento altaris
continetur.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Deus poſſit facere infinita eſſe actu.

279 CIRCA primum quærebatur vtrum Deus poſſit facere in-
finita eſſe actu: & videtur quòd non. Deus enim poteſt fa-
cere aliquid maius omni eo quod facit, quia eius potentia non 1.p.q.25.
adæquat opus, ut dicit Hug de ſanct. Victo. Sed infinito in actu art.2.o.&
non poteſt eſſe aliquid maius: ergo non poteſt eſſe quòd Deus 3.
faciat infinitum in actu.

Sed contra. Deus poteſt plus facere quam homo poſſit dice-
re, vel cogitare: ſecundum illud Lucæ 1. Non erit impoſſibile a- ar.229. &
pud Deum omne uerbum. Sed homo poteſt dicere eſſe infinitũ 1.p.q.26.
in actu, & etiã cogitare, cum quidam Philoſophi hoc poſuerint, artic.3.
ut patet in 3. Phyſ. ergo Deus poteſt facere infinitum in actu. ar.150.ad

Reſpondeo dicendum, quòd cùm dicitur Deum non poſſe 4.
aliquid facere: hoc non eſt propter defectum diuinæ potentiæ,
ſed propter incompoſſibilitatẽ quæ importatur in facto. Quod ar.226.
quidẽ contingit dupliciter. Vno modo, quia repugnat facto in-
quantum eſt factum, ſicut dicimus Deum non poſſe facere ali- ar.94.e &
quam creaturã quæ ſe in eſſe conſeruet: quia ex hoc ipſo quòd res 198.ad 2.
aliqua ponitur habere ſuperiorem ponitur et indigere conſerua- & ar.227.
tore: cùm idem ſit cauſa eſſendi rẽ & conſeruans rẽ in eſſe. Alio
modo quia repugnat huic facto inquantum eſt hoc factum, ſi-
cut ſi dicamus Deũ non poſſe facere equum rationalẽ eſſe. Eſſe 2.41. & 3.
enim rationale quamuis non repugnet facto inquantum eſt fa p.q.10.ar.
ctum: tñ hoc factum, ſ. eſſe rationale repugnat omni equo in- 3. ad 2. &
quantum eſt equus, in cuius diffinitione cadit irrationale. Qui 3.p.q.1.ar
dã autẽ dicunt quòd Deus non põt facere eſſe infinitum in actu, qa ti.2.ad 9.
eſſe infinitũ repugnat facto inquantum eſt factum. Eſt.n. cõtra
rationem creaturæ, ut creatorem adæquet, quod oporteret pone- arti.41.e.
re ſi eſſet aliqua creatura infinita. Infinitum.n. infinito maius
non eſt. Sed illud non videtur rationabiliter dici. Nihil.n. prohi Algazel.
bet illud quod eſt infinitum per unum modum ſuperari ab eo
quod eſt infinitum pluribus modis, ſicut ſi eſſet aliquod corpus
infinitum ſecundum longitudinem, finitum uero latitudine, diff. infi-
eſſet minus corpore lõgitudine & latitudine infinito. Dato au niti p ſe.
tẽ quòd Deus faceret aliquod corpus infinitum actu, corpus quidẽ
hoc eſſet infinitum quantitate dimenſiua, ſed de neceſſitate ha
beret naturã ſpeciei terminatã, & eſſet limitatum ex hoc ipſo quòd
eſſet res naturalis, vnde non eſſet ęquale Deo: cuius eſſe & eſſen
tia eſt modis omnibus infinita. Alij uerò dixerũt quòd eſſe infinitũ in
actu ſecundum aliquem modum non repugnat facto, inquantũ fa-
ctum, neq; huic facto inquantum eſt hoc factum quod eſt ens
in actu. Aliquo uerò modo repugnat enti in actu eſſe infinitũ.
Et hæc eſt opinio Algazelis. Diſtinguit.n. duplex infinitum, ſ. in
finitum per ſe, & infinitum per accidens, cuius diſtinctionis in-
tellectus hinc accipi põt, quòd cum infinitum principaliter in quã
titate inueniatur, ut dicitur in 3. Phyſi. (T.c.35.) ſi quantitas in
qua infinitum conſiſtit habeat talẽ multitudinem, cuius una-
quæq; pars ab altera depẽdeat & certũ ordinẽ habeat: ita quòd vna
quæq; pars illius multitudinis requiratur per ſe: tunc infinitũ in ta
li quantitate cõſiſtens dicetur infinitum per ſe: ſicut patet in hoc
quòd baculus mouetur a manu: manus à lacertis & neruis: qui mo-
uentur ab anima quæ ſi in infinitum procedunt, ut ſ. anima ab alio
moueatur, & ſic deinceps in infinitũ: uel baculus aliquid aliud
moueat: & ſic deinceps in infinitum, erit multitudo iſtorũ mo-
uentiũ & motorum per ſe infinita. Si verò quantitas in qua cõ diſſi. infi-
ſiſtit infinitum reſultet ex aliquibus pluribus, qui eundẽ ordi- nitũ per ac
nem ſeruẽt, & quorũ numerus non requiritur niſi per accidẽs, cidens.
tunc erit infinitũ per accidens, ſicut ſi aliquis faber cultellũ fa-
ciat, ad cuius conſummationẽ multis martellis indigeat: ex hoc quòd
vnus poſt aliũ frangitur: & vnus ſuccedit in locũ alterius eiuſ-
dẽ ordinẽ tenens: ſi talis multitudo in infinitũ excreſcat, dicet
infinitũ per accidẽs & nõ per ſe. Accidit.n. fabrili operi martel-
lorũ infinita multitudo cũ per unũ martellũ ſi duraret, ęqua-
liter poſſet expleri ſicut per infinitos. Dicunt ergo quòd infinitũ per ſe
repugnat ei qđ eſt eſſe in actu, eo quòd oportet in his quæ per ſe or
dinem habent cõpleri poſtremum, niſi per cõparationem quo-
dammodò oĩum priorum, & ſic ad unũ conſtituendum requi-
reretur infinitorum ordinata influentia, ſi eſſet aliquid infini-
tum per ſe, & ita nunquam poſſet cõpleri, cùm infinita non ſit
tranſire, ſed infinitum per accidens ſecundum eos non repugnat ei
qđ eſt eſſe in actu, cùm una pars multitudinis ab altera nõ de-
pendeat, vnde ſecundum hoc nihil prohibet eſſe infinitũ in actu, ſi-
cut Alga dicit in ſua Meta. alas rationales hoĩum defunctorũ Alga po-
eſſe infinitas in actu, eo quòd ponit generationem hominũ ab ęter nit infini
no fuiſſe, & animas poſt mortẽ corporum remanere, ſecũdum tas aĩas a-
hanc opinionẽ Deus poſſet facere infinita vel infinitũ in actu, ctu.
etiam ſi non inueniatur in natura infinitum in actu. Sed cõ-
tra Commen. 5. Meta. (Com 6.) Dicit quòd in actu eſſe non põt, na
que infinitum per ſe, neque infinitum per accidens. In potẽtia
verò inuenitur infinitum per accidens, ſed non infinitum per
ſe, & ſic ſecundum eum eſſe infinitum omnino repugnat ei qđ
eſt eſſe in actu & hoc verius eſſe uidetur. Non enim poteſt eſ- a.22. & 7.
ſe actu, in rerum natura aliquid non ſpecificatum ad diuerſas 3.p.q.10.
ſpecies indifferenter ſe habens. Quamuis enim intellectus con- ar.3.ad 2.
cipiat animal non ſpecificatum rationali vel irrationali diffe- 2.

rentia, non tamen poteſt eſſe actu animal, quod non ſit rationale uel irrationale, vnde ſecundum philoſophum non eſt in genere quod non eſt in aliqua eius ſpecie. vnaquæq; verò quantitas, ſicut multitudinis ſpecies ſunt duo & tria, & ſic de alijs, & magnitudinis ſpecies ſunt bicubitū & tricubitum, & hmōi, vel ſecundū aliquam determinationē menſuræ: vnde impoſſibile eſt ſic inueniri aliquam quātitatem in actu quæ non ſit proprijs terminis limitata, cū aūt infinitū cōgruat quātitati, & dicatur infinitū p termini remotionē, impoſſibile erit infinitū eſſe in actu pp quod dicit philoſophus in 3. Phyſ. (T.c.57.) quod infinitum eſt ſicut materia nondum ſpecificata, ſed ſub priuatione exiſtēs, & q̄ ſe habet magis in rōne partis & côtenti q̄ totius & continentis, & ideò ſicut Deus non pōt facere equum irrationalem, ita non poteſt facere ens actu eſſe infinitum.

Vnde primum concedimus, quia verum concludit quamuis non rectè concludat, eo quòd ſi ponatur Deū facere aliquid infinitum ſcdm vnum modum, adhuc pōt aliquid infinitum facere in alio ordine, ſicut ſi poſſet facere infinitos leones, infinita n. non eſt aliquid maius in illo ordine quo eſt infinitū, ſed ſcdm alium ordinem nihil prohibet aliquid eſſe aliud maius infinito, ſicut numeri pares ſunt infiniti: & tamen numeri pares & impares ſimul accepti ſunt plures numeris paribus.

Ad illud uerò quod in contrariū obijcitur dicendum, q; verbum intellectus non ſolum dr quod verbo profertur, ſed quod mente concipitur, quod aūt ſibiipſi eſt repugnans mente concipi non pōt, quia nullus poteſt intelligere contradictoria eſſe ſimul vera: ut probatur in quarto Metaphy. vnde cùm eſſe infinitum repugnet ei quod eſt eſſe actu, hoc non eſt uerbum, vnde non eſt infinitum in actu, & ideò nō ſequitur q; ſit Deo poſſibile. Philoſophi autem qui poſuerunt infinitum eſſe in actu propriam uocem ignorauerunt.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebatur de Chriſto quantum ad unionem humanæ naturæ cum diuina.

Et circa hoc quærebantur tria.

¶ Primò vtrùm in Chriſto ſit vna hypoſtaſis tantum.

¶ Secundò vtrùm ſit in eo vnum tantum eſſe.

¶ Tertiò, vtrùm ſit in eo vna tantum filiatio.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Chriſto ſint plures hypoſtaſes.

177
art.2.c.fi. & ad 1.& 3.p.q.6 2. art 3.o & art.6 & 11. c & unio. a. o. & o p. 3.c.28. o.

AD primō ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto ſint plures hypoſtaſes. Vnio n. animæ ad corpus præſupponitur ad aſſumptionem, quia Chriſtus humanitatem, ſiue humanā naturam aſſumpſit, quæ cum ſit forma totius dicit aliquid cōpoſitum ex anima & corpore, ſed anima & corpus vnita faciūt hypoſtaſim hominis: ergo hypoſtaſis in humana natura præintelligitur aſſumptioni, ſed oē quod præintelligitur aſſumptioni pōt dici eſſe aſſumptum: ergo hypoſtaſis verbi aſſumpſit hypoſtaſim hominis, & ſic ſunt duę hypoſtaſes in Chriſto.

¶ 2 Præt. Corpus quod præintelligitur aſſumptioni eſt aſſumptibile, ſed corpus nō eſt aſſumptibile niſi vt vnitum aīæ rationali. non enim dicitur corpus inanimatum eſſe aſſumptibile: ergo unio animæ & corporis pręintelligitur ad aſſumptionem humanæ naturæ, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præter. Medium unionis præſupponitur ante unionē, ſed gratia eſt medium unionis humanę naturæ ad diuinam perſonam, vnde dicitur gratia unionis: ergo pręſupponitur ad vnionem. gratia autem non poteſt intelligi niſi in anima: anima autem non intelligitur eſſe antequam corpori vniatur: quia creādo infunditur & infundendo creatur, ergo oportet præintelligi unionem animæ cum corpore ad unionem humanę naturæ cum diuina, & ſic idem quod prius.

¶ 4 Præterea, Humanitas eſt quædam forma ſubſtantialis, oīs autem forma ſubſtantialis requirit aliquid quod per ipſam informetur: non autem poteſt dici, q; hypoſtaſis, vel ſuppoſitum æternum informetur per aliquam formam creatā; ergo oportet in Chriſto ponere aliquod ſuppoſitum, vel hypoſtaſim creatam quæ humanitate informetur, & ſic in Chriſto erunt duæ hypoſtaſes, hypoſtaſis ſcilicet verbi, & hypoſtaſis hominis.

Sed contra eſt. ea quæ ſunt ad inuicem diſparata non prędicantur de ſe inuicem niſi per hoc, q; conueniunt in uno ſuppoſito: ſicut dicimus, q; album eſt dulce propter unitatem ſubiecti, ſed diuina natura & humana ſunt naturę penitus diſparatę, prædicantur aūt de ſe inuicem in concreto. Dicimus. n. Deus eſt homo & homo eſt Deus, ergo eſt ibi unum ſuppoſitum tm̄

F & una hypoſtaſis. Si dicatur, quòd prędicantur de ſe inuicem propter hoc, quòd conueniunt in vna perſona non per hoc q; conueniunt in uno ſuppoſito, uel hypoſtaſi una, ſicut dicimus album eſt dulce.

Contra. perſona non addit ſupra hypoſtaſim, uel ſuppoſitū niſi aliquod accidens, ſcilicet proprietatem ad dignitatem pertinentem: ſi ergo in Chriſto eſſet vna perſona & non vnum ſuppoſitum, vel hypoſtaſis, diuina natura & humana eſſent in ipſo vnitæ ſolùm in accidente, quod falſum eſt.

¶ Reſpond. dicendum, q; ſecundum opinionem ſecundam, quam magiſter in 6. diſtin. tertij libri ſententiarum ponit, quæ eſt cōis opinio modernorum, & alijs multò verior & ſecurior, in Chriſto eſt unum ſuppoſitū tm̄, & vna tantùm hypoſtaſis, ſicut & perſona una. Oportet nāq; nos ſcdm doctrinam fidei ponere vnam rem ſubſiſtētem in duabus naturis, diuina ſcilicet, & humana, aliàs non poſſet dici, q; unus eſſet Dominus Ieſus

G Chriſtus ſecundum ſententiā Apoſtoli. 1. ad Cor. 8. Vnde & Neſtorius fuit damnatus propter hoc, q; Chriſtum pręſumpſit diuidere, duas introducens perſonas. Illud aūt, quod eſt ſubſiſtēs in natura eſt aliquod indiuiduū & ſingulare. Vnde vnitas Chriſti, in qua duæ naturę uniuntur attribuenda eſt alicui nomini per quod ſingularitas deſignetur. Nominum aūt quæ ſingularitatem deſignāt, quædam ſignificant ſingulare in quolibet genere entis, ſicut hoc nomen ſingulare & particulare & indiuiduum: quia hæc albedo eſt quoddam ſingulare & particulare & indiuiduum: nam vniuerſale & particulare circumeunt oē genus. Quædā verò ſignificant ſingulare ſolùm in genere ſubſtantię, ſicut hoc nomen hypoſtaſis, quod ſignificat indiuiduā ſubſtantiam: & hoc nomen perſona, quod ſignificat ſubſtantiā indiuiduam rationalis naturæ, & ſimiliter hoc nomen ſuppoſitum, vel res naturæ, quorum nullum de hac albedine poteſt prædicari, quāuis hæc albedo ſit ſingularis eo q; vnumquodq;

H eorum ſignificat aliquid ut ſubſiſtens. Accidentia verò nō ſubſiſtunt, partes verò ſubſtantiarum quāuis ſint de natura ſubſiſtentium, non tn̄ per ſe ſubſiſtunt, ſed in alio ſunt, vnde & prędicta nomina de partibus ſubſtantiarum non dicuntur. Nō. n. dicimus, q; hæc manus ſit hypoſtaſis, uel perſona, vel ſuppoſitum, uel res naturæ, quamuis poſſit dici, q; ſit quoddam indiuiduum uel particulare, uel ſingulare, quæ nomina de accidentibus dicebantur, non aūt pōt dici, q; humana natura in Chriſto vel aliqua pars eius ſit per ſe ſubſiſtens. Hoc n. vnioni repugnaret: niſi poneremus unionem ſecundū quid & non ſimpliciter ſicut vniuntur lapides in aceruo: vel duo homines per effectū amoris: vel per aliquam imitationis ſimilitudinem, quæ omnia dicimus eſſe unum ſecundum quid & non ſimpliciter; qđ enim eſt ſimpliciter vnum & per ſe ſubſiſtens, nihil continet actu per ſe ſubſiſtens, ſed fortè in potētia vnde ſecundum ueritatem unionis naturarum in Chriſto oportet ponere: ſicut unam perſonā, ita vnā hypoſtaſim, & unum ſuppoſitum, & unam rem duarū

I naturarum, ſed ipſam humanā naturam in Chriſto nihil prohibet dicere eſſe quoddam indiuiduum, aut ſingulare, aut particulare, & ſimiliter quaſlibet partes humanæ naturæ, ut manus & pedes & oſſa, quorum quodlibet eſt quoddam indiuiduum, non tamen quod de toto prædicetur, quia nullum eorū eſt indiuiduum per ſe ſubſiſtens, ſed indiuiduum per ſe ſubſiſtens, uel ſingulare, uel particulare, quod prædicatur de Chriſto eſt unū tantùm. Vnde poſſumus dicere in Chriſto eſſe plura indiuidua, vel ſingularia, vel particularia: non autem poſſumus dicere Chriſtum eſſe plura indiuidua, uel ſingularia, uel particularia: ſed plures hypoſtaſes, uel ſuppoſita non poſſumus dicere in Chriſto eſſe.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex unione animæ & corporis cōſtituitur & homo & humanitas, quæ quidem duo hoc modo differunt, q; humanitas ſignificatur per modum partis, eo q; humanitas dicitur, qua homo eſt homo, & ſic præciſe ſi-

K gnificat eſſentialia principalia ſpeciei: per quæ hoc indiuiduū in tali ſpecie collocatur, vnde ſe habet per modum partis, cum præter huiuſmodi principia multa alia in rebus naturæ inueniantur. Sed homo ſignificatur per modum totius. Homo. n. dicitur habens humanitatem: uel ſubſiſtens in humanitate ſine præciſione quorumcunq; aliorum ſuperuenientium eſſentialibus principijs ſpeciē: quia per hoc q; dico, habens humanitatem, non pręciditur quin habeat colorem & quantitatē alia huiuſmodi. Scdm ergo ſecundā opinionē prædictā unioni humanæ naturæ ad diuinā pſupponitur unio aīę & corporis ſcdm, q; conſtituit humanitatē, non ſecundū q; cōſtituit hoīem. Illud. n. quod in Chriſto eſt conſtitutum ex anima & corpore tantum, unione pręſupponitur, nō eſt totum qđ per ſe ſubſiſtit, ſed aliquid eius, & ideo non pōt ſignari, ut homo ſed ut humanitas, unde oportet dicere: q; in tp.a unione humanæ naturæ ad diuinam quaſi in termino aſſumptionis intelligatur primò in Chriſto ratio hominis, quia tunc in primò intelligitur, ut res per ſe

q.1.a.1.o. & art.2.c. fin 3.d.q. 1.art.3.o.

3.p.q. 29. ar.1.ad 2. & 3.p.q.2

Poten. q. 9 a1.2. ad 7.& 13. & p q.16.arti.1.ad 2. & 5.

3.d.2.q.2. ar.3.o.

ſubſiſtens

ſubſiſtens completa, & in hoc differt ab alijs duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit, quòd unio animæ ad carnẽ præ ſupponitur, ſecundum intellectum aſſumptioni humanæ naturæ, non ſecundum ſolum hoc quod conſtituit humanitatẽ, ſed etiam ſecundum q; conſtituit hominem, dicit.n. hominem eſſe aſſumptum. Tertia verò opinio ponit, q; ẽt in termino aſſumptionis intelligitur anima corpori vnita. nec ad conſtituẽdum hominem, nec ad conſtituendam humanam naturã; dicit enim humanã naturam ſumi multipliciter. i. pro partibus eius, ſcilicet anima & corpore, cum dicamus humanam naturam aſſumptam à uerbo, ut patet, q; nec verè dicit Chriſtum eſſe hominem: nec uerè ponit humanam naturam in Chriſto: & ideo eſt tanquam hæretica condemnata.

3. d. 2. q. 1 art. 3. q. 3. Ad ſecundum dicendum, quòd corpus vnitum animę præ intelligitur aſſumptioni humanæ naturæ. Vnitum autem dico unione conſtituente humanitatem, non autem unione conſtituente hominem.

Ad tertium dicendum, q; gratia habitualis non intelligitur, ut medium vnionis, quod ſecundũ intellectum præcedit unionem. nec eſt medium quod cauſet unionem, uel unibilitatẽ, ſed medium quod facit ad congruitatem unionis: ſicut decora veſtis facit ad congruitatem coniunctionis matrimonialis. Et ſimiliter ſcientia & omnes aliæ perfectiones Chriſti poſſent dici medium vnionis, & pro tãto gratia habitualis Chriſti poteſt dici gratia unionis: uerius tamen puto, q; gratia unionis dicatur, uel ipſa gratuita Dei uoluntas: quæ gratia nullis meritis p̃cedentibus unionem fecit: uel potius ipſum donum gratis datum humanæ naturæ, quod eſt eſſe in diuina perſona. Si tamẽ

3. d. 13. q. 3. art. 1. & 4. anima unita corpori præintelligatur ad aſſumptionem, ſoluẽdum eſt, ut prius.

Ad quartum dicendum, q; humanitas non eſt forma partis quæ dicatur forma quia informet aliquam materiã, uel ſubiectum: ſed dicitur forma totius, in qua ſuppoſitum naturæ ſubſiſtit: unde non oportet ponere q; hypoſtaſis increata informetur humanitate, ſed q; ſubſiſtit in ea.

ARTICVLVS III.

Vtrum in Chriſto ſit vnum tantum eſſe.

178 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto non

3. p. q. 17. art. 2. o. & 3. d. 6. q. 2 ar. 2. o. & vnio. art. 4. o. ſit unum tantum eſſe. Viuere enim, ſecũdum Philoſophũ in 2. de anima. (T. c. 37.) viuentibus eſt eſſe. Sed in Chriſto non eſt tantum vnum uiuere, cum duplex ſit in eo uita creata, ſcilicet uita qua uiuit corpus per animam: quæ morte priuatur, & uita increata, qua uiuit per ſeipſum: ergo nec in Chriſto eſt tãtum unum eſſe.

¶2 Præt. ſicut eſſe eſt ſuppoſiti, ita & operatio. Sed unitas ſuppoſiti non facit quin in Chriſto ſint plures operationes: ergo nec faciet q; in Chriſto ſit tantum unum eſſe.

¶3 Præt. generatio eſt mutatio ad eſſe. Sed in Chriſto eſt quędam generatio temporalis, de qua Mat. 1. Chriſti autem generatio ſic erat, quæ non poteſt terminari ad eſſe æternum: ergo terminatur ad aliquid eſſe temporale & creatum: ergo in Chriſto eſt duplex eſſe: cum in ipſo maximè ſit eſſe increatum.

¶4 Præterea, vnicuique eſt attribuendum eſſe de quo conuenienter quæri poteſt an eſt. Sed de humana natura poteſt quæri an eſt, ergo humana natura habet eſſe proprium in Chriſto, & ſic eſt in eo duplex eſſe, cum etiam humana natura ſuum eſſe habeat.

Sed contra. Quæcunq; ſunt diſtincta ſecundum eſſe, ſunt in ſuppoſito diſtincta. Sed in Chriſto eſt vnum tãtum ſuppoſitũ, ergo & unum tantum eſſe.

Reſpondeo dicendum, quòd eſſe dupliciter dicitur, ut patet

1. p. q. 3. ar. 4. ad 2. & 1. d. 33. q. 1. ar. 1. ad 1. & potẽ. q. 7. ar. 2. ad 3. per Philoſophum in 5. Meta. (T. c. 14.) & quandam glo. Orig. ſuper principium. Io. Vno modo ſecundum q; eſt copula uerbalis ſignificans compoſitionem cuiuſlibet enunciationis, quam anima facit, unde hoc eſſe non eſt aliquid in rerum natura: ſed tantum in actu animæ cõponentis & diuidentis, & ſic eſſe attribuitur omni ei de quo poteſt propoſitio formari ſiue ſit ens, ſiue priuatio entis. Dicimus.n. cæcitatem eſſe. Alio modo eſſe dicitur actus entis in quantum eſt ens, id eſt quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura & ſic eſſe non attribuitur, niſi rebus ipſis quæ in decem generibus continentur, unde ens à tali eſſe dictum per decem genera diuiditur. Sed hoc eſſe attribuitur alicui dupliciter. Vno modo, ut ſicut ei quod p̃priè & verè habet eſſe, uel eſt, & ſic attribuitur ſoli ſubſtantiæ

3. d. 6. q. 2 ar. 2. c. per ſe ſubſiſtenti, unde quod uere eſt dicitur ſubſtantia in primo Phyſic. (T. c. 27.) Omnia uerò quæ non per ſe ſubſiſtunt, ſed in alio & cum alio, ſiue ſint accidentia, ſiue formæ ſubſtantiales, aut quælibet partes non habent eſſe, ita ut ipſa uerè ſint

A ſed attribuitur eis eſſe Alio modo, id eſt ut quo aliqd eſt, ſicut albedo dicitur eſſe, non quia ipſa in ſe ſubſiſtat, ſed quia ea aliquid habet eſſe album. Eſſe ergo propriè & uerè non attribuitur, niſi rei per ſe ſubſiſtenti, huic autem attribuitur eſſe duplex; unum, ſ. eſſe reſultans ex his, ex quibus eius unitas integratur, quod proprium eſt eſſe ſuppoſiti ſubſtantiale. Aliud eſſe eſt ſuppoſito attributum præter ea quæ integrant ipſum, quod eſt eſſe ſuperadditum, ſ. accidentale, eſſe album attribuitur Sorti, cum dicitur, Sortes eſt albus. Quia ergo in Chriſto ponimus unam rẽ ſubſiſtentem tantum, ad cuius integritatẽ concurrit etiam humanitas, quia unum ſuppoſitum eſt utriuſque naturæ, ideò oportet dicere q; eſſe ſubſtantiale quod propriè attribuitur ſuppoſito in Chriſto, eſt unum tantum, habet autẽ unitatem ex ipſo ſuppoſito & non ex naturis. Si tamẽ ponatur humanitas à diuinitate ſeparari, tunc humanitas ſuum eſſe habebit aliud ab eſſe diuino: non.n. impediebat quin propriũ 1. p. q. 5. at. 5. ad 2. & q. 90. a. 1. c. & 3. p. q. 2. ar. 5. ad 3.

B eſſe haberet, niſi hoc q; non erat per ſe ſubſiſtens, ſicut ſi arca eſſet quoddam indiuiduum naturale ipſa tota non haberet niſi unum eſſe, quælibet tamen partium eius ab arca ſeparata proprium eſſe habebit; & ſic patet q; ſecundum opinionem ſecundam oportet dicere, q; in Chriſto eſt unum eſſe ſubſtantiale, ſecũdum q; eſſe eſt ſuppoſiti propriè quamuis ſit in eo multiplex eſſe accidentale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uiuere dicit eſſe quoddam ſpecificatum per ſpeciale eſſendi principium, & ideò diuerſitas uitæ conſequitur diuerſitatẽ principiorum uiuendi: ſed eſſe magis reſpicit ad ſuppoſitum ſubſiſtens.

Ad ſecundum dicendum, quòd operatio ſuppoſiti non eſt de integritate unitatis eius, ſed conſequitur eius unitatem: unde unius ſuppoſiti inuenimus multas operationes, ſecundum diuerſa operationum principia, quę ſuppoſito inſunt, ſicut homo aliud operatur lingua & manu. Sed eſſe eſt id in quo fun-

C datur unitas ſuppoſiti, unde eſſe multiplex præiudicat unitati eſſendi.

Ad tertium dicendum, quòd generatio temporalis terminatur non ad eſſe ſuppoſiti æterni, ut ſimpliciter per eam eſſe incipiat, ſed q; incipiat eſſe ſuppoſitum habens illud eſſe ſuppoſiti humanæ naturæ.

Ad quartum dicendum, quod obiectio illa procedit de eſſe quod in actu animæ conſiſtit, quia an eſt etiã de cæcitate quæri poteſt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Chriſto ſit tantum una filiatio.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto nõ ſit 179

D tantum una filiatio. Multiplicata enim cauſa multiplicatur effectus. Sed natiuitas eſt cauſa filiationis: ergo cum in Chriſto ſint duæ natiuitates erunt etiam duæ filiationes. art. 2. o. & 3. p. q. 35. ar. 5. o.

¶2 Præterea, Impoſſibile eſt idem ſimiliter manere & corrũpi. Sed ſuppoſito q; beata Virgo ante Chriſti mortem mortua fuiſſet corrupta eſſet filiatio, qua filius matris dicebatur: Maneret autem filiatio æterna, qua diceretur filius patris: ergo alia filiatione dicitur Chriſtus filius patris, & alia filius matris.

¶3 Sed diceres, q; eſt alius reſpectus, ſed non alia filiatio. Contrà. Filius eſt relatiuum ſecundum eſſe, & non tantum ſecundum dici. Sed huiuſmodi relatiua ſecundum philoſophum in prædicamentis ſunt quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere: ergo eſſe filiationis eſt eſſe reſpectus quo refertur ad aliud, & ita ſi ſint plures reſpectus ſunt plures filiationes.

¶4 Præt. In relatione nihil inuenitur niſi reſpectus & eius fundamentum reſpectus: ſicut unitas quantitatis eſt fundamẽtum relationis, quæ eſt æqualitas. Sed reſpectus ſunt diuerſi,

E quibus Chriſtus refertur ad patrem & matrem. Fundamenta etiam horum reſpectuum ſiue cauſæ ſunt diuerſæ, ſcilicet ipſę natiuitates. Nam filiatio eſt relatio originis: ergo ſunt plures filiationes in Chriſto.

Sed contra. Filiatio eſt relatio perſonalis. Sed in Chriſto eſt una tantum perſona: ergo una tantum filiatio.

Reſpondeo dicendum, quòd in Chriſto eſt una tãtum filiatio ſecundum rem: quamuis ſint plures reſpectus relatiui ſecũdum rationem.

Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd in hoc differt ad aliquid ab alijs generibus, quòd alia genera ex propria ſui ratione habent quòd aliquid ſint, ſicut quantitas ex hoc ipſo q; eſt quantitas aliquid ponit. Et ſimiliter eſt de alijs. ſed ad aliquid ex propria ſui generis ratione non habet quòd ponat aliquid, ſed ad aliquid: unde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil ſunt in rerum natura, ſed in ratione tantum. quòd in alijs generibus non contingit, & quamuis ad aliquid ex ra- art. 2. c. vo. 11. q. 1. ar. 5. ad 15. & po. q. 2. ar. 5. c. & 1. p. q. 28. ar. 1. c.

tione ſui generis non habeat quòd ponat aliquid, non tamen etiam habet ex ipſa generis ratione quòd nihil ponat quia ſic nulla relatio eſſet aliquid in rerum natura, unde ad aliquid nõ eſſet unum de decem generibus: habet autem relatio quòd ſit aliquid reale ex eo quòd relationem cauſat. Cum enim in ali-
ad 3. huius. quo inuenimus aliquid reale, per quod alterum dependeat & cõ paretur, tunc dicimus realiter comparari uel dependere uel referri, ſicut æqualitas relatio realis ponitur ex uirtute quantitatis, quæ æqualitatem cauſat. Quia uerò ex eodem res habet eſſe & unitatem: ideò realis unitas relationis penſanda eſt ex ipſo relationis fundamento, uel cauſa, ut quia una eſt quantitas, ꝑ quam pluribus ſum æqualis, in me non eſt, niſi una relatio realis æqualitatis habens reſpectum ad plures. Similiter quia una natiuitate ex patre & matre genitus ſui, una filiatione reali dicor filius utriuſque, quamuis multiplicentur reſpectus: ſed in
art 23 ad 1. ar. 2 c. 1. & 1. p. q. 6. & ar. 2. ad 1. Chriſto non poſſumus dicere unam cauſam eſſe filiationis, ſecundum quod refertur ad patrem & matrem, cum ſint duę natiuitates penitus diſparatæ. unde ſi eſſet aliquid quod filiationem temporalem poſſet recipere quaſi ſubiectum oporteret ponere in Chriſto plures filiationes. Nunc autem filiatio eſt talis relatio quæ non poteſt habere pro ſubiecto niſi ipſum ſuppoſitum, in Chriſto autem non eſt niſi ſuppoſitum æternum, quod quidem non poteſt eſſe ſubiectum alicuius temporalis relationis. Quæcunque enim relationes temporales de aliquo æterno dicuntur, ſunt relationes rationis & non rei, unde fi-
3. p q. 23. ar. 4. o. liatio qua Chriſtus refertur ad matrem non eſt realis relatio, ſed rationis tantum, ſicut & cæteræ quæ dicuntur de Deo ad creaturas. Non enim poteſt dici quòd ſubiectum filiationis ſit ſuppoſitũ æternum ratione humanæ naturæ, uel alicuius partis eius, ſicut dicitur ſuppoſitum mortis uel paſſionis, quia ſic ipſa humana natura, uel pars eius eſſet primum ſubiectum filiationis, & denominaretur per ipſas, ſicut contingit & de alijs accidentibus, quæ attribuuntur Chriſto ratione humanæ naturæ, filiatio uerò nunquam denominat niſi ſuppoſitum, nec poteſt aliud pro ſubiecto habere. Nihil tamen prohibet aliquas reales relationes ineſſe Chriſto ad Virginẽ, ſicut cum dicimus corpus Chriſti eſt originatum ex Virgine. Sed iſta relatio non habet rationem filiationis, niſi poneremus ſecundum primam opinionem, ſuppoſitum æternum eſſe aliud in Chriſto à creato.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ex natiuitate temporali non innaſcitur filiatio realis, ſed rationis tantum, quãuis Chriſtus realiter ſit filius Virginis, ſicut Deus realiter eſt dominus creaturæ, quamuis in eo dominium non ſit relatio realis. Dicitur enim realiter dominus propter realem poteſtatem, & ſic dicitur Chriſtus realiter filius Virginis propter realem natiuitatem.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ reſpectus relationis dependet ex termino ad quem aliquid refertur, & ideò deſtructo termino reſpectus auffertur, ſed tamen filiatio realis ad patrem remanet in Chriſto, etiam ſuppoſita morte matris.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ in illa philoſophi deſcriptione eſſe ponitur pro ratione eſſendi, ſecundum ꝙ diffinitiu dicitur ratio ſecundum genus, quod eſt eſſe: unde nõ oportet ꝙ habeat
✝ Alias, realis. eſſe relatio ex reſpectu, ſed ex cauſa reſpectus, ex reſpectu uerò habet propriam rationem generis, uel ſpeciei.

art. 2. c & 3. d. 8 ar. 5. ad 2. a. 225. 183. Ad quartum dicendum, ꝙ quamuis ſit reſpectus filiationis diuerſus, & cauſa filiationis diuerſe, ſed tamen filiationes non poſſunt eſſe duæ ratione iam dicta.

3. p. q. 75. ar. 5. o. & 4. d. 11. q. 2. art. 1. o.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrum in Chriſto ſint accidentia ſine ſubiecto.

385 DEINDE quæritur de Chriſto quantum ad ſpecies, ſub quibus in ſacramento altaris continetur, utrũ ſcilicet ſint ibi accidentia ſine ſubiecto, & uidetur quòd non. Deus enim non poteſt facere contradictoria eſſe ſimul uera. Hoc autẽ eſſet ſi ab aliquo remoueretur id quod eſt de ſua diffinitione. Cũ ergo in diffinitione accidentis cadat eſſe in ſubiecto, quia accidentis eſſe eſt ineſſe, uidetur ꝙ Deus non poſſit facere accidẽs ſine ſubiecto.

¶ 2 Præt. De eodem prædicatur diffinitio & diffinitum. Sed ens per ſe eſt diffinitio, uel deſcriptio ſubſtantiæ, ſi ergo in ſacramento altaris accidentia ſunt per ſe non in ſubiecto, ſequitur quòd ſint ſubſtantiæ, quod eſt abſurdum.

¶ 3 Præt. Ex accidentibus non poteſt generari ſubſtantia, ſed uidemus ex illis ſpeciebus generari uermes & cineres, quæ cõ-
F ſtat non generari ex corpore Chriſti, ergo accidentia nõ ſunt ibi ſine ſubiecto.

¶ 4 Sed diceres quòd generantur miraculosè.

¶ 5 Sed Contra. Miracula ordinentur ad ędificationem fidei, ſed magis eſt ad ſcandalum, quòd uermes exinde generentur: ergo non ſit miraculosè.

¶ 6 Præt. In ſacramento altaris nihil debet eſſe inordinatum, ſed contra ordinem, quem Deus rebus impoſuit eſt accidens eſſe ſine ſubiecto.

Sed contra. Senſus non decipitur in proprio ſenſibili, ſecundum philoſophum in ſecundo de anima (T. co. ſexageſimo tertio) Sed ſenſus iudicat ſibi eſſe colorem & ſaporem, & alia huiuſmodi: ergo hæc accidentia ſunt uerè ibi, Non autem ſunt in corpore Chriſti ſicut in ſubiecto, nec iterum in aere, cum neutrum ſit natum affici talibus accidentibus ergo accidẽtia ſunt ibi ſine ſubiecto.

G Reſpondeo dicendũ, ꝙ accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto, quod qualiter eſſe poſſit hinc conſiderandum eſt, quia in omnibus cauſis ordinatis, ſecundum philoſophum in libro de cauſis, prima cauſa uehementius imprimit in cauſatum cauſæ ſecundæ, ꝙ etiam cauſa ſecunda: unde fit ut cauſa prima non retrahat operationem ſuam ab effectu etiam poſtquam cauſa ſecũda retraxit: ut dicitur ibidem in commento. Vniuerſalis autẽ cauſa & prima omnium entium Deus eſt, non ſolum ſubſtantiarum, ſed etiam accidentium (Ipſe enim eſt creator ſubſtantiæ & accidentis) ſed etiam procedunt ex eo quodam ordine. Nam mediantibus ſubſtantiæ principijs accidentia producuntur: unde ſecundum naturæ ordinem accidentia à principijs ſubſtantiæ dependent, ut ſine ſubiecto eſſe non poſſit, tamen per hoc non excluditur quin Deus quaſi cauſa prima poſſit accidentia in eſſe ſeruare ſubſtantia remota, & per hũc modum accidentia miraculosè ſunt in ſacramento altaris ſine ſubiecto, uirtute ſcilicet diuina ea tenente in eſſe. 1. p. q. 22. ar. 2. & q. 44. ar. 1. & 2. art. 22. & 74.

H AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd cum dicitur, accidentis eſſe eſt ineſſe uel qualitercunq; ponatur ſubiectum in diffinitione accidentis, intelligitur eſſe diffinitio per additionem, ut habetur in 7 Metaphy. (T. c. 17.) Et dicitur diffinitio per additionem quando, in diffinitione ponitur aliquid quod eſt extra eſſentiam diffiniti ſicut naſus ponitur in diffinitione ſimi, hoc autem eſt propter naturalem dependentiam accidentis à ſubiecto, ſed hac non impediente Deus poteſt accidentia ſine ſubiecto conſeruare. nec tamen ſequitur contradictoria ſimul eſſe uera quia ſubiectum non eſt de ſubſtantia accidentis. art. 26.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſecundum Auicen. in ſua Metaphy. eſſe non poteſt poni in diffinitione alicuius generis & ſpeciei: quia omnia particularia uniuntur in diffinitione generis: uel ſpeciei, cum tamen genus: uel ſpecies non ſint ſecundum unum eſſe in omnibus, & ideò hæc non eſt uera diffini- artic. 25.
I tio ſubſtantia eſt quod per ſe eſt: uel accidẽs eſt quod eſt in alio: ſed eſt circumlocutio ueræ deſcriptionis: quæ talis intelligitur. ſubſtantia eſt res cuius naturæ debetur eſſe non in alio: accidẽs uerò eſt res cuius naturæ debetur eſſe in alio: unde patet quòd quamuis accidens miraculosè ſit non in ſubiecto, non tamen pertinet ad diffinitionem ſubſtantiæ: non enim per hoc eius naturæ debetur eſſe non in alio, nec egreditur diffinitionem accidẽtis, quia adhuc natura eius remanet talis, ut ei debeatur eſſe in alio. c. p. q. 51 ar. 5. ad c. 3. p. q. 77. ar. 1. ad 2.

Ad tertium dicendum, quòd de his quæ generantur ex ſpeciebus, ut uermibus, uel cineribus, aut alijs huiuſmodi duæ ſunt opiniones magis probabiles. Quarum una eſt quæ dicit quòd ſubſtantia panis redit ex qua poſſunt talia generari. Sed hæc opinio uidetur improprietatem continere propter duo, niſi debito modo intelligatur. Primò quia nõ poteſt eſſe quòd iterum ſit ibi ſubſtãtia panis. Aut enim poneretur ibi eſſe ſub-
K ſtantia panis iterato ſpeciebus manentibus, & ſic cum corpus Chriſti tandiu ſit ſub ſacramento, quandiu ſpecies manet: ſequitur quòd aliquando erit ibi ſimul corpus Chriſti & ſubſtantia panis, quod nõ ſuſtinet ratio. Aut hoc erit deſtructis ſpeciebus: & hoc iterum eſt inconueniẽns: ut ſubſtantia ſit ſine proprijs accidentibus panis. Secundò apparet improprietas propter nomen reditus. Si enim aliquid eſt in alterum conuerſum nõ poteſt dici redire, niſi illud reconuertatur in ipſum. Subſtantia autem panis non eſt annihilata, ſed trãſubſtantiata in corpus Chriſti. Vnde nõ poteſt intelligi, ꝙ ſubſtantia panis redeat, niſi corpus Chriſti reuertatur in panem, quod eſt abſurdum, unde ſi debet iſta opinio ſuſtineri intelligenda eſt per ſubſtantiam panis materia panis, non ꝙ redeat quæ prius erat: ſed ꝙ deſtructis ſpeciebus aliqua materia à Deo ibi prouideatur, uel per creationem, uel quocunque alio modo, ex qua poſſint huiuſmodi corpora generari. Alia uerò opinio eſt planior, ut dicatur quòd illis accidentibus ſicut datũ eſt per ſe ſubſiſtere diuina uirtute. 3. p. q. 77. ar. 6. o. & 4. d. 11. q. 1. ar. 2. q. 3. o. ar. 104. o. & 4. d. 11. q. 1. art. 3. q. 1.

uirtute, ſimiliter datum eſt ut agant & ex eis fiat quicquid fieret ex ſubſtantia panis: uel quicquid ageret ſi maneret, & hac uirtute nutriunt, & uermes, uel cineres exinde generantur.

Ad quartum dicendum, quòd hoc miraculum ordinatur ad fidem: ne fides ſcilicet depereat.

Ad quintum dicendum, q nihil prohibet aliquid eſſe ordinatum conſiderato ordine communi, cuius contrarium eſt ordinatum pro aliqua cauſa ſpeciali: & hoc modo quamuis ſecundũ ordinem communem rectè diuinitus ordinatum ſit ut accidens in ſubiecto, nihil tamen prohibet etiam rectè ordinatum eſſe, ut in ſacramento altaris accidens ſit ſine ſubiecto, ut ſcilicet fides habeat meritum per latentiam ſacramenti. contra.4.c. 66. c.ſi.3. p.q.77.a. 3.4.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de membris Christi.

¶ Et primò de Angelis.

¶ Secundò de hominibus.

¶ De Angelis quæruntur quinque.

¶ Primo quantum ad naturam ipſorum, utrum ſint compoſiti ex materia & forma.

¶ Secundò quantum ad cognitionem, utrum ſimul in actu poſſint eſſe in cognitione matutina & ueſpertina, ideſt utrum ſimul cognoſcant res in propria natura, & in uerbo.

¶ Tertiò quantum ad meritum uoluntatis, utrum ſ. potuerunt eodem actu charitatis mereri fruitionem, & frui.

¶ Quarto quantum ad motum, utrum moueantur in inſtanti.

¶ Quintò quantum ad effectum, utrum poſſint imprimere, vel aliquid facere in iſtis corporibus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Angelus ſit compoſitus ex materia & forma.

184 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd Angelus ſit compoſitus ex materia & forma. Auguſtinus enim dicit in libro de mirabilib. ſacræ ſcripturæ. Omnipotens Deus ex materia informi, quam prius condidit corporalium, ſenſibilium & inſenſibilium intellectualium, & intellectu carentium multiformes ſpecies diuiſit. Angeli autem ſunt intellectuales & incorporei, ergo habent materiam de ſui compoſitione. 1.p.q.50. art.2.0.& ſpiritu.a. 1.0.

¶ 2 Præterea, Boetius dicit in lib. de unitate & uno. Quoddam eſt unum coniunctione ſimplicium, ut Angelus & anima: quorum unumquodque eſt unum coniunctione materiæ & formæ: & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præterea, Omne quod eſt in genere habet genus & differentiam, genus autem ſecundum Auicen. in ſua Metaphy. ſumitur ex natura materiæ, differentia uero ex natura formæ: ergo omne quod eſt in genere eſt compoſitum de materia & forma. Angelus autem eſt in genere ſubſtantiæ cum ſit ſubſtantia habẽs ſpeciem limitatam: ergo Angelus eſt compoſitus ex materia & forma.

¶ 4 Sed diceres, q differentia Angeli non ſumitur ex forma, ſed ex formali, quod eſt ipſum eſſe Angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei eſt de eſſentia, & intrat diffinitionem ipſius. Sed in omni creatura eſſe eſt aliud ab eſſentia eius, nec intrat diffinitionem eius, ut Auicenna dicit: ergo differentia Angeli non poteſt ſumi ex eſſe ipſius.

¶ 5 Præterea, idem oſtenditur, quia impoſſibile eſt eſſe plura ſumma bona, quia oportet ea in aliquo conuenire: cum utrunque ſit ſummum bonum, & in aliquo differre, alias non eſſent plura: & ſic eſſent compoſita: ſed conſtat eſſe plures eſſentias Angelicas: ergo oportet eas in aliquo conuenire, & in aliquo differre: & ſic oportet eas eſſe compoſitas: ſed partes eſſe ſunt materia & forma ergo Angeli componuntur ex materia & forma.

Sed contra eſt, quod dicit Boet. in lib. de duabus naturis & una perſona Christi. Omnis natura in corpore ſubſtantiæ uilis materiæ innititur fundamento. Sed Angeli ſunt incorporei: ergo non eſt in eis materia.

Reſpondeo dicendum, quòd quidam ponunt Angelos compoſiti ex materia & forma. Sed hoc uidetur repugnans naturæ eorum propter duo, quæ in eis inueniuntur. Primũ quidem, quia intellectuales ſunt. Si enim Angeli haberent materiam de ſui compoſitione, oporteret q omne quod in eis eſt, eis ineſſe per modum materiæ conuenientem, cum omne quod eſt in alio ſit in eo per modum recipientis, ut habetur in libro de cauſis. Forma autem aliqua hoc modo eſt in materia, quod in ea habet eſſe particulare & naturale. Vnde ſi Angeli eſſent ex materia compoſiti, oporteret quod formæ quibus intelligunt quæ eorum ſunt eſſent in eis ſecundum eſſe naturale, & particulare, & ſic ſequeretur hoc impoſſibile, quòd Angelus nunquam cognoſceret, niſi particulare, quia forma particulariter in aliquo recepta nõ põt eſſe uniuerſalis cognitionis principiũ, ſicut patet in ſenſu; nec poteſt obuiari per hoc q ponatur Angelus componi ex materia alterius naturæ quàm hæc materia corporalis, quia quæcunque eſſet illa materia, conſtat quòd reciperet formam ſubſtantialem Angeli particulari, alias Angelus non eſſet res particularis, & ſic illa materia conueniret cum hac materia in hoc quòd formæ in ea reciperentur per modum particularem, unde impoſſibile eſt Angelum, uel aliquam ſubſtantiam intellectualem ex materia componi, cum alterius modi ſit receptio qua recipit intellectus formas, & qua recipit materia prima, ut dictum eſt. Vnde dicit Philoſophus in 3. de anima. (Tex. comm 4.) & Philoſophorum ſententia eſt quòd intellectualitas immunitatem habet a materia. Secundo repugnat eis per hoc quòd incorporales ſunt: quæcunq; enim ex materia componuntur oportet in materia conuenire, eo q quælibet materia ſecundum ſe accepta cum forma careat, non habet in ſe aliquam diſpoſitionis rationem, ſuppoſita autem unitate materiæ, impoſſibile eſt quòd una materia contrarias & diſparatas formas recipiat, niſi ſecundum diuerſas partes; non enim poteſt eadem materia & ſecundum idem accipere formam Angeli & formam lapidis; diuerſitas autem partium non poteſt intelligi in materia non intellecta diuiſione, nec diuiſio non intellecta dimenſione: quia ſubtracta quantitate ſubſtantia remanet indiuiſibilis, ut dicitur in 1. Phyſicorum. (Textu com. 18.) Vnde oportet omnia quæ ſunt compoſita ex materia dimenſionata eſſe, & ideo nullum incorporeum poteſt eſſe ex materia compoſitum. Sed quia ſubſtantia Angeli non eſt ſuũ eſſe, hoc enim ſoli Deo competit, cui eſſe debetur ex ſeipſo, & non ab alio, inuenimus in Angelo & ſubſtantiam, ſiue quidditatem eius quæ ſubſiſtit, & eſſe eius quo ſubſiſtit, quo ſcilicet actu eſſendi dicitur eſſe, ſicut actu currendi dicimur currere, & ſic dicimus Angelum eſſe compoſitum ex quo eſt, & quod eſt: vel ſecundum uerbum Boetij, ex eſſe & quod eſt. & quia ipſa ſubſtantia Angeli in ſe conſiderata eſt in potentia ad eſſe cũ habeat eſſe ab alio, & ipſum eſſe ſit actus, ideo eſt in eo compoſitio actus & potentiæ, & ſic poſſet in eo concedi materia & forma ſi omnis actus debeat dici forma & omnis potentia materia. ſed hoc non competit in propoſito, quia eſſe non eſt actus, qui ſit pars eſſentiæ, ſicut forma ipſa quidditas Angeli, uel ſubſtantia eſt per ſe ſubſiſtens: quod materiæ non cõpetit. Spiritu. ar.1.c. / Rõ quare Angeli non hñt materiã. / 1.p.q.50. ar.1.0.& q.54.ar.5 ad 1.& q. 110.ar.2. ad 1.& ar. 3.ad 3.& ſpiritu a. 2. / arti.25 & 26.ar.58. / ar. 147.0. / Boetius 1.p.q.4. art.1.c.& 50.arti.2. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auguſtinus ſuper Geneſim ad literam materiam informem, quàm Deus primo condidit dicit ſignificari per cœlum & terram cum dicitur, In principio creauit Deus cœlum & terram: ut per terram ſignificetur materia informis viſibilium rerum, per cœlum autem ipſa natura angelica nondum formata per conuerſionem ad Deum: ut ipſa naturalia angelorum attribuantur eis quaſi materia, & dona gratiæ uel gloriæ attribuantur eis quaſi formæ: vnde non eſt ad propoſitum auctoritas inducta. 1.p.q.50. ar.5 ad 5.ar.2.ad

Ad ſecundum dicendum, quod liber ille non eſt Boetij, vnde non oportet quòd in auctoritatem recipiatur, ſuſtinendo tamen ipſum poteſt dici quod formam & materiam largè accipit pro actu & potentia, ut dictum eſt. Spũ. ar.1. ad ar.

Ad tertium dicendum, quòd ipſa ſubſtantia Angeli quodammodo ſe habet ad eſſe eius, ut materia ad formam, ut dictum eſt, materia autem ſi eius eſſentia diſtinguetur, haberet pro differentia ipſum ſuum ordinem ad formam, & pro genere ipſam ſuam ſubſtantiam, & ſimiliter in Angelis ex ipſa natura ſubſtantiæ ipſorum accipitur genus, ex proportione uerò huiuſmodi ſubſtantiæ ad eſſe accipitur ſpecifica differentia, vnde ſecundum quòd in ſubſtantia unius eſt plus uel minus de potentia quàm in ſubſtantia alterius. Dictum autem Auicennæ intelligitur de compoſitis ſubſtantijs. C.ar.huj*

Ad quartum, conceditur: non enim ab ipſo eſſe ſumitur differentia, ſed magis ex habitudine ipſius ſubſtantiæ ad eſſe. 1.p.q.50.

Ad quintum dicendum, quod in ſummo uno nulla diuerſitas eſſe poteſt, cum in eo ſit idem eſſe & quod eſt. Vnde hoc ſufficit ad eius pluralitatem remouẽdam, ſed compoſitio quæ in Angelo inuenitur ſufficit ad eius pluralitatem, ut ex dictis patet. ar.2 ad 1. & ar.4.0. & q.56 a. 2.ad 1.ar. 58.185.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Angelus poſſit cognoſcere ſimul res in verbo, & in propria natura.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur q Angelus non poſſit cognoſcere ſimul res in uerbo & in propria natura. 185

Eadem

Eadem enim potentia non poteſt ſimul geminum actum habere, vt quòd intellectus ſimul plura intelligat. Sed alius actus eſt quo intellectus Angeli uidet res in uerbo: & alius quo videt res in propria natura: ergo impoſſibile eſt vt ſimul videat res in verbo & in propria natura.

1. p. q. 57. ar. 3. o. & q. 92. ar. 1. ad 3.

¶2 Sed diceres quòd hoc modo videntur ab intellectu Angeli ſimul res in verbo, & in propria natura, ſicut intellectus noſter ſimul uidet eclypſim, & cauſam eius. Contra. Cum intellectus noſter ſimul uidet eclypſim, & cauſam eius, accipit cauſam vt rationem intelligendi eclypſim: ergo accipit eclypſim & cauſam eius, vt vnum intelligibile, & ſic erit vnus tantum actus.

¶3 Præterea, Vnius non poteſt eſſe niſi vnus terminus vltimus, ſicut vna linea non terminatur ex vna parte niſi ad vnum punctum. Sed vltimus terminus potentiæ eſt operatio: ergo nõ poteſt vna potentia ſimul habere plures actus. Et ſic idem quòd prius.

¶4 Præt. Sicut ſe habet potentia ad actum, ita actus ad obiectum. Sed vnus actus non poteſt terminari ad duo obiecta: ergo nec vna potentia poteſt ſimul habere plures actus. Et ſic idẽ quod prius.

Sed contra. Viſio qua angeli uident res in uerbo eſt uiſio beata, quæ quidem non eſt interciſa, ſed continua. Si ergo nõ poſſunt ſimul uidere res in propria natura, & in uerbo, nunquam uiderent res in propria natura. & præcipuè hoc uidetur in anima Chriſti, quæ ab initio ſuæ creationis uidet uerbum & in verbo.

Reſpondeo dicendum, quòd angelus, vel anima ſimul poteſt uidere res in uerbo & in propria natura, hoc expreſſe poteſt haberi ab Auguſtino libro quarto ſuper Geneſim ad literam, ubi uult quòd dies illi ueſpere & mane in eis non ſunt ordinati ſecundum ſucceſſionem, ſed ſolum ordine naturæ:

1. p. q. 58. ar. 6. & 7. veri. q. 8. ar. 4. 5. & 6.

H unde ſimul eſt primus dies cum ſecundo, & mane cum ueſpere & ita ſimul uiſio rerum in uerbo & in ꝓpria natura. Quod qualiter ſic poſſibile ſit uidendum eſt. Operari ſiquidem non propriè attribuitur potentiæ, ſed rei ſubſiſtenti, quæ per potentiam operatur, ut ipſa potentia intellectus non ſit operans in intelligendo, ſed magis operationis principium. Sicut autem potentia intellectiua eſt principium intelligendi ipſi ſubſtantiæ: ita ſpecies intelligibilis eſt principium intelligendi ipſi potentiæ. Vnde ſicut una ſubſtantia poteſt ſimul diuerſos actus habere ſecundum diuerſas potentias, ut anima ſimul uult & intelligit. Ita ex una potentia intellectiua poſſunt ſimul prodire diuerſi actus, ſi ſimul diuerſis ſpẽbus intelligibilibus uniatur. hanc enim cauſam Algazel aſſignat quare non eſt poſſibile ſimul multa intelligere, quia ſcilicet non eſt poſſibile intellectum ſimul informari multis ſpeciebus in actu perfectè, ſicut nec idem corpus figurari ſimul diuerſis figuris. Viſio autem

ar. 177. & ueri. q. 8. at. 1. c.

I qua angelus uidet res in propria natura fit per ſpeciem intelligibilem concreatam, uel infuſam inhærentem. Viſio autem rerum in uerbo fit per ipſam ſpeciem uerbi ſiue eſſentia, quæ non eſt inhærens, ſed ei intellectus unitur ſicut intelligibili. Species autem concreata inhærens non repugnat unioni intellectus angelici ad uerbum, cum non ſit unius rationis, & ipſa ſpecies, & quicquid eſt perfectionis in intellectu angelico ſit quaſi materialis diſpoſitio ad illam beatam unionem, unde ſimul ex intellectu angeli procedit operatio duplex, una ratione unionis ad uerbum qua ſcilicet uidet res in uerbo. Alia ratione ſpeciei intelligibilis, qua informatur quia uidet res in propria natura, nec etiam in una harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, ſed magis confortatur, cum una ſit ratio alterius, ſicut imago rei uiſæ confortatur dum uidetur in actu oculo exteriori, actio enim beatitudinis in beatis eſt ratio cuiuslibet alterius actionis in eis inuentæ.

ar. 178. c. Ad rationes.

Et per hoc patet reſponſio ad primum. Secundum concedimus, quia exemplum illud non eſt conueniens.

K Ad tertium dicendum, quòd potentia intellectiua angeli non terminatur ad duos actus ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſas ſpecies, quibus ad actum ordinatur.

Ad t.

Ad quartum dicendum, quod inter actum & obiectum nihil cadit medium, ſicut ſpecies cadit media inter intellectũ & eius actum. Vnde non eſt ſimile.

ARTICVLVS VIII.

283

Vtrum angelus meruerit ſuam beatitudinem.

1 p. q. 62. art. 4. o. & 2. d. 5 q. a at. 3.

CIRCA tertium ſic proceditur. Videtur quòd angelus nõ meruerit ſuam beatitudinem. Quod enim eſt beatum perfectum eſt, quod autem meretur eſt adhuc imperfectum. Sed

F non poteſt idem eſſe ſimul perfectum & imperfectum: ergo nõ poteſt angelus mereri beatitudinem dum habet eam.

¶2 Præt. Angelus beatus eſt comprehẽſor, nullus autem meretur niſi uiator.

¶3 Si dicatur quòd in primo inſtãti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit. Contra ergo ſimul fuit uiator & comprehenſor: quod falſum eſt, cum hoc ſit ſolius Chriſti.

¶3 Præt. Beatitudo ſecundum philoſophum in actu conſiſtit, ſed in actu perfecto. & ſimiliter meritum in actu, ſed imperfecto, non autem potuit eſſe quod actus angeli ſimul eſſet perfectus & imperfectus: ergo non potuit eſſe quòd ſimul eſſet beatus, & beatitudinem meruerit.

Sed contra, beatitudo à nulla pura creatura habetur ſine merito, cum habeat præmij rationem. Sed angelus non potuit eã mereri niſi in primo inſtanti, quo beatus fuit: quia ante non habuit gratiam, ut quidam ponunt, & ſic mereri non potuit:

G ergo in primo inſtanti ſuæ beatitudinis eam meruit.

1. d. 4. art. 1. o.

Reſpõdeo dicendum, quod de conditione angeli triplex eſt poſitio, quidam enim poſuerunt quòd angelus in primo inſtanti ſuæ creationis fuit beatus, ſed hoc uidetur inconueniẽs, quia pari ratione alii in primo inſtanti fuiſſent miſeri, quod etiam quidam dicunt. ſed abſurdum eſt & condemnatum. Alij uero dicunt quòd fuerũt conditi in gratia omnes: & in ea quidam perſeuerantes beatitudinem meruerunt: alij uero contra eam agentes facti ſunt miſeri, & hæc opinio nihil difficultatis habet, unde præcæteris mihi magis placet. Tertij uero dicunt quòd fuerunt creati Angeli in puris naturalibus, & quibuſdam conuerſis ad uerbum ſimul collata eſt gratia & beatitudo & hi diuiduntur in tres uias. Quidã enim dicunt, quòd nunquam beatitudinem meruerunt, ſed hoc non uidetur cõpetere niſi ſoli Chriſto, qui eſt filius naturalis, ut hæreditatem diuinæ fruitionis, ſine merito habeat. Alij uero dicunt quòd

ma q. 16. ar. 4. ca & ad 3. 1. p. q. 62. art. 5. o.

3. p. q. 18. art. 3. o. & q. 48. ar. 1

H merentur eam ex operibus, quæ circa nos agunt, & hoc etiam non uidetur conueniens, ut meritum ſequatur præmium cum magis meritum ſit diſpoſitio ad præmium. Tertij uero dicunt quòd in primo inſtanti beatitudinem meruerunt ex hoc ipſo quòd ad uerbum conuerſi ſunt, & hæc opinio inter has tres ꝓbabilior eſt. Vnde ad eius euidentiam ſciendum eſt quòd meritum ſe habet ad præmium, ſicut motus ad terminum, & ſicut fieri ad factum eſſe. In his autem quæ ſucceſſiue fiunt prius eſt fieri quàm factum eſſe. In his uero quæ fiunt ſubito ſimul eſt fieri & factum eſſe, ſicut ſimul aer illuminatur & illuminatus eſt, & ſimul res creatur & creata eſt. Cuius ratio eſt: quia inſtãs illud, in quo primo aliquid factum eſt, eſt terminus temporis præcedentis, in quo non erat, & ſic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinet inquãtum poteſt dici quòd ante hoc inſtans res iſta non fuit. Et quamuis in his quæ per modum ſucceſſiuum fiunt, fieri attribuatur tempori præcedenti in momentaneis tamen factionibus fieri non poteſt attribui, niſi ipſi inſtanti primo qđ diuidit inter eſſe & nõ eſſe rei. Vñ quãuis in omnibus alijs inſtantibus ſequentibus poſſit dici quod hoc factum non eſt, non tamen poteſt dici quòd fiat & factum eſt, niſi in primo. Similiter dico, quòd in primo inſtanti, quo mens angelica cõuerſa eſt ad uerbi fruitionem, & beata quidem erat ratione perfectæ fruitionis, quaſi in facto eſſe exiſtens, & beatitudinem merebatur in hoc, quòd conuertebatur ad uerbum non præexiſtente beatitudinis perfectione, ſed quaſi exiſtens in ipſo fieri beatitudinis, ſed poſtmodum mens Angeli eſt tantum beata, & non beatitudinem meretur. Similiter eſt de contritione, quia in eodem inſtanti eſt terminus præparationis ad gratiam, & gratiæ infuſio.

opinio uera. 1. p. q. 63. a. 5. ad 3. & 4. art. 6. c. & 3. p. q. 34. ar. 3 ad 1. ueri. q. 29 ar. 8. ad 2

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non oportet ponere idem ſimul eſſe perfectum & imperfectum: ſed idem ſimul eſſe perfectum & terminum imperfectionis: uel nunc primo eſſe perfectum.

K Ad ſecundum dicendum, quòd Angelus meretur, ut uiator: non quaſi diſtans à termino, ſed ut in termino uiæ exiſtens.

Ad tertium dicendum, ſicut ad primum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum angelus moueatur in inſtanti.

184

AD quartum ſic proceditur. Videtur quòd Angelus moueatur in inſtanti. Sicut enim dicitur in libr. de intelligẽtijs: in motu Angeli magnitudo ſpacij diſtãtiam non operatur. Sed propter diſtantiam, quam facit magnitudo ſpacij, contingit quod aliquid non æquè cito perueniat ad propinquum. & diſtans, ergo Angelus æquè cito ad diſtans, & propinquum perueniet

ar 215. o. 2. 1. p. q. 53 ar. o. 2. 1. 8 3 7. q. 4 at. 3. o.

peruenit: ſed omne tale mouetur in inſtanti, ergo Angelus in inſtanti mouetur. A

¶2Præt. ſicut ſe habet mobile diuiſibile ad motum diuiſibilem ſucceſſiuum: ita ſe habet mobile indiuiſibile ad motum in diuiſibilem & inſtantaneum. Sed corpus quod eſt mobile diuiſibile mouetur ſucceſſiue in tempore diuiſibili: ergo Angelus q non eſt mobile diuiſibile ex hoc quòd caret quantitate, moueatur ſubito, vel in inſtanti.

¶3Præterea, Ariſtotel. quarto Phyſicorum, (Topicorum capit. ſeptuageſimoprimo) probat quòd ſi aliquid moueretur in vacuo moueretur in inſtanti propter hoc, quòd medium mobili non reſiſtit, ſed ſicut uacuum non reſiſtit corpori in motu: ita nec aliquid plenum ipſi Angelo: ergo Angelus mouetur in inſtanti.

Sed contra eſt, quod dicit Auguſtinus octauo ſuper Geneſ. ad literam, quòd Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus, Angelus autem eſt creatura ſpiritualis: ergo mouetur per tempus, & non in inſtanti. B

1.p.q.57. ar.3.ad 2 1.di.37.q. 4. art.3.c. & ad 5. Reſpondeo dicendum, quòd in omni motu oportet intelligere ſucceſſionem & tempus per aliquem modum, eo quòd termini cuiuslibet motus ſunt ſibi oppoſiti inuicem, & incompatibiles, ut patet in primo Phyſic. (Topicor. cap. ſexageſimoquarto.) Vnde oportet, quòd mobile intelligatur eſſe primū in uno termino motus, & poſterius in altero, & ſic ſequitur ſucceſſio. Sed tranſire de uno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Vno modo ſicut de inſtanti in inſtās, hoc autem eſſe non poteſt, niſi quando ſunt tales termini motus inter quos eſt accipere aliquo modo medium: ſicut inter duo inſtantia eſt tempus medium: ut patet in loci mutatione,
1.149.c.6. & alteratione, augmento, aut diminutione: & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius ſuper quod trāſit motus, cuius eſt plus & minus accipere. Alio modo trāſitur de uno termino motus in alium, ſicut de tempore in inſtans, & hoc accidit in motibus, quorum termini ſunt priuatio & forma: inter quæ conſtat medium non eſſe, unde non poteſt ſic tranſiri de uno extremo in alterum, ut quandoque in neutro extremo rum ſit, ſicut tranſitur de inſtanti in inſtans: ita quòd in neutro eſt inſtantium, ſed in medio tempore, & huiuſmodi mo-
art.115. tus ſunt generatio & corruptio & illuminatio & huiuſmodi in quibus oportet dicere, quod unus terminus erat in toto tempore præcedente, & alius in inſtanti ad quod tempus termina-
art. 145. tur, huiuſmodi autem mutationes ſunt termini motus cuiuſdam: ſicut illuminatio diei eſt terminus motus localis ſolis unde in toto tempore præcedente, quo ſol mouetur ad punctum directæ oppoſitionis erant tenebræ: in ipſo uerò inſtanti quo peruenit ad punctum prædictum eſt lumen, & ſimiliter eſt de generatione & corruptione, quæ ſunt termini alterationis. Et quia inter tempus, & inſtans non cadit aliquod medium, nec eſt aliquod inſtans accipere immediatè præcedens ultimū tem
art.115.c. veri.q6.2 art.12.ad 14. & veri.q6. 28. art.2. ad 10. poris, unde eſt quòd in huiuſmodi mutationibus abſque omni medio tranſitur de uno extremo in aliud, nec eſt accipere ultimum tempus, in quo fuerit in termino a quo, ſed ultimum tempus, quod terminatur ad inſtans in quo eſt in termino ad quem, & ideo huiuſmodi mutationes inſtantaneæ dicunt: hoc autem dici non poteſt in motu Angeli, eo quòd nullum ordinem habet ad aliquem motum continuum, ut poſſit dici ter-
1.p.q.63. ar.9. ad 4 1.p. q.53. ar.3. ca fi. & q.9.1. ar ti.2.ad 3. 1.d.8.q.3 ar.3. ad 4 ma. q.16. ar.4.c. minus eius, unde oportet ponere, quòd intelligatur tranſire de termino motus in terminum motus: ſicut tranſitur de inſtanti in inſtans, & non ſicut tranſitur de tempore in inſtans, eo q tempus non poteſt intelligi ſine motu, unde cum eſſe Angeli in termino a quo a nullo motu dependeat, non poteſt dici quòd ſit ibi in tempore, ſed in quoddam nunc, & ſimiliter in termino ad quem cum alio nunc. Sed huiuſmodi nunc non ſunt termini huiuſmodi temporis quod eſt numerus motus cœli, eo q motus Angeli nullo modo dependet a motu cœli, nec eius numero menſuretur: nec oportet ea continuari per medium tempus, continuitas enim temporis ſequitur continuitaté motus, & continuitas motus ſequitur cōtinuitatem magnitudinis, ſuper quam tranſit motus, ut habetur in 4. Phyſi. (T.c.99.) Sed in ipſis operationibus Angeli, ratione quarum dicitur moueri per diuerſa loca, non eſt inuenire aliquam continuitatem, ſed con ſequenter ſe habent, unde & nunc quæ menſurant motū Angeli ſunt conſequenter ſe habentia, & non eſt inter ea aliquid cōtinuans, & ipſa pluralitas ſic ſe conſequentium eſt quoddā tempus, in quo dicimus Angelū moueri, & hoc conſonat dictis Philoſophi, ubi dicit quòd eiuſdem rationis eſt indiuiſibile moueri, & tempus componi ex nunc. E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non requiritur tempus in motu Angeli propter diſtantiam: ſed propter incontingentiam terminorum, quia ſcilicet non contingit Angelum eſſe in duobus locis ſimul.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſucceſſio motus non ſolum ſequitur diuiſionem mobilis: ſed etiam eius ſuper quod tranſit motus, quia ſecundum prius, & poſterius in magnitudine eſt prius & poſterius in motu ut dicitur in 4. Phyſi. (T.c.104.) Licèt ergo Angelus ſit indiuiſibilis, tamen loca, ſecundum quæ moueri dicitur, ſunt diuiſa ab inuicē, & ideo oportet in motu eius intelligi aliquam diuiſionem. 1.p.q.53. ar.2.c.

Ad tertium dicēdum, q quamuis non impediat aliquod plenum Angelum in ſuo motu: tamen propter rationem iam dictam oportet in motu eius intelligi diuerſa nunc, ratio autem philoſophi eſt magis ducens ad impoſſibile quàm oſtenſiua, ut commentator ibidem dicit.

ARTICVLVS X.

Vtrum angeli poſſint agere in hæc corpora inferiora.

CIRCA quintum ſic proceditur. Videtur quòd Angeli non poſſunt agere in hæc corpora inferiora. Actio enim nō poteſt, niſi inter ea, quæ habent aliquam conuenientiam adinuicem. Sed Angelus non habet conuenientiam cum iſtis corporibus, eum corruptibilium, & incorruptibilium etiam genus nō ſit unum, ut dicitur in 10. Met. (T.c.26.) Ergo Angeli in hæc corpora non poſſunt agere. 175 1.p.q.110 ar.2.3. & 2.di.8.ar. 5.c.

¶2Præterea, ſi agunt Angeli in hæc corpora, aut agunt p imperium, aut per influxum. Si per imperiū æqualiter agere poſſunt in propinqua, & in diſtantia, quod eſt contra Damaſ. qui dicit, quòd ubi operantur ibi ſunt. Si uerò per influxum oportet quòd illud quod influunt per medium tranſeat. mediū autem corporale non eſt receptiuum ſpiritualis impreſſionis: ergo nullo modo poſſunt angeli agere in hæc inferiora corpora, neque in animas noſtras. C

¶3Præterea, Non poſſunt dici agere, vel influere ſicut fons influit riuo, ut idem numero quod prius eſt in angelo, poſt modum in his inferioribus fiat, quia ſic in agendo aliquid amitteret, nec iterum aliud quod in his inferioribus recipi dicitur p eorum influxum creando, quia angeli creatores non ſunt, nec iterum educendo dè potentia in actum, quia ad hoc natura ſufficit: ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

Sed contra eſt quod Aug. dicit in 3. de tri. quòd ea quæ diuinitus in corporalibus ſunt miniſterio angelorum fiunt Grego. etiam dicit in 4. dial. q omnia corporalia per ſpirituales ſubſtantias adminiſtrantur.

Reſpondeo dicendum, quòd de actione angelorum in hæc inferiora corpora duplex eſt opinio apud philoſophos. Cōmentator enim uult in 10. metaph. quòd ſubſtantiæ ſpirituales non poſſunt imprimere in hæc inferiora corpora, niſi mediantibus corporibus cœleſtibus, quæ a ſubſtantiis incorporeis mouētur, ſecundum philoſophos. Auicen. uerò uult in ſuam metaph. & in 6. de naturalibus, quòd dupliciter imprimunt in hæc inferiora, uno modo per motum orbium, & alio modo per imperium immediatè, quia formæ intellectus eorum ſunt factiuæ ſecundum eum, & materia ſenſibilis obedit eorum conceptionibus pluſquam quibuslibet qualitatibus actiuis & paſſiuis. Et exinde eſt ſecundum eum, quòd in iſtis inferioribus fiunt aliquæ tranſmutationes quandoque ex conceptionibus ſuperiorum ſubſtantiarum præter totum ordinem cauſarum naturalium. Sed hæc opinio ſecunda repugnat dictis Auguſt. in 3. de tri. ubi dicitur quòd angelis non ſeruit ad nutum materia corporalis. Repugnat etiam rationi, quia quamuis quod eſt potētia in materia ſit actu in ſubſtantiis, multo nobilius tamen materia corporalis non eſt proportionata potētia reſpectu talis actus, quo ſubſtantiæ ſpirituales in actu ſunt. oportet autem agens quod educit de potentia in actū eſſe materiæ proportionatum, unde non poteſt eſſe quòd uirtus ſubſtantiæ ſpiritualis creatæ ſe extendat ad materiæ tranſmutationem immediatè, ſed mediante aliquo agente naturali. Quamuis enim ei non obediat corporalis materia ad formalem tranſmutationem, immediatè tamen obedit ei localiter ad motum localem, & per hanc uirtutē poſſunt congregare & circumponere aliqua agentia naturalia ad aliquem effectum perficiendum. Ea uerò ad quæ nulla uirtus naturalis ſe extendit fiunt ſola diuina uirtute, quæ ſola poteſt naturalem ordinem immutare. Sed quia mentes noſtræ ſunt proportionatæ, & propinquæ ad recipiendum actionem angelorum, ideo in mentes noſtras agere poſſunt dupliciter. Vno modo confortando intellectum noſtrum ſicut in corporalibus minus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo per agens naturale ipſius intellectus, ſicut etiam apit in corpora, & hoc eſt inquantum lumine angelico illuſtrantur phantaſmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas, D 1.p.q.105 art.6.0.q. 106. ar.3. c.1.p.q.3. o.& 2. di. 3 q.1.art. 3. ad 4 ve ri.q.2.ar. 3.0.

quam

quàm lumine intellectus agentis exprimi poſſent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod angeli habent conuenientiam cum iſtis inferioribus corporibus, quæ eſt conuenientia mouentis ad motum, poſſunt enim mouere motu locali corpora, non ſolum illa cœleſtia immediatè, ſed etiam hæc inferiora. ut ſic ſententia noſtra de actione angelorum in corpora ſit media inter duas opiniones philoſophorum prædictas.

Art. 123. ad 1. Ad ſecundum dicendum, quòd Angelus agit in hæc corpora mouendo ea localiter per imperium, ſed imperium non dicitur hic ſine uirtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum, cum mouens & motum oporteat eſſe ſimul, ut probatur in 7 Phyſic. (T. c 12.) Actio verò qua influere dicitur in animam noſtram, confortando eam ad intelligendum, non oportet quòd tranſeat per medium corporale, quia hoc facit in ſpiritualibus ordo, quod in corporalibus ſitus ſecundum Aug. Animæ uerò noſtræ ordine naturæ quaſi coniunguntur ipſis angelis, ſicut & angelus inferior ſuperiori, unde non oportet quòd interueniat medium corporale.

Art. 45. c. Art. 45. c.

Ad tertium dicendum, quòd angeli neque in anima neque in natura corporali aliquid creant, ſed ſolum educunt de potentia in actum. Et quamuis naturale agens de potentia in actum educere poſſit, non tamen ita perfectè ſicut angelus.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad hominem.
¶ Et primò quantum ad naturam.
¶ Secundò quantum ad gratiam.
¶ Tertiò quantum ad culpam.
¶ Quartò quantum ad gloriam.
¶ Quantum ad naturam quæruntur duo.
¶ Primò utrum uegetabilis, & ſenſibilis anima ſit a creatione.
¶ Secundò utrum imperare ſit actus uoluntatis, uel rationis.

ARTICVLVS XI.

Vtrum animæ uegetabilis, & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem.

189 AD primum ſic proceditur. Videtur quòd anima uegetabilis, & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem. Vt enim dicit Aug. in lib. de uera religione. Subſtantia uiuens naturæ ordine præfertur ſubſtantiæ non uiuenti, ſed anima ſenſibilis & uegetabilis ſunt ſubſtantiæ uiuentes: ergo ſunt nobiliores omnibus ſubſtantiis non uiuentibus. Aliquæ autem ſubſtantiæ nõ uiuentes ſunt immediatè a Deo creatæ, ut elementa huius mundi: ergo & anima ſenſibilis & uegetabilis immediatè a Deo creatur, cum nobilitas facientis demonſtret nobilitatem facti.

ar. 44. 216 ad 1. & 4. & 1. p. q6. 118. ar. 1. o. & pote. q. 3. ar. 2. o

¶ 2 Præterea, Omne cui propriè competit fieri, uel fit ex nihilo, uel fit ex aliquo. Sed animæ uegetabili, uel ſenſibili competit propriè fieri: ergo cùm non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem ſui relinquitur quod fiant ex nihilo, & ſic exeunt in eſſe per creationem. Probatio mediæ. Omne quod propriè habet eſſe ſi non ſemper fuit, propriè dicitur fieri. Sed anima ſenſibilis propriè & uerè habet eſſe cum ſit ſubſtantia operans, mouet enim corpus, nihil autem habet propriam operationem niſi quod habet proprium eſſe ergo cum anima ſenſibilis huius animalis non ſemper fuerit propriè competit ei fieri, & ſic reſtat quòd creetur.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in 2. de anima, quòd ſenſitiui prima mutatio fit a generante. Prima autem mutatio ſenſitiui eſt ſecundum quam acquirit actum primum, qui eſt anima ſenſitiua: ergo fit per generationem, & non per crea- K tionem.

Præterea, Omne illud quod præcedit in ſemine hominis ante introductionem animæ rationalis eſt per generationem, & non per creationem. Sed anima uegetabilis & ſenſibilis præcedunt in ſemine hominis quia primum eſt uiuũ quàm animal, & animal, quam homo, ſecundum philoſophum 16. de animalibus: ergo etiam in homine eſt anima ſenſibilis & uegetabilis per generationem.

Præterea, Cum Deus in inſtanti operetur, natura uerò ſucceſſiuè: omne illud quod per actionem ſucceſſiuam exit in eſſe eſt ab aliquo agente naturali. Sed anima ſenſibilis & uegetabilis producuntur actione ſucceſſiua, quia determinato ſpacio temporis uiuificatur conceptus, & ſenſificatur: ergo anima ſenſibilis, & uegetabilis ſunt a naturali agente: & non per creationem.

Reſpondeo dicendum, quòd circa hanc quæſtionem eſt du- F plex opinio. Quidam enim dicunt animam ſenſibilem & uegetabilem eſſe ex creatione. Alij uero ex traduce: & hæc diuerſitas apud philoſophos inuenitur nõ ſolum de iſtis animabus, ſed etiam de omnibus formis ſubſtantialibus. Quidam enim, ut Plato & Auicenna, poſuerunt omnes formas ab extrinſeco eſſe, qui præcipuè ex duobus mouebantur. Primò quidẽ, quia cum formæ non habeant materiam partem ſui, nõ poſſunt fieri ex nihilo, unde oportet quòd a creante fiant. Secundò quia in rebus inferioribus non uidebant principia actionum, niſi qualitates actiuas & paſſiuas quas iudicabant inſufficientes ad productionem formarum ſubſtãtialium, cum nihil agat ultra ſuam ſpeciem. Sed in hoc videntur fuiſſe decepti quia attribuebant fieri propriè iſtis formis: cum tamen fieri non ſit niſi cõpoſiti, cuius etiam propriè eſt eſſe. Formæ enim eſſe dicuntur non ut ſubſiſtentes, ſed ut quo compoſita ſunt: unde & fieri dicuntur non propria factione, ſed per factionem ſuppoſitorum G quæ tranſmutantur tranſmutatione materię de potẽtia in actũ, unde ſicut compoſita ſunt per agentia naturalia, ita etiam formæ quæ non ſunt ſubſiſtentes. Qualitates autem actiuè & paſſiuè agunt ad formas ſubſtantiales in uirtute ſubſtantialium formarum quarum ſunt inſtrumenta. Sicut calor ignis agit ut inſtrumentum animæ nutritiuæ, ut dicitur in ſecundo de anima: (Topicorum capite quadrageſimo primo.) Anima autem uegetabilis & ſenſibilis non ſunt formæ ſubſiſtentes, aliàs remanerent poſt corpora, unde oportet quòd fiant a generante per actionem Compoſitorum, ſicut & cæteræ formæ materiales, ſola autem anima intellectiua, quæ habet eſſe ſubſiſtens cũ maneat poſt corpus, eſt ab extrinſeco per creationem: ſi autem ſenſibile, & uegetabile, & intellectiuum in homine in diuerſis ſubſtantiis animæ radicantur: tunc & uegetabilis & ſenſibilis hominis in generante erit: ſed quia hæc opinio repugnat dictis philoſophorum, qui in uno animato unam animam tantum poſuerunt, ad quam omnes operationes animo pertinẽt, H & etiam contra dicta ſanctorum Improbantium pluralitatem animarum, ut patet in libro de eccleſiaſticis dogmatibus. Ideo approbato quòd in homine ſit tantum una ſubſtantia animæ, cuius potentię ſunt uegetatiuum ſenſitiuum, & intellectiuum, dicimus quòd anima hominis, quæ omnes has potentias animæ ſuſtinet a Deo creatur: quamuis per operationem naturalis agentis fiat, ut corpus organizatum actu perficiatur per potentias, quæ ſunt corporalium partium actus.

Plato Auicẽna. ar. 123 & 161. art. 202. 1. p. q. 77 ar. 11. 6. ad 1. q. 90. ar tic. 3. ar. 216. ad 1. & 4. Po. q. 3. ar tic. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima uegetabilis & ſenſibilis non ſunt ſubſtantiæ uiuentes, ſicut nec ſubſiſtentes, ſed ſunt principia uiuendi & eſſendi: & iterum non oportet ſi quid minus nobile ſit a Deo immediatè, quòd etiam quod eſt magis nobile, quia Deus cum non habeat limitatam uirtutem nec agat neceſſitate naturæ, poteſt agere & nobiliora & minus nobilia ſecundum ſuam uoluntatem, ſicut immediatè produxit prima indiuidua brutorum animalium, quibus tamen homines, qui nunc generantur ex ſemine nobiliores ſunt.

art. 44. c. & 1. q. 75 artic. 3. & po. q. 3. ar tic. 11. ad 18

Ad ſecundum dicendum, quòd animæ ſenſitiuæ non conuenit per ſe eſſe, nec fieri, nec operari: nulla enim eſt actio animæ in qua corpus non communicet. Eſt enim duplex potẽtia motiua animæ ſenſitiuæ, una quæ imperat, ſ. appetitiua, cuius actus conſtat, quæ affixa muſculis & neruis eſt principium mobilitatis in eis, ſed ipſa diſtinctio partium corporalium facit q̃ una pars animalis eſt mouens & alia mota, & ita poſſunt moueri ex ſe.

Alia, quæ ſunt in contrarium concedimus, niſi quantũ pertinet ad hominem, in cuius ſemine quamuis præcedat uegetatiua & ſenſitiua anima imperfectè, cum illis ceſſantibus introducatur per creationem anima rationalis, quæ perfectè continet quod in eis erat imperfectionis: non tamen ſecundum Auicen. in generatione animalis ex ſemine interueniunt multę generationes, & corruptiones.

Ad contraria.

ARTICVLVS XII.

Vtrum imperare ſit actus rationis.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd imperare ſit actus rationis: quia Philoſophus dicit in 1. Ethi. Ratio recte & ad optima deprecatur & obedit ei quod eſt continentis: ergo imperare & deprecari & huiuſmodi uidentur ad rationẽ pertinere. 190

11. q6. 17. art. 1. o. & 1. p q6. 1. ar. 5. ad 2

Sed cõtra. Imperare ad dominium pertinet. Sed nos ſumus domini noſtrorum actuum per uoluntatem: ergo imperare eſt actus uoluntatis.

Reſpondeo dicendum, quòd in imperio duo conueniunt, quorum unum eſt rationis, aliud uoluntatis. Qui enim imperat aliquid inchoat ad faciendum quod uolunt ius eſt: ipſius

enim eſt mouere per modum agentis: & iterum ordinat eũ cui imperat ad exequendum illud quod imperatur, & hoc ad rationem pertinet, cuius eſt ordinare. Et ſi duorum horum ordo conſideretur, uidetur primum eſſe inclinatio uoluntatis in aliquid per electionẽ, & poſtea in principio executionis ordinat per quos fieri debeat, quod electum eſt: & ſic imperium erit immediatè actus rationis, ſed uoluntatis quaſi primo mouentis.

QVÆSTIO VI.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum charitas per ſuam eſſentiam augeatur.

191 22. q. 24. ar. 4. & 5. & 1. d. 17. q. 2. a. 2. o.

DEINDE quæritur quantum ad gratiam pertinet, vtrũ charitas ſecundum ſuam eſſentiam augeatur. Et uidetur quòd non. Cum enim augmẽtum ſit quædam mutatio, uel uariatio, quod ſecundum eſſentiam augetur ſecundum eſſentiam uariatur uel mutatur, ſed quod mutatur uel uariatur ſecundum eſſentiam, aut generatur aut corrumpitur: ergo ſi charitas ſecũdum eſſentiam augetur corrumpitur, non enim generatur, cũ prius fuerit.

¶ 2 Præterea, Charitas non habet quãtitatem niſi uirtualem. Sed uirtus charitatis eſt ipſa eſſentia eius: ergo quantitas charitatis eſt eſſentia eius: non ergo poteſt eſſe quòd uarietur quantitas charitatis ſine uariatione eſſentiæ eius, & ſic ſi augetur ſecundum ſuam eſſentiam oportet, quod eſſe eius, uel generetur vel corrumpatur.

Sed contra. Præmium eſſentiale reſpondet ipſi eſſentiæ charitatis. Sed quidam proficiunt ad maius præmium eſſentiale: ergo in eis charitas ſecundum eſſentiam augetur.

Charitas augetur ſecundũ eſſentiam.

Reſpondeo dicendum, ꝙ charitas ſecundum ſuã eſſentiã augetur. Sed notandum eſt, ꝙ hæc præpoſitio, ſecũdum, uarias habitudines importat, quandoque denotat ſubiectum, ut cum dicitur, iſte eſt albus ſecundum pedem, quia pes eſt ſubiectum albedinis, quandoque uerò formam, ut cum dicitur, iſte eſt coloratus ſecundum albedinem. Cum ergo dicitur aliquid ſecundũ hoc moueri poteſt intelligi uel ſubiectũ, uel forma. Cum. n. dicitur, iſte mouetur ſecundum manum, notatur ſubiectum motus. Cum uerò dicitur, i. te mouetur ſecundum locum, notatur id quod formaliter ſpecificat motum. Sic ergo cum dicimus charitatem ſecundum eſſentiam augeri, denotatur ſubiectum augmenti, ut ſit ſenſus. Ipſa eſſentia charitatis augetur, ſicut cũ dicimus, album augetur ſecundum eſſentiam ſuam, non autẽ deſignatur forma ſpecificans motum, ut ſit ſenſus, augetur ſecundum eſſentiam, id eſt augmentum eius eſt motus in eſſe, vel in eſſentia: & ſic dicitur augmentum eſſe ſecundum quantitatem, & quamuis quantitas charitatis, quæ eſt uirtus, ſit idẽ qd eſſentia charitatis, non tamen oportet, ꝙ eſſentia charitatis, nõ tamen oportet, ꝙ eſſentia charitatis tollatur, quia etiam in augmento corporali ipſa eſſentia quantitatis, non tollitur, cũ ſemper remaneat dimenſio indeterminata ſed ſecundum diuerſas terminationes quas recipit, fit mutatio de paruo in magnũ, quæ eſt augmentum: ita etiam ipſa uirtus charitatis non tollitur per eſſentiam ſuam, ſed uariatur terminatio eius. Omnis autẽ forma recepta in aliquo ſubiecto terminationem recipit ſecũdum capacitatem recipientis. Vnde quando ſubiectum charitatis magis diſponitur ad charitatem, ſ. ad congregationem ſui ad Deum, tanto maiorem participat charitatem: & ſic charitas ſecundum ſuam eſſentiam augeri dicitur.

22. qõ. 52. art. 1. o. & q. 66. art. 1. o. & 22. q. 24. ar. 4. o. & 1. di. 17. q. 2. artic. 1. c. & ad 3. oppoſitũ vide 22. qõ. 24. arti. 4. ad 3. ſol.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent, ad culpam.

¶ Et quæruntur duo.

¶ Primò utrum Petrus negando Chriſtum peccauerit mortaliter.

¶ Secundò, vtrum habere plures præbendas ſine cura animarũ abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Petrus negandò Chriſtum peccauerit mortaliter.

192 22. q. 24. ar. 1. ad 2 & veri. q. 2 artic. 6. ad 2.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd Petrus negando Chriſtum non peccauit mortaliter. Dicit enim quadã Gl. quòd peccauit per ſurreptionem. Sed peccatum per ſurreptionem eſt ueniale & non mortale: unde primi motus qui per ſurreptionem fiunt, ſunt peccata uenialia: ergo peccauit tãtum uenialiter.

¶ 2 Præterea, Bernard. dicit in lib. de dile. Domini, quòd in Petro charitas fuit ſopita non extincta. Sed per peccatum mortale charitas extinguitur: ergo Petrus non peccauit mortaliter.

Sed contra eſt quod Grego. dicit in moral. quòd Petrus ab ipſis faucibus Diaboli eripitur. Sed in faucibus Diaboli non eſt aliquis niſi per peccatum mortale: ergo Petrus peccauit mortaliter.

Reſpondeo dicendum, ꝙ abſque dubio Petrus peccauit mortaliter negando Chriſtum, quòd quidem patet ex duobus. Primò, quia negauit fidem in loco ubi periclitabatur, & eius confeſſio requirebatur. Ore enim confeſſio fit ad ſalutem, ut dicitur ad Ro. 10. in quo uidetur quod ſit de neceſſitate ſalutis confeſſio fidei in caſu prædicto: & præcipuè mendacium in his q̃ fidei ſunt eſt pernicioſiſſimum, ſecundum Auguſt. in libro de mendacio. Secundo, quia defectui confeſſionis & mendacio addidit periurium & blaſphemiam: quia ut dicitur Matth. 16. cœpit deteſtari & iurare, quia non nouiſſet hominem: quæ conſtat eſſe grauia peccata. Vnde Gl. dicit ibidem. Tertiò cœpit deteſtari & iurare, quia non nouiſſet hominem, quia perſeuerare in peccato dat incrementum ſcelerum, & qui minima ſpernit, cadit in maiora.

22. q. 5. artic. 2. o. & 4. diſt. 49. q. 5. art 3. q. 2. ad 1. 22. qõ. 69. art. 1. 2. o. & q. 110. art. 4. o. & 4. diſt. 16. q. 4. art. 1. q. 3. c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſurreptio dupliciter accipitur: uno modo ſecundum quòd opponitur deliberationi: & ſic primi motus dicuntur eſſe ſurreptitij: ſic Petrus ex ſurreptione non peccauit. Alio modo ſecũdum quòd opponitur electioni: & ſic Petrus ex ſurreptione peccauit, quia non peccauit ex electione quaſi ex certa malitia, ſed ex paſſione timoris: talis autem ſurreptio non excuſat a mortali, ſicut patet in incontinẽte qui fornicatur motu concupiſcentiæ, cum tamen haberet propoſitum continendi. ma. qõ. 7. ar. 3. ad 6

Ad ſecundum dicendum quòd Ber. impropriè loquitur, & eius uerbum ut uerificetur eſt intelligendum de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Chriſtum cõceperat, quæ in eo manſit etiam poſt negationem, uel ſi intelligatur de charitate gratuita, intelligendum eſt quod non fuit extincta ſecundum prædeſtinationem diuinam, quæ eius pœnitentiam præparabat, quamuis eſſet in ſe extincta ſecundum actum.

ARTICVLVS XV.

Vtrum habere plures præbendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale.

193 193. artic. ſpecialis.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd habere plures præbendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale. Quicunque enim facit contra ſtatutum cõcilij peccat mortaliter. Sed qui habet plures præbendas facit cõtra ſtatutum concilij generalis: ergo peccat mortaliter. Probatio mediæ. diſtinctione ſeptima dicitur in quodam decreto. Vrbani Papæ, quod incipit, Sanctorum canonum. Omnino aliquẽ in duabus Eccleſiis titulari non liceat. Sed unuſquiſque in qua titulatus eſt in ea tantum canonicus habeatur, licèt enim Epiſcopi diſpenſatione unus diuerſis præeſſe poſſit Eccleſiis. canonicus tamen præbendarius, niſi unius Eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet.

¶ 2 Præterea, decimaquinta quæſtione prima, dicit quoddam decretum ſeptimæ ſynodi. Clericus ab inſtanti tempore in duabus non connumeretur Eccleſiis; negotiationis enim eſt hoc & turpis lucri commodum, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præterea, Chryſoſtomus dicit. Quod tenebra erubuit lumen erubeſcat: ꝙ figuræ non fuit conceſſum rei reor eſſe illicitum: figuræ autem non fuit conceſſum ꝙ inter leuitas qui capiebat in Bethlehem caperet in Hieruſalem: ergo cum perfectiores eſſe debeamus, qui capit in Tyro, non capit in Damaſco.

¶ 4 Præterea, Bernardus dicit. Qui non unus, ſed plures eſt in beneficiis non unus ſed plures erit in ſuppliciis. Sed qui habet plures præbẽdas, plures eſt in beneficiis: ergo plures erit in ſuppliciis, & ſic grauiſſimè peccat.

¶ 5 Præterea. Quicunque committit ſe diſcrimini, & periculo peccati mortalis peccat mortaliter. Ille eſt huiuſmodi, quia recipiendo plures præbendas iurat ſtatuta utriuſque Eccleſię, in quibus præbendatur, quæ aliquando non poſſunt ſimul ſeruari, ut puta ſi eodem tempore uocetur ad electionẽ in utraq; Eccleſia uel ad aliqua Eccleſiæ negocia peragenda, & præcipuè in

in cauſa

Et cauſa inter duas Eccleſias cum utrique teneatur: ergo uidetur quòd peccet mortaliter.

Sed contra eſt, quia illud quod uergit in commune periculum, non eſt ab Eccleſia ſuſtinendum. Sed Eccleſia ſuſtinet, ut aliqui communiter habeant duas præbendas: ergo in hoc non eſt periculum peccati mortalis.

Præterea, licitum eſt alicui patrimonium habenti præbendã accipere. Sed maior eſt conuenientia inter Eccleſiaſtica beneficia, quàm inter patrimonium, & præbendam: ergo etiam licet habenti unam præbendam accipere aliam.

Reſpondeo dicendum, quòd omnis quæſtio in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſſe ueritas habeatur periculosè determinatur: quia error quo non creditur eſſe peccatum mortale, quod eſt peccatum mortale, conſcientiam non excuſat a toto, licèt fortè a tanto. Error uerò quo credit eſſe mortale, quod non eſt mortale, ex conſcientia ligat ad peccatũ mortale. Præcipuè aũt periculoſum eſt ubi ueritas ambigua eſt, quod in hac quæſtione accidit. G Cum. n. hæc quæſtio ad theologos pertineat, inquantum dependet ex iure diuino, uel ex iure naturali: & ad iuriſtas inquantum dependet ex iure poſitiuo, inueniuntur in ea theologi theologis, & iuriſtæ iuriſtis contraria ſentire. In iure namque diuino non inuenitur determinata expreſsè, cum in ſacra ſcriptura expreſſa mentio de ea non fiat, quamuis ad eam argumenta ex aliquibus authoritatibus ſcripturæ fortè adduci poſſint: quæ tamen non lucidè ueritatem oſtendũt. Determinando uerò eam ſecundũ ius naturale, ſic uidetur ad præſens de ea dicendum, quòd actionum humanarũ multiplex eſt differentia. Quædam. n. ſunt quæ habent deformitatẽ inſeparabiliter annexam: ut fornicatio, adulterium & alia huiuſmodi, quæ nullo modo bene fieri poſſunt: de numero talium nõ eſt habere plures præbendas, alias in nullo caſu diſpenſationẽ recipere poſſet, quod nullus dicit. Quædam uerò ſunt actiones, quæ de ſe indifferenter ſunt ad bonum, uel malum, ut leuare feſtucam de terra, uel aliquod huiuſmodi: inter quarum numerum quidam computant habere plures præbendas, dicẽtes. Ita licitum eſt habere plures præbendas, ſicut habere plura poma Sed hoc non uidetur eſſe uerum, cum hoc quod eſt habere plures præbendas plurimas in ſe ordinationes contineat, utpotè quia non eſt poſſibile aliquem in pluribus eccleſiis deſeruire in quibus eſt præbendatus, cum præbendæ uideantur eſſe ordinatæ quaſi quædam ſtipendia Deo ibidem miniſtrantium. Sequitur etiam diminutio cultus diuini, dum unus loco plurium inſtituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio uoluntatum teſtatorum, qui ad hoc aliqua bona eccleſiis contulerunt, ut certus numerus Deo deſeruientium ibi eſſet. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus beneficiis abũdat, & alius nec unum habere poteſt, & multa alia huiuſmodi quæ de facili patent: unde non poteſt contineri inter indifferentes actiones, & multò minus inter eas quæ ſunt ſecundum ſe bonæ, ut dare eleemoſynam & huiuſmodi. Sunt uerò quædam actiones quæ abſolutè conſideratæ deformitatem, uel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circunſtantiis aduenientibus bonæ efficiuntur, ſicut occidere hominẽ. vel percutere in ſe deformitatem quandam importat, ſed ſi addatur occidere malefactorem propter iuſtitiam, uel percutere delinquentem cauſa diſciplinę, non erit peccatum, ſed uirtuoſum. In numero harum actionũ uidetur eſſe habere plures præbendas. Quamuis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circunſtantiæ poſſunt ſuperuenire ita honeſtantes actum, quòd prædictæ inordinationes totaliter euacuãtur. vt puta ſi ſit neceſſitas ĩ pluribus eccleſiis eius obſequio, & poſſit plus ſeruire eccleſiæ, uel tantundem abſens quam alius præſens, & ſi qua alia ſunt huiuſmodi, & tunc iſtis conditionibus ſuperuenientibus cum recta intentione non erit peccatum etiam nulla diſpenſatione interueniente, ſi conſideretur tantum ſecundum ius naturale, quia diſpenſatio ad ius naturale non pertinet, ſed ſolum ad poſitiuum. K Si uero aliquis intentione plura beneficia habeat, vt ſit ditior, ut lautius uiuat, & ut facilius ad epiſcopatum perueniat in aliqua eccleſiarum, ubi eſt præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur, quia cum tali intẽtione & unum beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, eſſet illicitum. Et ſic quidem eſſet dicendum ſecundum ius naturale etiam nullo iure poſitiuo ſuperueniente Nunc autem certum eſt per antiqua iura hoc eſſe prohibitum, patet etiam huic prohibitioni conſuetudinẽ eſſe contrariam, per quã quidam dicunt illa iura eſſe abrogata. Nam per contrariam conſuetudinem iura humana abrogãtur. Quidam uero dicunt per hanc conſuetudinem antiqua iura non abrogari, eo quòd quædam Decretalis, & e multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in iudicium fuerint deducta, iuſtitia cogente caſſarentur, & hæc controuerſia iuriſtis eſt relinquenda, quamuis hoc uideatur eſſe probabile, quòd quantũ F ad hoc quòd iura illa antiqua continent ius naturale abrogari nõ poſſint per contrariam conſuetudinem, utpote irrationalem. Quantum autem ad hoc quòd ſolum de iure poſitiuo continent poſſunt eſſe abrogata, pręcipue ſi ſimulantes hanc contrariam conſuetudinem, in quorum poteſtate eſt ius poſitiuum mutare intendunt per talem diſſimulationem antiqua iura mutare. Si ergo antiqua iura, quæ hoc prohibent in ſuo robore maneant cõtraria conſuetudine non obſtante certum eſt nõ poſſe aliquem plures præbendas habere abſq; diſpenſatione, etiã illis circunſtantiis ſuperuenientibus, quæ ſecundum conſiderationem iuris naturalis actum poterant honeſtare. Si autem antiqua iura ſunt per conſuetudinem abrogata, tunc prædictis circunſtantiis ſuperuenientibus etiam ſine diſpenſatione licitum eſt plures præbendas habere, ſine quibus circunſtantiis licitum non eſt, quantumcunq; diſpenſatio interueniat, eo quòd diſpenſatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, ſed ſolum ligamen iuris poſitiui, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt.

Et ex his de facili poteſt patere reſponſio ad obiecta.

art. 65. o. ueri. q. 17 ar. 3. ad 4

ar. 172. ad 1. 22. qu. 110. ar. 3. c. ma. d. 1 ar. 4. ad 2 Reprobatio.

Ma. q. 2. ar. 4. & 5.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum omnes ſancti, qui ſunt per eccleſiam canonizati, ſint in gloria, vel aliqui eorum in inferno.

DEINDE quæritur quantum ad gloriam pertinet, vtrum omnes ſancti qui ſunt per eccleſiam canonizati ſint in gloria, vel aliqui eorum ſint in inferno. Et vĩq; aliqui poſſint eſſe in inferno de his q ſunt in eccleſia canonizati. Nullus. n. poteſt eſſe ita certus de ſtatu alicuius, ſicut ipſemet de ſe, quia quæ ſunt hominis nemo nouit, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt, vt dicitur primæ Corinthiorum 2. H Sed homo non poteſt eſſe certus de ſeipſo, vtrum ſit in ſtatu ſalutis. Dicitur enim Eccleſ. 9. Nemo ſcit vtrum ſit dignus odio, vel amore: ergo multo minus Papa ſcit, ergo poteſt in canonizando errare. 794

Ar. ſpecialis de canonizatione ſanctorum.

Eccleſiaſ.

¶ 2 Præterea. Quicunq; in iudicando innititur medio fallibili poteſt errare, ſed eccleſia in canonizando ſanctos innititur teſtimonio humano, cum inquirat per teſtes de uita & miraculis: ergo cum teſtimonium hominum ſit fallibile: uidetur quòd eccleſia in canonizando ſanctos poſſit errare.

Sed contra. In eccleſia non poteſt eſſe error damnabilis, ſed hic eſſet error damnabilis, ſi ueneraretur tanquam ſanctus qui fuit peccator, quia aliqui ſcientes peccata eius crederẽt hoc eſſe falſum, & ſi ita contigerit poſſent ad errorem produci: ergo eccleſia in talibus errare non poteſt.

Præterea. Auguſtinus dicit in epiſtola ad Hier. Quòd ſi in ſcriptura canonica aliquod mendacium admittatur mutabitur I fides noſtra, quæ ex ſcriptura canonica dependet. Sed ſicut tenentur credere illud quod eſt in ſacra ſcriptura: ita illud quod eſt cõiter p eccleſiam determinatum, vñ hæreticus iudicatur qui ſentit contra determinationem conciliorum: ergo cõe iudiciũ eccleſiæ erroneum eſſe non poteſt, & ſic idem quod prius.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid poteſt iudicari poſſibile ſecundum ſe conſideratum, quod relatum ad aliquid extrinſecum impoſſibile inuenitur. Dico ergo quòd iudicium eorum qui præſunt eccleſiæ põt errare in quibuslibet, ſi perſonæ eorum tantum reſpiciantur. Si uero conſideretur diuina prouidentia, quæ eccleſiam ſuam ſpiritu ſancto dirigit, vt non erret, ſicut ipſe promiſit Io. 14 quòd ſpiritus adueniens doceret omnem veritatem de neceſſariis ad ſalutem: certum eſt quòd iudiciũ eccleſiæ vniuerſalis errare in his quæ ad fidem pertinent impoſſibile eſt. Vnde magis eſt ſtandum ſniæ Papę, ad quem pertinet determinare de fide quam in iudicio profert, quàm quorumlibet ſapientum in ſcripturis opinioni, cum Caiphas quãuis nequam, tñ quia pontifex, legatur ẽt inſcius propheta ſſe. Ioan. 11. K In aliis uero ſententiis, quæ ad particularia facta pertinent, vt cum agitur de poſſeſſionibus, uel de criminibus, uel de huiuſmodi, poſſibile eſt iudicium eccleſiæ errare ppter falſos teſtes. Canonizatio uero ſanctorum medium eſt inter hæc duo: quia tamẽ honor quem ſanctis exhibemus, quædam profeſſio fidei eſt, qua ſanctorum gloriam credimus, piè credẽdum eſt, quòd nec etiam in his iudicium eccleſiæ errare poſſit.

3. p. q. 64. ar. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pontifex, cuius eſt canonizare ſanctos, poteſt certificari de ſtatu alicuius per inquiſitionem uitæ, & atteſtationem miraculorum, & præcipuè per inſtinctum ſpiritusſancti, qui omnia ſcrutatur etiam profunda Dei.

1. p. q. 11. ar. 1. q. 30 ar. 3. o.

Ad ſecundum dicendum, quòd diuina prouidentia præſeruat eccleſiam, ne in talibus per fallibile teſtimonium hominũ fallatur.

p. q. 6. ar. 7. o. 1. d. 24. ar. 3. o.

INCIPIT

INCIPIT QVODLIBET DECIMVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de Deo, Angelo, & anima.
De Deo quæſita ſunt tria.
¶ Primò, de eius unitate.
¶ Secundò, de eius iudicio.
Tertiò, de eius ſacramento.

ARTICVLVS I.

Vtrum unitas aliquid poſitiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd unitas aliquid poſitiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum, ſecundū opinionem magiſtri. Ex priuationibus enim non conſtituitur res aliqua. Sed ex unitatibus conſtituitur numerus qui eſt res, cum ſit ſpecies quantitatis: ergo unitas non dicitur ſecundum priuationem tantum.

¶ 2 Præterea. Numerus ſequitur diſtinctionem. Si ergo unitas & numerus in diuinis non dicerent rem aliquam, non eſſet in diuinis realis diſtinctio, quod eſt hæreſis ſabelliana.

¶ 3 Præterea. Si unitas & numerus in diuinis dicuntur ſolum modo remotiuè: per unitatem autem nihil aliud uidetur remouari quàm numerus, nec per numerum aliud quàm unitas, ſequitur quòd utrunque iſtorum in diuinis dicatur ſecundū negationem negationis, ſed negatio negationis non eſt niſi ſecundum rationem tantum: ergo unitas & numerus non eſſent realiter in diuinis, quod eſt inconueniens: & ſic unum & numerus aliquid poſitiuè dicunt in diuinis. C

Sed contra. Omne quod prædicatur de aliquo prædicatur de eo ſecundum propriam rationem. Sed ratio unius in negatione conſiſtit. Eſt enim unum quod non diuiditur ſecundum philoſophum, ergo de Deo prædicatur ſecundum remotionem tantum.

Præterea. Secundum philoſophum in 10. Metha. (T. c. 9.) unū & multa opponuntur, ſicut priuatio & habitus. Priuatio autem dicitur per remotionem tantum: ergo unum, quod inter prædicta duo tenet locum priuationis, dicitur per remotionem tantum.

Præterea. Vnum ſupra ens non addit aliquid ſecundum rē, quia ſic res non eſſet una per ſuam eſſentiam, addit ergo aliqd ſecundum rationem tantum. Sed quod eſt ſecūdum rationem tantum, uel eſt negatio uel relatio. Cum ergo unum ſupra ens non addat aliquam relationem, quia ad aliquid nō dicitur, uidetur quòd addat negationem. D

1. p. q. 11. art. 1. Reſpondeo dicendum, quòd unum quod eſt principium numeri de neceſſitate aliquid poſitiuè dicit in eo cui attribuitur: quia cum ex unitatibus numerus conſtituatur, niſi unitas res aliqua eſſet, numerus res eſſe non poſſet, & ſic non poſſet poni in aliquo genere tanquam ſpecies. Si ergo unum quod conuertitur cum ente ſit idem quod unū quod eſt principium numeri, oportet quòd etiam unum quod conuertitur cum ente, aliquid poſitiuè ſuperaddat enti, & hoc concedit Auicenna. unde vult quod unum quod conuertitur cum ente addat ſupra ens aliquid quod ad genus menſuræ pertineat. Sed hoc non poteſt eſſe, quia cum unum quod conuertitur cum ente de qualibet re dicatur, oportet quòd etiam illa res quam addit ſupra ens ſit una, & ſic uel erit una per aliquam unitatem additam, & ita erit proceſſus in infinitum: uel erit una per eſſentiam ſuam, quæ ſi eſt, ſtandum eſt in primo, ut ſcilicet ens ipſum dicatur unum per eſſentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum eſt ſecundum opinionem Ariſtotelis & commentatoris eius, quòd unum quod conuertitur cum ente non ſuperaddit enti rem aliquam, ſed ſolum negationem diuiſionis, & ſic huiuſmodi unum & ponit aliquid inquantum in ſuo intellectu includit ens, & dicitur remotiuè quantum ad id quod ſuperaddit enti. Vnum uerò quod eſt principium numeri, quod ſuperaddit enti aliquid de genere mēſuræ, & ſimiliter numerus cuius eſt principium, inueniuntur in rebus habentibus dimenſionē, quia talis numerus cauſatur ex diuiſione continui & hic numerus, ſcilicet ex diuiſione continui cauſatus, eſt ſubiectum Arithmeticæ, etiam ſecundum Auicennam. Nulla autem conditio ꝓpria rei corporalis poteſt dici de Deo, aut de aliqua ſubſtantia ſpirituali. Vnde ſecundum hoc unum & numerus quæ continentur in genere quantitatis, non dicuntur de Deo & de E

1. p. q. 11. ar. 1. & 2. & q6. 30. ar. 3. 0.

1. d. 24. ar. 1. ad 2.

A aliis ſubſtantiis incorporeis: ſed ſolùm unum quod conuertitur cum ente. & multitudo ei oppoſita, & ideo unitas in diuinis nō dicitur niſi remotiuè quantum ad id quod ſuperaddit enti, quamuis ponat aliquid ſecundum quod includit ens. Eſt. n. unum ens indiuiſum.

1. d. 24. ar. 1. & 2. 1 p. 1. q. 50. ar. 11. 1. ad 1. ſpū 8. ad 13. 50. q 9 ar. 5. a. 8 & 7. c. & 2 diſ. 3. q. 1. ar. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de uno quod eſt principium numeri.

Ad ſecundum dicendum, quòd obiectio illa procedit ſi nullo modo unum & numerus aliquid ponerent realiter in diuinis: ponunt autem ens & rem diſtinctam, uel indiſtinctam quantum ad hoc, quòd ens includitur in ratione unius, ut dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd in ratione multitudinis includitur negatio rei, ſed in ratione unius negatio negationis & rei ſimul, quod ſic patet: unum enim eſt quod non diuiditur: diuiſio autem eſt quia negatur per unum quod conuertitur cum ente: oportet autem quod ſit talis quod in omni diuiſione ſaluetur: hæc autem eſt diuiſio per affirmationem & negationē: B & ideo huius diuiſionis negatio conſtituit rationem unius: eſt enim unum quod non diuiditur tali diuiſione quòd ſit accipere hoc & non hoc: & ſic unum inquantum negat affirmationem & negationem ſimul, eſt negatio rei & negationis ſimul prædicta uero diuiſio includitur in ratione multitudinis: & ſic includitur ibi negatio rei, quia multa ſunt quæ ſic diuiduntur, quod eorum unum non eſt alterum.

Quid ſit unū aut diuiſio.

ARTICVLVS II.

Vtrum Chriſtus ſit deſcenſurus ad iudicium in terram.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus non ſit deſcenſurus ad iudicium in terram: quia ſuper illud pſal. Dominus in templo ſancto ſuo, &c. dicit glo. Quòd Deus in cœlo ſedens de bonis & malis iudicat: ergo iudicium non eſt futurum in terra, ſed in cœlo.

4. d. 47. q. 1. art. 1. q. 1. 0.

¶ 2 Præterea, Ad dignitatem iudicis pertinet quòd iudicandi ad eum accedant, & non econuerſo. Sed Chriſtus eſt digniſſimus iudex, cuius locus eſt cœlum: ergo homines aſcendant illuc, ut ibi iudicentur, non autem ipſe in terram deſcendet homines iudicaturus.

¶ 3 Præterea. Si iudicium ſit in terra futurum, præcipuè uidetur, quòd ſit futurum in ualle Ioſaphat, ut habetur Ioel. tertio. Sed locus ille non poſſet tantam multitudinem hominum capere, & ſic non eſt ibi futurum iudicium: ergo in nullo loco terræ.

Sed contra eſt, quòd dicitur 1. ad Theſſalo. 4. quòd Chriſtus in iuſſu, & in uoce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo, & ita uidetur quod iudicium in terra non in cœlo ſit futurum. D

Præterea. In iudicio comparebunt non ſolùm electi, ſed etiā reprobi, qui habebunt corpora groſſa, & grauia, & ſic non competit eis locus cœleſtis, ſed terreſtris: ergo iudicium non eſt futurum in cœlo, ſed in terra.

Reſpondeo dicendum, quòd iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum, unde ſecundum duplex præmium, ſcilicet animæ & corporis eſt duplex iudiciū Dei; unum quo beatificat, uel damnat homines quo ad animam, & hoc iudicium per totum hoc tempus agitur. Aliud eſt iudicium, quo præmiabuntur, uel punientur homines, etiam quantum ad corpora, & hoc iudicium fiet poſt reſurrectionem in fine temporis. Primū autem iudicium conuenit Chriſto ratione diuinitatis, ſed ſecūdum ratione humanitatis: quia ſicut dicit Aug. ſuper Ioan. Verbum Dei uiuificat animas, ſed uerbum caro factum uiuificat corpora: unde etiam Ioan. 5. dicitur. Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Sic ergo ultimum iudiciū eſt futurum in loco qui Chriſto competit ratione ſuæ humanitatis, ſcilicet circa terram illam, ubi natus eſt & paſſus, & reliqua humanitatis compleuit officia, propter quod dicitur q̄ in ualle Ioſaphat iudicium eſt futurum, quia uallis illa ſubiacet monti Oliueti, unde Chriſtus aſcendit in cœlum, ut ſic oſtendatur idem eſſe qui aſcendit regnaturus, & qui deſcendit iudicaturus ſecundum illud. Actuum primo. Quemadmodum uidiſtis eum aſcendentem in cœlum, ita ueniet. E

22. q6. 6. art. 1.

contra 4. ca. 95. & 96. & 4. d. 48. q. 1 ar. 1. ad 5. 3. p. q. 95. ar. 1. ad 3 & ar. 4. 0. & opus. 3 c. 5 & 4 d. 48 q. 1 ar. 4. q. 4. cap.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Glo. illa loquitur de primo iudicio, quod competit Chriſto ratione diuinitatis, ratione cuius etiam cœlum ei pro loco aſſignatur: non quia diuinitas loco claudatur, ſed quia in cœlo præcipuè inter cætera incorporeas creaturas apparent indicia maieſtatis diuinæ, unde cœlum locus Dei dicitur & ſanctorum qui Deo fruuntur.

Ad ſecun-

Ad ſecundum dicendum, quòd acceſſus ad locum iudicis, idest aſcenſus in cœlum eſt præmium quod ex iudicio reportatur, unde debet iudicium ſequi non præcedere, non autem ita ſe habet ad iudicium humanum acceſſus ad locum iudicis, & ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quòd in iudicio neque Chriſtus neque electi erunt in terra: ſed ſolùm reprobi Chriſtus enim & electi erunt in aere: ſecundum illud 1. ad Theſ. 4. Rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aera; reprobi autem erunt non ſolùm in ualle illa, ſed in regione circumquaq; Vnde Chriſtum & electos uidere poterunt, tum ratione altitudinis, tum ratione claritatis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſpecies vini, quæ remanet in ſacramento altaris poſt conſecrationem, alij liquori commiſceri poſſit.

197 AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd ſpecies vini, quæ remanet in ſacramento altaris poſt conſecrationem, alij liquori commiſceri non poſſit: quia ſecundum philoſophum in 1. de generatione (T. c. 84.) miſcibilia ſunt in mixto potentia non actu. Si ergo illa ſpecies uini alicui liquori miſceatur, poſt mixtionem non remanebit illa ſpecies in actu, ſed deficiente ſpecie deficit eſſe corpus, vel ſanguis Chriſti. Sed hoc eſt inconueniens, quia ſecundum philoſophum quæ ſunt miſcibilia, ſunt etiã ſeparabilia & ſic illa ſpecies alicui liquori admixta poterit iterum ſeparari, qua ſeparatione facta erit ibi verum corpus Chriſti cum ea uel ſanguis, cum tandiu corpus uel ſanguis Chriſti ſit ſub ſpecie, quandiu ſpecies eſt. & ſic ſanguis Chriſti de nouo incipiet eſſe ſub ſpecie vini alio modo quam per conſecrationem, quod etiam eſt inconueniens. ergo & illud ex quo ſequitur: ſcilicet q; ſpecies vini poſt conſecrationem alteri liquori miſceatur.

1. p. q. 77. art. 8. o. & 4. d. 12. q. 1. art. 2. q. 6. o.

Sed contra, Forma mixti eſt forma accidentalis. Sed accidẽs ſuperueniens non corrumpit ſubiectum ergo poſt mixtionem ſpeciei cum aliquo liquore. adhuc remanet ipſa ſpecies, & ſic non ſequitur inconueniens prædictum.

ar. 183. & 3. p. q. 75. ar. 6 ad 3 & q. 77. art. 8. o. & 4. 3. p. q. 77. a. 8. o & 4. d. 12. q. 1. ar. 2. q. 4. o.

Reſpon. dicendum, quòd quidam dicunt illis ſpeciebus poſſe admiſceri nullo modo aliquem liquorem: quin ſtatim ſub totis illis ſpeciebus deſinat eſſe ſanguis Chriſti & hoc ideo, quia mutatis ſpeciebus non remanet ibi ueritas ſanguinis Chriſti p additionem enim cuiuſcunque liquoris ſit alia quantitas, quæ ſubſiſtit in illo ſacramento alijs accidentibus, ſit enim maior quantitas, & ſic non remanet ibi ſanguis Chriſti. Sed hoc non uidetur uerum, quia ſpecies quæ in ſacramento poſt conſecrationem remanet, eodem modo corrumpuntur, & non aliter q̃ accidiſſet de ſubſtantijs præexiſtentibus quorum ſpecies manent, ſicut ad ſenſum patet, quòd intermantur & alijs modis tranſmutentur omnino ſicut accidiſſet de ſubſtantia panis aut vini ante conſecrationem. conſtat autem per admixtionẽ vnius guttæ aquæ non fuiſſe totum vinum deſtructum: vnde nec propter hoc tota ſpecies vini corrumpitur poſt conſecrationẽ. nec oportet ſi augetur quantitas quòd propter hoc ſit ibi alia ſpecies. Nam ipſa additio non tollit eſſentiam dimentionis, ſed variat terminationem eius, quæ quidem variatur nõ ſolũ per additionem, ſed etiam per diuiſionem: unde ſi talis variatio ſufficeret ad hoc, q; deſineret eſſe ſub ſpeciebus corpus, uel ſanguis Chriſti ſequeretur, quòd per diuiſionem ſpecierum ſimiliter eſſe deſineret: quod patet eſſe falſum. Et ideo dicendum, quòd aliqua admixtio alterius liquoris facit vt totaliter deſinat eſſe ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus: & aliqua non, ſed ſolum ſub parte ſpecierum. Si enim eſſet ſubſtantia uini ibi, ſi alius liquor in magna quãtitate admiſceretur totaliter illud uinum corrumperetur & deſineret eſſe vinum, ſi liquor admixtus eſſet alterius ſpeciei, uel deſineret eſſe hoc uinum ſi eſſet eiuſdem ſpeciei. Si autem alius liquor in parua quantitate admiſceretur, non poſſet illius liquoris permixtio ad totum uinum peruenire, ſed ad aliquam partem eius quam uariaret, uel ſecundum ſpeciẽ ſi eſſet alterius ſpeciei, quam per mixtionẽ nõ totaliter amitteret, vel ſecundum numerum, ſi eſſet eiuſdem ſpeciei, uel ſpeciem ſuam per mixtionem totaliter amitteret, ſicut gutta aquæ proiecta in amphoram uini. Sic ergo, ſi ſpeciei poſt cõſecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris, quæ ſufficeret ad totam ſubſtantiam vini corrumpendam, ſic ibi deſineret eſſe ſanguis Chriſti ſub totis ſpeciebus, ſi autem nõ ſit tãta permixtio deſinit eſſe ſub parte. Nam dato quòd ille liquor permixtus in ſpeciem vini mutetur, non tamen conuertetur in ſanguinem Chriſti.

Quãdo liquor additur ipſis ſpeciebus uerum corrumpit.

F

G

H

I

K

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facta permixtione ſpeciei cum alio liquore, non remanet ſpecies eadem, uel ſecundum ſpeciem, uel ſecundum numerum, uel ſecundum totum, vel ſecundum partem, & ſic ſub toto, uel ſub parte non remanebit ſanguis Chriſti, ſed ſubſtantia uini; nec etiam facta ſeparatione denuo erit ibi ſanguis Chriſti, quia miſcibilia quæ ſeparantur à mixto non redeunt eadem numero, ſed eadem ſpecie.

Ad ſecundum, quòd in contrarium obijcitur, dicendum q́ forma mixtionis dupliciter poteſt intelligi. Vno modo forma per quam corpus mixtum in ſpecie collocatur, & ſic eſt forma ſubſtantialis, per hunc enim modum forma lapidis dicitur forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædam media reſultans ex ſimplicibus qualitatibus commixtis. Cum ergo dicitur quòd forma accidentalis ſubſtantiam nõ deſtruit, poſſet dici quòd uerum eſt, tamen deſtruit accidentia, & ſic ſpecies ſacramentales quæ ſunt accidentia poſt commixtionem non manent; ſed hæc ſolutio non eſt ſecundum ueritatem. Nã forma mixtionis cum ſit quædam qualitas media, non permutat niſi ſimplices qualitates, ex quibus componitur, ſpecies autem ſacramentales non deſtruuntur quibuſcunque qualitatibus variatis. Quia ſi odor uini, uel color mutaretur, non propter hoc deſineret ibi eſſe ſanguis Chriſti: niſi dimẽſiones quæ cæteris accidentibus ſubſunt, uicem ſubſtantiæ gerentes ſecundum eſſe totam deſtruerentur, quod aliter accidere non poteſt quam accideret de ſubſtantia uini, ſi ibi eſſet. Et ideo aliter dicendum eſt, quòd accidens non corrumpit ſubiectum effectiue, ſed diſpoſitiue. Poſita enim qualitate, quæ eſt neceſſaria diſpoſitio ad formam ignis, ſcilicet calore, in ſummo, remouetur forma aeris: ſimiliter poſita media qualitate, quæ eſt neceſſitas ad formam mixti, auſertur forma corporis ſimplicis.

4. contra gentiles. c. 81 ad 2 1. p. q. 76. ar. 4. ad 4

art. 18 ad 3. 12. q. 85 ar. 1. ad & q. 110. ar. 2. ad 1. q. 131. a. 2 ad 2. 59

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum duratio Angeli habeat prius, & poſterius.

198 DEINDE quæritur de angelo, vtrum duratio Angeli habeat prius & poſterius videtur quòd ſic. In eo enim cuius duratio non habet prius & poſterius idem eſt eſſe & fuiſſe. Si ergo in duratione Angeli non eſt prius & poſterius, idem erit Angelum eſſe & fuiſſe. Sed hoc eſt impoſſibile, quia Deus poteſt facere quòd Angelus nõ eſſet, cum non poſſit facere, quòd nõ fuerit: ergo inconueniens eſt dicere q; in duratione Angeli nõ ſit prius & poſterius.

2. d. 2. q. c. & d. 27. q. 4. ar. 1.

¶ 2 Præterea, Nullum creatum eſt infinitum in actu. Sed duratio Angeli eſt infinita ex parte poſt: ergo non eſt tota ſimul in actu, & ita eſt ibi prius & poſterius.

Boetius

¶ 3 Præterea, menſura debet eſſe proportionata menſurato. Sed eſſe Angeli eſt finitum in actu: ergo eſſe, quod eſt eius menſura eſt finitum: & ſic idem quod prius.

¶ 4 Præterea, ratio æternitatis in hoc perficitur quod eſt tota ſimul: quia ſecundum Boet. in 5. de conſolatione, æternitas eſt interminabilis uitæ tota ſimul, ac perfecta poſſeſſio. Si ergo æuũ quod eſt Angeli duratio, non habeat prius & poſterius, non uidetur ab æternitate differre.

Sed cõtra. Secũdum Philoſophum in quarto Phi. (T. c. 104.) propter prius & poſterius in motu, eſt prius & poſterius in tempore, quod menſurat motum. Sed in eſſe Angeli non eſt aliqua motus, nec illud eſſe aliquo modo motui ſubiacet: ergo in æuo quod eſt eius menſura non eſt prius & poſterius.

¶ Præterea, tempus nihil aliud eſt quam numerus prioris & poſterioris. Si ergo in æuo ſit numerare prius & poſterius, æuũ nihil differt a tempore.

Reſpondeo dicendum, quòd de re aliqua poſſumus loqui dupliciter. Vno modo ſecundum quod eſt in rerum natura. Alio modo ſecundum quod eſt in conſideratione noſtra. Primo modo accipitur ſubſtantia rei cum omnibus ſuis diſpoſitionibus & operationibus: quia ſine his ſubſtantia non inuenitur in rerum natura. Sed ſecundo modo poteſt accipi ſubſtantia abſque ſuis diſpoſitionibus: quia conſideratio ſubſtãtię nõ dependet a conſideratione ſuarum diſpoſitionum. Accipiendo ergo menſuram durationis ſecundum primum modum, ſic ſoli Deo competit duratio, quę ſit tota ſimul, & non alicui creaturæ: eo quod ſolus Deus eſt immobilis quãtum ad eſſentiam, & quan-

1. p. q. 10. ar. 5. o. & 22. q. 10. ar. 2. 3. q. 14. ad 15.

& quantum ad omnia quæ circa eſſentiam cōſiderari poſſunt. Quælibet autem creatura eſt uariabilis uel ſecundum ſubſtantiam, uel ſecundum aliquam diſpoſitionem aut operationem. Et ſecundum hoc Aug. 21 q. ad Oroſium, ponit omnes creaturas eſſe in tempore, etiam Angelos. Sed accipiendo menſuram durationis Angeli ſecundo modo, prout conſideratur eius ſubſtantia abſolute eius menſura eſt æuum, & non tempus, de quo quidem æuo eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd in æuo eſt prius & poſterius, ſed non ſicut in tempore. In tempore namque eſt prius & poſterius cum innouatione, in quo autem ſine innouatione. Sed hoc non eſt intelligibile, impoſſibile eſt enim eſſe alicuius durationis duas partes ſimul, quarum una alteram non includat, ſicut menſis includit diem: unde ſimul eſt aliquid in die, & in menſe. Sed duo dies & duo mēſes ſimul eſſe non poſſunt. Vnde quandocunque in aliqua duratione ponuntur duæ partes, quarum una eſt prior, & altera poſterior, oportet quòd vna tranſeunte alia de nouo adueniat, & ſic oportet in omni duratione, in qua eſt prius & poſterius, quòd fiat innouatio. Menſura autem durationis innouationē habere non poteſt, niſi illud quod per durationem menſuratur innouationem recipere poſſit, eſſe autem angeli eſt abſque innouatione, quia ex quo cœpit eſſe immutabiliter perſeuerat: cū nec in eo ſit motus, nec ſit alicui motui ſubiectum, ſicut eſſe rerum corruptibilium eſt ſubiectum motui cœleſti. Sic ergo ſi attribuatur menſura angelo quantum ad ſubſtantiam tantùm illa nō habet prius & poſterius, ſic enim menſuratur eorum eſſe æuo; & ſimiliter ſi attribuatur eis menſura durationis quantum ad eſſentialē operationem beatitudinis: ſic enim ſunt in participatione æternitatis. Si verò attribuatur eis menſura durationis ratione aliarum operationum, uel affectionum: ſic eorum menſura habet prius & poſterius, & ita etiam menſurantur tempore, ſecundum quod dicit Augu. 8. ſuper Gene. ad literam, quòd Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus.

1.p.q.98.9. art.1.o.& 22.q.10. art.3.3.q. 14.ad 15. †Alias immutabilis 2.d.2.q.1 ar.1.o. Reprobatio.1.p.q. 10.ar.5.o ar.215.& 187. 2.d.2.ar.1 c.ad 4. 1.p.q.10. ar.5.ad 1. q.12.art. 10. ad 2. ad 1.

G AD PRIMVM ergo dicendū, quòd rei æternæ, uel æui æternæ aliquid poteſt attribui dupliciter. Vno modo ratione ſuppoſitus, & ſic non attribuitur ei, neque fuiſſe, neque futurum eſſe, ſed ſolum eſſe: quia in præterito & futuro implicatur prius & poſterius, non autem in præſenti. Alio modo ratione menſuræ adiacentis, uel ſubiacentis: id eſt ratione temporis. & ſic attribuitur ei fuiſſe per concomitantiam ad tempus præteritum, & futurum eſſe per concomitantiam ad tempus futurum. Ipſum enim momentum æternitatis adeſt omni tempori: vnde dicit Augu. de Deo, quòd fuit, quia nunquam defuit. Erit, quia nunquā deerit. Sic ergo Deus non poteſt facere angelum non fuiſſe, quia non poteſt facere quin tempus præteritum ſimul cum eſſe angeli fuerit: poteſt autem facere angelum non eſſe quia poteſt facere, ut eſſe angeli non ſit ſimul cum tempore, quod præſens eſt nunc, uel erit in futuro, & ſic iſta diuerſitas magis dependet ex modo locutionis, quàm ex natura rei.

1.p.q.10. ar.2.ad 4. & ar.5.ad 3. ar.96.& 1.p.q.25.art.4.& 22. q.152.art. 3.ad 3.ad 2.

D Ad ſecūdum dicendum, quòd infinitum dicitur dupliciter. Vno modo priuatiuè, & ſic non attribuitur niſi illis, quæ habent extenſionem, uel quantitatem: hoc.n. ſolum natum eſt habere finem, & ita æuum nullo modo habet infinitatem, neque aliquā extenſionem, niſi quatenus extenſio in eo conſideratur ex operatione menſuræ ſubiacentis. ſ. temporis, & ita nullum creatū eſt infinitum in actu. Alio modo dicitur infinitum negatiuè. i. quia non habet finem, & ſic indiuiſibilia dicuntur infinita: ut punctus & unitas: quia non ſunt finita, & hoc modo æuum eſt infinitum: quia ſcilicet non finitur. Sic autem aliquod creatum eſſe ſecundum aliquid infinitum actu nihil prohibet.

Ad tertium dicendum, quòd per eundem modum eſt infinitum eſſe angeli & æuum.

E Ad quartum dicēdum quòd inter æternitatem & æuum poteſt aſſignari triplex differentia. Quarum una poteſt ſumi ex prædictis: nam æternitas menſurat ipſam ſubſtantiam æterni ſecundum quod eſt in rerum natura, id eſt cum omnibus quæ ei attribuuntur, non autem æuum ut dictum eſt. Alia ſumitur ex hoc, quòd æternitas menſurat eſſe per ſe ſtās: unde æternitas eſt idē cum ſubſtantia æterni. Aeuum autem menſurat eſſe creatum, quòd non eſt per ſe ſtans, quia eſt aliud a ſubſtantia entis creati. Tertia poteſt ſumi ex hoc, quòd æuum, quamuis ſit indeterminabile ex parte finis, non tamen ex parte principij: æternitas verò ex parte utriuſque.

1.p.q.7.arti.1.ad 2. ver.q.6.2. ar.2.ad 3. & 1.di.2. q.1.art.1. ad 6. art.179.c. & 1.p.q.7 art.2.3.1. & q.15.arti.2.ad 4. 1.p.q.10. ar.5.ad 4. & q.50.arti.2.ad 4. Car. hui. & ar.100.

QVAESTIO III.

DEINDE quæritur de anima.

¶ Et primò quantum ad naturam,

¶ Secundò quantum ad gratiam.

¶ Tertiò quantum ad culpam.

¶ Quartò quantum ad gloriam.

A Circa naturalia animæ quæſitum eſt de eius ſubſtantia, & de eius operatione.

CIRCA ſubſtantiam quæſita ſunt duo.

¶ Primò utrum anima ſit ſuæ potentiæ.

¶ Secundò utrum ſecundū ſuam ſubſtātiam ſit incorruptibilis.

ARTICVLVS V.

Vtrum anima ſit ſua potentia.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd anima ſit ſuæ potentiæ, quia in lib. de ſpiritu & anima dicitur, quòd anima eſt quædam ſua. ſ. potentiæ: quædam uerò ſua non eſt, ſ. uirtutes. 199

¶ 2 Præterea, Aug. dicit in lib. de Trin. quòd memoria, intelligentia, & uoluntas ſunt una mens, una uita, una eſſentia. Sed hæc tria, ſecundum magiſtrum 3. di. primi libri ſententiarum, ſunt tres animæ uires: ergo uires animæ ſunt ipſa eius eſſentia. B

Sed contra eſt, quòd Dio. 11. c. cœ. hie. diſtinguit ſuperiores ſubſtantias. ſ. angelos in tria. ſ. ſubſtantiam, uirtutem, & operationem. Sed angelus nō eſt minoris ſimplicitatis quàm anima: ergo & in anima ſua ſubſtantia non eſt ſua uirtus, ſiue potētia. Præterea, eorum quæ ſunt idem ſi unum multiplicetur, & reliquum. Si ergo anima ſit idem quod ſuę potentiæ: uidetur cū potentiæ ſint multæ, quòd eſſentia animæ una eſſe non poſſit.

1.p.q.77. ar.1.o. Spiritu. ar.10.o. & anima. ar.12.n.2. Sed cōtra diuiſione 2.

Reſpondeo dicendum, quòd de anima dupliciter loqui poſſumus. Vno modo ſecundum quod eſt quædam ſubſtantia, & ſic impoſſibile eſt quòd animæ ſit ſuæ potentiæ duplici rōne. Quarum una ſumitur ex eo, quod eſt animæ proprium: quia. ſ. impoſſibile eſt, ut idem ſecundum idem ſit naturaliter principiū plurium, & diuerſorum numero, imò quaſi oppoſitorum. Anima autem ſecundum diuerſas potentias inuenitur eſſe principium actuū diuerſorum ſecundum ſpecies, & quaſi oppoſitorum. Vnde impoſſibile eſt, quòd ipſa eſſentia animæ quæ eſt una, ſit immediatum horum principium, & ideo oportet ponere in anima præter eius ſubſtantiam potentias naturales, quæ ſunt horum actuum immediata principia. Secūda ratio ſumitur ex eo quod eſt commune animæ & omni ſubſtātiæ creatæ. In nulla.n. ſubſtātia creata eſt idem eſſe & operatio: hoc.n. ſolius Dei eſt. Eſſentia aūt eſt eſſendi principium, potentia uerò operationis: ergo cum ab uno naturaliter non ſit niſi unum, nulla ſubſtantia, niſi diuina eſt ſua potentia. Nec eſt inſtantia de potētia materiæ, ēt dato quòd ſit ſua eſſentia: quia talis potentia non eſt ad operationem, ſed ad eſſe. Alio mō poſſumus loqui de anima ſecundum quod eſt quoddam totum potēnale, & ſic diuerſæ potentiæ ſunt diuerſæ partes eius, & ita anima prædicatur de potentiis, uel econuerſo abuſiua prædicatione, ſicut totū integrale de ſuis partibus, uel econuerſo: quamuis minor ſit abuſio in toto potentiali, quàm integrali, quia totum potentiale ſecundū ſuam ſubſtantiam adeſt cuilibet parti, non autem integrale. G D

Nota bene. 1.p.q.97. ar.1.ad 5. & ar.5.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum anima rationalis ſit corruptibilis.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd anima rationalis ſit corruptibilis: quia ſecundum Dama. Nulla ſubſtantia poteſt eſſe ſine propria operatione: propria autem operatio animæ rationalis eſt intelligere, quæ indiget corpore, cum non ſit intelligere ſine phantaſmate, ut patet per Philoſophum. 3. de anima. (T.c.30.) Ergo deſtructo corpore ſubſtantia animæ rationalis non manet. 200

art.6.n.& anima. arti.1.4.n & 12.q6.85. art.6.c. & 1.p.q.76. ar.3.ad 1.

¶ 2 Præterea, illud quod habet uirtutem, ut ſit ſemper non inuenitur quandoque eſſe, & quandoque non eſſe: omnis enim res eſt quandiu uirtus rei expoſcit: ergo quod inuenitur quandoque eſſe, & quandoque non eſſe non habet uirtutem, ut ſit ſemper. Sed omne quod incœpit eſſe inuenitur quandoq; eſſe, & quandoque non eſſe: ergo nihil quod incœpit eſſe habet uirtutem, ut ſit ſemper, & ita nihil quod incœpit eſſe poteſt eſſe incorruptibile. Sed anima rationalis incœpit eſſe: ergo nō poteſt eſſe incorruptibilis.

¶ 3 Præterea, hominis cōpoſiti ex corpore & anima eſt quoddam eſſe aut ergo præter hoc eſſe anima hēt aliud eſſe, aut nō. Si habet aliud eſſe: ergo cōpoſitio aduenit animę poſt eſſe completum: ergo hmōi compoſitio eſt animæ accidētalis, & ſic homo non eſt ens per ſe, ſed ens per accidens, quod eſt inconueniens. Si autem non habet aliud eſſe anima præter eſſe compoſiti: ergo poſtquam deſierit eſſe compoſitū, anima eſſe non po-

teſt. Sed in morte corporali deficit eſſe compoſiti: ergo anima F poſt mortem corporis non remanet.

¶4 Præterea, anima eſt forma corporis, aut ergo per eſſentiam, aut per aliquod accidens. Si per accidens, ſequitur quòd compoſitio animæ & corporis ſit accidentalis, ſicut hominis ad indumentum. Si per eſſentiam: ergo cum forma inquantum eſt forma non poſſit eſſe ſine materia, uidetur quòd anima poſt mortem corporis remanere non poſſit.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in 2. de anima. (Tex. com. 21.) quod rationale ſeparatur ab aliis, ſicut perpetuum a corruptibili.

Præterea Philoſo. in 10 Ethi. oſtendit fœlicitatem contemplatiuam præeminere ciuili, eo quòd eſt diuturnior. Sed ciuilis durat uſque ad mortem, ergo contemplatiua eſt etiam poſt mortem & ſic etiam anima poſt mortem corporis manet.

de anima arti. 14. c.

Reſpondeo dicendum, quòd neceſſe eſt ponere ſubſtantiam animæ rationalis eſſe incorruptibilem. Si enim corrumpitur: G aut corrumpitur per ſe, aut per accidens. Per ſe quidem corrumpi non poſſet, niſi eſſet compoſita ex materia, & forma contrarietatem habente: quod eſſe non poteſt, niſi eſſet elementum, aut ex elementis, ut antiqui Philoſophi poſuerunt, quorũ poſitiones in 1. de anima reprobantur. Per accidẽs etiam corrumpi non poteſt, niſi poneretur quòd non haberet eſſe per ſe: ſed ſolum eſſe cum alio, ſicut eſt de aliis formis materialibus, quæ ꝓpriè non habent eſſe ſubſiſtens, ſed ſunt per ſe compoſitorum ſubſiſtentium quorum ſunt partes, & ſic per accidens corrumpuntur compoſitis corruptis, hoc autem de anima rationali dici non poteſt. Nam quod non habet per ſe eſſe, impoſſibile eſt quòd per ſe operetur, unde etiam aliæ formæ non operantur, ſed compoſita per formas. Anima autem rationalis habet p ſe operationem, quam exercet nullo organo corporeo mediante, ſcilicet intelligere, ut probat Philoſophus 3. de anima. (T. c. 6.)

Anima p ſenõ corrũpi, neque p accidens.

Non enim poſſet omnium ſenſibilium formas cognoſcere niſi H ab omnibus formis ſenſibilibus eſſet actus omnium, cum nihil recipiat quod iam habet. Oportet ergo ſi anima per aliquod organum intelligeret, quòd illud organum careret omni forma ſenſibili, cum omnes formas ſenſibiles ſit nata intelligere: ſicut pupilla caret omni colore ad hoc quòd uiſus poſſit omnes colores cognoſcere. Impoſſibile eſt autem eſſe aliquod organum corporale carens omni forma ſenſibili: relinquitur ergo ſubſtantiam animæ intellectiuæ eſſe incorruptibilem. Vnde & Philoſophus dicit in 2. de anima, quòd intellectus uidetur eſſe ſubſtantia quædam, & non corrumpi. Hunc autem incorruptibilẽ intellectum quidam ponunt extra homines eſſe ponentes animam quæ eſt pars hominis corruptibilem eſſe, qui ponunt intellectum ſeparatum continuari dupliciter. Vno modo, per illuſtrationem ſecundum eos qui ponunt intellectum agentẽ ſeparatum & incorruptibilem. Intellectum uerò poſſibilem cõiunctũ & corruptibilem. Alio modo per continuationem intellectus ad phantaſmata ſecundum eos qui ponunt etiam intellectum poſſibilem eſſe ſeparatum, & incorruptibilem. Sed primum horum eſſe non poteſt, quia ſi in nobis non eſt aliqua uirtus niſi materialis, lumen intellectus agentis non poteſt in nobis recipi niſi materialiter, cum receptum ſit in recipiente per modum recipientis & ita non reciperetur modo intelligibili, & ſic nos non poterimus eſſe intelligentes, ſimiliter ſecundũ eſſe non poteſt, nam phantaſmata ſunt in nobis per noſtram operationem, quæ ſequitur eſſe ſubſtantiale, quia ſic homo nõ haberet eſſe ſpecificum ex hoc quod eſt rationalis, cum non ſit rationalis niſi ex hoc quod intellectui coniungitur. Reſtat ergo quod ipſa anima humana, quæ eſt forma corporis, ſit incorruptibilis.

1. p. q. 75. art. 2. c. & q. 76. ar. 1 ad 1. ar. 8 c. & q. 77. arti. 5.

1. p. q. 76. arti. 1. c. & q. 88. ar. 1 c. & veri. q. 18 ar. 5 ad 8 Spiri. ar. 9. & 10. & 1 par. q. 79. ar. 4. & 5.

pot. q. 3. arti. 9. ad 22. & 1. p. q. 75 ar. 8 ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima indiget aliquo corporali ad ſuam operationem dupliciter. Vno modo ſicut organo, per quod operatur, ſicut indiget oculo ad uidendum, & ſic ad intelligendum non indiget aliquo organo, ut probatum K eſt. Si autem ſic indigeret organo ad intelligendum eſſet corruptibilis, utpote non potens per ſe operari. Alio modo anima ad operandum indiget aliquo corporali ſicut obiecto, ſicut ad uidendum indiget corpore colorato, & ſic anima rationalis indiget ad intelligendum phantaſmate: quia phantaſmata ſunt ut ſenſibilia intellectiuæ animæ, ut dicitur 3. de anima (T. c. 30.) Oratio autem quæ ſic indiget aliquo corporali a principio non poteſt eſſe ſine corporali illo, poteſt autem poſtea, ſicut anima ſenſitiua nullam operationem habere poteſt, niſi prius moueatur a ſenſibilibus, quæ ſunt extra animam. Sed præter ea remanet actus imaginationis etiam ſenſibilibus abeuntibus: ſimiliter deſtructis phantaſmatibus operatio intellectiua in anima remanere poteſt.

1. p. q. 84. ar. 7. c.

Ad ſecundum dicendum, q illa rõ eſt probatio Phyſi. in pri. cœ. & mundi, qui oſtendit q omne generatum eſt corruptibile, & habet locum in his quæ fiunt & corrumpuntur, naturaliter, in quibus ex defectu uirtutis eſt. q non poſſunt nec ſemp fuiſſe nec ſemper fore, non autem habet locum in his quæ per creationem fiunt, quæ accipiunt a Deo uirtutem, ut ſint ſemper, ꝑ quam eſſe non poſſunt antequam eam accipiant.

Ad tertium dicendum, quòd anima eſſe ſuum communicat corpori, qd quidẽ ita acquiritur eſſe animæ in corpore, ut ſecũdum ipſum ſubſiſtere poſſit, quòd non eſt de aliis formis, & ſic ipſum eſſe animæ ſit eſſe cõpoſiti, & tamen manet compoſito deſtructo.

1. p. q. 75. ar. c. 1. & 2. 3.

Ad quartum dicendum, q anima ſecundum ſuam eſſentiã eſt forma corporis, nec deſtructo corpore deſtruitur anima quantum ad id ſecundum quod eſt forma, ſed ſolum deſinit eſſe forma in actu.

ar. 42. c.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de operatione animæ.

ET circa hoc quæruntur duo.

¶Primò, utrum anima intellectiua omnia quæ cognoſcit, cognoſcat in prima ueritate.

¶Secundò, utrum anima ſeparata a corpore habeat actus ſenſitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum anima quicquid intelligit, intelligat in prima ueritate.

201

1. p. q. 12. arti. 1. ad 3. q. 84. ar. 4. c. & q. 16. ar. 6 ad 1. & 2.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd anima quicquid H intelligit intelligat in prima ueritate Aug. enim dicit in libro confeſſio. Si ambo uidemus id uerum eſſe quod dico, ubi quæſo uidemus. nõ ego in te, nec tu in me, ſed ambo in ea quæ ſupra nos eſt incommutabili ueritate: & ſic omne uerum quod anima cognoſcit, in prima ueritate uidet.

¶2 Præterea. Verum addit ſupra ens manifeſtationem: ergo prima ueritas eſt per quam omnia manifeſtantur. Sed id, quo aliud manifeſtatur oportet, eſſe maximè manifeſtum, ſicut patet in principiis demonſtrationis, & de luce corporali, per quã uiſus corpora uidet: ergo prima ueritas eſt maximè omnibus mentibus manifeſtata, & ſic non ſolum per eam, ſed in ea omnia cognoſcuntur.

¶Sed contra. Multi de concluſionibus demõſtratiuis ueram cognitionem habent, qui de prima ueritate nihil conſiderãt: ergo non omne uerum in prima ueritate cognoſcitur.

¶Præterea, Aug. dicit in lib. de Libe. Ar. q nullus de prima ueritate iudicat, & nullus ſine ea rectè iudicat, & ita ſi de ea non iu I dicatur, non cognoſcitur, nec alia in ea.

Reſpondeo dicendum, quòd ſicut dicit quædam glo. ſupra illud Pſal. 11. Diminutæ ſunt ueritates &c. Ab una prima ueritate multæ ueritates in mentibus hominum reſultant, ſicut ab una facie hominis reſultant multæ facies in ſpeculo fracto, hæc autem reſultatio ueritatis eſt quantum ad duo, ſ. quãtum ad lumen intellectuale de quo in Pſalm. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. & quantum ad prima principia naturaliter nota ſiue ſint complexa, ſiue incomplexa. Nihil autem poſſumus ueritatis cognoſcere, niſi ex primis principiis, & ex lumine intellectuali, quæ ueritatem manifeſtare non poſſunt, niſi ſecundum quòd ſunt ſimilitudo illius primæ ueritatis: quia ex hoc etiam habent quandam immutabilitatem, & infallibilitatem. Sic ergo in prima ueritate ſecundum ſuam eſſentiam nõ omnia uidentur a nobis in ſtatu uiæ, cum nec ipſa per ſuam eſſentiam a uiatoribus uideatur. Sed in ipſa ratione K ſuæ imaginis, ſcilicet ueritatis ad ea exemplatæ omnis ueritas a nobis cognoſcitur. Et exinde eſt, quòd duo idem uerum uident inquantum ab eadem prima ueritate reſultat exemplata ueritas in mente utriuſque: & ita intelligendum eſt dictum Auguſt.

ar. 162. c. 22. q. 47. art 6. c. & ar. 15 c. & q. 49 ar. 2 ad 5. acti. 1. c.

Et ſic patet ſolutio ad primum.

Ad rationes.

Ad ſecundum dicendum, quòd operari aliqua, ſiue mouere dicitur dupliciter. Vno modo ſicut principio formali operationis, uel motus: & ſic oportet, q motio mouentis, uel operatio operantis terminetur ad id, quod operatur. Non enim ignis calefacit calorem quo calefacit. Alio modo, ſicut inſtrumento: & ſic motio mouentis terminatur ad id quod mouet, ſicut manus baculo mouet lapidem, & baculum mouet. Id ergo quo cognoſcimus ſicut inſtrumẽto, oportet eſſe nobis primò notum, & ſic cognoſcimus cõcluſiones ꝑ principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agens ſicut ad inſtrumenta, ut dicit commentator in 3. de anima: ſed id quo cognoſcimus

Muncia aliquod 2. dicit.

ſicut

Commẽtator. ſicut forma cognoſcentis non oportet eſſe notum: quia nec oculus uidet lucem quæ eſt in oculi compoſitione, neque ſpeciem per quam uidet: & ita etiam non eſt neceſſarium vt quicunque intelligit aliquid, intelligat intellectum ſuum quo intelligit lumẽ, uel intellectuale. Sic ergo veritas à prima ueritate in mentibus noſtris exemplata à nobis partim cognoſcitur vt de neceſſitate ad hoc quòd alia in ea cognoſcantur, ſcilicet quã tum ad ipſa principia; & partim non de neceſſitate cognoſci, ſcilicet quantum ad ipſum intellectuale lumen. Ipſa uero exiſtens ueritas à nobis per ſuam eſſentiam non uidetur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit habere actum ſenſitiuarum potentiarum.

202 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd anima, ſeparata actum ſenſitiuum potentiarum habere poſſit. Caſſio. n.
q. de anima ar. 15. dicit in li. de anima. Quòd anima ſine corpore uidet & audit, & reliquis ſenſibus viget.

2 Præterea, Lucæ 16. quædam dicuntur de diuite in infernum ſepulto, quæ ſine actu ſenſuum eſſe non poſſunt. Sed conſtat quòd ibi erat tantum anima diuitis ſine corpore: ergo anima ſine corpore operationem ſenſuum habere poteſt.

3 Præterea, Fruſtra eſt potentia quæ non reducitur ad actũ. Sed in anima poſt mortem remanent potentiæ ſenſitiuæ: ergo & actus ſenſuum.

Sed contra, Sentire eſt operatio coniuncti: ergo deſtructo cõiuncto in anima ſeparata remanere non poſſunt.

Reſpon. dicendũ, quòd impoſſibile eſt in anima ſeparata alicuius potentiæ ſenſitiuæ actum eſſe, quod ſic patet. Operatio namque potentiæ ſenſitiuæ eodem modo perficitur in homine & in bruto: eodem enim modo videt homo per oculum, quo equus. Actus autem ſenſitiuæ potentiæ in bruto non eſt ipſius animæ ſenſitiuæ per ſe, ſed mediante organo. Si enim per ſe haberet operationem, anima ſenſitiua in bruto per ſe haberet
Ar. 1200. ſubſtantiam: & ſic eſſet incorruptibilis, vt de anima rationali probatum eſt. Vnde cum ſit hoc inconueniens, impoſſibile eſt quòd in bruto, uel in homine potentia ſenſitiua habeat aliquem actum proprium: ſed omnis actus eius eſt coniuncti: vn-
Ar. 189. c. de in anima ſeparata remanere non poteſt. Quidam tamen dicunt animam ſenſitiuam habere duos actus, vnum quem exercet organo mediante, qui poſt mortem non manet, alium quẽ per ſeipſam agit, & hic manet poſt mortem. hoc autem videtur atteſtari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam ſenſitiuam mouere ſeipſam, & ſic mouere corpus, & ſic illa operatio, qua mouebat ſeipſam erat ſibi propria: alia uero qua mouebat corpus erat coniuncti: & propter hoc Plato ponebat ani-
Ar. 189. o. mas etiam brutorum eſſe incorruptibiles. Hoc enim de neceſſitate ſequitur, quod tamen iſti non concedunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut operationes voluntatis propter quandam ſimilitudinem nominantur nominibus paſſionum, quæ ſunt in appetitu ſenſitiuo: ita etiam intellectus operationes nominãtur ab operationibus ſenſuum propter ſimilitudinem. Et ſic loquitur Caſſio.

Ad ſecundum dicendum, quòd illa uerba quæ dicuntur de diuite oportet metaphoricè intelligi, uel ſecundum rerum ſimi-
1. p. q. 54. litudines, & non ſecundum res ipſas, ut Aug. dicit.
ar. 5. ad 1. Ad tertium dicendum, quòd ſecũdum quoſdam in anima ſeparata non manent potentiæ ſenſitiuæ actu, ſed in radice tantum. Si autem actu manent non ideò fruſtra erunt, quamuis actibus careant: manent enim ad naturæ integritatem, ſicut membra generationis in reſurgentibus corporibus.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad gratiam.
4. d. 14. q. 1. ar. 3. q. 3. o. ET circa hoc quæruntur tria.
¶ Primò de præcepto honorationis parentum.
¶ Secundò, de conſilio quantum ad uotum obedientiæ.
¶ Tertiò, de uoto continentiæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum aliquis teneatur contrahere, ut doto ſuſtentet patrem, ſi aliter non poſſit.

203 AD primum ſic proceditur. Videtur quòd ille, cuius pater non poteſt ſuſtentari à filio niſi contrahendo accipiat do-
A tem, unde patrem nutrire poſſit, non teneatur contrahere ut patrem ſuſtentet. Cum enim charitas ſit ordinata plus aliquis tenetur ſibi quàm patri. Sed laudabile eſſet ſi aliquis propter 4. d. 38. q.
uirginitatem ſeruandam ſe morti exponeret: ergo non te- 2. a. 4. q. 2.
netur aliquis pro ſeruanda patris uita matrimonium con- ad 2 & a
trahere. 54. huius.

2 Præterea, Præceptum non contrariatur conſilio. Sed de uirginitate ſeruanda eſt conſilium: ut patet 1. ad Cor. 7 ergo per
præceptum de honoratione parentum non obligatur aliquis Apoſtol.
ad hoc unde uirginitatem perdat.

Sed contra, Præceptum affirmatiuum obligat pro loco & tẽpore. Sed tempus de honoratione parentum eſt quando parenter indigent: ergo nunc obligatur aliquis ex tali præcepto: & ita uidetur quòd teneatur matrimonium contrahere, ſi aliàs patri ſubuenire non poſſit.

Reſpondeo dicendum, quòd caſus propoſitus non uidetur eſſe Opinio
B de facili poſſibilis. Vix enim contingere poteſt, quòd aliquis pa- variè di
rentes ſuſtentare non poſſit abſque matrimonij contractu ſal- cõtrahen
tem manibus operando, uel mendicando. Si tamen hoc contin- do mul
geret, eſſet idem iudicium de uirginitate ſaluanda in iſto arti- pro ſubl
culo, & de alijs perfectionis operibus, ſicut eſt introitus in reli- uate.
gionem. de quo quidam uariè opinantur. Dicunt enim aliq. quòd ſi aliquis habet patrem indigentem, debet ei dimittere ſi quod habet ad eius ſuſtentationem, & ſic poteſt licitè religionem intrare parentum curam patri cœleſti committens, qui & aues paſcit. Sed quia hæc opinio nimis uidetur aſpera ideo melius uidetur dicendum, quòd aut iſte qui habet propoſitũ intrandi religionẽ uidet in ſæculo non poſſe viuere ſine peccato mortali, vel non de facili. Si timet ſibi periculum peccati mortalis, cum magis teneatur ſaluti animæ ſuæ prouidere quàm corporali neceſſitati parentum non tenetur in ſæculo remanere. Si autem videt ſe poſſe in ſæculo conuerſari abſque peccato diſtinguendum uidetur: quia ſi ſine eius obſequio paren-
C tes nullo modo uiuere poſſunt, ſic teneretur ſeruire & alia opera perfectionis prætermittere, & peccaret eos dimittens. Si ue- 22. q. 189
ro ſine eius obſequio poſſunt aliqualiter ſuſtentari, non hono- ar. 6. o. 6
rificè, non propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere. q. 101. ar
Secus autem eſt de illo qui iam religionem intrauit, quia cum 1 ad 3, &
iam ſit mortuus mundo per profeſſionẽ ſolutus eſt à lege qua 4.
in mundanis obſequijs parentibus tenebatur, ſecundum doctrinam apoſtoli ad Ro. 7. In alijs autem ſpiritualibus, puta orationibus, & huiuſmodi eis tenetur ſeruire. Et hoc quod dictum eſt de introitu religionis poteſt etiam de obſeruantia virginitatis & de alijs operibus perfectionis dici.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſi aliquis non eſſet vir- Ad rationes.
ginitatem profeſſus non deberet mori fame antequàm matrimonium contraheret.

Ad ſecundum dicendum, quòd præceptum contrariari cõſilio nihil prohibet in caſu.
D

ARTICVLVS X.

Vtrum religioſus, qui emiſit votum obedientiæ, teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd religio- 204
ſus qui emiſit votum obedientiæ, tenetur in omnibus ar. 3. ro
prælato obedire, etiam in indifferentibus: quia per uotum ca- ar. 4. ad 5
ſtitatis religioſus omni concupiſcentiæ renunciat: ergo per votum & q. 187.
obedientiæ abrenunciat propriæ voluntati quantũ ad omnia. ar. 3. o 2.

2 Præterea, Beatus Benedictus dicit in regula, quòd etiam ſi d. 44. q. 2.
prælatus impoſſibile iubeat temperandum eſt: ergo multo ma- ar. 3. o.
E gis in indifferentibus obedire tenetur.

3 Præterea, Votum obedientiæ ad ſtatum perfectionis pertinet: hoc autem non eſſet ſi teneretur obedire niſi de his quæ in regula continentur: quia quilibet ſubditus etiam ſæcularis, tenetur ſuo prælato obedire in aliquibus quæ pertinẽt ad ſuæ prælationis: ergo uidetur quòd religioſus teneatur ſimpliciter in omnibus obedire.

Sed contra. Religioſus non tenetur ad plura quàm ſæcula- art. 14. ad
ris, niſi quatenus ſe per uotum obligauit. Sed per votum pro- 2. & 157
feſſionis non ſe obligauit ad obediendum niſi ſecundum regu- ad 10.
lam: ergo in pluribus obedire non tenetur, quàm quæ ſunt ſecundum regulam.

Præt. Bernard. dicit in lib. de diſpen. & præcepto. Nihil p̃cipiat mihi prælatus eorum quæ non promiſi nihil prohibeo eorum quæ promiſi.

Reſpon. dicendum, quòd circa hoc partim conueniunt omnes & partim adinuicem diſſentiunt. Quòd enim religioſus non

art.5.c.& 2 d.44.q. 3.art.3.o.

teneatur prælato obedire in his quæ ſunt contra Deum, uel F contra regulam, vel quantum ad ea in quibus prælatis diſpenſatio non committitur, omnes communiter dicunt, quòd etiã in his quæ ſunt arctiora quàm regula, obedire non teneatur: ſed ſic obedire ſit obedientiæ perfectæ, ut ab omnibus dicitur. Sed circa indifferentia, uel ea quæ ſunt infra arctitudinem regulæ, aut æqualia regulæ, ſunt duæ opiniones: quibuſdam dicentibus quòd obedire in huiuſmodi eſt de neceſſitate obediẽtiæ, alijs autem quòd non eſt de neceſſitate obedientiæ, ſed de perfectione. Quæ quidem duæ opiniones & ſi multum differre uideantur quantum ad uocem: tamen quantum ad rem parũ uel nihil differre inueniuntur, nam ad regulam pertinere intelligenda ſunt non ſolum ea quæ ſunt expreſſe in regula, ſed etiam illa quæ quocunque modo ad regulam reducuntur, utpote quæ pertinẽt ad obſequium fraternæ ſocietatis, & ad punitionem culparum, ad quæ duo fere omnia huiuſmodi indifferentia poſſunt reduci. Si tamen aliqua ſunt quæ nullatenus G ad regulam reducuntur. uidetur eſſe uerior opinio, quòd obedire in huiuſmodi non ſit de neceſſitate obedientiæ, ſed de perfectione, ut Ber. manifeſte dicit in libro de præceptis & diſpẽſationibus & hoc ideo quia obedientia non ſe extendit ultra poteſtatem uel ius prælationis: quæ quidem ſecundum regulã limitatur.

In quibus teneatur obedire ſuo plato ſubditus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uotum continentiæ reſpicit ſpeciale genus actus, ſed uotum obedientiæ reſpicit generaliter omnes actus unde niſi determinaretur eius generalitas, eſſe religionum confuſio, quia omnes ad idem tenerẽtur.

Ad ſecundum dicendum, quòd loquitur quantum ad perfectionem obedientiæ.

22. q. 88. art. 12. ad 2.

Ad tertium dicendum, quòd per uotum obedientiæ ſupponitur religioſus prælato ſuo quantum ad generalem diſpoſitionem uitæ ſuæ, licet non quantum ad omnes actus particulares: ſæcularis autem ſuo prælato obedire tenetur quantum ad aliquos actus ſpeciales, non quantum ad generalem, diſpoſitio H nem uitæ ſuæ.

ARTICVLVS XI.

Vtrum poſt uotum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere poſſit.

205

art.56.ad 1.4.di.30. q.2.art.1. q 2.ad 1. & d.32.q. 1.art.1.& d.38.q.1. ar.3.q.2. ad 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd poſt votum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere poſſit: quia apud Deum non minus obligat votum ſimplex quàm ſolemne, ut canõ dicit. Sed poſt uotum ſolemne emiſſum aliquis nec petere debitum, nec reddere poteſt: ergo nec poſt emiſſionem ſimplicis uoti.

¶2 Præterea, Per peccatum nullus excuſatur à peccato. Sed iſte qui contrahit poſt votum ſimplex peccat quando primo debitum reddit; quia adhuc poteſt uotum implere religionẽ intrando: ergo poſtquam ſemel reddidit adhuc peccat uel reddendo, uel exigendo.

ar. 168.o.

Sed contra, Eccleſia non cogit aliquos ad peccandum. Cogit aũt reddere debitum etiam poſt uotum ſimplex caſtitatis: ergo reddendo debitum non peccat.

Reddens debitum poſt uotum ſimplex an peccet.

Reſpondeo dicendum, quòd quantum ad redditionem debiti omnes conueniunt, quòd poſt ſimplex uotum cõtinentiæ tenetur reddere debitum: quia uotum ſimplex matrimonium contractum non dirimit, & ex quo matrimonium eſt contractum, uir non habet poteſtatem corporis ſui ſed mulier: unde tenetur mulieri debitum reddere. Sed circa petitionem debiti quidam dicunt, quòd cum quantum ad hoc ſit in ſua liber- K tate, tenetur adhuc uotum implere, & ita peccat debitum petendo. Alij uero dicunt quòd ſi per ſigna appareat, quòd mulier uelit ſibi debitum reddi quamuis ipſa petere erubeſcat quòd uir petere debet etiam poſt uotum ſimplex, & præcipue ſi timeat de uxoris lapſu, ſed hoc in idem redit cum primo. Nam hæc eſt ex parte vxoris quædam interpretatiua petitio, & ſic uir petendo reddit: unde non efficitur ex parte uxoris grauius matrimonium, quod eſſet ſi ſemper eam expreſſe petere oporteret.

22. q. 88. ar.3.o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vtriuſque uoti trãſgreſſio inducit reatũ peccati mortalis ex hoc quòd vtrunq; æqualiter obligat apud Deum, ſed quantum ad impedimẽtum matrimonij non habet vtrunq; æqualem efficaciam. Nam per uotum ſolemne transfert ſe uouens quaſi in corporale obſequiũ ipſius Dei per ſuſceptionem ordinis, uel introitum religionis: quod autem aliquis ſemel uni dedit non poteſt poſtmodum

art.168.c.

F alteri dare: & ideo poſt uotum ſolemne non poteſt aliquis ſe tradere in poteſtatem uxoris, matrimonium contrahendo: ſed in uoto ſimplici eſt ſola promiſſio. Qui autem aliquid alicui promittit poteſt idem alteri dare, licet fidem promiſſionis nõ ſeruet: & ideo ille qui ſimplex uotum emittit, poteſt poſtmodum matrimonium contrahere licet peccet, quia priorem fidem irritam fecit.

22.q.169. ar.2.ad 1. 4.d.38.q. 1.ar.2.q.2. o. & ar.3. q.1. ad 5. q.2.a.3.o

Ad ſecundum dicendum, quòd primus concubitus non excuſat ſequentes, quibus debitum reddit à peccato, inquantum eſt peccatum, ſed inquantum eſt actus quidam matrimonij conſummatiuus.

22.q.189. ar.8.ad 3.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam.

¶ Et primò quantum ad culpam, quæ contrariatur bonis G moribus.

¶ Secundò quantũ ad culpam quæ contrariatur rectæ fidei.

CIRCA primum quæruntur tria.

¶ Primò de acceptione perſonarum.

¶ Secundò de peccato infamiæ.

¶ Tertiò de prætioſitate ueſtium.

ARTICVLVS XII.

Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias, peccet.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd qui honorat diuitem propter diuitias peccet. Ita enim dicit gl. Iacobi. 206
2. Quod ſi introierit in conuentu ueſtro, &c. Mundus paupe- H rem abijcit, diuitem colit: fides Chriſti ecõtra docet facere, ſed facere contra fidem Chriſti peccatum eſt: ergo honorare diuitem propter diuitias eſt peccatum.

22. q. 63. ar. 3.o.ſi.

¶2 Præterea, Honor ſecũdũ philoſophũ in 1. Ethi. debetur rebus diuinis. Sed in diuite non eſt aliquod diuinum propter diuitias: ergo non debetur ei honor propter diuitias.

¶3 Præterea ex uerbis philoſophi in 1. Ethi. colligitur quòd honor eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium virtutis. Sed aliquando diues non eſt uirtuoſus. Cum ergo falſum teſtimonium dicatur eſſe peccatum, quod non debet fieri propter ſcãdalum uitandum, uidetur quòd nec etiam cauſa vitandi ſcandali, diues debeat propter diuitias honorari.

Sed contra eſt glo. Aug. Iaco. 13. ſuper illud ſi introierit &c. In quotidianis confeſſionibus qui præfert diuitem pauperi nõ in hoc peccat, niſi intus ita iudicet, vt quanto ditior tanto melior uideatur, ſed non ſemper aliquis huiuſmodi exterioribus I honoribus diuitem honorans, cum propter hoc iudicat meliorem: ergo non ſemper peccat.

Reſpon. ergo dicendum, quòd accipere perſonam differt cõtra accipere cauſam. Accipere enim cauſam eſt iudicium formare ex aliquo quod faciat ad cauſam, quod laudabile eſt. Accipere uero perſonam eſt formare iudicium ex aliqua conditione perſonæ, quæ non facit ad cauſam, quod uitium eſt. Vnde contingit quòd ex eadem conditione perſonæ conſiderata quandoque ſit iudicium iuſtum, quandoq; eſt acceptio perſonarum, ſicut ſi in aliqua controuerſia detur ſententia pro aliquo, quia eſt literatior, erit acceptio perſonarum. Si autem ex hac conſideratione in licentiando ad magiſterium alijs præferatur, non erit acceptio perſonarum. Si ergo aliquis honor diuiti exhibeatur propter cauſas, ad quas diuitiæ aliquid faciunt nõ erit acceptio pſonarũ, erit aũt ſi ad hoc nihil diuitiæ operẽtur. Eſt autem duplex honor, unus qui debetur alicui ratione K ſuiipſius propter ipſam uirtutem, ſicut eſt commendatio, inuitatio & huiuſmodi, & ad hunc honorem diuitię nihil faciunt. Vnde ſi talis honor alicui propter diuitias exhibeatur, erit acceptio perſonarum, uñ dicit Valerius Maximus, quòd honores qui virtuti debentur, ſicut triumphi, & alia hmõi apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterant. Alius honor alicui debetur ſecũdum ſtatum, quem habet in Republica, ſic enim in perſona Republica honoratur, & propter hoc reges & principes & huiuſmodi perſonæ honorantur, ſecundum illud 1. Petri. 4. Regem honorificare. Et quia in terrena republica diuites ſtatum obtinent altiorem ideo ciues celeſtis Hieruſalem quaſi in Babylonia peregrinantes, debent eis inter quos conuerſantur morem gerere, ut Aug. dicit in lib. de ciui. De, in his quæ non ſunt contra Deum: & ſic etiam diuites honorare, illis duntaxat honoribus qui ad exteriorem conuictum pertinent, licitum eſt.

ar.84.c.& a.130. 164 ſi.& 22.q. 63.ar.1.o. & 2. 4.c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in his quæ ad fidem Chriſti

Chriſti pertinent peccatum eſſet diuites pauperibus præferre, ſicut ſunt miniſtrationes ſacramentorum, & alia huiuſmodi: ſed in his quæ mundi conuictus requirit oportet mundo gerere morem.

Ad ſecundum dicendum, quòd etiam diuinæ inquantum ſunt quoddam bonum, ſunt aliquid diuinum: præcipuè inquantum præbent facultatem ad multa bene agenda.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de honore, exhibetur alicui ratione ſuipſius.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.

207

ar. 129. o. & opuſ. 19 c. 16. & 22

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd aliquis peccet infamiam non repellendo. Crudelis enim eſſe dicitur qui famam ſuam negligit. Sed crudelitas peccatū eſt: ergo peccatum eſt infamiæ non reſiſtere.

¶ 2 Præt. Eccl. 17. dicitur. Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo, ut ſ. ei proſit exemplo & uerbo, ſed hoc impeditur per infamiam: ergo quilibet tenetur repellere infamiam.

Sed contra eſt, quod contemnere infamiā uidetur eſſe actus humilitatis. Vnde in uitis patrum legitur de multis ſanctis patribus, qui proprias infamias ſuſtinebant eas non repellentes: ergo non eſt peccatum.

22. q. 129 ar. 1. ad 3 & q. 131. art. 2. o.

Reſpondeo dicendum, quòd utrumque, ſcilicet & contemptus fama & appetitus poteſt eſſe laudabile & uitioſum, fama. n. non eſt neceſſaria homini propter ſeipſum, ſed propter proximum ædificandum. Appetere ergo famam propter proximum charitatis eſt, appetere uerò propter ſeipſum ad inanem gloriā pertinet. E conuerſo contemptus famæ ratione ſuipſius humanitatis eſt, ratione uerò proximi ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, uel ex ſtatu perfectionis aliorum ſaluti prouidere, peccant, niſi infamiam propriam iuxta poſſe repellāt. Alij uerò quibus magis cuſtodia ſuæ propriæ ſalutis imminet, poſſunt ſuæ humilitati prouidentes famam, uel infamiam contemnere. Sed cum infamia dupliciter repellatur, ſcilicet occaſionem ſubtrahendo, & linguas detrahentium compeſcendo: primo modo omnes tenentur infamiam uitare: aliàs ſine ſcandalo actiuo tranſiri non poſſet, quod ſemper peccatū eſt: ſed ſecundo modo non tenentur, niſi quatenus debet aliquis ſaluti proximorum prouidere: & hoc eſt quod Gre. dicit 9. Homel. ſuper Ezec. Linguas detrahentium, ſicut noſtro ſtudio non debemus excitare, ut ipſi pereant: ita per ſuam malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum creſcat: aliquando etiam compeſcere, ne dum de nobis mala diſſeminant, eorum qui nos ad bona audire poterant corda innocentium corrumpant. & infra Hi etenim, quorum uita in exemplum imitationis eſt poſita, debent ſi poſſunt detrahentium ſibi uerba compeſcere: ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant: & in prauis moribus remanentes bene uiuere contemnant.

Ex his patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum uti precioſis ueſtibus ſemper ſit peccatum.

208

22. q. 169. art. 1. o.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd uti precioſis ueſtibus ſemper ſit peccatum. Omne enim quod fit propter vanam gloriam peccatum eſt. Sed precioſa ueſtimenta nō portantur, niſi ad inanem gloriam. Vnde Greg. in Homel. de diuite epulone. Nemo quippe ueſtimenta precioſa niſi ad inanem gloriam quærit, uidelicet ut honorabilior cęteris eſſe uideatur. Nam quia pro ſola inani gloria precioſum ueſtimentum quæritur, ipſa res teſtatur, quòd nemo vult ibi precioſis ueſtibus indui, ubi ab aliis non poſſit uideri: ergo uſus precioſorum ueſtium ſemper eſt peccatum.

¶ 2 Præterea, 1. Thi. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti ſimus. Glo. Quod amplius eſt a malo eſt: ſed preciòſitas ueſtium eſt amplius: ergo eſt peccatum.

Sed contra eſt, quod Seneca dicit ad quandam reginam. Indue te delicate non propter te: ſed ne dignitas regia uileſcat.

Præterea, 1. ad Thi. 2. Nō in tortis crinibus: aut auro, aut margaritis, uel ueſte precioſa. Gl. vltra modum ſuum. Et ita ſi aliquis precioſis ueſtibus ſecundum modum ſuum utatur: non peccat.

Reſpondeo dicendum, quòd aliter eſt hic loquendum de perſona publica, & de perſona priuata: nam in perſona publica conſideratur & ſtatus dignitatis, & propriæ perſonæ conditio: circa quæ duo ita ſe debet habere, ne dignitatis auctoritas ueniat in contemptum, & ne ipſe in ſuperbiam efficiatur. Vtrunque ergo poteſt eſſe laudabile, & quòd precioſis utatur ad reuerentiam auctoritatis inducendam, & quòd uilibus utatur ratione propriæ humilitatis: ita duntaxat neque ad auctoritatem conſeruandum ſiunt, in ſuperbiam degenerent: & ne dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, ſicut Auguſt. dicit. Et hac ratione laudabiliter ſacerdos in diuino officio precioſis utitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus, & laudabiliter ab huiuſmodi propter humilitatem in quibuſdam religionibus abſtinetur. In eo autem qui eſt priuata perſona uirtuoſum eſt ſi propter propriam humilitatem obiectionibus indumentis utatur, etiam quam ſtatus proprius requirat. Vnde Grego. dicit in Homel. prædicta. Si obiectio precioſi indumenti uirtus non eſſet Euangeliſta de Ioanne uigilanter non diceret, Erat indutus pilis camelorum. Licitum eſt autem ut ſecundum modum propriæ perſonæ precioſis utatur: ſed peccatum eſt ſi proprium modum excedat: & quia precioſum dicitur relatiuè ſicut & magnum, cum id quod eſt precioſum uni, non ſit alteri precioſum: precioſitas ueſtium ſemper ſonat in exceſſum proprij modi: & ſecundum hoc ſemper eſt peccatum precioſis ueſtibus uti: & ſic loquitur Gregorius.

perſonæ communis pōt & ꝑcioſis & uilibus induti eſſe.

22. q. 169 ar. 1. ad 2

In. baptiſta.

Vnde patet ſolutio ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quòd in alimento & tegumento intelliguntur omnia quæ nobis ſunt neceſſaria, & conuenientia noſtri ſtatus.

ad tōnes:

QVÆSTIO II.

DEINDE quæritur de culpa, quæ contrariatur rectæ fidei.

ET circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrum hæreticis ſit communicandum.

¶ Secundò, vtrum redeuntes ad Eccleſiam ſint recipiendi.

ARTICVLVS XV.

Vtrum hæreticis ſit communicandum.

209

22. q. 11. art. 3. o.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd hæreticis ſit communicandum. Dicitur enim Math. 13. in Parabola de zizania, quòd paterfamilias dixit meſſoribus. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem, meſſis autem eſt conſummatio ſeculi, ut ibidem dicitur. Cùm ergo per zizaniam intelligantur hæretici, uidetur ꝙ hæretici non ſint a communione fidelium ſeparandi ante diem iudicij.

¶ 2 Præterea, uidentur contra hoc domini præceptum facere principes hæreticos interficientes.

Sed contra eſt quod dicitur 2. ad Cor. 6. Exite de medio eorum & ſeparamini: & loquitur de infidelibus, quod patet ex hoc quod præmiſerat. Nolite ducere iugum cum infidelibus: ergo hæreticis non eſt communicandum.

22. q. 10. ar. 9. o. & 4. d. 13. q. 2. art. 3 c. & d. 18. q. 2. at. 1. q. 1. o.

Reſpon. dicendum, ꝙ hæreticis communicandum nō eſt duplici ratione. Vna eſt, ratione excommunicationis. Nam cùm ſint excommunicati, non eſt eis excommunicandum: ſicut nec cum aliis excommunicatis. Alia eſt ratio hæreſis. Primò propter periculum, ne eorum conuerſatio alios corrumpat, ſecundum illud. 1. ad Corin. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Secundò etiam ne uideantur eorum peruerſæ doctrinæ aliquem aſſenſum præſtare. Vnde in 2. canonica Io. dicitur. Si quis ueniat ad uos, & hanc doctrinam non habet, nolite eum in domum ducere, nec aue ei dixeritis, qui. n. dicit ei aue, communicat operibus eius malignis. Vbi dicit Glo. Secundū quòd uox eſt inſtituta communionem eſſe oſtendit cum illo: alioqui ſimulatio eſt, quæ in Chriſtianis eſſe non debet. Tertiò ne ex noſtra familiaritate aliis detur occaſio erroris. Vnde ibidem dicit alia Glo. Et ſi uos ſeriè decepti non eſtis, alij forſitan per talem ueſtram familiaritatem poſſent decipi: qui crederent illos placere uobis. & ſic crederent illis. Vnde alia Glo. ibidem dicit. Tanta Apoſtoli atqui eorum diſcipuli in religione cautela utebātur, ut nec uerbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui a ueritate declinarent, habere paterentur. Hoc tamen intelligendum eſt, niſi cum aliquo loqueremur de eius ſalute.

22. q. 10. ar. 9. c. ſi.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ in illo præcepto patrisfamilias duplex cōditio intelligitur. Vna eſt, ut exponatur ꝓceptum de uniuerſali ſeparatione malorum a bonis: & hoc accipitur

ex ipſa quæſtione meſſorum, qui dicunt, Vis imus & colligamus ea, hoc enim non erit uſque ad diem iudicij. Secunda ratio eſt, ut intelligatur præceptum, quando mali ſine periculo bonorum extirpari non poſſunt. Et hoc patet ex reſponſione patriſfamilias, qui dixit, ne forte colligentes zizaniam eradicetis ſimul cum ea & triticum. Quod quidem tribus modis
ar. 561. 4. contingere poſſet, uno modo ſi aliquis præſcinderetur antequàm de eius malitia conſtaret. Vnde dicit glo. quòd monet
d. 18. q. 2. Dominus, ne ambiguè iudicemus. Secundò ſi non eſſet in ma-
a. 1. q. 3. c. litia obſtinatus. Vnde nullus excommunicatur niſi propter contumaciam. Vnde dicit glo. ibidem. Monemur non citò amputare, quia qui hodie errat, fortè cras defendet ueritatē. Et Tit. vlt. dicitur Hæreticum hominem poſt primam & ſecundā correptionem deuita. Tertiò ſi ſimul boni cum malis inuoluantur, propter quod dicit ibi glo. Auguſt. Quòd multitudo non eſt excommunicanda: nec principes populi. Illis autem temporis debent mali puniri, ſecundum illud 1. Cor. 6. Auferte malum ex vobis.

Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum hæretici redeuntes ad eccleſiam ſint recipiendi.

210
32. q. 11. art. 4. c. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd hæretici redeuntes ad eccleſiam non ſint recipiendi, quia peccauerunt contra fidem, quæ eſt Eccleſiæ fundamentum. Et ideò in ædificatione eccleſiæ non debent ſuper ædificari, ergo non debent ab eccleſia recipi.

Sed contra eſt quòd eccleſia nulli debet claudere gremium, ſicut Chriſtus qui de ſe dicit. Eum qui uenit ad me non eiciam foras. Ioan. 6.

Reſpondeo dicendum, quòd quandiu huius uitæ ſtatus durat homo non poteſt eſſe totaliter in peccato obſtinatus. Hoc
4. d. 29. art. 1. q. 1. c. enim in damnatis poſt mortem. Et ideo quandiu in hac ui-
& veri. q. ta uiuitur, cuilibet relinquitur locus pœnitentiæ, & quilibet
23. arti. 7 quantumcunque deliquerit, uel in fide, uel in moribus, eſt ab
ad 6. 22. eccleſia recipiendus ad pœnitentiam, & contrarium dicere eſt
q. 11. ar. 3 hæreſis Nouatianorum; ſed tamen non eſt neceſſarium, quòd
4. c. 22. q. ſemper ad dignitatem recipiantur, niſi cum aliquibus miſeri-
20. a. 2. ad corditer diſpenſaretur, præcipuè propter bonum pacis, uel pro-
3. & 3. q. pter fructum alium qui inde ſperetur.
84. a. 10. c AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quandiu fundamentum fidei non habet, ab eccleſia recipi non debet, ſed poſtquam conuerſus incipit habere, recipiendus eſt.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit uidere Deum per eſſentiam.

211
arti. 1. & DEINDE quæritur de hoc quod pertinet ad gloriam ſcilicet
541. & 1. de uiſione Dei in patria, ſcilicet utrum aliquis intellectus
p. q. 12. creatus poſſit uidere Deum per eſſentiam. Et uidetur quod non. In-
ar. 1. o. & tellectus ad intelligibile eſt aliqua proportio. Sed intellectus crea-
ar. 4. ad 3 ti ad diuinam eſſentiam nulla eſt proportio, cum diſtent in in-
veri. q. 8. finitum: ergo intellectus creatus diuinam eſſentiam uidere
art. 1. u & non poteſt.
4. d. 49. q. ¶ 2 Præterea. Plus diſtat ſpiritus increatus ab intellectu creato
2. ar. 1. o. quàm ſpiritus creatus a ſenſu. Sed ſenſus non poteſt cognoſcere ſpiritum creatum: ergo nec intellectus creatus ſpiritum increatum.

Sed contra eſt Exo. 33. Super illud. Non uidebit me homo & uiuet, dicit gl. Gregorij. Fuere nonnulli qui Deum dicerent & in illa regione beatitudinis in claritate ſua conſpici, ſed in natura minimè uideri, quos nimirum minor inquiſitionis ſubtilitas fefellit. Neque enim illi ſimplici & incommutabili eſſen-
22 q. 2. ar tiæ aliud eſt claritas, aliud eſt natura, ſed ipſa ei natura clari-
ti. 3 c. ve- tas ipſa claritas natura eſt. & ita eſſentia Dei uidebitur a beatis.
ri. q. 10. Reſpon. dicendum, quòd neceſſe eſt ponere diuinam eſſen-
ar. 4 c 3 4 tiam uideri a beatis. Beatitudo enim eſt ultima perfectio ratio-
q. 7 ar 8. nalis naturæ, nihil autem eſt finaliter perfectum, niſi attingat
c. & q. 1 5 ad ſuum principium ſecundum modum ſuum, quod ideò dico,
ar. 10. o. quia ad principium, quod eſt Deus, attingit aliquid dupliciter. Vno modo per ſimilitudinem, quod eſt commune omni creaturæ, quæ tantum habet de perfectione, quantum conſequitur de di-
arti. 541. uina ſimilitudine. Alio modo per operationem, ut prætermittatur ille modus qui eſt Chriſto ſingularis, ſ. in unitate perſonæ. Dico autem per operationem, inquantum rationalis creatura cognoſcit & amat Deum: & quia anima immediatè facta eſt a Deo, ideo beata eſſe non poteſt, niſi immediatè uideat Deum abſque medio, quod ſit ſimilitudo rei cognitæ, ſicut ſpecies viſi- Pſal. 35.
bilis in pupilla uel in ſpeculo, non autem abſque medio, quod eſt lumen confortans intellectum, quod eſt lumen gloriæ, de quo in Pſal. dicitur. In lumine tuo uidebimus lumen. Hoc autē eſt per eſſentiam Deum uidere. Vnde in hoc ponimus beatitudinem rationalis creaturæ, quòd Deum per eſſentiam uidebit, ſicut philoſophi, qui poſuerunt animas noſtras fluere ab intelligentia agente, poſuerunt ultimam fœlicitatem hominis in continuationem intellectus noſtri ad ipſam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod proportio dupliciter dicitur. Vno modo propriè ſecundum quod importat quendā determinatū exceſſum, & ſic proportio requiritur inter intellectum & intel- & q. 18.
ligibile ad hoc quod ſit cognitio cum comprehenſione, qualiter di- ar. 5. ad 8
uina eſſentia nunquam uidebitur ab intellectu creato. Alio mo- veri. q. 5.
do dicitur communiter pro qualibet habitudine, & ſic infini- ar. 10. c. 1
tum poteſt habere proportionem ad finitū, ſi ſit perfectio eius, p. q. 12.
uel aliquam huius habitudinem habeat ad ipſum, & talis pro- ar. 1. ad 4.
portio ſufficit ad hoc quod intellectus noſter uideat diuinam eſſentiam attingendo, non comprehendendo.

Ad ſecundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de diſtantia ſecundum proprietatem naturæ, non ſolum ſecundum rationem cognitionis. Nam ſpiritus creatus non eſt ſenſibilis, ſed ſpiritus increatus eſt intelligibilis.

INCIPIT QVODLIBET VNDECIMVM.

QVÆSTIO I.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſolius Dei ſit proprium eſſe ubique.

212
QVAESITVM fuit de Deo, de angelis, & hominib. De Deo uerò quæſitum fuit de immenſitate ipſius de 1. p. q. 8.
cognitione eius & de prædeſtinatione. Circa immē- ar. 2. & 4.
ſitatem uerò Dei quæſitum fuit, utrum ſolius Dei o. & 1. d.
ſit proprium eſſe ubique. Oſtendebatur quod non. Nu 37. q. 2. o.
merus enim eſt in rebus numeratis. Sed conſtat quòd omnes partes uniuerſi ſunt numeratæ: ergo numerus eſt in omnibus partibus uniuerſi: & ſic uidetur quod ſit ubique. Non eſt ergo ſolius Dei proprium eſſe ubique.

¶ 2 Præterea uniuerſale eſt quod eſt ubique & ſemp. Sed vniuerſale non eſt hoc quod Deus: ergo non eſt proprium ſolius Dei eſſe ubique, & ſemper.

¶ 3 Præterea, ſubſtantia ſpiritualis excedit corporalē. Sed hoc quod dicitur eſſe ubique pertinet ad ſubſtantiam corporalem, quia in ſolis corporalibus eſt propriè aſſignare locū: ergo multo magis eſſe ubique pertinet ad ſubſtantias ſpirituales: & ſic uidetur quòd non ſit ſolius Dei proprium.

¶ 4 Præterea. Ad commendationem terreni regis pertinet quod poſſit gubernare, etiam in abſentia ſua regnum. Sed Deus eſt commendabilior omni rege: ergo uidetur quòd etiam competat ſibi ad ſuam commendationem quòd gubernet totū mundum, uel aliquas partes in abſentia ſua per prouidentiam, & ſic non uidetur quòd ſit Dei proprium eſſe ubique.

¶ 5 Præt. Conſtat quod quædā dicuntur Deo eſſe propinqua, & quædā remota, & quanto magis ſunt remota, tāto magis ſunt corruptibilia. Non autem poſſent dici aliqua propinqua, & aliqua remota ſi Deus eſſet ubique: ergo videtur quod Deus non ſit ubique.

¶ 6 Præt. Dato quod tota machina mundialis eſſet unum corpus continuum, conſtat quòd illud corpus eſſet ubique. Non ergo eſt ſolius Dei proprium eſſe ubique.

Contra Ambro. probat ſpiritum ſanctum eſſe Deum, quia eſt ubique. Sed ſi eſſe ubique non eſſet ſolius Dei proprium ratio ſua non ualeret. Cum ergo ratio huiuſmodi ualeat, uidetur quod ſit ſolius Dei proprium eſſe ubique.

Reſpon. dicendum, quod ſpiritualia dicuntur eſſe in loco, non quidem per contactum magnitudinis, ſed uirtutis, & ideo ſecundum rationem uirtutis cuiuſlibet rei ſpiritualis oportet nos art. 4 c. &
loqui de loco, in quo eſt, uirtus autē Dei eſt infinita, quæ quidē 5. c. & ad
infinitas apparet quantum ad duo. Primò, quia non ſolū excedit 3. art. 71.
creaturas, quæ ſunt fuerunt & erunt, ſed etiam omnes quæ poſ- c. ſi & o-
ſunt imaginari. Ergo Deus non ſolum eſt in illis quæ ſunt fue- pus. 3. ca.
runt & erunt, ſed et in illis quæ poſſunt imaginari eſſe. Secūdo 19.

quia

quia virtus Dei ſimul & ſemel in omnibus operatus, & in ſingulis ſecundum proprium modum rerum, & ideo eſſe ubiq; propriè acceptum ſoli Deo competit. Alijs aut rebus competit eſſe ubique propriè. Vnde diſtinguitur modus quo Deus eſt vbique, & quo aliæ res quibus aliquo modo competit eſſe vbique. Nam huiuſmodi dicuntur eſſe ubique, quia ſunt tantum in his quæ ſunt & præſentia ſunt, Deus autem non, ſolum in his quæ ſunt, ſed etiam in imaginatis & in præteritis & futuris.

Item aliæ res non ſunt ubique ſicut in loco uno, ſed ſicut in diuerſis locis, ſed Deus ita eſt ubique quòd eſt in quolibet & in toto, quia eius uirtus habet efficaciam nō ſolum in id quod eſt commune uniuerſo, ſed etiam in id quod eſt proprie unicuique rei particulari. Et ideo eſt in omnibus, ſicut in uno loco & ſicut in pluribus, quod eſt propriè eſſe ubique. Vnde cum hoc modo ſolus Deus ſit ubique, ſolius Dei eſt proprium eſſe ubique.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd numerus non eſt
1.p.q.16. ar.7.ad 2. in rebus numeratis ſicut in loco: ſed ſicut accidens in ſubiecto.

¶Præterea, Vnus numerus, licet ſit in omnibus numeratis ſicut unica eſſentia, non tamen eſt in qualibet parte, quia non quælibet pars numeratur eodem numero. Item numerus non eſt omnino vnus, ſed multitudo quædam. Deus autem
1. p. q. 8. ar. 4. ad 1 & veri. q. 2. ar. 5 ad 13. & 14. eſt in rebus per uirtutem ſuam, & in ſingulis operatur ut dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd uniuerſale dicitur eſſe ubique & ſemper magis per remotionem, quam per poſitionem. Nō enim dicitur ubique eſſe & ſemper eo quòd ſit in omni loco, & in omni tempore: ſed quia abſtrahit ab his quæ determinant locum, & tempus determinatum: & præterea uniuerſalia non ſunt ſubſiſtentia.

Ad tertium dicendum, quòd ſubſtantia ſpiritualis excedit corporalem exceſſum dignitatis naturæ, ſed non in uirtute agendi, imò uidemus, quod multæ ſubſtantiæ ſpirituales habēt determinata corpora, in quibus agant, ſicut anima rationalis corpus humanum.

Ad quartum dicendum, quòd ſi Rex non eſt ubique per totum regnum eſt ex defectu Regis terreni propter circūſcriptionem ſuæ ſubſtantiæ. Deus autem cum ſit incircunſcriptus eſt ubique, & tamen ſi non eſſet ubique, nihilominus gubernaret omnia prouidentia ſua. Vnde in Rege terreno nō eſſe præſens eſt defectum: ſed quòd gubernet in abſentia eſt ad commendationem. Deus autem & ubique & omnia gubernat.

Ad quintum dicendum, quòd huiuſmodi diſtantia & propinquitas creaturarum ad Deum non eſt ſecūdum locum, ſed ſecundum ſimilitudinem, & diſſimilitudinem. Nam illa quæ magis aſſimilantur Deo dicimus eſſe ſibi propinquiora, quę vero magis recedunt à ſimilitudine ipſius dicimus eſſe ſibi remotiora.

Ad ſextum dicendum, quòd dato quòd tota machina mundialis eſſet unum corpus continuum, non tamen propter hoc
1.p.q.8. a. 2. ad 3. & 4. d. 17. q. 1. art. 2. q. 2. c. poſſet imaginari quòd eſſet vbique, ſed in uno loco tantum: quia totū illud in quo eſſet acciperetur pro uno loco: & ſic non attingeret quodlibet particulare, quod eſſe ubiq; complectitur in ſua ratione.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus cognoſcat malum per bonum.

213 CIRCA cognitionem uero Dei quærebatur, utrum Deus cognoſcat malum per bonum: & uidetur quòd non: quia cognoſcere vnum per aliud pertinet ad defectum cognitionis,
veri. q. 3. ar. 4. & 1. p. q. 15. a. 3. ad 5. & q. 18. ar. 4. ad 4. ſed in diuina cognitione nullus poteſt eſſe defectus: ergo uidetur quòd Deus non cognoſcat malum per bonum.

¶2 Præt. cognoſcere unum per aliud eſt in cognoſcendo diſcurrere. Sed in diuina cognitione non eſt diſcurſus: ergo cum cognoſcere malum per bonum ſit cognoſcere unum per aliud uidetur, quòd Deus non cognoſcat malum per bonum.

¶3 Præt. quicquid Deus cognoſcit, cognoſcit per eſſentiam ſuam. Sed malum nec eſt effectus diuinæ eſſentiæ, neque eſt ei oppoſitum, vt dicit Auguſt. ergo uidetur, quòd Deus non cognoſcat malum per bonum.

¶4 Præt. Philoſophus dicit in 3. de anima. (T. c. 30.) Quod in
1. p. q. 14. a. 10. ad 5. tellectus qui ſemper eſt in actu non cognoſcit priuationem. Sed intellectus diuinus eſt ſemper in actu, ergo &c.

¶5 Præt. Omne quod cognoſcitur, cognoſcitur per aliquam ſimilitudinem in ipſo cognoſcente exiſtentem. Sed malum nō habet aliquam ſimilitudinem in Deo: ergo Deus non cognoſcit malum per aliquod bonum, quod in eo exiſtat.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit quod malum cognoſcitur, ſecundum, quòd ab ipſo bono diſcordat.

Reſpondeo dicēdum, quòd propria cognitio vniuſcuiuſque rei eſt ſecundum, quòd cognoſcitur per propriam rationem. In cognoſcibilibus, autem quædam ſunt quę habent rationem propriam abſolutam, ut homo, & lapis, quorum propria ratio non dependet ex alio. Quędam uero ſunt quæ non habent propriam rationem abſolutam: ſed ex alio dependentem, ſicut eſt in relatiuis & priuatiuis, & in negatiuis: quorum ratio dependet ex ordine quem habent ad alia, nam ratio cęcitatis non eſt abſoluta, ſed dependens inquantum habet ordinem ad viſum cuius eſt priuatiua. Cum ergo Deus animam cognoſcat, ſecun-
1. p. q. 14. ar. 10. 12. q. 100. ar. 6. ad 2. ve ri. q. 10. a. 8. ad 9. & ar. 9. ad 1 dum proprias rationes, dico quòd illa quorum ratio eſt abſoluta, cognoſcit abſolutè: & non per aliquod aliud. Illa uero quorum ratio eſt dependens, & in ordine ad alia cognoſcit, ſecundum ordinem ad illa ex quibus dependēt. Cum ergo ratio mali non ſit abſoluta, ſed dependens: inquantum, ſ. diſcordat à bono increato cognoſcit malum ſecundum ordinem ad bonum, ſecundum quod ſcilicet diſcordat ab ipſo bono.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis quæ habent rationem abſolutam eſt ad defectum cognitionis cognoſcere vnum per aliud: ſed non in illis, quorum ratio eſt ad aliud, ut dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd cognitio diſcurſiua eſt cognoſcere vnum cognitum per aliud cognitum abſolute. Sed cognoſcere vnum incognitū per aliud cognitum, ad quod ordinatur, non eſt diſcurrere cognoſcendo, & hoc modo cognoſcitur malum.

Ad tertium dicendum, quòd licet malum nō ſit oppoſitum
ar. 9. & 1. p. q. 14. ar. 7. diuinæ eſſentiæ, tamen eſt oppoſitum effectui diuinæ eſſentiæ, nam bonum increatum non habet malum oppoſitum, ſed bonis effectibus, qui cauſantur à bono increato opponitur malū: & inquantum diſcordat ab eis effectibus cognoſcitur.

Ad quartum dicendum, quòd illud habet locum in illo intellectu qui cognoſcit res per adæquationem, & ſpecies ſuas: & iſte modus cognoſcendi non eſt in Deo qui cognoſcit omnia per eſſentiam ſuam.

Ad quintum dicendum, quòd licet malum non habeat aliquam ſimilitudinem in Deo: tamen oppoſitum mali, id eſt bonum creatum habet ſimilitudinem in Deo: ſicut in cauſa ſua, & ita bonum cognoſcitur per ſeipſum: malum uerò per bonū.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS III.

Vtrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem.

214
CIRCA prædeſtinationem quærebatur, utrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem. Et oſtendebatur quòd ſic. Conſtat enim quòd prædeſtinatus omnino ſaluatur. Sed hoc non eſt, niſi neceſſarium eſſe prędeſtinatum ſaluari: uidetur ergo q. prædeſtinatio neceſſitatem imponat.
2. 2. 2. 5. ad 1. & 1. p. q. 23. ar. 6. c. q. 16. ar. c. 2.

¶2 Præterea, Ad Ro. 9. dicit Apoſtolus. Non eſt nolentis, neq; currentis, ſed miſerentis Dei: ergo uidetur quòd quicquid eſt de ſalute, ſit ex ſola prædeſtinatione diuina & ex nullo alio. Et ſic uidetur neceſſitatem imponere.

Sed contra, Aug. dicit. Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te.

Reſpondeo dicendum, quòd prædeſtinatio certitudinem habet, & tamen neceſſitatem non imponit. In prædeſtinatione enim tria ſunt conſideranda: quorum duo præſupponit ipſa prædeſtinatio, ſcilicet præſcientiam Dei & dilectionem, id eſt voluntatem, qua vult prædeſtinatum ſaluare, & tertium eſt ipſa prædeſtinatio, quæ nihil aliud eſt quam directio in finem, quē vult Deus rei dilectæ. Quodlibet autem horum trium certitudinem habet: & tamen neceſſitatem non imponit. Et quòd præſentia diuina certitudinem habeat, patet: Deus enim cognoſcit res probabiliori modo, quàm nos cognoſcamus. Nā cognitio noſtra eſt in tempore, & ideo intuitus noſter reſpicit res ſecundum rationem temporis, ſcilicet præſentes, præterita, & futuris vt ſcilicet cognoſcat præterita, ut præterita, præſentia, ut præſentia, futura ut futura & certitudinaliter. Cognitio uero diuina eſt ſupra tempus, & menſuratur æternitate ſolum, & ideo non cognoſcit prout ſunt in tempore, ſed prout ſunt in æternitate, ſcilicet prout ſunt præſentia, & hoc tam neceſſaria, quàm contingentia, vnde omnia cognoſcit tanquā præſentia in ſua præſentialitate. Cum ergo etiam intellectus noſter certitudinaliter cognoſcat præſentia, multo magis Deus omnia ſibi præſentia certitudinaliter cognoſcit, ex quo nulla neceſſitas rebus
veri q. 6. ar. 4. c. 1. p. q. 23. ar. 1. & 3. p. q. 24. art. 1. c. 1. p. q. 86. art. 1. 014. d. 50. q. 1. a. 1. 3. o. & uerr. q. 2. ar. 5. & 6. c.

cognitis inducitur, ſicut uidemus, quod aliquis exiſtens in loco eminenti uidet certitudinaliter ordinem uenientium aliquorum & euntium per uias, & alius in plano exiſtens non uidet niſi quæ ſunt ſibi præſentia, & tamē hominibus iſtis hoc nulla neceſſitas imponitur. Nam hoc non eſt niſi ex hoc, quòd in alto exiſtens intuetur omnia, ut præſentia, quæ euntí in plano ſunt præterita, ſcilicet illa quæ retro ſunt, præſentia illa ſcilicet, quæ ſunt iuxta ſe, & futura illa ſcilicet quæ anterio ta ſunt. Quod autem uoluntas diuina certitudinem habeat, & tamen neceſſitatem non imponat, ſic patet. Voluntas enim Dei eſt efficax, & perfecta cauſa omnium rerum: quia omnia quæcunque uoluit Dominus fecit. Cuius perfectio, & efficacia apparet ex hoc, quòd nō ſolum mouet, & cauſat res, ſed etiam dat eis talem modum cauſandi, inquantum cuilibet rei determinatum modum contulit, quo ſuos effectus produceret. Vnde quia ipſe uoluit quædam eſſe in uniuerſo neceſſaria, quædā contingentia, conſtituit quaſdam cauſas, quibus contulit, ut contingenter cauſarent, & quaſdam quibus contulit, ut neceſſario cauſarent effectus. Vnde uoluit iſtum, uel illum effectum non ſolum eſſe, ſed etiam tali modo eſſe: ſcilicet uel contingēter uel neceſſario, ſicut quòd uoluit Petrum non ſolum currere, ſed etiam contingenter currere, & ſimiliter uoluit iſtum, uel illum hominem ſaluare, ſed eo modo ut arbitrij libertatē non perderet, & ſic quòd Petrus, vel Martinus ſaluetur, habet duas cauſas, vnam ſcilicet uoluntatem diuinam, & hæc habet certitudinem. Aliam liberum arbitrium, & hæc habet contingentiam. Et ſic eſt in alijs rebus, quia ſi ſint contingentia prouenit eis ex cauſa proxima. Quod uero ſint certa, & neceſſaria prouenit eis ex cauſa prima. Vnde prima cauſa rerum, ſcilicet diuina uoluntas etiam de contingentibus certitudinem habet, ex qua quidem certitudine non imponitur ipſis rebus aliqua neceſſitas, quia non ſolum uult ea eſſe, ſed tali modo eſſe, ſcilicet neceſſario, uel contingenter, ut dictum eſt. Quod uero prædeſtinatio certitudinem habeat, & neceſſitatem non imponat, ſimiliter patet. Motus enim vel directio, uel propoſitum dirigendi in finem, quod eſt ipſa prædeſtinatio, eſt ſecundum conſtitutionem, & ordinem cauſarum à Deo conſtitutarum. Conſtat autem, quòd quando ſunt duæ cauſæ ordinatæ, quarum vna eſt neceſſaria, & alia contingens effectus ſequitur eſt contingens. In prædeſtinatione ſic ſunt duæ cauſæ. Quarū una eſt neceſſaria, ſcilicet ipſe Deus & alia eſt cōtingēs, ſcilicet ipſum liberū arbitriū, & ideo oporteret effectum prædeſtinationis contingentem eſſe. Vnde quia Deus ſcit & uult iſtum uel illum conſequi talem finem prædeſtinatio certitudinem habet, quia uero Deus uult ut ſecundum libertatem arbitrij in talem finem dirigatur, ideo huiuſmodi certitudo nullā prædeſtinato neceſſitatē imponit.

ar. 97. 1. p. q. 19. ar. 6. o. ar. 228. ma. q. 6. ad quintum.

ar. iſto, & ad 1. & 2. patet. 3. d. 7. q. 3. a. 2. q. 1. c. & ueri. q. 6. art. 1. c.

1. p. q. 23. ar. 8. ad 3

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hic prædeſtinatus omnino ſaluatur ex certitudine diuinæ prædeſtinationis, non tamen eſt ibi neceſſitas abſoluta, ſed conditionalis; quia ſi talis eſt prædeſtinatus neceſſario ſaluatur, non autem eſt neceſſarium ſimpliciter.

Ad ſecundum dicendum, quòd uerbum Apoſtoli nō eſt ſic intelligendum quin ſit neceſſarium velle, & currere ex parte noſtra, ſed quia principium primum bene operandi non eſt à nobis, ſed ex miſericordia diuina infundente gratiam: nihilominus tamen oportet, quòd ex parte noſtra ſit aliquod principium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum motus angeli ſit in inſtanti.

215

CIRCA angelos quæſitum fuit de motu angeli, ſcilicet utrum motus eius ſit in inſtanti. Videtur quòd ſic. Conſtat enim quòd mutatio angeli ſimplicior eſt omni mutatione corporali. Sed inuenitur aliqua mutatio corporalis in inſtāti, ſicut illuminatio, & huiuſmodi: ergo multo magis motus angeli eſt in inſtanti.

ar. 187. o. & 1. p. q. 53. ar. 3. c. & q. 63. a. 6. ad 4. & 3. p. q. 33. ar. 1. ad 3.

¶ 2 Præterea, Nobiliſſimæ creaturæ cōpetit nobiliſſimus motus, nobiliſſimus autem motus eſt ille qui ſit in inſtanti. ergo cōpetit nobiliſſimæ creaturæ, ſcilicet angelo.

Contra, Omnis motus habet prius, & poſterius. Prius autem & poſterius in motu eſt numerus temporis: ergo in omni motu eſt tempus: ergo nullus motus etiam angeli eſt in inſtanti.

Reſpondeo dicendum, quòd omnis mutatio habet duos terminos, quos non contingit ſimul eſſe. Vnde impoſſibile eſt quod aliquis motus, vel mutatio ſit in inſtāti hoc modo, quod idem inſtans ambos terminos complectatur. Vnde ſciendum, quod in rebus corporalibus duo termini motus, uel mutationis dupliciter poſſunt ſe habere. Vno modo quòd ſit aſſignare inſtans in quo terminus ad quem primo eſt. Et aliud inſtans, in quo terminus à quo ultimo eſt, & ſic cum inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium, ſequitur quòd de vno termino motus in alium ſiat tranſitus per tempus, & ſic talis mutatio eſt in tēpore, & non in inſtanti. Hoc autē contingit quando inter duos terminos motus eſt aliquod medium accipere, ſicut inter album, & nigrum, & inter eſſe hic & ibi. Sed aliqui termini mutationis ſunt, inter quos non eſt accipere medium, ſicut inter album, & non album, inter ignem, & non ignem, inter tenebroſum & luminoſum, quia affirmatio, & negatio ſunt ſecundum ſe immediata, & ſimiliter priuatio & forma in ſubiecto determinato, & in talibus licet ſit accipere inſtans in quo primo eſt terminus ad quem, non tamen eſt accipere inſtans, in quo ultimo eſt terminus a quo. Cum enim inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium, ſequeretur, quod in illo tempore medio in neutro extremorum eſſet, quod eſt impoſſibile, cum ſint extrema omnino immediata. Oportet ergo dicere, quod cum illud inſtans, in quo primo eſt terminus ad quem, ſit terminus alicuius temporis, quòd in toto tempore præcedenti duret terminus à quo & ſic cum inter tempus & inſtans, quod eſt terminus temporis non ſit tempus medium non ſit tranſitus de una extremitate in aliam in tempore, ſed in inſtāti, primo enim deſinit eſſe terminus à quo, & incipit terminus ad quem, & huiuſmodi mutationes dicuntur eſſe inſtantaneæ, ſicut illuminatio generatio & corruptio. Sed oportet quòd iſtæ mutationes ſint termini motuum continuorum, & in tempore exiſtentium, quia tempus in quo eſt ultimo terminus à quo menſurat aliquem motum ſecundum quod ſubiectum accedit ad quem, ſicut per alterationem materia diſponitur ad formam, et per motum localem corpus luminoſum accedit ad ſitum, in quo illuminat, et ſecundum hoc dicitur quod generatio, et corruptio ſunt termini alterationis, & illuminatio motus localis. Sic ergo duæ ſunt mutationes corporalium, ſed neutra harum poteſt eſſe in motu angeli. Cum enim motus angeli attendatur ſecundum diuerſos contactus virtuales angeli ad diuerſa loca, qui quidem cōtactus non ſunt continui, ſequitur quòd motus angeli nō ſit continuus, & ita tempus quod proprie menſurat motum angeli non eſt continuum, cū cōtinuitas temporis ſit ex cōtinuitate motus, vt dicitur in 4. Phy. (T. c. 104.) Non enim poteſt dici, quòd motus angeli menſuretur tempore cōtinuo, quod eſt numerus motus cœli, quia motus angeli non dependet ex motu cœli, & ſic ſequitur quòd motus angeli menſuretur quodā tempore in quo ſunt inſtantia ſibi ſuccedentia ſine continuatione, quia tempus ex hoc, quod eſt numerus nō eſt continuū, ſed ex hoc quod eſt numerus motus continui. Sic ergo in motu angeli duo extrema motus nō ſunt in duobus inſtantibus, inter quæ ſit tēpus medium, neque iterum unum extremorum eſt in tempore, & aliud in inſtāti, quod terminat tempus, ſed duo extrema ſunt in duobus inſtantibus, inter quę non eſt tempus medium, & ſic oportet dicere quòd motus angeli ſit in tempore, licet alio modo, quàm motus corporales ſunt in tempore.

ar. 149. & ſi. & 4. d. 11. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 2 & d. 17. q. 1. art. 5. q. 1. ad 3.

1. p. q. 53. ar. 3. c. 12. q. 113. ar. 7 ad 5. 3. p. q. 75. ar. 7 ad 1.

ar. 149. & 187.

12. q. 113. ar. Ar. 187 c. 7. ad 5. 1. p. q. 63. ar. 6. ad 4

arti. 27 & ar. 187. Ar. 270.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod mutatio angeli ſecundum prædicta oſtenditur eſſe ſimplicior, quàm aliqua mutatio corporalis. Eſt enim ſimplicior quam illa mutatio, cuius duo extrema ſunt in duobus inſtantibus inter quæ cadit tempus medium, tamen inter duo inſtantia motus angeli non cadit tempus medium. Similiter etiam ſimplicior eſt quàm illa, cuius unum extremum eſt in toto tempore continuo, cum unum extremum ſit inſtans indiuiſibile, & tamen non intercidit tempus medium, ſicut in eis, & quia eſt ſimplicior, ideo eum ſequitur quòd ſit nobilior.

1. p. q. 53. ar. 3. ad 3.

Vnde patet ſolutio ad ſecundum.

QVAESTIO V.

DEINDE quæſitum eſt de homine.

ET circa hoc quæſitum eſt de partibus naturæ humanæ. De ſacramentis gratiæ. Et de conuerſatione humanæ uitæ.

CIRCA primum quærebantur duo.

¶ Primò de anima.

¶ Secundò de corpore.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſint eiuſdem ſubſtantiæ anima ſenſitiua, & intellectiua.

216

DE anima autem quæſitum eſt utrum ſint eiuſdem ſubſtantiæ anima ſenſitiua & intellectiua; & oſtendebatur, quòd non,

de anima ar. 10. o. &

ſo-a. Nam prima ſenſitiua educitur de potentia materiæ, intellectiua uero eſt per creationem. Non eſt ergo eadem ſubſtantia vtriuſque.

¶2 Præt. In nulla ſubſtantia quæ ſit una, & eadem eſt eodem tempore motus ad oppoſita. Sed ſenſus & ratio eodem tempore mouentur ad oppoſita, ſicut dicit Apoſtolus ad Roma. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem &c. ergo ſenſitiua & rationalis non ſunt unius ſubſtantiæ.

¶3 Præterea. Corruptibile, & incorruptibile non ſunt eiuſdem generis, ergo nec idem omnero. Sed anima ſenſitiua eſt corruptibilis, intellectiua uerò incorruptibilis: ergo ſenſitiua, & intellectiua non ſunt eædem numero, & ſic nec eiuſdẽ ſubſtantiæ.

¶4 Præterea, Anima ſenſitiua eſt communis nobis & brutis. Sed in brutis educitur de potentia materiæ: ergo & in nobis: non eſt ergo eadem cum intellectiua, quæ eſt per creationem.

Contra. Vnius perfectibilis una eſt perfectio. Sed corpus humanum eſt perfectibile: ergo anima quæ eſt eius perfectio eſt una.

Reſpondeo dicendum, quòd circa ordinem formarum eſt duplex opinio. Vna eſt Auicebron, & quorundam ſequacium eius, qui dicunt quòd ſecundum ordinem generum, & ſpecierum ſunt diuerſæ formæ ſubſtantiales ſibi inuicem aduenientes, ſicut eſt ſubſtantia, eſt corpus, eſt animatum, & eſt animal.

Reproba no Opinio 1. a. 6. & 1. p. q. 76. 3. o. & ar. 6. ad 1. & 3. p. q. 76. ar. 4. c. & q. 77. a. 6. c.

Dicunt ergo, quòd quædam forma ſubſtantialis eſt per quam eſt ſubſtantia tantum: & poſtea eſt quædam alia per quam eſt corpus, deinde eſt & alia per quam eſt animatum: & alia per quam eſt animal, & alia per quam eſt homo, & ſic dicunt de alijs formis ſubſtantialibus rerum. Sed hæc poſitio ſtare nõ poteſt, quia cum forma ſubſtantialis ſit quæ facit hoc aliquid, & dat eſſe ſubſtantiale rei, tunc ſola prima forma eſſet ſubſtantialis, cum ipſa ſola daret eſſe ſubſtantiale rei, & faceret hoc aliqd,
C
omnes autem poſt primam eſſent accidentaliter aduenientes, nec darent eſſe rei ſimpliciter: ſed eſſe tale, & ſic in amiſſione, uel acquiſitione ipſarum non eſſet generatio & corruptio, ſed tantum alteratio vnde patet hoc non eſſe uerum. Similia etiam eſſet in potentijs animæ, nam ſola prima, ſ. uegetabilis eſſet forma ſubſtantialis, & faceret hoc aliquid, aliæ uero eſſent accidẽtales, quod omnino eſt falſum. Et ideò dicendum eſt, quòd huiuſmodi formæ differunt ſecundum perfectum & imperfectũ. Eſt enim aliqua forma quæ non dat niſi eſſe corpus tantũ. Aliqua eſt magis perfecta, quæ etiam dat eſſe & uiuere quocunq; modo uiuendi. Aliqua quæ cum his dat etiam ſenſum: unde patet quod ſemper ultima eſt perfectior primis, & habet ſe ad priores, ſicut perfectiſſima ad imperfectiſſimam, & ideo quicquid continetur in ipſis totum eſt uirtute in ultima. Vnde dicendum eſt, q; vna & eadem eſſentia eſt animæ ſenſiuæ & intellectiuæ, ſed intellectiua habet ſe ad ſenſitiuam, ſicut perfe-

ar. 6. 42. c. 12. q. 37. ar. 1. o. ve 51. q. 13. a. 3. c. & q. 56. art. 3.

D
ctum ad imperfectum. Quod autem ſpecialiter anima ſenſitiua, & intellectiua ſint unius eſſentiæ ſignum eſt, quia niſi uires animæ radicarentur in una eſſentia, nunquam una impediretur ab alia, nec etiam uirtus unius redundaret in aliam. Item cum intellectus non habeat determinatum organũ in corpore quo mediante exerceat operationes ſuas, ad quid uniretur corpori, niſi eſſet eiuſdem eſſentiæ cum anima ſenſitiua? Sic ergo patet quod una eſſentia eſt animæ ſenſiuæ, & intellectiuę, ſed differunt ſecundum perfectum, & imperfectum, ut dictum eſt.

pot. q. 3. art. 9. ad 9. & 10.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ in brutis: in nobis uero non, ſed eſt per creationem: cum eius eſſentia ſit eſſentia animæ rationalis, quæ eſt per creationem.

a. 44. c. ſi.

Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt inconueniens aliquid idem exiſtens ſecundum diuerſas uires, uel partes moueri ad oppoſita, & ideo licèt ſubſtantia animæ humanæ ſit eadẽ
E
ſenſitiuæ, & intellectiuæ, tamen poteſt ſecundum diuerſas partes, & uires moueri ad oppoſitum, ut ſcilicet ſenſus moueatur ad ea quæ ſunt ſibi propria, & ratio ad ea ad quæ ordinatur.

Ad tertium dicendum, quòd licet incorruptibile non ſit idẽ corruptibili: tamen inuenitur aliquid incorruptibile, quod habeat aliquam proprietatem communem corruptibili: & ſic eſt in anima rationali. Nam ipſa ſubſtantia animæ eſt incorruptibilis, nihilominus tamen habet aliquid in ſe, ſ. ſenſitiuum qđ eſt commune etiam corruptibili.

Ad quartum dicendum, quòd licet anima ſenſitiua ſit communis in nobis, & brutis quantum ad rationem generis: tamẽ quantum ad rationem ſpeciei alia eſt in homine & alia in brutis, & ſimiliter alia in aſino & alia in æquo, & in boue, & ſecundum quod differunt aliqua ſpecie, ita etiam differt in eis anima ſenſitiua, & ideo non ſequitur, quod ſi in brutis educatur
A
de potentia materiæ, quod etiam in homine, quia in homine eſt alterius ſpeciei, & eſt per creationem.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VI.

Vtrum corpus reſurgat idem numero.

217

4. d. 44. q. 1. art. 1. q. 1. & o.

DE corpore autem quæſitum eſt, utrum reſurget idem numero: & oſtendebatur quod non: quia ſecundum philoſophum in Top. illud dicitur idem numero, quod eſt idẽ proprio, accidente, & diffinitione. Sed corpus in reſurrectione nõ habebit eadem propria: quia modo riſibile, tunc non, non eadem accidentia, quia nunc albus, criſpus, niger, & huiuſmodi,
B
quæ tunc non erunt, non eadem etiam diffinitio, quia modo diffinitur per mortale, tunc uero non mortale erit: ergo uidetur, quòd non reſurget idem numero.

¶2 Præterea, Identitas materiæ facit idem numero. Sed materia corporis reſurgentis non erit eadem cum corpore, quod nunc eſt, cum multæ formæ reiterentur in ea: ergo corpus non reſurget idem numero.

¶3 Præterea, Philoſophus dicit in lib. de anima, q; non eſt eadem ſtatua numero quæ deſtruitur, & de eodẽ ære reficitur. Pari ergo ratione corpus, quod modo corrumpitur non erit idem numero cum eo, quod reſurget.

¶4 Præterea, Conſtat quòd homo humanitate eſt homo, & una humanitate vnus homo. Sed in corpore, quod nunc eſt, & reſurget, erunt duæ humanitates: quia per mortem deſtruitur forma totius: ergo erunt duo homines, & ſic uidetur q; corpora non reſurgent eadem numero.

Contra. Iob 19. quem uiſurus ſum ergo ipſe, &c.

po. q. 10. artic. 4. c. po. q. 10. ar. 4. cap. principio.

Reſpondeo dicendum, quòd ad hoc, quòd aliquid ſit idem numero requiritur identitas principiorum eſſentialium. Vnde quodcunque principiorum eſſentialium etiam in ipſo indiuiduo uarietur neceſſe eſt etiam identitatem uariari. Illud autem eſt eſſentiale cuilibet indiuiduo, quod eſt de ratione ipſius, ſicut cuilibet rei materiali ſunt eſſentialia materia, & forma: unde ſi accidentia uarientur, & mutentur, remanentibus principijs eſſentialibus indiuidui, ipſum indiuiduum remanet idem. Cum ergo principia eſſentialia hominis ſint anima, & corpus, & hæc remaneant: quia reſurget eadem anima, & idem corpus: dicendum, quòd corpus hominis reſurget idẽ numero.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit ex falſo intellectu literæ. Non enim dicitur idem numero illud, quod habet idem accidens nunc & poſtea, & idem pro-
D
prium: ſed illud eſt idem numero quod eſt idem cum accidente, & idem cum proprio, ſicut cum ſubiectum eſt idem cũ accidente, proprio, & diffinitione: & non illa quæ habent idem accidens idem proprium, & unam diffinitionem, unde patet, q; obijciens falſè intellexit textum. Dato autem, quòd ſecundum illum intellectum procedat obiectio dicendum, quòd intelligitur de accidentibus indiuiduantibus. ſ. de dimenſionibus, & erunt hæc in corporibus glorificantis. Item erit ibi idẽ proprium. ſ. riſus Iob. 8. Implebitur os tuum riſu, & labia tua iubilo. De diffinitione verò dicendum, q; licet reſurgat immortale, tamen uera mortalitas non tolletur ab eo: quia natura humana erit ibi, quæ ex ſe habet quòd ſit mortalis.

3. p. q. 54. ar. 2. ad 2. 4. diſt. 44. q. 1. ar. 1. q. 2. ad 1. & 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd licèt eadem materia faciat idem numero, non tamen materia nuda, nec quæ facit principium in numero: ſed una materia ſecundum, quòd eſt ſub dimenſionibus terminantibus ipſam facit idem numero, unde
E
licet multæ formæ reiterentur in anima corporis reſurgentis, tamen reſurget corpus ſub eiſdem dimenſionibus, & cum eiſdem principijs eſſentialibus.

4. d. 44. q. 1. a. 1. q. 2. ad quatetum.

Ad tertium dicendum, quòd Auguſt. dicit contrarium. Ipſe enim vult ſi ſtatua reficiatur ex eodem ære, quòd ſit eadem numero. Nihilominus tamen dicendum, quòd omnia artificialia ponuntur in genere, uel in ſpecie, quia uel per materiam ſuam, uel per formam ſuam. Naturalia autem ponũtur in genere, uel ſpecie tantum per formam ſuam; formæ autem artificiales, quia ſunt accidentia, ideo oportet, quòd collocentur in genere, uel ſpecie, uel materia: naturales uero non, quia ſunt ſubſtantiales. Dico ergo quòd ſi conſideretur ſtatua prout ponitur in genere, uel ſpecie per materiam ſuam ſic reficitur eadem ſtatua. Si uero conſideretur prout ponitur in genere, uel ſpecie per formam: ſic dico quòd non reficitur eadem, ſed alia: quia alia eſt forma huius & alia illius; in corpora autem non eſt ſic, quia in corpore erit eadem forma.

Statua refecta ſi ſit eadem.

Ad quartum

Ad quartum dicendum, quòd non ſunt duæ humanitas in corpore, quod corrūpitur & quod reſurgit, ſed una, quia principia eſſentialia non notantur, ſed ſunt eadem.

QVAESTIO VII.

DE ſacramentis verò gratiæ quæſita ſunt tria.
¶ Primò de ſacramento confirmationis.
¶ Secundò de ſacramento Euchariſtiæ.
¶ Tertiò de ſacramento matrimonij.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſolus epiſcopus debeat conferre ſacramentum confirmationis, vel etiam alius.

218 CIRCA primum quæritur, vtrum ſolus Epiſcopus debeat
4.d.13.q. conferre ſacramentum confirmationis, vel etiam alius, &
1.ar.1.q. videtur quod non ſolum Epiſcopus, ſed etiam quòd quilibet
3.o. ſacerdos poſſit conferre. Conſtat enim quod in confirmatione confertur gratia ſpiritualis. Sed huius gratiæ collatio ſic eſt ordinata, ut non poſſit impediri, conſtat autem, quod per abſentiam Epiſcoporum multotiens impeditur, quia non ſunt ubique præſentes: ergo debet conferri per miniſterium ſacerdotū, qui ſunt vbique præſentes.

¶ 2 Præterea. Sacramenta inſtituta ſunt propter utilitatem: ergo debent eo modo conferri, quo competit utilitati omniū, non autem competeret utilitati ſi ſolus Epiſcopus cōferret hoc ſacramentum, in quo datur robur ſpiritus ſancti, quia nō omnes habent opportunitatem Epiſcopi: ergo debet fieri per ſacerdotes, per quos poſſunt omnes conſequi hanc utilitatem.

¶ 3 Præterea, Conſtat quod ſacramentum baptiſmi eſt maius quam ſacramentum confirmationis. Sed baptiſmus poteſt conferri per quoſlibet ſacerdotes: ergo multo magis confirmatio.

In contrarium eſt Eccleſiæ conſuetudo.

Reſpondeo dicendum, quòd proprius miniſter ſacramenti cōfirmationis eſt Epiſcopus, & hoc probatur ratione, & auctorita-
3.p.q.65. te. Ratione quidem, quia confirmatio ad hoc fit, ut homo in
a.1.c.ad 4 quadam perfectione conſtituatur, cum detur ad robur ſpiri-
3 p.q.72. tus ſancti ut ſcilicet homo ex hoc ſit fortis, & robuſtus ad cō-
art.9.o & fitendum, & proponendum fidem coram regibus, & principi-
a.2.ad 11 bus, unde & propter hoc fit in fronte, ut non pertimeſcat, nec
a.55.c.fi. confundatur proponere fidem coram omnibus, & defendere.
4.d.3.q.3 Sicut autem Diony. dicit, tres ſunt actiones hierarchiæ, ſcilicet
ar.1.q.3.c. purgare, illuminare, & perficere purgare eſt proprium dyaco-
3.p.q.65. norum, illuminare presbyterorum: & hoc conſiſtit maximè in
ar.2.ad 3 euchariſtia, perficere uero eſt epiſcoporum; & ideò omnia ſa-
4 diſ.7.q. cramenta, quæ ad perfectionem conferuntur, pertinet ad col-
3.art.1.q. lationem epiſcopi, quæ ſunt collatio ordinum, conſecratio uir-
3.3.o. ginum, & uaſorum, & confirmationis ſacramentū, unde alius non poteſt conferre confirmationis ſacramentum niſi epiſcopus. Hoc etiam patet auctoritate ſcripturæ. Confirmatio enim ſucceſſit in locum impoſitionis manuum. Hoc autem non poterat fieri niſi per ſolos apoſtolos, unde & per Philippum, qui prædicauerat uerbum Domini in Samaria, non imponebātur manus, ſed Apoſtoli qui erant Hieroſolymis audito, quòd Sa-
22.q.184. maria recepit verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Ioan-
ar.6.ad 1, nem, & poſtea ſequitur. Tunc imponebant manus ſuper illos
& 3.p.q. &c. unde cum epiſcopi ſuccedant in locum Apoſtolorum, ſo-
67.art.2. lis epiſcopis debetur collatio ſacramenti confirmationis. Inue-
ad 1. nimus tamen quòd aliqua quæ in quadam perfectione conſtituunt, ex diſpenſatione committuntur ſimplicibus ſacerdotibus, ſicut collatio minorum ordinū, & huiuſmodi, quod etiam de confirmatione fieri poſſet cum diſpenſatione, ſine qua nullus debet conferre hoc ſacramentum, niſi ſolus epi-
3.p.q.72. ſcopus.
a.11.ad 1. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omnia ſacramen-
& 4.d.7. ta, in quibus confertur gratia ſpiritualis poteſt conferre ſacer-
q.3.a.1.q. dos, unde licèt in ſacramento confirmationis conferatur gra-
3.o. & di tia ſpiritualis, non tamen competit ſacerdoti, quia perfectiori
25.q.1.a. modo in ſacramento ordinis cōfertur gratia ſpiritualis, quòd
2.ad 3. reſeruatur ſolis epiſcopis propter perfectionem in qua conſti-
22.q.39. tuit. Nec obſtat de impedimento, quia poſſunt recurrere ad ci-
ar.4.ad 1. uitates, in quibus ſunt epiſcopi præſentes.
& q.100. Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.
ar.2.ad 1 Ad tertium dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi eſt ma-
& 3 p.q. ius neceſſitate non perfectione. & ideo propter eius neceſſitatē
67.a.341. non ſolum ſacerdotes, ſed etiam quilibet Chriſtianus poteſt
ad 1. baptizare in articulo neceſſitatis, ubi non habetur copia ſacerdotalis, ſeruata nihilominus forma ſacramenti. Confirmatio verò quia non eſt adeo neceſſaria & conſiſtit in quadā perfectione, vt dictum eſt, maioribus reſeruatur, ſ. ſolis epiſcopis.

QVAESTIO VIII.

CIRCA ſacramentum euchariſtiæ quæſita ſunt duo.
¶ Primò de illis qui excluduntur à conſecratione per fornicationem.
¶ Secundò de illis qui excluduntur à participatione ſacramenti per excommunicationem.

ARTICVLVS VIII.

G *Vtrum aliquis poſſit audire miſſam ſacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.*

AD primum quæſitum eſt, utrum aliquis poſſit audire miſ- 219
ſam ſacerdotis fornicarij quin peccet mortaliter, uide- 3.p.q.82
tur, quòd nō poſſit audire ſine peccato mortali. Eccleſia enim a.9.o.& 4
præcepit ſub anathemate, quòd nullus audiat miſſam à forni- diſ.5.q.2.
cario ſacerdote. Sed facere contra huiuſmodi mandatum eſt art.2.q.4.
peccatum mortale, ergo &c. o.

Contra eſt, quòd in multis locis per mundum ſuſtinetur.

Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt conſiderandum, quòd aliquid quantum ad ius naturale eſt per ſe malum, & aliquid malum eſt quantum ad ius poſitiuum. Quicunque enim ſacer-
dos in peccato mortali exiſtens celebrat, peccat mortaliter, un- 4.d.24.q.
de ſi conſtaret mihi eum eſſe in peccato mortali, & inducerem 1.at.3.q.
eum ad celebrandum peccarem mortaliter, & hoc eſt ſecundū 3.o.
H ipſum ius naturale, quia hoc eſt prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem poſitiuum addit plus, quòd non ſolum non debeam inducere eum ad celebrandum, ſed etiam ſi audiam eius miſſam pecco mortaliter, quod quidem inſtitutum eſt in pœnam ſacerdotis fornicarij. Attendendum tamen eſt, quòd hoc non intelligitur de quolibet ſacerdote fornicatio, ſed de publicis fornicarijs, qui propriè dicuntur publici, quando iudicio & ſententia eccleſiæ uocantur publici. Vnde quicunque à tali fornicario publico audit miſſam peccat mortaliter.

Ad illud quod obijcitur dicendum, quòd ſi ſuſtinetur à præla- 4.d.13.q.
tis propter hoc non excuſatur, quia hoc eſt uel propter negli- 1.art.3.q.
gentiam, uel propter miſeriam, & defectum ipſorum prælato- 3.o.
rum, qui non ſunt auſi corrigere alios, cum in ſe multa corri- Ad contrarium.
genda cognoſcant, uel etiam propter timorem aliquando, un- 4.d.18.q.
de non excuſantur propter hoc. 1.art.4.q.

I ### ARTICVLVS IX. 3.o.

Vtrum aliquis loquendo, comedendo, ſeu ſtando cum excommunicatis peccet mortaliter.

CIRCA ſecundum quæſitum fuit, utrum aliquis loquen- 220
do, comedendo, ſeu ſtando cum excommunicatis peccet mortaliter, & uidetur quòd ſic, quia multa magiſtri decretorū, & magni hoc dicunt.

¶ 2 Præterea, Facere contra præcepta eccleſiæ eſt peccatum mortale, ſed eccleſia mandat quòd nullus loquatur, nec comedat cum excommunicatis: hoc ergo qui facit peccat mortaliter.

¶ 3 Præterea, Quædam decretalis dicit, ubi cōſulebatur ſummus pontifex, utrum poſſet participari excommunicatis: quòd hoc etiam pro uitando diſpendio mortis non debet facere, &
K huius aſſignat cauſam dicens, quia eſt peccatum mortale, uidetur ergo, quòd quicunque in aliquo participat cum eis peccet mortaliter.

Contra eſt, quòd nos uidemus multos perfectos uiros hoc facientes, qui nullo modo hoc facerent, ſi eſſet peccatum mortale.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquis per excommunicationem ſeparatur à communione fidelium, non autem hominum niſi per accidens, quia in tantum ſeparatur à communione hominum, inquantum conuenit ſeparari a communione fidelium: dico ergo quòd aliquis poteſt communicare ſeu participare cum excommunicato directè, & indirectè, directè quidem in his quæ ſunt fidelium, & ſic ille qui hoc modo communicat ſibi peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia ſi cōmunico ſecū in diuinis, ſicut ſi orem pro eo, uel audiam miſſam cū eo, & in alijs ſpiritualibus. Item ſi ex contemptu, & hoc in quocunque communicat quis cum eo, quaſi contemnens mandatum ec-
cleſiæ

cleſiæ peccat mortaliter. Item quicunque participat ſecum in A crimine, & in cauſa. Indirectè verò communicat quis cum eo in his, quæ ſunt hominis, ſicut in verbo, in cibo, & in his quæ ſunt ſimpliciter humanæ conuerſationis, & ſecundum hoc non peccat mortaliter, ſed venialiter: niſi faciat ex contemptu, vt dictum eſt.

Ad primum ergo dicendum, quòd opinio Decretiſtarum non eſt uera, quia ipſi plus aſſentiunt in his, & ſequuntur ius humanum quam diuinum, cum plus ſit aſſentiendum diuino, quàm humano, & ideo melior eſt opinio aliorum qui dicunt contrarium.

Ad ſecundum dicendum, quòd communicare cum excommunicato directè eſt contra præceptum eccleſiæ, & eſt peccatū mortale, ſed indirectè non eſt contra, ſed præter præceptum eccleſiæ, & hoc non eſt peccatum mortale, ſed ueniale. Vnde ſciendum eſt, quòd quædam ſunt per ſe malum, & hæc non poſſunt fieri ſine peccato, ſicut communicare excommunicato in his quę ſunt excommunicati, & ideo non poſſunt fieri ſine peccato. Quædam verò ſunt occaſiones malorum tātùm, & iſta poſſunt fieri ſine peccato mortali, & ſic eſt loqui, vel comedere cum excommunicatis.

ar. 9. & 12 q. 110. ar. 3. ad 4. 4. di. 18 q. 3 art. 4. q. 3. ad 1. Ad tertium dicendum, quòd non ſolum quis debet ſubire mortem antequam peccet mortaliter, ſed etiam antequàm peccet venialiter, quia peccatum inquantum peccatum nunquam eſſet eligibile. Si enim eſſet eligibile nunquam eſſet peccatum, & ſic non peccarem ſi facerem, & ideo per hoc non concluditur, quòd ideo non ſit participandum eis, quia eſt peccatum mortale, & qui hoc facit peccat mortaliter, quia etiam ſi eſſet veniale non eſſet participandum eis, & tamen non peccaret mortaliter participando.

Vel dicendum eſt, quòd decretalis illa intelligitur de illis qui directè communicant excommunicatis.

QVÆSTIO IX.

Circa ſacramentum matrimonij quæſita ſunt duo.
¶ Primò de maleficiatis.
¶ Secundò de frigidis.

ARTICVLVS X.

Vtrùm maleficia impediant matrimonium.

221 3. di. 34. q. 4. art. 3. o. AD primum quæſitum eſt, utrùm maleficia impediant matrimonium: videtur quòd non: quia opus Dei eſt fortius quam diaboli. Sed matrimonium eſt opus Dei: maleficium vero opus diaboli: ergo matrimonium eſt fortius maleficio: non ergo impeditur per ipſum.

Contra, Maior eſt poteſtas dęmonis, quam hominis: Sed homo poteſt matrimonium impedire: ergo & dæmones.

Reſpondeo dicendum, quòd matrimonium, eſt quaſi quoddam pactum. Nam per matrimonium vnus tradit poteſtatem ſui corporis alteri ad carnalem copulam. Conſtat autem, quòd pactum de impoſſibili nullum eſt, cum nullus poſſit obligare ſe ad impoſſibile. & ideo quando aliquis obligat ſe per matrimonium ad carnalem copulam, ſi hoc ſit etiam impoſſibile, matrimonium nullum eſt. Sed notādum eſt quòd impoſſibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimento proueniens poteſt dupliciter conſiderari: quia uel illud impedimentum eſt ſuperueniens matrimonio iam conſummato: vel præcedens. Si eſt ſuperueniens, tunc matrimonium iam conſummatum nunquā ſoluitur. Si uerò impedimentum præcedat, tunc matrimoniū nondum conſummatum ſoluitur. Item circa hoc ſciendum, quòd impedimenta huiuſmodi, uel ſunt perpetua, uel ad tempus. Si ſunt perpetua, tūc matrimonium illud ſimpliciter impeditur.

4. di. 34. a. 5. c. & 36. ar. 3. d. 40. ar. 4 ad 6. Si uerò ſunt temporalia, tunc matrimonium non impeditur ſimpliciter, ſed ad tempus: ita tamen quòd impedimentum in vtriſque præcedat. De maleficijs autem ſciēdum eſt, quòd quidam dixerunt quòd maleficium nihil eſt, quod hoc proueniebat ex infidelitate: quia uolebant quòd dæmones nihil ſunt, niſi imaginatione hominum, inquantum ſcilicet homines imaginabantur eos: & ex iſta imaginatione territi lædebantur. Fides uerò catholica uult quòd dęmones ſint aliquid, & poſſint nocere ſuis operationibus, & impedire carnalem copulam: & ideo huiuſmodi impedimenta ſi pręcedant, & ſint perpetua, ut dictum eſt, ſimpliciter impediunt matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam diabolus eſt opus Dei, & non ſolùm matrimoniū: & inter opera Dei unum eſt fortius alio: & unum impeditur per aliud magis forte. Vnde cum diabolus ſit fortior quàm matrimonium: nihil prohibet per ipſum matrimonium impediri.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm frigiditàs impediat matrimonium.

Circa ſecundum quæſitū eſt, utrùm frigiditas impediat matrimonium. Videtur, quòd non, quia ſenes ſunt frigidi, & tamen contrahunt matrimonium. 222 4. d. 34. o. 4 ad 3. & di. 36. a. 1. & d. 39. 4. ad 3.

In contrarium eſt, quia nullus obligat ſe ad impoſſibile. Sed impoſſibile eſt frigidis carnaliter alicui copulari: ergo ſi adhoc obligant ſe, pactum huiuſmodi nullum erit.

Reſpondeo dicendum, quòd frigiditas eadem ratione impedit matrimonium, ſicut maleficium, cum ſit eadem impoſſibilitas in utroque: nihilominus tamē differt frigidus, & maleficiatus. Frigidus enim eſt impotens ſimpliciter quātum ad omnes, maleficiatus uerò quidem impotens: non tamen quò ad omnes, B ſed quò ad vnam tantùm. Nam maleficium conſiſtit in imaginatione uiri reſpectu unius mulieris: inquantum. ſ. operatione dęmonis ſit illi abhominanda alicuius mulieris, quam propter horrorem refugit & reſpuit: & ideò aliter impedit frigiditas & aliter maleficium. Nam frigiditas impedit aliquem ita quòd oportet quòd remaneat abſque omni ſpe contrahendi ſi ab una impediatur. Vnde ſi aliquando aliquis efficitur potens oportet redintegrare primum matrimonium: vnde frigiditas ſoluit contractum & impedit contrahendum: maleficiatus verò impeditur quantùm ad iſtam tantùm, unde datur ei licentia nubendi alteri, & mulieri ſimiliter, unde maleficium ſoluit contractum ſed non dirimit contrahendum, ut iam patet. 4. di. 34. 2. ad 5. & 3. c. 4. di. 34. 2. ad 5. 3. c.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſenes ſunt frigidi, nō quidem ad actum generationis: ſed ad generationē prolis: & ideò cum poſſint carnaliter copulari non ſoluitur matrimonium: frigiditas uerò quæ omninò carnalem copulam impedit, ſoluit matrimonium. C

QVÆSTIO X.

Circa conuerſationem uerò humanæ uitæ quæſita ſunt quędam per comparationem ad proximum. Quædam uero per comparationem ad res, quæ in uſum hominum ueniunt. Per comparationem uerò ad proximum quæſitum eſt de correctione fraterna: circa quam duo quęſita ſunt.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm aliquis debeat in publico, vel in priuato corrigere peccantem.

D PRimò, vtrùm debeat aliquis in publico, uel in priuato corrigere proximum, uel fratrem ſuum. Videtur quòd occultè. Matthæi decimooctauo. Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te ipſum ſolum. Videtur ergo quòd occultè ſit corrigendus frater delinquens. 223 3. p. q. 55. ar. 1. ad 1. ma. q. 3 ar. ue. 2. ad 1.

Contra, ad Tim. 5. Peccantem coram omnibus argue.

Præterea, Aliquæ conſtitutiones hoc habent, ut ſcilicet publicè corrigantur.

Reſpondeo dicendum, quòd huiuſmodi correctio ex charitate debet procedere: & inde eſt quòd dicitur fraterna correctio, & ideò oportet ordinem fraternæ correctionis ſumere ſecundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis eſt, ut quis bonum proximi præferat commune bonum. Item ut uelit bonum proximi & conſcientiæ & famæ. & in his magis uelit bonū conſcientiæ, quando utrumque haberi non poteſt. Et ideò his conſideratis credo quòd ſi eſſet aliquod peccatum carnale, ſeu ſpiE rituale, quod uergeret in detrimētum multitudinis, ſtatim eſt reuelandum: cum præponderet bonum commune in ordine charitatis, vt dictum eſt, bono proximi ſiue ſit famæ, ſiue conſcientiæ. Quando uerò non timetur multitudinis detrimentum, tunc debet quis utrumque cuſtodire, ſcilicet bonum famæ & conſcientiæ corrigendo occultè inter ſe & ipſum. Si autem ex hoc correctio non ſequatur: tunc ſecundum ordinem Euangelij debet ſecum adhibere alium, uel etiam referre Eccleſiæ: nihilominus tamen & in hoc ſeruandus eſt ordo, ut ſi peccatum ſit publicum, publicè corrigatur, ſi uerò occultum occultè, & ideo dicit Si peccauerit in te frater tuus, id eſt te ſciente ſolum, &c. quantum ad occultum: quantum vero ad publicum dicitur. Peccantem ſcilicet publicè coram omnibus argue. ar. 16. c. 12. q. 33. ar. 2. c. ad 3.

Et ſic patet ſolutio ad primum utriuſque partis.

Ad aliud uerò dicendum, quòd illud conſtitutionibus ordinatū eſt, & ſeruari debet in his quę uergunt in periculum & detrimentum ſocietatis & collegij. Ad rōnes 224. & in a. 3. 224.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm ſi aliquis ſciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo.

224 SEcundo quæritur, vtrùm ſi aliquis ſciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo, videtur quòd ſic quia facere contra ordinem Euangelii eſt peccatũ
ar.13.16. mortale. Sed ſtatim referre prælato eſt contra ordinem Euangelii: ergo peccat mortaliter.

Contra eſt, quia hoc faciũt multi viri perfecti, qui nullo modo hoc facerent, ſi eſſet peccatum mortale.

Præt. Prælati poſſunt non ſolum de præteritis, ſed & de futuro præbere cautelam, & ideo ſi eis refertur, nõ uidetur eſſe peccatum mortale.

Reſpondeo dicendũ quòd verbum Domini, quod dicit Matthæ. 18. de correctione fraterna, eſt intelligendum ſicut alia uerba quæ dicit pertinentia ad humanos actus & ſeruari debet, ſecundum quòd dependet à charitate. & ideo dico quòd ſemper G
ar.18 & 2. & q.67. articul. 3. ad 2. & c. 68. articu. 2. o. & 2. c. 5. art. 8. & 4. di. 9 q6 2.3. ad 1. & 2. q.…o. Quãdo ẽ denunciãdũ p̃lato p̃termiſſis. cum debitis circunſtantiis intelligenda ſunt. Sciendum eſt autẽ quòd in criminibus tripliciter proceditur ſecũdum iura: quia per inquiſitionem, & hoc eſt in peccatis publicis, & non debet fieri, niſi præcedat clamor congregationis. Item per denunciationem, & per accuſationem, & hoc eſt in priuatis. Si autẽ procedatur per accuſationem, tunc debet fieri inſcriptio, quia obligatur accuſans ad talionem, & in hoc intenditur, ut finis, bonũ reipublicæ, vnde hoc poteſt fieri ſecundùm volũtatem ſiue publicè ſiue priuatim. Si autem procedatur per denunciationem, tunc debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius eſt emendatio proximi, & ideo debet ſeruari ordo fraternæ correctionis, utrum autem ſtatim cum quis ſcit fratrem ſuum peccaſſe debeat denunciare prælato, dico quòd in his diſtinguendum eſt de conditionibus ſubditi, & prælati. Nam ſi ego ſcio q; frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denunciare prælato. Si autem uidetur quòd hoc melius fiat per prælatũ, & prelatus nihilominus ſit pius, diſcretus & ſpiritualis non habẽs rancorem ſeu odium aduerſus illum ſubditum, tunc licitè poteſt hoc denunciare ſibi, & tunc non dicit Eccleſiæ, quia non dicit ei ſicut prælato, ſed ſicut perſonę proficienti ad correctionem proximi & emendam. Sed quia propter conditiones diuerſas prælatorum & ſubditorum, non poteſt in hoc dari generale iudicium: quia aliquando prælatus, uel mouetur ad odiũ aduerſus ſubditum, uel ſubditus non bene ferret oribus prælati, ideo tenẽdum eſt hoc pro regula, quòd in omnibus iſtis ſemper ſeruãda eſt charitas, & quod melius & magis expedire videtur, & hoc intendat, ſcilicet emendam proximi, ſeruet quãtum poteſt bonum charitatis, tunc denunciando non peccat. Si uerò denunciet cuicunque perſonæ hoc ex malitia, & ut proximus cõfundatur, vel deprimatur, tunc denuncians, ſiue accuſans peccat mortaliter. I

Ad primum ergo dicendum, quòd ſi ſtatim aliquis referat prælato adhibens debitas circunſtantias & conſiderans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelii, quia non dicit hoc eccleſiæ, ſed perſonæ proficienti, ut dictum eſt, & ideo non peccet mortaliter.

Ad ſecundum dicendum, quòd etiam perfecti viri peccarẽt mortaliter, ſi denunciando prælato, uel alicui perſonæ intenderent aliquid quod eſt contra intentionem præcepti.

Ad tertium dicendum, q; ſi aliquis referat prælato culpam proximi intendens uel cautelam in futurum, uel aliquid huiuſmodi quod ad emendam proximi videret expedire, nõ peccat. Si autem hoc ſiue prælato, ſiue alicui amico ſuo ex malitia referat, tunc peccat mortaliter. Quod ſi ex in cautela alicui dixerit hoc, ita tamen q; non proueniat inde aliud vel infamia vel uituperium proximo delinquenti, tunc non peccat mortaliter, licèt incautè agat. K

INCIPIT QVODLIBET DVODECIMVM.

QVAESTIO I.

QVÆSITVM eſt de rebus, quæ ſunt ſupra hominẽ & de rebus humanis.

Circa primum quæſitum eſt de Deo, de angelis, & de cœlo.

Circa primum quæſitum eſt de Deo quantum ad ſuum eſſe, quantum ad ſuam potentiam, quantum ad eius prædeſtinationem.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in Deo ſit tantum vnum eſſe.

CIrca primum quæſitum eſt, utrùm in Deo ſit tantùm unũ eſſe, ſcilicet eſſentiale, ut præter iſtud ſit etiam in Deo eſſe perſonale, & uidetur quòd ſic, quia aliud eſt patrem eſſe, aliud filium eſſe, & aliud ſpiritumſanctum eſſe, ſed eſſe eſſentiale nõ eſt aliud, & aliud, ergo &c. 225 1.p.q.3. artic.5. & 3. d.8. art.1.

§ 2 Præterea. Proprium formæ eſt quòd det eſſe. Sed in diuinis ſunt tres proprietates perſonales, quæ obtinent vicem formæ, ergo &c.

Contra. Aug. dicit. In diuinis tantum vnum eſſe.

Reſpondeo dicendũ, quòd ueritas fidei habet quòd in diuinis ſolum eſt diſtinctio quæ eſt ſecũdum relationes oppoſitas, relatio autem ſicut & quælibet forma habet eſſe ex comparatione ad illud cui ineſt, vnde eſſe filiationis eſt per comparationem ad ſubſtantiam cui ineſt, relatio autem in diuinis non diſtinguitur ab eo cui ineſt, uel in quo eſt, quia eſt ipſa res, quæ refertur, ſed diſtinguitur ſolum ex parte eius cui opponitur, & ex hac parte non deſideratur eſſe relationis, ſed diſtinctio & oppoſitio eius, & ideo eſt in Deo unum tantum eſſe, ſcilicet eſſentiale. ar.182. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd eſſe dupliciter dicitur, quandoque enim eſſe idem eſt quod actus entis quandoque autem ſignificat compoſitionem enunciationis, & ſic ſignificat actum intellectus, quomodo intelligitur quando dicitur quòd aliud eſt eſſe patris, & aliud filii, non primo modo. art.181. & 5. d 6. q. 5. ar 2. ca. & ad 4.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut & quælibet forma, paternitas facit eſſe. ſ. patrem, qui eſt diuinum eſſe, & facit tantũ vnum eſſe inquantum paternitas facit eſſe. H

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS II.

DEINDE quæſitum eſt de potentia Dei.

¶ Et primò utrum Deus poſſit facere contradictoria ſimul eſſe.

¶ Secundò, utrùm poſſit facere infinita in actu.

Ad primum dicendum quòd non. Et hoc non importat in Deo imperfectionem potentiæ, ſed quia hoc non habet rationem poſſibilis. Nam omnis virtus actiua producit effectum ſibi ſimilem. Omne autem quòd agit, agit inquantum eſt ens actu, ergo effectus agentis eſt actu, quicquid ergo repugnat ei, quod eſt eſſe actu, repugnat potentiæ actiuæ, quod eſſet ſi contradictoria ſimul eſſent. 1.p. q.25. a.3. & po. q.1. ar.70 & ar. 179.

Ad ſecundum dicendum, quòd eſſe aliquid infinitum actu eſſet ſuſpicari ex primo aſpectu, quod eſſet impoſſibile, quia ſe quereretur illud eſſe æquale Deo; ſed hoc non ſequitur, quia ei quod eſt infinitum omnibus modis non adæquatur illi quod eſt infinitum vno modo. Dato enim quod eſt ignis infinitus ſecundum magnitudinem non adæquabitur Deo: quia & ſi ſit infinitus ignis in quantitate, tamẽ eſt quid finitum ſpecie. Deus autem omnibus modis eſt infinitus. Cùm ergo quæritur utrũ ſit poſſibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendum q; non: potentiæ enim agentis per intellectum aliquid repugnat dupliciter: vno modo quia repugnat potentiæ eius, alio modo quia repugnat modo quo agit: primo modo non repugnat potentiæ Dei abſolutè, quia non implicat contradictionem, ſed ſi conſideretur modus, quo Deus agit nõ eſt poſſibile. Deus enim agit per ſuum intellectum, & per uerbum quod eſt formatiuũ omnium, vnde oportet quòd omnia quæ agit ſint formata; infinitum autem accipitur ſicut materia ſine forma, nam infinitum ſe tenet ex parte materię. Si ergo Deus hoc ageret, ſequeretur quòd opus Dei eſſet aliquod infinitũ, & hoc repugnat ei per qd agit, & modo agendi, quia per verbum ſuum omnia agit, quo omnia formantur. Ar.3.127. arti.94. & 198. ad 2. & 1.p.q.7 art.2.3.4. & q.45.a.5. ad 3. & q.50. ar.2 ad 4. veri. q. 2. ar.2. ad 3. & art. 10. o. & q.29. art.3. c. & po. q 5. ar. 3. ad 1.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS III.

226 1.p. q.25. ar.3. ad 3. & ar 6 o. & ar. 8. ad 3. & ueri. q.6. art. 3. o. & ar. 2. 14.

DEINDE quæſitum eſt de prædeſtinatione, vtrum ſit certa, & videtur quòd non, quia poſſibile eſt prædeſtinatum damnari, ſicut Petrum, ſi fuiſſet ſtatim mortuus, quando peccauit, Chriſtum negando. Si uerò dicat quòd prædicta locutio eſt de dicto uera: de re uerò non. Contra quia hoc habet locum in

formis

formis ſeparabilibus. Sed hæc forma, quæ eſt prædeſtinatio, eſt inſeparabilis.

Reſpondeo dicendum, quòd prædeſtinatio eſt quædã pars diuinæ prouidentiæ: prouidentia autem dicit directionẽ aliquorum in finem: & hæc præſupponit ſcientiam & uoluntatem. Sic ergo prædeſtinatio habet certitudinem ex parte ſcientiæ Dei, quæ non poteſt falli: & ex parte uoluntatis diuinæ, cui non poteſt aliquid reſiſtere, & ex parte prouidentiæ, quæ certiſſimo modo ducit ad finem, cum Deus ſit ſapientiſſimus.

1. p. q. 23. a. 1. 2. 5. 6. 8. c. veri. q. 6. art. 1. & 1. d. 47. art. 10. ar. 2. 4. & 1. p. q. 22. ar. 4. & q. 23. a. 1. ad 1. & ar. 6. 1. p. q. 19. art. 8. c. & veri. q. 23 ar. 5. c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prædeſtinatio habet certitudinem, & tamen non eſt neceſſarium prædeſtinatũ ſaluari, ſed remanet contingens. Dictum eſt enim, quòd habet certitudinem ex ſcientia, uoluntate, & prouidentia: & nullũ iſtorum contingentiam impedit. ſcientia non, quia ſcientia Dei eſt futurorum, prout ſunt in præſenti, & ſecundum hoc ſunt determinata. Voluntas non, quia uoluntas Dei eſt principiũ totius entis: ergo non cadit ſub ratione contingentiæ, uel neceſſitatis: ſed hæc effluunt & ordinantur ex Dei uoluntate, & ſic ipſa Dei uoluntas facit quædam eſſe contingentia, præparando cauſas contingentes illis rebus, quas vult eſſe contingentes: & ſimiliter neceſſitat cauſas rebus, & effectibus neceſſarijs: & ſic voluntas Dei ſemper impletur, non tamen omnia neceſſariò eueniunt, ſed eo modo, quo Deus vult ea eſſe, & vult ꝙ ſint cõtingenter. Prouidentia non, quia non tollit contingentiam.

Ad ſecundum dicendum, quòd bona eſt diſtinctio: ſed ad obiectum de formis dicendum, quòd aliter eſt de formis realibus: & aliter de prædicatis, quæ importãt aliquid pertinens ad actum rationis: quia in primis, ſ. realibus, ſi in eis debeat habere locum talis diſtinctio, oportet ineſſe ſeparationem in re, & in conſideratione: in ſecundis non requiritur: ſed oportet ꝙ res illa cadat ſuper alia. conſideratione: & ſic dico quòd iſte prædeſtinatus poteſt conſiderari uel vt in ſe uel ut diuinæ cognitioni relatus: & ſic uno modo attribuitur ei quòd poſſit dãnari, alio modo non.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnia ſubſint Fato.

227 DEINDE quæſitum eſt de Fato, utrũ omnia ſubſint fato. Reſpondeo dicendum, quòd primò oportet ſcire quid ſit fatum: & ſic poſtea faciliter patebit ad propoſitũ. Videmus autem multa contingenter euenire. & ideo olim fuit dubium utrum iſta quæ uariabiliter, & inordinatè contingunt reducãtur in aliquam cauſam ordinantem, & qui dicunt ꝙ nõ, dicũt fatum nihil eſſe, ut Tullius dicit. Quidam dicunt ꝙ in aliquã cauſam ſuperiorem ordinantur, & iſti nominauerunt fatũ à for faris, quaſi hic omnia ſint præfata à quadam ſuperiore cã, ſed horum, triplex opinio, quidam enim reduxerunt hoc in quandam ſeriem cauſarum, quam dicunt fatum, ſicut ſtoici, q dicunt ꝙ nihil eſt quod non habeat cauſam, & poſita cauſa neceſſe eſt ponere effectum. Si ergo euenit, uel eſt talis, uel talis effect⁹ habuit cauſam, & hæc cauſa aliã cauſam, & ſic deinceps, ſicut aliquis eſt occiſus de nocte quia exiuit domum, quare exiuit domũ, quia ſitiuit. quare hoc, quia ſalſa comedit, & ſic qa comedit ſalſa ex neceſſitate moritur. Ari. reſpondet negãs duo prima. Primo, ꝙ non quicquid fit habet cauſam, ſed tantum ꝙ fit per ſe. Quod autem ego occidar me exeunte eſt per accidens. Secundò dicit ꝙ non poſita cauſa ponitur effectus: quia poteſt impediri, & ideo non ſequitur, uel non ſtat ſeries cauſarum. Alij reducunt hæc in aliam cauſam. ſ. in corpora cœleſtia, ex quorum neceſſitate dicunt omnia accidere: unde dicũt quòd fatum nihil aliud eſt quam uis poſitionis ſyderum. Hæc autem opinio dupliciter eſt falſa. primò quantum ad res humanas, quæ prouenĩunt ab intellectu, qui cum ſit uirtus incorporea non ſubiacet actioni alicuius corporis: & ponere animã ſubiacere uirtuti corporum cœleſtium nihil aliud eſt quã ponere intellectum non differre à ſenſu, ut dicit Philo. in primo de anima in fine (Te. c. 150.) tamen per accidens, & occaſionaliter ſubditur anima cęlo, inquantum intellectus afficitur per paſſionem corporis, non tamen ex neceſſitate mouetur ab eo; ſecundo, quia multa in rebus naturalib. contingunt quæ non accidunt ex neceſſitate cęli, ſed per accidens, & non habẽt cauſam. Alij reducunt omnia hæc in cauſam ſupra cęleſtem. ſ. in prouidentiam Dei, à qua omnia ſunt prædeterminata & ordinata, & ſecundum iſtos fatũ erit quidã effectus prouidẽtię, qa prouidentia nihil aliud eſt quam ratio ordinis rerũ, prout eſt in mente diuina, fatum uerò eſt explicatio illius ordinis prout eſt rebus. Vnde Boe. Fatum eſt immobilis diſpoſitio rebus mobilibus inhærens. Sic ergo accipiendo fatum poteſt dici ꝙ omnia ſubijciuntur fato, unde dicitur Oſeæ 2. ſuper illud. Nõ uocaberis ultra Baalim, ſed uir meus, quod idem eſt utrunq;, ſed Deus uoluit hoc, quia Baalim nomen erat cuiuſdam gentiliũ, & ideo ſunt uitanda nomina gentilium, cum quibus nec nomina conuenit habere communia, & ideo Auguſtinus dicit. Si quis hoc modo intelligat fatum, ſententiam teneat, linguam corrigat vt non dicat fatum, ſed prouidentiam Dei.

QVAESTIO V.

ARTICVLVS V.

Vtrum eſſe Angeli ſit accidens eius.

DEINDE quæſitum eſt de Angelis. 228

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

B ¶ Primò, utrum eſſe Angeli ſit accidens eius: & uidetur, ꝙ non, quia accidens intelligitur ineſſe alicui præexiſtenti: Angelus autem non præexiſtit ipſi eſſe.

Contra, Hyl. dicit, &c.

Reſpondeo dicendum, quòd opinio Auicen. fuit, quòd unũ & ens ſemper prædicant accidens: hoc autem non eſt uerum, quia unum prout conuertitur cum ente, ſignat ſubſtantiam rei, & ſimiliter ipſum ens. Sed unum prout eſt principium numeri ſignat accidens. Sciendum ergo quòd vnumquodq; qđ eſt in potentia & in actu, fit actu per hoc quòd participat actũ ſuperiorem: per hoc autem aliquid maximè fit actu quòd participat per ſimilitudinem primum & purum actum. Primus autem actus eſt eſſe ſubſiſtens per ſe: unde complementum unumquodque recipit per hoc quòd participat eſſe: vnde eſſe eſt cõplementum omnis formæ, quia per hoc completur quòd habet eſſe, & habet eſſe cum eſt actu: & ſic nulla forma eſt, niſi ꝑ eſſe: & ſic dico quòd eſſe ſubſtantiale rei non eſt accidens, ſed actualitas cuiuſlibet formæ exiſtentis, ſiue ſine materia, ſiue cum materia, & quia eſſe eſt complementum omnium, eſt ꝙ proprius inde effectus Dei eſt eſſe, & nulla cauſa dat eſſe niſi inquantum participat operationem diuinam, & ſic propriè loquendo non eſt accidens, & quod Hyl. dicit, dico quòd accidẽs dicitur largè omne quod non eſt pars eſſentię, & ſic eſt eſſe in rebus creatis, quia in ſolo Deo eſſe eſt eius eſſentia.

1. d. 3. q. 4 ar. 2. ad 2. po. q. c. a. 4. ad 3. 1. p. q. 45. a. 5. o. veri. q. 5. art. 9. ad 7. 1. p. q. 57. ar. 4. o. & 5. cap. & ma. q. 10. ar. 8. 9.

ARTICVLVS VI.

Vtrum diabolus cognoſcat cogitationes hominum.

SECVNDO quæſitum eſt, utrum Diabolus cognoſcat cogitationes hominum. 229

Reſpondeo dicendum, quòd cognoſcere cogitationes cordis poteſt contingere dupliciter, in ſe, & per ſe, & in aliquo effectu, primò ſolius Dei eſt. Ie. 15. Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile, unde nec angeli ſic eas cognoſcunt: cuius ratio eſt triplex, una, propter debilitatem eſſe quod habent eo quòd ſupra gradum quo aliquid eſt ens in potentia, eſt gradus quo res ſunt in anima. Alia ratio eſt, quia quod eſt in ueritate cauſæ alicuius non poteſt cognoſci niſi à cauſa quæ nata eſt mouere illam, uoluntatem autem mouet ſolus Deus. Cum ergo omnes cogitationes dependeant à uoluntate ſicut à ſua cauſa, ſolus Deus eas cognoſcit. Alia ratio eſt, quia angeli illa quæ cognoſcunt naturaliter, cognoſcunt per ſpecies naturaliter inditas, & hæ ſunt ſpecies rerum naturalium, non autem cogitationũ: quia hæc non reducuntur ad cauſam naturalem, uel non pertinent ad cognitionem naturalium: tamen per effectus cogitationum cognoſcunt cogitationes, ſicut & homo facit, cum ipſi ſubtilius cognoſcunt effectus, qui cauſantur ex cogitationibus. E Nam ſecundum cogitationes homo afficitur aliqua paſſione: & per has mouetur cor, & hos motus ſubtilius ipſi cognoſcunt quàm nos: & ſic aliquid cognoſcunt de cogitationibus cordis: & hoc Aug. dicit in lib. de diuinationibus dæmonum, licèt alibi dicat, quòd determinare in eis talem cognitionem ſit præſumptuoſum.

22. q. 206 a. 5. ad 3.

QVÆSTIO VI.

ARTICVLVS VII.

Vtrum cælum, vel mundus ſit æternus.

DEINDE quæſitum eſt de cœlo. 230

Et circa hoc quæſitum fuit.

art. 69.& at. 94.cõtra.2.c.31 vſque 39. & opuſ.3 c. 97. 2.& op⁹ 72.q. 24. 233.

¶Primò vtrum cœlum, vel mundus ſit æternus. F

Reſpondeo dicendum, q. non. Sed mundum incœpiſſe eſt de numero eorum, quæ cadunt ſub fide, non ſub demonſtratione. Nam quæ dependẽt ex ſimplici voluntate Dei poſſunt eſſe & non eſſe, & ad hoc q. non ſit non inducit aliqua neceſſitas ex parte Dei, diuina autem bonitas, quæ eſt finis rerum, poteſt ita eſſe ſi non ſit mundus, ſicut ſi ſit mundus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum cœlum ſit animatum.

231 SECVNDO quæſitum eſt, vtrum cœlum ſit animatum.

po.q.3.a. 11. ad 13. Hie. Dã. Ariſt. Plato. Anaxagoras.

Reſpondeo dicendum, q. de hoc diuerſimodè ſentiunt doctores eccleſiæ Hiero. enim dicit ſuper eccleſiaſten q. ſol eſt animatus. Damaſ. hoc negat, & hæc differentia etiam eſt apud G Philoſophos. Plato. n. & Ariſ. ponunt corpora ſupercœleſtia animata eſſe, Anaxago. verò non. & ideo legitur fuiſſe occiſus. Ego autem dico ſecundum Aug. 2. ſuper Gen. ad literam, q. non refert ad fidem utrum ſic, vel aliter ſit, unde hoc nõ determinat in Ench. addens q. ſi ponamus corpora cœleſtia eſſe animata, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum, ſcilicet angelorum & hominum, & animarum, quia illæ animæ computabuntur cum angelis, & hoc ſenſiſſe videtur ille qui fecit p̃fationem, cum dicit, cœli cœlorumque uirtutes.

¶Error ano patet.

QVAESTIO VII.

ARTICVLVS IX. H

Vtrum anima perficiat corpus immediatè, vel mediante corporeitate.

232 DEINDE quæſitum eſt de homine quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, & quantum ad culpam.

¶Circa primum quæſita ſunt tria.

¶Primò quantum ad animam.

¶Secundò de cognitione animæ.

¶Tertiò de effectu cognitionis.

¶Circa animam quæſita ſunt duo.

¶Primò, vtrum anima perficiat corpus immediatè, uel mediante corporeitate.

Reſpondeo dicendum, quòd in nullo corpore eſt niſi una forma ſubſtantialis, cuius eſt ratio triplex: prima eſt, quia ſi plures, ſequens non eſſet forma ſubſtantialis quæ facit eſſe ſimpliciter, ſed ſolum accidentalis, quæ facit eſſe hoc. Item ſi ſit I acquiſita forma ſubſtantialis, non erit generatio ſimpliciter. Itẽ quia non eſſet compoſitum ex anima & corpore vnum ſimpliciter, ſed duo ſimplex, & unum per accidens.

art.6.189. c. 216 & 1.p.q 76. art. 3 c.& 4 o cõtra 4.c.80.

¶Si dicatur corporeitas eſt forma corporis, corporeitas dicitur dupliciter, quandoque tres dimenſiones, & hoc non eſt forma ſubſtantialis, ſed accidens: aliquando dicitur quædam forma, ex qua prouenit trina dimenſio, & hæc non eſt alia forma ſpecifica.

ARTICVLVS X.

Vtrum anima traducatur.

233 SECVNDO, Vtrum anima traducatur.

1.p.q.118 art.2.o.& ad 3.

Reſpondeo dicendum, quòd Auguſt. hanc quæſtionem K non determinat, ſed indeterminatam relinquit in lib. de eccleſiaſticis dog. ſed ille liber non eſt Aug. ſed Gennadij. Gre. etiã non vult determinare. Credendum eſt tamen quòd non, & eſt vna ratio philoſophi in libro de animalibus, quòd impoſſibile eſt quòd virtus corporea producat id quod excedit corpus, virtus autem ſeminis eſt uirtus corporea. Alia ratio. eſt. 7. Meta. (T.c.27) quia cum quidam poſuerunt quòd formæ naturales ſunt ex creatione; cum materia aeris recipit formã ignis aut inerat, & ſic eſt latitatio aut non: ergo ſit de nouo non ex aliquo, ſed ex nihilo: ergo creatur. Soluit Philoſophus: quia forma non fit, ſicut nec ens, uel eſſe habens per ſe ſed compoſitũ fit, quod habet eſſe ſubſiſtens. Si ergo eſt aliqua forma quę per ſe ſubſiſtat illa habet per ſe fieri, anima autem habet eſſe per ſe ſubſiſtens, & remanet corrupto corpore, & ita oportet q. habeat ſuum fieri.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XI.

Vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia.

DEINDE quæſitũ eſt de cognitione hominis, vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia. 234

1.p.q. 86. art. 1.o.& 3.4. ca.& q.89.c.ad 1.& 22.q. 47. art. 3. ad 1. & ver. q. 19. art.2.o.& artic. 143. huius.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid cognoſcitur dupliciter directè, & indirectè ſcilicet per reflectionem. Differt autem inter intellectum humanum & diuinum, quia humanus non cognoſcit directè ſingulare, diuinus autem ſic: quia cognitio fit per ſimilitudinem cogniti in cognoſcente: & hæc eſt in intellectu noſtro per abſtractionem à conditionibus indiuiduantibus & à materia: & ideo cum recta cognitio ſit per ſpeciem ideo non cognoſcit directè niſi vniuerſale: intellectus autẽ diuinus cognoſcit non per ſimilitudinem à re acceptam, ſed per extenſionem ſuæ eſſentiæ ad res: & hæc ſimilitudo ſcilicet diuina eſſentia in Deo eſt omnium quæ ſunt in re expreſſa ſimilitudo: & ideo directè cognoſcit quicquid eſt in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualem: ſed quærens philoſophus, ſi ſeparatus eſt intellectus & cognoſcit quæ ſunt in materia, dicit quòd oportet quòd hoc cognoſcat & alia, ſicut formas ſeparatas cognoſcit intellectu: & coniuncta materiæ per imaginationem, aut alio modo, ſcilicet per extenſionem, inquantum coniungitur phantaſiæ, quæ repræſentat ſibi phantaſma: & ſic indirectè cognoſcit.

anim. ar. 20. o. de anima ſeparata.

QVÆSTIO IX.

ARTICVLVS XII.

Vtrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneant poſt vitam.

DEINDE quæſitum eſt de effectu cognitionis, & primò vtrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneant poſt hanc vitam. 235

a.59.& 1. p. q.39.a. 1. ad 3.& ar.2.ad 4 & ar. 5.o. & 6. ca.& 2.q. 67.a. 2.o 4.di. 50 q. 1.a. 2.c. ad 5. ver. q. 10. art 2.c.& q. 19.art. 1.c. opus. 34. c.fin.& p. q.15. art. 5. ad 3.& po.q.6.articu.10.c. ad 6.

Reſpondeo dicendum, quòd non, ſequentes Auic. in 6. naturalium, quòd ſpecies acquiſitæ non remanẽt in intellectu poſſibili, niſi quandiu actu intelligit, quod eſt falſum. Nam intellectus poſſibilis recipit ſpecies & retinet ſecundum modum ſuũ. vnde cum ipſe ſit immobilis vtpotè immaterialis & incorruptibilis recipit ſpecies intelligibiles ſecundum modum ſuum & nunquam inde recedunt: & quòd ſint ibi etiam dum actu non I intelligit: patet 3. de anima. (T.com.8.) vbi dicitur quòd ſunt in anima aliter quam dum actu intelligit ſcilicet habitu: & ſic dico quòd remanent ſiue in damnatis, ſiue in beatis. item deſtruuntur hi habitus ſcientiatum quantum ad modum ſcientiæ: quia hic ſemper intelligit conuertendo ſe ad phantaſmata propter corpus & non ſolum propter hoc phantaſmatibus indigemus, ſed ad utendum huiuſmodi ſpeciebus, & iſte modus non erit tunc, quia non conuertet ſe ad phantaſmata.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum verba humana habeant vim ad mouendum bruta.

SECVNDO vtrum uerba humana habeant vim ad mouẽdum bruta, puta ſerpentes. 236

4.d.33.q. 1. art. 1.c. principio. & Spiri. ar. 2.c.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid poteſt habere uirtutẽ aliquam & ſecundum propriam naturam, & ſecundum uirtutem ſuperioris cauſæ. ue1bi gratia commixtum elementis habet uirtutem unam ex natura elementorum ſecundum modũ prædominantis elementi, aliam habet ex corpore cœleſti, ſicut quòd adamas attrahit ferrum, quod non reducitur in uirtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, quòd non ſolum naturalia corpora, ſed artificialia ſortiuntur uirtutes aliquas ex impreſſione corporum cœleſtium, puta imagines, uel figuræ ſub certa conſtellatione factæ: & ſi hoc uerum eſſet q. ſuper artificialia ſit huiuſmodi virtus impreſſa, poteſt etiam dici q. uerba prolata in certo tempore habeant efficaciam mouendi, ſed hoc non eſt uerum. Nam in rebus naturalibus omnia quæ habent aliquam uirtutem ex corpore cœleſti, habent illam conſequentem aliquam formam: unde nihil agit ad ſpeciẽ, niſi ex

virtute

virtute corporis cœleſtis : & ſic forma eſt prius in vnoquoque A quàm virtus ad talia. Remota ergo priori remouetur poſterior. Si ergo huiuſmodi virtutes attribuuntur aliquibus : oportet quòd radicentur ſuper formam aliquam, formæ autem artificiales non ſunt, niſi figuræ quædam, & ideo falſum eſt quòd verba & huiuſmodi virtutem aliquam habeant ex corpore cœleſti : ſed ſi habent aliquam, hoc habent ex ſpiritu immundo, qui immiſcet ſe verbis hominum, ut decipiat ſecundum Augu. vnde aliquando vtuntur verbis fabuloſis, falſis, & uanis, quibus ad illudendum homines ſe immiſcent : vnde omnia iſta friuola, & ſuperſtitioſa ſunt, & imagines aſtronomicæ, in quibus & ſi non adſit aliqua expreſſa inuocatio dæmonum, tamen eſt ibi quidam tacitus conſenſus. Tamen ſi aliquis dicat uerba Dei, & ſacra ſine immutatione & fraude, ſed bona & diuina intentione, non eſt incantatio, ſed oratio. Chryſ. tamen ſuper Mat. ibi. Dilatant philacteria, &c. reprehendit illos qui collo verba Euangelij ſuſpendunt, cum virtus Euangelij nô ſit in figuris literarum, ſed B in fide. Non tamen damno illos qui ſuper ſe gerunt Euangeliû ex deuotione : quia beata Cæcilia Euangelium Chriſti ſemper gerebat in pectore : ſine tamê aliqua additione, uel uerborum, vel characterum ; uel cæterorum ſuſpectorum.

1.2.q.96.ar.4 — 22.q.96.ar.4. ad 3. — 22.q.96.ar.4. — q.5.art.8. — 4.q.5.art.1. ad 1. — ad 2.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæſitum eſt de homine quantum ad gratiam.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò de ſacramentis.

¶ Secundò de uirtutibus.

¶ Tertiò de officijs.

De primo tria quæſita ſunt.

¶ Primò de ſacramentis gratiæ.

¶ Secundò de effectu ſacramentorum.

¶ Tertiò de unitate Eccleſiæ.

De ſacramentis gratiæ quærebantur duo.

¶ Primò de baptiſmo.

¶ Secundò de pœnitentia.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm aqua habeat virtutem ad emundationem.

237 AD primum quæritur, vtrùm aqua habeat virtutem ad emûdationem, id eſt utrùm propria virtute mundet : vel virtute concomitante.

vide. 3.p. q.6 art.& 3.& 4.d.3 art.3.q.1.

Reſpondeo dicendum, quòd duplex eſt opinio in huiuſmodi, non ſolùm de aqua, ſed de omnibus Eccleſiæ ſacramentis. Quidam enim dicunt quòd ſacramêta non habent uirtutem, D vel vim operandi in anima, ſed tantum extra, & diuina uirtus concomitans facit illum effectum : & inducunt exemplum Berſi aliquis Epiſcopus, qui inueſtiat aliquem de præbenda per annulum, annulus non eſt cauſa præbendæ, ſed ſignum. Sed hoc non eſt ſanè dictum, quia ſic non eſſet aliqua prærogatiua ſacramentorum nouæ legis ad uetera, quia etiam in illis uirtus coaſiſtens fidei credentium in Chriſtum uenturum iuſtificabat.

Et ideò dicendum, quòd ſacramenta habent in ſe virtutem iuſtificandi, & ad alios effectus, ad quos ordinantur : & non ſolùm quòd ſint ſignum. vnde Aug. Quæ eſt tanta uis aquæ vt corpus tangat, & cor abluat? Sciendum tamen quòd duplex eſt uirtus ſcilicet propria, & inſtrumentalis, ſicut patet in ſerra : ſic ſacramenta habent virtutem inſtrumentalem ad ſpiritualem effectum : quia cum ſacramentum adhibetur cum inuocatione diuina efficit hunc effectum : & hoc eſt conueniens, quia uerbû per quod omnia ſacramenta, virtutem habent, habuit carnem E & fuit verbum Dei : & ſicut caro Chriſti habuit virtutem inſtrumentalem ad faciendum miracula propter coniunctionem ad verbum, ita ſacramenta per coniunctionem ad Chriſtum crucifixum, & paſſum.

Duplex virtus. 3.p. q.62. ar.4. q.73 at.1. ad 2. 3.q.78. art.4.

QVÆSTIO XI.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm abſoluat non habens curam animarum.

238 DEinde quæſitum eſt de pœnitentia. Et primò.

4.diſt.13. q.1.art.1.

Vtrùm non habens curam animarum poſſit abſoluere in foro conſcientiæ.

Reſpondeo dicendum, quòd aliter eſt in ſacramento, pœnitentiæ, & aliter in quibuſdam alijs ſacramêtis. Nam in quibuſdam qui habêt ordinem poteſt ex hoc ipſo inducere effectum ſacramenti in omni caſu, ſcilicet in illis, in quibus quod eſt effectus ſacramentorum eſt res exiſtens extra ſacramentum : vnde ſacerdos degradatus & excommunicatus licèt peccet, tamê conſecrat & baptizat : & ſimiliter epiſcopus conſecratus, quia cô fert characterem. In pœnitentia autem non imprimitur character, nec effectus, niſi iuſtificatio pœnitentis, quod non poteſt fieri niſi per poteſtatem iudiciariam. Non habens autem curam animarum non habet hanc poteſtatem.

[...] & 4. o. Art. 111. ca. 3. p. q. 64. at. 1. q. ad 2. 3. & q. 81. ar. 5. 7. 8. 9. 0. 23. q. 39. art. 3. o. & 241. at. 15 & 106. & 4. d. 21. q. 3. art. 1. q. 1. & 3.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm confeſſio reuelari poſſit.

SEcundò vtrùm liceat in aliquo caſu reuelare confeſſionê. 239

Reſpondeo dicendum, quòd nô, nec uerbo, nec facto, nec nutu, nec aliquo ſigno, licet facere, quia eſt ſacrilegium. Nâ ita eſt in ſacramentis nouæ legis quòd efficiunt, quod figurant : effectus autem pœnitentiæ eſt occultatio peccatorum ab oculis Dei videntis : & hæc occultatio ſignificatur per ſecretum confeſſionis : & ideò ſicut profanaret ſacramentum qui conficeret corpus & ſanguinem Chriſti de alio quàm de pane & uino. Ita eſſet reuelans ſacrilegus.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm liceat appetere epiſcopatum.

C TErtiò, vtrùm liceat appetere epiſcopatum. 240

Reſpondeo dicendum quod contingit appetere prælationem dupliciter, aut propter neceſſitatem urgentem, aut non vrgentem : primo modo dupliciter, uel quando imponitur à ſuperiori, uel quando non inuenitur aliquis, qui velit onus prælationis ſubire, tali neceſſitate exiſtente meritorium eſt appetere. Vnde Iſa. 6. Quem mittam, & quis ibit nobis? reſpôdit. Ecce ego, mitte me, tamen antè dixit ſe indignum. Secundo modo. ſ. quâ non urget neceſſitas : ſic non licet, quia nô poteſt carere aut iniuſtitia, ſi uelit ſe minorem præferre maioribus, aut uitio præſumptionis, ſi reputet ſe ſufficientem præferri alijs. vnde Chryſoſt. ſuper illud, Reges gentium, &c. Primatus eccleſiaſticos concupiſcere nec iuſtum, nec utile.

arti. 33. o. 1. 15. quæ. 185. 1. 22.

QVÆSTIO XII.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm ex præambulis ad ſacramenta cauſetur compaternitas.

DEinde quæſitum eſt de effectu ſacramentorum, vtrùm côpaternitas cauſetur ex præambulis ad ſacramêta, puta ex cathechiſmo & huiuſmodi. Et uidetur quòd ſic. Dicit enim quædam decr. quòd à primo pabulo ſalis non poteſt fieri vxor : ergo contrahitur ibi compaternitas. 248

¶ 2 Præterea, cathecumenus cenſetur Chriſtianus. Sed qui dat Chriſtianiſmum efficitur compater, ergo &c.

Reſpondeo, quidam dicunt, quòd omnia illa ſacramentalia E ſufficiunt ad cauſandum compaternitatem. Quidam dicunt quod ſolùm contrahitur quantum ad tria, ſcilicet in cathechiſmo, baptiſmo, & confirmatione. Sed mihi uidetur quod ſolùm contrahitur in duobus, ſcilicet in baptiſmo, & confirmatione, quia compaternitas ſimilitudo quædam eſt paternitatis, paternitas autem non fit niſi in generatione, & ideò ſolùm in illis ſacramentis, in quibus eſt quædam generatio ſpiritualis contrahitur compaternitas, quæ matrimonium impedit.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa non ſunt intelligenda ſigillatim, ſed ſunt accipienda collectiuè & ſimul, quia in omnibus iſtis aliquibus † efficitur compater. Alias caſibus.

Ad ſecundum dicendum, quòd cathecumenus dicitur Chriſtianus per fidem, non per baptiſmum quem nondum ſuſcepit, & ille qui dat Chriſtianiſmum dat ſacramentum baptiſmi.

QVAE-

QVÆSTIO XIII.

ARTICVLVS XIX.

242 DEINDE quæſitum fuit. Vtrùm ſit vna eccleſia, quæ fuit in principio tẽpore apoſtolorum, & quæ eſt modo.

Et videtur quòd non; quia nunc non vtuntur eiſdem regulis. Tunc enim prælati erant ſine auro & argento in zonis ſuis, ergo. &c.

¶ 2 Præt. non legitur q̃ Chriſtus & Apoſtoli habuerint caſtra, modo autem eccleſia habet, ergo &c.

Contra. Matth. vltimo. Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſeculi. Hoc autem non intelligitur tantum de Apoſtolis, quia omnes mortui ſunt, & adhuc ſæculum non eſt conſummatum, ergo &c.

G Reſpondeo dicendum, q̃ eadem eſt numero eccleſia quę tũc erat & quæ nunc eſt, quia eadem fides & eadem fidei ſacramenta, eadem auctoritas, & eadem profeſſio, vnde dicit Apoſtolus. Diuiſus eſt Chriſtus? abſit.

Ad primum ergo dicendum, q̃ verba Matth. tripliciter exponuntur. Hylarius & Ambro. exponunt ſecundum ſenſum myſticum, dicentes. Nolite portare aurum &c. i. nihil in ſpiritualibus miniſterijs auro vendatis; non duas tunicas, id eſt nõ duplicem animam habeatis. Alij exponunt ad literam, & vna expoſitio eſt Aug. qui dicit quòd illa verba non dicuntur per modum præcepti ſed permiſſionis, ita quod qui non ſeruat non peccat, & qui ſeruat melius facit, ut ſit ſenſus. Nolite portare. i. quando itis ad prædicandum nolite ſoliciti eſſe de expenſis, q̃a debentur vobis à populo. Dignus eſt enim operarius &c. quaſi diceret. Ideò permitto quòd non portetis quia digni eſtis accipere ab alijs quibus prædicatis. Paulus hoc non ſeruauit, & tamen contra regulam hanc non fecit, ſed ſupererogauit. Alia expoſitio eſt aliorum ſanctorum, qui dicunt quòd hęc dicta ſunt præceptiue: ſed hoc præceptum datum eſt non ad ſemper ſeruandum, ſed ad primam miſſionem, bis enim eos miſit ſcilicet ante paſſionem Iudæis, & poſt reſurrectionem gentibus. In prima dixit eis. In viam gẽtium ne abieritis. In ſecunda dixit. Docete omnes gentes. In prima mandauit quòd prædicta ſeruarent, non autem in ſecunda, & ratio huius eſt, quia in prima ſolum mittebantur ad iudæos, apud quos conſuetum erat, quòd magiſtri eorum ab eis ſuſtentarentur & ideò ſine ſcandalo poterant accipere, & uti poteſtate ſibi conceſſa, apud verò Gentiles non erat huiuſmodi conſuetudo, quia apud eos non erant huiuſmodi prædicatores. & ideò fuiſſet eis ſcãdalum, & viſum fuiſſet eis quòd pro quæſtu apoſtoli prædicarent. & ideò Paulus hoc præceptum non ſeruauit in gentibus. & ideò Dominus in ſecunda miſſione dixit. Nunc qui habet ſacculum tollat ſimiliter & peram.

H Ad ſecundum dicendum, quòd Auguſt. reſpondet in epiſtola contra donatiſtas: & habetur ſuper illud Pſalm. 2. Quare fremuerunt gentes, diſtinguit enim diuerſa tempora eccleſię. Fuit enim tempus quando aſtiterunt reges aduerſus Chriſtum: & in illo tempore non ſolum non dabant fidelibus, ſed & eos occidebant. Aliud verò tempus eſt nunc, quo reges intelligunt & eruditi ſeruiunt Domino Ieſu Chriſto in timore, &c. Et ideò in iſto tempore reges ſunt vaſalli eccleſiæ, & ideò eſt alius ſtatus eccleſiæ nunc, & tunc: non tamen eſt alia eccleſia.

QVÆSTIO XIIII.

DEINDE quæſitum eſt de virtutibus.

¶ Primò de quadam virtute intellectuali, ſcilicet de veritate.

¶ Secundò, de uirtutibus moralibus.

¶ De veritate quæſita ſunt duo.

¶ Primò, de fortitudine veritatis.

¶ Secundò, de confirmatione veritatis, quæ eſt per iuramentum.

ARTICVLVS XX.

Vtrùm veritas ſit fortior inter vinum, regem, & mulierem.

243 AD primum quæſitum eſt, vtrum veritas ſit fortior inter vinum, regem, & mulierem. Et uidetur quod vinum: quia immutat maximè hominem. Item quòd rex, quia pellit hominem ad id quod eſt difficillimum, ſcilicet ad hoc quod ſe exponat periculo mortis. Item quod mulier, quia dominetur etiam regibus.

Ar. ſpãlis. 1. p q. 16. 22. q. 109. de veritate.

Contra. Eſdras. Fortior eſt ueritas.

Reſpondeo dicendum, quòd hæc eſt quæſtio propoſita iuuenibus diſſoluenda in Eſdra. Sciendum ergo quòd ſi conſideremus iſta quatuor ſecundum ſe, ſcilicet uinum, regem, & mulierem, & ueritatem, non ſunt comparabilia, quia non ſunt vnius generis: tamen ſi conſiderentur per comparationem ad aliquẽ effectum, concurrũt in unum. & ſic poſſunt comparari. Hic autem effectus in quem cõueniunt & poſſunt, eſt immutatio cordis humani. Quod ergo inter iſta magis immutet cor hominis videndum eſt.

Sciendum eſt ergo, quòd Immutatiuum hominis quoddam eſt corporale, & aliud eſt animale: & hoc eſt duplex ſenſibile & intelligibile. Intelligibile etiam eſt duplex, ſcilicet practicum & ſpeculatiuum. Inter ea autem quæ pertinent ad immutandum naturaliter ſecundum diſpoſitionem corporis habet excellentiam vinum, quod facit per temulentiam loqui. Inter ea quæ pertinent ad immutandum appetitum ſenſitiuum: excellẽtior eſt delectatio, & præcipuè circa venerea, & ſic mulier eſt fortior. Item in practicis & in rebus humanis quæ poſſunt hoc facere, maximam poteſtatem habet rex. In ſpeculatiuis ſummum & potentiſſimum eſt ueritas: nunc autem vires corporales ſubijciuntur uiribus animalibus: vires animales intellectualibus, & intellectuales practicæ ſpeculatiuis: & ideò ſimpliciter veritas dignior eſt & excellentior & fortior.

Multiplex immutatiuũ hominis.

ARTICVLVS XXI.

Vtrùm accipiens doctrinam alicuius experimenti ſub iuramento non communicandi teneatur ſeruare iuramentum.

244 SEcundo quæritur, vtrùm accipiens doctrinam alicuius experimenti ſub iuramento non communicandi teneatur ſeruare iuramentum: & videtur quòd ſic, quia ſic obligatus non debat facere aliquid quod uergat in detrimentum illius qui dedit uel qui docuit: hoc autem eſſet ſi alijs communicaret: ergo &cæte.

ar. 52. 120. 22. q6. 89. de iuto p̃cipue vide ar. 7. c. ad 2. ar. 9. ad q. q. 98. arti. 1. ad 1. & art. 2. ad 1. & 3. d. 39. ar. 3 q. 1. o. q. 4 ad 4.

¶ 2 Præte. Communicare tale experimentum non tenetur ex parte ſalutis æternæ alicui. Cum ergo non teneatur alteri communicare, non debet ſic obligatus communicare.

Contra, Non communicare ſalubre remedium ſiue quodcunque bonum, eſt contra charitatem: ergo, &c.

Reſpondeo, aliter dicendum eſt hic ſimpliciter, & aliter in caſu: ſimpliciter loquendo non tenetur, ſed malè fecit iurãdo: I iuramentum enim non ſolum amittit uim quando iuramentum eſt illicitum, ſed etiam quando iurando peierat quia iuramentum obligans debet habere iudicium, iuſtitiam, & veritatem ſed & ſi iuramento quãdoque aliquid quod licet mihi nõ facere, puta non ire ad eccleſiam: non licet tamen iurare, quia licet ſit mihi licitum pro aliquo tempore facere, uel dimittere huiuſmodi bonum quòd eſt ad eccleſiam ire: non tamen licet mihi iuramentum interponere, & animum obſtinare ad aliquod bonum non faciendum: quia hoc eſt facere contra ſpiritum ſanctum: & ideò iuramẽtum contra omne id quod eſt de genere bonorum eſt illicitum, & non eſt ſeruandum: tamen in caſu ſeruare tenetur: puta ſi ille, uel alius ſufficiẽs medicus præſens eſſet & paratus eſſet curare, & uti illo experimento in ſalutem corporalem aliorum.

Qñ iuramentum amittit vĩ.

Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

K

QVAESTIO XV.

DEINDE quæſitum eſt de virtutibus moralibus.

¶ Et primò de uirtutibus ſecundum ſe.

¶ Secundò ſpecialiter de quodam actu iuſtitię, ſ. de reſtitutione.

ARTICVLVS XXII.

Vtrùm virtutes morales ſint connexæ.

245 AD primum quæſitum eſt, utrùm virtutes morales ſint connexæ. Et videtur quòd non, quia acquiruntur ex actibus qui ſunt diuiſi & diſtincti; ergo poteſt acquiri una uirtus ſine alia.

1. p. q. 77. art. 1. o. & 12. q6. 85. ar. 10. 2. c. 22. q. 46. artic. 4. o. malo. q. 4 ar. 5. ad 4.

Præ-

¶ 2 Præt. Auguſt. dicit, nihil contra diuinam eſſentiam dicit qui dicit quòd qui habet vnam non habet omnes.

¶ 3 Præterea, Virtutes habentur ex conſuetudine, quæ requirit tempus.

Reſpondeo dicendum ſecũdum omnes ſanctos quòd ſic, ſed loquendo de virtutibus in communi duplex ratio aſſignatur à diuerſis, ſecundũ quòd diuerſimodè locuti ſunt de uirtutibus, virtutes enim cardinales dupliciter accipiuntur ab aliquibus. Quidam.n. dicunt virtutes eſſe quoſdam modos generales, qui requiruntur in omni uirtute: puta quòd fortitudo eſt quæcũque firmitas animi in quibuſcunque rebus, temperantia eſt moderantia animi in omnibus rebus, & ſic de alijs. Et ſecundum iſtos neceſſe eſt quòd uirtutes ſint connexæ, quia iſti modi generales requiruntur in omni virtute: & ſi aliquod horũ defuerit non eſt uirtus aliqua, quia ſi temperantia rectitudinem non habeat quæ eſt iuſtitia: uel non habeat animi firmitatem quæ eſt fortitudo, & ſic de alijs, non eſt uirtus. & hunc modum Auguſt. pon. 13 de trin. & magiſter in 3. ſententiarum. Alij autem accipiunt diſtinctionem harum virtutum ſecundum determinatas materias: ſicut Ariſtot. & peripatetici: vnde prudentia ſecundum philoſophum non eſt recta ratio omnibus, ſed ſolum in agibilibus: ſimiliter iuſtitia non dicit rectitudinem animi circa acquiſitionem omnium cauſarum, ſed tantum circa commutationes & diſtributiones & actiones humanas, quæ ſunt ad alterum. Fortitudo etiam dicit firmitatem animi nõ circa omnia, ſed circa ea in quibus eſt difficillimum animum fortẽ habere, ſicut circa pericula quæ ſunt in bellis: temperantia uero eſt circa ea, in quibus difficillimum eſt animam moderare, ſ. circa delectationes guſtus & tactus: quę ſunt maximæ delectationes: non in quibuſcunque alijs concupiſcentijs, ſicut ſcientiæ, uel pecuniæ: & ſic etiam loquẽdo de uirtutibus, virtutes morales ſunt connexæ, cuius connexionis ratio accipitur, ſecundum philoſophum, ex parte prudentiæ, quia nulla uirtus poteſt haberi ſine prudentia: & impoſſibile eſt habere prudentiam ſine uirtutibus moralibus: cuius ratio eſt, quia prudentia nihil aliud eſt quàm recta ratio agibilium. Impoſſibile eſt autem rectam rationem habere circa aliquid, niſi ex recta ratione circa principia: principia autem agibilium ſunt fines virtutum: & circa fines virtutum nullus bene ſe habet niſi per habitum illius uirtutis: & ſic neceſſe eſt quòd prudentia habeat ſecũ alias virtutes morales, ſimiliter aliæ non poſſunt haberi ſine prudentia. Poteſt.n. aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius virtutis ſine prudentia: & quanto habet maiorem inclinationem ſine habitu virtutis, tantò peius eſt, & plus impingere poteſt ſine prudentia, ſicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem ſine diſcretione, & prudentia. Et ideò dicit Grego. Cæteræ uirtutes n. ſi ea quæ agunt prudenter agant, &c. Eſt & alia ratio connexionis in uirtutibus gratuitis propter charitatem, in qua connectuntur, quia qui habet charitatẽ habet omnes virtutes gratuitas: & ſimiliter qui habet unam, habet charitatem.

Ad primum ergo dicendum, quòd actus non ſunt diuiſi ſecundum virtutes, quia non poteſt eſſe actus temperantiæ ſine actu fortitudinis, nec fortitudinis niſi cum actu temperantiæ, &c.

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc dicitur, quia non probatur per authoritatem Bibliæ.

Ad tertium dicendum quòd non dicuntur morales à conſuetudine, ſed à more, & dato quòd indigeant tempore: tamen non habebit uirtutem niſi ſit prudens.

Opinio prima.

2. Opinio Ariſtot. 22. q. 47. 5. o. 22. q. 58. ar. 5. & 6. o. 22. q6. 123 ar. 1. 2. 3. 4. 5. 22 q. 141. art. 1. 2. 3. 4. 5.

12. q. 56. art. 5. o. & q 58. ar. 4 o. & q. 65. ar. 1. o. 28 q 146. ar. 4. o.

12. q6. 65. art. 2. 4. o. 22. q. 23. ar. 7. o. vt 12. q. 14 ar tic. 6. o.

QVAESTIO XVI.

DEINDE quæſitum eſt de reſtitutione, quæ eſt actus iuſtitiæ.

Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primò, de illis qui propter partes ſunt extra ciuitates.

¶ Secundò de eo qui mala fide longo tempore præſcripſit.

Tertio, de eo, qui aliena conſumpſit.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrùm expulſi propter partes, poſſint expetere bona ſua ab illis, qui ſunt in ciuitate manentes.

246

CIrca primum quæritur, vtrùm expulſi propter partes poſſint expetere bona ſua ab illis, qui ſunt in ciuitate manentes. Et uidetur quòd non quia multi de his qui ſunt in ciuitate culpam non habuerunt ad eorum expulſionem, & ſic punirentur aliqui pro culpa alterius.

Ar. 1. 1. ſ. alit de ratio 22. q. 62. 5. artic 2. ad 8. o.

¶ 2 Præterea, expulſi fuerunt contra partem Eccleſiæ, & ſic iuſtum bellum: ergo actio eſt cõtra eos, & ſic damna eis non ſunt reſtituenda.

alias bona.

¶ 3 Præterea, Secundum Philoſophum, cum mutatur ordo ciuitatis non remanet eadem ciuitas: ſed cùm mutatur dominiũ & principatus: mutatur ordo: & ſic non eſt eadem ciuitas: ergo expulſi non perueniunt amodò ad ciuitatem quæ prius erat: ergo non tenentur eis ad reſtitutionem.

Contra, qui ſpoliatus à raptore poteſt repetere & accipere ea quæ ſunt ſibi ablata: ergo & illi expulſi.

Reſpondeo dicendum, quòd aut ſunt expulſi iuſtè, ſcilicet propter eorum culpam, & ſic non poſſunt repetere amiſſa, aut iniuſtè, deſſ ſine culpa, & ſine debito ordine iuſtitiæ, & ſic poſſũt repetere. Si autem habent ſuperiorem debent per ſuperiorem petere ſibi reſtitui: ſi autem non habent ſuperiorem, ipſimet poſſunt, ſi poſſunt recuperare.

Ad primum ergo dicendum, quòd non punitur ſic aliquis pro peccato alterius, ſed pro ſuo, quia maiores omnia faciunt auctoritate & fauore populi: & ſic populus in fauendo maioribus fuit in culpa.

1. 2. q. 81. art. 1 ad 1. 3. ad 1. & q. 8. art. 8. o. 22 q6. 108. ar. 4. ad 1. 3.

Præterea, illud intelligitur de pœna ſpirituali, quia nullus punitur ſine propria culpa: non de corporali, qua frequẽter vnus pro alio punitur.

Ad ſecundum dicendum, quòd inquantum iuſtè agunt ſunt pro Eccleſia, inquantum iniuſtè contra Eccleſiam.

Ad tertium dicendum quod ſi ſunt eædem perſonæ manifeſtum eſt quod tenentur ſibi. Aliæ omnino non tenentur.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrùm ille qui mala fide præſcripſit, teneatur ad reſtitutionem.

SEcundo quærebatur, vtrùm ille qui mala fide præſcripſit teneatur ad reſtitutionem, & videtur quòd non: quia lex dicit quòd qui etiam mala fide præſcribit acquirit dominium. 247

Contra, decre. dicit quòd tenetur, nec acquirit dominium. 4. d. 41. ar. 5. q. 1. ad 2

Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt contrarietas iuris ciuilis & canonici. quia ſecundum ius ciuile talis præſcriptio tenet, ſecundum ius canonicum talis præſcribere non poteſt, & ratio huius contrarietatis eſt: quia alius eſt finis quem intendit ciuilis legiſlator, ſcilicet pacem ſeruare & ſtatē inter ciues, quæ impediretur ſi præſcriptio non curreret: quicunque enim vellet poſſet venire & dicere, illud fuit meum quocunque tempore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietem Eccleſiæ, & ſalutem animarum: nullus autem in peccato ſaluari poteſt, nec pœnitere de damno uel de alieno, niſi recompenſet. 4. d. 17. q. 2. art. 1. & ad ſecundum.

Et ideo dicendum eſt quòd ſi quis præſcribat bona fide poſſidendo non tenetur ad reſtitutionem, etiam ſi ſciat alienum fuiſſe poſt præſcriptionem, quia lex poteſt aliquem pro peccato & negligentia punire in re ſua, & illam alteri dare & concedere; ſed qui mala fide præſcribit tenetur emendare & ſatiſfacere reddendo damnum quod intulit.

Præſcribens bona fide non tenetur ad reſtitutionem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod uerum eſt quod omnia ſunt principum ad gubernandum, nõ ad retinendum ſibi, vel ad dandum alijs: & ſi quæ leges tales ſunt tyrannicè ſunt, & non abſoluunt à conſcientia, ſed à foro iudiciali & violentia.

ARTICVLVS XXV.

Vtrùm ille, qui rem alienam conſumpſit, teneatur ad reſtitutionem.

TErtio quærebatur, utrùm ille qui rem alienam conſumpſit teneatur ad reſtitutionem: & uidetur quòd non, quia ille cuius res fuerat non habet actionem in conſumptorem: intellige ſi ius habet caſum in præſcriptione. 248

Contra, iſte mala fide poſſedit alienum quod conſumpſit. 22. q6. 62. art. 2. o. & q. 75. art. 7. ad 2.

Reſpondeo dicẽdum, quòd tenetur: cuius ratio eſt, quia quilibet tenetur ad faciendum iuſtitiam alteri: conſiſtit autem iuſtitia in quadam æqualitate: vnde niſi reintegretur æqualitas non poteſt aliquis eſſe iuſtus: inæqualitas autem fuit quod cõſumpſit rem non ſuam: & ideò oportet quod reddat. 4. d 15. q. 1. art. 5. q. 2. o.

Ad primum ergo dicendum, quòd licet non habeat actionem in eum qui conſumpſit ſecundum ius ciuile, habet tamen ſecundum ius diuinum, cuius finis eſt ſalus animarum: & ideò ei repugnat.

ARTICVLVS XVII.

DEINDE quæſita ſunt de officiis quatuor.
¶ Primò de officio expoſitorum ſacræ ſcripturæ.
¶ Secundò de officio prædicatorum.
¶ Tertiò de officio confeſſorum.
¶ Quartò, de officio vicariorum.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrùm omnia quę doctores ſancti dixerunt ſint à ſpiritu ſancto.

249 AD primum quæſitum eſt, utrùm omnia quæ doctores ſancti dixerunt, ſint à ſpiritu ſancto: & uidetur quòd non, quia G in ſuis dictis ſunt aliqua falſa, nam in ſuis expoſitionibus quãdòque diſſonant, non poteſt autem eſſe uerum quod diſſimile, uel diſſonum eſt, quia utraque pars contradictionis non poteſt eſſe uera.

Contra, ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finem. Sed finis ſcripturæ quæ eſt à ſpiritu ſancto eſt eruditio hominum: hæc autem eruditio hominũ ex ſcripturis non poteſt eſſe niſi per expoſitiones ſanctorum: ergo expoſitiones ſanctorum ſunt à ſpiritu ſancto.

po. q. 4. ar. 1. r. c. uid. art. 194.

Reſpondeo dicẽdum, quòd ab eodem ſpiritu ſcripturæ ſunt expoſitæ & editæ. Vnde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo nõ percipit ea quæ Dei ſunt: ſpiritualis autem, &c. & præcipue quãtum ad ea quæ ſunt fidei, quia fides donum Dei eſt. & ideò interpretatio ſermonum numeratur inter alia dona ſpiritusſancti. 1. ad Corin. 12.

Beatus Paulus.

Ad primum ergo dicendũ, quòd gratię gratis datæ non ſunt H habitus, ſed ſunt quidam motus à ſpiritu ſancto: aliàs ſi eſſet habitus propheta quando uellet per donum prophetiæ reuelationem haberet, quod falſum eſt: & ideo de aliquibus occultis reuelandis aliquando tangitus mens à ſpiritu ſancto, & aliquando non, ſed aliqua eis occultatur: vode dixit Heliſeus 4. Regu. 3. & Dominus celauit à me. Aliquãdo etiam aliqua dicunt à ſeipſis, ſicut patet de Natham, qui conſuluit Dauid quòd ædificaret templum, poſteà autem à Domino reprehenſus, & quaſi retractus prohibuit hoc ipſi Dauid ex parte Dei. Hoc tamen tenendum eſt quòd quicquid in ſacra ſcriptura continetur uerum eſt, aliàs qui cõtra hoc ſentiret eſſet hęreticus. expoſitores autem in alijs, quæ non ſunt fidei multa ex ſuo ſenſu dixerũt, & ideò in his potuerant errare, tamen dicta expoſitorum neceſſitatem non inducunt quòd neceſſe ſit eis credere, ſed ſolũ ſcriptura canonica quæ in ueteri, & in nouo teſtamento eſt.

1. 2. q. 85. ar. 3. o. ad 3. & 22 q. 171. ar. 2. 22. q. 66. ar. 2. ad 1. q. 68. ar. 5. ad 1. 4. dr. 43. q. 1. ar. tic. 1. q. 2. c. ſi.

QVÆSTIO XVIII.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrùm aliquis poſſit prædicare propria authoritate.

250 DEinde quæſitum eſt de prædicatoribus.
Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primò utrùm aliquis poſſit prędicare propria auctoritate, ita ut liceat prædicare ſine licentia prælati. Et uidetur quòd ſic, quia prædicare eſt bonum alij facere. Sed debemus bonum operari ad omnes, ad Gal 6. ergo &c.

4. d. 19 q. 2. art. 2. q. 2. ad 4.

¶ 2 Præterea, dicitur Eccleſ. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo: ergo &c.

Contra Ad Rom. 10. Quomodò prædicabunt, niſi mittantur, K ergo &c.

Reſpondeo dicendum, quòd nullus quantumcunque ſcientiæ magnæ, uel quantumcunque ſanctitatis niſi miſſus à Deo, vel à prælato prædicare poteſt, quia nullum agens natum eſt agere niſi ſupra debitam materiam prædicatio autẽ eſt exhortatio & doctrina ſi ſit publica reſpiciens totam eccleſiam, & cura publica eccleſiæ commiſſa eſt prælatis, & ideò nullus debet aliquid exercere quod requirat auctoritatem publicam, niſi auctoritate prælati.

Ad primum ergo dicendum, quòd cuilibet licet facere bonum ſibi proportionatum, non autem quodcunque bonum.

Ad ſecundum dicendum, quòd mandauit Deus monere proximum priuata monitione, & familiari.

F

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrùm aliquis prohibitus à Principe ſęculari, debeat dimittere prædicationem.

SEcundò vtrùm aliquis prohibitus à principe ſeculari, debeat dimittere prædicationem. Et uidetur quòd non. nolite timere eos qui occidunt corpus, dicitur prædicatorib. ergo timore principum non debent dimittere. 251

¶ 2 Præterea, Act. 4. Deo oportet magis obedire quàm hominibus. Sed Deus pręcipit præcipuè prælatis quòd prædicẽt 2. ad Thim. 4. prædica uerbum: ergo &c.

¶ 3 Præ. Nullus debet obedire alicui in eo in quo peccat præcipiens Sed princeps peccat prohibendo hoc, ergo &c.

Contra act. 13. Quia repuliſtis regnum Dei &c.

Præterea. Matthę. 10. Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate fugite in aliam.

Reſpondeo dicendum, quòd hic eſt opus duplici diſtinctione, quia quando aliquis prohibetur prædicare, uel prohibetur ſolum à tyranno aut ſimul à tyranno, & populo. Si primo modo ſic cum de multitudine ſint aliqui qui audire uolunt, non eſt dimittenda prædicatio, quamuis ſit ſic moderanda quoad tempora & loca, ut ex timore ad tyrannum non impediatur, & quandoque etiam tunc licet prædicare occultè per domos, ſicut ab Apoſtolis legitur factum. Si ſecundo modo tunc debet cedere pręd icator, & fugere ad alia loca ſecundum mandatum Domini. Et hoc etiam Greg. dicit in dialogo. quòd quando omnes ſunt mali & indurati debet eis dicere illud apoſtoli, quia repuliſtis à uobis regnum Dei, &c. Alia diſtinctio eſt hic habenda, quia prædicator aut habet curã animarum, aut non, id eſt prędicat ex neceſſitate officij, aut propria ſponte Si primo modo, ſic non debet dimittere gregem, etiam propter periculũ mortis, dummodo poſſit aliquod bonum facere remanendo cũ grege. Si ſecundo modo, ſic etiam ſi poſſet ibi inter tales fructificare non tenetur ibi ſtare, nec ad ponendum animam ſuam, niſi in caſu puta ſi aliquis uellet corrũpere fidem: & tunc vbi fides periclitaretur, teneretur animam pro fratribus ponere, quia hoc eſt in præcepto in tali caſu. Si autem non imminet talis caſus, ſic eſt in conſilio, quia omnia cõſilia in caſu ſunt in pcepto.

Qñ ꝓdica tor ꝓhibitus uerbo Dei, ceſſare dẽt & qñ non.

2. diſt. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus pręcipit prædicare, tamen ordinatè, & eo modo quo, unde ſit ſalus animarum.

Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt aliquid diuertendum quod ſit ſecundum Deum timore mortis Quod ſi aliquis ſine cauſa & ſine neceſſitate ſe ingerat ad periculu, non fit ſapiẽter.

Ad tertium dicendum quod falſum eſt. Nam ſecundum Auguſt. aliquando imperator debeat præcipiendo quod deuotus miles non peccat obediẽdo, maximè ſi mihi non conſtet illud I eſſe peccatum.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrùm liceat prædicatoribus recipere eleemoſynas ab vſurarijs.

TErtiò, vtrùm liceat prędicatoribus recipere eleemoſynas ab vſurarijs. Et uidetur quod ſic, 1 ad Corinth. 9. Si nos uobis ſpiritualia ſeminamus, &c. 252

Præterea, ius naturale habet, quòd homo uiuat de labore ſuo, dignus eſt enim operarius, &c. hoc enim conceſſum eſt homini à creatore. In ſudore &c. Gen. 3.

d. diſt. 45. q. 2. art. 4. q. 2. o. & 3. c.

Contra. Vſurarij nihil habent niſi quod eſt alienum.

Reſpondeo dicendum, quòd de rapina uſuræ, & huiuſmodi in generali loquendo non poteſt fieri eleemoſyna. Iſa. 61. Odio habens rapinam in holocauſtum: tamen in ſpeciali caſu prædicatoribus qui prædicant uſurarijs, & monent eos reſtituere, licitum eſt accipere, & hæc eſt una ratio. Alia eſt, quando non habent aliàs unde uiuãt: & in extrema neceſſitate omnia ſunt cõmunia, & ab omnibus licitè accipere ad ſuſtentationem, & neceſſitatem poſſunt.

QVAESTIO XIX.

ARTICVLVS XXX.

Vtrùm aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine voluntate proprij prælati.

DEINDE quæſitum fuit de officio confeſſorum, utrùm aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine uolun- 253

Papę ſine voluntate proprij prælati,& uidetur quòd nõ: quia quilibet tenetur confiteri proprio ſacerdoti, ergo,&c.

4. d.17.q. 3.art 3.q. 5.ᵃ ¶ 2 Præterea, Papa nulli præiudicat propter aliquam indulgentiam.

Contra. Papa eſt ſuper omnes: ergo cui vult, quid & quantũ vult poteſt committere, & indulgere.

op. falſa. Reſpondeo dicendum, quòd quidam dicunt quòd quilibet ſacerdos poteſt abſoluere quemlibet à quolibet peccato, & licet malefaciat abſoluendo, tamen abſolutus eſt: & ratio horum fuit, quia ſimul datur presbytero in ſua ordinatione poteſtas conſecrandi corpus Chriſti, & poteſtas clauium: & ideo ſicut poteſt conſecrare quamlibet hoſtiam, ita poteſt abſoluere quemlibet. Reprobatio op. Sed hoc eſt erroneum, quia nullus poteſt abſoluere propria authoritate, niſi eum qui eſt aliquo modo ſibi ſubditus, quia actus fiunt in materia propria: & abſolutio ſacramentalis habet iudicium annexum. & hoc ſcilicet iudicium non eſt niſi in ſubditos & inferiores. Qui ergo non habet ſubditum non B
4 d 17 q. 3.ar. 3.q. 4.ᵒ poteſt abſoluere: & ſic iuriſdictio dat materiam ſacerdoti determinatam: ſecus autem eſt de hoſtia quæ eſt materia ſindeterminata. Cui ergo nulla cura committitur habet clauem ligatã, vt iuriſtæ dicunt, ſcilicet quia non habet omnino materiã. Alij dicunt quòd nullus poteſt etiam authoritate ſuperioris prælati abſoluere ſubditum inferioris prælati contra uoluntatẽ ipſius: puta non poteſt authoritate epiſcopi contra uoluntatem parochialis aliquem abſoluere. Hoc etiam eſt erroneum, quia Alia op. & eius reprobatio ac de epiſcopi poteſtate. de poteſtate archiepiſcopi. ad abſoluẽdum requiritur poteſtas ſacerdotalis & iuriſdictio. epiſcopus autẽ habet immediatam iuriſdictionem in omnes. Vnde epiſcopus poteſt omnium confeſſiones audire etiam contra uoluntatem presbyteri parochialis: & ſimiliter etiam ille cui epiſcopus committit, & multò magis ſi Papa committit. Tamẽ archiepiſcopus quia non habet immediatam iuriſdictionem in omnes ſui archiepiſcopatus, niſi ex appellatione, non poſſet alicui dare licentiam vel authoritatem audiendi confeſſiones contra uoluntatem epiſcopi, & diœceſani ſuffraganei. C

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta ſunt, quia epiſcopus & Papa plus poteſt quàm ſacerdos.

Ad ſecundum dicendum quòd hoc non eſt in præiudiciũ, ſed in auxilium: quia audire confeſſiones non eſt ſtatutum in fauorem ſacerdotum, alias eſſent multum infœlices ſerui, ſi propter honorem ſacerdotum confiteri peccata eſſet neceſſarium: ſed hoc eſt introductum ad ſalutem animarum.

QVAESTIO XX.

ARTICVLVS XXXI.

Vtrum vicarius alicuius poſſit vices ſuas committere alteri.

254 Ar. ipali. DEINDE quæſitum fuit de officio uicariorum, utrum vicarius alicuius poſſit uices ſuas committere alteri; & uidetur quòd ſic; quia effectus habens uirtutem cauſæ poteſt in ea in quæ poteſt cauſa.

Contra: quia hoc uidetur eſſe contrarium illi Prouer. 27. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui.

Reſpondeo dicendum, quòd ille qui conſtituitur uicarius non poteſt totam ſuam poteſtatem committere, ſed poteſt partem: quia intentio committentis eſt ut exequatur ſecundum quòd poteſt ille cui committit, & fortè talis non poteſt totum facere quod ſibi committitur; & ideo poteſt aliquid alteri committere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus non habet ſemper totam uirtutem cauſæ, niſi eſſet epiſcopus.

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc ipſum facit ut cognoſcat vultum pecoris.

QVAESTIO XXI.

ARTICVLVS XXXII.

Vtrum originale peccatum traducatur per ſeminis traductionem.

255 DEINDE quæſitum fuit de pertinentibus ad culpam.
¶ Et primò de peccatis.
¶ Secundò de pœnis.
¶ De primo quæſita fuerunt duo.
¶ Primò de pertinentibus ad culpam originalem.
¶ Secundò ad culpam actualem.

A ¶ De peccato originali quæſitum fuit, utrum traducatur per traductionem ſeminis. 12. q. 81 ar. 3.o.

Reſpondeo dicendum quòd ſic, quia peccatum originale eſt peccatum naturæ, & non attingit perſonam niſi inquantũ eſt in tali natura: tota autem humana natura eſt ſicut unus homo: ubicunque ergò iſta natura reperitur, ibi eſt peccatum naturæ, quod eſt originale.

Nota quòd percuſſio habet rationem culpæ, non inquantũ ipſius manus, ſed inquantum fiũ principio uoluntatis.

QVÆSTIO XXII.

ARTICVLVS XXXIII.

Vtrum conſenſus in delectationem ſit peccatum mortale.

DEINDE quærebatur de culpa actuali.
¶ Et primò de peccato cogitationis duo fuerunt quæſita. 256
¶ Primò, utrum conſenſus in delectationem ſit peccatum mortale.

Reſpondeo dicendum, quòd hic non quæritur de conſenſu in delectationem actus, quia hic planè mortale eſt. Sed de conſenſu in actum cogitandi tantum, ſicut cum aliquis cogitat delectationem fornicationis: & delectetur & placet ſibi hæc cogitatio. Eſt ergo duplex cogitatio delectationis, uel propter ipſam cogitationem, uel propter rem cogitatam. Prima eſt cum quis cogitat de triangulo, uel de bellis regis non propter regẽ, ſed propter ipſam cogitationem. Secunda eſt, cum delector cogitando de amico propter ipſum, qui fit mihi per cogitationẽ & in cogitatione præſens. Sic ergo cogitatio poteſt cogitari ut delectans prout eſt cogitatio; & ſic non eſt peccatum, ſicut ſi debeo narrare de fornicatione & occurrũt pulchræ telæ & delector. Si autem cogitatio eſt delectans propter rem cogitatam: impoſſibile eſt quòd hoc procedat niſi ex amore fornicationis & ideò conſentire in eam eſt cõſentire in amorem & in actum rei illicitæ: & ideo eſt peccatum mortale. 22. q. 74. art. 8.o. & q. 154. ar. 4. ca. ma. q. 7. ar. 4. ad 2. Cogitatio 2. delectationis. Nota bene.

ARTICVLVS XXXIIII.

Vtrum ſuſpicio ſit peccatum mortale.

SECVNDO de ſuſpicione, utrum ſit peccatum mortale, & uidetur quod ſic: talibus enim comminatur Dominus Iſa 5. Væ qui dicitis, &c. 257 22. q. 60. ar. 3.o.

Contra Super illud, Nolite ante tempus iudicare, dicit Gloſſ. quòd eſt ueniale peccatum. Matth. 7.

D Reſpondeo dicendum, quòd in illis quæ ſunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti non ſunt peccata mortalia, ſed uenialia. Adulterium enim eſt mortale, ſcilicet quando eſt completa uoluntas, non autem quando eſt incompleta: nõ n. quilibet motus concupiſcentiæ eſt peccatum mortale. Iudiciũ autem eſt duplex, ſcilicet de rebus, & de perſonis. Iudicium de rebus ſemper eſt mortale peccatum: puta dicere quòd dare eleemoſynam ſit malum. Iudicium autem de perſonis licèt quandoque ſit falſum, non tamen eſt peccatum, niſi quando eſt omnino temerarium. Vnde Aug. in ſermone Domini in monte. Si erramus in iudicio perſonarum, non erremus in iudicio rerũ, ſed quando ex leui re iudicium procedit firmum in corde, aliquando eſt peccatum mortale, quia eſt cum contemptu proximi: ſuſpicio autem eſt quid imperfectum in genere iudicij, & ideo eſt imperfectus motus: & ideo non eſt mortale ex genere, quamuis ſi fiat ex odio erit aliquando mortale. Iudicium 2.

E AD PRIMVM ergo dicendum, quòd qui dicit bonum malum, &c. non ſuſpicatur, ſed iudicat, & ideo peccat.

ARTICVLVS XXXV.

Vtrum liceat uti ſortibus.

258

DEINDE quæſita fuerunt de peccato operis tria. 22. q. 95.
Primò, utrum liceat uti ſortibus, maximè in apertione librorum. art 7. e. 8. o. op⁹ 5.

Reſpondeo dicendum, quòd ſors propriè eſt iudiciũ, quod exquiritur ex aliquo ab homine facto ad inquirendum occultum: dico autem ab homine facto, quia quærere de factis ab alijs non eſt ſors, ſed aut augurium, aut al[illegible] d[illegible] ud, u[illegible] do aliquis facit, ſicut geomantic, & cum t[illegible] , & de feit[illegible] & in apertione librorum. Hæc autem fiunt ad t[illegible], aut ad in[illegible] 81. 5 o. Quid augeriũ 3.

quirendum uoluntatem, aut ad conſultandum dubium, aut ad F diiudicandum, & ſic ſumitur triplex ſors, ſ. diuiſoria, conſultoria, & diuinatoria. Aliqui faciunt has quas committentes fortunę, ſicut cū quis non uidetur debere ire, tamen ponamus quis debeat ire, & hæc aliquando eſt uana. Aliqui intentione exquirunt diiudicium alicuius rei, ſicut quidam ad inquirendum iudicium aſtrorum exquirunt, ſicut geomantici, qui dicunt quod ſecundum motum cœli manus mouetur, & ſic eſt peccatū. Aliqui intendunt ſcire iudicium Diaboli, ſicut Nabuchodonoſor, & hoc eſt ſacrilegium. Aliqui iudicium diuinum, & ſic nō ſemper eſt peccatū. Et ſic ſors diuinatoria quatuor habet gradus, & primo modo aliquando eſt leue peccatum, uel non eſt peccatum: ſecundo modo peccatū eſt. tertio, & quarto modo ſemper peccatum eſt, ſed quando quis non ex neceſſitate facit, qa ſic eſt tētare Deum 2. Paral. 2. cum ignoramus quid agere, &c. uel quādo ſine debita deuotione, ſicut apoſtoli Act. primo, uel quando aliquis res ſacras conuertit in res temporales, ſicut cū aperit libros pro temporalib. uel quando de eo quod eſt ſupra nos, ſicut quando quis non concordat, quia hoc eſt facere iniuriam Spiritui ſancto, qui creditur firmiter eſſe in eccleſia, uel in collegijs, tamen in electione ſecularium nihil prohibet ſortibus uti. Secundò de retentione ſuperfluorum, utrum ille qui non dat ſuperfluum, quod habet pro Deo, peccet. dicit enim Aug. q̄ qui retinet, &c. ſicut ſupra in octauo quolibet. Tertiò de perplexitate, utrum aliquis poſſit eſſe perplexus.

Quando eſt peccatū & quādo non.

4. d. 15. q. 2. art. 1. q. 4. 2. 22. q. 32. 8. 5. 0.

ARTICVLVS XXXVI.

Vtrum aliquis religioſus expelli debeat propter peccatum de religione.

DEINDE quæſitum eſt de pœnis.

¶ Et primò de pœna temporali, vtrum aliquis religio- 259
ſus expelli debeat propter peccatum de religione, ſi ſit paratus corrigi, & ſuſtinere pœnam.

Reſpondeo dicendum, quòd Apoſtolus dicit: Auferte malum ex vobis, modicum enim fermentum, &c. Auferetur autem aliquis aut per pœnam corporalem, & per hoc manifeſtum eſt, quod auferetur etiam ille qui uellet pœnitere quantumcunq; ſicut homicida ſuſpenditur, quantumcunq; pœniteat. Vel per G pœnam ſpiritualem, & hoc eccleſia non facit niſi quis eſſet contumax. Et ratio huius eſt, quia per pœnam corporalem aufertur aliquod temporale, quod poteſt recompenſari per aliquod maius bonum: ſed bonum ſpirituale, quod amittitur non poteſt recompenſari: & ideo non debet religio infligere talem pœnam, quandiu vult corrigi, quoniam ſicut eſt excommunicatus in eccleſia, ita eſt expulſus à religione. Et ideo dicendum, q̄ nullus eſt niſi propter contumaciam expellendus, ſed eſt ſequeſtrandus in carcere, vel alio modo.

Apoſtol. 1. Cor. 5.

Et bene.

F I N I S.

VAL 1524997